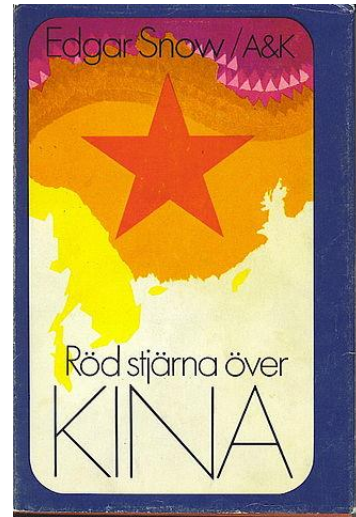

Edgar Snow

Röd stjärna över Kina

Första svenska utgåvan 1971 (förlagan till denna digitala version är från 1976)

Översättning och efterskrift *Hans Björkegren*

Innehåll

Förord till andra reviderade upplagan	1
Den kinesiska revolutionens kronologi	4
Del 1. På jakt efter det röda Kina	13
1. Några obesvarade frågor	13
2. Långsamt tåg till "Västlig frid"	16
3. Några Han-figurer av brons.....	20
4. Genom röda portar	26
Del 2. Vägen till den röda huvudstaden	30
1. Jagad av vita banditer	30
2. Upprorsmakaren	34
3. Något om Ho Lung.....	39
4. Röda färdkamrater	42
Del 3. I "Den försvarade freden"	45
1. Sovjetens starke man	45
2. Grundläggande kommunistisk politik	50
3. Om krig mot Japan	55
4. Huvuden för 2 miljoner dollar.....	61
5. Röd teater	64
Del 4. En kommunistis tillblivelse	70
1. Barndom	70
2. Dagar i Changsha	76
3. Preludium till revolutionen.....	83
4. Nationalistperioden	87
5. Sovjetrörelsen.....	91
6. Röda arméns tillväxt.....	97
Del 5. Den långa marschen	108
1. Den femte kampanjen.....	108
2. En nation emigrerar	111
3. Tatus hjältar	113
4. Över Stora grässlätterna	117
Del 6. Röd stjärna i nordväst.....	124

1. Shensi-sovjeterna: början	124
2. Död och skatter.....	126
3. Sovjetsamhället	129
4. Pengarnas anatomi.....	134
5. Livet börjar vid femtio!	138
Del 7. På väg till fronten	141
1. Samtal med röda bönder.....	141
2. Sovjetindustrier	144
3. ”De sjunger för mycket”	146
Del 8. Med röda armén.....	149
1. Den ”riktiga” Röda armén.....	149
2. Intryck av P'eng Teh-huai	152
3. Varför blir man röd?.....	155
4 Partisankrigföringens taktik	157
5. Den röde soldatens liv	161
6. Politiskt möte.....	164
Del 9. Med röda armén (fortsättning).....	169
1. Hsu Hai-tung, den röde krukmakaren	169
2. Klasskrig i Kina.....	173
3. Fyra stora hästar	176
4. Muslim och marxist.....	180
Del 10. Krig och fred.....	184
1. Mer om hästar.....	184
2. ”Små röda djävlar”	185
3. Enhetsfronten i verksamhet.....	189
4. Om Chu The	193
Del 11. Åter till Pao An.....	198
1. Vägens vedermödor.....	198
2. Livet i Pao An	201
3. Det ryska inflytandet	203
4. Den kinesiska kommunismen och Komintern	206
5. Den utländska hjärntrusten.....	208
6. Farväl till det röda Kina	210
Del 12. Den vita världen igen.....	214
1. Ett förord till myteriet	214
2. Generalissimus Chiang arresteras	218
3. Chiang, Chang och de röda	222
4. ”Kontrapunkt”	225
5. Auld Lang Syne?.....	228
6. Röda horisonter	231
Tillägg	243
Ytterligare intervjuer med Mao Tse-tung.....	243
Biografiska notiser	247
Tillägg 1976 till Biografiska notiser	296
Det kinesiska kommunistpartiets ledare.....	297
Efterskrift i november 1976	299

Förord till andra reviderade upplagan

De resor och händelser som skildras i denna bok ägde rum 1936-37 och manuskriptet avslutades i Peking i juli 1937 till ackompanjemang av japanska kanoner utanför stadsmurarna. Denna juli-kanonad inledde en åtta år lång kamp i Kina mellan kineser och japaner och flöt samman med andra världskriget. Samma kanoner förebådade också kommunismens definitiva seger, vilken så genomgripande förändrade maktbalansen både inom och utom vad som tidigare kallats "kommunistlägret".

Till tid och plats handlar denna rapport om en isolerad styrka i ett område mycket fjärran västerlandet strax före dettas största katastrof. Nationernas Förbund hade rasat sedan det misslyckats med att stoppa Japans erövring av Manchuriet 1931-33. 1936 lät de "allierade" Hitler, ännu bara en pappers-Napoleon, ockupera Rhenlandet utan strid. I vanmakt såg de Mussolini erövra Etiopien. Därefter införde de förbud mot vapenexport till Spanien genom att åberopa en hycklande neutralitet; det berövade Republiken medel att försvara sig mot de reaktionära generalerna under ledning av Franco, som öppet bistods av tusentals importerade nazistiska och fascistiska soldater och flygplan. På detta sätt uppmuntrades Hitler och Mussolini att bilda en allians, som var uppenbart riktad mot Sovjetunionen men också klart hade till syfte att underkiva hela Västeuropa. 1938 fick Hitler sluka Österrike. Av Chamberlain och Daladier belönades han därefter med Tjeckoslovakien, priset för "fred i vår tid". Som kompensation erhöll de snart nog Molotov-Ribbentrop-pakten.

Detta var Kinas internationella miljö då denna resa företogs. De inre förhållandena i detta sönderfallande samhälle skildras i texten. 1936 hade jag redan bott i Kina i sju år, och som utländsk korrespondent hade jag gjort omfattande resor och lärt mig kinesiska hyggligt. Detta var min längsta reportageresa i Kina. Om reportaget fått större livslängd än journalistik i allmänhet, så är orsaken inte bara att det var ett förgängligt nyhetscoop utan också att det innehåller en mängd varaktiga historiska fakta. Det väckte uppmärksamhet också därför att det kom vid en tidpunkt då västmakterna i eget intresse hoppades på ett mirakel i Kina. De drömde om en nationalistisk återfödelse, som skulle hålla Japan så fjättrat till händer och fötter, att det aldrig skulle kunna ge sig på de västerländska kolonierna – vilka var Japans verkliga mål. "Röd stjärna över Kina" ville visa, att de kinesiska kommunisterna faktiskt kunde tillhandahålla den *nationalistiska* ledning, som behövdes för ett effektivt motstånd mot japanerna. Hur dramatiskt Förenta Staternas politiskt bestämmande attityder har förändrats sedan dess, får man en föreställning om, om man erinrar sig, att huvuddragen i denna rapport ursprungligen publicerades i Saturday Evening Post och tidskriften Life.

Till denna boks livskraft bidrog också andra omständigheter. Jag hade mött Mao Tse-tung och andra ledare i ett speciellt fördelaktigt ögonblick, under en paus mellan långa perioder av strid. De ägnade mig mycket stor del av sin tid, och med unik öppenhet försåg de mig med mer information av privat lika väl som opersonlig natur än någon utländsk skribent skulle ha kunnat helt tillgodogöra sig. Efter mitt andra möte med Mao Tse-tung 1939 blockerades alla röda basområden i Nordvästkina av nationaliststyrkor och skars av genom den japanska ockupationen kring gerillaområdena. I ytterligare fem år, då ingen utländsk tidningsman kunde nå fram till den röda huvudstaden Yenan, kom dessa rapporter att förbli en unik källa.

Mycket i detta arbete är naturligtvis historia sedd med sympatisörens ögon, men samtidigt är det historien som den upplevdes av de män och kvinnor som skapade den. Inte bara för icke-kinesiska läsare utan också för hela det kinesiska folket var det en autentisk skildring av det kinesiska kommunistpartiet och den första sammanhängande berättelsen om deras långa kamp för att

genomföra den mest genomgripande sociala revolutionen i Kinas historia. Många upplagor publicerades i Kina, och bland de tiotusentals kinesiska översättningsexemplaren trycktes en del uteslutande på gerillaterritoriet.

Jag berömmar mig inte av att speciellt ha vinnlagt mig om att i boken meddela de lärdomar om internationell tillämplighet som kanske kan göras. Sida upp och sida ned upptecknade jag helt enkelt vad jag hade fått reda på av dessa ovanliga unga män och kvinnor, som det var mitt privilegium att få leva tillsammans med som trettioåring och som jag har lärt mig (eller hade möjlighet att lära mig) så mycket av.

När ”Röd stjärna över Kina” först utkom i England 1937, fanns det praktiskt taget inga dokumentära källor till huvudparten av det material som lades fram. I dag har många utländska Kina-specialister – med hjälp eller under ledning av kinesiska forskare av skilda politiska schatteringar – publicerat dussintals arbeten av varierande betydelse och kvalitet. Med de rikhaltiga nya informationer som står till buds och min egen och andras efterklokhet skulle man kunna göra många förbättringar av texten men samtidigt skulle den förlora sin omedelbarhet. Det var därför min avsikt att låta den behålla sitt ursprungliga utseende med undantag för korrigeringar av tryck- och stavfel eller faktiska detaljmisstag. Men denna förhoppning har inte visat sig helt genomförbar; avsteg från den redovisas nedan.

Eftersom ”Röd stjärna över Kina” färdigskrevs under krigsförhållanden, fick jag aldrig tillfälle att se eller rätta korrekturet till förstaupplagan. Inte heller har jag kunnat göra det med de följande upplagorna. En typ av misstag kan ursäktas med att mina handskrivna fältanteckningar innehöll många namn, som tidigare var okända för mig, och jag hade inte alltid möjlighet att notera dem med kinesiska tecken. Fonetisk transkribering till kinesiska ledde till felstavningar enligt Wade-Giles-systemet. Dessa har nu (hoppas jag) blivit enhetligt korrigerade.

Därutöver har jag i stor utsträckning ändrat presens till imperfektum för att eliminera vad som annars kunde förefalla vara anakronismer och för att göra berättelsen tillgängligare för den moderne läsaren. Där boken citerar eller återger andras vittnesbörd, har jag i allmänhet behållit originaltextens ordalydelse eftersom jag velat undvika manipulation med historiskt förstahandsmaterial – även när det står i strid med den mer trovärdiga information som är tillgänglig i dag. I några få fall, där sekundärt material visat sig uppenbart oriktigt, har jag strukit eller korrigerat för att inte för all framtid konservera kända fel. I sådana fall kan läsarna gå till de biografiska notiserna eller anmärkningarna för att komplettera eller modifiera vissa textfakta eller synpunkter. Här och där har jag (med en viss makaber känsla av tillbakablickande på mig själv) arbetat om rader, som tidens gång – eller ursprungligen dunkla formuleringar – har gjort oläsliga för mig. Men den absoluta huvudparten av denna bok, alla händelser, de viktigaste reseanteckningarna, intervjuerna och biografierna, inklusive Mao Tse-tungs, har förblivit oförändrade.

De friheter jag har tagit mig genom att förkorta, komprimera eller utesluta tröttande skildringar av några få förhållanden, som inte längre är betydelsefulla, har gjort det möjligt för mig att bereda plats för en kronologi, en epilog, en del hittills opublicerade dokument, kapitelkommentarer och vissa fascinerande lärdomar i form av biografiska fortsättningar till de tidiga levnadsskildringarna av de i sanning ovanliga människor, som först presenterades här. Strykningar av stycken och t.o.m. hela sidor har tvingat mig att skriva övergångspassager. Sådana ”invävningar” har jag begränsat till vad jag visste före 1937, men detta gäller självfallet inte materialet i slutet av boken.

Säkert skulle denna volym inte ha blivit lidande (och läsaren skulle ha vunnit) på om flera kapitler i sin helhet hade uteslutits. Revideringen var inte enkel, och jag tror att jag kan påstå, att om den

hade gjorts av någon som var mindre sammanlänkad med ämnet, skulle det ha skett med mindre smärta men till större glädje för läsaren.

Och till sist: hälsning och tack till alla som nämnts i denna bok för deras hjälp och tillåtelse att utnyttja deras påpekanden och fotografier och särskilt till Mao Tse-tung; till John Fairbank, som tagit sig ytterligare en titt på dessa gamla rader; till Peter J. Seybolt för en ny bedömning mot bakgrund av ett långt vidare perspektiv än vi kunde känna till på 30-talet; till Enrica Collotti Pischel, som bemödat sig om att översätta och göra 1965 års upplaga up to date; samt till Mary Heathcote, Trudie Schafer och Lois Wheeler för hjälp och uppmuntran i allmänhet.

Genève den 14 februari 1968

Edgar Snow

Sedan den första reviderade och utvidgade upplagan av denna bok publicerats (1968) fick jag möjlighet att återvända till Kina (augusti 1970–februari 1971). Jag har nu fått tillfälle att göra smärre modifikationer och tillägg till texten; dessa återfinns huvudsakligen i Tilläggen och kommentarerna. Ett resultat av Stora proletära kulturrevolutionen var att rikligt men alltjämt i stor utsträckning obedömt material om den period som min första rapport ursprungligen täckte, har blivit tillgängligt. Det vore naturligtvis omöjligt att i denna enda volym föra in allt man nu vet av betydelse för ämnet och epoken. Jag har måst nöja mig med att huvudsakligen antyda några nya källor som kan hjälpa den läsare som söker ytterligare kunskap, tillgänglig i de historiska avslöjandenas snabbt växande värld.

E. S.

Augusti 1971

Den kinesiska revolutionens kronologi

I Monarkins sista dagar

1840-42 "Opiumkrigen" under vilka Storbritannien med våld öppnar Kina för handel med utlandet. De följs av landavträdelser, rätt till sjöfart inom landet och missionärsverksamhet. Britterna tar Hongkong.

1860 Kina erkänner Rysslands annektering av Östsibirien.

1864 T'ai-p'ing (Stora freds-) upproret, som var nära att lyckas, krossas av kinesiska och manchustyrkor under general Tseng Kuo-fan med hjälp av reguljär brittisk trupp och europeiska och amerikanska legosoldater. Den kinesiska revolutionen "fördröjd sextio år". Till följd av fransmännens inträngande i och erövring av Indokina (1862) förvandlas det Manchu-kinesiska kejsardömet till en halvkoloni.

1866 Sun Yat-sen (grundare av Kuomintang, Nationalistpartiet, 1912) föds i provinsen Kwangtung.

1868 Tsarrysland annekterar Buchara och börjar tränga fram mot kinesiska Turkestan.

1869 Suezkanalen färdig.

1870 Lenins födelse.

1874 Churchills födelse.

1879 Ch'en Tu-hsiu (Kungch'antangs – Kinesiska kommunistpartiets – förste generalsekreterare 1921-27) föds i provinsen Anhui. De franska och brittiska kolonialväldena i snabb expansion i Afrika.

1883-85 Det fransk-kinesiska kriget. Kinesiska styrkor i Indokina, vilka försvarar Pekings krav på överhöghet där, besegras.

Frankrike erhåller nya territoriella och politiska koncessioner i Kina. Storbritannien gör slut på Kinas överhöghet i Burma. 1889 Cecil Rhodes bildar British South African Company.

1893 Mao Tse-tung föds i provinsen Hunan. Frankrike utvidgar sin indokinesiska kolonialmakt till Laos och Kambodja.

1894-95 Kinesisk-japanska kriget. Kina tvingas avstå Taiwan (Formosa) till Japan och uppge gamla krav på överhöghet över Korea.

1898 "Hundradagarsreformen" under kejsar Kuang Hsu. Änkekejsarinnan Tz'u Hsi fångslar Kuang Hsu, återtar makten och förblir faktisk härskare till sin död (1909). Förenta Staterna besegrar Spanien och tar Filippinerna.

1899 USA proklamerar sin "öppna dörr-doktrin"; "jämlika möjligheter" för utländska makter att "utveckla" Kinas ekonomi och handel.

1900 Det s.k. Boxarupproret. Främlingsfientlig resning. De allierades repressalier omfattar massavrättningar, förkrossande skadestånd, nya koncessioner, legaliserade utländska garnisoner mellan Tientsin och Peking etc. Tsarrysland tar den kinesiska hamnen Talién (Dairen), bygger flottbas (Port Arthur), erhåller järnvägskoncessioner i Kinas tre nordöstprovinser (Manchuriet). Mao Tse-tung arbetar på sin fars gård.

1902 Anglo-japanskt förbund.

1904-05 Rysk-japanska kriget. Japan får Port Arthur, Dairen, Rysslands koncessioner i Sydmanchuriet (Kina) samt ytterligare "rättigheter". Dr Sun Yat-sen bildar det revolutionära Allianssamfundet i Tokyo.

1905 Den första ryska revolutionen.

1911 Den republikanska revolutionen ("Första revolutionen") störtar manchuväldet i Central- och Sydkina. I Nanking utropas Sun Yat-sen till ordförande i den provisoriska regeringen, den första Kinesiska republiken. Studenten Mao Tse-tung ansluter sig till rebellarmén; drar sig tillbaka efter sex månader för att "tänka igenom revolutionen".

II Republiken och krigsherrarna (1912-27)

1912 Manchu-dynastins härskare abdikerar formellt. Sun Yat-sen avgår till förmån för Yuan Shih-k'ai som Republiken Kinas president. Peking huvudstad. Kuomintang (nationalisterna) dominerar det första parlamentet, bildar regering. Italien erövrar Libyen.

1912-14 Den provisoriska konstitutionen och parlamentet upphävs av militaristen Yuan Shih-k'ai, som blir diktator. Japan ställer sina "Tjugoen krav" i syfte att reducera Kina till en vasallstat. Yuan Shih-k'ai går med på de flesta av kraven. Regeringen avgår. Kriget i Europa börjar. Japan erövrar Tsingtao, en tysk koloni i Kina. Mao studerar för första gången böcker av västerländska lärde.

1915 Tidskriften Ny Ungdom (Hsin Ch'ing-nien), grundad av Ch'en Tu-hsiu, blir samlingspunkt för revolutionära ungdomar och populariserar skrivet folkmål (pai-hua), en själaringning för den konfucianska klassicismen. Mao Tse-tung lämnar under pseudonym bidrag till Ny Ungdom. Yuan Shih-k'ai gör försök att återinföra monarkin med sig själv som kejsare.

1916 Andra (republikanska) revolutionen: "kejsar" Yuan Shih-k'ai störtas genom "generals-revolten" under ledning av Tsai O. Yuans godkännande av Japans "Tjugoen krav" ogiltig-förklaras. Krigsherrarnas era börjar.

1917 "Skuggregeringen" i Peking förklarar Tyskland krig. Även generalissimus Sun Yat-sen, chef för den provisoriska regimen i Kanton, förklarar krig. I Hunan deltar Mao Tse-tung i grundandet av den radikala ungdomsgruppen Folkets nya studiesamfund. Oktoberrevolutionen i Ryssland.

1918 Första världskrigets slut. Mao Tse-tung utexamineras från Första seminarieskolan i Hunan, 25 år gammal. Han besöker Peking; blir assistent åt Li Ta-chao, en bibliotekarie vid Pekings universitet. Li Ta-chao och Ch'en Tu-hsiu bildar Marxistiska studiesamfundet, till vilket Mao ansluter sig. Alla tre tillhör kinesiska kommunistpartiets grundare.

1918-19 175 000 arbetare sänds utomlands för att bistå de allierade; Chou En-lai en av de 400 i "Arbets- och studie"-gruppen. Mao Tse-tung följer studenterna till Shanghai. I Hunan grundar Mao tidskriften Hsiang Chiang, som är anti-imperialistisk, anti-militaristisk och för den ryska revolutionen.

1919 Fjärde maj-rörelsen. Landsomfattande studentdemonstrationer mot att Versailles-fördraget överlätit Tysklands Kina-koncessioner till Japan. Början till den moderna nationaliströrelsen. Den ungerska (Béla Kuns) kommunistledda sociala revolution slås ned.

1920 Mao Tse-tung organiserar Hunan-avdelningen av Socialistiska ungdomskåren; bland dess medlemmar: Liu Shao-ch'i. Mao gifter sig med Yang K'ai-hui, dotter till hans värderade etiklärare vid seminarieskolan. Mao medverkar vid grundandet av Kulturella bokstudiesamfundet. Nationernas Förbund bildas. 1921 Kinesiska kommunistpartiet grundas

formellt vid dess Första kongress i Shanghai. Mao deltar, väljs till partisekreterare i Hunan. Ts'ai Ho-sen, Chou En-lai och andra bildar Kommunistiska ungdomsförbundet i Paris. Revolution i Mongoliet.

1922 Sun Yat-sen överenskommer med Lenins representant om sovjetisk hjälp och om att bilda en enhetsfront med Kinas kommunistiska parti; kommunister kan nu bli medlemmar av Kuomintang, som leds av Sun. Washington-konferensen återlämnar den tyska kolonin till Kina.

III Nationalistiska (eller Stora) revolutionen: Kuomintangs och kommunisternas enhetsfront (1923-27)

1923 Överenskommelse mellan Sun Yat-sen och Adolf Joffe bildar grundvalen för en allians mellan Kuomintang, Kinas kommunistiska parti (KKP) och Sovjetunionens kommunistiska parti. Vid KKP:s tredje kongress i Kanton inväljs Mao Tse-tung i Centralkommittén och blir chef för dess organisationsbyrå.

1924 Första Kuomintang-kongressen godkänner inval av kommunister. Mao Tse-tung väljs till suppleant i Kuomintangs centrala exekutivkommitté. Lenins död.

1925 Mao återvänder till Hunan, organiserar bondestöd åt Nationalistiska (befrielse-) expeditionen. Skriver sitt första "klassiska arbete": "Analys av klasserna i det kinesiska samhället" (publicerad 1926). Sun Yat-sens död. Ryska rådgivare utser Chiang Kai-shek till överbefälhavare. "Allmän rösträtt" i Japan.

1926 Nationalistisk revolutionär expedition startar från Kanton under högsta befäl av Chiang Kai-shek. Mao, åter i Kanton, blir vicechef för Kuomintangs bondebyrå och Bonderörelsens utbildningsinstitut; han leder avdelningen för agitation och propaganda. De nationalistiska och kommunistiska koalitionsstyrkorna erövrar större delen av Sydchina. Holländarna krossar den kommunistiska revolutionen i Indonesien.

IV Första inbördeskriget mellan kommunister och nationalister (1927-37)

1927 Stalin besegrar Trotskij. I mars publicerar Mao Tse-tung sin "Rapport om en undersökning av bonderörelsen i Hunan", kallar fattigbönderna revolutionens "huvudstyrka", kräver konfiskering av krigsherrarnas jord. Tesen avvisas av KKP:s centralkommitté. I april ställer sig Chiang Kai-shek i spetsen för en antikommunistisk kupp, "halshugger Partiet"; antalet medlemmar i KKP minskas med 4/5 till 10 000. Ch'en Tu-hsiu avsätts som partisekreterare. Partiet tvingas gå under jorden. Mao leder bonderevolt i Hunan (augusti); besegrad flyr han till bergfästet Chinggangshan. Även Nanchang-revolten krossas. Reträtt till landsbygden. Revolt i Kanton (kommunen) misslyckas. P'eng P'ai för de överlevande till Hailufeng och bildar Hailufeng-sovjeten (1927). Sukarno skapar Indonesiska nationalistpartiet.

1928 Chiang Kai-shek upprättar nominell centraliserad kontroll över Kina under nationalregeringen (en Kuomintang-diktatur). Mao Tse-tung och Chu Teh förenar sina styrkor i Chinggangshan i Hunan, bildar Kinas första "Röda arme" och en lokal sovjet. Paris-freden undertecknas av stormakterna, vilka avsvär sig kriget "som ett instrument för nationell politik".

1929 Mao Tse-tung och Chu Teh erövrar landsbygdsteritorier kring Juichin i Kiangsi, där en sovjetregering utopas. Den kommunistiska politbyrån, som behärskas av Li Li-san, stannar i hemlighet kvar i det av utlänningar behärskade Shanghai. New York-börsen bryter samman.

1930 Konflikt mellan Maos "sovjetiska landsbygdsrörelse" och politbyråns ledare Li Li-san, som förordar revolt i städerna. Röda armén under ledning av Mao och P'eng Teh-huai erövrar Changsha, Hunans huvudstad, och drar sig därefter tillbaka. Ett andra angrepp mot Changsha blir

ett dyrbart misslyckande. Li Li-san misskrediteras av Moskva. Chiang Kai-shek inleder sin första stora offensiv mot de röda. Mao Tse-tungs hustru och syster avrättas i Changsha. Gandhi i spetsen för medborgerliga ohörsamhetskampanjen (ickevåldsrörelse) i Indien.

1931 Spanien utropas till republik. Underjordiskt möte i Shanghai i januari, varvid KKP:s centralkommitté väljer Wang Ming (Che'en Shao-yu) till partiets generalsekreterare och chef. All-kinesiska sovjetkongressen, sammankallad i Juichin djupt inne i landet väljer Mao Tse-tung till ordförande i den första Allkinesiska sovjetregeringen och Chu Teh till militärbefälhavare. I september inleder Japan Manchuriets erövring; Chiang Kai-shek avbryter sin tredje "utrotningskampanj" mot Röda armén. Slut på Stora hungersnöden (1929-31) i Nordvästkina; 5-10 miljoner beräknas ha dött. Wang Ming reser till Moskva. Po Ku leder politbyrån i Shanghai.

1932 Japan angriper Shanghai, som försvaras av 19. armén; utan hjälp från Chiang Kai-shek retirerar den till provinsen Fukien. Chiang godkänner vapenstilleståndet i Tangku för att få slut på de kinesisk-japanska fientligheterna. Han återupptar offensiven mot Kiangsi-sovjeten; de röda förklarar Japan krig. Polisen i Shanghais International Settlement [Internationella bosättning] hjälper Chiang Kai-shek att utrota de röda. Politbyråledarna Po Ku, Lo Fu, Liu Shao-ch'i och Chou En-lai förenar sig med Mao i Kiangsisovjeten. Roosevelt Förenta Staternas president.

1933 19. armén gör uppror och erbjuder de röda samarbete, vilket avvisas. Chiang Kai-shek nedkämpar 19. armén och inleder en ny kampanj mot sovjet-Kina. Hitler rikskansler i Tyskland.

1934 Andra Allkinesiska sovjetkongressen återväljer Mao Tsetung till ordförande, men ledningen för partiet tillfaller de "Tjugoåtta bolsjevikerna". Röda armén ändrar taktik och lider avgörande nederlag. Huvudstyrkorna och partifunktionärerna drar sig tillbaka till Västkina.

1935 Politbyrån samlas i januari i Tsunyi i Kweichow, väljer Mao Tse-tung till faktisk ledare för partiet och armén under Den långa marschen till Nordvästkina. I juli når de röda Kiangsi-styrkorna Szechwan och samlar styrkorna under politbyråmedlemmen Chang Kuo-t'ao, en av KKP:s grundare, vilken fördrivits från sovjetområdena norr om floden Yangtze. Vid ett utvidgat politbyråmöte ifrågasätter Chang Kuo-t'ao Maos politik och ledarskap. De röda styrkorna splittras; Mao för sydstyrkorna till en ny bas i Nordvästkina efter ett års nästan oavbruten marsch (sammanlagt 9 650 kilometer). (Chang Kuo-t'ao skulle följa honom ett år senare.) Japan kräver, att två nordkinesiska provinser skulle få en "autonom" regim. Japanska styrkor tränger in i kinesiska Inre Mongoliet och upprättar en "oberoende" marionettstat. Studentrevolten i Peking den 9 december utlöser en våg av nationalpatriotisk, anti-japansk aktivitet. Italien erövrar Etiopien.

1936 Mao Tse-tung berättar i en intervju i Pao An i Shensi om sitt liv och om revolutionen och erbjuder sig att upphöra med inbördeskriget för att skapa en enhetsfront mot Japan. Mao föreläser vid Röda arméns universitet; hans "Om taktiken under bekämpandet av den japanska imperialismen och strategiska problem i Kinas revolutionära krig" blir den doktrinära grundvalen för den nya enhetsfronten mot Japan. Chiang Kaishek avvisar kommunisternas erbjudande om vapenvila (1 augusti 1935) och mobiliserar för den "slutliga utrotningen" av de röda i nordväst.

Sian-incidenten i december: Chiang Kai-shek "arresteras" av sin vice överbefälhavare, Chang Hsueh-liang, en förvisad manchurisk ledare. Marskalk Chang kräver, att Chiang skall acceptera en nationell enhetsfront mot Japan. Efter Chiang Kai-sheks frigivning och ett icke proklamerat vapenstillestånd i inbördeskriget inleder Kuomintang underhandlingar med KKP och dess "antijapanska regering" i Yenan i Shensi.

V "Enhetsfronten" mot Japan: Stora fosterländska (antijapanska) kriget (1937-45)

1937 I juli massiv japansk invasion i Kina. Överenskommelse undertecknas om gemensamt nationalistiskt-kommunistiskt motståndskrig mot Japan. Kinesiska sovjetregeringen upplöst men fortsätter som självständig regional regim; Röda armén blir 8. armén och Nya 4. armén under Chiangs nominella befäl. Mao skriver de teoretiska arbetena "Om motsättningar" och "Om praktiken". Italien lämnar Nationernas Förbund.

1938 Mao skisserar kommunisternas politiska och militära mål och medel i kriget i "Om det nya stadiet", "Om långvarigt krig" och "Strategiska problem i det antijapanska gerillakriget". Chang Kuo-t'ao, som utstötts ur KKP, beger sig till Kuomintang-område. Mao blir partiets obestridde ledare. Japanska arméer krossar Nordkina. Nationalisterna drar sig tillbaka västerut. Kommunisterna organiserar partisanrörelser långt bakom de japanska linjerna. Nazityskland annekterar Österrike och Tjeckoslovakien.

1939 Maos "Om ny demokrati" skisserar enhetsfrontens klassgrundval och antyder en framtida koalitionsregerings struktur. De kommunistiska kadrerna och militära styrkorna expanderar raskt. Molotov-Ribbentrop-pakten. Tyskland angriper Polen. Med krigsutbrottet i Europa börjar Kinas kamp vävas samman med andra världskriget. Yenan blockerat av nationaliststyrkor.

1940-41 Det praktiska samarbetet mellan kommunister och nationalisterna bryts till följd av Chiang Kai-sheks angrepp mot Nya 4. armén. Ch'en Yi blir dess befälhavare. Efter Pearl Harbour litar Kuomintang till amerikansk hjälp, medan kommunisterna kraftigt utvidgar gerillaområdena.

1942 KKP:s "korrektionskampanj" koncentrerar sig på Wang Ming och Moskvaskolade "dogmatiker"; Maos "naturliga" ledarskap växer.

1943 Mao Tse-tung prisas (av Liu Shao-ch'i) för att ha "skapat en kinesisk eller asiatisk form av marxismen". "Den nya demokratins" dragkraft visar sig vara omfattande bland bönderna och de intellektuella; Kuomintangs moral och stridsförmåga sjunker snabbt. Chou En-lai uppger att det finns 80 000 partimedlemmar, en halv miljon soldater och utbildade milismän i "de befriade områdena" med en befolkning på mer än 100 000 000. Fascismens sammanbrott i Italien. Stalin avskaffar Komintern.

1944 "Observatörer" från amerikanska armén anländer till Yenan, den kommunistiska "gerillans" huvudstad. De allierades landstigning i Normandie. President Roosevelt omvald.

1945 KKP:s sjunde nationalkongress (april) uppger antalet partimedlemmar till 1 200 000 och de väpnade styrkorna till 900 000 man. Tyskland besegras. Sovjetunionen inträder i kriget i Fjärran östern; undertecknar allians med regeringen Chiang Kai-shek. Maos rapport "Om koalitionsregering" blir den formella grundvalen för kommunistkraven på att Kuomintangs diktatur skall upphöra. Efter V-dagen översvämmas kommunistiska styrkor Nordkina och Manchuriet i konkurrens med de USA-beväpnade nationalisterna. Den amerikanske ambassadören Hurley flyger Mao Tse-tung till Chungking för att förhandla med Chiang Kai-shek. Jalta-överenskommelsen lovar Kina Taiwan. Roosevelts död. Truman använder atombomben mot Hiroshima. Andra världskrigets slut.

VI Andra inbördeskriget mellan kommunister och nationalisterna (1946-49)

1946 Nationalister och kommunister lyckas ej nå överenskommelse om en "koalitionsregering"; i juni börjar andra inbördeskriget, av kommunisterna kallat Befrielsekriget. Till följd av sovjetisk ockupation blir Östeuropa "rött".

1947 Maos "Det nuvarande läget och våra uppgifter" anger de strategiska och taktiska planerna och manar till generaloffensiv mot nationalisterna. Truman-doktrinen proklamerar i Grekland.

1948 Trots USA:s hjälp till nationalisterna är deras nederlag i Manchuriet förkrossande. Jugoslavien utstöts ur Kominform, som efter kriget efterträtt Komintern.

1949 Chiang Kai-sheks arméer i upplösning; han flyr till Taiwan. I övriga Kina segrar Folkets befrielsearmé (FBA). I mars anländer KKP:s centralkommitté, ledd av Mao, till Peking. Atlantpakten (NATO) proklamerar. Amerikansk "vitbok" lägger skulden för "förlusten av Kina" på Chiangs "reaktionärer".

VII Den kinesiska folkrepubliken (1949–)

1949 Med Maos "Folkets demokratiska diktatur" som grundval hålls en Politisk konsultativ folkkonferens, som till formen representerar arbetare, bönder, intellektuella och nationell bourgeoisie. Kinesisk folkregering upprättas med Mao som ordförande. Den 1 oktober utropas Kinesiska folkrepubliken formellt i Peking. Mao meddelar utrikespolitiken att "luta åt ett håll" (åt Sovjetunionen). Storbritannien, Sovjetunionen, Norge, Nederländerna, Sverige, Finland och Schweiz erkänner den nya regeringen; Förenta Staterna hemkallar sina diplomater från Kina. Mao Tse-tung reser till Moskva – hans första utlandsresa. Amerikanska kommunistledare döms för att ha förfäktat regeringens störtande med våld.

1950 Mao undertecknar den kinesisk-sovjetiska biståndspakten; Stalin beviljar Kina ett lån på 300 000 000 dollar. Koreakriget utbryter (juni) och kinesiska "frivilliga" intervenerar (oktober). Indien förklarar självständigt.

1951-52 Med sovjetisk hjälp fortsätter det kinesiska motståndet i Korea. De amerikanska styrkorna, som hindras av Förenta Nationerna och den allierade politiken från att fullfölja kriget in i Kina, står vid 38:e breddgraden i Korea. USA provar den första vätebomben (1952).

1953 Stalins död. Vapenstilleståndet i Korea undertecknas. USA ingår allians med Chiang Kai-shek; Taiwan blir amerikanskt protektorat. Peking offentliggör den första femårsplanen. Sovjet beviljar bistånd till 156 kinesiska projekt i stor skala. Moskva går med på att likvidera de gemensamma sovjetisk-kinesiska företagen och att dra tillbaka alla styrkor från Kina. Paret Rosenberg avrättas i USA.

1954 Chrusjtjovs första besök i Peking. Jordreformen (omfördelning) avslutad. Jordbrukskooperativ lägger grunden till kollektiviseringen (1957). Staten går in som kompanjon i kvarvarande privata företag som en förberedelse till nationalisering (1957). Genève-överenskommelsen gör slut på den franska makten i Indokina och erkänner Vietnams, Laos och Kambodjas oberoende. Under påverkan av utrikesminister John Foster Dulles "noterar" Eisenhower-regeringen Genève-överenskommelsen men inleder sin intervention till Ngo Dinh Diems stöd.

1955 Vid Bandung-konferensen (29 afro-asiatiska nationer) söker Kina bredda den anti-imperialistiska linjen mot USA och dess allierade. Kinas program för "utländskt bistånd" tävlar med Sovjetunionens. Warszawa-pakten undertecknas av Sovjetunionen och de östeuropeiska staterna.

1956 Chrusjtjov tar avstånd från Stalin vid Tjugonde partikongressen i Moskva. Han proklamerar slut på personkulten och början till kollektivt ledarskap. "De hundra blommornas" period tillåter kritik mot KKP från missnöjda kinesiska intellektuellas sida. Ungern-revolten; Peking stöder dess kuvande. I Kina publiceras Maos viktiga tes "Om den historiska erfarenheten av proletariats diktatur", som erkänner fortsatta "motsättningar" inom och mellan socialiststater.

1957 Maos "Om den korrekta behandlingen av motsättningar inom folket" anger gränserna för kritiken mot partiet och framför samtidigt tesen om "enhet-kritik-enhet" som en dialektisk

process för att isolera ”socialismens fiender” och fredligt lösa ”icke antagonistiska” intressekonflikter mellan staten, partiet och ”folket”. Sovjetunionen går med på att förse Kina med en provatombomb och att hjälpa till med kärnvapenutvecklingen. Den första sputniken. Vid en konferens i Moskva i november hävdar Mao en ”vändpunkt”: ”Östanvinden överflyglar västanvinden”. Han förfäktar, att de socialistiska styrkorna är mäktigare än de kapitalistiska. Tesen ifrågasätts av ryssarna. Sprickan mellan Kina och Sovjetunionen börjar vidgas.

1958 Kina offentliggör andra femårsplanen. ”Det stora språnget framåt” och folkkommunernas år. Pekings hot om att befria Taiwan framkallar en kinesisk-amerikansk kris. Chrusjtjov tar tillbaka sitt villkorslösa kärnvapenstöd åt Kina och Peking vägrar ställa kinesiska styrkor under sovjetbefäl. De kinesisk-sovjetiska motsättningarna vidgas. USA:s första rymdsatellit.

1959 Vid det avgörande partiplenumet i Lushan tvingades Mao Tse-tung till en svår strid för att göra Lin Piao till P'eng Teh-huais efterträdare som försvarsminister. En del av denna seger fick han tydligen betala genom att själv lämna ifrån sig posten som regeringens ordförande till Liu Shao-ch'i.

Under oktoberfesten besöker Chrusjtjov åter Peking, där han förklarar, att ”ett imperialistiskt krig inte är oundvikligt”. Hans tes om ”fredlig samexistens” med den ”amerikanska imperialismen” tillbakavisas med skärpa av kineserna. Kina får ingen atombomb och Mao mister förtroendet för Chrusjtjov. Uppror i Tibet. Dalai Lama flyr till Indien. Under Kinas dispyter med Indien och Indonesien erbjuder Chrusjtjov hjälp till det senare landet. Han hånar de kinesiska folkkommunerna. Castro tar makten på Kuba. Samtidigt som USA intensifierar den väpnade interventionen, som syftar till att skilja Sydvietnam från Nordvietnam, stöder president Ho Chi Minh Folkets befrielsekrig i söder.

1960 I juli hemkallar Moskva alla sovjetiska rådgivare från Kina, annullerar mer än 300 kontrakt och drar tillbaka det tekniska biståndet. Vid den internationella partikonferensen i Moskva i november tilltar de kinesisk-sovjetiska ”motsättningarna”. Kineserna kallar öppet Chrusjtjov för ”revisionist”. Ryssarna anklagar Mao för att önska en ”världskatastrof”. Omfattande missväxt och industriella vanskligheter i Kina. Då de kinesisk-indiska gränsincidenterna blir allvarliga, spelar Chrusjtjov en neutral roll och fortsätter det ekonomiska biståndet till Indien. John F. Kennedy väljs till amerikansk president.

1961 Chou En-lai lämnar 22:a partikongressen i Moskva då Chrusjtjov bannlyser det albanska partiet. Med utgångspunkt i fjärde delen av ”Mao Tse-tungs valda verk” förklarar partipressen i Peking de maoistiska och anti-revisionistiska teserna vara ”sann marxism-leninism”. Kineser ersätter de sovjetiska rådgivarna i Albanien. Berlin-muren byggs.

Kinesisk-sovjetiska konflikter både på stats- och partiplanet förebådar världsomfattande ideologisk strid. Kennedys och Chrusjtjovs Kuba-duell. När Chrusjtjov drar tillbaka robotarna från Kuba, förlöjligar Peking hans ”äventyrar”-politik och ”kapitulationism”. Den kinesisk-indiska gränskonflikten når klimax genom det kinesiska anfallet, som driver indierna bort från ett område om 56 000 kvadratkilometer. De kinesiska styrkorna drar sig tillbaka, skapar unilateralt en ”demilitariserad zon” och manar till fredsförhandlingar. FN intervenerar i Kongo.

1960-63 Till följd av den kinesiska ekonomins splittring, orsakad av störningar under ”Det stora språnget”, tillbakadragandet av den sovjetiska hjälpen och en serie naturkatastrofer, återhämtar sig Folkrepubliken långsamt från nära nog svälttillstånd.

1963 Som en slutgiltig utmaning mot Pekings krav på en militant internationell ”enhetsfront mot den amerikanska imperialismen” undertecknar Moskva tillsammans med Förenta Staterna överenskommelsen om förbud mot kärnvapenprov och gör ”den fredliga samexistensen” till den

sovjetiska utrikespolitikens huvudsyfte. Den kinesisk-sovjetiska sprickan speglas nu i sprickbildningar inom partier i många länder. Ömsesidiga anklagelser förstärks genom att KKP och SUKP öppet offentliggör tidigare beskyllningar och motbeskyllningar. Peking intensifierar sina försök att bli ideologisk ledare bland "tredje världens" (Asien-Afrika-Latinamerika) revolutionära krafter; Moskva eftersträvar att behålla inflytandet bland de europeiska partierna. Premiärminister Chou En-lai besöker afrikanska länder. Mao Tsetung utfärdar en deklARATION, som uppmanar "världens folk" att förena sig mot den amerikanska imperialismen och att stödja de amerikanska negrernas kamp. President Kennedy mördas.

1964 De kinesisk-sovjetiska parti- och statsförbindelserna bryts nära nog fullständigt. Då Frankrike erkänner Kina, får den kommunistiska sprickan en västlig parallell. Kinesisk offensiv på två fronter – mot amerikansk imperialism och sovjetisk revisionism – når viss framgång genom att splittra båda lägren. Två år av goda skördar och nya handelsförbindelser med Europa och Japan stärker den kinesiska ekonomin. Utrikesminister Ch'en Yi uttalar tvivel om värdet av den kinesisk-sovjetiska militäralliansen; Kina kan inte längre räkna med rysk hjälp. Mao uppmanar japanska socialister att återvinna områden, som förlorats till Sovjetunionen, och kritiserar den sovjetiska "imperialismen" för inkräktande på kinesiskt territorium.

Efter femton år har den kinesiska revolutionens framgångar med att ena och modernisera Kina allmänt erkänts även av fienderna. I rivalitet med Sovjetunionen och trots att det står utanför FN blir Kina en stormakt med vilken. Förenta Staterna – enligt general de Gaulle – måste förhandla för att få slut på kriget i Sydostasien. Efter Kinas sekellånga förnedring som svag och efterbliven nation framstår Mao Tse-tung som den förste politiske ledaren i Asien med betydande anhängarskaror på olika håll i världen. Kina spränger sin första kärnladdning.

Sydvietnams regering, som stöds av Förenta Staterna och lider svåra nederlag mot Nationella befrielsefrontens alltmer växande styrkor, står inför hotet av upplösning på grund av proneutralistiska och fredsvänliga element.

1965 Strax efter sitt ämbetsstillträde i januari sänder president Johnson amerikanska styrkor till Vietnam för att förhindra en neutralistisk kupp i Saigon. I februari ger han order om massiv bombning av Nordvietnam. Peking meddelar, att Kina är redo att inskrida till Nordvietnams stöd om president Ho Chi Minh begär det, men i en intervju med författaren i januari förklarar ordförande Mao, att Kina inte kommer att gå i krig med Förenta Staterna annat än om Kina direkt angrips. I juli publicerar Kinas försvarsminister Lin Piao en deklARATION, "Länge leve segern i folkkriget!", vilken uppmanar utvecklingsländerna, liknade vid "världens landsbygdsområden", att gå samman mot den amerikanska och västliga imperialismen, "världens städer".

Kina spränger sin andra kärnladdning. FN-omröstningen om Folkrepubliken Kinas inträde slutar med siffrorna 47-47; Storbritannien röstar för första gången till Pekings förmån.

1966 USA:s styrkor i Vietnam nära 500 000 man, och de amerikanska bombningarna av Nordvietnam skonar få mål med undantag för de inre stadsområdena i Hanoi och Haiphong. Sovjetunionen sänder Nordvietnam flygplan, vapen och teknisk personal; Kina sänder handeldvapen och livsmedel.

Kina inleder Stora proletära kulturrevolutionen under Mao Tse-tung; Lin Piao kallas hans "nära vapenbroder". Kina förbereder sig för väpnad amerikansk invasion. En unik utrensning attackerar "borgerliga" och "revisionistiska" element inom KKP. Det kinesiska jordbruket når allt bättre resultat; de vetenskapliga framgångarna omfattar världens första syntetisering av protein (insulin) och bensin.

1967 Stora proletära kulturrevolutionen utvecklar sig till ett angrepp mot Liu Shao-ch'i, president

och tidigare förste vice partichef, som den främste bland ”personer i auktoritativ ställning inom partiet vilka slagit in på den kapitalistiska vägen”. Den djupgående kampen inom partiet intensifieras.

Kulturrevolutionen kom överraskande för utländska politiska experter, och samtidigt förbryllades utländska militärer och vetenskapsmän av Kinas vätebombssprängning 26 månader efter den första atomklyvningen. Samma steg hade tagit USA mer än sju år; ännu efter åtta års bemödanden återstod det för Frankrike att pröva sin första vätebomb.

Utrikesminister Dean Rusk vädjar till världen om sympati för Johnsons väpnade intervention och massiva bombning i Vietnam som nödvändiga för att tygla ”en miljard kineser väpnade med kärnvapen”, men ingen europeisk makt går Rusk till mötes. Kinas egen officiella politik kräver alltjämt en internationell överenskommelse om förintande av alla kärnvapen – en invit som USA ignorerar. I ett budskap till FNLs presidium den 19 december meddelar Mao ”det broderliga sydvietnamesiska folket”, att det ”kan känna sig förvissat om att er kamp är vår”.

1968 I januari bordas det amerikanska sjösparings- eller spionfartyget Pueblo utanför Nordkoreas kust av nordkoreanska matrosar och besättningen tillfångatas. Den offentliga oppositionen mot Vietnam-kriget och en Sydöstasien-politik, som alltmer visat sig vara ett politiskt misslyckande, övertygar de styrande i USA om att förlusterna av manskap och materiel har nått en nivå då hela Establishments stabilitet kommit i farozonen. President Johnson tar indirekt på sig ansvaret då han meddelar att han inte önskar bli omvald. Bombningarna av Nordvietnam stoppas och de amerikansk-vietnamesiska fredssamtalen inleds i Paris. Richard Nixon väljs till president efter löftet att göra slut på den amerikanska inblandningen i kriget i Sydöstasien.

1969 Kulturrevolutionen i Kina närmar sig kulmen efter arméns intervention i fraktionsstridigheter, återställande av ordningen och upplösning av de rödgardistiska organisationerna, vilkas medlemmar skingras för att arbeta på fabriker, jordbruk eller för att studera. KKP sammankallar nionde partikongressen, där en ny stadga antas och Lin Piao formellt nämns som ”Mao Tse-tungs nära vapenbroder och efterträdare”.

Produktionen, som störts av kulturrevolutionen, återhämtar sig och gör vissa framsteg. Miljoner partifunktionärer omskolas i 7 maj-skolor, där ”Mao Tse-tungs tänkande” mer än tidigare blir ”bibel” och handledning för hela nationen. Återuppbyggandet av partiet som förberedelse till en ny nationalförfattning grundad på en treenig allians av ”pålitliga partikadrer”, representanter för massorganisationer och ”ansvariga militära ledare” dominerar det politiska livet som pådrivare i en produktionskampanj. Kinesisk-sovjetiska gränssammanstötningar ökar spänningen; Kina följer också vaksamt Nixons försök att vietnamisera” de USA-stödda Saigon-militaristernas och byråkraternas krig. Ho Chi Minh dör och Kina upprepar sina försäkringar om solidaritet med Nordvietnam. Fredssamtalen i Paris går trögt medan Nixon långsamt backar det amerikanska krigsmaskineriet i Sydvietnam.

Kina återvänder aktivt till den internationella diplomatin i en strävan att etablera sig som kärnvapenmakternas jämlike. 1970 Den kambodjanske överbefälhavaren Lon Nol störtar prins Sihanouk och denne bildar en exilregim i Peking. Nixon skickar vietnamesiska och amerikanska soldater till Lon Nils hjälp men en omfattande kritik tvingar Nixon att begränsa det amerikanska engagemanget. Den 20 maj manar Mao Tse-tung om upprättande av en världsomfattande enhetsfront mot den amerikanska imperialismen och ger löfte om kinesiskt stöd till en ny allians mellan Hanoi, FNL, Kambodja (Sihanouks) och Laos. Mao förklarar, att faran för ett nytt världskrig alltjämt finns ”men huvudtendensen går i riktning mot revolution”.

I Paris vägrar USA alltjämt att godta Hanois villkor på totalt och ovillkorligt amerikanskt

tillbakadragande.

Mot årets slut har premiärminister Chou En-lai undertecknat överenskommelser om erkännande med Kanada och Italien samt därefter ett halvdussin andra stater, som tidigare hämmats av det amerikanska inflytandet. Kinas diplomati syftar nu klart till att snabbt återvinna det internationella inflytande som gått förlorat under kulturrevolutionen.

1971 Nixon ger bemyndigande om ett "inträngande" av vietnamesiska förband, kraftigt stödda av amerikanskt underhåll och flyg, i syfte att skära av de vägar som används av nordvietnamesiska styrkor för att förse FNL- och kambodjanska förband, som bjuder Saigon-USA-operationerna motstånd, med materiel. En snabb reträtt från Laos demonstrerar vietnamiseringens misslyckande med att tygla de revolutionära krafterna där.

Under trycket av antikrigsstämningar och växande ekonomiska problem på den amerikanska och internationella marknaden påskyndar Nixon tillbakadragandet av amerikanska soldater från Vietnam. I ett stegvis program fortsätter Nixon åtgärder, påbörjade 1970, för att göra slut på förbudet mot handel med Kina och restriktioner av amerikanska medborgares resor till och från Kina. I april inbjuder Kina ett amerikanskt bordtennislag att besöka Peking och spela där. Amerikanska journalister får visa för att skildra händelsen. Mao Tse-tung avslöjar i en intervju, som han beviljar Edgar Snow, att Kinas politik är att gengälda försonliga amerikanska gester genom att inbjuda till Kina några amerikaner från "vänstern, mitten och centern" och tillägger att han personligen skulle välkomna ett besök av president Nixon

Tendensen till amerikansk-kinesisk avspänning – med sannolik följd att Kinesiska folkrepubliken blir medlem av FN:s säkerhetsråd och återfår suveräniteten över ön Taiwan – förefaller nu oåterkallelig. Under sommaren ökar i den amerikanska kongressen alltmer kravet på ett löfte av Nixon att dra tillbaka alla amerikanska styrkor från Vietnam före sommaren 1972. Avslöjandena i de publicerade Pentagon-dokumenterna – en av regeringen beordrad rapport om ursprunget och orsakerna till liksom genomförandet av Vietnam-äventyret – ger opinionen näring i oerhörd grad och är Nixon till nytta genom att förefalla lägga hela skulden för Vietnam-katastrofen på föregående presidenter.

I juli meddelar president Nixon, att han accepterat en inbjudan från premiärminister Chou En-lai att besöka Kina före maj 1972.

Del 1. På jakt efter det röda Kina

1. Några obesvarade frågor

Under mina sju år i Kina hade man ställt sig hundratals frågor om den kinesiska Röda armén, sovjeterna och kommuniströrelsen. Ivriga anhängare kunde ge en massa patentsvar, men dessa förblev högst otillfredsställande. Hur kunde *de* veta? De hade ju aldrig varit i det röda Kina.

Faktum var, att det knappast funnits något större mysterium bland nationerna, något mer förvirrat epos än det röda Kinas historia. Under sin kamp inne i själva hjärtat av jordens folkrikaste nation hade de Himmelska Röda i nio år varit isolerade genom en nyhetsblockad lika effektiv som en stenfästning. En mur av tusentals fientliga soldater omgav dem ständigt; deras område var otillgängligare än Tibet. Ända sedan den första kinesiska sovjeten upprättades i sydöstra Hunan i november 1927 hade ingen frivilligt trängt igenom den muren och återvänt för att skriva om sina upplevelser.

Till och med de enklaste fakta ifrågasattes. Somliga förnekade, att det över huvud taget

existerade någon Röd arme. Det enda som fanns var tusentals svultna stråtrövare. Somliga förnekade till och med sovjeternas existens. Dessa var en ren uppfinning av den kommunistiska propagandan. Men de rödas sympatisörer prisade båda som det enda botemedlet för Kinas alla sjukdomar. Mitt i denna propaganda och motpropaganda saknades den trovärdiga bevisning, som krävdes för de sansade bedömarna, som var ute efter sanningen. Detta är några av de obesvarade frågor, som intresserade alla som sysslade med Orientens politik och alltmer accelererande historia:

Bestod den kinesiska Röda armén av en massa av medvetna marxistiska revolutionärer, som var disciplinerade av och bekände sig till ett centraliserat program och ett enhetligt befäl under Kinas kommunistiska parti? Vilket var i så fall detta program? Kommunisterna påstod sig kämpa för en agrar revolution, mot imperialismen, för sovjetdemokrati och för nationell frigörelse. Nanking hävdade, att de röda inte var något annat än ett nytt slags vandaler och marodörer under ledning av "intellektuella banditer". Vem hade rätt? Eller hade alla rätt?

Före 1927 tilläts medlemmar av kommunistpartiet ansluta sig till Kuomintang, men i april började en stor utrensning. Kommunisterna lika väl som icke organiserade radikala intellektuella och tusentals organiserade arbetare och bönder avrättades i stor skala under Chiang Kai-shek; denne hade lett en högerpräglad statskupp, tagit makten och bildat en "nationell regering" i Nanking. Alltsedan dess hade det betraktats som ett brott, som bestraffades med döden, att vara kommunist eller kommunistympatisör, och tusentals hade fått betala med sina liv. Men tusentals fortsatte att ta risken. Tusentals arbetare, bönder, studenter och soldater anslöt sig till Röda armén i väpnad kamp mot Nankingregimens militärdiktatur. Varför? Vilken obeveklig kraft drev dem att fortsätta att stödja politiska självmordsidéer? Vilka var de fundamentala tvistefrågorna mellan Kuomintang och Kungch'antang (partiet "Dela produktionen" eller kommunistpartiet)?

Hurdana var de kinesiska kommunisterna? På vilket sätt liknade de och på vilket sätt var de olika kommunisterna eller socialisterna på andra håll? Turisten frågade om de hade långa skägg, sörplade när de åt soppa och bar med sig hemgjorda bomber i portföljerna. De seriösa undrade om de var "genuina" marxister. Läste de "Das Kapital" och Lenins verk? Hade de ett alltigenom socialistiskt ekonomiskt program? Var de stalinister eller trotskister? Eller ingetdera? Var deras rörelse verkligen en organisk del av världsrevolutionen? Var de sanna internationalister? "Rena verktyg för Moskva" eller först och främst nationalisterna, som kämpade för ett oberoende Kina?

Vilka var dessa krigare, som hade stridit så länge, så hett, så modigt och – vilket medgavs av observatörer av alla schatteringar och privat också av generalissimus Chiang Kai-sheks egna anhängare – på det hela taget så oövervinnligt? Vad var det som fick dem att strida så? Vad höll dem uppe? Vilken var den revolutionära grundvalen för deras rörelse? Vilka förhoppningar, syften och drömmar hade gjort dem till sådana otroligt envetna stridsmän – otroligt med tanke på den kompromissernas historia som är Kinas – vilka hade härdats av hundratals slag, blockader, saltbrist, svält, sjukdom, epidemier och slutligen under Den långa marschen, då de tågade genom tolv kinesiska provinser, bröt igenom Kuomintang-styrkor om tusentals man för att slutligen i triumf dyka upp i en ny bas i nordväst?

Vilka var deras ledare? Var de bildade personer med en brinnande tro på ett ideal, en ideologi, en doktrin? Socialprofeter eller i stort sett okunniga bönder, som blint kämpade för sin existens? Vad slags människa var Mao Tse-tung – "Rödbanditen" nr i på Nankings lista, för vars infångande, död eller levande, Chiang Kai-shek hade utlovat en belöning på en kvarts miljon silverdollar? Vad rörde sig i detta, dyrbara orientaliska huvud? Eller var Mao redan död, vilket Nanking offentligt uppgivit? Hurdan var Chu Teh, Röda arméns överbefälhavare, vars liv hade samma värde för Nanking? Och hur var det med Lin Piao, den tjuugoåttåriga röde taktikern, vars

berömda Första röda armékår påstods aldrig ha lidit nederlag? Varifrån kom de? Vilka var de många andra röda ledarna, som gång på gång rapporterats döda bara för att dyka upp igen i nyhetstelegrammen – oskadda och med befäl över nya styrkor, som stred mot Kuomintang?

Hur förklarade man Röda arméns häpnadsväckande nioåriga motstånd mot betydligt överlägsna militära styrkor? Trots att de saknade industriell bas, grövre artilleri, flygvapen, bränslen, pengar och den moderna teknik som Nanking använt i sina krig mot dem – hur hade dessa röda kunnat överleva och öka antalet anhängare? Vilken militär taktik använde de? Hur utbildades de? Vem var deras rådgivare? Fanns det några ryska militära genier bland dem? Vem ledde utmanövrerandet inte bara av alla Kuomintang-befälhavare, som sändes mot dem, utan också av Chiang Kai-sheks stora och dyrbara stab av tyska rådgivare, först under ledning av general von Seeckt och senare general von Falkenhausen.

Hurdana var de kinesiska sovjeterna? Stöddes de av bönderna? Vad höll i så fall samman dem? I vilken utsträckning förverkligade de röda ”socialismen” i de distrikt där de konsoliderat sin makt? Varför hade Röda armén inte intagit storstäder? Bevisade detta, att det inte var en genuint proletär rörelse utan att det i det väsentliga förblivit ett bondeuppror? Hur var det möjligt att tala om ”kommunism” eller ”socialism” i Kina, där över 80 procent av befolkningen alltjämt var bönder och där industrialismen låg i sin linda – om det nu inte var barnförlamning?

Hur var de röda klädda? Hur åt de? Lekte de? Älskade de? Arbetade de? Hurdana var deras äktenskapslagar? Var kvinnorna ”nationaliserade”, som Kuomintangskribenter påstod? Vad var en kinesisk ”röd fabrik”? Ett rött teatersällskap? Hur organiserade de sin ekonomi? Hur var det fatt med hälsovård, rekreation, utbildning, ”röd kultur”?

Hur stark var Röda armén? En halv miljon man, vilket Kominterns publikationer skröt med? Varför hade den i så fall inte tagit makten? Varifrån fick den vapen och ammunition? Var det en disciplinerad armé? Hur var det ställt med dess moral? Var det sant att officerare och manskap levde lika? Om det var sant som generalissimus Chiang hade kungjort 1935, att Nanking hade ”krossat det kommunistiska banditväldets hot”, hur kunde man då förklara, att de röda åt 1937 ockuperade ett större sammanhängande territorium (i Kinas mest strategiska Nordväst) än någonsin tidigare? Om det var slut med de röda, hur kom det sig då, att Japan – i utrikesminister Koki Hirotas tredje klausul – krävde att Nanking tillsammans med Tokyo och Nazityskland skulle bilda en antikommunistisk pakt ”för att förhindra Asiens bolsjevisering”? Var de röda verkligen ”anti-imperialister”? Ville de ha krig med Japan? Skulle Moskva stödja dem i ett sådant krig? Eller var de glödande antijapanska slagorden bara ett trick, ett desperat försök att vinna sympatier, demoraliserade förrädares och banditers sista skri, vilket den eminente dr Hu Shih nervöst försäkrade upphetsade studenter i Peking?

Vilka var den kinesiska kommuniströrelsens militära och politiska perspektiv? Vilken var dess utvecklingshistoria? Kunde den bli framgångsrik? Och exakt vad skulle en sådan framgång innebära för oss? För Japan? Vilken effekt skulle denna väldiga förvandling göra på en femtedel (somliga sade en fjärdedel) av jordens befolkning? Vilka förändringar skulle det medföra i den internationella politiken? I världshistorien? Vilken inverkan skulle det få på de omfattande brittiska, amerikanska och andra utländska investeringarna i Kina? Hade de röda över huvud taget någon ”utrikespolitik”?

Och slutligen, vad var meningen med kommunisternas erbjudande om en ”nationell enhetsfront” i Kina och slut på inbördeskriget?

Det hade en tid verkat löjligt, att inte en enda ickekommunistisk observatör kunde besvara dessa frågor med säkerhet, precision eller fakta grundade på personliga undersökningar. Detta var en

story, som för varje dag växte i intresse och betydelse; detta var storyn om Kina, bekände tidningarnas korrespondenter för varandra mellan de telegram de sände ut om triviala, perifera händelser. Ändå var vi alla plågsamt okunniga om det. Det var utomordentligt svårt att komma i kontakt med kommunister i de ”vita” områdena.

Kommunisterna, över vilkas huvuden dödsdomen svävade, presenterade sig inte som sådana. Till och med i de utländska koncessionerna hade Nanking ett system av välbetalda spioner. Bland dem fanns sådana vaksamma personer som C. Patrick Givens, f.d. chef för avdelningen för uppspårande av kommunister i den brittiska polisstyrkan i Shanghais International Settlement. Varje år berömdes kommissarie Givens för att tjugotals påstådda kommunister, de flesta i åldrarna 15-25 år, hade utlämnats till Kuomintang-myndigheterna och därefter fängslats eller avrättats. Han var bara en av de många utländska spårhundar, som hade anställts för att spionera på unga kinesiska radikaler och hetsa dem till döds i deras eget land.

Vi visste alla, att det enda sättet att få reda på någonting om det röda Kina var att resa dit. Vi urskuldade oss med att säga ”Mei yu fa-tzu” – ”det låter sig icke göra”. Några få hade försökt men misslyckats. Det ansågs omöjligt. Folk trodde, att ingen kunde ta sig in på det röda territoriet och återvända därifrån med livet i behåll.

Men i juni 1936 kom en kinesisk god vän till mig med nyheter om den häpnadsväckande politiska situationen i Nordvästkina – en situation, som senare skulle kulminera med den sensationella arresteringen av generalissimus Chiang Kai-shek och vända den kinesiska historiens ström. Men betydelsefullare för mig just då var, att jag samtidigt fick reda på ett sätt att ta mig in på det röda territoriet. Det gjorde att jag var tvungen att resa omedelbart. Tillfället var unikt och fick inte gå mig ur händerna. Jag beslöt gripa det för att försöka bryta den nio år långa nyhetsblockaden.

Visst var det riskabelt, även om rapporterna om att jag blivit ”skjuten av banditer” var starkt överdrivna. Men jämfört med den störtflod av skräckhistorier om röda grymheter, som i många år hade fyllt den statsunderstödda inhemska och utländska pressen i Kina, var min färd föga spänningsfylld. I själva verket hade jag ingenting annat än ett introduktionsbrev till den kinesiska sovjetregeringens ordförande Mao Tse-tung.¹ Allt som krävdes var att jag fann honom. Men efter vilka äventyr? Det visste jag inte. Men tusentals liv hade gått till spillo under dessa år av krig mellan Kuomintang och kommunisterna. Inte skulle väl risken vara mindre för en utländsk nacke? Jag fann att jag trots allt var rätt fäst vid den där nacken, men jag bestämde mig för att priset ändå inte var för högt att betala.

I denna melodramatiska stämning startade jag resan.

2. Långsamt tåg till ”Västlig frid”

Det var i början av juni och Peking bar vårens gröna skrud; dess tusentals pilträäd och majestätiska cypresser gjorde Den förbjudna staden till en förunderlig, förtrollad plats, och i de många svala trädgårdarna kunde man omöjligt tro, att det fanns ett Kina som trälade och svalt, ett Kina i revolution och under utländsk invasion, bortom palatsens glittrande tak. Här kunde välnärda

¹ Brevet, som var skrivet med osynligt bläck, lämnades till mig av Hsu Ping, som då var professor vid Tungpei-universitetet. 1966 var Hsu Ping sedan några år biträdande sekreterare vid KKP:s centralkommittés enhetsfronts-avdelning. 1960 berättade Shanghais dåvarande borgmästare K'e Cheng-shih, att han hade skrivit brevet, vilket auktoriserats av Liu Shao-ch'i. (K'e dog 1965.) Liu Shao-ch'i var chef för centralkommitténs underjordiska Nordkinesiska byrå, och hans närmaste man var P'eng Chen. Andra i denna avdelning av centralkommittén var Hsu Ping, Po I-po, Ch'en Po-ta, Hsiang Ching, Huang Hua och Yao I-lin.

utlänningar leva i sitt lilla sagoland av whiskygroggar, polo, tennis och skvaller, lyckligt omedvetna om mänsklighetens puls utanför den stora stadens tysta, isolerande murar – och det var också vad många gjorde.

Ändå hade också oasen Peking de senaste åren infekterats av den atmosfär av kamp, som rådde i hela Kina. Hotet om japansk erövring hade framkallat stora demonstrationer bland folket, speciellt den ursinniga ungdomen. Några månader tidigare hade jag stått nedanför den kulmärkta Tartarmuren och sett tiotusen studenter samlas, trotsande gendarmernas slag, och ropa i en mäktig kör: ”Motstånd mot Japan! Motstå den japanska imperialismens krav att skilja Nordkina från Syd!”

Pekings alla försvarsverk kunde inte hejda ryktet om den kinesiska Röda arméns sensationella försök att marschera genom Shansi till Kinesiska muren – uppenbarligen för att inleda ett krig mot Japan och återvinna de förlorade territorierna. Denna något idealistiska expedition hade raskt blockerats av elva divisioner ur generalissimus Chiang Kai-sheks helt nya arme, men detta hade inte avhållit de patriotiska studenterna från att riskera fängelse och eventuell avrättning genom att samlas på gatorna och ropa de förbjudna slagorden: ”Stoppa inbördeskriget! Samarbeta med kommunisterna för motstånd mot Japan! Rädda Kina!” (Studentdemonstrationen den 9 december 1935 var en historisk ”vändpunkt” till kommunisternas fördel. Bland dess ledare var Huang Ching och Huang Hua.)

Vid midnatt gick jag ombord på ett fallfärdigt tåg; jag var en smula krasslig men i ett tillstånd av upphetsning. Upphetsning därför att jag framför mig hade en forskningsfärd in i ett land som låg hundratals år och hundratals kilometer från Den förbjudna stadens medeltida prakt; jag var på väg till ”det röda Kina”. Och en smula krasslig därför att jag hade fått alla de vaccinationer som överhuvud var möjliga. Ett mikroböga i mitt blodomlopp skulle ha avslöjat en makaber kavalkad; mina armar och ben hade fått sprutor mot smittkoppor, tyfoidfeber, kolera, tyfus och pest. Alla dessa sjukdomar var vanliga i Nordvästkina. Dessutom hade det nyligen kommit alarmerande rapporter om böldpest i provinsen Shensi, en av de få fläckar på jorden där den var endemisk.

Mitt närmaste mål var Sianfu – vilket betyder ”Västlig frid”. Sianfu var provinsen Shensis huvudstad. Den låg två tröttande dygn med tåg sydväst om Peking och var Lunghai-järnvägens västliga slutpunkt. Därifrån tänkte jag bege mig norrut och in i sovjetdistrikten, som omfattade själva hjärtat av Ta Hsi-pei, det stora Nordvästkina. Lochuan, en stad cirka 240 kilometer norr om Sianfu, låg då vid utkanten av det röda territoriet i Shensi. Allting norr om den med undantag för markremsor utmed huvudvägarna och vissa andra punkter tillhörde redan de röda. Med Lochuan som den södra ytterkanten och Kinesiska muren som den norra gränsen för det röda området i Shensi utgjordes både öst- och västgränserna av Gula floden: Den breda, gyttjerika floden börjar i Tibets utkanter och flyter norrut genom Kansu och Ninghsia och ovanför Kinesiska muren in i provinsen Suiyuan, Inre Mongoliet. Efter många kilometers obeslutsamt ringlande österut vänder den därefter sydvart igen för att bryta igenom Kinesiska muren och bilda gräns mellan provinserna Shensi och Shansi.

Det var inom denna stora slinga av Kinas värdefullaste flod som sovjeterna då opererade – i norra Shensi, nordöstra Kansu och sydöstra Ninghsia. Och genom en underlig historiens nyck motsvarade detta område nästan de ursprungliga gränserna för Kinas tillkomst. Inte långt härifrån förenades kineserna till ett folk för tusentals år sedan.

På morgonen studerade jag mina reskamrater och fann en yngling och en vacker gammal man med grått, tovtigt skägg sittande mitt emot mig; de smuttade på bittert te. Strax började ynglingen prata med mig, först formellt och sedan hela tiden om politik. Jag fann att hans frus farbror var

järnvägstjänsteman och att han reste med pass. Han var på väg till sin hemprovins Szechwan, som han hade lämnat sju år tidigare. Men när allt kom omkring, var han inte säker på om han skulle kunna besöka sin hemstad. Det uppgavs, att banditer opererade i närheten.

– Menar ni de röda?

– O, nej, inte de röda, fast det finns röda i Szechwan också. Nej, jag menar banditer.

– Men de röda är väl också banditer? frågade jag nyfiket. Tidningarna kallar dem alltid för röda banditer eller kommunistbanditer.

– Ah, men ni måste ju veta att redaktörerna är tvungna att kalla dem banditer därför att Nanking har gett order om det, förklarade han. Om de kallade dem kommunister eller revolutionärer skulle det bevisa, att de är kommunister själva.

– Men i Szechwan är folk alltså inte lika rädda för de röda som för banditerna?

– Det beror på. De rika och godsägarna och ämbetsmännen och skatteindrivarna är rädda för dem, visst. Men bönderna är inte rädda för dem. Ibland gillar de dem.

Så gav han den gamle mannen en misstänksam blick; denne satt och lyssnade intensivt utan att ändå verka lyssna.

– Ni förstår, fortsatte han, att bönderna är alltför okunniga för att förstå, att de röda bara vill utnyttja dem. De tror att de röda verkligen menar vad de säger.

– Men det gör de inte?

– Min far skrev till mig, att de har förbjudit ocker och opium i Sungpan och att de har omfördelat jorden där. Så ni förstår att de inte precis är banditer. De har i alla fall principer. Men de är gudlösa. De dödar för mycket människor.

Då lyfte gråskägget överraskande sitt fina ansikte och med fullständig fattning gjorde han en förvånande anmärkning:

– Sha pu kou! sade han. De dödar inte många nog!

Handfallna såg vi båda på honom.

Tyvänn närmade sig tåget Chengchow, där jag skulle byta till Lunghai-linjen, och jag blev tvungen att avbryta samtalet. Men alltsedan dess har jag grubblat över vilken mördande bevisning denne konfucianske gamle gentleman hade till stöd för sitt häpnadsväckande yttrande. Jag grubblade över det hela nästa resdag då vi sakta klättrade upp genom de ödsliga bergspassen i Honan och Shensi och tills mitt tåg – alldeles nytt och mycket bekvämt den här gången – rullade in på den nya, vackra järnvägsstationen i Sianfu.

Strax efter min ankomst gav jag mig av för att besöka general Yang Hu-ch'eng, som var pacificeringskommisarie i provinsen Shensi. Till för bara ett par år sedan hade general Yang varit obestridd härskare över de delar av Shensi, som inte befann sig under de rödas kontroll. Han var en f.d. bandit, som hade fått makt på det sätt som har gett många av Kinas skickligaste ledare deras poster och gängse förmögenheter. Men nyligen hade han blivit tvungen att dela makten med flera andra herrar i Nordväst. 1935 hade "Unge marskalken" Chang Hsueh-liang, en gång Manchuriets härskare, fört sin Tungpei-armé in i Shensi och placerats i Sianfu som överste kommunistjägare i dessa trakter, dvs. som vice befälhavare vid nationalkommisariatet för banditismens bekämpande. Och för att vakta på Unge marskalken hade en av generalissimus Chiang Kai-sheks medhjälpare, Shao Li-tzu, anlant. Shao var Shensis guvernör.

En känslig maktbalans upprätthölls mellan dessa figurer – plus ytterligare andra. I bakgrunden drog den förnäme generalissimus Chiang själv i tåtarna; denne sökte utvidga sin diktatur till Nordväst och likvidera inte bara den kommunistiska revolutionen utan också gamle Yang Hu-ch'engs och unge Chang Hsueh-liangs styrkor genom att helt enkelt låta dem förgöra varandra – tre akter av ett lysande politiskt-militärt drama, vars viktigaste finess Chiang uppenbarligen trodde att bara han själv begrep. Och det var detta kalkylfel – litet för het på gröten och med övertro på motståndarnas dumhet – som några månader senare skulle göra Chiang Kai-shek till fånge i Sianfu, på nåd och onåd utlämnad åt alla tre.

Jag fann general Yang i ett nybyggt stenhus. I detta källarval med många rum – pacificeringskommissariens officiella residens – bodde han ensam. Yang Hu-ch'eng hade som så många kineser under denna övergångsperiod drabbats av familjeolycka; han hade två hustrur. Den första var hans ungdoms liljebenta fru, som hans föräldrar trolovat honom med i Pucheng. Den andra – en kvinna lika livlig och modig som Mme Chiang Kai-shek – var en vacker ung mor till fem barn, modern och progressiv, f.d. kommunist, påstods det, och hon var flickan Yang själv hade valt. Enligt missionärerna tycktes båda hustrurna ha ställt samma minimikrav på honom när han flyttade in i sitt nya hem. Båda avskydde varann; båda hade fött honom söner och hade rätt att vara laglig hustru, och båda vägrade resolut att flytta in i stenhuset om inte den andra stannade utanför.

För en utomstående verkade fallet enkelt – skilsmässa eller en tredje fru var den uppenbara lösningen. Men general Yang hade inte kunnat besluta sig, och därför levde han fortfarande ensam. Hans dilemma var inte ovanligt i det moderna Kina. Chiang Kaishek hade stått inför samma problem när han gifte sig med den rika, amerikautbildade Soong Mei-ling, vilken som metodist inte var beredd att acceptera månggifte. Chiang skilde sig slutligen från sin första hustru (som var mor till hans son Ching-kuo) och pensionerade sina båda bihustrur. Beslutet applåderades högeligen av missionärerna, som efter detta ständigt bad för hans själ. Men denna lösning – en nymodig idé som importerats västerifrån betraktade fortfarande många kineser med förakt. Gamle Yang, som kom från folkets breda lager, bekymrade sig troligen mindre för sin själ än för sina förfäders traditioner.

Och man skall inte tro att Yangs tidigare banditkarriär nödvändigtvis diskvalificerade honom som ledare. Sådana förmodanden kunde man inte göra i Kina, där en banditkarriär i den tidiga ungdomen ofta tydde på stark karaktär och målmedvetenhet. En blick i den kinesiska historien visade, att några av Kinas dugligaste patrioter vid någon tidpunkt hade stämplats som banditer. Faktum var att många av de värsta skojarna och förrädarna hade klättrat till makten under ett kamouflage av respektabilitet, ruttet hyckleri med konfucianska maximer och de kinesiska klas-sikernas prästpolitik – även om de mycket ofta dragit nytta av en hederlig bandits goda, starka arm då de gjorde det.

General Yangs historia som revolutionär handlade om en fårad bonde, som en gång kanske haft högtflygande drömmar om att åstadkomma en stor förändring i sin värld men som när han kom till makten förgäves sökte efter en metod och blev trött och förvirrad av att lyssna på de legoknektar som samlades omkring honom. Men om han hade haft sådana drömmar, så anförtror han det inte till mig. Han led också av svår migrän och reumatism när jag träffade honom och mitt i hans hav av bekymmer var jag inte den som ställde snärjande frågor. Tvärtom hade han hela min sympati i sitt dilemma. Efter en kort intervju drog jag mig därför diskret tillbaka för att söka få några svar från guvernören Shao Li-tzu.

Guvernör Shao tog emot mig i trädgården utanför sin rymliga yamen, som var sval och vilsam efter den brännande hettan ute på Sians dammiga gator. Det var sex år sedan jag träffat honom

sist; han var då Chiang Kai-sheks privatsekreterare, och vid den tidpunkten hade han bistått mig vid en intervju med denne. Sedan dess hade han gjort snabb karriär inom Kuomintang. Han var en duglig man, och generalissimus Chiang hade nu beklätt honom med guvernörsskapets insignier. Men liksom många andra civilguvernörer regerade stackars Shao inte så värst långt utanför provinshuvudstadens gråa murar – territoriet utanför delades mellan general Yang och Unge marskalken.

Shao hade en gång själv varit ”kommunistbandit”. Han hade spelat en pionjärroll inom Kinas kommunistiska parti. På den tiden var det fashionabelt att vara kommunist, och ingen visste riktigt vad det egentligen innebar, bortsett från att många begåvade unga män var kommunister. Senare hade han gjort avbön; efter 1927 hade det blivit mycket tydligt vad det innebar och man kunde mista huvudet för det. Då blev Shao devot buddist och i fortsättningen visade han inga ytterligare tecken på fritänkande. Han var en av Kinas mest charmerande gentleman.²

– Hur går det för de röda? frågade jag honom.

– Det finns inte många kvar. De i Shensi är bara spillror.

– Fortsätter kriget? frågade jag.

– Nej, för närvarande förekommer en del strider i norra Shensi. De röda är på väg in i Ninghsia och Kansu. De tycks vilja komma i förbindelse med Yttre Mongoliet.

Han bytte samtalsämne till situationen i Sydväst, där upproriska generaler krävde en expedition mot japanerna. Jag frågade honom, om han ansåg att Kina borde slåss mot Japan.

– Kan vi det? frågade han.

Och sedan berättade den buddistiske guvernören exakt vad han tyckte och tänkte om Japan – off the record – precis som varje Kuomintang-ämbetsman då uttalade sin åsikt om Japan – off the record.

Några månader efter denna intervju fick stackars Shao – och hans generalissimus – samma fråga av några upproriska unga män ur marskalk Chang Hsueh-liangs armé, vilka vägrade vara resonabla och acceptera ”kanhända så småningom” som ett svar. Och Shaos mycket kortväxta hustru – som studerat i Moskva och var f.d. kommunist – skulle bli inträngd i ett hörn av några upprorsmän och inlåta sig i modig strid för att undgå arrestering.

Men Shao visade ingen föräning om allt detta vid vårt samtal, och då ett meningsutbyte hade fört oss farligt nära samstämmighet, var det dags för mig att gå. Jag hade redan fått veta vad jag ville ha reda på av Shao Li-tzu. Han hade bekräftat en uppgift av min sagesman i Peking – om att striderna temporärt hade avstannat i norra Shensi. Efter lämpliga förberedelser skulle det därför bli möjligt för mig att resa till fronten.

3 Några Han-figurer av brons

Ungefär sex månader efter min ankomst till Sianfu skulle krisen i Nordväst utlösas på ett sätt som ingen hade förutsett och så att hela världen blev dramatiskt medveten om den häpnadsväckande alliansen mellan den stora armén under marskalk Chang Hsuehliangs befäl och de ”banditer” som han som vice överbefälhavare för styrkorna för kommunismens bekämpande hade beordrats att

² Tai Chi-tao och Shao Li-tzu var marxistiskt orienterade medlemmar av Kuomintang, vilka bildade en kommunistisk studiegrupp i Shanghai tillsammans med Ch'en Tu-hsiu 1920. Ingen av dem blev medlem av den första centralkommittéorganisationen i juli 1921. Under andra inbördeskriget (1946-49) stödde Shao Li-tzu kommunisterna mot Chiang Kai-shek och bidrog till bildandet av Folkrepubliken Kina.

förinta. Men i juni 1936 var omvärlden alltjämt fullständigt okunnig om dessa sällsamma begivenheter, och inte ens i Chiang Kaisheks gendarmhögkvarter, som hade kontrollen över Sianfu-polisen, visste någon av blåskjortorna exakt vad som höll på att ske. Omkring 300 kommunister satt inspärrade i stadens fängelse, och blåskjortorna var på jakt efter fler. Det rådde en atmosfär av ytterlig spänning. Spioner och kontraspioner fanns överallt.

Men jag behöver inte längre vara förtegen om dessa upphetsande dagar och de hemligheter som jag ofrivilligt blev anförtrodd och därför kan det berättas här.

Jag hade aldrig träffat någon soldat ur Röda armén innan jag anlände till Sianfu. Mannen i Peking, som med onsynligt bläck hade skrivit ett brev om mig till Mao Tse-tung var, det visste jag en röd officer, men jag hade inte träffat honom. Brevet hade nått mig genom en tredje person, en gammal vän, men utöver detta brev hade jag bara hopp om en kontakt i Nordväst. Jag hade helt enkelt instruerats att bege mig till ett hotell i Sianfu, hyra ett rum där och invänta besök av en herre som skulle presentera sig som Wang men som jag i övrigt inte visste någonting om. Ingenting – utom att han skulle se till att jag kom in i de röda distrikten med hjälp av det privatplan som jag fått löfte om av Chang Hsueh liang!

Några dagar efter det jag tagit in på hotellet, kom en lång, litet rödlätt och trind men kraftigt byggd och värdig kines in genom min öppna dörr. Han var klädd i lång, grå sidendräkt och hälsade mig på utmärkt engelska. Han såg ut som en framgångsrik affärsman men presenterade sig som Wang, nämnde namnet på min vän i Peking och fastställde på annat sätt att han var den man jag väntade på.

Under veckan som följde upptäckte jag att enbart Wang var värd resan till Sianfu. Jag tillbringade fyra-fem timmar om dagen med honom och lyssnade till hans historier och minnen liksom till hans allvarsammare utläggningar om den politiska situationen. Han hade blivit utbildad vid en missionsskola i Shanghai och därigenom kom han att få en framträdande ställning i den kristna församlingen; en gång hade han haft en egen kyrka och var (fick jag senare veta) bland kommunisterna känd som Wang-Mu-shih – pastor Wang. I likhet med många framgångsrika kristna i Shanghai hade han varit medlem av Ch'ing Pang (ett hemligt gangstersällskap som kontrollerade opiumtrafiken, spelhålor, prostitution, kidnapping etc. och som 1927 hjälpte Chiang Kai-shek att krossa de kommunistledda fackföreningarna och genomföra "Shanghai-massakern"), och han kände alla, från Chiang Kai-shek (som också var medlem) till Ch'ing Pang-hövdingen Tu Yuehsheng. Han hade en gång varit hög ämbetsman i Kuomintang, men inte ens nu kan jag avslöja hans verkliga namn.

Sedan någon tid hade pastor Wang, som övergett sin församling och sitt ämbete, arbetat med de röda. Jag vet inte hur länge. Han var ett slags hemlig och inofficiell ambassadör hos olika militarister och ämbetsmän, vilka kommunisterna sökte få att förstå och stödja den "antijapanska nationella fronten". Åtminstone vad Chang Hsueh-liang beträffar, hade han varit framgångsrik. Och här behövs en smula bakgrund för att belysa det hemliga samförstånd som hade nåtts vid denna tid.

Fram till 1931 var Chang Hsueh-liang den populära, spekulerande, generöse, modernt sinnade, golfspelande, opiummiss-brukande, paradoxale krigsherrediktatorn över Manchuriets 30 000 000 människor, och hans ämbete, som han ärvt efter sin f.d. banditfar Chang Tso-lin, hade bekräftats av Kuomintangregeringen i Nanking; denna hade också gett honom titeln vice överbefälhavare för Kinas väpnade styrkor. I september 1931 inledde Japan erövringen av Nordöst, och Changs motgångar började. När invasionen startade, befann sig Unge marskalk Chang På Peking Union Hospital nedanför Kinesiska muren; han var konvalescent efter en tyfoidfieber och oförmögen att

ensam möta krisen. Han förlitade sig starkt på Nanking och på sin egen ”äldre broder”, generalissimus Chiang Kai-shek. Men Chiang Kaishek, som saknade nödvändiga resurser för att bekämpa Japan – och de röda – krävde tillit till Nationernas Förbund. Chang Hsueh-liang tog emot generalissimus Chiangs råd och Nankings order. Som en följd av detta miste han sitt hemland, Manchuriet, efter ett endast symboliskt motstånd av hans retirerande styrkor. Nanking-propagandan hade fått det att verka som om icke-motståndspolitiken var Unge marskalkens idé, medan dokumenten visade att det skett på regeringens uttryckliga order. Offret gjorde det möjligt för generalissimus Chiang att hålla samman sin egen vacklande regim i Nanking och inleda en ny utrotningskampanj mot de röda.

Detta var skälet till att de manchuriska styrkorna, i Kina kända under namnet Tungpei- (nordöstra) armén, marscherade söder om Kinesiska muren in i själva Kina. Detsamma hände när Japan invaderade Jehol. Chang Hsueh-liang befann sig inte på sjukhuset då men borde ha varit där. Nanking sände honom ingen hjälp och gjorde inga försvarsförberedelser. För att undvika krig var generalissimus Chiang redo att låta Jehol tillfalla Japan – vilket också skedde. Chang Hsueh-liang fick skulden för det och spelade fogligt syndabock när man tvingades låta någon avgå för att lugna en ursinnig populas. Antingen Chiang eller Chang – och den senare böjde sig och gick. Han reste till Europa på ett år ”för att studera förhållandena”.

Det viktigaste som hände Chang Hsueh-liang i Europa var inte att han såg Mussolini och Hitler och träffade Ramsay MacDonald utan att han för första gången på åtskilliga år upplevde sig själv som frisk, botad från sin narkomani. Några år tidigare hade han i likhet med många kinesiska generaler börjat röka opium mellan slagen. Att sluta upp var inte enkelt; hans läkare försäkrade honom att han skulle kunna bli botad genom injektioner. Och han blev faktiskt fri från opium-behovet, men när läkaren var klar med honom, hade Unge marskalken förvandlats till morfinist.

När jag första gången mötte Chang i Mukden 1929, var han världens yngste diktator och såg fortfarande ganska frisk ut. Han var smal, hans ansikte en smula härjat och gulaktigt, men hans intellekt var snabbt och energiskt och han föreföll vara vid mycket gott mod. Han var öppet antijapansk och beredd till underverk för att driva bort Japan från Kina och modernisera Manchuriet. Några år senare var hans fysiska tillstånd betydligt sämre.

En av hans läkare i Peking berättade för mig, att han gav ut 200 dollar om dagen på ”medicin” – ett speciellt morfinpreparat, som man teoretiskt kunde ”minska ned på”.

Men strax innan han reste till Europa, började Chang Hsueh-liang kurera bort narkomanin. När han återvände till Kina 1934, blev hans vänner lyckliga och häpna: han hade lagt på hullet, musklerna hade hårdnat, han hade fått färg på kinderna och verkade tio år yngre, och folk såg hos honom spåren av den lysande ledare han varit som ung. Han hade alltid haft ett snabbt, realistiskt intellekt, och nu gav han det en chans att utvecklas. I Hankow återtog han befälet över Tungpei-armén, som hade förflyttats till Centralkina för att bekämpa de röda. Det var ett bevis på hans popularitet att armén entusiastiskt välkomnade hans återkomst trots hans misstag i det förflutna.

Chang gick in för en ny rutin – upp klockan sex, hård motion, daglig exercis och studier, enkel föda och spartanska vanor och direkt personlig kontakt med subalternerna liksom med officerarna vid förbanden, som nu räknade omkring 140 000 man. En ny Tungpei-armé började uppstå. Skeptikerna blev efterhand övertygade om att Unge marskalken åter hade blivit en man att räkna med och som tog allvarligt på den ed han givit vid sin återkomst: att viga sitt liv åt att återerövra Manchuriet och utplåna sitt folks förödmjukelse.

Men Chang hade inte mist sin tro på generalissimus Chiang. Under deras hela samarbetsperiod hade Chang aldrig vacklat i loja-litet mot den äldre mannen, vars regim han tre gånger hade räd-dat

undan sammanbrott och för vars omdöme och uppriktighet han hade fullt förtroende. Uppenbarligen trodde han på Chiang Kai-shek när han sade, att denne förberedde en återerövring av Manchuriet och inte skulle lämna ifrån sig mer territorium utan motstånd. 1935 fortsatte Japans militarister sin aggression: marionettregimen i östra Hopei installerades, en del av Chahar annekterades och krav ställdes på att Nordkina skulle skiljas från Syd, till vilket Nanking delvis gav sitt tysta medgivande. Ett illavarslande missnöje mullrade bland Unge marskalkens officerare och manskap, speciellt sedan hans styrkor förflyttats till Nord-väst för att fortsätta det impopulära kriget mot Röda armén, medan det japanska utnöttningskriget fick fortsätta nästan utan motstånd.

Efter flera månaders strider med de röda i Sydkina hade Unge marskalken och en del av hans officerare vunnit flera viktiga insikter: att de ”banditer” de bekämpade i själva verket leddes av dugliga, patriotiska, anti-japanska befälhavare, att denna ”kommunistutrotning” skulle kunna pågå i många år, att det var omöjligt att bjuda Japan motstånd samtidigt som kriget mot de röda fortsatte och att Tungpei-armén under tiden snabbt reducerades och upplöstes i bataljer, som var totalt meningslösa.

Inte desto mindre flyttade Chang sitt högkvarter till Nordväst och inledde en energisk kampanj mot de röda. För en tid hade han viss framgång, men i oktober och november 1935 led Tungpei-armén allvarliga nederlag och uppgavs ha förlorat två hela divisioner (101. och 109. div.) samt en del av en tredje (110. div.). Tusentals Tungpei-soldater ”gick över” till Röda armén. Många officerare tillfångatogs likaså och hölls i fångenskap under en viss tid av ”anti-japanskt förmynderskap”.

När dessa officerare frigavs och återvände till Sian, kom de till Unge marskalken med hänfödda berättelser om moralen och organisationen i sovjetdistrikten men särskilt om Röda arméns uppriktighet beträffande ett slut på inbördeskriget, Kinas enande med fredliga, demokratiska medel och vilja till sammanhållning mot den japanska imperialismen. Chang blev imponerad. Han imponerades ännu mer av rapporterna från divisionerna om att inställningen inom hela armén höll på att vända sig mot kriget med de röda, vilkas slagord – ”kineser skall inte strida mot kineser!” och ”Gå samman med oss och återerövr Manchuriet!” – infekterade hela Tungpei-armén uppifrån och ned.

Samtidigt hade Chang själv blivit starkt påverkad från vänster. Många studenter från hans Tungpei-universitet hade kommit till Sian för att arbeta tillsammans med honom, och bland dem fanns en del kommunister. Efter de japanska kraven i Peking i december 1935 hade han låtit sprida ut i Nordkina, att alla anti-japanska studenter, oberoende av politisk uppfattning, kunde finna en fristad i Sianfu. Medan anti-japanska agitatorer på andra håll i Kina arresterades av Nanking-regeringens agenter, uppmuntrades och beskyddades de i Shensi. En del av Changs yngre officerare hade också starkt påverkats av studenterna, och när de tillfångatagna officerarna återvände från de röda distrikten och rapporterade, att öppet anti-japanska massorganisationer blomstrade där och skildrade de rödas patriotiska propaganda bland folket, började Chang mer och mer betrakta de röda som naturliga allierade och inte som fiender.

Det var vid den tidpunkten i början av 1936, berättade pastor Wang för mig, som han en dag besökte Chang Hsueh-liang och inledde samtalet med att förklara:

– Jag har kommit för att be att få låna ert flygplan för att resa till de röda distrikten.

Chang rusade upp och stirrade häpet på honom.

– Vad? Hur kan ni understå er att komma med en sådan begäran? Inser ni att ni kan bli arkebuserad för detta?

Pastorn lade ut texten. Han förklarade att han hade kontakt med kommunisterna och kände till saker som Chang borde få veta. Han talade en lång stund om deras skiftande politik, om att det var nödvändigt att ett enat Kina bjöd Japan motstånd, en politik som de röda insåg att de inte kunde genomföra ensamma. Han föreslog att han fick förbereda en fortsatt diskussion på dessa punkter mellan Chang och vissa röda ledare. Och efter den första överraskningen lyssnade Chang uppmärksam. Sedan en tid tillbaka hade han trott sig kunna dra nytta av de röda, liksom de uppenbarligen trodde att de skulle kunna använda sig av honom; kanske skulle de då kunna utnyttja varandra på grundval av gemensamma krav på att få slut på inbördeskriget och på att Japan skulle bjudas ett enhetligt motstånd.

Slutligen flög pastorn till Yen-an i norra Shensi i Unge marskalkens privatplan. Han begav sig in i Sovjetkina och återvände med en förhandlingsformel. Och en kort tid därpå flög Chang Hsueh-liang själv till Yen-an, mötte Chou En-lai och blev, sade Wang, efter en lång och ingående diskussion med honom övertygad om de rödas uppriktighet och om det sunda och utförbara i deras förslag om en enhetsfront.

De första åtgärderna för att förverkliga överenskommelsen mellan Tungpei och kommunisterna gällde att få slut på fientligheterna i Shensi. Ingendera sidan skulle sätta sig i rörelse utan att underrätta den andra. De röda skickade flera delegater till Sianfu, dessa drog på sig Tungpei-uniformer, slöt sig till Chang Hsueh-liangs stab och hjälpte till med att lägga om de politiska utbildningsmetoderna i hans armé. En ny skola öppnades i Wang Ch'u Ts'un, där Changs lägre officerare genomgick intensivkurser i politik, ekonomi, samhällsvetenskap och ingående statistiska studier av hur Japan hade erövrat Manchuriet och vad Kina förlorat. Hundratals radikala studenter flockades i Sian och vann inträde vid ytterligare en anti-japansk politisk skola, där också Unge marskalken ofta höll föreläsningar. I Tungpei-armén infördes någonting liknande det politiska kommissariesystem som användes i Sovjetunionen och i Kinas Röda armé. Vissa åldrande högre officerare, som följt med från Manchuriet-tiden, avskedades; till deras efterträdare befordrade Chang Hsueh-liang radikala yngre officerare, som nu var hans väsentliga stöd vid uppbyggandet av en ny armé. Många av de korrumpade snyltare, som Chang omgivit sig med under sina "playboy-år", byttes likaså ut mot ivriga och allvarligt lagda studenter från Tungpei-universitetet.

Dessa förändringar skedde i djup hemlighet och möjliggjordes av Changs halvt självständiga ställning som krigsherre i provinsen. Fastän Tungpei-styrkorna inte längre bekämpade de röda, fanns det Nanking-styrkor längs gränsen mellan Shansi och Shensi liksom i Kansu och Ninghsia, och i dessa områden förekom alltjämt en del strider. Inte ett ord om vapenstilleståndet mellan Chang och kommunisterna sipprade ut i pressen. Och fast Chiang Kai-sheks spioner i Sian visste att något var i görningen, kunde de inte lista ut många detaljer om sakens verkliga natur. Enstaka lastbilar anlände till Sian med röda passagerare ombord, men de verkade ofarliga; de bar alla Tungpei-uniformer. Andra lastbilars avfärd från Sian till de röda distrikten väckte ingen misstänksamhet; de liknade alla andra Tungpei-lastbilar på väg till fronten.

Det var just med en sådan lastbil, anförtrorde pastor Wang mig strax efter min ankomst, som jag själv skulle resa till fronten. Flygresan hade man gett upp – det innebar alltför mycket obehag för Unge marskalken, eftersom dennes amerikanska piloter kanske inte skulle hålla tand för tunga om en utlänning sattes av vid fronten och inte återvände.

En morgon besökte pastorn mig tillsammans med en Tungpeiofficer – eller i varje fall en ung man som bar en Tungpei-officers uniform – och föreslog en tur till den gamla Han-staden utanför Sian. En gardinförsedd bil väntade på oss framför hotellet och när vi steg in, upptäckte jag i ett hörn en man med mörka glasögon och en Kuomintang-ämbetsmans Chung Shan-uniform. Vi

körde ut till det gamla palatset från Han-dynastin (vilken regerade över Mittens rike från 202 f.Kr. till 220 e.Kr.), och vi gick bort till den raserade jordkulle där den berömde Han Wu Ti en gång satt i sin tronsal och ”styrde jorden”. Här kunde man fortfarande plocka upp fragment av tegel från de väldiga taken för över 2 000 år sedan.

Pastor Wang och Tungpei-officern hade några ord att växla och stod avsides och samtalade. Kuomintang-ämbetsmannen, som hade suttit tyst under hela vår långa, dammiga biltur, kom fram till mig och tog av sig sina mörka glasögon och sin vita hatt. Jag såg att han var ganska ung. Under en krans av tjockt, blänkande hår gnistrade ett par intensiva ögon mot mig. Ett okynligt leende spred sig över hans bronsansikte och en enda blick på honom utan de där glasögonen visade, att uniformen var en maskering, att detta inte var någon stillasittande byråkrat utan en utomhus- och handlingsmänniska. Han var av medellängd och verkade spenslig, och när han kom närmare och plötsligt tog min arm i ett järngrepp ryggade jag tillbaka av häpnad. Det fanns panter-vighet över mannens rörelser och smidighet under dräktens stelt korrekta snitt.

Han stod tätt inpå mig, log och fixerade mig med sina skarpa, brinnande ögon samtidigt som han höll mina båda armar i detta järngrepp. Sedan vaggade han med huvudet och snörpte komiskt på munnen – och blinkade!

Se på mig! viskade han förtjust som ett barn med en hemlig-het. Se på mig! Se på mig! Känner ni igen mig? Jag visste inte vad jag skulle tro om karlen. Någoting fick ho-nom att bubbla så till den grad att hans förtjusning smittade av sig, och jag kände mig fånig eftersom jag inte kunde svara. Känna igen honom? Jag hade aldrig mött en kines som han i hela mitt liv! Beklagande skakade jag på huvudet.

Han släppte min ena arm och pekade på sitt bröst.

– Jag trodde att ni kanske hade sett mitt porträtt, sade han. Nå, jag är Teng Fa, presenterade han sig. Teng Fa! Han drog tillbaka huvudet och betraktade mig för att se bomb-effekten.

Teng Fa? Teng Fa ... herregud, Teng Fa var ju chef för kinesiska Röda arméns säkerhetspolis. Och dessutom var ett pris på 50 000 dollar satt på hans huvud!

Teng dansade av förtjusning, när han avslöjade sin identitet. Han var oförbrännelig och ytterst road av situationen: han, den notoriske ”kommunistbanditen”, levde mitt inne i fiendelägrat och räckte lång näsa åt spionerna som fanns överallt. Och han var överlycklig att träffa mig – han bokstavligen omfamnade mig gång på gång – en amerikan som frivilligt gav sig in på ”banditernas” område. Han erbjöd mig allt. Ville jag ha hans häst? Ah, vilken häst han hade, den finaste i hela röda Kina! Hans tavlor? Han hade en underbar samling och den var min, hel och hållen. Hans dagbok? Han skulle skicka instruktioner till sin hustru, som alltjämt befann sig i sovjetområdena, så skulle hon skicka allt detta och mer därtill till mig. Och han höll ord.

Vilken kines! Vilken röd bandit!

Teng Fa var kantones, kom från en arbetarfamilj och hade en gång varit ”fransk” kock på en ångare mellan Kanton och Hongkong. Han hade varit en av ledarna för den stora sjöfartsstrejken i Hongkong, under vilken han blev slagen i bröstet och fick några revben bräckta av en brittisk konstapel, som inte gillade strejkvakter. Och sedan hade han blivit kommunist, vunnit inträde vid Whampoa och deltagit i den nationalistiska revolutionen tills han slutligen hade förenat sig med Röda armén i Kiangsi efter 1927.

I en timme eller mer stod vi däruppe på höjden och pratade och tittade ner på en kejsarstads grönskrudade grav. Hur orimligt och ändå logiskt det verkade att detta ställe förefallit kommunisterna vara det enda där vi fyra kunde träffas i säkerhet – just på den plats där Han Wu Ti två

årtusenden tidigare hade härskat över ett enat Kina och så framgångsrikt konsoliderat ett folk och en kultur ur ett gytter av oförsonliga stater att deras efterlevande sedan dess villigt kallat sig Söner av Han.

Det var på denna plats som Teng berättade för mig om vem som skulle följa mig till de röda distrikten, hur jag skulle resa och bo i det röda Kina; han försäkrade mig att jag skulle bli varmt mottagen där.

– Är ni inte rädd om huvudet? frågade jag, när vi körde tillbaka till staden.

– Inte mer än Chang Hsueh-liang, sade han. Jag bor hos honom.

4. Genom röda portar

Vi reste från Sianfu före gryningen, och den en gång ”gyllne stadens” höga träportar slogs upp och släpade ljudligt kedjorna efter sig inför våra magiska militärpass. I den första halvdagen skramlade de stora armélastbilarna förbi flygfältet, varifrån expeditioner startade på dagliga rekognosceringsturer och bombfärder över de röda linjerna.

För en kinesisk resenär väcker varje kilometer av denna väg norrut från Sianfu minnen av hans folks rika och färggranna prakt. Det verkade inte konstigt att den sista historiska förvandlingen i Kina, kommuniströrelsen, hade valt denna plats för att gestalta ett öde. Efter en timme färjades vi över floden Wei, i vars rika dalgång Konfucius förfäder (3000-551 f.Kr) hade utvecklat sin riskultur och skapat traditioner som alltjämt var starka i den folkliga mytologin på den kinesiska landsbygden. Och fram mot middagstid hade vi nått Ts'un Pu. Det var i närheten av denna murförsedda stad som den väldige och fruktansvärde man som först ”enade” Kina – kejsar Ch'in Shih Huang Ti – föddes för omkring 2 200 år sedan. Kejsar Ch'in befäste först alla de gamla gränsmurarna i sitt land till vad som i dag alltjämt är jordens mest överväldigande byggnadsverk – Kinesiska muren.

Opievallmon nickade med sina uppsvällda huvuden, skördemogna, längs den nybyggda motorvägen – en väg som redan var så djupt färad av vattenurholkningar och hjulspår att den ibland knappt var farbar ens för vår sex tons Dodge-lastbil. Shensi hade länge varit känd som opiumprovins. Under den stora hungersnöden i Nordväst, som några år tidigare hade skördat tre miljoner liv, skyllde experter från amerikanska Röda korset mycket av tragedin på vallmoodlingen, som bönderna hade blivit påtvingade av landsortsmonopol under giriga krigsherrars kontroll. Då de bästa jordarna upptogs av vallmo, rådde det under regnfattiga år brist på hirs, vete och korn, de viktigaste spannmåls-slagen i Nordväst.

Jag tillbringade natten på en k'ang (en upphöjd plattform med eldstad vid ena änden i kinesiska hem) i en smutsig hydda nära Lochuan; grisar och åsnor var inkvarterade i rummet bredvid och råttor i mitt eget, och jag är säker på att vi alla sov mycket litet. Morgonen därpå växte sig lössjordsterrasserna allt högre och alltmer imponerande, och landskapet genomgick en spöklik förvandling.

Den underbara lössjorden, som täcker en stor del av Kansu, Shensi, Ninghsia och Shansi, är förklaringen till dessa traktors fantastiska bördighet (när det regnar), ty lössjorden är en outtömlig matjord tiotals fot djup. Geologerna menar att lössjorden är ett organiskt ämne, som i århundraden har blåst ned från Mongoliet och västerifrån av de stora vindar som uppstår i Centralasien. Som natursceneri är resultatet en oändlig variation av sällsamma, krenelerade former – berg som stora slott, som radel av mammutar, bergskedjor uppslitna av en jättehand, som lämnat kvar avtryck av sina vredgade fingrar. Fantastiska, otroliga och ibland skrämmande formationer, en värld gestaltad av en vansinnig gud – och ibland också en värld av sällsam

surrealistisk skönhet.

Och fast vi såg åkrar och odlad mark överallt, syntes sällan några hus. Också bönderna var undångömda i dessa lössberg. I hela Nordvästkina bodde människorna, som de haft för sed i århundraden, i hem som grävts ut i de hårda, chokladfärgade klipporna – yao-fang eller ”grotthus”, som kineserna kallar dem. Men det var inte grottor i västerländsk mening. De var svala om sommaren och varma om vintern, lätta att bygga och lätta att hålla rena. Till och med den rikaste godsägare grävde ofta ut sitt hem i bergen. Somliga var praktbyggnader med många rum och prunkande möblemang och prydnader, med stengolv och höga salar som fick sitt ljus genom rispappersfönster i jordväggarna snett emot de bastanta, svartlackerade dörrarna.

Inte långt från Lochuan pekade en gång en ung Tungpei-officer som for med mig i lastbilen, på en sådan yao-fang-ts'un – grottby. Den låg endast halvannan kilometer från bilvägen, på andra sidan en djup ravin.

– De är röda, avslöjade han. Ett av våra förband skickades över dit för att köpa hirs för några veckor sedan, och de där L borna vägrade att sälja till oss. De dumma soldaterna tog en snu la med våld. När de gav sig av, sköt bönderna på dem.

Han slog ut med händerna i en båge som omfattade allt på båda sidor om bilvägen, som så noga bevakades av dussintals pao-lei – kulsprutenästen på kullarnas krön – bemannade med Kuomintang-soldater.

– Hung-fei, sade han. Allt därute är rödbanditernas område. Jag tittade bort mot dessa områden med livligare intresse, ty det var bort mot den där horisonten av okända berg och högland som jag om några timmar tänkte ställa min färd.

På vägen passerade vi en del av 105. divisionen, samtliga manchurier, på väg från Yenan till Lochuan. Det var magra och storväxta pojkar och de flesta av dem var längre än den kinesiske soldaten i genomsnitt. Vid ett värdshus intill vägen stannade vi för att dricka te, och jag slog mig ned i närheten av några av dem där de rastade. De var på hemväg från Wa Ya Pao i norra Shensi, där de haft en skärmytsling med de röda. Jag lyckades uppfånga fragment av samtal mellan dem. De talade om de röda.

– De har mycket bättre mat än vi, påstod den ene.

– Ja, de äter lao-pai-hsing-kött (ett talspråksuttryck för ”landsortsbor”), svarade en annan.

– Strunt i det – några godsägare – det är bara bra. Vem tackar oss för att vi kom till Wa Ya Pao? Godsägarna? Varför skulle vi ta kål på oss för de där rikemännens skull?

– Det sägs att mer än tre tusen av våra Tungpei-mannar är hos dem nu ...

– En annan sak: varför skall vi strida mot vårt eget folk, när ingen av oss vill strida mot någon annan än japanerna, va?

En officer närmade sig, och detta lovande samtal avstannade. Officeren gav dem order om att sätta sig i rörelse. De tog sina gevär och traskade nedåt vägen. Strax efteråt körde vi iväg.

Tidigt på kvällen den andra dagen nådde vi Yenan, där den enda väg i norra Shensi som lämpade sig för motorfordon upphörde omkring 400 li (215 kilometer) söder om Kinesiska muren.

Det var en historisk stad: under gångna århundraden hade nomadryttare passerat den norrifrån, och genom den drog Djingis Khans väldiga mongoliska ryttarhorder på sitt erövringståg mot Sianfu.

Yenan låg idealiskt till ur försvarssynpunkt. Inneslutet i en gryta av höga, klippiga berg kröp dess bastanta murar upp till själva krönet. Fastkletade vid dem som getingbon fanns nybyggda befästningar, där kulsprutorna pekade i riktning mot de röda inte långt därifrån. Vägen och dess omedelbara grannskap hölls av Tungpei-styrkor, men till för kort tid sedan hade Yenans varit toltat avskuret. De röda hade utsatt fienden för samma blockad som generalissimus Chiang hade påtvingat dem själva, och det uppgavs att hundratals människor hade dött av svält.

Den långvariga röda belägringen av Yenans (som senare ockuperades av Röda armén och blev de rödas provisoriska huvudstad) hade hävts några veckor innan jag anlände, men följderna var alltjämt märkbara bland de svultna invånarna och i butikerna med deras tomma hyllor och förbommade dörrar. Det fanns inte mycket mat att få, och priserna var skyhöga. Det som över huvud taget kunde köpas hade man säkrat genom en temporär vapenvila med de röda partisanerna. Tack vare en överenskommelse om att ingen offensiv skulle äga rum mot sovjetdistrikten på denna front, sålde bönderna spannmål och grönsaker till de svultna anti-röda soldaterna.

Jag hade ackreditering för ett besök vid fronten. Min plan var att lämna staden tidigt nästa morgon och fara bort mot de ”vita” linjerna, där trupperna i stort sett ägnade sig åt att hålla sina ställningar utan att försöka skjuta fram dem. Sedan tänkte jag ta av via en av de bergspassager genom vilka man sagt mig att affärsmän smugglade sina varor till och från sovjetområdena.

Att exakt berätta hur jag – precis som jag hoppats – passerade den sista vaktposten och kom in i ingenmansland, skulle ha medfört allvarliga svårigheter för de Kuomintang-vänner, som hjälpte mig i väg. Jag nöjer mig med att säga, att min erfarenhet återigen visade att vad som helst är möjligt i Kina, om det görs på kinesiskt vis. Ty vid sjutiden nästa morgon hade jag faktiskt den sista Kuomintang-kulsprutan bakom mig och promenerade över den smala markstrimla som skilde ”de röda” från ”de vita”.

Tillsammans med mig var bara en mulåsnedrivare som en manchurisk överste anställt åt mig i Yenans. Han skulle föra mina fattiga tillhörigheter – en sovsäck, en smula livsmedel, två kameror och tjugofyra rullar film – till den första röda partisanposteringen. Jag visste själv inte om han var en röd eller vit bandit – men som en bandit såg han sannerligen ut. Med tanke på att detta område i årtal hade befunnit sig under än den ena, än den andra arméns kontroll, kunde han mycket väl ha varit endera – eller kanske bådadera.

I fyra timmar följde vi en liten vindlande flod utan att se minsta tecken på mänskligt liv. Det fanns ingen som helst väg, endast flodbädden; floden sköljde hastigt fram mellan höga klippväggar, ovanför vilka branta lössberg reste sig. Det var en plats som var soul gjord för att utplåna en alltför frågvis ”utländsk djävul”. En störande faktor var mulåsnedrivarens gång efter annan uttalade beundran för mina kalvskinnsskor.

”Tao-la!” ropade han plötsligt över axeln, när klippväggarna till sist upphörde och en smal dalgång, grön av mognande vete, öppnade sig framför oss. ”Vi är framme!”

Lättad betraktade jag landskapet bakom honom och upptäckte i en bergvägg en lössby, där blå rök ringlade ur de höga lerskorstenarna som pekade som långa fingrar mot bergväggens ansikte. Några minuter senare var vi där.

En ung jordbrukare, som bar en vit frottéurban kring huvudet och en revolver fastspänd vid midjan, kom ut och såg med förvåning på mig. Vem var jag och vad ville jag?

– Jag är amerikansk journalist, sade jag i enlighet med de instruktioner pastor Wang hade gett mig. Jag vill träffa Fattigfolks-förbundets platschef.

Han såg uttryckslost på mig och svarade:

– Hai p'a!

”Hai p'a” hade på varje slag av kinesiska jag någonsin höft bara en betydelse: ”Jag är rädd”. Om han är rädd, tänkte jag för mig själv, vad i helvete ska man då säga om mig? Men hans sätt att bete sig talade mot vad han sagt: han såg fullkomligt trygg ut. Han vände sig till lofu och frågade vem jag var.

Mulåsnedrivaren upprepade vad jag hade sagt och lade till några egna fraser. Med lättnad såg jag hur den unge jordbrukarens ansikte mjuknade, och sedan upptäckte jag att han verkligen var i en stilig ung man med fint bronserad hy och vackra vita tänder. Han tycktes inte tillhöra den blyga kinesiska bondrasen som man träffade överallt annars. Det fanns något utmanande i hans gnistrande, muntra ögon och en viss karskhet. Långsamt tog han bort den från sitt revolverfodral och log.

– Det är jag, sade han. Den chefen är jag. Kom in och drick en kopp varmt te.

Dessa bergsmänniskor i Shensi hade en egen dialekt, fylld av suddiga talspråksformer, men de förstod pai-hua, mandarinkinesiska, och det mesta av deras egen dialekt var fullt begriplig för en utsocknes. Efter ytterligare några försök till samtal med chefen började denne visa förståelse och vi gjorde goda framsteg. Då och då kröp detta hai-p'a in i vårt samtal, men för en stund var jag alltför förvirrad för att fråga honom vad han var rädd för. När jag slutligen sonderade saken, upptäckte jag att ”hai-p'a” på bergsdialekten motsvarade mandarinkinesiskans ”pu chih-tao.” Det betyder helt enkelt: ”förstår inte”. Jag kände en avsevärd tillfredsställelse vid denna upptäckt.

Sittande på en filttäckt k'ang berättade jag mera om mig själv och mina planer för värden. Han föreföll snart lugnad. Jag ville bege mig till An Tsai, distriktsstaden, där jag då trodde att sovjetordföranden Mao Tse-tung befann sig. Kunde han ge mig en vägvisare och en mulåsnedrivare?

Visst, visst, medgav han, men det var inte att tänka på att ge sig av i middagshettan. Solen hade redan klättrat upp i zenit, det var verkligen mycket varmt, jag såg trött ut, och hade jag ätit? Jag var faktiskt glupande hungrig och utan ytterligare krusande accepterade jag denna inbjudan till den första måltiden med en ”röd bandit”. Min mulåsnedrivare hade brått att återvända till Yenan; jag betalade honom och vi tog farväl av varandra. Det var ett farväl till min sista förbindelse med den ”vita” världen för många veckor framåt. Jag hade gått över det röda Rubicon.

Nu var jag utlämnad på nåd och onåd åt Liu Lung-huo – Liu Drakelden, som jag fick veta att den unge bonden kallades – lik- som åt hans kamrater, vilka verkade så hårdföra; de började komma fram ur angränsande yao-fang. Likadant klädda och beväpnade var de, och de tittade nyfiket på mig och skrattade åt min befängda accent.

Liu bjöd på tobak, vin och te och ansatte mig med en massa frågor. Livligt intresserade och bara med pauser för uttryck av förtjusning undersökte han och hans vänner min kamera, mina skor, yllestrumpor, tyget i mina bomullsshorts och (med långvarig beundran) blyxtlåset på min khakiskjorta. Det allmänna intrycket tycktes vara, att hur löjligt det än såg ut, så tjänade allt' ihop tydligen sitt syfte ganska bra. Jag visste inte vad ”kommunism” kunde innebära i praktiken för dessa män och jag var beredd på att mina tillhörigheter snabbt skulle bli ”omfördelade” – men i stället fick jag ”utländsk-gäst-behandlingen”.

Efter en timme anlände ett stort fat äggröra tillsammans med ångkokta rullar, kokt hirs, litet kål och en smula stekt fläsk. Min värd bad om ursäkt för matens enkelhet och jag för omåttlig aptit. Det sistnämnda var dock obehövt, eftersom jag fick röra mina ätpinnar mycket flinkt för att kunna hålla jämn takt med de värda herrarna i Fattigfolksförbundet.

Drakelden försäkrade att An Tsai ”bara låg några steg bort”, och även om det kändes olustigt, kunde jag ingenting annat göra än vänta eftersom han insisterade. När slutligen en ungdomlig vägvisare dök upp tillsammans med en mulåsnedrivare, var klockan redan över fyra. Innan jag gav mig av, försökte jag betala Liu för maten, men han avvisade mig indignerat.

– Ni är en utländsk gäst, förklarade han, och ni skall träffa vår ordförande, Mao. Dessutom duger inte era pengar.

Med en blick på den sedel jag räckte fram frågade han:

– Har ni inga sovjetpengar?

När jag svarade nekande, räknade han upp en dollar i sovjetiska sedlar:

– Här, det här behöver ni under resan.

Liu accepterade en Kuomintang-dollar i utbyte, jag tackade honom igen och lunkade iväg efter min vägvisare och mulåsnedrivaren.

Framför mig hade jag en incident som senare skulle ge upphov till ryktet att jag hade rövats bort och dödats av banditer. Och faktiskt: banditer – men inte röda utan vita – var mig redan i spåren bakom dessa tysta lössjordsväggar.

Del 2. Vägen till den röda huvudstaden

1. Jagad av vita banditer

- Ned med godsägarna som äter vårt kött! –
- Ned med militaristerna som dricker vårt blod!
- Ned med förrädarna som säljer Kina till Japan!
- Fram för Enhetsfronten med alla anti-japanska arméer!
- Länge leve den kinesiska revolutionen!
- Länge leve kinesiska Röda armén!

Det var under dessa en aning irriterande maningsord, skrivna med djärva svarta tecken, som jag tillbringade min första natt på det röda territoriet.

Men det var inte i An Tsai och inte under röda soldaters beskydd. Ty som jag fruktat nådde vi inte fram till An Tsai den dagen vid solnedgången hade vi bara anlänt till en liten by, som låg vid en flodkrök och med ruvande berg runt om. Flera skikt av hus med skiffertak växte upp från flodkanten, och det var på de-ras lertegelväggar som slagorden var kritade. Femtio-sextio bön-der och stirrande barn vällde ut för att hälsa karavanen, som be-stod av en mulåsna.

Min unge emissarie från Fattigfolksförbundet beslöt deponera mig här. En av hans kor hade nyss kalvat, sade han; det fanns varg i trakten och han var tvungen att återvända till sina sysslor. An Tsai låg fortfarande 16 kilometer bort och vi kunde inte ta oss dit i mörkret. Han överlämnade mig till ordföranden i ortens avdelning av Fattigfolksförbundet. Både vägvisaren och mulåsnedrivaren vägrade ta emot någon ersättning för sina tjänster vare sig i vita eller röda pengar.

Ordföranden var en ung man på några och tjugo; han bar en urblekt blå bomullsjacka under ett ansikte, som var brunt och öppet, och ett par vita byxor ovanför ett par bara, läderaktiga ben. Han bjöd mig välkommen och var mycket vänlig. Han erbjöd mig ett rum i byns möteshus och såg till att jag fick varmt vatten och en hirsskål. Men jag tackade nej till det mörka, illaluktande rummet och bad att få använda två avlyfta dörrar. Jag lade dessa på ett par bänkar, rullade ut mina filtar

och redde mig min bädd i det fria. Det var en praktfull natt med en ren himmel som glittrade av nordliga stjärnor och vattnet i ett litet fall nedanför mig mumlade om frid och ro. Utmattad av den långa vandringen föll jag omedelbart i sömn.

När jag slog upp ögonen igen, hade det just börjat gry. Ordföranden stod lutad över mig och ryckte mig i axeln.

– Vad är det?

– Det är bäst att ni ger er iväg ganska tidigt. Det finns banditer i närheten, och ni måste snabbt komma iväg till An Tsai.

Banditer? Han talade inte om röda, han menade ”vita banditer”. Jag kom på benen utan ytterligare övertalning. Jag hade inte lust att vara med om någonting så löjligt som att bli kidnappad av vita banditer i Sovjetkina.

Vita banditer kallades med Kuomintang's terminologi för mint'uan eller ”folkets kår” liksom rödbanditer med sovjetterminologin kallades yu-chi-tui, ”kringströvande band” – röda partisaner. I ett försök att bekämpa bondeuppror hade min-t'uan-styrkor i allt större utsträckning organiserats upp av Kuomintang. De ingick som en organisk del i pao-chia-systemet, en uråldrig metod för kontroll över bönderna, vilken nu infördes överallt av Kuomintang i Kina och av japanerna i Manchukuo.

Pao-chia betyder bokstavligen ”säkert pansar”. En chia bestod av ungefär tio familjer med en ledare som skulle vara vald men vanligtvis utsågs av de lokala myndigheterna. En pao utgjordes av cirka tio chia. Hela pao-chia var kollektivt ansvarigt inför polisdomaren (hsien chang), en regeringsfunktionär, för varje förseelse som begåtts av den omkring hundra familjer stora enheten. Det var chia-ledarens skyldighet att rapportera varje ”rebellson” i hans grupp, annars skulle han bli straffad för vilken oegentlighet som helst. Med sådana metoder hade mongolerna och manchurerna pacificerat den kinesiska landsbygden – och det var inte populära metoder, i synnerhet inte bland de fattiga.

Som en åtgärd att förhindra organiserad bondeprotest var nästan oslagbart. Eftersom ledarna för pao-chia nästan alltid var rika bönder, godsägare eller procentare – de mest nitiska medborgare – var de självfallet inte benägna att ”garantera” att arrendatorer eller skuldsatta bönder inte hade upprorisk inställning. Men att inte vara ”garanterad” var en allvarlig sak. En icke garanterad kunde kastas i fängelse som misstänkt under vilken förevändning som helst.

Detta innebar i själva verket, att hela bondebefolkningen var utlämnad på nåd och onåd åt adeln, som när som helst kunde ruinera en människa genom att vägra gå i god för henne. En mycket viktig pao-chia-funktion var att driva in skatt för vidmakthållandet av min t'uan, milisen. Min-t'uan utsågs, organiserades och leddes av godsägarna och adeln. Dess huvuduppgifter var att bekämpa kommunismen, hjälpa till med att driva in arrenden och skördeandelar, lån och räntor och bistå de lokala ämbetsmännen i deras ansträngningar att driva in skatterna.

Så kom det sig, att när Röda armén ockuperade ett område, var min-t'uan både dess första och sista fiende. Ty min-t'uan hade inget annat stöd än hos de godsägare som betalade dem, och de förlorade denna grundval när de röda tågade in. Klasskriget i Kina märktes främst i striderna mellan min-t'uan och röda partisaner, ty här förekom mycket ofta en direkt väpnad konflikt mellan godsägarna och deras tidigare arrendatorer och gäldenärer. Min-t'uan-legoknektarna räknades i hundratusental och var de viktigaste hjälptrupperna bland Kinas 2 miljoner nominellt anti-röda soldater.

Trots att det rådde vapenstillstånd mellan Röda armén och Kuomintang-armén på denna front,

fortsatte min-t'uan-angreppen mot de röda partisanbrigaderna med jämna mellanrum. I Sian, Lochuan och Yenan hade jag hört talas om att många godsägare, som hade flytt till dessa städer, nu finansierade eller personligen ledde de vita banditernas operationer i de sovjetiska gränsdistrikten. Genom att dra fördel av de röda huvudstyrkornas frånvaro gjorde de repressalieraider in på det röda territoriet, brände och plundrade byar och dödade bönder. Ledare fördes till de vita distrikten, där godsägarna och de vita officerarna delade ut rundliga belöningar för sådana röda fångar.

Eftersom min-t'uan främst var intresserade av revansch och snabba kontantinkomster av sina äventyr, hade de förmodligen det mest destruktiva arbetet i de röd-vita kriget. I varje fall hade inte jag lust att låta vitbanditerna demonstrera sin ”utrikespolitik” för mig. Fast mina tillhörigheter var få, var jag rädd för att det lilla av kontanter och kläder jag hade tillsammans med mina kameror skulle bli alltför frestande om det enda man behövde göra för att komma över dem var att utplåna en ensam utländsk djävul.

Efter att ha svalt litet varmt te och några vetekakor gav jag mig av med en annan vägvisare och mulåsnedrivare, som ordföranden försett mig med. I en timme följde vi flodbädden, passerade då och då små grottbyar, där tjockpälsiga hundar morrade hotfullt mot mig och barn på post kom ut och begärde att få se våra pass. Så nådde vi fram till en förtjusande damm med stillastående vatten i en naturlig bassäng, urholkad bland stora klippor, och där såg jag min första röda soldat.

Han var ensam med undantag för en vit ponny som stod och betade vid floden; den hade ett intensivt sidenblått sadeltäcke med en gul stjärna på. Den unge mannen hade badat; när vi närmade oss skyndade han upp och drog på sig en himmelsblå rock och en turban av vit frotté med en röd stjärna på. En mauser hängde vid hans höft och en röd tofs dinglade djärvt från träkolven. Med handen på geväret väntade han tills vi kom fram, och frågade vägvisaren vad vi ville.

– Jag har kommit för att intervjua Mao Tse-tung, sade jag.

Efter vad jag förstår är han i An Tsai. Hur långt har vi kvar?

– Ordförande Mao? undrade han sakta. Nej, han är inte i An Tsai.

Sedan kikade han bakom oss och frågade om jag var ensam.

När han övertygat sig om att jag var det, rann hans reservation av honom och han log som åt någon hemlig lustighet och sade:

– Jag är på väg till An Tsai. Jag följer med er till distriktsregeringen.

Han lät sin ponny gå bredvid mig, och jag berättade spontant fler detaljer om mig själv och vågade mig på några frågor om honom. Jag fick veta att han tillhörde politiska skyddsbyrån och befann sig på patrulluppdrag längs denna gräns. Och hästen? Den var en ”gåva” från Unge marskalken, Chang Hsueh-liang. Han berättade att de röda hade tagit mer än tusen hästar från Changs styrkor under strider nyligen i norra Shensi. Vidare fick jag veta, att han hette Yao, var tjugotvå år och hade varit röd i sex år.

På ett par timmar hade vi nått fram till An Tsai, som låg mitt emot Fu Ho, en av Gula flodens bifloder. An Tsai, som på kartan var en stor stad, visade sig bestå av föga mer än de vackra murarna. Gatorna låg fullkomligt öde och allt var sammanstörtade ruiner.

– Staden förstördes helt för mer än ett decennium sedan vid en stor översvämning, förklarade Yao. Hela staden började flyta.

An Tsais invånare hade inte byggt upp staden igen utan bodde nu inne i en stor klippa, urholkad

av yao-fang, strax utanför murarna. Vid vår ankomst upptäckte vi emellertid att det röda-arméförband som förlagts hit, hade skickats iväg för att jaga banditer, medan medlemmarna av distriktssovjeten hade farit till Pai Chia P'ing, en närbelägen by, för att avlägga rapport till provinskommissarien. Yao erbjöd sig att erskorterar mig till Pai Chia P'ing – ”Hundra familjers frid” – som vi nådde i skymningen.

Jag hade redan varit på sovjetterritoriet i ett och ett halvt dygn, men ännu hade jag inte sett några tecken på krigstida nöd, bara mött en röd soldat och en befolkning som allmänt tycktes utföra sina jordbruksuppgifter med fullständig fattning. Men jag skulle inte låta mig luras av skenbarheter. Jag erinrade mig, hur de kinesiska bönderna under kinesisk-japanska kriget i Shanghai 1932 hade fortsatt med att plöja sina åkrar mitt under själva slaget, till synes oberört. Och därför – just som vi rundat ett hörn för att komma in i ”Hundra familjers frid” och jag hörde bloddrypande skrik rakt ovanför mig – var jag inte helt oförberedd.

När jag tittade i den riktning som stridsropen kom ifrån, såg jag ett dussin bönder stående på en klipphylla över vägen framför en rad barackliknande hus; de svingade sina spjut, pikar och några få gevär i de mest obönhörliga attityder. Det föreföll som om frågan om mitt öde som blockadbrytare – skulle jag överlämnas till exekutionsplutonen som imperialist eller tas emot som en hederlig utfrågare? – skulle avgöras utan ytterligare dröjsmål.

Jag måste ha sett komisk ut, ty Yao brast i skratt.

– Pu p'a, skrockade han. Var inte rädd. Det är bara några partisaner – som övar. Det finns en röd partisanskola här. Var inte orolig!

Senare fick jag reda på att partisanernas schema även omfattade denna övning i uråldriga kinesiska krigsrop, precis likadana som på de feodala turneringarnas tid, så som de beskrivits i en av Mao Tse-tungs favoritböcker, ”Shui Hu Chuan” (en berömd roman från 1500-talet, översatt av Pearl Buck under titeln ”All Men Are Brothers”). Jag som känt en kall ilning längs ryggen då jag blev den okunniga måltavlan för tekniken, kunde vittna om att den fortfarande var mycket effektiv när det gällde att skrämma en fiende.

Jag hade just satt mig ner och inlett en intervju med en sovjetfunktionär, som Yao hade presenterat mig för i Pai Chia P'ing,

då en ung officer med ett Sam Browne-bälte kom framtumlande på en löddrig häst och hoppade ned på marken. Han tittade nyfiket på mig. Och det var av honom jag fick höra alla detaljer i mitt eget äventyr.

Den nyanlände hette Pien och var chef för An Tsais Röda garde. Han meddelade att han just hade återvänt från en sammandrabbning med en styrka på omkring 100 min-t'uan. En liten bondgrabb – en ”ungpionjär” – hade sprungit flera kilometer och nästan utmattad kommit fram till An Tsai för att berätta att min-t'uan hade invaderat distriktet. Och att deras ledare faktiskt var en vit bandit! – en utländsk djävul – jag själv!

– Jag tog genast med mig ett beridet detachment över en bergsväg, och efter en timme siktade vi banditerna, berättade Pien. De följde efter er (han pekade på mig) på bara två lis avstånd. Men vi omringade dem, angrep dem i en dalgång och tillfångatog några, bland dem två av deras ledare, och flera hästar. Resten lyckades fly mot gränsen.

När han avslutat sin rapport, kom några av hans män intågande på gården med flera av de tillfångatagna riddjuren.

Jag började undra, om de verkligen trodde att jag hade lett min-t'uan. Hade jag undgått de vita –

som om de gripit mig i ingenmansland otvivelaktigt skulle ha betraktat mig som röd bara för att tillfångatas av de röda anklagad för att vara vit?

Men i det ögonblicket kom en smärt ung officer, prydd med ett svart skägg som var ovanligt kraftigt för en kines. Han kom fram och tilltalade mig med mjuk, kultiverad röst:

– Hello, sade han. Are you looking for somebody? Söker ni någon?

Han hade talat engelska!

I nästa ögonblick fick jag reda på att det var den ökände Chou En-lai.

2. Upprorsmakaren³

Efter att ha pratat några minuter med Chou En-lai och förklarat vem jag var, ordnade han så att jag fick tillbringa natten i Pai Chia P'ing och bad mig komma nästa morgon till hans högkvarter i en by i närheten.

Jag åt middag med en signalavdelning som låg förlagd här och träffade ett dussin unga män som var inkvarterade i Pai Chia P'ing. Somliga var lärare i partisanskolan, en var radiotelegrafist och några var officerare i Röda armén. Vår måltid bestod av kokt kyckling, osyrat vetebröd, kål, hirs och potatis, vilket jag åt med hjärtans lust. Men som vanligt fanns inget annat än varmt vatten att dricka och jag kunde inte få i mig det. Jag försmäktade av törst.

Maten serverades – slängdes fram är ordet – av två nonchalanta unga pojkar i uniformer som var flera nummer för stora, och med spetsiga röda mössor med långa snibbar som hela tiden flaxade ner över ögonen på dem. De tittade först surt på mig, men efter några minuter lyckades jag provocera fram ett vänligt grin hos en av dem. Djärv av framgången ropade jag på honom, när han gick förbi.

– Wei (hej)! ropade jag. Ge oss litet kallt vatten!

Ynglingen struntade helt enkelt i mig. Några minuter senare försökte jag med den andre men med samma resultat.

Sedan såg jag att Li K'e-nung, chefen för signalavdelningen, skrattade åt mig bakom sina glasögon med tjocka linser. Han drog mig i armen.

– Ni kan säga ”lille djävul” till honom eller ”kamrat” (t'ungchih), men ni kan inte säga wei till honom! Här inne är alla kamrater. De här pojkarna är ungpionjärer och de är här därför att de är revolutionärer och frivilligt hjälper oss. De är inga tjänare. De är framtida röda krigare.

I det ögonblicket kom faktiskt det kokta kalla vattnet.

– Tack, kamrat! sade jag ursäktande. Ungpionjären tittade djärvt på mig.

– Asch, sade han. Man tackar inte en kamrat för något sådant!

Aldrig tidigare hade jag sett så mycket personlig värdighet hos kinesiska ungdomar. Detta första möte var bara början på en serie av överraskningar som ungpionjärerna skulle ge mig, ty ju längre

³ Denna skildring, baserad på en intervju med Chou En-lai och dennes kamrater, var helt ofullständig, men 1936 innebar den färskna nyheter. Kyo Gizors, hjälten i Andre Malraux' ”La condition humaine”, påstås ha byggt på Chou En-lais roll under denna period. Enligt Chou ”hände saker och ting på ett helt annat sätt”. 2. Andra källor ger lägre dödstal. Harold Isaacs t.ex. talar om 400-500 döda. (Mao Tse-tung berättade 1960 för mig, att Chiang Kai-sheks plötsliga ”utrensning” i Shanghai och andra centra tog livet av omkring 40 000 medlemmar.) Enligt Isaacs bar Stalin och Komintern i stor utsträckning skulden för dödssoffren i Shanghai, eftersom de vägrade bryta med KMT ens sedan Chiangs män börjat döda kommunister före ”Shanghai-massakern”.

in i sovjetdistrikten jag kom, desto mer upptäckte jag hos dessa rödkindade ”små röda djävlar” – så muntra, glättiga, energiska och lojala – ett häpnadsväckande ungdomskorstågs levande anda.

En av dessa Lenins söner eskorterade mig för övrigt på morgonen till Chou En-lais högkvarter. Detta visade sig vara en bombsäker koja (halvgrotta), omgiven av många andra exakt likadana, där jordbrukarna uppehöll sig utan att förfäras av faktum att de befann sig i ett stridsområde och att de mitt ibland sig hade den röde överbefälhavaren för östfronten. Inkvarteringen av en del soldater i närheten tycktes inte ha stört den lantliga friden. Framför Chou En-lais högkvarter stod en enda vaktpost; ändå hade Chiang Kai-shek satt ett pris på 80 000 dollar på hans huvud.

Rummet innanför var propert men möblerat på det mest spartanska sätt. Ett moskitnät hängde ner över en k'ang av lera, den enda synliga lyxen. Ett par dokumentlådor stod vid dess fotända och ett litet träbord tjänstgjorde som skrivbord. Chou satt böjd över det och läste radiotelegram då vaktposten anmälde min ankomst.

– Jag har en rapport här om att ni är en pålitlig journalist som är vänskapligt sinnad mot det kinesiska folket och att man kan lita på att ni kommer att skriva sanningen, sade Chou. Det är allt vi behöver veta. Det spelar ingen roll för oss att ni inte är kommunist. Vi välkomnar varje journalist som kommer för att besöka sovjetdistrikten. Det är inte vi utan Kuomintang som förhindrar det. Ni kan skriva om allt ni ser, och ni kommer att få all hjälp ni behöver för att studera sovjetdistrikten.

Uppenbarligen hade ”rapporten” om mig kommit från kommunisternas hemliga högkvarter i Sian. De röda stod i radioförbindelse med alla viktiga städer i Kina, inklusive Shanghai, Hankow, Nanking och Tientsin. Trots ofta förekommande konfiskeringar av röda sändare och mottagare i de vita städerna hade Kuomintang aldrig lyckats bryta det röda kommunikationsnätet mellan stad och landsbygd under någon längre tid. Enligt Chou hade Kuomintang aldrig knäckt Röda arméns koder sedan man upprättat en radiosektion med utrustning som erövrats från de vita styrkorna.

Chous radiostation, en portabel radio som fick sin ström från en handdriven generator, var placerad ett kort stycke från hans högkvarter. Genom den stod han i kontakt med alla viktiga punkter i sovjetområdena och med varje front. Han hade till och med direkt förbindelse med överbefälhavaren Chu Teh, vars styrkor då var förlagda hundratals kilometer mot sydväst, vid gränsen mellan Szechwan och Tibet. Det fanns en radioskola i Pao An, den temporära sovjet-huvudstaden i Nordväst, där omkring nittio studenter utbildades till radioingenjörer. De tog in de dagliga radiosändningarna från Nanking, Shanghai och Tokyo och försåg den sovjetkinesiska pressen med nyheter.

Chou hukade framför sitt lilla skrivbord och lade ifrån sig telegrammen – huvudsakligen rapporter (sade han) från förbandsstationer på olika punkter längs Gula floden, mitt emot provinsen Shansi, de rödas östfront. Han började utarbeta förslag till en resplan åt mig. När han var klar, räckte han över ett papper med punkter som täckte en nittiotvådagarsfärd.

– Det här är min rekommendation, sade han, men ni får själv bestämma om ni skall följa den. Jag tror att ni kommer att tycka att det är en intressant resa.

Men nittiotvå dagar! Och nästan hälften av dem till fots eller på hästryggen. Vad fanns det att se? Var de röda distrikten så omfattande? I själva verket skulle jag komma att tillbringa betydligt längre tid än han hade föreslagit och ändå skulle jag resa därifrån motvilligt eftersom jag hade sett så litet.

Chou lovade mig en häst så att jag skulle kunna ta mig fram till Pao An, som låg på tre dagsresors avstånd, och ordnade så att jag skulle resa följande morgon då jag fick följa med den del av

signalförbandet som skulle återvända till den provisoriska huvudstaden. Jag fick veta att Mao Tse-tung och andra sovjetfunktionärer nu befann sig där och Chou gick med på att sända ett radiomeddelande till dem för att varsla om min ankomst.

Medan vi talade, hade jag studerat Chou med djupt intresse; i likhet med många av de röda ledarna var han lika mycket legend som människa. Smärt, av medellängd och med en aning senig kroppsbyggnad verkade han pojktigt trots sitt långa svarta skägg, och han hade stora, varma, djupt liggande ögon. En viss magnetism hos honom tycktes komma sig av personlig charm och ordervana. Hans engelska var en smula tövande och svår. Han berättade för mig att han inte hade talat språket på fem år. Nedanstående berättelse grundar sig på mina anteckningar från vårt samtal då.

Chou föddes 1899 i Huai-an i Kiangsu i vad han kallade ”en bankrutterad mandarinfamilj”. Hans mor var bördig från Shaohsing i provinsen Chekiang. Chou lämnades (vid fyra månaders ålder) till sin fars yngre brors familj. Brodern skulle dö utan arvinge, och för att han skulle få en manlig efterlevande (på släktträdet) skänkte fadern honom En-lai att uppfostra som sin egen son.

– Min faster blev min mor när jag var spädbarn, sade Chou. Jag var inte ifrån henne ens en dag förrän jag blev tio år – då både hon och min riktiga mor dog.

Chous farfar var en vetenskapsman som tjänstgjort som ämbetsman i grevskapet Huai-an i norra Kiangsu under Manchu-dynastin. Det var där Chou tillbringade sin barndom, medan hans far, Chou Yun-liang, som hade genomgått de kejserliga examina, förgäves väntade på ett ämbete; han dog när Chou ännu var liten. Hans fostermor (som Chou kallade ”mor”) var högt bildad, vilket inte hörde till det vanliga bland ämbetsmännens hustrur. Ännu ovanligare var att hon tyckte om diktning och ”förbjudna” berättelser om uppror i det förgångna, vilka hon bekantade Chou med. Hans första utbildning skedde i en familjeskola med en privatlärare vilken undervisade i klassisk litteratur och filosofi som förberedelse till det offentliga livet. Sedan Chous ”båda mödrar” dött, skickades han till en annan faster och farbror – hans fars äldre bror, också han ämbetsman – i Fengtien (Mukden, Shenyang) i Manchuriet. Han började läsa förbjudna böcker och tidningar, skrivna eller inspirerade av reformister som Liang Ch'ich'ao.

Vid fjorton års ålder kom Chou in vid Nankais mellanskola i Tientsin. Monarkin hade störtats och Chou råkade nu helt ”under inflytande av Kuomintang” – Nationalistpartiet som grundats av dr Sun Yat-sen. Japan hade varit Sun Yat-sens tillflyktsort under hans agiterande mot kejsardömet. Han fann alltså en fristad där när han förberedde störtandet av korruperade krigsherrar som hade erövat republiken. Chou själv reste till Japan 1917, samma år som han utexaminerats från Nankais mellanskola. Samtidigt som Chou lärde sig japanska, var han ”åhörarstudent” vid Wasedauniversitetet i Tokyo och Kyotos universitet. Han blev också bekant med ett stort antal revolutionärt sinnade kinesiska studenter i Japan under de arton månader han tillbringade där och höll sig genom brev och läsning ajour med händelserna i Peking.

1919 blev förre rektorn för Nankais mellanskola, Chang Po-ling, kansler vid det nyupprättade Nankai-universitetet i Tientsin. På Changs inbjudan lämnade Chou Japan för att skriva in sig där. Under tiden hade hans släktingar – ”ett slösaktigt släkte”, kallade Chou dem – blivit så utblottade att de inte kunde ge Chou något stöd. Av Chang Po-ling fick Chou ett arbete som gav tillräckligt mycket för att täcka undervisningsavgifterna, logi och böcker.

– Under mina sista två år vid Nankais mellanskola hade jag inte fått någon hjälp från min familj. Jag levde på ett stipendium som jag hade fått som bäste elev i klassen. I Japan levde jag på lån från mina vänner. Vid Nankai-universitetet blev jag nu redaktör för ”Hsueh-shenh Lien-ho Hui Pao” (studentförbundets tidning), vilket hjälpte mig att täcka vissa utgifter.

Chou lyckades med detta trots de fem månader han tillbringade i fängelse 1919 som en av ledarna för Nankai-studenternas revolt, vilken växte fram ur Fjärde maj-rörelsen (inspirerad av ett landsomfattande motstånd mot Japans ”Tjugoen krav” och mot att Versailles-fördraget hade överlämnat Tysklands koloni Tsingtao i Kina till Japan).

Under denna period var Chou med om att bilda Chueh-wu Shih, Uppvaknandesamfundet, en radikal grupp, vars medlemmar senare blev antingen anarkister, nationalisterna eller kommunister. (En av dem var Teng Ying-ch'ao, som Chou skulle gifta sig med 1925.) Uppvaknandesamfundet existerade till slutet av 1920, då fyra av dess grundare med Chou i spetsen reste till Frankrike i enlighet med det Arbets- och studieprogram som hade organiserats av Ch'en Tu-hsiu och andra Frankrike-beundrare.

– Innan jag reste till Frankrike, sade Chou, läste jag översättningar av Kommunistiska manifestet, Kautskys Klasskampen och Oktoberrevolutionen. Dessa böcker hade publicerats av Ny Ungdom (Hsin Ch'ing-nien), vars redaktör var Ch'en Tu-hsiu. Jag mötte också personligen Ch'en Tu-hsiu och Li-Ta-chao, som skulle bli Kinesiska kommunistpartiets grundare.

(Vid detta tillfälle nämnde Chou ingenting om något möte med Mao Tse-tung).

– Jag avseglade till Frankrike i oktober 1920. På resan träffade jag många Hunan-studenter, som var medlemmar av HsinMin Hsueh-hui (Folkets nya studiesamfund), vilket organiserats av Mao Tse-tung. Bland dessa var Ts'ai Ho-sen och hans syster Ts'ai Ch'ang, som organiserade den första Kinesiska socialistiska ungdomskåren i Frankrike 1921. 1922 blev jag en av grundarna och medlemmarna av Kommunistiska ungdomsförbundet och började arbeta på heltid för denna organisation (en avdelning av Socialistiska ungdomskåren). Efter två år reste jag till London, där jag tillbringade två och en halv månad. Jag tyckte inte om staden. Sedan for jag till Tyskland och arbetade där i ett år som organisatör. (Chu Teh var en av dem som Chou omvände till kommunismen.) Vårt kommunistiska ungdomsförbund hade skickat delegater till Shanghai 1922 för att begära inträde i partiet, som bildats föregående år. Sedan vår begäran bifallits, blev kommunistiska ungdomsförbundet formellt en filial till partiet, och på detta sätt blev jag kommunist. Till de grundare och medlemmar av KUF i Frankrike, som på detta sätt blev partimedlemmar, hörde Ts'ai Ho-sen, Ts'ai Ch'ang, Chao Shih-yen, Li Fu-ch'un, Li Lisan, Wang Jo-fei och Ch'en Tu-hsius båda söner Ch'en Yennien och Ch'en Ch'iao-nien. Ch'en Yen-nien blev senare rikshadragare för att kunna organisera riksha-dragarna i Shanghai. Under kontrarevolutionen greps han och torterades svårt innan han dödades. Hans bror avrättades i Lunghua ett år senare, 1928.

– Av medlemmarna i vårt kinesiska studentförbund i Frankrike blev mer än 400 medlemmar av kommunistiska ungdomsförbundet. Färre än wo anslöt sig till anarkisterna och omkring 100 blev nationalisterna.

Det ekonomiska stödet till de kinesiska studenterna i Frankrike kom från Kinesisk-franska utbildningsstiftelsen samt från Tsai Yuan-p'ei och Li Shih-tseng.

– Många gamla patriotiska herrar, sade Chou, hjälpte oss studenter privat och utan några som helst personliga politiska syften.

Chous egen ekonomiska gynnare i Europa var Yen Hsiu, en av Nankai-universitetets grundare. Till skillnad från somliga kinesiska studenter utförde Chou inget kroppsarbete i Frankrike med undantag för en kort period på Renault-fabriken, där han studerade fackföreningsorganisation. Efter ett år med en privatlärare som undervisade i franska ägnade han sig helt åt politiken.

– Senare, berättade Chou, när Yens vänner påpekade att jag hade använt mig av hans pengar till att bli kommunist, citerade Yen ett kinesiskt talesätt om att ”varje intelligent människa har sina

egna syften!”

I Frankrike, London och Tyskland tillbringade Chou tre år. På återvägen till Kina gjorde han ett kort uppehåll i Moskva för instruktioner. Mot slutet av 1924 anlände han till Kanton, där han blev Chiang Kai-sheks biträdande chef för Whampoa-akademins politiska avdelning. (Redan medan han var kvar i Frankrike, hade Chou valts in i Kuomintangs centrala exekutivkommitté. I Can-ton valdes han också till partisekreterare i Kwangtung-provinsen – en sällsam, paradoxal allians!) I Whampoa var Chous verkliga chef den ryske rådgivaren general Vasilij Bljucher, i Kanton känd som Galin.

Under skicklig ledning av Galin och den ryske chefsrådgivaren Michail Borodin byggde Chou En-lai upp en krets av kadettlärjungar, Militära ungdomsförbundet, bland dem Lin Piao och andra framtida generaler i Röda armén. Hans inflytande ökade ytterligare, då han 1925 utnämndes till politisk kommissarie för nationalisternas Första division, vilken slog ned en revolt i närheten av Swatow – ett tillfälle som Chou utnyttjade till att organisera fackföreningar i denna hamnstad. I mars 1926 resulterade spänningen mellan Kuomintang och kommunisterna i Chiangs första slag mot kommunisterna. Han lyckades göra slut på förekomsten av dubbelt partimedlemskap och avlägsnade många kommunisterna från deras befattningar i Whampoa. På Chiang Kai-sheks order stannade emellertid Chou En-lai kvar.

Under 1926 gav sig Nordexpeditionen av med Chiang Kai-shek som överbefälhavare, utsedd av Kuomintang och kommunisterna gemensamt. Chou En-lai beordrades förbereda ett uppror och hjälpa nationalistarmén att inta Shanghai. Inom tre månader hade Kommunistpartiet organiserat 600 000 arbetare och lyckades få till stånd en generalstrejk, men den blev ett fiasko. De obehövade och utbildade arbetarna visste inte hur de skulle bete sig för att ”inta staden”.

Krigsherrarna i norr, vilka underskattade betydelsen av den första strejken och därefter ytterligare en, högg av en mängd huvuden men lyckades inte stoppa fackföreningsrörelsen; samtidigt lärde sig Chou En-lai ”hur man leder ett uppror”. Chou och fackföreningsledare i Shanghai som Chao Tse-yen, Chao Shih-yen, Ku Shun-chang och Lo Yi-ming lyckades nu organisera 50 000 strejkvakter. Mausegevär smugglades in i staden och en ”järnskara” om 300 prickskyttar utbildades till den enda väpnade styrka dessa Shanghai-arbetare hade.

Den 21 mars 1927 inledde revolutionärerna en generalstrejk, som stängde samtliga industrier i Shanghai. De intog först polisstationerna, därefter arsenalen och garnisonen och därmed var segern deras. 5 000 arbetare beväpnades, sex bataljoner revolutionära soldater skapades, krigsherrarnas arméer drog sig tillbaka och en ”medborgarregering” proklamerades.

– Inom loppet av två dagar, sade Chou, vann vi allt utom de utländska koncessionerna.

International Settlement (som befann sig under gemensam kontroll av Storbritannien, Förenta Staterna och Japan) och Franska koncessionen, som gränsade till denna, angreps aldrig under det tredje upproret; annars skulle triumfen ha varit fullständig och kortlivad. Den nationalistarmé som leddes av general Pai Chung-hsi välkomnades till staden av arbetarmilisen. Så bröts den 12 april abrupt koalitionen mellan kommunisterna och nationalisterna när Chiang Kai-shek upprättade en separat regim i Nanking för att leda en av historiens klassiska kontrarevolutioner.

I Franska koncessionen och International Settlement hade Chiangs utsända haft hemliga överläggningar med representanter för de utländska myndigheterna. De nådde överenskommelse om att samarbeta mot de kinesiska kommunisterna och dessas ryska allierade – vilka dittills också varit Chiangs allierade. Chiang, som fått stora summor av Shanghais bankirer och de utländska myndigheternas välsignelser, inklusive kanoner och pansarbilar, fick också hjälp av mäktiga ledare för den undre världen i Settlement och Koncessionen. De mobiliserade hundratals

professionella gangsters. I utlänningarnas pansarbilarna och utstyrda med nationalistuniformer genomförde gangstrarna en nattlig operation samordnad med Chiangs styrkor som anföll i ryggen och från flankerna. Milisen, som fullständigt överrumplades av styrkor som de betraktade som vänskapliga, massakrerades, och deras ”medborgarregering” upplöstes i blod.

Och så kom det sig att Chou En-lai efter en häpnadsväckande tursam flykt började sitt liv som flykting undan Kuomintangmördare och som en av ledarna för den revolution som slutligen skulle hissa den röda fanan över Kina.

Dussintals av Chou En-lais närmaste medarbetare under Shanghai-upproret greps och avrättades. Chou uppskattade ”Shanghai-massakerns” dödssiffror till 5 000 2). Han själv tillfångatogs av Chiang Kai-sheks Andra division, och general Pai Chung-hsi (senare Kwangsis härskare) utfärdade en order om att han skulle avrättas. Men divisionschefens bror hade varit Chous elev i Whampoa och hjälpte Chou att undkomma.

Upprorsmännen flydde till Wuhan (samlingsnamnet för de tre städerna Hanyang, Hankow, Wuchang vid floderna Han och Yangtzes sammanflöde) och därefter till Nanchang, där de hjälpte till med att organisera i augusti-upproret. Chou, som vid den tidpunkten hörde till de mest framstående medlemmarna av politbyrån, var sekreterare i Frontkommittén, vilken ledde upproret som blev ett fiasko. Därefter begav han sig till Swatow och höll staden i tio dagar mot stormangrepp både från utländska kanonbåtar och militaristernas infödda soldater. Efter Kanton-kommunens misslyckande och nederlag tvingades Chou arbeta underjordiskt fram till 1931, då han lyckades ta sig igenom blockaden och kom in i sovjetdistrikten i Kiangsi och Fukien. Där blev han politisk kommissarie hos Chu Teh, Röda arméns överbefälhavare. Senare blev Chou vice ordförande i det revolutionära militärrådet, en post han alltså upprätthöll när jag träffade honom. Bakom sig hade han år av utmattande strider i Sydchina och därefter Den långa marschen ... Men om Chous fortsatta historia och om de scener och händelser som redan nämnts skulle jag snart få veta mer och i ett större sammanhang genom Mao Tse-tung och andra.

Mitt intryck av Chou var ett kyligt, logiskt och empiriskt intellekt. Under sin tid i Nankai (hade jag hört av en av hans klasskamrater där) hade Chou ofta valt kvinnoroller i skolpjäserna. Det fanns ingenting feminint hos den hårdhudade, osentimentale soldat jag mötte i Pai Chia P'ing. Men det fanns charm – en egenskap bland många som skulle göra Chou till Kommunistkinas främste diplomat.

3. Något om Ho Lung

Klockan sex följande morgon gav jag mig av med en grupp på omkring fyrtio ynglingar ur signalkåren, vilka eskorterade en förnödenhetskaravan till Pao An.

Jag fann att endast jag själv, Fu Chin-kuei, en utsänd från de rödas eget ”utrikesdepartement” Waichiaopu, och den röde officeren Li Chiang-lin var beridna. Det var inte alldeles rätta ordet: Fu hade en privilegierad plats uppe på en bastant men kraftigt lastad mula, Li Chiang-lin red på en lika överlastad åsna och jag satt slött grensle på den enda hästen – ibland var jag inte alldeles säker på om den verkligen fanns där.

Mitt djur hade en halvmånformad rygg och gick som en kamel. Hans försvagade ben vacklade så att jag väntade mig att han när som helst skulle stupa och dra sitt sista andetag. Han var speciellt underlig när vi kröp fram längs de smala remsor som huggits ut i de branta klipporna som höjde sig från flodbädden vi följde. Det föreföll mig som om minsta plötsliga förändring av min kroppstyngd över hans insjunkna länder skulle få oss båda att störta ned i klippssvalget nedanför.

Li Chiang-li uppe på sin bagagepyramid skrattade åt min nedslagenhet.

– Det är en fin sadel ni sitter i, t'ung-chih, men vad är det för någonting under den? Jag kunde inte låta bli att besvara hans försmädlighet:

– Säg mig bara, Li Chiang-lin, hur kan ni strida på hundar som de här? Är det så här ert Röda kavalleri sitter upp?

– Pu-shih! Nej, ni ska få se! Är er gångare huai-la ("bruten" eller "oduglig")? Nå, just för att vi har krakar som den här i de bakre områdena så är vårt kavalleri oövervinnligt vid fronten! Finns det en häst som är fet och kan springa, då kan inte ens Mao Tse-tung hålla den borta från fronten! Det är bara de utslitna hundarna vi använder i våra bakre områden. Och så är det med allting: gevär, mat, kläder, hästar, mulor, kameler, får – det bästa går till våra röda frontsoldater! Om det är en häst ni vill ha, t'ungchih, så far till fronten!

Men soldaterna då? Li förklarade att det var lättare att undvara en bra karl än en bra häst vid fronten.

Och officeren Li var en bra karl, en bra bolsjevik och en bra historieberättare. Han hade varit röd i tio år och varit med om Nanchang-upproret 1927, då kommunismen blev en självständig makt i Kina. Medan jag red och gick och törstade mig uppför och nedför Shensis brutna berg bredvid officeren Li, berättade han den ena incidenten och anekdoten efter den andra, och ibland fick jag honom efter ständiga påtryckningar rentav till att prata om sig själv.

Li var född i Hunan och gick i mellanskolan när han anslöt sig till Kuomintang och började delta i Stora revolutionen. Han måste ha blivit medlem av Kommunistpartiet i början av 20-talet; han hade arbetat som fackföreningsorganisatör tillsammans med Teng Fa i Hongkong under den stora sjömansstrejken 1922. Han sade, att han 1925 hade skickats som medlem av en kommunist-ledd delegation för att träffa Ho Lung, som redan vunnit ryktbarhet som banditledare. Lis minnen återges här som en del av Röda armé-legenden.

Ho Lungs män var inte banditer ens då, sade Li till mig, när vi en dag satt och vilade under några träd invid en svalkande bäck. Hans far hade varit en av ledarna för Ke Lao Hui (Äldre broderssamfundet, en gammal hemlig organisation som bekämpade manchurerna och utnyttjades av Sun Yat-sen; strukturellt påminde det slående om de cellsystem som användes av det underjordiska kinesiska kommunistpartiet), och Ho Lung ärvde dennes prestige och var berömd över hela Hunan redan som ung man.

Hans far var officer hos Ch'ing-dynastin, och en dag blev denne inbjuden till middag hos en av sina officerskamrater. Han tog med sig sin son, Ho Lung. Fadern skröt om Ho Lungs oräddhet, och en av gästerna beslöt att pröva den. Han tryckte av en pistol under bordet. Det påstås att Ho Lung inte ens blinkade!

När vi träffade honom, var han redan befälhavare i provinsarmén. Han hade då kontrollen över ett territorium, genom vilket rika opiumkaravaner måste passera från Yunnan till Hankow, och han levde på att beskatta dem och rånade inte folk. Hans anhängare våldtog och pokulerade inte som soldaterna i så många krigsherrars arméer gjorde, och han förbjöd dem att röka opium. De höll sina gevär rena. Men det var sed där att bjuda gästerna på opium. Ho Lung rökte inte, men när vi anlände lät han hämta opiumpipor och opium till lerbädden, och över dem satt vi och talade om revolution.

Chef för vårt propagandautskott var Chou Yi-chung, en kommunist som hade något slags släktband med Ho Lung. Vi pratade med honom i tre veckor. Ho Lung hade inte mycket till bildning utom i militära frågor, men han var inte heller någon okunnig man.

Vi öppnade en partiskola i hans armé, och den leddes av Chou Yi-sung, som senare blev dödad.

Trots att det var en Kuomintangskola, var de flesta propagandister kommunister. Många studenter började vid skolan och blev senare politiska ledare. Bortsett från Ho Lungs armé utbildade skolan politiska ombud åt Tredje divisionen under Yuan Tso-ming, som då var befälhavare för Vänsterarmén. Yuan Tso-ming mördades av T'ang Sheng-chih's agenter och Tredje divisionen gavs till Ho Lung. Hans utvidgade förband kallades 20. armén, som blev en del av 4. armégruppen under general Chang Fa-kuei, som tillhörde Kuomintang's vänsterflygel.

– Vad hände med Ho Lung efter Nanchang-upproret?

– Hans styrkor blev besegrade. Han och Chu Teh marscherade sedan till Swatow. Där blev de besegrade igen. Resterna av hans armé drog sig in i inlandet, men Ho Lung flydde till Hongkong. Senare smugglades han till Shanghai och återvände sedan under förklädnad till Hunan.

Det sägs om Ho Lung att han upprättade ett sovjetdistrikt i Hunan med en kniv. Det var i början av 1928. Ho Lung höll sig gömd i en by, där han konspirerade med medlemmar av Ke Lao Hui, när Kuomintang's skatteindrivare anlände. Han anförde några bybor, angrep skatteindrivarna, dödade dem med sin egen kniv och avväpnade därefter skatteindrivarnas vaktstyrka. Genom det äventyret fick han tillräckligt med revolverar och gevär för att kunna beväpna sin första bondearmé.

Ho Lungs berömmelse i Äldre broderssamfundet sträckte sig över hela Kina. De röda sade att han kunde gå obehäpnad in i vilken by som helst i landet, anmäla sig hos Äldre broderssamfundet och skapa en armé. Samfundets speciella ritual och språk var mycket svårbemästrade, men Ho Lung hade de högsta ”graderna” och påstods mer än en gång ha enrollerat en hel Ke Lao Hui-avdelning i Röda armén. Hans vältalighet var välkänd inom Kuomintang. Li sade, att när han talade kunde han få ”de döda att stiga upp och slåss”.

När Ho Lungs Andra röda frontarmé slutligen drog sig tillbaka från sovjetdistrikten i Hunan 1935, uppgavs den räkna mer än 40 000 gevär, och under dess egen Långa marsch mot Nordväst utsattes den för ännu större påfrestningar än huvudstyrkorna från Kiangsi. Tusentals dog uppe på de snöklädda bergen och ytterligare tusenden svalt ihjäl eller dödades av Nanking-bomber. Men ändå, sade Li, var Ho Lungs personliga magnetism så stor och hans inflytande på den kinesiska landsbygden så betydande att många av hans män stannade kvar hos honom och dog under vägen i stället för att desertera, och tusentals fattiga längs marschvägen anslöt sig för att fylla ut de glesnande leden. Slutligen nådde han östra Tibet, där han till sist förenades med Chu Teh; han hade då omkring 20 000 man, de flesta barfota, halvsvultna och fysiskt utmattade. Efter åtskilliga månaders återhämtning var hans styrkor återigen på marsch i riktning mot Kansu, dit de beräknades anlända om några veckor.

– Hurdan är Ho Lung? frågade jag Li.

– Han är stor och stark som en tiger. Han blir aldrig trött. Det sägs att han bar många av sina sårade män under marschen. Till och med som Kuomintang-general levde han lika enkelt som manskapet. Han bryr sig inte om personliga ägodelar – utom hästar. Han älskar hästar. En gång hade han en vacker häst som han tyckte mycket om. Den togs av några fiendesoldater. Ho Lung gick i strid för att återerövra hästen. Han fick tillbaka den!

Trots sin häftighet är Ho Lung mycket ödmjuk. Sedan han anslöt sig till kommunisterna har han varit partiet trogen och aldrig brutit mot partidisciplinen. Han ber alltid om kritik och lyssnar noggrant till råd. Hans syster är mycket lik honom – en kraftig kvinna med stora (icke lindade) fötter. Hon har själv lett röda soldater i strid – och burit sårade på ryggen. Det har Ho Lungs fru också.

Ho Lungs hat mot de rika hade blivit legendariskt i Kina. Det påstods att krigsherrarna och adelsmännen brukade fly utan vidare, t.o.m. från platser som var väl bevakade av Nankingstyrkor, om Ho Lung rapporterades befinna sig så långt bort som 200 li ty han var berömd för sina snabba förflyttningar.

Vid ett tillfälle arresterade Ho Lung en schweizisk missionär vid namn Bosshard, och en militärdomstol ”dömde” denne till arton månaders fängelse för påstått spionage. Kyrkoherde Bosshards dom hade ännu inte verkställts när Ho Lung började Den långa marschen och han beordrades att marschera med. Han frigavs slutligen under marschen när han avtjänat straffet, och han fick reskostnaderna till Yunnanfu betalda. Till de flestas häpnad hade kyrkoherde Bosshard inte mycket ont att säga om Ho Lung. Tvärtom uppgavs han ha anmärkt, att ”om bönderna visste hurdana kommunisterna är, skulle ingen av dem fly” (detta berättades mig av dr Joseph F. Rock, som talat med Bosshard när denne anlände till Yunnanfu).

Det var middagsrast och vi beslöt oss för att ta ett bad i den kalla, inbjudande bäcken. Vi klev i och låg på en lång, flat klippa medan det grunda vattnet skvalpade över oss. Några bönder passerade; de drev ett stort moln av får framför sig. Ovanför oss var himlen klar och blå. Det fanns bara frid och skönhet här, och det var detta sällsamma middagsögonblick då världen är som den varit i sekler, fylld av enbart frid, skönhet och förnöjsamhet.

Jag frågade Li Chiang-lin, om han var gift.

– Jag har varit, svarade han sakta. Min fru dödades av Kuomintang i Sydkina.

4. Röda färdkamrater

Norra Shensi var en av de fattigaste delar jag sett av Kina, västra Yunnan inte undantaget. Det rådde ingen riktig brist på mark, men på många håll rådde en allvarlig brist på riktig mark – i varje fall verklig jordbruksmark. Här i Shensi kunde en bonde äga så mycket som 100 mou (670 ar) mark och ändå vara fattig. En godsägare i detta land måste äga åtminstone flera hundra mou mark och inte ens med kinesiskt mått kunde han betraktas som rik, såvida inte hans egendom hörde till den begränsade, bördiga dalmarken, där det kunde växa ris och annan värdefull gröda. Jordbruken i Shensi skulle kunna beskrivas som sluttande och många av dem också som slintande eftersom jordskred ofta förekom. Åkrarna var huvudsakligen lappar utslängda i det gyttliga landskapet, mellan skrevor och små bäckar. På många håll föreföll landet rikt nog, men de grödor som växte var strikt beroende av hur brant sluttningen var, både kvantitativt och kvalitativt. Där fanns få riktiga berg, bara ändlösa, vittrade bergknallar. Deras spetsiga skuggningar och schatteringar skiftade mirakulöst med solhjulet, och fram mot skymningen blev de ett storslaget hav av purpuröda bergstoppar med mörka sammetsveck böljande nedåt likt flätorna på en mandarinskjorta, mot raviner som föreföll bottenlösa.

Efter den första dagen red jag föga, inte så mycket därför att jag tyckte synd om den avtynande kraken utan därför att alla andra gick till fots. Li Chiang-lin var den äldste krigaren i sällskapet. De flesta av de andra var pojkar i tonåren, föga mer än barn. En av dem hade öknamnet ”Lao Kuo”, Gamle hund, och när jag marscherade med honom, frågade jag varför han anslutit sig till de röda.

Han var söderifrån och hade kommit hela vägen från sovjetdistrikten i Fukien med Röda arméns tusenmilaexpedition, som utländska militära experter vägrade tro var möjlig. Ändå var Gamle hund här, sjutton år gammal, och han såg faktiskt ut som fjorton. Han hade gjort den där marschen och tyckte inte det var något särskilt med det. Han sade att han var redo att marschera 25 000 li till om Röda armén gjorde det.

Tillsammans med honom var en yngling med öknamnet ”Lantliga kusinen”; han hade marscherat nästan lika långt från Kiangsi. Lantliga kusinen var sexton.

Gillade de Röda armén? frågade jag. De såg på mig med äkta häpnad. Det hade uppenbarligen aldrig fallit dem in att någon inte kunde tycka om Röda armén.

– Röda armén har lärt mig läsa och skriva, sade Gamle hund. Här har jag lärt mig sköta en radio och sikta med ett gevär. Röda armén hjälper de fattiga.

– Är det allt?

– De är hyggliga mot oss och vi får aldrig stryk, tillade Lantliga kusinen. Här är alla lika. Det är inte som i de vita distrikten, där de fattiga är godsägarnas och Kuomintangslavar. Här kämpar alla för att hjälpa de fattiga och rädda Kina. Röda armén slåss mot godsägarna och de vita banditerna och Röda armén är anti-japansk. Varför skulle någon tycka illa om en armé som den?

Där fanns en bondpojke som hade anslutit sig till de röda i Szechwan, och jag frågade honom varför han gjort det. Han berättade för mig, att hans föräldrar var fattigbönder med bara fyra mou mark (26 ar), vilket inte var tillräckligt för att livnära honom och hans båda systrar. När de röda kom till hans by, sade han, välkomnade alla bönder dem, gav dem varmt te och gjorde sötsaker åt dem. De röda aktörerna spelade pjäser. Det var en lycklig tid. Det var bara godsägarna som flydde. När marken omfördelades fick hans föräldrar sin andel. Och därför var de inte ledsna utan mycket glada när han blev soldat i fattigfolkets armé.

En annan yngling i nittonårsåldern hade tidigare varit smedslärling i Hunan och hade öknamnet T'ieh Lao-hu, Järntigern. När de röda kom till hans distrikt, hade han övergett blåsbälg, gjutskopor och lärlingskap, och klädd i bara ett par sandaler och byxor skyndade han iväg att enrullera sig. Varför? Därför att han ville bekämpa varje mäster som lät sina lärlingar svälta och bekämpa varje godsägare som stulit från hans föräldrar. Han kämpade för revolutionen som skulle göra de fattiga fria. Röda armén var hygglig mot folk och rövade inte från dem och slog dem inte som de vita arméerna gjorde. Han drog upp ena byxbenet och visade ett långt vitt ärr, hans stridsblessyr.

Där fanns en yngling från Fukien, en annan från Chekiang, ytterligare några från Kiangsi och Szechwan, men huvudparten var från Shensi och Kansu. Några hade ”examinerats” från Ungpionjärerna och hade redan (fast de såg ut som barnungar) varit röda i årtal. Somliga hade gått med i Röda armén för att slåss mot Japan, två hade enrullerat sig för att undgå slaveri (i själva verket lärlingsarbete, som i dessa trakter liknade slaveri), tre hade deserterat från Kuomintang-styrkorna, men de flesta av dem hade anslutit sig ”därför att Röda armén är en revolutionär armé, som strider mot godsägare och imperialism”.

Sedan talade jag med en officer, en ”äldre” man på tjugofyra år. Han hade varit i Röda armén sedan 1931. Det året dödades hans far och mor av ett Nanking-bombplan, som också raserade hans hem i Kiangsi. När han kom hem från åkrarna och fann båda föräldrarna döda, hade han omedelbart slängt sin hacka, sagt farväl till sin hustru och anslutit sig till kommunisterna. En av hans bröder, en röd partisan, hade blivit dödad i Kiangsi 1935.

Det var en heterogen skara men betydligt mer ”nationell” till sin sammansättning är ordinära kinesiska förband, som vanligtvis var omsorgsfullt segregerade efter provinstillhörighet. Deras skilda provinsbakgrunder och dialekter tycktes inte splittra dem utan blev föremål för ett ständigt godmodigt raljerande. Jag bevittnade aldrig något allvarligt gräl bland dem. Under alla mina resor i de röda distrikten såg jag faktiskt inte ett enda slagsmål mellan röda soldater, och jag tyckte det var anmärkningsvärt när det gällde unga män.

Fast tragedier hade snuddat vid de flestas liv, var de kanske för unga för att bli alltför deprimerade. De föreföll ganska lyckliga, kanske den första medvetet lyckliga grupp kinesiska proletärer jag sett. Passiv förnöjsamhet var ett vanligt fenomen i Kina, men den högre lyckoupplevelse som rymmer en känsla av positiv tillvaro var sannerligen sällsynt.

De sjöng nästan dagen lång på vägen, och deras förråd av sånger var oändligt. Sjungandet skedde inte på kommando utan spontant, och de sjöng väl. När andan föll på eller någon kom på en lämplig sång, då brast det fram och officerare och soldater föll in. De sjöng på natten också och lärde sig nya folkvisor av bönderna, som tog fram sina Shensi-gitarrer.

Den disciplin de hade föreföll nästan helt självpåtagen. När vi passerade vilda aprikosträd på bergen, skingrades de plötsligt tills alla hade fyllt sina fickor, och någon kom alltid med en handfull till mig. De lämnade träden som om en storm hade dragit fram genom dem och återvände till ordningen och raskade på för att hämta in den tid som gått förlorad. Men när vi passerade privata fruktträdgårdar, rörde ingen frukterna i dem, och för spannmål och grönsaker som vi åt i byarna betalade de fullt pris.

Efter vad jag kunde se, hyste bönderna inget agg mot mina röda färdkamrater. Somliga tycktes vara mycket goda vänner och mycket lojala med dem – ett faktum som troligen inte saknade samband med en jordreform nyligen och avskaffandet av skatterna. Av fri vilja bjöd de ut vad ätbart de hade och tog utan tvekan emot sovjetpengar. När vi kom fram till en by vid middagstid eller i solnedgången, ordnade ordföranden i den lokala sovjeten genast inkvartering och anvisade eldstäder som vi fick använda. Ofta såg jag bondkvinnorna eller deras döttrar frivilligt pumpa bälgarna vid våra eldstäder och skratta och skämta med de röda krigarna på ett sätt som var mycket emanciperat för kinesiska kvinnor – och särskilt Shensi-kvinnor.

Den sista dagen stannade vi för att äta lunch i en by i en grön dal, och här kom alla barn fram för att granska den förste utländske djävul många av dem sett. Jag beslöt fråga ut dem.

– Vad är en kommunist? frågade jag.

– Han är en medborgare som hjälper Röda armén att strida mot de vita banditerna och japanerna, pep en pojke i nio-tioårsåldern.

– Och mer?

– Han hjälper till med att strida mot godsägarna och kapitalisterna!

– Men vad är en kapitalist?

Det tystade ett av barnen, men ett annat kom fram och sa:

– En kapitalist är en man som inte arbetar utan gör så att andra arbetar åt honom. Överförenkling måhända, men jag fortsatte:

– Finns det några godsägare eller kapitalister här?

– Nej! skrek de allesammans i kör. De har flytt allihop!

– Flytt? Från vad?

– Från vår RÖDA ARMÉ!

”Vår” armé – ett bondbarn pratande om ”sin” armé? Nå, uppenbarligen var det inte Kina, men om det inte var det, vad var det då? Vem kunde ha lärt dem allt det där?

Jag skulle få veta det, när jag studerade det röda Kinas läseböcker och mötte tomten Hsu T'eh-li, en gång inspektör vid en normalskola i Hunan men nu sovjetisk utbildningskommissarie.

Del 3. I "Den försvarade freden"

1. Sovjetens starke man

Småbyarna var många i Nordväst, men större städer var inte lika vanliga. Bortsett från de industrier som startats av de röda var detta ett agrarland, på sina ställen halvt herdeland. Därför tappade jag nästan andan, när jag red ut på ett klippsprång uppe på de skrynkliga bergen och plötsligt fick syn på de åldriga murarna kring Pao An, "Den försvarade freden", vilka löpte genom en grön dal nedanför.

Pao An var en gång under Chin- och T'ang-dynastierna ett gränsfäste mot nomaderna, som trängde på från norr. Ruinerna av dessa befästningar, eldslickade i eftermiddagssolen, syntes på båda sidor om det smala pass genom vilket de mongoliska erövrarlegionerna hade vällt in i denna dal. Det fanns fortfarande en innerstad, där garnisonerna en gång legat inkvarterade, och ett högt befästningsverk, senare förbättrat av de röda, inneslöt ett halvannan kvadratkilometer stort område, där den nuvarande staden var belägen.

Här fann jag slutligen den röde ledare som Nanking hade bekämpat i tio år – Mao Tse-tung, ordförande i "Kinesiska folkets sovjetrepublik" för att nu använda den officiella titel som nyligen hade antagits. Den gamla benämningen, "De kinesiska arbetarnas och böndernas sovjetrepublik", övergavs när de röda började sin nya politik att kämpa för en enhetsfront.

Chou En-lais radiomeddelande hade mottagits och jag var väntad. Ett rum hade ställts i ordning åt mig på "utrikesdepartementet" och jag blev tillfälligt sovjetstatens gäst. Min ankomst ökade ofantligt den utländska befolkningen i Pao An. Den andre västerlänningen där var en tysk, känd som Li Teh T'ung-chih "Ärbare kamrat Li". Om Li Teh, den ende utländske rådgivare som någonsin funnits i den kinesiska Röda armén, skall jag berätta mer senare.

Jag mötte Mao strax efter min ankomst: en mager, ganska Lincolnlik person, över kinesisk medellängd, en smula böjd, med tjockt svart hår, som vuxit sig mycket långt, och med stora, forskande ögon, hög näsrygg och framskjutande kindknötar. Mitt första intryck var ett intellektuellt ansikte med stor slughet, men på flera dagar fick jag inte möjlighet att verifiera detta. Nästa gång jag såg honom, vandrade han barhuvad längs gatan i skymningen; han samtalade med två unga bönder och gestikulerade ivrigt. Jag kände inte igen honom förrän någon pekade ut honom – där vandrade han obekymrat bland andra promenerande, trots det 250 000 dollarspris som Nanking satt på hans huvud.

Jag kunde ha skrivit en bok om Mao Tse-tung. Jag pratade med honom många kvällar, om ett stort antal ämnen, och jag hörde dussintals historier om honom från soldater och kommunister. Mina skrivna intervjuer med honom uppgick till omkring 20 000 ord. Han berättade för mig om sin barndom och ungdom, om hur han blev en av ledarna för Kuomintang och den nationalistiska revolutionen, varför han blev kommunist och hur Röda armén växte fram. Han beskrev Den långa marschen mot Nordväst och skrev en klassisk dikt om det åt mig. Han berättade historier om andra berömda röda, från Chu Teh till de ungdomar som på sina axlar burit de båda arkivlådor av järn, vilka innehöll sovjetregeringens arkiv, bortåt 1 000 mil.

Historien om Maos liv var ett rikt tvärsnitt av en hel generation, en viktig vägledning till förståelse för dådkraftens källor i Kina, och jag har tagit med hela denna fascinerande personhistoriska skildring exakt så som han berättade den för mig. Men här kan mina egna intryck av honom vara värda att uppteckna.

Det skulle aldrig kunna finnas en enda Kinas "frälsare", men ändå förnam man otvivelaktigt en

viss ödeskraft hos Mao. Det var ingenting snabbt eller blixtrande utan ett slags solid naturvitalitet. Man kände att det osedvanliga hos denne man kom sig av den mystiska grad i vilken han syntetiserade och gav uttryck för miljoner kinesers och speciellt böndernas trängande krav. Om deras ”krav” och den rörelse som drev dem framåt var den dynamik som kunde pånyttföda Kina, då var det möjligt att Mao Tse-tung i denna djupt historiska mening kunde bli en mycket stor man. Samtidigt var Mao av intresse som personlighet, alldeles bortsett från hans politiska liv – ty trots att hans namn för många kineser var lika välkänt som Chiang Kai-sheks, var mycket litet känt om honom, och det florerade alla möjliga sällsamma legender om honom. Jag blev den förste utländske tidningsman som intervjuade honom.

Mao hade rykte om sig att vara osårbar. Han hade flerfaldiga gånger dödförklarats av sina fiender – bara för att återvända till tidningsspaltarna några dagar senare, lika aktiv som alltid. Kuomintang hade likaså officiellt ”dödat” och begravt Chu Teh många gånger med bistånd av klärvoajanta missionärers bekräftelser. De båda berömda människors många dödar hindrade dem inte från att bli inblandade i många uppseendeväckande bedrifter, bland annat Den långa marschen. Mao upplevde faktiskt en av sina tidningsdödsperioder när jag besökte det röda Kina, men jag fann honom i högsta grad kroppsligt levande. Det fanns goda skäl till att folk påstod att han var osårbar; trots att han hade varit med om tjugotals slag, en gång tillfångatagits av fiendesoldater och flytt och det högsta priset i världen hade satts på hans huvud, hade han under alla dessa år aldrig blivit sårad.

Jag råkade befinna mig i Maos hem en kväll då han genomgick en fullständig medicinsk undersökning av en röd läkare⁴ en man som hade studerat i Europa och kunde sina saker – och förklarades vara vid utomordentlig hälsa. Han hade aldrig haft tbc eller någon ”obotlig sjukdom”, som det uppgivits av några romantiska resenärer. Hans lungor var fullkomligt friska, trots att han till skillnad från de flesta röda befälhavare var en omåttlig cigarrettrökare. Under Den långa marschen hade Mao och Li Teh utfört originella botaniska forskningar genom att prova ut olika slags blad som tobakssurrogat.

Maos andra hustru Ho Tzu-ch'en⁵, f.d. lärarinna och själv kommunistisk organisatör, var mindre lyckosam än sin man. Hon hade fått mer än ett dussin blesyrer, orsakade av splitter från en flygbomb, men de var alla ytliga. Strax innan jag reste från Pao An, blev paret Mao stolta föräldrar till en baby, en flicka. Han hade två andra barn med sin tidigare hustru, Yang K'ai-hui, som var dotter till hans älsklingslärare. Hon dödades i Changsha 1930 på order av Hunan-provinsens krigsherre, general Ho Chien.

Mao Tse-tung var fyrtiofire år gammal när jag mötte honom 1936. Han hade valts till ordförande i den provisoriska centrala sovjetregeringen vid Andra allkinesiska sovjetkongressen, bevisad av delegater vilka representerade de uppskattningsvis 9 miljoner människor, som då levde under röd lag. Här kan i förbigående inskjutas, att Mao Tse-tung 1934 uppskattade den maximala befolkningen i de olika distrikten under Sovjetiska centralregeringens direkta kontroll på följande sätt: Kiangsisovjeten 3 miljoner; sovjeten Hupeh-Anhui-Honan 2 miljoner; sovjeten Hunan-Kiangsi-Hupeh i miljon; sovjeten Kiangsi-Hunan i miljon; sovjeten Chekiang-Fukien i miljon; sovjeten Hunan-Hupeh i miljon; totalt: 9 miljoner. Fantastiska uppskattningar på upp till tio gånger denna siffra hade man uppenbarligen kommit fram till genom att addera den totala befolkningen i varje område där Röda armén eller röda partisaner hade rapporterats operera. Mao skrattade, när jag nämnde siffran 80 miljoner människor i de kinesiska sovjeterna, och sade, att när de hade ett så

⁴ Den fantastiske Ma Hai-teh.

⁵ Bortsett från ett av familjen arrangerat äktenskap, som Mao ignorerade. 1937 skildes Ho Tzu-ch'en och Mao och 1939 gifte sig Mao med Chiang Ch'ing.

stort område, skulle revolutionen vara praktiskt taget vunnen. Men självfallet fanns det många miljoner i alla de områden där röda partisaner hade opererat.

Mao Tse-tungs inflytande i hela den kinesiska kommunistvärlden var troligen större än någon annans. Han var medlem av nästan allt – det revolutionära militärutskottet, centralkommitténs politiska byrå, finanskommissionen, organisationsutskottet, hälsovårdskommissionen etc. Hans faktiska inflytande var säkrat genom hans dominans inom politbyrån, som hade den avgörande makten i partiets, regeringens och arméns politik. Och ändå, fast alla kände och respekterade honom, fanns det åtminstone inte ännu någon ritual för en hjältedyran uppbyggd kring honom. Jag mötte aldrig någon röd kines som hävdade ur sig ”vår-store-ledare”-fraser, jag hörde inte Maos namn användas som synonym för det kinesiska folket, men samtidigt mötte jag aldrig någon som ogillade ”Ordföranden” – som alla kallade honom – eller inte beundrade honom. Hans personlighets roll i rörelsen var oerhörd.

Mao tycktes mig vara en mycket intressant och sammansatt människa. Han hade den kinesiske bondens enkelhet och naturlighet, med en livlig känsla för humor och förkärlek för rustika skratt. Hans skratt gällde också honom själv och sovjeternas brister – ett slags pojaktigt skratt, som aldrig det minsta fick hans inre tro att vackla. Han var rättfram och enkel i sin livsföring, och somliga kunde kanske ha ansett honom ganska grov och vulgär. Ändå förenade han märkvärdiga egenskaper som naivitet med genomträngande intelligens och världslig sofistisering.

Jag tror att mitt första intryck – framför allt intrycket av inne boende slughet – var korrekt. Och ändå var Mao en fulländad lärd i fråga om klassisk kinesiska, en allätande läsare, en man med djupgående studier i filosofi och historia, en god talare, en man med osedvanligt minne och exceptionell koncentrationsförmåga, en utmärkt författare, vårdslös i sina personliga vanor och sitt yttre men häpnadsväckande skrupulös i fråga om pliktens detaljer, en man av oförtröttlig energi och en militär och politisk strateg av avsevärd genialitet. Det är av intresse att notera, att många japaner betraktade honom som den skickligaste levande strategen i Kina.

De röda höll på med att uppföra några nya byggnader i Pao An, men inkvarteringen var mycket primitiv medan jag var där. Mao bodde med sin hustru i en tvårums yao-fang med nakna, torftiga, karttäckta väggar. Han hade upplevt sämre tider; som son till en ”rik” bonde i Hunan hade han också upplevt bättre. Maos främsta lyx var (liksom Chous) ett moskitnät. I övrigt levde Mao mycket likt manskapet och officerarna i Röda armén. Efter tio år som ledare för de röda, efter hundratals konfiskeringar av godsägares, ämbetsmäns och skatteindrivares egendom ägde han bara sina filtar och några få personliga tillhörigheter, bl.a. två bomullsuniformer. Fast han var befälhavare i Röda armén och ordförande, bar han på sitt jackuppslag endast de båda röda streck som är den enkle röda armésoldatens insignier.

Flera gånger följde jag Mao till bybornas och de röda kadetternas massmöten och till den röda teatern. Han satt obekymrat mitt i massan och njöt ofantligt. Jag minns, hur man en gång mellan akterna på Anti-japanska teatern allmänt krävde en duett av Mao Tse-tung och Lin Piao, tjugoåttårig ordförande för Hung Chung Ta-hsueh (Röda arméns universitet) och tidigare en av de berömda unga kadetterna i Chiang Kai-sheks stab. Lin rodnade som en skolpojke och lyckades prata dem ut ur ”befälsföreställningen” genom ett charmerande tal, där han uppmanade de kvinnliga kommunisterna att sjunga i stället.

Maos föda var densamma som alla andras, men eftersom han var från Hunan, hade han sydkinesens ai-la, ”pepparkärlek”. Han hade till och med peppar i brödet. Bortsett från denna lidelse tycktes han knappt lägga märke till vad han åt. En kväll hörde jag honom vid middagen utveckla en teori om pepparälskande folk som revolutionärer. Han framhöll först, att hans egen

provins, Hunan, var berömd för sina revolutionärer. Sedan räknade han upp Spanien, Mexiko, Ryssland och Frankrike för att stödja sitt påstående, men skrattande måste han erkänna sig besegrad då någon för att vederlägga hans teori nämnde italienarnas välkända förkärlek för rödpeppar och vitlök. En av ”banditernas” lustigaste sånger var för övrigt en ballad kallad ”Den starka rödpepparn”. Den berättade om pepparns avsky för sin meningslösa grönsaksexistens i väntan på att bli uppäten och hur han hånade förnöjsamheten hos kål och spenat och bönor, som utvecklades ryggradslöst. Det slutade med att han ställde sig i spetsen för ett grönsaksuppror. ”Den starka rödpepparn” var en av ordförande Maos stora favoriter.

Han föreföll helt fri från symptom på storhetsmani men hade en stark känsla för personlig värdighet, och det fanns hos honom någonting som antydde en skoningslös beslutsamhet om han bedömde det nödvändigt. Jag såg honom aldrig arg, men jag hörde av andra att han ibland hade hetsat upp sig till ett intensivt och förtärande raseri. Vid sådana tillfällen påstods hans ironi och invektiv vara klassiska och mördande.

Jag fann honom vara häpnadsväckande väl informerad om den aktuella världspolitiken. Till och med under Den långa marschen förefaller de röda ha tagit in nyhetssändningar på radio, och i Nordväst publicerade de egna tidningar. Mao var exceptionellt beläst i världshistoria och hade en realistisk föreställning om de sociala och politiska förhållandena i Europa. Han var mycket intresserad av Labour-partiet i England, frågade intensivt ut mig om dess aktuella politik och uttömde snart alla mina kunskaper.

Det föreföll mig, som om han hade svårt att till fullo förstå hur det kom sig, att ett land där arbetarna hade rösträtt ännu inte hade någon arbetarregering. Jag är rädd för att mina svar inte tillfredsställde honom. Han uttalade ett djupt förakt för Ramsay MacDonald, som han betecknade som en ”han-chien” – det brittiska folkets ärkeförrädare.

Hans åsikt om president Roosevelt var ganska intressant. Han ansåg honom vara antifascist och menade, att Kina skulle kunna samarbeta med en man som han. Han ställde oräkneliga frågor om The New Deal och om Roosevelts utrikespolitik. Sättet att fråga visade en anmärkningsvärt klar föreställning om bådasyften. Han betraktade Mussolini och Hitler som charlataner men ansåg Mussolini vara intellektuellt betydligt dugligare, en verklig Machiavelli med kunskaper i historia, medan Hitler var en rent viljelös marionett åt de reaktionära kapitalisterna.

Mao hade läst en mängd böcker om Indien och hade vissa definitiva åsikter om det landet. Den viktigaste av dem var, att Indiens oberoende aldrig skulle bli verklighet utan en agrarrevolution. Han frågade ut mig om Gandhi, Jawaharlal Nehru, Suhasini Chattopadhyaya och andra indiska ledare jag känt. Han visste en smula om negerfrågan i Amerika och jämförde på ett ofördelaktigt sätt negrernas och de amerikanska indianernas behandling med Sovjetunionens politik gentemot de nationella minoriteterna. Han blev intresserad när jag påpekade vissa stora skillnader mellan de amerikanska negrernas och de ryska minoriteternas historiska bakgrund.

Mao studerade filosofi med stor iver. Vid ett tillfälle då jag hade en nattlig intervju med honom om kommunistisk historia, kom en besökare med en mängd nya filosofiböcker, och Mao bad att vi skulle uppskjuta vår sysselsättning. Han slukade dessa böcker under tre-fyra natters intensivt läsande, då han föreföll glömsk av allt annat. Han hade inte begränsat sitt läsande till de marxistiska filosoferna utan hade också viss kännedom om de antika grekerna, Spinoza, Kant, Goethe, Hegel, Rousseau och andra.

Jag funderade ofta på Maos egen ansvarskänsla då det gällde styrka, makt och ”dödandets nödvändighet”. Som ung hade han haft starkt liberala och humanistiska tendenser, och uppenbarligen hade övergången från idealism till realism skett på filosofisk väg. Fast han var av

bondeursprung, led han som yngling inte särskilt av godsägarförtrycket som många röda gjort, och fast marxismen var hans tänkandes kärna, drog jag slutsatsen, att klasshatet för honom förmodligen var en intellektuellt förvärvad mekanism i hans filosofis bålverk, inte någon instinktiv handlingsimpuls.

Det tycktes inte finnas någonting hos honom som kunde kallas religiös känsla. Han var humanist i fundamental mening; han trodde på människans förmåga att lösa människans problem. Jag tror att han på det hela taget haft ett modererande inflytande på kommuniströrelsen vad beträffar liv och död.

Mao arbetade tretton eller fjorton timmar om dagen, ofta till mycket sent in på natten, och drog sig inte sällan tillbaka vid två-tretiden. Han föreföll ha en konstitution av järn. Detta spårade han tillbaka till en ungdom som förflutit under hårt arbete på hans fars gård, och till en kärv period under skoltiden, då han tillsammans med några kamrater bildat ett slags spartansk klubb. De brukade fasta, ge sig av på långa fotvandringar i Sydkinas skogiga berg, simma i den kyligaste väderlek, gå utan skjorta i regn och snöglopp – för att härda sig. Intuitivt visste de, att det som förestod i Kina skulle kräva förmåga att uthärda svåra strapatser och lidanden.

Mao tillbringade en gång en sommar med att vandra omkring i hela Hunan, hans hemprovins. Han förtjänade sitt levebröd genom att arbeta från gård till gård och ibland genom att tigga. Vid ett annat tillfälle livnärde han sig uteslutande på hårda bönor och vatten – återigen för att ”härda” sin mage. De vänskapsband han knöt under sin tidiga ungdoms kringströvande i landet var av stort värde för honom, när han omkring tio år senare började organisera tusentals bönder i Hunan i de berömda bondeföreningar som skulle bli sovjeternas främsta grundval efter Kuomintangsbrytning med kommunisterna 1927.

Mao imponerade på mig som en man med avsevärda känslodjup. Jag minns hur hans ögon fuktades ett par gånger, då han talade om döda kamrater eller erinrade sig händelser under sin ungdom, under risupploppen och hungersnödsperioderna i Hunan, då några utsvultna bönder i hans provins halshöggs därför att de krävde mat från yamen. En soldat berättade för mig att han hade sett Mao ge en sårad sin rock. Det påstods att han vägrade gå i skor så länge de röda soldaterna inte hade några.

Ändå tvivlade jag mycket på att han någonsin skulle vinna större respekt inom den intellektuella eliten i Kina, kanske inte enbart därför att hans intellekt var osedvanligt utan därför att hans personliga vanor var en bondes. De kinesiska Pareto-lärjungarna kunde finna honom okultiverad. En dag då jag pratade med Mao såg jag hur han i distraktion lossade på livremmen kring sina byxor för att leta efter objudna gäster – men i den situationen är det faktiskt möjligt att Pareto skulle ha letat en smula själv, om han hade levt under liknande omständigheter. Men jag är säker på att Pareto aldrig skulle ha tagit av sig byxorna i närvaro av ordföranden vid Röda arméns universitet – vilket Mao gjorde en gång när jag intervjuade Lin Piao. Det var oerhört varmt inne i den lilla grottan. Mao lade sig ned på bädden, drog av sig sina byxor och studerade i tjugo minuter intensivt en militär karta på väggen – då och då avbruten av Lin Piao, som bad om bekräftelse på data och namn, som Mao hela tiden visste. Hans nonchalanta vanor stämde med hans fullständiga likgiltighet för sitt yttre, fast han hade alla resurser att utstoffera sig som en chokladgeneral eller ett politikerporträtt i ”Vem är vem i Kina”.

Med undantag för några veckors sjukdom gick han huvudparten av Den långa marschens 1 000 mil till fots liksom manskap och befäl. Han kunde ha fått ett högt uppsatt ämbete och rikedomar genom att ”förråda” till Kuomintang, och detta gäller de flesta av de röda befälhavarna. Den ihärdighet med vilken dessa kommunister i tio år höll sig till sina principer kan inte till fullo

bedömas om man inte känner till historien om ”silverkulorna”, med vilkas hjälp andra kinesiska rebeller köpte sig fria.

Jag lyckades kontrollera många av Maos påståenden, och vanligtvis fann jag att de var korrekta. Han utsatte mig för milda doser av politisk propaganda, men det var intressant i jämförelse med vad jag hade fått ta emot på icke-bandithåll. Han tvingade aldrig på mig någon censur vare sig av text eller fotografier, en älskvärdhet som jag var tacksam för. Han gjorde allt han kunde för att jag skulle få fakta som förklarade olika aspekter av sovjetlivet.

2. Grundläggande kommunistisk politik

Vilken var de kinesiska rödas grundläggande politik? Jag samtalande ett dussin gånger eller mer om detta med Mao Tse-tung och andra ledande kommunister. Men innan man granskar deras politik, är det nödvändigt att ha en viss aning om arten av den långa kampen mellan kommunisterna och Nanking. För att kunna förstå också nyligen inträffade händelser i det allt rödare Nordväst måste man först beakta några historiska fakta, som de kinesiska kommunisterna såg dem.

I följande stycken har jag delvis parafraaserat kommentarer av Lo Fu (Chang Wen-t'ien), KKP:s politbyrås engelsktalande generalsekreterare, som jag intervjuade i Pao An.

Det kinesiska kommunistpartiet (KKP) grundades först 1921. Det växte snabbt fram till 1923, då en tvåpartiallians skapades med dr Sun Yat-sens Kuomintang (KMT, vanligen kallat nationalistpartiet). Sun hade på egen hand nått samförstånd med det ryska kommunistpartiet under Lenin, som erbjöd Sun materiell och politisk hjälp. Varken Kunchch'antang (kommunistpartiet) eller KMT hade någon makt vid denna tid, men Sun stöddes av krigsherrar i Sydkina. De lät Sun upprätta en provisorisk allkinesisk regering i Kanton, i rivalitet med Pekingregeringen, som stöddes av ett koteri nordkinesiska krigsherrar och erkändes av de utländska makterna. Från 1923 reorganiserades KMT med hjälp av ryska politiska rådgivare efter Lenins partilinjer. Med Suns medgivande anslöt sig också en del medlemmar av det unga KKP till KMT. Sun Yat-sen var en nationalistisk patriot, vars ambition var att återge Kina dess suveräna oberoende; utöver detta var hans föreställningar om den sociala revolutionen en vag blandning av reformkapitalism och socialism. Kommunisterna stödde Suns nationella självständighetssträvanden, men deras yttersta syfte var proletariats diktatur.

Till en början (1918-22) hade Moskva sökt hävda de ryska revolutionära intressena i Fjärran östern genom att samarbeta med krigsherrarna i Peking. 1921-22 omvärderade Komintern de potentiella allierade i Kina sedan dess delegat, Henricus Sneevliet, återvänt med en fördelaktig rapport om dr Sun Yat-sens utsikter. Dr Sun, som blivit fullständigt desillusionerad sedan västmakterna avvisat hans planer (vid Washington-konferensen 1921-22) på ”Kinas internationella utveckling”, antog nu gärna de ryska erbjudanden om hjälp vilka framfördes av Kominterns agent, Adolf Joffe. Med Sun-Joffe-överenskommelsen inleddes en fullständig nyorientering av den sovjetiska politiken. I Suns och Joffes gemensamma uttalande (26 januari 1923), vilket blev grundvalen för trippelalliansen (Kuomintang-de kinesiska kommunisterna-Sovjetunionen), framhölls att ”förutsättningar icke existerar här (i Kina) för ett framgångsrikt upprättande av kommunismen eller socialismen”, då ”Kinas viktigaste och omedelbara mål är att uppnå nationell sammanhållning och nationellt oberoende”, och i kampen för dessa kunde kineserna ”förlita sig på Rysslands hjälp”. När Michail Borodin anlände till Kanton i slutet av 1922 för att bli Suns rådgivare och chef för den sovjetiska representationen, agerade han både som den sovjetiska politbyrås delegat och som delegat för Komintern, som redan blivit ett instrument för den sovjetiska utrikespolitiken. I denna dualism var det redan från början naturligt med motsättningar mellan ryska nationella intressen och KKP:s intressen, och dessa bilades

aldrig.

Alliansens varaktighet berodde, vad de kinesiska kommunisterna anbelangade, på om KMT fortsatte att acceptera två huvudsyften. Det första erkände nödvändigheten av en antiimperialistisk politik – återvinnandet av fullständig politisk, territoriell och ekonomisk suveränitet genom revolutionär aktion. Det andra krävde en ”antifeodal och antimilitaristisk” inrikespolitik – störtandet av godsägare och krigsherrar och skapandet av nya former av socialt, ekonomiskt och politiskt liv som, det var både kommunister och nationalister överens om, måste vara ”demokratiskt” till sin karaktär.

”Demokratiskt” var ett ord som dr Sun använde för att dölja sin patriarkaliska revolutionsuppfattning, enligt vilken ”folket” eller massorna skulle genomföra en ”modernisering” under ”förmyndarskap” av hans Nationalistparti. För kommunisterna innebar uppfattningen en ”borgerligt demokratisk” revolution, som gradvis kunde manipuleras i socialistisk riktning under deras partis ”hegemoni”. Den tvåpartiregering som bildades i Kanton bestod endast av medlemmar av KMT:s centrala exekutivkommitté, vilken 1924-27 även hade kommunistiska medlemmar. Den blev aldrig mer ”legal” eller ”demokratisk” än dess egen organiska struktur. Kommunisternas medlemsantal i KMT:s centralorgan begränsades till en tredjedel.

Kommunisterna betraktade ett framgångsrikt förverkligande av dr Suns ”borgerligt demokratiska” revolution som ett nödvändigt förspel till det socialistiska samhälle som senare skulle upprättas. Deras stöd åt en rörelse för ”demokratiskt nationellt oberoende och befrielse” föreföll logiskt.

Dr Sun Yat-sen dog 1925 innan revolutionen avslutats. Samarbetet mellan KMT och KKP avbröts 1927. Ur kommunisternas synpunkt kunde också den nationalistiska revolutionen sägas ha upphört då Kuomintangns högerflygel, som dominerades av den nya militarismen och stöddes av vissa utländska makter, av traktatshamnarnas (hamnar öppna för utländsk handel, som påtvungats Kina under och efter Opiumkrigen) bankirer och godsägare, bröt med den nationalistiska vänsterregeringen i Hankow. Den bildade i stället en regering i Nanking under Chiang Kai-shek, vilken kommunisterna och de flesta inom Kuomintang vid denna tidpunkt betraktade som ”kontrarevolutionär”, dvs. riktad mot själva den ”borgerligt-demokratiska revolutionen”.

Kuomintang försonade sig snart med Nanking-statskuppen, samtidigt som kommunism blev ett brott som bestraffades med döden. Vad de röda drömt om som nationalismens båda huvudpunkter – den anti-imperialistiska rörelsen och den demokratiska revolutionen – övergavs i praktiken. Det som följde var militaristernas inbördeskrig och senare ett intensifierat krig mot den växande agrarrevolutionen. Många tusen kommunister och f.d. bonde- och fackföreningsledare dödades. Fackföreningarna krossades. En ”upplyst diktatur” förklarade krig mot alla slag av opposition. Trots detta överlevde ett stort antal kommunister i armén, och partiet hölls samman under en period av svår terror. Trots att miljarder dollar förbrukats under inbördeskriget mot kommunisterna, ockuperade de röda arméerna i Nordväst 1937 det största (låt vara glest befolkade) sammanhängande territorium som någonsin befunnit sig under deras fullständiga kontroll.

Självfallet ansåg de röda, att det historiska årtiondet sedan 1927 i rikt mått bekräftat deras tes om att nationellt oberoende och demokrati, (vilket även Kuomintang hade som mål) inte skulle kunna uppnås i Kina utan en anti-imperialistisk politik utåt och en agrarrevolution inom landet. För att kunna förstå varför kommunismen stadigt ökade sina anhängarskaror, speciellt bland den patriotiska ungdomen, och varför den i det ögonblicket alltjämt kastade sina skuggor av stor omvälvning och förändring i Orienten över historiens scen, är det nödvändigt att notera dess viktigaste teser. Vilka var de?

Först och främst hävdade de röda, att sedan Nanking splittrat revolutionens levande krafter, gick det snabbt bakåt för Kina. Kompromiss följde på kompromiss. Oförmågan att genomföra agrar-reformer resulterade i omfattande missnöje och öppet uppror bland landsbygdsbefolkningen i många delar av landet. Allmänt sett förvärrades allvarligt fattigdomen och nöden hos landsbygdsbefolkningen. Kina hade nu flera körbara bilvägar, en utomordentlig luftflotta och en Nytt liv-rörelse (lanserad av Chiang i ett försök att återuppliva vissa regler för det personliga uppförandet på grundval av konfucianska läror), men varje dag kom det in rapporter om katastrofer, som i Kina betraktades som mer eller mindre rutinartade. Till och med när jag höll på att skriva detta kapitel, kom följande fasansfulla nyheter från Central- och Västkina:

”Svältförhållanden rapporteras fortfarande råda i Honan, Anhui, Shensi, Kansu, Szechwan och Kweichow. Det är helt uppenbart, att landet står inför den kanske allvarligaste hungersnöden på många år och tusentals människor har redan dött. En översikt, som nyligen gjorts av Kommissionen för lindring av hungersnöden i Szechwan, visar, att 30 miljoner människor nu befinner sig inom hungerbältet i denna provins, där tiotusentals personer förtär bark och 'Barmhärtighetens gudinna' (ler- och halmbollar, som äts för att dämpa hungern, ofta med döden som följd). Det uppges finnas över 400 000 hungerflyktingar i Shensi, mer än i miljon i Kansu, omkring 7 miljoner i Honan och 3 miljoner i Kweichow. Den officiella Central News medger, att hungersnöden i Kweichow är den allvarligaste på hundra år och har drabbat sextio distrikt i provinsen.”

Szechwan var en av de provinser där man drivit in skatt för de närmaste sextio åren eller mer, och tusentals tunnland hade övergivits av jordbrukare som var oförmögna att betala arrenden och omåttliga låneräntor. I mitt arkiv fanns uppgifter, insamlade under en period av sex år, som tydde på motsvarande möda i många andra provinser. Det fanns få tecken på att katastroffrekvensen avtog.

Medan landsbygdsbefolkningens stora massa snabbt blev bankruttmässig, ökades ett litet antal godsägares och jordägande ockrares markkoncentration och rikedom proportionerligt mot de oberoende jordbrukarnas förfall. Sir Frederick Leith-Ross uppges ha sagt, att det inte fanns någon medelklass i Kina, bara otroligt fattiga och mycket rika. Enorma skatter, skördedelningsmetoden och hela det historiska system av sociala, politiska och ekonomiska relationer, som beskrivits av dr Karl August Wittfogel som ”det asiatiska produktionssättet”, bidrog till att hålla de icke jordägande bönderna skuldsatta, utan reserver och oförmögna att klara kriser som torka, hungersnöd och översvämningar.

När Mao Tse-tung 1926 var sekreterare i Kuomintang's utskott för bonderörelsen (och suppleant i Kuomintang's centrala exekutivkommitté) hade han överinseendet över insamlandet av markstatistik i områden i 21 provinser. Han påstod, att denna undersökning visade, att godsägare, rika bönder och ämbetsmän liksom utsocknes godsägare och skatteindrivare – som utgjorde omkring tio procent av landsortsbefolkningen – tillsammans ägde drygt 70 procent av all odlad mark i Kina. Omkring 15 procent ägdes av mellanbönderna. Men drygt 65 procent av landsbygdsbefolkningen, som bestod av fattigbönder, arrendatorer och jordbruksarbetare, ägde totalt bara 10-15 procent av den odlingsbara marken.⁶

⁶ En del av detta stycke har reviderats och innehåller nu fakta, som inte var helt kända för mig 1937. Fram till 1935 syftade KKP till att fullständigt störta KMT:s ledning och ansåg, att en ”enhetsfront underifrån” kunde lyckas endast under dess ledning av massorna både mot KMT och imperialisterna. Centralkommittén ändrade sin politik vid Tsunyi-konferensen i januari 1935, då Mao Tsetung föreslog, att en enhetsfront skulle omfatta alla anti-japanska element (men alltjämt exklusive Chiang Kai-shek och KMT:s högerflygel) och sökte få Komintern att godkänna denna linje. I augusti 1935 antog Kominterns centrala exekutivkommitté en internationell antifascistisk enhetsfronts kurs, som var förenlig med Tsunyi-beslutet och gick längre än de genom att omfatta den nationella bourgeoisien. På

Enligt Mao ”tystades denna statistik ned efter kontrarevolutionen. Nu, tio år senare, är det fortfarande omöjligt att få något uttalande från Nanking om jordägarförhållandena i Kina.”

Kommunisterna hävdade, att det ekonomiska sammanbrottet på landsbygden hade påskyndats av Kuomintang's ”icke-motstånd mot imperialismen”, speciellt mot den japanska imperialismen. Till följd av Nankings ”icke-krigspolitik” mot Japan hade Kina till de japanska inkräktarna förlorat omkring en femtedel av sitt territorium, över 40 procent av järnvägsnätet i bankilometer räknat, 85 procent av den icke bebyggda marken, en stor del av kolfyndigheterna, 80 procent av järnmalmsfälten, 37 procent av de bästa skogsområdena och omkring 40 procent av exporthandeln. Japan hade nu kontrollen över 75 procent av kvarvarande tackjärns- och järngruveindustrier i Kina liksom över mer än hälften av textilindustrin. Erövringen av Manchuriet innebar också, att Kina förlorat sin egen bästa marknad liksom sina mest lättåtkomliga råvaror. 1931 fick Manchuriet drygt 27 procent av sin totala införsel från andra kinesiska provinser, men 1935 kunde Kina till Manchukuo endast sälja fyra procent av denna införsel. Det gav Japan det område av Kina som var mest lämpat för industriell utveckling – och gav erövrarlandet möjlighet att förhindra denna utveckling och slussa iväg råvarorna till sina egna industrier. Det gav Japan den fastlandsbas från vilken landet obehagligt kunde fortsätta sin aggression i Kina. Många hade en känsla av att sådana förändringar totalt uttraderade fördelarna av varje reform, som Nanking ansåg sig kunna räkna på sitt pluskonto även under förutsättning att övriga Kina förblev intakt.

Och vad hade Nanking vunnit på nio års krig mot de röda? Nordväst-juntan hade nyligen sammanfattat resultaten i ett manifest, som opponerade mot förberedelserna till den sjätte anti-röda ”definitiva utrotningskampanjen”. Det påminde om att Manchuriet hade erövrats av Japan under en ”definitiv utrotningskampanj”, att Shanghai hade invaderats under en annan, Jehol kapitulerat under en tredje, Östhopei gått förlorat under ytterligare en och att provinserna Hopei och Chahars suveränitet försvagats allvarligt under den femte ”kvarvarande bandit-utrotningen”.

Naturligtvis kunde Nanking inte få slut på inbördeskriget så länge de röda fortsatte att söka störta regeringen med våld. I april 1932, då Kinesiska sovjetrepubliken förklarade Japan krig, hade den erbjudit sig att gå samman med anti-japanska element. I januari 1933 hade den åter erbjudit sammanhållning med ”varje väpnad kraft” i en ”enhetsfront underifrån”. Det förekom emellertid inget verkligt erbjudande om kompromiss med Chiang Kaishekl). Fram mot mitten av 1936 hade kommunisterna (och Kom-intern) radikalt ändrat attityd. På jakt efter bred nationell enighet inkluderade de Kuomintang och till och med Chiang Kai-shek. KKP lovade nu att förena sin Röda arme och sovjetdistrikten under den centrala KMT-regeringens överhöghet, förutsatt att denna gick med på att ”upprätta en representativ, demokratisk regering, bjuda Japan motstånd, ge folket rösträtt och garantera massorna medborgerliga rättigheter” (men Mao hade naturligtvis inte för avsikt att ge upp vare sig kommunistkontrollerat område eller sitt partis politiska oberoende till generalissimus Chiangs parti). Med andra ord var de röda beredda att ”gifta om sig” med Kuomintang, om detta parti återvände till det antiimperialistiska och anti-feodala ”borgerligt-nationella” programmet. Men av dessa båda grundläggande syften ansåg de kampen för nationellt överlevande vara den allt avgörande och denna måste genomföras också till priset av en modifiering av kampen om jordfrågan och av att klassmotsättningarna kanske måste sublimeras eller i varje fall inte kunde likvideras utan en framgångsrik lösning i fråga om den yttre kampen mot Japan.

För att citera Mao i den intervju han gav mig:

– Den fundamentala uppgift som det kinesiska folket i dag står inför är kampen mot den japanska

denna linje byggde KKP sina enhetsfrontsförslag 1936.

imperialismen. Vår sovjetiska politik är definitivt betingad av denna kamp. Japans krigsherrar hoppas kunna underkiva hela Kina och göra kinesiska folket till sina kolonialslavar. Kampen mot den japanska invasionen, kampen mot Japans ekonomiska och militära erövring – detta är de huvuduppgifter som man måste hålla i minnet då man analyserar sovjetpolitiken.

– Den japanska imperialismen är inte fiende enbart till Kina utan också till alla människor i världen som önskar fred. Speciellt är den en fiende till folk med intressen vid Stilla havet, de amerikanska, brittiska, franska och sovjetiska nationerna. Den japanska fastlandspolitiken är liksom dess örlogspolitik riktad inte bara mot Kina utan också mot dessa länder ...

– Vad väntar vi oss av de utländska makterna? Vi väntar oss åtminstone att vänskapliga nationer inte skall hjälpa den japanska imperialismen utan inta en neutral position. Vi hoppas, att de aktivt kommer att hjälpa Kina att stå emot invasion och erövring.

Då kommunisterna använde ordet ”imperialism”, skilde de skarpt mellan Japan och vänskapliga, icke-aggressiva demokratiska kapitaliststater. Mao Tse-tung förklarade:

– Vad beträffar frågan om imperialismen i allmänhet uppmärksammar vi, att några stormakter uttrycker ovillighet att bli inblandade i ett nytt världskrig och att några inte är redo att åse hur Japan ockuperar Kina – länder som Amerika, Storbritannien, Frankrike, Holland och Belgien. Så finns det länder som permanent hotas av aggressiva makter, såsom Siam, Filippinerna, de central-amerikanska länderna, Kanada, Indien, Australien, Nederländska Indien m.fl. – alla mer eller mindre direkt hotade av Japan. Vi betraktar dem som våra vänner och erbjuder dem samarbete

– Med undantag för Japan och de länder, som hjälper den japanska imperialismen, kan ovan-nämnda kategorier organiseras i antikrigs-, antiaggressions- och anti-fascistiska världsallianser det förflutna har Nanking erhållit mycken hjälp från Amerika, England och andra länder. Det mesta av detta kapital och dessa förnödenheter har använts i inbördeskriget. För varje dödad röd soldat har Nanking mördat många bönder och arbetare. Enligt en artikel nyligen av bankiren Chang Nai-ch'i har varje röd soldat som dödat av Nanking kostat det kinesiska folket omkring 80 000 dollar. Det förefaller därför inte som om det kinesiska folket fått någon hjälp.

– Först när Nanking beslutar sig för att stoppa inbördeskriget och kämpa mot den japanska imperialismen och går samman med folkets revolution för att organisera en demokratisk nationalförsvarsregering – först då kan sådan hjälp bli till verkligt gagn för den kinesiska nationen.

Jag frågade Mao, om sovjeterna önskade upphäva ojämlika fördrag. Han påpekade, att många av dessa ojämlika fördrag i själva verket redan hade upphävts av japanerna, speciellt i fallet Manchuriet. Men beträffande inställningen hos en framtida representativ regering i Kina förklarade han:

– De makter som hjälper och inte motarbetar Kina i dess krig för oberoende och befrielse bör erbjudas nära och vänskapliga förbindelser med Kina. De makter som aktivt bistår Japan bör naturligtvis inte få samma behandling, t.ex. Tyskland och Italien, vilka redan har upprättat speciella förbindelser med Manchukuo och inte kan betraktas som makter som är vänskapligt sinnade mot det kinesiska folket.

– Med vänskapliga makter kommer Kina att förhandla om pakter som är till ömsesidig fördel. Med andra makter är Kina berett att samarbeta i betydligt större utsträckning ... Vad Japan beträffar, måste Kina genom befrielsekrig upphäva alla jämlika fördrag, konfiskera alla japanska imperialistiska fordringar och upphäva Japans särskilda privilegier, koncessioner och inflytande i detta land. Vad beträffar våra förbindelser med övriga makter, är vi kommunister inte talesmän

för någon åtgärd som på något ofördelaktigt sätt kan påverka Kinas internationella ställning i dess kamp mot den japanska imperialismen.

– När Kina verkligen vinner oberoende, kommer legitima utländska handelsintressen att åtnjuta större möjligheter än någonsin tidigare. 450 miljoner människors produktions- och konsumtionskraft är inte något som kan förbli ett exklusivt kinesiskt intresse utan måste beröra många nationer. Våra människomiljoner kan, när de en gång verkligen blivit fria, med sina stora latent produktionsresurser frigjorda för skapande aktivitet på varje område, bidra till att förbättra ekonomin och höja kulturnivån i hela världen. Men det kinesiska folkets produktiva kraft har knappast rörts i det förflutna; tvärtom har den undertryckts – både av inhemska militarister och av den japanska imperialismen.

Till sist frågade jag:

– Är det möjligt för Kina att ingå anti-imperialistiska allianser med demokratiska kapitalismakter?

– Anti-imperialistiska, anti-fascistiska allianser, svarade Mao, är till sin natur fredsallianser och för ett ömsesidigt försvar mot krigshetsande nationer. En kinesisk anti-fascistisk pakt med kapitalistiska demokratier är fullkomligt möjlig och önskvärd. Det ligger i sådana länders intresse att i självförsvar ansluta sig till den anti-fascistiska fronten ...

– Om Kina blev fullkomligt koloniserat, skulle det innebära inledningen till en lång serie fruktansvärda och meningslösa krig. Det är nödvändigt att välja. Vad det kinesiska folket beträffar så kommer det att välja att kämpa mot sina förtryckare, och vi hoppas att också utländska staters politiker och folk kommer att gå samman med oss på denna väg och inte följa de mörka stigar som utstakats av imperialismens blodiga historia ...

För att framgångsrikt kunna bjuda Japan motstånd måste Kina också söka bistånd från andra makter. Detta betyder emellertid inte, att Kina är oförmöget att bekämpa Japan utan utländsk hjälp! Kinas kommunistiska parti, sovjetregering och Röda armé samt det kinesiska folket är redo att gå samman med varje makt för att förkorta detta krigs varaktighet. Men om ingen gör gemensam sak med oss, är vi beslutna att fortsätta ensamma.

Föreställde sig de röda verkligen, att Kina skulle kunna besegra Japans mäktiga krigsmaskineri? Jag tror att de gjorde det. Hurdan var den speciella logik på vilken de grundade sitt antagande om seger? Det var en av de dussintals frågor jag ställde till Mao Tse-tung.

3. Om krig mot Japan⁷

Den 16 juli 1936 satt jag på en fyrkantig stol utan rygg i Mao Tse-tungs bostad. Det var efter nio på kvällen, tupto hade blåsts och nästan alla ljus hade släckts. Väggarna och taket i Maos hem var solitt berg; golvet var av tegel. Fönstren, som också var uthuggna ur sten, var halvt täckta av bomullsväv och stearinljusen fräste på det fyrkantiga, omålade bordet framför oss, som var täckt med en ren, röd filtduk. Fru Mao befann sig i ett angränsande rum, där hon tillagade kompott av vild persika, som man samma dag hade köpt av en frukthandlare. Mao satt med benen i kors på en djup hylla som huggits ut ur klippan och rökte en Chien Men-cigarrett.

⁷ Maos strategiska åsikter, som framställts här, var en omskrivning av hans rapport inför partiaktivisterna i Wayapao i Norra Shensi omedelbart efter ett viktigt politbyråmöte där i december 1935 och utgjorde embryot till hans senare verk ”Strategiska problem i gerillakriget mot Japan”, ”Krigets och strategins problem” och ”Om långvarigt krig”. Dessa idéer, som följdes genom hela kriget mot Japan, skisserar en allmän ”folkkrigs-strategi”, som Mao senare ansåg giltig gentemot den amerikanska väpnade expansionen i Asien.

Närmast mig satt Wu Liang-p'ing, en ung ”sovjetfunktionär”, som arbetade som tolk vid mina ”formella” intervjuer med Mao Tse-tung. Jag skrev på engelska ned vad Mao Tse-tung svarade på mina frågor och detta översattes sedan till kinesiska och rättades av Mao, som är känd för att vara angelägen om exakthet i detaljer. Med hjälp av herr Wu återöversattes frågorna till engelska, och på grund av dessa försiktighetsåtgärder tror jag, att dessa sidor innehåller få fel i återgivningen. Det var självfallet den kinesiska kommunistledarens strikt partiska åsikter – åsikter som västvärlden informerades om för första gången.

Wu Liang-p'ing, som jag står i stor tacksamhetsskuld till vid insamlandet av material, var son till en rik godsägare i Fenghua, Chiang Kai-sheks hemdistrikt i Chekiang. Han hade rymt därifrån några år tidigare, då hans far, som uppenbarligen var en ambitiös borgare, ville trolova honom med en släkting till generalissimus Chiang Kai-shek. Wu hade tagit sin examen vid Ta Hsia-universitetet i Shanghai. Där hade Patrick Givens, chef för den brittiskkontrollerade polisens kriminalavdelning i International Settlement, arresterat Wu Liang-p'ing. På anklagelser för kommunistisk verksamhet tillbringade Wu två år i Settlements fängelse Ward Road. Han hade studerat i Frankrike, England och Ryssland, var tjugosex år gammal, för sitt energiska arbete som kommunist fick han uniform, logi och mat – som huvudsakligen bestod av hirs och spagetti.

Mao började med att svara på min första fråga, den om den kommunistiska politiken gentemot Japan:

– Om Japan besegras och fördrivs från Kina, tror ni då att ni i stort har löst huvudproblemet: ”den utländska imperialismen”.

_ Ja. Om inte andra imperialistländer handlar som Japan och om Kina besegrar Japan, kommer det att innebära, att de kinesiska massorna har vaknat, mobiliserats och upprättat sitt oberoende. Därför kommer det imperialistiska huvudproblemet att ha lösts.

– Under vilka omständigheter tror ni att det kinesiska folket kan utmatta och besegra de japanska styrkorna? frågade jag.

Han svarade:

– Tre förutsättningar garanterar vår framgång: en nationell enhetsfront mot den japanska imperialismen i Kina, bildandet av

en internationell anti-japansk enhetsfront samt revolutionärt agerande av de förtryckta folk som i dag våndas under den japanska imperialismen. Av dessa tre är det kinesiska folkets egen sammanhållning av central betydelse.

Min fråga:

– Hur länge tror ni att ett sådant krig skulle vara?

Maos svar:

– Det beror på styrkan hos den kinesiska folkfronten, en rad avgörande faktorer i Kina och Japan och den grad av internationell hjälp som ges Kina, liksom graden av revolutionär utveckling i Japan. Om den kinesiska folkfronten är mäktigt homogen, om den är effektivt organiserad både horisontalt och vertikalt, om den internationella hjälpen till Kina blir beaktansvärd från de regeringar som inser den japanska imperialismens hot mot deras egna intressen, om revolutionen kommer snart i Japan, då kommer kriget (kommunisterna befann sig redan ”officiellt” i krig med Japan efter sovjetregeringens proklamationer i Kiangsi i april 1932) att bli kort och segern snabbt vinnas. Men om dessa förutsättningar inte blir verklighet, kommer kriget att bli mycket långt, men till sist kommer Japan i alla fall att bli besegrat, fast offren blir omfattande och det blir en

plågsam period för hela världen.

Fråga:

– Vilken är er åsikt om ett sådant krigs troliga förlopp, politiskt och militärt?

Svar:

– Här gäller det två frågor – de utländska makternas politik och de kinesiska arméernas strategi.

I dag är Japans fastlandspolitik redan fixerad och välkänd. De som föreställer sig, att de kan stoppa Japans frammarsch genom ytterligare uppoffringar av kinesisk suveränitet, genom att göra ekonomiska, politiska eller territoriella kompromisser och eftergifter, de hänger sig åt utopiska fantasier. Under den gångna perioden har Nanking genomfört en felaktig politik, baserad på denna strategi, och man behöver bara titta på kartan över Östasien för att se resultaten av den.

– Men vi vet mycket väl, att inte bara Nordkina utan hela nedre delen av Yangtze-dalen och våra sydliga hamnar redan innefattats i japanernas fastlandsprogram. Dessutom står det lika klart, att den japanska flottan strävar efter att blockera de kinesiska haven och erövra Filippinerna, Siam, Indokina, Malaya och Holländska Västindien. I händelse av krig kommer Japan att söka göra dem till strategiska baser och skära av Storbritannien, Frankrike och Amerika från Kina och vinna herraväldet i sydliga Stilla oceanen. Dessa åtgärder finns i Japans sjömilitära strategi, som vi har sett kopior på. Och en sådan sjömilitär strategi kommer att koordineras med Japans landmilitära strategi.

– Många tror att det skulle vara omöjligt för Kina att fortsätta sin kamp mot Japan så snart Japan erövrat vissa strategiska punkter vid kusten och framtingat en blockad. Det är struntprat. För att dementera det behöver vi bara hänvisa till Röda arméns historia. Under vissa perioder överglänstes våra styrkor numerärt av tio eller tjugo gånger starkare Kuomintang-förband, som också var överlägsna i fråga om utrustning. Deras ekonomiska resurser var överlägsna våra och de fick materiellt stöd utifrån. Hur kommer det sig då, att Röda armén har vunnit framgång på framgång mot de vita styrkorna och inte bara överlevt utan vidgat sin makt?

– Förklaringen är att Röda armén och sovjetregeringen bland alla människor inom sina områden har skapat en bergfast solidaritet, eftersom alla i sovjeterna är redo att kämpa för sin regering mot förtryckarna och eftersom varje människa frivilligt och medvetet kämpar för sina egna intressen och för vad han anser vara rätt. För det andra leddes folket i sin kamp för sovjeterna av män som var duktiga, starka, beslutsamma, försedda med en djup förståelse för sin ställnings strategiska, politiska, ekonomiska och militära krav. Röda armén har vunnit sina många segrar – först med bara några dussin gevär i händerna på beslutsamma revolutionärer – därför att dess grundmurade ställning hos folket har verkat attraherande t.o.m. bland de vita liksom bland civilbefolkningen. Fienden var oss militärt oändligt överlägsen men politiskt förlamad.

– I det anti-japanska kriget skulle kinesiska folket ha större fördelar än Röda armén haft i sin kamp mot Kuomintang. Kina är en mycket stor nation och kan inte sägas vara besegrat förrän varje centimeter befinner sig under den invaderandes svärd. Även om Japan skulle lyckas ockupera t.o.m. en stor del av Kina och behärska ett område med bortemot 100-200 miljoner människor, skulle vi vara långtifrån besegrade. Vi skulle alltjämt ha kvar en stor styrka för att kämpa mot de japanska krigsherrarna, som också skulle tvingas bekämpa omfattande och ständig eftertrupperaktivitet kriget igenom.

– Vad ammunition beträffar, kan japanerna inte erövra våra arsenaler i inlandet, vilka är tillräckliga för de kinesiska arméerna för många år framöver, och inte heller kan de hindra oss från att erövra stora mängder vapen och ammunition från deras förråd. Genom den

sistnämnda metoden har Röda armén utrustat sina nuvarande styrkor med Kuomintang's hjälp: i nio år har de varit våra "ammunitionsbärare". Vilka oändligt mycket större möjligheter skulle inte öppna sig för en sådan taktik, om hela det kinesiska folket stod enat mot Japan!

– Ekonomiskt är Kina naturligtvis inte enat. Men den ojämna utvecklingen av Kinas ekonomi innebär också fördelar i ett krig mot Japans högt centraliserade och kraftigt koncentrerade ekonomi. Att t.ex. skära av Shanghai från resten av Kina är inte lika katastrofalt för landet som det vore om t.ex. New York avskars från övriga Amerika. Dessutom är det omöjligt för Japan att isolera hela Kina: Nordväst-, Sydväst- och Västkina kan inte blockeras av japanerna.

Problemets kärna blir alltså återigen att mobilisera och ena det kinesiska folket och att bygga upp en enhetsfront i enlighet med vad Kommunistpartiet har förespråkat alltsedan 1932.

Fråga:

– Tror ni att det i händelse av ett kinesiskt-japanskt krig kommer att bli en revolution i Japan?

Svar:

– Den japanska revolutionen är inte bara möjlig utan viss. Den är oundviklig och kommer att visa sig omedelbart efter den japanska arméns första svåra nederlag.

Fråga:

– Tror ni att Sovjetunionen och Yttre Mongoliet skulle bli inblandade i detta krig och komma till Kinas hjälp? Under vilka omständigheter är detta sannolikt?

Svar:

– Naturligtvis är Sovjetunionen inte ett isolerat land. Den kan inte ignorera händelserna i Fjärran östern. Den kan inte förbli passiv. Skulle Sovjet belåtet åse, hur Japan erövrar Kina och gör det till en strategisk bas från vilken det anfaller Sovjetunionen? Eller kommer den att hjälpa det kinesiska folket att bjuda de japanska förtryckarna motstånd, vinna oberoende och upprätta vänskapliga förbindelser med det ryska folket? Vi tror att Ryssland kommer att välja den senare kursen.

– Vi tror att när det kinesiska folket väl har fått sin egen regering och börjar detta motståndskrig och vill upprätta vänskapliga förbindelser med Sovjetunionen liksom med andra vänskapligt sinnade makter, då kommer Sovjetunionen att höra till de första som trycker vår hand. Kampen mot den japanska imperialismen är en internationell uppgift, och Sovjetunionen kan inte, som en del av denna värld, förbli mer neutral än England eller Amerika.

Fråga:

– Är det det kinesiska folkets omedelbara uppgift att återvinna alla territorier som gått förlorade till den japanska imperialismen eller bara att driva ut Japan ur Nordkina och från allt kinesiskt territorium bortom Kinesiska muren?

– Det är Kinas omedelbara uppgift att återta alla förlorade territorier, inte att blott och bart försvara vår suveränitet söder om Kinesiska muren. Detta innebär, att Manchuriet måste återerövrats. Men vi inkluderar inte Korea, som tidigare var en kinesisk koloni [faktiskt sett inte en "kinesisk koloni" utan en granne, över vilken Kina proklamerade sin överhöghet före nederlaget mot Japan 1895], men när vi har återupprättat de förlorade kinesiska territoriernas oberoende och om koreanerna önskar bryta den japanska imperialismens fjättrar, då kommer vi att ge dem vår entusiastiska hjälp i deras kamp för oberoende. Detsamma gäller Taiwan

(Formosa).⁸ Vad beträffar Inre Mongoliet, som befolkas av både kineser och mongoler, kommer vi att kämpa för att driva bort Japan därifrån och hjälpa Inre Mongoliet att upprätta en autonom stat. [Som svar på en senare ställd fråga, i en annan intervju, gjorde Mao Tse-tung följande uttalande beträffande Yttre Mongoliet: ”Sambandet mellan Yttre Mongoliet och Sovjetunionen har alltid, nu liksom i det förgångna, baserats på den fullständiga jämlikhetens princip. När folkrevolutionen har segrat i Kina, kommer Yttre Mongoliet automatiskt att bli en del av den kinesiska federationen efter dess eget önskemål. På samma sätt kommer de mohammedanska och tibetanska folken att bilda autonoma republiker, knutna till den kinesiska federationen.”]

Fråga:

– Hur skulle rent praktiskt (den kinesiska) sovjetregeringen och Röda armén nu kunna samarbeta med Kuomintang-arméerna i ett krig mot Japan? I ett utländskt krig skulle det bli nödvändigt att ställa alla kinesiska arméer under centraliserat befäl. Skulle Röda armén, om representation i ett högsta krigsråd medgavs, gå med på att underordna sig dess beslut både militärt och politiskt?

Svar:

– Ja. Vår regering kommer helhjärtat att underordna sig ett sådant råds beslut under förutsättning att det verkligen bjuder Japan motstånd.

Fråga:

– Skulle Röda armén gå med på att inte sätta sina arméer i rörelse in i eller mot något område som ockuperas av Kuomintang-arméer, annat än med det högsta krigsrådets medgivande eller på dess order?

Svar:

– Ja. Självfallet kommer vi inte att låta våra styrkor marschera in i områden som ockuperas av anti-japanska arméer – och vi har inte heller gjort det sedan en tid tillbaka. Röda armén skulle inte utnyttja någon krigsliknande situation på opportunistiskt sätt.

Fråga:

– Vilka krav skulle kommunistpartiet ställa för ett sådant samarbete?

– Det skulle insistera på krig, beslutsamt och definitivt, mot den japanska aggressionen. Därutöver skulle det kräva att man iakttar alla maningar om en demokratisk republik och upprättande av en nationalförsvarsregering.

Fråga:

– Hur kan folket bäst beväpnas, organiseras och utbildas för att delta i ett sådant krig?

Svar:

– Folket måste få rätten att organisera och beväpna sig självt. Det är en frihet som Chiang Kai-shek tidigare har förvägrat det. Men undertryckandet har inte varit helt framgångsrikt – ta t.ex. Röda armén. Dessutom har studenterna trots svåra repressalier i Peking, Shanghai och på andra platser börjat organisera sig och har redan förberett sig politiskt. Men ännu har studenterna och de revolutionära anti-japanska massorna inte fått sin frihet, de kan inte mobiliseras, inte skolas och beväpnas. När motsatsen blir verklighet, när massorna får ekonomisk, social och politisk

⁸ Eftersom dr Sun Yat-sen och KMT alltid betraktat Taiwan som ”förlorade territorier”, som skulle återföras under kinesisk överhöghet, förefaller det knappast troligt, att Mao hade för avsikt att medge framtida ”oberoende” där KKP officiellt aldrig gjort det.

frihet, kommer deras styrka att hundrafaldigas och nationens sanna styrka avslöjas.

– Genom sin egen kamp har Röda armén vunnit sin frihet från militaristerna och blivit en oövervinnelig makt. De anti-japanska frivilliga har vunnit sin handlingsfrihet gentemot de japanska förtryckarna och beväpnat sig på liknande sätt. Om det kinesiska folket skolas, beväpnas och organiseras, kan det likaså bli en oövervinnelig kraft.

Fråga:

– Vilken bör enligt er mening den viktigaste strategin och taktiken bli i detta ”befrielsekrig”?

Svar:

– Strategin bör bli ett rörligt krig över en vid, växlande och obestämd front, en strategi, som för sin framgång är beroende av en hög grad av rörlighet i besvärlig terräng och som karakteriseras av snabbhet i attack och återtåg, snabb koncentration och spridning. Det blir, snarare ett manöverkrig i stor skala än ett enkelt ställningskrig med omfattande förskansningsarbeten, djupa, massiva linjer och tunga befästningar. Vår strategi och taktik måste betingas av det område där kriget äger rum, och detta dikterar ett manöverkrig.-Detta innebär inte att man överger vitala strategiska punkter som kan försvaras genom ställningskrig så länge det lönar sig. Men den främsta strategin måste bli manöverkrig, och man måste fästa väsentlig vikt vid gerilla- och partisantaktik. Befästningskrig måste komma till användning, men det kommer att bli av sekundär strategisk betydelse.

Här kan inskjutas, att detta slag av strategi föreföll ha ett ganska omfattande stöd också bland Kinas icke-kommunistiska militärledare. Nankings helt importerade flygvapen var ett imponerande, om än dyrbart polisiärt inrikesmaskineri, men få experter hyste några illusioner om dess värde på längre sikt i ett krig mot en utländsk makt. Både flygvapnet och den mekanisering som ägt rum i centralarmén betraktades av många som en dyrbar leksak utan förmåga att behålla initiativet efter de första veckorna, eftersom Kina saknade behövliga industrier för att vidmakthålla och komplettera ett flygvapen eller någon annan tekniskt högtutvecklad försvarsgren.

Pai Chung-hsi, Li Tsung-jen, Han Fu-chu, Hu Tsung-nan, Ch'en Ch'eng, Chang Hsueh-liang, Feng Yu-hsiang och Ts'ai T'ing-k'ai hörde till de ledande nationalistiska generaler, som föreföll dela Maos övertygelse att Kinas enda hopp om seger över Japan när allt kom omkring måste grunda sig på ett överlägset manövrerande av stora soldatmassor, fördelade på rörliga enheter, samt på förmåga att upprätthålla ett långvarigt försvar inom väldiga partisanområden.

Mao Tse-tung fortsatte:

– Geografiskt är krigsskådeplatsen så omfattande att vi kan fullfölja det rörliga kriget med yttersta effektivitet och med mördande effekt på ett trögörligt krigsmaskineri som Japans, som försiktigt känner sig för inför häftiga eftertrupperaktioner. Djupkoncentration och uttröttningsförsvar av en eller ett par vitala ställningar på en smal front vore detsamma som att kasta bort alla taktiska fördelar med vår geografi och ekonomiska organisation och att upprepa abessiniernas misstag. Vår strategi och taktik måste syfta till att undvika stora, avgörande slag under krigets första skeden och att gradvis bryta ned de fiendliga styrkornas moral, stridsanda och militära effektivitet ...

– Bortsett från de reguljära kinesiska styrkorna bör vi skapa, leda och politiskt och militärt utrusta ett stort antal partisan- och gerillaavdelningar bland bondebefolkningen. Vad som åstadkommit av de anti-japanska frivilligförbanden av detta slag i Manchuriet är bara en liten demonstration av den latent motståndstyrka som kan uppåddas inom hela Kinas revolutionära bondebefolkning. Ledda och organiserade på rätt sätt kan sådana förband hålla japanerna sysselsatta tjugofyra

timmar om dygnet och irritera dem till döds.

– Man måste hålla i minnet att kriget kommer att utkämpas i Kina. Detta innebär, att japanerna kommer att vara omgivna av fientligt sinnade kineser. Japanerna tvingas importera alla livs-förnödenheter och bevaka dem genom att hålla trupp utmed alla kommunikationsleder och i stor utsträckning garnisonera sina baser både i Manchuriet och Japan.

– Under krigets förlopp kommer Kina att ställas inför möjligheten att ta en mängd japanska fångar, erövra vapen, ammunition, militärfordon etc. Man kommer att nå en punkt där man får allt större möjligheter att binda Japans arméer i ställningskrig med användande av befästningar och djupförskansningar, ty allteftersom kriget framskrider, kommer de anti-japanska styrkornas tekniska materiel att storligen förbättras och förstärkas genom väsentligt utländskt bistånd. Japans ekonomi kommer att bryta samman under påfrestningen av en lång och kostsam ockupation av Kina, och de japanska styrkornas moral kommer att kollapsa inför strapatserna i ett krig med otaliga men oavgjorda slag. Det revolutionära kinesiska folket med sina väldiga människo-reserver kommer att fortsätta att vräka ut soldater, beredda att kämpa för sin frihet vid våra frontlinjer sedan den japanska imperialismens tidvåg krossats mot det kinesiska motståndets dolda rev.

– Alla dessa och andra faktorer blir bestämmande för kriget och gör det möjligt för oss att rikta de slutliga och avgörande angreppen mot japanska befästningar och strategiska baser och fördriva den japanska ockupationsarmén från Kina.

– Japanska officerare och soldater, som tillfångatas och avvärnas av oss, kommer att välkomnas och bli väl behandlade. De kommer inte att dödas. De kommer att behandlas broderligt.

Varje metod kommer att provas för att få de japanska proletära soldaterna, som vi inte har något otalt med, att resa sig och vända sig mot sina egna fascistiska förtryckare. Vårt slagord blir: "För-ena er och bjud våra gemensamma förtryckare, fascistledarna, motstånd." De anti-fascistiska japanska soldaterna är våra vänner, och våra syften är inte motstridiga.

Klockan var två på natten och jag var alldeles slut men kunde inte märka något tecken på trötthet i Maos tankfulla ansikte. Än vandrade han fram och tillbaka mellan de båda små rummen, än satte han sig, än lade han sig eller lutade sig över bordet och läste i en rapportbunt under de pauser då Wu översatte och jag skrev. Också Maos hustru var fortfarande vaken. Plötsligt böjde sig båda framåt och gav till ett förtjust utrop åt en nattfjäril som hängde vid ljuset. Den var verkligen ett sött kryp med vingar som skiftade i fint äpplegrönt och var fransade i en mjuk regnbåge av saffran och rosa. Mao slog upp en bok och pressade denna färgväv mellan bladen.

Kunde sådana människor verkligen på allvar fundera på krig?

4. Huvuden för 2 miljoner dollar

Det fanns mycket unikt vid Röda arméns universitet.

Dess dekan var en tjugooåttårig officer, som (sade kommunisterna) aldrig hade förlorat ett slag. Det skröt med en studentklass bestående av krigsveteraner med genomsnittsåldern tjugosju år, i genomsnitt åtta års stridserfarenhet och tre blesyrer. Fanns det någon annan skola där "pappersbrist" gjorde det nödvändigt att man använde den blanka baksidan av fientliga flygblad till anteckningsböcker? Eller där kostnaderna för utbildningen av varje kadett, inklusive mat, kläder och skolutgifter, var mindre än 15 silverdollar per månad? Eller där det samlade värdet av de pris som satts på olika ökända kadettens huvuden översteg 2 miljoner dollar?

Slutligen var det troligen världens enda "högre läroanstalt", vars klassrum bestod av bombsäkra

grottor, vars pulpeter och skrivbord var av sten och klippblock och vars svarta tavlor och väggar var av kalksten och lera.

Bortsett från vanliga hus fanns det i Shensi och Kansu stora grottbostäder, tempelgrottor och murvärn, som var hundratal, år gamla. Rika ämbetsmän och godsägare hade uppfört dessa besynnerliga byggnader för tusen år sedan som skydd mot översvämningar, invasion och hungersnöd, och de lagrade spannmål och skatter för att klara sig genom belägringar av varje slag. Mångvälvda rum, djupt inhuggna i lössjord eller solitt berg, några med rum där flera hundra personer fick plats, gjorde dessa klippboningar till perfekta bombskyddsrum. I dessa arkaiska herresäten hade Röda universitetet funnit sin sällsamma men säkra tillflyktsort.

Lin Piao, universitetets dekan, föreställdes för mig strax efter min ankomst, och han inbjöd mig en dag att hålla ett anförande för hans kadetter. Han förslög ämnet: ”Storbritanniens och USAs politik gentemot Kina.” När han ställde till med en ”spaghetti-middag” för att fira händelsen, blev det för mycket för mig och jag gav med mig.

Lin Piao var son till en fabriksägare i provinsen Hupeh. Han föddes 1908. Hans far ruinerades genom ockertaxering, men Lin lyckades klara sig igenom skolan och blev kadett vid den berömda Whampoa-akademin i Kanton. Där gjorde han en lysande studiekarriär. Han fick intensiv politisk och militär utbildning under Chiang Kai-shek och dennes chefsrådgivare, den sovjetiske generalen Bljucher. Kort tid efter hans examen började Nationalistexpeditionen, och Lin Piao befordrades till kapten. 1927 blev han, tjugo år gammal, överste i den framstående 4. Kuo-mintang-armén under Chang Fa-kuei. Och i augusti det året, efter högerfalangens statskupp i Nanking, anslöt sig hans regemente med 20. armén under Ho Lung och Yeh T'ing till Nanchang-revolten, vilken inledde kommunisternas väpnade kamp om makten.

Med Mao Tse-tung delade Lin Piao berömmelsen som en av få befälhavare i Röda armén som aldrig sårats. Trots att han deltagit i mer än 100 slag och haft fältbefäl i mer än tio år och utsatts för alla de prövningar, som hans män hade upplevt, och trots att ett pris på 100 000 dollar satts på hans huvud, var han alltjämt oskadd.

1932 fick Lin Piao befälet över Första rödaarmé-kåren, som räknade omkring 20 000 gevär. Den blev enligt Röda armé-officerarnas allmänt omfattade åsikt deras ”mest fruktade styrka”, främst på grund av Lins osedvanliga taktiska begåvning. Ibland inträffade det, att någon Nanking-armé gav upp inför blotta upptäckten att man stred mot Första rödaarmé-kåren.

I likhet med många skickliga röda befälhavare hade Lin aldrig varit utanför Kinas gränser och han kunde inte tala eller läsa något annat språk än kinesiska. Innan han fyllt trettio hade han dock redan vunnit erkännande långt utanför de rödas krets. Hans artiklar i de kinesiska kommunisternas militärtidskrifter ”Strid” och ”Krig och revolution” hade återgivits och studerades och kritiserades i Nankings militärtidskrifter liksom i Japan och Sovjet. Han var känd som upphovsman till ”den korta attacken”, en taktik som general Feng Yu-hsiang kommenterat. Många av Första armékårens segrar påstods kunna spåras tillbaka till kommunisternas skickliga utnyttjande av ”den korta attacken”.

Med befälhavare Lin och hans fakultet reste jag en morgon en kort sträcka utanför Pao An murar till Röda arméns universitet. Vi anlände under en rast. Några kadetter spelade basketboll på de båda planerna; andra spelade tennis på en bana vid Pao An, en biflod till Gula floden. Ytterligare några kadetter spelade bordtennis, skrev, läste nya böcker och tidskrifter eller studerade i sina primitiva ”klubblokaler”.

Detta var universitetets första avdelning med omkring 200 studenter. Hung Ta, som skolan brukade kallas i sovjetdistrikten, hade sammanlagt fyra avdelningar med över 800 studenter. I

närheten av Pao An fanns också radio-, kavalleri-, jordbruks- och hälsovårdsskolor under administrativ ledning av utbildningskommissarien. Där fanns en kommunistisk partiskola (Tung Pi-wu var rektor för denna; Li Wei-han och K'ang Sheng skulle efterträda honom på denna post; Hsieh Fu-chi var en av kadetterna) samt ett centrum för massutbildning.

Mer än 200 kadetter samlades för att höra mig förklara ”den brittiska och amerikanska politiken”. Jag gjorde en grov sammanfattning av de anglo-amerikanska attityderna och gick med på att svara på frågor. Det var ett stort misstag, det insåg jag snart, och spaghettimiddagen kompenserade knappast min bryddhet.

- Vilken är den brittiska regeringens inställning till det pro-japanska Hopei-Chahar-rådet och till att japanska styrkor har förlagts till Nordkina?
- Vilka är resultaten av NRA-politiken i Amerika och hur har den gagnat arbetarklassen?
- Kommer Tyskland och Italien att hjälpa Japan om ett krig med Kina utbryter?
- Hur länge tror ni Japan kan hålla ut i ett stort krig med Kina om Kina inte får hjälp av andra makter?
- Varför har Nationernas Förbund misslyckats?
- Hur kommer det sig, att det inte finns någon arbetarregering i Storbritannien och Amerika fast kommunistpartiet är lagligt båda länderna?
- Vilka framsteg görs för skapandet av en anti-fascistisk front i England? I Amerika?
- Vilken framtid har den internationella studentrörelsen med centrum i Paris?
- Kan enligt er mening Leith-Ross besök i Japan resultera i en anglo-japansk överenskommelse om Kina-politiken?

Kommer Amerika och Storbritannien att bistå Kina eller Japan om Kina börjar bjuda Japan motstånd?

- Var snäll och säg varför Amerika och Storbritannien håller flottor och väpnade styrkor i Kina om de är det kinesiska folkets vänner?-

Vad anser de amerikanska och brittiska arbetarna om Sovjetunionen?

Det var inget litet område att täcka under en tvåtimmarsperiod. Och det begränsade sig inte till två timmar. Från tio på morgonen fortsatte det till långt in på eftermiddagen.

Senare besökte jag de olika klassrummen och talade med Lin Piao och hans fakultet. De berättade en smula om villkoren för inträde vid deras skola och de visade mig tryckta meddelanden om dess kurser, tusentals exemplar, som delats ut i hemlighet över hela Kina. De fyra avdelningarna inbjöd ”alla som är beslutna att bekämpa den japanska imperialismen och att offra sig för nationens revolutionära sak, oberoende av skiljaktigheter i fråga om klass, sociala eller politiska åsikter”. Åldersgränsen var 16--28, ”oberoende av kön”. ”De sökande måste vara fysiskt starka och fria från epidemiska sjukdomar” liksom – en smula väl generellt – ”fria från alla dåliga vanor”.

I praktiken, upptäckte jag, var de flesta av eleverna i första avdelningen bataljons-, regements- eller divisionschefer eller politiska kommissarier i Röda armén (en av dem var Lo Jui-ch'ing), vilka fick avancerad militär och politisk utbildning. Enligt Röda arméns regler skulle varje aktiv officer eller kommissarie ägna sig åt minst fyra månaders studier vartannat aktivt tjänstgöringsår.

Andra och tredje avdelningarna omfattade kompani-, pluton-och gruppchefer – erfarna soldater i

Röda armén – liksom nya rekryter, som valts ut bland ”personer med mellanskola eller motsvarande, arbetslösa lärare eller officerare, manskap från anti-japanska frivilligkåren och anti-japanska partisanledare samt arbetare sysselsatta med att organisera och leda arbetarrörelser”. Mer än sextio personer med mellanskoleutbildning från Shansi hade anslutit sig till kommunisterna under dessas expedition till provinsen.

Kurserna i andra och tredje avdelningarna varade sex månader. Fjärde avdelningen ägnades huvudsakligen åt ”utbildning av ingenjörer, kavalleri- och artilleripersonal”. Här träffade jag några tidigare maskinister och lärlingar.

Då jag skulle resa från det röda Kina, mötte jag åtta nya rekryter vid ”bandituniversitetet”; de anlände från Shanghai och Peking. Lin Piao berättade, att man hade en väntelista på över 2 000 sökande från alla delar av Kina. Vid den tidpunkten måste varje student ”smugglas” in.

Schemat varierade vid de olika avdelningarna i Hung Ta. I första avdelningen omfattade lektionerna följande kurser: politisk kunskap; den kinesiska revolutionens problem; politisk ekonomi; partibyggande; Republikens taktiska problem; leninismen och demokratins historiska grundvalar; de politiska och sociala krafterna i Japan. De militära kurserna omfattade: strategiska problem i kriget mot Japan; manöverkrig (mot Japan) och ”utvecklingen av partisankrigföringen i det anti-japanska kriget”.

Speciella kursböcker hade gjorts i ordning till vissa kurser, Några kom från sovjetförlaget i Kiangsi, där (fick jag veta) mer än 800 typografer var anställda vid huvudtryckeriet. Vid andra kurser hölls föreläsningar av Röda arme-officerare och partiledare, vilka sysslade med de ryska och kinesiska revolutionernas historiska erfarenheter, eller också utnyttjades material från erövrade regeringsarkiv, dokument och statistik.

Dessa kurser vid Hung Ta gav kanske ett svar på frågan om ”de röda verkligen hade för avsikt att strida mot Japan”. Det räckte med att påvisa, hur de röda förutsåg och aktivt planerade för Kinas ”krig för oberoende” mot Japan – ett krig som de betraktade som oundvikligt om Japan inte mirakulöst drog sig tillbaka från de vida områden av Kina, som redan befann sig under det japanska krigsmaskineriets hjul.

Att de röda var helt beredda på strid och menade, att de skulle bli de första vid fronten, antyddes inte bara i deras ledares lidelsefulla uttalanden, i den stränga praktiska utbildningen inom armén och i deras förslag om en ”enhetsfront” med Kuomintang, som varit deras fiende i tio år, utan också i den intensiva propaganda, som märktes överallt i sovjetdistrikten.

En framstående roll i denna bildningsverksamhet spelades av de många ungdomssällskap, som är kända som Jen-min K'ang- Joh Chu-She eller Folkets anti-japanska teatersällskap, som oförtröttligt reste fram och tillbaka i sovjetdistrikten, predikade motståndsbudskapet och väckte bondebefolkningens slumrande nationalism. Det var till en föreställning av denna häpnadsväckande barnteater som jag gick strax efter mitt första besök på Röda arméns universitet.

5. Röd teater

Folk var redan på väg ned mot friluftsscenen som improviserats i ett gammalt tempel, när jag gav mig av tillsammans med den unge funktionär som hade inbjudit mig till Röda teatern. Det var lördag, ett par-tre timmar före solnedgången, och hela Pao An tycktes vara på väg dit.

Kadetter, mulåsnedrivare och arbetarflickor från uniforms- och skofabriken, bokhållare från kooperativen och postverket, soldater, snickare, bybor med sina spädbarn, alla började strömma bort mot den gräsbevuxna slätten vid floden, där skådespelarna uppträdde. Det vore svårt att

föreställa sig en mer demokratisk församling.

Inga biljetter såldes, det fanns ingen ”första parkett” och inga ”fina” platser. Getter betade på tennisplanen inte långt därifrån. Jag upptäckte Lo Fu, generalsekreteraren i centralkommitténs politbyrå, Lin Piao, finanskommissarie Lin Po-chu (Lin Tsu-han), ordförande Mao Tse-tung och andra ämbetsmän med fruar utspridda i mängden och liksom de andra sittande på torven. Ingen ägnade dem någon särskild uppmärksamhet när föreställningen väl hade börjat.

Tvärs över scenen fanns en skär sidenridå med orden ”Folkets anti-japanska teatersällskap” skrivna med kinesiska tecken och på latiniserad kinesiska, som kommunisterna gynnade för att påskynda massornas skolning. Programmet skulle vara tre timmar. Det visade sig vara en kombination av kupletter, dans, sång och pantomim – ett slags varieté eller vaudeville, som hölls samman av huvudsakligen två centrala teman: japanskfientlighet och revolution. Det var fyllt med öppen propaganda, och propagandan var primitiv. Men det var en fördel att man frångått cymbalslag och falsettsång och att det handlade om levande material i stället för de meningslösa historiska intriger som är den dekadenta kinesiska operans.⁹

Bristerna i fråga om subtilitet och raffinemang uppvägdes delvis av robust vitalitet, gnistrande humor och ett slags samverkan mellan skådespelare och publik. Röda teaterns gäster tycktes verkligen lyssna på vad som sades – en i sanning förvånande kontrast mot den uttråkade operapubliken, som ofta ägnade sig åt att äta frukt och melonkärnor, skvallra, frotera sig med heta handdukar, gå på visit i logerna och bara tillfälligt titta bort mot scenen.

Det första stycket hette Invasionen. Det började i en manchurisk by 1931; japanerna anlände och fördrev de kinesiska ”icke-motståndssoldaterna”. I andra scenen höll japanska officerare bankett i en bondstuga; de använde kineser som stolar och älskade berusat med dessas fruar. En annan scen visade japanska narkotikahandlare, som sålde morfin och heroin och tvingade alla bönder att köpa en viss mängd. En yngling som vägrade fördes bort till förhör.

– Du köper inte morfin, du iakttar inte hälsovårdsreglerna i Manchukuo, du älskar inte din ”gudomlige” kejsare P'u Yi, anklagades han av sina plågoandar. Du är dålig, du är en antijapansk bandit!

Och så blev ynglingen avrättad.

En scen på bymarknaden visade småhandlare som fredligt sålde sina varor. Plötsligt anlände japanska soldater på jakt efter fler ”anti-japanska banditer”. Omedelbart krävde de att få se passen, och de som hade glömt dem blev skjutna. Därefter började två japanska officerare mumsa på en försäljares fläsk.

– Vill du ha betalt? Chiang Kai-shek har ju gett oss Manchuriet, Jehol, Chahar, Tangku-stilleståndet, Ho-Umetso-överenskommelsen och Hopei-Chahar-rådet utan att begära så mycket som en styve! Och så kommer du och vill att vi skall betala för litet fläsk!

Varefter de spetsade honom som en ”bandit”.

Till slut blev naturligtvis allt detta för mycket för byborna. Köp-männen övergav sina stånd och parasoller, bönderna störtade fram med sina spjut, kvinnor och barn kom med sina knivar, och

⁹ Den ”dekadenta” och ”meningslösa” kinesiska operan hade svårt att dö. 30 år senare tog Stora proletära kulturrevolutionen ut operastjärnor för att skapa moderna pjäser i former som skulle ”tjäna folket” genom att dramatisera revolutionen och Mao Tse-tungs tänkande och som inte innehöll oönskade historiska analogier. ”Den röda lyktan”, en 60-talspjäs som populariserades under kulturrevolutionen, var till innehållet i grunden samma pjäs som ”Invasion” från 1936 — den saknade endast de maroderande getternas komiska omväxling.

alla svor på att ”kämpa på liv och död” mot Jih-pen-kuei – ”de japanska djävlarerna”.

Det lilla stycket var fyllt med humor och dialektuttryck. Skratt-salvor växlade med utrop av avsky och hat mot japanerna. Publiken blev mycket upphetsad. Det var inte enbart politisk propaganda för dem eller melodramatisk slapstick utan själva den genomträngande sanningen. Att skådespelarna huvudsakligen var tonårsungdomar och kom från Shensi och Shansi föreföll åskådarna fullkomligt ha glömt, engagerade som de var av de idéer som framfördes.

Den bittra verkligheten bakom detta porträtt, som gjorts som ett slags fars, förtogs inte av dess kvickhet och humor, åtminstone inte för en av de unga soldaterna. Vid slutet reste han sig och med en röst som skälvde av rörelse skrek han:

– Död åt de japanska banditerna! Ned med vårt kinesiska folks mördare! Låt oss kämpa oss tillbaka till våra hem!

Hela ensemblen tog upp hans slagord i ett mäktigt eko. Jag fick veta, att det var en manchurier vars föräldrar dödats av japanerna.

En komisk lättnad åstadkom i det ögonblicket några vilsegångna getter. Man upptäckte, att de nonchalant åt upp tenniset, som någon hade glömt att ta ner. En våg av skratt svepte över auditoriet, medan några kadetter började jaga de skyldiga för att rädda rekreationsavdelningens dyrbara ägodel.

Andra numret på programmet var en skördedans, som graciöst utfördes av ett dussin flickor från Teatersällskapet. Barfota, i bondbyxor, rockar och fantasivästar och med sidenband om huvudet dansade de samspelt och graciöst. Jag fick veta, att ett par av dessa flickor hade vandrat ända från Kiangsi, där de hade lärt sig dansa vid kommunisternas teaterskola i Juichin. De hade genuin begåvning.

Ett annat unikt och underhållande nummer hette ”Enhetsfrontsdans” och tolkade Kinas mobilisering mot Japan. Vilket trolleri de tillgripit när de skapat sina kostymer vet jag inte, men plötsligt fanns där grupper av ungdomar i vita sjömanströjor, mössor och kortbyxor – först uppdykande som kavalleriforeringar, sedan som flygkärer, därefter som fotsoldater och slutligen som matrosar. Deras pantomim och gester, där kineserna är borna mästare, förmedlade mycket realistiskt dansens innebörd. Så följde något som kallades ”De röda maskinernas dans”. Ljud och gester, genom mellanspel och synkronisering av vapen, ben och huvuden imiterade de små dansarna påhittigt pistongernas drivrörelser, hjulens snurrande, generatorernas surrande och visionerna av ett framtida Kina i maskinåldern.

Mellan akterna ekade maningar om improviserade sånger av personer som fanns bland publiken. En handfull Shensi-flickor – fabriksarbeterskor – ombads sjunga en folksång från provinsen till ackompanjemang av en bonde med hemgjord gitarr. En upp-visning ”på begäran” gjordes av en kadett, som spelade dragspel, medan en annan uppmanades sjunga en favoritsång söderifrån. Till min ytterliga förvirring började man sedan kräva, att waikuo hsin-wen chi-che – den utländske tidningsmannen – skulle sjunga ett solo!

De vägrade godta mina undanflykter. Ack, jag kunde inte komma på något annat än foxtrots, valser, La Bohème och Ave Ma-ria, som alla verkade olämpliga inför denna krigiska publik. Jag kunde inte ens erinra mig Marseljäsen. De envisades. I högsta förvirring sjöng jag slutligen ”Mannen på den flygande trapetsen”. De var mycket artiga. De begärde inget da capo.

Oändligt lättad såg jag ridån gå upp för nästa akt, som visa-de sig vara en social pjäs med revolutionärt tema – en bokhållare som förälskade sig i sin godsägares hustru. Så följde ytterligare danser, en ”Levande tidning”, som gav en del färskt nyheter från Sydväst, och en

barnkör som sjöng Internationalen. Här hängde flaggor från flera länder från en upplyst pelare i mitten kring vilken de unga dansarna låg. De reste sig sakta för att stå upp med de knutna nävarna uppåt när sången slutade.

Teatern var slut men inte min nyfikenhet. Följande dag gick jag för att intervju direktören för Folkets antijapanska teatersällskap, fröken Wei Kung-chih.

Fröken Wei föddes 1907 i Honan och hade varit kommunist i tio år. Ursprungligen hade hon anslutit sig till en propagandakår vid skolan för politisk undervisning (där Teng Hsiao-p'ing var rektor) i Kuominchun, "den kristne generalen" Feng Yu-hsiangs armé, men när Feng förlikade sig med Nankingstatskuppen 1927, deserterade hon tillsammans med många andra unga studenter och blev kommunist i Hankow. 1929 skickades hon av Kommunistpartiet till Europa och studerade en tid i Frankrike och där-efter i Moskva. Ett år senare återvände hon till Kina, lyckades ta sig igenom Kuomintangens blockad runt det röda Kina och började arbeta i Juichin.

Hon berättade en del om Röda teaterns historia. Teatergrupper organiserades först i Kiangsi 1931. Där, vid den berömda Gorkij-skolan (under Yeh Chien-yings tekniska ledning) i Juichin med dess över 1 000 studenter från sovjetdistrikten, utbildade de röda omkring sextio teatergrupper, sade fröken Wei. De reste omkring i byarna och till fronten. Varje grupp hade långa väntelistor av beställningar från bysovjeterna. Bönderna, som alltid var tacksamma för varje förströelse i sitt kultursvultna liv, erbjöd sig att ordna transport, mat och logi vid dessa besök.

I Södern var fröken Wei biträdande rektor, men i Nordväst hade hon ansvaret för hela teaterorganisationen. Hon deltog i Den långa marschen från Kiangsi, en av de mycket få sovjetkvinor som överlevde den. Teatertrupper skapades i sovjetiska Shensi innan sydarmén nådde Nordväst, men med ankomsten av nya begåvningar från Kiangsi hade teaterkonsten uppenbarligen fått ny livskraft. Det fanns omkring trettio sådana resande teatertrupper där nu, berättade fröken Wei, och andra fanns i Kansu. Jag skulle träffa på många under mina resor.

– Varje armé har sig egen teatergrupp, fortsatte fröken Wei, och det har nästan varje distrikt också. Skådespelarna rekryteras lokalt nästan allihop. De flesta av våra erfarna skådespelare från Södern är instruktörer nu.

Jag mötte åtskilliga ungpionjärer – veteraner från Den långa marschen men fortfarande i de lägre tonåren – vilka hade hand om organiserandet och utbildningen av barnteaterföreningar i olika byar.

– Bönderna kommer från avlägsna platser till våra röda skådespel, upplyste miss Wei stolt. Ibland när vi är i närheten av gränsen mot de vita, sänder Kuomintang-soldater hemliga budskap för att be våra skådespelare komma till någon marknadsstad i gränsdistrikten. När vi gör det, lämnar både de röda och vita soldaterna kvar sina vapen och reser till marknadsplatsen för att titta på vår föreställning. Men Kuomintangens högre officerare tillåter det aldrig, om de vet om det, ty så snart Kuomintang-soldaterna har sett våra skådespelare vill de inte längre kämpa mot vår Röda armé.

Det förvånande med dessa dramaklubbar var, att de trots sin minimala rekvisita lyckades tillfredsställa ett genuint socialt behov. De hade de påvraste kostymer och rekvisita, men med denna primitiva utrustning lyckades de ändå skapa autentisk dramatisk illusion. Skådespelarna fick endast kost och kläder och små bostadsbidrag, men de studerade varje dag liksom alla andra kommunister och de ansåg sig arbeta för Kina och kinesiska folket. De sov var som helst, åt glatt vad de kom över och vandrade långa sträckor från by till by. Ur materiell bekvämlighetssynpunkt var de otvivelaktigt de mest miserabelt avlönade skådespelarna på jorden, men ändå hade jag aldrig sett några lyckligare.

De röda skrev själva praktiskt taget alla sina skådespel och sånger. Somliga var bidrag av intellektuellt rörliga ämbetsmän, men de flesta hade gjorts av författare och artister vid propagandavdelningen. Flera hundra dramatiska satirer hade skrivits av Ch'eng Fang-wu, en välkänd Hunan-författare, vars anslutning till det sovjetiska Kiangsi 1933 hade hetsat upp Shanghai. Nyligen hade Ting Ling, Kinas främsta kvinnliga författare, ställt sin begåvning i Röda teaterns tjänst.

Det fanns inget mäktigare propagandavapen i kommuniströrelsen än de rödas teatertrupper och inget som sköttes finare. Gnom ständiga programbyten och nästan dagliga ändringar av scenerna i "Levande tidningen", belystes nya militära, politiska, ekonomiska och sociala problem, och tvivel och frågor besvarades på ett humoristiskt, begripligt sätt för den skeptiska bondebefolkningen. När de röda ockuperade nya områden, var det Röda teatern som dämpade folkets farhågor, gav dem rudimentära föreställningar om det röda programmet och spred ett stort antal revolutionära tankar för att vinna folkets förtroende. Under de rödas Shansi-expedition 1935 hörde hundratals bönder talas om de röda skådespelarna i armén och flockades kring dem för att få se dem. Det hela var "propaganda i konsten", uttänjd till det yttersta, och många människor undrade: "Varför dra in konsten i det?" Ändå var det konst i ordets vidaste mening, ty den överförde illusioner av liv till åskådarna och om det var en naiv konst berodde det på det levande material som det var gjort av; och de levande människor som det vände sig till var också naiva i sin inställning till livsproblemen. För Kinas massor fanns det ingen fin skiljegräns mellan konst och propaganda. Det fanns endast en distinktion: mellan vad som var begripligt och vad som inte var det. Man kunde tycka, att hela den kommunistiska rörelsens historia i Kina var en grandios propagandaturne och snarare ett försvar av deras existensberättigande än av det absolut riktiga i vissa idéer. Kanhända skulle det visa sig vara kommunisternas mest livskraftiga bidrag, även om de till sist skulle bli besegrade och slagna. För miljoner unga bönder som hade hört dessa skägglösa ynglingar, av vilka tusentals nu är döda, predika det marxistiska evangeliet, skulle den kinesiska kulturens besvärjelser aldrig mer kunna bli lika effektiva som förut. Vart ödet än hade fört dessa röda under deras otroliga marscher, hade de energiskt krävt djupgående sociala förändringar -- vilket bönderna inte kunde ha lärt sig hoppas på på något annat sätt -- och de hade gett de fattiga och förtryckta en ny tro på handlandets mening.

Hur illa de än hade misstagit sig, hur tragiska deras överdrifter än hade varit ibland och hur överdrivet de hade betonat än den ena, än den andra punkten, så hade det varit deras uppriktiga och djupt kända propagandistiska syfte att skaka om, att väcka den kinesiska landsbygdens miljoner till att inse sitt ansvar i samhället, väcka dem till tro på de mänskliga rättigheterna, bekämpa blygheten, passiviteten, taoismens och konfucianismens statiska åskådningar, skola, övertyga och -- utan tvivel -- också ibland bestorma och tvinga dem att kämpa för "folkmakten" - en ny vision i Landsbygdschina -- för ett liv i rättvisa, jämlikhet, frihet och mänsklig värdighet, som kommunisterna såg det. Långt mer än alla de fromma men meningslösa resolutioner, som offentliggjordes i Nanking, kunde detta växande tryck från en bondebefolkning, som efterhand reste sig i medvetenhet efter två årtusendens letargi, framtvunga en genomgripande omvandling i landet.

På ett sätt innebar denna "kommunism", att för första gången i historien hade tusentals utbildade ungdomar, vilka själva väckts till stora drömmar av den ocean av vetenskaplig kunskap som de plötsligt fått tillgång till, "återvänt till folket", begett sig till sitt lands djupa lager för att dela med sig av sin nyvunna lärdom till den intellektuellt sterila landsbygden, till bönderna som levde i mörker, och de sökte engagera sin samhörighetskänsla i skapandet av "ett rikare liv". Eldade av tron på att världen kunde förbättras och att bara de kunde göra det, förde de sin formel -- kommunidealet -- tillbaka till folket för godkännande och stöd. Och i häpnadsväckande

utsträckning tycktes de få det. Genom propaganda och handlande hade de gett miljoner människor en ny föreställning om stat, samhälle och individ.

Jag hade ofta bland de röda en egendomlig känsla av att jag befann mig bland en klunga skolpojkar, som levde ett vådsliv därför att en sällsam ödets nyck hade fått detta att förefalla oändligt mycket väsentligare för dem än fotboll, skolböcker, förälskelser och allt annat som är ungdomens viktigaste sysselsättningar i andra länder. Ibland kunde jag knappt tro, att det bara var denna beslutsamma ansamling av ungdomar, beväpnade med en Idé, som i tio år hade lett en massiv kamp mot Nankings alla arméer. Hur hade det otroliga brödrskapet uppstått, förenats, svetsats samman, och varav kom sig dess styrka? Och hur kom det sig att de inte mognat, varför liknade det fortfarande i grund och botten en mäktig demonstration, ett ungdomskorståg? Hur skulle man någonsin få folk, som aldrig sett det, att tro på det?

Då började Mao Tse-tung berätta en del av sin personliga historia, och medan jag skrev ned den, natt efter natt, insåg jag att detta inte bara var hans historia utan en förklaring av hur kommunismen växte fram och varför den vann anhängare och stöd bland tusen sinom tusen unga män och kvinnor. Det var en berättelse som jag också skulle få höra senare, med rika variationer, i många andra röda ledares levnadshistorier. Jag ansåg det vara en historia som folk ville läsa.

Del 4. En kommunistis tillblivelse

1. Barndom

Om de fem-sex serier av frågor som jag ställt i skilda ämnen, hade Mao talat i ett dussin nätter, nästan utan att någonsin nämna sig själv eller sin egen roll i de händelser han skildrade. Jag började tro, att det var hopplöst att vänta sig att han skulle ge sådana detaljer; uppenbarligen betraktade han individen som föga betydelsefull. I likhet med andra röda jag mötte hade han en tendens att tala om utskott, organisationer, arméer, resolutioner, slag, taktik, ”åtgärder” och så vidare men sällan om sin personliga erfarenhet.

Ett tag trodde jag, att denna återhållsamhet när det gällde personliga ting eller t.o.m. deras kamraters bedrifter som personer kunde bero på blygsamhet, rädsla eller misstänksamhet mot mig eller medvetandet om det pris som satts på så många av dessa mäns huvuden. Senare upptäckte jag, att detta inte alls var fallet utan att de flesta av dem faktiskt inte erinrade sig några personliga detaljer. När jag började samla biografier, fann jag gång på gång, att en kommunist kunde berätta allt som hänt under hans tidiga ungdom, men när han väl identifierat sig med Röda armén, förlo- rade han sig själv, och utan upprepade frågor kunde det hända, att man inte fick veta något mer om just *honom* utan bara fick sig till livs historier om armén eller sovjeterna eller partiet. Dessa män kunde tala i oändlighet om data och omständigheter kring striderna och om förflyttningar till och från tusen okända platser, men dessa händelser tycktes endast ha haft kollektiv betydelse för dem, inte därför att de hade skrivit historia som individer där utan därför att Röda armén hade varit där och bakom den stod hela den organiska kraften hos den ideologi som de kämpade för. Det var en intressant upptäckt, men den försvårade rapporteringen.

En natt när alla andra frågor hade besvarats övergick Mao till den lista som jag rubricerat ”Personhistoria”. Han log åt frågan: ”Hur många gånger har ni varit gift?” – och senare spred sig ryktet, att jag hade frågat Mao hur många hustrur han hade. Han var i varje fall skeptisk beträffande vikten av att förse mig med en självbiografi. Men jag förklarade, att det på sitt sätt var viktigare än annan information.

– Folk vill veta vad slags människa ni är, sade jag, när de läser vad ni säger. Och så borde ni också rätta en del av de falska rykten som har kommit i omlopp.

Jag påminde honom om diverse rapporter om hans död, att somliga trodde att han talade flytande franska, medan andra påstod att han var en okunnig bonde, att en rapport beskrev honom som en halvdöd tbc-patient, medan andra hävdade att han var en galen fanatiker. Han föreföll milt över- raskad över att folk kunde ägna tid åt att spekulera om honom. Han höll med om att sådana rapporter borde korrigeras. Så tittade han åter igenom frågorna, som jag skrivit ned dem.

– Pondera, sade han till sist, att jag helt enkelt bortser från era frågor och i stället ger er en allmän skiss av mitt liv? Jag tror att det kommer att bli begripligare, och när allt kommer omkring så blir era frågor i alla fall besvarade.

Under de nattliga intervjuer som följde – vi var faktiskt som konspiratörer, hopkrupna över den röda duken och med fräsande vaxljus mellan oss i den där grottan – skrev jag tills jag var nära att somna. Wu Liang-p'ing satt bredvid och tolkade Maos mjuka sydliga dialekt, där en kyckling blev en romantisk *ghii* i stället för en god, substantiell nordlig *chi*, där Hunan blev Funan och en skål *ch'a* blev *ts'a* och många mycket sällsammare varianter förekom. Mao berättade allt ur minnet, och jag skrev ned det medan han talade. Som tidigare sagts blev det översatt och rättat, och detta är resultatet, utan försök att göra det litterärt framstående, bara med vissa nödvändiga

rättelser av den tålmodige herr Wus syntax:

– Jag föddes¹⁰ i byn Shao Shan i Hsiang T'an hsien [en hsien var den minsta territoriella enheten under centralregeringen och styrdes av en polisdomare] i provinsen Hunan 1893. Min fars namn var Mao Jen-sheng [Mao Shun-sheng] och min mors flicknamn var Wen Ch'i-mei.

Min far var en fattig bonde och tvingades som ung att bli soldat på grund av svåra skulder. Han var soldat i många år. Senare återvände han till den by där jag föddes, och genom strängt sparande och smärre förtjänster på småhandel och annan företagsamhet lyckades han köpa tillbaka sin mark.

Som mellanbönder ägde min familj då femton mou [ett hektar] mark. På den kunde de skörda sextio tan [3,6 ton] ris om året. De fem familjemedlemmarna konsumerade tillsammans trettio-fem tan – dvs. omkring sju tan var – vilket innebar ett årligt överskott på 25 tan. Genom att utnyttja detta överskott samlade min far ett litet kapital och köpte så småningom ytterligare sju mou, vilket gav familjen ställning som ”rika” bönder. Vi kunde då skörda 84 tan ris om året.

När jag var tio år gammal och familjen endast ägde femton mou jord, bestod de fem familjemedlemmarna av far, mor, farfar, min yngre bror och mig själv. Efter det vi hade förvärvat övriga sju mou, dog min farfar, men jag fick ytterligare en bror. Men vi hade fortfarande ett överskott på 49 tan ris om året, och det gjorde min far alltmer förmögen.

Då min far blev mellanbonde, började han syssla med transport och försäljning av spannmål, vilket gav honom en del inkomster. Sedan han blivit ”rik” bonde, ägnade han mesta tiden åt dessa affärer. Han anställde en lantarbetare på heltid och satte sina barn och sin hustru i arbete på gården. Jag började arbeta med lantbrukssysslor när jag blev sex år gammal. Min far hade ingen butik för sina affärer. Han köpte helt enkelt spannmål av de fattiga jordbrukarna och transporterade den till köpmännen i staden, där han fick ett högre pris. På vintern när riset skulle poleras anställde han en extra arbetare på gården, och vid den tidpunkten fanns det sju munnar att mätta. Min familj åt sparsamt men fick alltid tillräckligt.

Jag började studera i en skola på orten när jag var åtta och stannade där tills jag blev tretton. Tidigt på morgonen och på kvällen arbetade jag på gården. På dagen läste jag de konfucianska samlingarna och De fyra klassikerna. Min kinesiske lärare tillhörde den barska skolan. Han var hård och sträng och slog ofta sina elever. Av den anledningen rymde jag från skolan när jag var tio. Jag vågade inte återvända hem av fruktan för att få stryk utan gav mig av i riktning mot staden, som jag trodde låg i en dal någonstans. Jag vandrade i tre dagar, innan min familj slutligen fann mig. Då fick jag veta, att jag hade kretsat runt, runt, och trots allt gående hade jag bara kommit åtta li [knappt fyra kilometer] hemifrån.

Efter återkomsten till familjen förbättrades förhållandena till min överraskning en smula. Min far blev en aning mer omtänksam och läraren en smula mer modererad. Resultatet av min protesthandling gjorde stort intryck på mig. Det var en framgångsrik ”strejk”.

Min far ville, att jag skulle börja sköta familjens bokföring så snart jag lärt mig läsa och skriva några tecken. Han ville lära mig använda kulramen. Eftersom min far envisades, började jag arbeta med dessa böcker på kvällarna. Han var en sträng principal. Han avskydde att se mig sysslös, och om det inte fanns någon bokföring att göra, satte han mig i arbete på gården. Han var lynnig och slog ofta mig och mina bröder. Han gav oss aldrig några pengar och bara den magraste föda. Den femtonde i varje månad gjorde han en eftergift åt sina arbetare och gav dem

¹⁰ Mao nämnde inte sin födelsedag, den 26 december. 1949 uppmanade Mao centralkommittén att förbjuda att provinser, gator och företag uppkallades efter ledare och att fira deras födelsedagar.

ägg till riset men aldrig kött. Jag fick varken ägg eller kött.

Min mor var en vänlig kvinna, generös och sympatisk och alltid redo att dela med sig av vad hon hade. Hon tyckte synd om de fattiga och gav dem ofta ris, när de kom och bad om det under hungersnöd. Men hon kunde inte göra det när min far var närvarande. Han tyckte inte om välgörenhet. Vi hade många gräl i hemmet om den frågan.

Det fanns två ”partier” i familjen. Det ena var min far: härskarmakten. Oppositionen utgjordes av mig själv, min mor, min bror och ibland till och med drängen. Inom oppositionens ”enhetsfront” fanns det en meningsskiljaktighet. Min mor förordade den indirekta attackens politik. Hon kritiserade varje öppen känslouttryckning och varje försök till öppen revolt mot härskarmakten. Hon sade att detta var ett okinesiskt sätt.

Men när jag blev tretton, upptäckte jag ett mäktigt argument för mina egna debatter med far på hans egen mark genom att citera klassikerna. Min fars favoritanklagelser mot mig var osonligt uppträdande och lättja. Mot detta citerade jag klassikerna, vilka sade att den äldre måste vara vänlig och kärleksfull. Mot hans anklagelse om lättja använde jag argumentet att äldre människor borde arbeta mer än yngre; min far var mer än tre gånger så gammal som jag och skulle därför arbeta mera. Och jag deklarerade, att när jag blev lika gammal som han, skulle jag bli mycket mer energisk.

Den gamle mannen fortsatte att ”samla rikedom” eller vad som betraktades som en stor förmögenhet i den lilla byn. Han köpte inte mer mark själv men däremot många inteckningar i andras mark. Hans kapital växte till ett par-tre tusen kinesiska dollar [en imponerande summa på den kinesiska landsbygden år 1900].

Mitt missnöje växte. Den dialektiska kampen i vår familj utvecklades ständigt [Mao använde alla dessa politiska termer humoristiskt i sina utläggningar och skrattade, när han erinrade sig sådana händelser]. Jag minns särskilt en händelse. När jag var i trettonårsåldern, inbjöd min far en mängd gäster, och medan de var närvarande, uppstod en dispyt mellan oss båda. Min far gick skarpt till rätta med mig inför hela gruppen och kallade mig lat och oduglig. Detta gjorde mig rasande. Jag svor åt honom och lämnade hemmet. Min mor sprang efter mig och försökte övertala mig att återvända. Min far förföljde mig också och svor samtidigt som han befallde mig att komma tillbaka. Jag nådde kanten av en damm och hotade att hoppa i om han kom närmare. I denna situation framställdes krav och motkrav för att få slut på inbördeskriget. Min far krävde, att jag skulle be om ursäkt och k'ou-t'ou [bokstavligen: ”slå huvudet”; att slå huvudet mot golvet eller marken förväntades en son göra inför sin far och en undersåte inför kejsaren] som tecken på underkastelse. Jag gick med på att göra k'ou-t'ou på ett knä, om han lovade att inte slå mig. På detta sätt slutade kriget, och av det lärde jag mig, att när jag försvarade mina rättigheter genom öppen revolt, då ve knade min far, men när jag var undergiven och foglig, då bara svor han åt mig och slog mig ännu mer.

När jag funderar på det, tror jag att min fars stränghet till slut besegrade honom. Jag lärde mig hata honom, och vi bildade en verklig enhetsfront mot honom. Samtidigt hade jag troligen nytta av det. Det gjorde mig ytterst flitig i mitt arbete, det fick mig att sköta bokföringen noggrant så att han inte skulle få anledning att kritisera mig.

Min far hade gått två år i skolan och kunde läsa tillräckligt för att sköta böckerna. Min mor var analfabet. Båda kom från bondfamiljer. Jag var den ”lärde” i familjen. Jag kände till klassikerna men avskydde dem. Vad jag njöt av var det gamla Kinas romaner och speciellt upprorshistorier. Jag läste Yo Fei Chuan [Yo Feikrönikan], Shui Hu Chuan [Vattenbrädden], Fan T'ang [Revolt mot t'ang]), San Kuo [De tre kungadömena] och Hsi Yu Chi [Resor i väster; historien om Hsuan

Tsangs halvt legendariska pilgrimsfärd till Indien på 600-talet] medan jag ännu var mycket ung och trots min gamle lärares vaksamhet; denne hatade dessa förbjudna böcker och kallade dem syndiga. Jag brukade läsa dem i skolan och dolde dem under en klassiker, när läraren gick förbi. Detsamma gjorde de flesta av mina klasskamrater. Vi lärde oss många av historierna nästan utantill och diskuterade dem om och om igen. Vi visste mer om dem än de gamla männen i byn, som också älskade dem och brukade utbyta historier med oss. Jag tror att jag kanske påverkades mycket av sådana böcker, som jag läste i en ålder då man lätt tar intryck.

Slutligen lämnade jag folkskolan vid tretton års ålder och började arbeta dagen lång på gården, hjälpte drängen, gjorde en mans hela arbete och skötte böckerna åt min far på kvällarna. Ändå lyckades jag fortsätta med min läsning och slukade allt jag kunde komma över med undantag för klassikerna. Detta irriterade min far, som ville att jag skulle behärska klassikerna, speciellt sedan han förlorat en process på grund av att hans motståndare i den kinesiska domstolen skickligt använt ett klassikercitat. Jag brukade hänga för fönstret till mitt rum sent på kvällen så att min far inte skulle se ljuset. På detta sätt läste jag en bok som hette Sheng-shih Wei-yen [Varningsord, av Chung Kuang-ying, som förespråkade en mängd demokratiska reformer, bl.a. parlamentarisk styrelse och moderna undervisnings- och kommunikationsmetoder. Hans bok fick ett avsevärt inflytande när den publicerades 1898, den misslyckade 100-dagarsreformens år] vilken jag tyckte mycket om. Författaren, en av de många gamla reformistiska lärde, menade, att Kinas svaghet låg i bristen på västerländska hjälpmedel – järnvägar, telefoner, telegrafer och ångare – och ville införa det i landet. Min far betraktade sådana böcker som bortkastad tid. Han ville, att jag skulle läsa någonting praktiskt, som klassikerna, som kunde hjälpa honom att vinna processer.

Jag fortsatte att läsa den kinesiska litteraturens gamla romaner och sagor. En dag slog det mig, att det var någonting speciellt med dessa historier: frånvaron av bönder som plöjde jorden. Alla de uppträdande personerna var krigare, ämbetsmän eller lärde; det fanns aldrig en bonde i berättelserna. Jag fann att de alla förhärskade beväpnade män, folkets härskare, som inte behövde arbeta med jorden, därför att de ägde och behärskade den och uppenbarligen fick bönderna att arbeta åt sig.

I yngre dar och i medelåldern var min far en skeptiker, men min mor var from buddist. Hon gav sina barn religiös undervisning, och vi var alla sorgsna över att vår far inte var troende. När jag var nio, diskuterade jag allvarligt med min mor om min fars brist på fromhet. Vi gjorde, både då och senare, många försök att omvända honom, men utan framgång. Han bara svor åt oss, och överväldigade av hans attacker drog vi oss tillbaka för att hitta på nya planer. Men han ville inte ha någonting med gudarna att skaffa.

Vad jag läste började efterhand påverka mig, och jag blev själv alltmer skeptisk. Min mor blev bekymrad över mig och förebrädde mig min likgiltighet för trons krav, men min far hade inget att anmärka. Och så en dag gav han sig av för att samla in pengar, och på vägen mötte han en tiger. Tigern blev överraskad av mötet och flydde genast, men min far var ännu mer överraskad och funderade sedan åtskilligt över sin mirakulösa räddning. Han började grubbla över om han inte hade förnärmat gudarna. Från den stunden visade han mer respekt för buddismen och brände då och då rökelse. Men när mitt eget avfällingskap blev allt värre, lade sig den gamle inte i det. Han bad bara till gudarna när han var i trångmål.

Sheng-shi Wei-yen [Varningsord] stimulerade hos mig en önskan att få återuppta studierna. Jag hade också börjat avsky mitt arbete på gården. Min far var naturligtvis emot mig. Vi grälade om det, och slutligen sprang jag hemifrån. Jag begav mig till en arbetslös juridikstudent och där studerade jag i ett halvår. Efter detta studerade jag klassikerna ytterligare för en gammal kinesisk lärd och läste också många samtida artiklar och en del böcker.

Vid denna tidpunkt inträffade det en händelse i Hunan, som har haft inflytande på hela mitt liv. Utanför den lilla kinesiska skola jag gick i lade vi elever märke till att många bönhandlare återvände från Changsha. Vi frågade varför alla reste därifrån. De berättade för oss om ett stort uppror i staden.

Det året hade det rått svår hungersnöd, och i Changsha var tusentals människor utan mat. De svältande sände en deputation till civilguvernören för att be om hjälp, men denne svarade högdraget: ”Varför har ni ingen mat? Det finns massor av mat i staden. Jag har alltid så det räcker.” När folket fick reda på guvernörens svar, blev de mycket vrede. De höll massmöten och organiserade en demonstration. De angrep manchu-yamen, högg ner flaggstången, ämbetsymbolen, och fördrev guvernören. Efter detta kom inrikeskommisarien, en man vid namn Chang, ut till häst och sade till folket, att regeringen skulle vidta åtgärder för att hjälpa dem. Chang var uppenbarligen uppriktig i sitt löfte, men kejsaren tyckte illa om honom och anklagade honom för att stå på förtrolig fot med ”mobben”. Han avsattes. En ny guvernör anlände och beordrade genast, att upprorsledarna skulle arresteras. Många av dem halshöggs, och deras huvuden sattes ut på stölar framtida ”rebeller” till varnagel.

Denna händelse diskuterades i många dagar i min skola. Den gjorde djupt intryck på mig. De flesta av de andra studenterna sympatiserade med ”upprorsmännen”, men bara ur åskådarsynpunkt. De förstod inte, att det hade någon relation till deras eget liv. Det intresserade dem i stort sett som en upphetsande händelse. Jag glömde det aldrig. Jag kände att det bland rebellerna fanns vanliga människor som min egen familj och harmades djupt över den orättfärdiga behandling de fick.

Inte långt därefter uppstod det i Shao Shan en konflikt mellan en godsägare på orten och medlemmar av ett hemligt sällskap, Ke Lao Hui [samma sällskap som Ho Lung tillhörde]. Han stämde dem, och eftersom han var en mäktig godsägare, köpte han sig lätt ett domslut som var fördelaktigt för honom själv. Ke Lao Hui-medlemmarna förlorade. Men i stället för att underordna sig, gjorde de uppror mot godsägaren och regeringen och drog sig tillbaka till ett berg i trakten, Liu Shan, där de byggde en fästning. Soldater skickades mot dem och godsägaren spred ut en historia om att de hade offrat ett barn när de höjde upprorsfanan. Rebelledaren kallades kvarnstensmakaren P'ang. De besegrades slutligen och P'ang tvingades fly. Till sist infångades han och halshöggs. I studenternas ögon var han emellertid en hjälte, ty alla sympatiserade med upproret.

Följande år, innan det nya riset skördats och när vinterriset höll på att ta slut, rådde livsmedelsbrist i vårt distrikt. De fattiga begärde hjälp av de rika jordbrukarna och började en rörelse kallad ”Ät ris utan kostnad” [bokstavligen: ”Låt oss äta ris i Stora huset”, dvs. i godsägarens spannmålsmagasin]. Min far var rishandlare och transporterade trots bristen mycket spannmål från vårt distrikt till staden. En av hans transporter togs av de fattiga byborna, och hans vrede var gränslös. Jag kände ingen sympati för honom. Samtidigt tyckte jag dock att bybornas metod var felaktig.

Ett annat inflytande var en ”radikal” lärare. Han var ”radikal” därför att han var emot buddismen och ville att man skulle göra sig av med gudarna. Han uppmanade folk att förvandla templet till skolor. Det var en person som diskuterades vitt och brett. Jag beundrade honom och höll med honom.

Dessa händelser, som inträffade nära inpå varandra, gjorde varaktigt intryck på mitt unga sinne, som redan var upproriskt. Under denna period började jag också få en smula politisk medvetenhet, speciellt sedan jag läst ett häfte som berättade om Kinas sönderfall. Jag minns till och med nu, att detta häfte inleddes med meningen: ”Ack, Kina kommer att bli underkuvat!” Det berättade om Japans ockupation av Korea och Taiwan, om förlusten av överhögheten över Indokina,

Burma och andra länder. När jag läst detta, kände jag mig deprimerad över mitt lands framtid och började inse, att det var hela folkets plikt att bidra till dess räddning.

Min far hade beslutat skicka mig som lärling till en rishandel i Hsiang T'an, med vilken han hade förbindelser. Jag hade först ingenting emot det, eftersom jag trodde att det kunde vara intressant. Men vid den tidpunkten hörde jag talas om en ovanlig ny skola, och jag bestämde mig för att fara dit trots min fars motstånd. Denna skola befann sig i Hsiang Hsiang, där mors familj bodde. En av mina kusiner var elev där, och han berättade om den nya skolan och om de förändrade förhållandena inom "modern undervisning". Tonvikten låg mindre på klassikerna och mer på västerlandets "nya kunskap". Undervisningsmetoderna var också mycket "radikala".

Jag gick till skolan tillsammans med min kusin och skrev in mig. Jag påstod att jag var från Hsiang Hsiang, eftersom jag trodde att skolan bara var öppen för ungdom därifrån. Senare uppgav jag, att jag kom från Hsiang T'an, när jag upptäckte att skolan var öppen för alla. Jag betalade i 400 i koppar där för fem månaders mat, logi och allt som behövdes för studierna. Min far gick med på att låta mig börja där, sedan hans vänner hade övertygat honom om att denna "avancerade" undervisning skulle öka mina inkomstmöjligheter. Det var första gången jag var så långt som femtio li hemifrån. Jag var sexton år.

I den nya skolan kunde jag studera naturvetenskap och nya västerländska läroämnen. En annan anmärkningsvärd sak var, att en av lärarna var en student som återvänt från Japan och bar en falsk stångpiska. Det var mycket lätt att se att stångpiskan inte var äkta. Alla skrattade åt honom och kallade honom "oäkta utländsk djävul".

Aldrig tidigare hade jag sett så många barn samlade. De flesta var godsägarsöner med dyrbara kläder; mycket få bönder hade råd att skicka sina barn till en sådan skola. Jag var fattigare klädd än de andra. Jag ägde bara en anständig kostym. Dräkt bars inte av eleverna, endast av lärarna, och endast "utländska djävlar" hade utländska kläder. Många av de rikare eleverna föraktade mig därför att jag vanligen bar luggslitna byxor och rock. Men jag hade vänner bland dem, och speciellt två av dem var goda kamrater. En av dem är nu författare och bor i Sovjetunionen [Hsiao San].

Man tyckte också illa om mig därför att jag inte kom från Hsiang Hsiang. Det var mycket viktigt, att man kom från Hsiang Hsiang och likaså var från ett visst distrikt i Hsiang Hsiang. Där fanns det ett över-, under- och mellandistrikt, och det övre och undre befann sig ständigt i strid på en rent regional grundval. Ingetdera kunde finna sig i det andras existens. Jag intog en neutral inställning i detta krig, eftersom jag inte alls var från trakten. Följaktligen avskyddes jag av alla tre fraktionerna. Själsligen kände jag mig mycket nedslagen.

Jag gjorde goda framsteg i denna skola. Lärarna tyckte om mig, speciellt de som undervisade i kinesiska, eftersom jag skrev bra uppsatser på det klassiska sättet. Men min håg låg inte åt klassikerna. Jag läste två böcker som min kusin skickat mig och som berättade om K'ang Yu-weis reformrörelse. Den ena var en av Liang Ch'i-ch'ao [en begåvad essäist mot slutet av Manchudynastin; han var en av reformrörelsens ledare vilket resulterade i hans landsförvisning. K'ang Yu-wei och han var den första revolutionens "intellektuella faddrar"], som utgav Hsin-min Ts'ung-pao (Nya strödda folkskrifter). Jag läste och läste om dessa böcker tills jag kunde dem utantill. Jag dyrkade K'ang Yuwei och Liang Ch'i-ch'ao och var mycket tacksam mot min kusin, som jag då tyckte var mycket progressiv men som senare blev kontrarevolutionär, adlades och anslöt sig till reaktionärerna under Stora revolutionen 1925-27.

Många av studenterna avskydde "oäkta utländske djävulen" på grund av hans omänskliga stångpiska, men jag tyckte om att höra honom berätta om Japan. Han undervisade i musik och

engelska. En av hans sånger var japansk och hette ”Slaget vid Gula sjön”. Jag minns fortfarande några charmfulla ord i den:

Sparven sjunger,
näktergalen dansar
och om våren är de gröna fälten ljuvliga.
Granatäppelblommorna färgas röda,
pilträdens löv är gröna,
och tavlan är ny.

Då kände och förnam jag Japans skönhet, och jag upplevde något av detta lands stolthet och makt i denna sång om dess seger över Ryssland [dikten handlade tydligen om vårfesten och den kolossala glädjen i Japan efter Portsmouth-traktaten och rysk-japanska krigets slut]. Jag trodde inte, att det också fanns ett barbariskt Japan – det Japan vi känner i dag.

Detta är allt jag lärde mig av ”oäkta utländske djävulen”.

Jag minns också, att jag vid ungefär denna tid första gången hörde talas om att kejsaren och Tsu Hsi, änkekejsarinnan, båda var döda trots att den nye kejsaren, Hsuan T'ung [P'u Yi] redan hade härskat i två år. Jag var ännu inte anti-monarkist; i själva verket betraktade jag kejsaren och de flesta ämbetsmän som hederliga, goda och kloka. De behövde endast hjälp av K'ang Yu-weis reformer. Jag fascinerades av berättelserna om det forna Kinas härskare: Yao, Shun, Ch'in Shih Huang Ti och Han Wu Ti och läste många böcker om dem. [Yao och Sun var halvt mytiska kejsare omkring 3 000-2 500 f. Kr. vilka betraktats som skapare av det kinesiska samhället i Wei- och Gula flodens dalgångar och som tämjare av floder – med diken och kanaler; Ch'in Shih Huang Ti, 259-221 f. Kr., enade kejsardömet och byggde färdig Kinesiska muren; Han Wu Ti stärkte Han-dynastins grundvalar, den dynasti som följde efter Ch'in och varade i 426 år]. Jag lärde mig också en smula utländsk historia och geografi. Första gången jag hörde talas om Amerika var i en artikel, som berättade om amerikanska revolutionen och innehöll en mening som denna: ”Efter åtta år av svåra strider vann Washington seger och byggde upp sin nation.” I en bok kallad ”Världens stora hjältar” läste jag också om Napoleon, Katarina den stora av Ryssland, Peter den store, Wellington, Gladstone, Rousseau, Montesquieu och Lincoln.

2. Dagar i Changsha

Mao Tse-tung fortsatte:

– Jag började längta efter att fara till Changsha, den stora staden, provinshuvudstaden, som låg 120 li från mitt hem. Det sades att denna stad var mycket stor, hade många, många invånare, en mängd skolor och att guvernörens yamen låg där. Det var en alltigenom magnifik plats. Vid denna tid längtade jag mycket efter att få resa dit och börja i mellanskolan för Hsiang Hsiangbor. Den vintern bad jag en av mina lärare att introducera mig där. Läraren gick med på det, och jag vandrade till Changsha, oerhört upphetsad och nästan rädd för att bli nekad inträde, och jag vågade knappast hoppas på att verkligen bli elev vid denna stora skola. Till min häpnad vann jag inträde utan svårighet. Men de politiska händelserna utvecklades snabbt och jag skulle bara stanna där ett halvt år.

I Changsha läste jag min första tidning, Min-li-pao [Folkets styrka], en revolutionär nationalist-tidning, som skildrade Kantonrevolten mot manchu-dynastin och De 72 hjältarnas död; dessa leddes av en man från Hunan vid namn Huang Hsing. Jag tog djupt intryck av denna historia och fann Min-li-pao fylld av stimulerande material. Den redigerades av Yu Yu-jen, som senare blev en berömd Kuomintang-ledare. Vid denna tid hörde jag också talas om Sun Yat-sen och T'ung

Meng Huis program [ett hemligt revolutionärt sällskap, grundat av dr Sun Yat-sen och förelöpare till Kuomintang. De flesta av dess medlemmar var landsflyktiga i Japan, där de fortsatte ett kraftfullt ”borstkrig” – krig genom att skriva med borstar eller pennor – mot Liang Ch'ich'ao och K'ang Yu-wei, ledare för ”reformerade monarkistiska” partiet]. Landet stod inför Första revolutionen. Jag var så upphetsad att jag skrev en artikel som jag satte upp på skolväggen. Det var mitt första politiska åsiktsuttryck, och det var en smula förvirrat. Jag hade ännu inte slutat beundra K'ang Yu-wei och Liang Ch'i-ch'ao. Jag förstod inte klart skillnaderna mellan dem. Därför hävdade jag i min artikel, att Sun Yat-sen måste kallas tillbaka från Japan för att bli den nya regeringens president, att K'ang Yu-wei skulle bli premiärminister och Liang Ch'i-ch'ao utrikesminister [en absurd koalition, eftersom K'ang och Liang vid denna tid var monarkister och Sun Yat-sen antimonarkist].

Rörelsen mot det utländska kapitalet började i samband med byggandet av bilvägen mellan Szechwan och Hankow och ett folkligt krav på ett parlament började få allmän spridning. Som svar på det dekreterade kejsaren i stort sett att ett råd skulle bildas. Studenterna i min skola blev mer och mer upphetsade. De demonstrerade sina manchu-fientliga känslor genom en revolt mot stångpiskan [en handling som kanske var mer anti-konfuciansk än manchu-fientlig. Somliga ortodoxa konfucianer ansåg att människan inte skulle ingripa i naturen, bl.a. beträffande hår- och nagelväxt]. En vän och jag klippte av oss våra stångpiskor, men de andra, som lovat göra det, höll inte ord. Min vän och jag överföll dem därför i hemlighet och avlägsnade deras stångpiskor med våld; mer än tio föll offer för våra rakknivar. På kort tid hade jag alltså utvecklats från att förlöjliga ”oäkta utländske djävulens” imiterade stångpiska till att kräva att stångpiskor avskaffades. Hur en politisk idé kan förändra en åsikt!

Jag kom i dispyt med en vän vid en juridisk skola om stångpiskeepisoden, och vi lanserade båda motstridiga teorier i ämnet. Juristen ansåg att kropp, hud, hår och naglar är arv från ens föräldrar och inte får förstöras, och han citerade klassikerna för att stärka sina argument. Men jag själv och anti-stångpiskorna utvecklade en motteori på manchu-fientlig politisk grund och tystade honom fullständigt.

Efter det av Li Yuan-hung ledda Wuhan-upproret [1911, början till den revolution som störtade Manchu-dynastin] infördes ståndrätt i Hunan. Den politiska scenen förändrades snabbt. En dag dök en revolutionär upp i mellanskolan och höll med skolföreståndarens tillåtelse ett väckande tal. Sju-åtta elever reste sig i församlingen, stödde honom med kraftfullt fördömande av Manchu-dynastin och krävde handling för upprättande av en republik. Alla lyssnade uppmärksam. Inte ett ljud hördes, när revolutionsatorn, en av Li Yuan-hungs ämbetsmän, talade till de upphetsade studenterna.

Fyra eller fem dagar efter detta tal beslöt jag mig för att ansluta mig till Li Yuan-hungs revolutionära armé. Jag bestämde mig för att resa till Hankow tillsammans med flera andra vänner, och vi samlade pengar bland våra klasskamrater. Då jag hört, att Hankows gator var mycket blöta och att det var nödvändigt med regnskor, gav jag mig iväg för att låna ett par av en vän i armén, som låg förlagd utanför staden. Jag stoppades av garnisonsvakterna. Platsen hade blivit mycket aktiv, soldaterna hade för första gången försetts med patroner och de drällde på gatorna.

Rebeller närmade sig staden längs vägen mellan Kanton och Hankow och strider hade börjat. Ett stort slag utkämpades utanför Changshas stadsmurar. Samtidigt gjorde man uppror inne i staden, och portarna stormades och intogs av kinesiska arbetare. Genom en av dessa portar återvände jag in i staden. Sedan stod jag på en upphöjd plats och betraktade striden, tills jag såg den sista Hanflaggan hissas över guvernörspalatset. Det var en vit fana med Han-tecknet inskrivet. Jag återvände till min skola och fann att den satts under militär bevakning. [Han-jen betyder: etniska

ättlingar till ”männen av Han”, den långvariga Han-dynastin 206 f.Kr-220 e.Kr. Européerna härledde namnet Kina och kines från Ch'in-dynastin, som följde omedelbart efter Han. För Han-jen var Kina känt som Chung-kuo, Centralriket, även översatt med ”Mittens rike”. I den officiella terminologin kallades alla dess invånare, även icke-Han-folk, för Chung-kuo-jen, ”Centralrikets folk”. Manchus var sålunda Chung-kuo-jen (Kinamänniskor) men inte Han-jen.]

Följande dag bildades en tutu-regering [en tutu var militärguvernör]. Två framstående medlemmar av Ke Lao Hui [Äldre brodersamfundet] utsågs till tutu och vice-tutu. Det var Chiao Ta-feng och Chen Tso-hsing. Den nya regeringen inrättade sig i det tidigare provinsrådets byggnader; dettas chef, T'an Yen-k'ai, avskedades. Rådet självt avskaffades. Bland de manchudokument, som revolutionärerna hittade, fanns några kopior av en petition, som krävde att ett parlament skulle bildas. Originallet hade skrivits med blod av Hsu T'eh-li, nu utbildningskommissarie i sovjetregeringen. Hsu hade skurit av sig fingerspetsen för att demonstrera sin uppriktighet och beslutsamhet, och hans petition började: ”Då jag ber, att parlamentet skall öppnas, bjuder jag (provinsdelegaterna) farväl genom att skära av mig mitt finger.”

Den nye tutun och vice-tutun var inte längre kvar. De var inga dåliga människor och de hade vissa revolutionära avsikter, men de var fattiga och representerade de förtrycktas intressen. Godsägarna och affärsmännen var missnöjda med dem. När jag några dagar senare gick för att besöka en vän, såg jag deras lik ute på gatan. T'an Yen-k'ai hade organiserat en revolt mot dem som representant för Hunans godsägare och militarister.

Många studenter anslöt sig nu till armén. En studentarmé hade upprättats och bland dessa studenter var T'ang Sheng-chih [senare befälhavare för nationalistarméerna under Wang Ching-wei Wuhan-regering 1927. Han förrådade både Wang och de röda och inledde en ”bonde-massaker” i Hunan]. Jag tyckte inte om studentarmén; jag ansåg dess grundval vara alltför förvirrad. Jag beslöt gå med i den reguljära armén i stället och hjälpa till med att avsluta revolutionen. Ch'ing-kejsaren hade ännu inte abdikerat, och det var en period av kamp.

Min lön var sju yuan i månaden – mer än jag får i Röda armén nu – och av dem betalade jag två yuan i månaden för mat. Jag var också tvungen att köpa vatten. Soldaterna måste bära in vatten i staden, men jag som var student kunde inte nedlåta mig till att bära utan köpte av vattenförsäljare. Resten av min lön gick till tidningar, som jag blivit en girig läsare av. Till de tidningar som då sysslade med revolutionen hörde Hsiang Chiang Jih-pao [Hsiang-flodens dagliga nyheter]. Socialismen diskuterades i den, och i dess spalter hörde jag för första gången talas om denna term. Jag diskuterade också socialism, i själva verket socialreformism, med andra studenter och soldater. Jag läste några broschyrer av Kiang K'ang-hu om socialismen och dess principer. Jag skrev entusiastiskt till flera av mina klasskamrater i ämnet, men bara en av dem svarade instämmande.

I min pluton fanns en gruvarbetare från Hunan och en smed som jag tyckte mycket om. Resten var medelmåttor och en var en skurk. Jag övertalade ytterligare ett par studenter att ansluta sig till armén och stod på vänskaplig fot med plutonchefen och de flesta av soldaterna. Jag kunde skriva, jag visste en del om böcker och de respekterade min ”stora lärdom”. Jag kunde hjälpa till med att skriva brev eller annat åt dem.

Revolutionens utgång var ännu inte avgjord. Ch'ing hade ännu inte helt gett upp makten, och det förekom en strid om ledarskapet inom Kuomintang. Flera arméer upprättades mot manchuerna och mot Yuan Shih-k'ai [manchu-härskarnas arméchef, som framtvungade deras abdikation 1911. Sun Yat-sen, betraktad som ”Republikens fader”, återvände till Kina och valdes till president av sina anhängare vid en ceremoni i Nanking. Yan hade den militära kontrollen över större delen av landet. För att undgå konflikt avgick Sun då Yuan Shih-k'ai samtyckte till en konstitution och

upprättandet av ett parlament. Yuan fortsatte att härska som militärdiktator och 1915 utropade han sig till kejsare, varvid hans krigsherreanhängare övergav honom. Utropandet upphävdes efter några månader, Yuan dog och republiken (om än inte den konstitutionella regeringen) överlevde in i en period av krigsherre-välde i provinsen och nationell splittring]. Bland dessa var Hunan-armén. Men just som Hunan-armén gjorde sig beredd att marschera, ingick Sun Yat-sen och Yuan Shih-k'ai en överenskommelse, det planerade kriget avblåstes, Norr och Söder ”förenades” och Nanking-regeringen upplöstes. I tron att revolutionen var över, tog jag avsked från armén och beslöt återvända till mina böcker. Jag hade varit soldat i ett halvår.

Jag började läsa annonser i tidningarna. Många skolor hade öppnats och använde detta medium för att locka nya elever. Jag hade ingen speciell måttstock att bedöma skolorna efter, jag visste inte exakt vad jag ville göra. En annons för en polisskola fångade min blick, och jag anmälde mig för inträde i den. Men innan jag examinerades, läste jag en annons om en tvåtillverkningsskola. Den krävde ingen undervisningsavgift, logi plus en mindre lön utlovades. Det var en attraktiv och inspirerande annons. Den berättade om tvåtillverkningens stora sociala välsignelser, hur den skulle berika landet och folket. Jag ändrade åsikt om polisskolan och beslöt mig för att bli tvål-makare. Jag betalade en dollar i registreringsavgift där också.

Under tiden hade en vän börjat studera juridik, och han uppmanade mig att söka inträde vid hans skola. Jag läste också en lockande annons från denna juridiska skola; den utlovade många underbara ting. Den lovade att lära studenterna allt om lagen på tre år och garanterade, att efter denna period skulle alla omedelbart bli mandariner. Min vän lovprisade envist skolan för mig, och slutligen skrev jag till min familj, upprepade annonsens alla löften och bad dem sända studiepengar. Jag uppmålade en ljus bild av min framtid som jurist och mandarin. Så betalade jag en dollar i registreringsavgift till juristskolan och väntade på svar från mina föräldrar.

Återigen ingrep ödet i form av en annons för en handelsskola. En annan vän gav mig rådet, att eftersom landet befann sig i ekonomiskt krig, var ekonomer det som mest behövdes för att bygga upp nationens ekonomi. Hans argument segrade och jag betalade ytterligare en dollar för att skriva in mig vid denna handelsmellanskola. Jag blev faktiskt antagen där. Men under tiden fortsatte jag att läsa annonser, och en dag läste jag en som beskrev en handelshögskolas charm. Den drevs av regeringen, erbjöd ett omfattande schema, och jag hade hört att dess lärare var mycket skickliga. Jag ansåg att det vore bättre att bli handelsexpert där, betalade min dollar och skrev in mig och underrättade sedan min far om mitt beslut. Han var nöjd. Min far uppskattade villigt handelsskicklighetens fördelar. Jag började vid denna skola och stannade – i en månad.

Problemet med den nya skolan var, att jag upptäckte att de flesta kurser hölls på engelska, och i likhet med andra studenter kunde jag mycket litet engelska, i själva verket knappt mer än alfabetet. Ytterligare ett handikap var att skolan inte hade någon lärare i engelska. Äcklad av situationen lämnade jag institutionen i slutet av månaden och fortsatte mitt annonsläsande.

Mitt nästa skoläventyr var Första provinsmellanskolan. Jag skrev in mig för en dollar, klarade inträdesexamen som den bäste bland de sökande. Det var en stor skola med många elever. En kinesisk lärare där hjälpte mig mycket; han drogs till mig på grund av min litterära läggning. Denne lärare lånade mig en bok som hette Yu-p'i T'ung-chien [Krönika med kejsarliga kommentarer], vilken innehöll kejsarliga edikt och kritik av Ch'ien Lung [den begåvade fjärde kejsaren av Manchu- eller Ch'ing-dynastin, som besteg tronen 1736].

Vid denna tid sprang ett regeringsmagasin i luften i Changsha. Det uppstod en väldig eldsvåda, och vi studenter tyckte den var mycket intressant. Tontals med kulor och granater exploderade och krutet orsakade en intensiv brand. Det var bättre än svärmare. Omkring en månad senare

fördrevs T'an Yen-k'ai av Yuan Shihk'ai, som nu hade kontrollen över republikens politiska maskineri. T'ang Hsiang-ming efterträdde T'an Yen-k'ai och började göra förberedelser för att detronisera Yuan [i ett försök att återupprätta monarkin, vilket snabbt misslyckades].

Jag tyckte inte om Första mellanskolan. Dess schema var begränsat och dess regler anstötliga. Efter att ha läst Yu-p'i Tungchien hade jag också kommit till slutsatsen att det vore bättre för mig att läsa och studera ensam. Efter sex månader lämnade jag skolan och ordnade ett eget utbildningsprogram, som bestod i att jag varje dag läste på Hunans provinsbibliotek. Jag gjorde det mycket regelbundet och medvetet, och det halva år jag tillbringade på detta sätt anser jag utomordentligt värdefullt. Jag gick till biblioteket när det öppnade på morgonen. Vid middagstid tog jag paus så lång tid det behövdes för att köpa och äta två riskakor, som var min dagliga lunch. Varje dag stannade jag på biblioteket och läste tills det stängde.

Under denna autodidaktiska period läste jag många böcker, studerade världsgeografi och världshistoria. Där såg jag för första gången och studerade med stort intresse en världskarta. Jag läste Adam Smiths "Nationernas rikedom", Darwins "Arternas uppkomst" och en bok om etik av John Stuart Mill. Jag läste verk av Rousseau, Spencers "Logik" och en bok om juridik av Montesquieu. Jag blandade poesi och romaner och sagor från det antika Grekland med allvarsamma studier i Rysslands, Amerikas, Englands, Frankrikes och andra länders geografi och historia.

Jag bodde då i ett skråhus för personer från Hsiang Hsiangdistriktet. Där fanns också många soldater – demobiliserade eller förlupna soldater från distriktet, som inte hade något arbete och dåligt med pengar. Studenter och soldater grälade alltid i skråhuset, och en natt bröt fientligheten mellan dem ut i fysiskt våld. Soldaterna angrep och försökte ta livet av studenterna. Jag flydde till toaletten, där jag höll mig dold tills kampen var över.

Jag hade inga pengar, eftersom familjen vägrade att hjälpa mig, om jag inte började skolan, och eftersom jag inte längre kunde bo i skråhuset, började jag söka efter en ny bostad. Under tiden hade jag allvarligt funderat över min "karriär" och hade nästan bestämt att jag mest lämpade mig som lärare. Jag hade börjat läsa annonser igen. Nu uppmärksammade jag en lockande annons från Hunans seminarium och läste intresserat om dess fördelar: ingen undervisningsavgift, billig mat och logi. Ett par av mina vänner uppmanade mig också att söka inträde. De behövde min hjälp för att skriva inträdesuppsatser. Jag underrättade familjen om min avsikt och fick deras samtycke. Jag skrev uppsatser åt mina båda vänner och mig själv. Alla godkändes – i själva verket godkändes jag därför trefaldigt. Jag tyckte inte då att min handling var omoralisk; det var i det väsentliga en fråga om vänskap.

Jag studerade vid seminariet¹¹ i fem år och lyckades motstå alla framtida annonsers lockelser [detta alluderar på en rad i en dikt av Li T'ai-po]. Slutligen fick jag faktiskt min examen. Händelserna i mitt liv var många här vid provinsen Hunans första seminarium och under denna period började mina politiska idéer ta form. Här fick jag också mina första erfarenheter av samhälleligt agerande.

Det var många regler i den nya skolan, och jag accepterade mycket få av dem. Jag var t.ex. emot de obligatoriska kurserna i naturvetenskap. Jag ville specialisera mig på samhällskunskap. Naturvetenskaperna intresserade mig inte speciellt, och jag studerade dem inte och fick därför dåliga

¹¹ Mao var 19, då han kom in vid Första seminarieskolan, vilken endast var avsedd för stipendieelever, som avsåg att bli lågstadielärare. "Humanism var den ledande principen, med betoning av moralisk vandell, gymnastik och social verksamhet. Första seminariet var den enda byggnaden i västerländsk stil i Changsha 'Jag har aldrig legat vid något universitet', erinrade Mao, 'och jag har inte heller studerat utomlands. Grunden till min kunskap och lärdom lades i Första lärarseminariet, som var en bra skola.'" Jerome Ch'en: "Mao och den kinesiska revolutionen")

betyg i de flesta av dessa kurser. Mest hatade jag den obligatoriska kursen i nature morteteckning. Jag tyckte den var utomordentligt idiotisk. Jag brukade tänka ut de enklast möjliga motiv, som kunde tecknas, klarade snabbt av dem och lämnade klassrummet. Jag minns en gång då jag gjort en teckning av ”halvsolen, halvklippan” [syftar på en rad i en dikt av Li T'ai-po], som jag återgav med en rak linje och en halvcirkel ovanför. En annan gång, vid en tentamen i teckning, nöjde jag mig med att rita en oval. Jag kallade den ett ägg. Jag fick underkänt i teckning. Dessbättre var mina betyg i samhällskunskap utmärkta och uppvägrade mina dåliga betyg i andra ämnen.

En kinesisk lärare, som studenterna givit öknamnet ”Yuan Storskägg”, förlöjligade mina skrivelser och kallade dem journalistarbete. Han avskydde Liang Ch'i-ch'ao, som hade varit mitt föredöme, och betraktade honom som halvt illitterat. Jag tvingades ändra stil. Jag studerade Han Yus skrifter och bemästrade den gamla klassiska fraseologin. Tack vare Yuan Storskägg kan jag ännu i dag skriva ihop en passabel klassisk essä om så skulle erfordras.

Den lärare som gjorde det starkaste intrycket på mig var Yang Ch'ang-chi¹², en student som återvänt från England och som jag senare i livet skulle bli nära befryndad med. Han undervisade i etik, var en idealist och en man av hög moralisk vandel. Han trodde mycket starkt på sin etik och sökte hos sina elever ingjuta en önskan om att bli rättskaffens, moraliska, dygdiga män, nyttiga i samhället. Under hans inflytande läste jag en etikbok, översatt av Ts'ai Yuan-p'ei, och inspirerades till att skriva en essä, som prisades högeligen av professor Yang Ch'ang-chi med sina idealistiska synpunkter. Han gav mig betyget 100 för den.

En lärare vid namn T'ang brukade ge mig gamla nummer av Min Pao [Folkjournalen] och jag läste dem med väldigt intresse. Genom dem fick jag reda på T'ung Meng Huis verksamhet och program. En dag läste jag ett exemplar av Min Pao, som innehöll en berättelse om två kinesiska studenter, som rest genom Kina och nått Tatsienlu vid randen av Tibet. Detta inspirerade mig mycket. Jag ville följa deras exempel, men jag hade inga pengar, och jag tyckte att jag först borde pröva på att resa i Hunan.

Följande sommar genomkorsade jag provinsen till fots och färdades genom fem stora distrikt. Jag åtföljdes av en student vid namn Hsiao Yu. Vi vandrade genom dessa fem distrikt utan att betala så mycket som en styver. Bönderna gav oss mat och sovplats; vart vi än kom, blev vi vänligt bemötta och välkomnade. Hsiao Yu, som jag reste med, blev senare Kuomintang-ämbetsman i Nanking under Yi Pei-ch'i¹³, som då var inspektör för Hunans seminarium. Yi Pei-ch'i blev en hög ämbetsman i Nanking och utnämnde Hsiao Yu till intendent för Pekings palatsmuseum.

¹² Yang hade rentav större inflytande på Maos tidiga intresse för en filosofiska idealismen än som erkänts här. Han kände till både orientaliska och västerländska kulturer i en utsträckning, som var sällsynt bland kinesiska lärde. Hans familj var förmögna godsägare i Hunan, som hade råd att ge honom en god utbildning i de kinesiska klassikerna och därefter skicka honom till Japan för sex års studier. Vid 30 års ålder reste han till Europa för ytterligare fyra års studier i Storbritannien och Tyskland. Att han valde en befattning vid en gymnasieinstitution, antydde Första lärarseminariets höga standard. Han blev därefter professor vid Pekings nationaluniversitet, där hans vänskap med Mao fortsatte. Yang, som väl kände till Kant, Rousseau och Spencer, var också anhängare till hjältepatrioten Wang Fu-chih från Hunan, en pragmatisk filosof och militär. Wangs författarskap på 1600-talet gjorde starkt intryck på Mao och andra elever till Yang, som senare blev kommunister, bl.a. Ts'ai Ho-sen. Yang skall ha väckt Maos intresse för Friedrich Paulsens ”Ett etiskt system”. Ett exemplar av Ts'ais översättning av denna bok finns bevarat med 12 000 ord marginalanteckningar av Maos hand, vilka avslöjar dennes beundran för Paulsens betoning av disciplin, självbehärsknung och viljekraft.

¹³ Yi gav sin förre elev Mao arbete som lärare vid den förberedande ”mönsterskola”, som hörde till Hunans seminarium. Mao undervisade i kinesisk litteratur fram till 1922. 1965 berättade Mao för mig, att han vid den tidpunkten faktiskt inte hade någon annan ambition än att vara lärare. 1969 sade Mao till mig, att han skulle tillbakavisa de ”titlar”, som hade givits honom under kulturrevolutionen — med undantag för titeln ”Lärare”.

Hsiao sålde en del av museets mest värdefulla skatter och avvek med dess kassor 1934.¹⁴

Eftersom jag kände mig expansiv och i behov av förtrogna kompanjoner, satte jag en dag in en annons i en Changsha-tidning och uppmanade unga män med intresse för patriotiskt arbete att ta kontakt med mig. Jag avsåg främst ungdomar som var härdade och beslutsamma och redo att uppoffra sig för sitt land. På denna annons fick jag tre och ett halvt svar. Ett kom från Lu Chiang-lung, som senare skulle ansluta sig till kommunistpartiet och förråda det. Två andra kom från unga män som senare skulle bli ultrareaktionärer. Det ”halva” svaret kom från en yngling vid namn Li Li-san. Li lyssnade på allt jag hade att säga och gick därefter sin väg utan att själv göra några definitiva uttalanden, och vår vänskap utvecklades aldrig [Li Li-san blev senare ansvarig för det kinesiska kommunistpartiets ”Li Li-san-linje”, som Mao Tsetung var bitter motståndare till].

Men efterhand byggde jag upp en studentgrupp kring mig själv, och kärnan utgjordes av vad som senare skulle bli ett samfund [Hsin-min Hsueh-hui, Nya folkliga studiesamfundet], som skulle få ett avsevärt inflytande på Kinas angelägenheter och öde. Det var en seriös grupp av män, och de hade inte tid att diskutera trivialiteter. Allt de gjorde eller sade måste ha ett syfte. De hade inte tid för kärlek eller ”romanser” och ansåg tiden vara alltför kritisk och behovet av kunskap alltför angeläget för att diskutera kvinnor eller personliga angelägenheter. Jag var inte intresserad av kvinnor. Som fjortonåring hade jag gifts bort med en tjugoårig flicka, men jag hade aldrig levt tillsammans med henne – och gjorde det inte heller senare. Jag betraktade henne inte som min hustru och tänkte föga på henne vid denna tid. Bortsett från de diskussioner om kvinnlig fågring som vanligtvis spelar en sådan viktig roll i unga mäns liv vid denna ålder, vägrade mina kamrater till och med att diskutera vardagsproblem. Jag minns att jag en gång var hemma hos en yngling, som började tala med mig om att köpa litet kött; i min närvaro kallade han på sin tjänare, diskuterade saken med honom och befallde honom sedan att köpa ett stycke. Jag blev besviken och träffade inte karlen mer. Mina vänner och jag föredrog att bara tala om stora ting – människans natur, det mänskliga samhället, Kina, världen och universum!

Vi blev också ivriga idrottsmän. På vinterloven traskade vi över fälten, uppför och nedför bergen, längs stadsmurarna och över strömmar och floder. Om det regnade, tog vi av oss våra skjortor och kallade det regnbad. När solen var het, drog vi också av oss skjortorna och kallade det solbad. I vårvindarna skrek vi att det var en ny sport kallad ”vindbad”. Vi sov i det fria när frosten bet, och till och med i november simmade vi i de kalla floderna. Allt detta gick under namnet ”fysisk träning”. Kanske bidrog det till att bygga upp en fysik, som jag skulle få stor nytta av under mina många marscher fram och tillbaka genom Sydkina och under Den långa marschen från Kiangsi till Nordväst.¹⁵

Jag upprätthöll en omfattande korrespondens med många studenter och vänner i andra städer. Efterhand började jag inse det nödvändiga i en mer sammansvetsad organisation. Tillsammans med några andra vänner var jag 1917 med om att grunda Hsin-min Hsueh-hui. Den hade 70-80 medlemmar, och av dem skulle många senare bli berömda namn inom den kinesiska kommunismen och i den kinesiska revolutionens historia. Bland de mera kända kommunisterna i Hsin-min Hsueh-hui var Lo Man [Li Wei-han], som nu är sekreterare i partiets organisationsutskott; Hsia Hsi, nu vid 2. röda frontarmén; Ho Shu-heng, som blev hög domare i Centrala sovjetdistriktens Högsta Domstol och senare dödades av Chiang Kai-shek [1935]; Kuo Liang, en berömd

¹⁴ Yi Pei-ch'i var själv ”skuld” till stölden. Han var museets chef då skatterna försvann och Hsiao var hans medarbetare. Skatterna såldes sedermera i Europa.

¹⁵ 1966-67 uppmanade Mao kulturrevolutionens rödgardister att söka efterlikna dessa pojkkupplevelser och ge sig ut på ”små Långa marscher”.

fackföreningsorganisatör, som dödades av general Ho Chien 1930; Hsiao Chu-chang [bror till Hsiao Yu], en författare som nu är i Sovjetunionen; Ts'ai Ho-sen, medlem av kommunistpartiets centralkommitté, dödad av Chiang Kai-shek 1927; Yeh Li-yun, som var medlem av centralkommittén och senare övergick till Kuomintang och blev kapitalistisk fackföreningsorganisatör; samt Hsiao Chen, en framstående partiledare, som nyligen dog av sjukdom. Huvudparten av Hsin-min Hsueh-huis medlemmar dödades vid kontrarevolutionen 1927. [Andra medlemmar var Liu Shao-ch'i, Jen Pi-shih, Li Fu-ch'un, Wang Jo-fei, T'eng Tai-yuan, Li Wei-han, Hsiao Chingkuang och åtminstone en kvinna, Ts'ai Chang, Ts'ai Ho-sens syster. De nådde alla höga poster i KKP. Maos favoritlärare och blivande svärfar, Yang Ch'ang-chi, och Hsu T'eh-li, Maos lärare vid Första normalskolan, var beskyddare.]

Ett annat samfund bildades vid den tiden: "Sociala välfärdssamfundet" i Hupeh; det liknade Hsin-min Hsueh-hui. Många av dess medlemmar skulle senare bli kommunister. Bland dem var Yun Tai-ying, som dödades av Chiang Kai-shek under kontrarevolutionen. Lin Piao, som nu är chef för Röda arméns universitet, var medlem. Det var också Chang Hao, som nu har ansvaret för arbetet bland de vita soldaterna [tillfångatagna av de röda]. I Peking fanns ett samfund kallat Hu Sheh, bland vars medlemmar några senare blev röda. På andra håll i Kina, speciellt i Shanghai, Hangchow och Tientsin, grundades radikala föreningar av militanta ungdomar, som då börjat få inflytande på kinesisk politik. [I Tientsin fanns Chueh-wu Shih eller "Uppvaknandesamfundet", som ledde organiserandet av radikal ungdom. Chou En-lai var en av dess grundare. Andra var Teng Ying-ch'ao (fru Chou En-lai), Ma Chun, avrättad i Peking 1927, och Sun Hsiao-ch'ing, senare sekreterare för Kuomintangs Kanton-kommitté]

De flesta av dessa samfund organiserades mer eller mindre under inflytande av Hsin Ch'ing-nien [Ny Ungdom], den berömda litterära renässansens tidskrift, som redigerades av Ch'en Tu-hsiu. Jag hade börjat läsa denna tidskrift som elev vid seminariet och beundrade mycket Hu Shis och Ch'en Tu-hsius¹⁶ artiklar. För en tid blev de mina förebilder, som ersatte Liang Ch'i-ch'ao och K'ang Yu-wei, vilka jag redan kasserat.

Vid denna tid var mitt sinne en sällsam blandning av idéer om liberalism, demokratisk reformism och utopisk socialism. Jag hade vaga passioner för "artonhundredtalsdemokratin", utopismen och den gammalmodiga liberalismen och var avgjort antimilitaristisk och antiimperialistisk.

Jag blev elev vid seminariet 1912. Jag tog examen 1918.

3. Preludium till revolutionen

Medan Mao erinrade sig sitt förflutna, upptäckte jag en åhörare som var minst lika intresserad som jag: Ho Tzu-ch'en, hans hustru. Många av de fakta han berättade om sig själv och kommuniströrelsen, hade hon uppenbarligen aldrig tidigare hört talas om, och detta gällde de flesta av Maos kamrater i Pao An. Senare, när jag samlade biografiska anteckningar bland andra röda ledare, skockades ofta deras kolleger intresserat runt omkring för att höra dessa historier för första gången. Fast de alla hade stridit tillsammans i årtal, visste de mycket ofta ingenting om varandras förkommunistiska tid, som de ofta hade en tendens att betrakta som ett slags mörk medeltid; det verkliga livet började först när man blev kommunist.

¹⁶ Mao Tse-tung publicerade i april 1917 en artikel i Ny Ungdom under pseudonymen Erh-Shih-Pa Hua Sheng eller "28-drags-studenten". (De tre tecknen för Maos fullständiga namn skrivs med 28 penseldrag.) Hans artikel, "En studie i fysisk fostran", ger intressanta insikter i Maos karaktär vid 24 års ålder. Eftersom kroppen i sig "innehåller kunskap och rymmer dygd", betraktade Mao fysisk duglighet som grunden för andlig fulländning och framför allt viljestyrka. Hans artikel glorifierade också den "militära heroismen".

Det var en annan kväll, och Mao satt med korsade ben och lutad mot sina dokumentlådor. Han tände en cigarett på ett ljus och tog upp tråden i historien där han lämnat den föregående kväll:

– Under mina år vid seminariet i Changsha hade jag betalat endast 160 dollar, inklusive mina många inskrivningsavgifter! Av detta belopp måste jag ha använt en tredjedel till tidningar, eftersom regelbundna prenumerationer kostade omkring en dollar i månaden, och jag köpte ofta böcker och tidskrifter i tidningskioskerna. Min far skällde på mig för denna extravagans. Han kallade det att kasta bort pengar på bortkastat papper. Men jag hade fått tidningsläsarvana och mellan 1911 och 1927, då jag klättrade uppför Ching kangshan, upphörde jag aldrig med att läsa dagstidningarna i Peking, Shanghai och Hunan.

Under mitt sista år i skolan dog min mor, och mer än någonsin miste jag intresset för att återvända hem. Den sommaren beslöt jag resa till Peking. Många studenter från Hunan planerade resor till Frankrike för att studera enligt ”arbets- och studieplanen”, som Frankrike utnyttjade för att vinna unga kineser för sin sak under första världskriget. Innan dessa studenter lämnade Kina, planerade de att studera franska i Peking. Jag hjälpte till med att organisera rörelsen, och i de grupper som reste utomlands fanns många studenter från Hunans seminarium; de flesta av dem skulle senare bli berömda radikaler. Hsu T'eh-li påverkades likaså av rörelsen, och när han var över fyrtio, lämnade han sin lärartjänst vid Hunans seminarium och reste till Frankrike. Men inte förrän 1927 blev han kommunist.

Jag följde några av Hunan-studenterna till Peking. Men fast jag hjälpte till med att organisera rörelsen och den stöddes av Hsinmin Hsueh-hui, ville jag inte resa till Europa. Jag tyckte inte att jag kände mitt eget land tillräckligt; jag skulle ha större utbyte av att tillbringa min tid i Kina. De studenter, som beslutat resa till Frankrike, studerade sedan franska hos Li Shij-tseng, nu preses för Chung-fa [kinesisk-franska] universitetet, men jag gjorde det inte. Jag hade andra planer.

Peking verkade mycket dyrt för mig. Jag hade kommit till huvudstaden genom att låna av goda vänner, och när jag anlände, måste jag genast se mig om efter arbete. Yang Ch'ang-chi, min tidigare eticklärare vid seminariet, hade blivit professor vid Pekings nationaluniversitet. Jag vädjade till honom om hjälp att finna ett arbete, och han presenterade mig för universitetets bibliotekarie. Det var Li Ta-chao, som skulle bli en av Kinas kommunistpartis grundare och senare avrättades av Chang Tso-lin [den f.d. bandit som blev Manchuriets militärdiktator. Marskalk Chang hade makten i Peking innan nationalisterna kom dit. Han dödades av japanerna 1928. Hans son, Chang Hsueh-liang, känd som Unge marskalken, efterträdde honom]. Li Ta-chao gav mig arbete som extra bibliotekarie, för vilket jag avlönades med generösa 8 dollar i månaden.

Min tjänst var så obetydlig, att folk undvek mig. En av mina uppgifter var att registrera dem som kom och läste tidningar, men för de flesta av dem existerade jag inte som mänsklig varelse.

Bland dem som kom kände jag igen namnen på berömda ledare för renässansrörelsen, män som Fu Ssu-nien, Lo Chia-lun och andra, som jag var väldigt intresserad av. Jag försökte inleda samtal med dem om politiska och kulturella ämnen, men de var mycket upptagna män. De hade inte tid att lyssna på en extra bibliotekarie, som talade syddialekt.

Men jag blev inte missmodig. Jag gick in i Filosofisamfundet och Journalistföreningen för att kunna besöka kurser vid universitetet. I Journalistföreningen mötte jag studentkamrater som Ch'en Kung-pol¹⁷, som nu är en hög ämbetsman i Nanking, T'an P'ing-shan, senare kommunist och ännu senare medlem av det så kallade ”Tredje partiet”, samt Shao P'iao-p'ing. Särskilt Shao

¹⁷ Ch'en stödde Wang Ching-weis marionettregering under japanerna, blev dess premiärminister efter Wangs död och avrättades som förrädare av Chiang Kai-shek 1946.

hjälppte mig mycket. Han föreläste vid Journalistföreningen och var en liberal, brinnande idealist och fin person. Han dödades av Chang Tso-lin 1926.

Medan jag arbetade på biblioteket, mötte jag också Chang Kuo-t'ao, som nu är viceordförande i sovetjregeringen, K'ang P'ei-ch'en, som senare blev medlem av Ku Klux Klan i Kalifornien, och Tuan Hsi-p'eng, som nu är biträdande utbildningsminister i Nanking. Och här mötte jag och förälskade mig i Yang K'ai-hui. Hon var dotter till min förre etiklärare, Yang Ch'angchi, som hade gjort stort intryck på mig i min ungdom och som senare blev en äkta vän i Peking.

Mitt intresse för politik fortsatte att växa, och mitt sinne blev alltmer radikalt. Jag har berättat bakgrunden till det. Men just nu var jag fortfarande förvirrad och sökte, som man säger, efter en väg. Jag läste några broschyrer om anarkismen och påverkades högeligen av dem. Tillsammans med en student vid namn Chu Hsun-pei, som brukade besöka mig, diskuterade jag ofta anarkismen och dess möjligheter i Kina. Vid den tidpunkten var jag för många av dess idéer.

Mina egna levnadsförhållanden i Peking var helt miserabla, men den gamla huvudstadens skönhet var en livlig och levande kompensation. Jag bodde på ett ställe, som hette San Yen-ching [”Tre ögons källa”], i ett litet rum tillsammans med sju andra. När vi allihop låg packade på vår k'ang, fanns det knappt andrum för någon av oss. Jag brukade vara tvungen att varna dem som låg bredvid mig, när jag ville vända på mig. Men i parkerna och på de gamla palatsområdena såg jag den tidiga nordliga våren, jag såg de vita plommonträden blomma medan isen alltjämt låg fast på Pei Hai [”Norra sjön”, vilken liksom andra ”sjöar” var konstgjorda dammar i den tidigare Förbjudna staden]. Jag såg pilträden över Pei Hai med iskristaller, som hängde ner, och erinrade mig en skildring av T'ang-poeten Chen Chang, som skrev om Pei Hais vintersmyckade träd, vilka ”liknade tio tusen blommande persikoträd”. Pekings otaliga träd väckte min häpnad och beundran.

I början av 1919 reste jag till Shanghai tillsammans med de studenter som skulle till Frankrike. Jag hade bara biljett till Tientsin och visste inte, hur jag skulle kunna ta mig vidare. Men, som det kinesiska ordspråket säger, ”Himlen skall inte fördröja resenären” och ett lyckosamt lån på tio yuan av en studentkamrat, som hade fått litet pengar från Auguste Comte-skolan i Peking, gjorde att jag kunde köpa biljett ända till P'u-k'uo. På vägen till Nanking stannade jag i Ch'u Fu och besökte Konfucius grav. Jag såg den bäck där Konfucius lärjungar hade tvättat sina fötter och den lilla stad där den vise levde som barn. Han påstås ha planterat ett berömt träd i närheten av det historiska tempel som är vigd åt honom, och jag såg det. Jag stannade också vid den flod där Yen Hui, en av Konfucius berömda lärjungar, en gång hade levat och jag såg Mencius födelseort. Under denna resa klättrade jag uppför T'ai Shan, det heliga berget i Shantung, dit general Feng Yu-hsiang drog sig tillbaka och skrev sina patriotiska rullar.

Men när jag kom fram till P'u-k'ou, hade jag återigen inte en styver och saknade biljett. Ingen hade pengar att låna mig, och jag visste inte, hur jag skulle ta mig ut ur staden. Men den värsta tragedin inträffade, när en tjuv stal mitt enda par skor! Ai-ya! Vad skulle jag ta mig till? Men återigen: ”Himlen skall inte fördröja resenären”, och jag hade stor tur. Utanför järnvägsstationen mötte jag en gammal vän från Hunan, och han visade sig vara min ”goda ängel”. Han lånade mig pengar till ett par skor och biljett till Shanghai. På så sätt genomförde jag min resa och höll hela tiden ett öga på mina nya skor. I Shanghai fann jag att man samlat in en ansenlig summa som bidrag till studenterna som skulle skickas till Frankrike och man hade ordnat ett bidrag för att hjälpa mig att återvända till Hunan. Jag vinkade av mina vänner, när de reste med ångaren, och så begav jag mig till Changsha.

Under min första resa till Nordkina minns jag att jag gjorde följande utflykter: Jag vandrade runt

T'ung T'ing-sjön och Paotingfus mur. Jag gick på Pei Hai-buktens is. Jag gick runt Hsuchou-muren, berömd i San Kuo [”Tre kungadömen”] och runt Nankings mur, som också är berömd i historien. Slutligen klättrade jag uppför T'ai Shan och besökte Konfucius grav. Detta tycktes mig då som bedrifter som var värda att inbegripas i mina äventyr och vandringsfärder i Hunan.

När jag återvände till Changsha, deltog jag mera aktivt i politiken. Efter Fjärde maj-rörelsen [betraktad som inledningen till ”Andra revolutionen” och den moderna kinesiska nationalismen] hade jag ägnat det mesta av min tid åt politisk studentverksamhet, och jag var redaktör för ”Hsiang-flodens tidskrift”, Hunan-studenternas tidning, som har haft stort inflytande på studentrörelsen i Sydkina. I Changsha var jag med om att grunda Wen-hua Shuhui [Kulturbokssamfundet], en förening för studium av moderna kulturella och politiska tendenser. Detta samfund och speciellt Hsin-min Hsueh-hui, stod i våldsamt opposition till Chang Ching-yao, som då var Hunans tuchun och en sedeslös person. Vi genomförde en generalstrejk mot Chang bland studenterna, krävde hans avlägsnande och skickade delegationer till Peking och Sydväst, där Sun Yat-sen då var verksam, för att agitera mot honom. Som hämnd mot studentoppositionen förbjöd Chang Ching-yao ”Hsiang-flodens tidskrift”.

Därefter reste jag till Peking som representant för Nya folkliga studiesamfundet och för att organisera en antimilitaristisk rörelse där. Samfundet vidgade sin strid mot Chang Ching-yao till en allmänt antimilitaristisk agitation, och jag blev chef för en nyhetsbyrå som skulle gagna detta arbete. I Hunan belönades rörelsen med en viss framgång. Chang Ching-yao störtades av T'an Yen-k'ai och en ny regim upprättades i Changsha. Vid denna tid började samfundet klyvas i två grupper, en höger- och en vänsterflygel – vänsterflygeln krävde ett program med långtgående sociala, ekonomiska och politiska förändringar.

Jag reste till Shanghai för andra gången 1919. Där träffade jag Ch'en Tu-hsiu än en gång. [Ch'en föddes i Anhui 1879, blev en berömd lärd och essäist och var i många år chef för litteraturinstitutionen vid Pekings nationaluniversitet, ”den litterära renässansens vagga”. Hans tidskrift Ny Ungdom startade rörelsen för antagandet av pai-hua, folklig kinesiska, som nationalspråk i stället för det ”döda” wen-yen, det klassiska språket. Tillsammans med Li Ta-chao var han den främste propagandisten för marxistiska studier i Kina och en av det kinesiska kommunistpartiets pionjärer]. Jag hade först träffat honom vid Nationaluniversitetet i Peking och han hade haft kanske större inflytande på mig än någon annan. Jag mötte också Hu Shih vid detta tillfälle; jag besökte honom för att söka vinna hans stöd åt Hunan-studenternas kamp. I Shanghai diskuterade jag med Ch'en Tu-hsiu om våra planer på ett förbund för Hunans nydaning. Sedan återvände jag till Changsha och började organisera det. Jag tog anställning som lärare där samtidigt som jag fortsatte min verksamhet i Nya folkliga studiesamfundet. Samfundet hade då ett program för Hunans ”oberoende”, vilket i realiteten innebar autonomi. Med avsky för nordregeringen och i tron att Hunan skulle kunna moderniseras snabbare om det befriades från banden med Peking, agiterade vår grupp för separatism. Jag var då stark anhängare av den amerikanska Monroe-doktrinen och ”öppna dörrens politik”.

T'an Yen-k'ai fördrevs från Hunan av en militarist vid namn Chao Heng-t'i, som utnyttjade ”Hunans oberoende” för sina egna syften. Han gav sken av att stödja denna rörelse och förespråkade idén om ett Kinas förenta autonoma stater, men så snart han fick makten, undertryckte han den demokratiska rörelsen med stor energi. Vår grupp hade krävt lika rättigheter för män och kvinnor och en representativ regering och i största allmänhet en plattform för borgerlig demokrati. Vi pläderade öppet för dessa reformer i vår tidning, Nya Hunan. Vi gick till angrepp mot provinsparlamentet, där huvudparten av ledamöterna var godsägare och adelsmän, som utsetts av militaristerna. Denna kamp slutade med att vi rev ned rullar och fanor, som var

fyllda med extravaganta och meningslösa fraser.

Angreppet mot parlamentet betraktades som en stor händelse i Hunan och skrämde härskarna. Men när Chao Heng-t'i tog makten, förrådde han alla de idéer han stött, och speciellt våldsamt bekämpade han alla krav på demokrati. Vårt samfund vände sig därför mot honom. Jag minns en episod från 1920, då Hsin-min Hsueh-hui organiserade en demonstration för att fira treårsdagen av ryska oktoberrevolutionen. Den förbjöds av polisen. Somliga demonstranter hade försökt hissa den röda flaggan vid detta möte men förbjöds av polisen att göra det. Demonstranterna påpekade, att i enlighet med artikel 12 i konstitutionen hade folket rätt att samlas, organisera sig och yttra sig, men det gjorde inget intryck på polisen. De svarade att de inte var där för att undervisa i grundlagen utan för att utföra order av guvernören, Chao Heng-t'i. Från denna tidpunkt blev jag alltmer övertygad om att endast massiv politisk makt, säkrad genom massaktion, kunde garantera genomförandet av dynamiska reformer. [I oktober 1920 organiserade Mao en avdelning av Socialistiska ungdomskåren i Changsha, där han arbetade med Lin Tsu-han för att få till stånd hantverkarföreningar i Hunan.]

Vintern 1920 organiserade jag för första gången arbetare politiskt och hade börjat komma under inflytande av marxistisk teori och den ryska revolutionens historia. Under mitt andra besök i Peking hade jag läst mycket om händelserna i Ryssland, och jag hade ivrigt letat fram det lilla av kommunistisk litteratur, som då fanns tillräckligt på kinesiska. Tre böcker borrhade sig speciellt djupt in i mitt sinne och byggde hos mig upp en tro på marxismen, som jag aldrig har sviktat i sedan jag väl accepterat den som den korrekta tolkningen av historien. Dessa böcker var ”Kommunistiska manifestet”, översatt av Ch'en Wang-tao och den första marxistiska bok som publicerats på kinesiska, Kautskys ”Klasskampen” och Kirkups ”Socialismens historia”. Fram mot sommaren 1920 hade jag teoretiskt och i någon mån praktiskt blivit marxist, och från det ögonblicket betraktade jag mig själv som marxist. Samma år gifte jag mig med Yang K'ai-hui. [Mao nämnde aldrig något mer om sitt liv med Yang K'ai-hui utom då han berättade om hennes avrättning. Hon var studentska vid Pekings nationaluniversitet och blev sedan ungdomsledare under Stora revolutionen och en av de mest aktiva kvinnliga kommunisterna. Deras äktenskap hade bland radikala ungdomar i Hunan lovprisats som en ”idealisk romans”.]

4. Nationalistperioden

Mao var nu marxist men inte kommunist, eftersom det ännu inte existerade något organiserat kommunistiskt parti i Kina. Redan 1919 hade Ch'en Tu-hsiu upprättat kontakt med Komintern genom ryssar som bodde i Peking, och detsamma var fallet med Li Tachao. Men inte förrän våren 1920 anlände Grigorij Vojtinskij till Peking som Kommunistiska internationalens auktoriserade representant i sällskap med Yang Ming-chai, vilken var medlem av det ryska kommunistpartiet och fungerade som hans tolk. De överlade med Li Ta-chao och mötte troligen också medlemmar av Lis Samfund för studium av marxistisk teori. Samma år anlände den energiske och övertygande Jahn Henricus Sneevliet¹⁸ – en holländsk agent för Tredje internationalen och i Kina känd som Ti-san Kuo-chi – till Shanghai för samtal med Ch'en Tu-hsiu, som överlade med allvarliga kinesiska marxister där. Det var Ch'en som i maj 1920 sammankallade den konferens, vilken bildade en kommunistisk kärngrupp. Somliga av dess medlemmar (tillsammans med Li Ta-chao's grupp i Peking, en annan krets, som bildats i Kanton av Ch'en, grupper i Shantung och Hupeh

¹⁸ Sneevliet hade en lång indonesisk bakgrund och var veteranmedlem i andra internationalen. Han stödde Lenins brytning med den äldre europeiska socialistiska internationalen och bildandet av Tredje internationalen. Han var verksam som revolutionär agitator i Indonesien före kriget och med om att grunda ett socialdemokratiskt parti där. Han omkom under naziokupationen i Holland.

samt Maos grupp i Hunan) sammankallade följande år en konferens i Shanghai vilken (med Vojtinskijs hjälp) inbjöd till Kinesiska kommunistpartiets första kongress.

Om man betänker att det kinesiska kommunistpartiet 1937 alltså var omyndigt, kunde dess framgångar betraktas som ganska avsevärda. Utanför Ryssland var det världens starkaste kommunistiska parti och, med samma undantag, det enda som kunde skryta med en egen armé.

Ny kväll och Mao fortsatte sin berättelse:

– I maj 1921 reste jag till Shanghai för att delta i det möte vid vilket kommunistpartiet grundades. I dess organisation spelades de ledande rollerna av Ch'en Tu-hsiu och Li Ta-chao, vilka båda hörde till Kinas mest lysande intellektuella ledare. Under Li Tachao hade jag som extra bibliotekarie vid Pekings nationaluniversitet snabbt utvecklats i marxistisk riktning och Ch'en Tu-hsiu hade bidragit till denna min inriktning. Under mitt andra besök i Shanghai hade jag med Ch'en diskuterat de marxistiska böcker jag läst och Ch'ens egna trosförklaringar hade gjort djupt intryck på mig i vad som sannolikt var ett av mitt livs avgörande ögonblick.

Det fanns bara en annan representant för Hunan [Ho Shuheng, Maos gamle vän och medgrundare av Nya folkliga studiesamfundet; han avrättades 1935 av Kuomintang] vid detta historiska möte [partiets första nationalkongress] i Shanghai. Andra närvarande var Chang Kuo-t'ao, nu vice ordförande i Röda arméns militära råd, Pao Hui-sheng samt Chou Fu-hai¹⁹. Vi var allt som allt tolv. I Shanghai utgjordes centralkommittén av bl.a. Ch'en Tu-hsiu, Chang Kuo-t'ao, Ch'en Kung-po, Shih Tseng-tung [nu ämbetsman i Nanking], Sun Yuan-lu, Li Han-chun [dödad i Wuhan 1927], Li Ta och Li Sun [senare avrättad]. I oktober följande år organiserades partiets första provinsavdelning i Hunan och jag blev medlem av den. Organisationer upprättades också i andra provinser och städer. Till medlemmarna i Hupeh hörde Tung Pi-wu [nu ordförande i kommunistiska partiskolan i Pao An], Hsu Pai-hao och Shih Yang [avrättad 1923]. I Shensipartiet fanns Kao Chung-yu [Kao Kang] och några kända studentledare. I Peking var Li Ta-chao [avrättad tillsammans med nitton andra Peking-kommunister 1927], Teng Chung-hsia [avrättad av Chiang Kai-shek 1934], Lo Chung-lun, Liu Jen-ching [nu trotskist] och andra. I Kanton fanns Lin Po-chu [Lin Tsuhan], nu finanskommissarie i sovjetregeringen, och P'eng P'ai [avrättad 1929]. Wang Chun-mei och Teng En-ming hörde till Shantung-avdelningens grundare.

Under tiden hade ett kinesiskt kommunistparti [han avsåg Kommunistiska ungdomsförbundet, som börjat som Socialistiska ungdomskåren. Andra medlemmar var Teng Ying-ch'ao och Li Fu-ch'un och dennes hustru Ts'ai Ch'ang] organiserats i Frankrike av arbetarstudenterna där och det grundades nästan samtidigt med organisationen i Kina. Till partiets (ungdomsförbundet) grundare hörde Chou En-lai, Li Li-san och Hsiang Ching-wu, Ts'ai Ho-sens hustru. Lo Man [Li Wei-han] och Ts'ai Ho-sen deltog också vid bildandet av den franska avdelningen. Ett kinesiskt parti grundades i Tyskland något senare; bland dess medlemmar var Kao Yu-han, Chu Teh [nu Röda arméns överbefälhavare] och Chang Sheng-fu [nu professor vid Tsinghua-universitetet]. Moskva-avdelningens grundare var Ch'u Ch'iu-pai och andra, och i Japan fanns Chou Fu-hai.

I maj 1922 hade Hunan-avdelningen, som jag då var sekreterare för, redan organiserat mer än tjugo fackföreningar bland gruv- och järnvägsarbetare, kommunalanställda, typografer och arbetare vid regeringens myntverk. En stark facklig rörelse började den vintern. Kommunistpartiets arbete koncentrerades då huvudsakligen på studenter och arbetare, och mycket litet gjordes bland bönderna. De flesta av de stora gruvorna organiserades liksom praktiskt taget alla studenter. Det förekom åtskilliga strider både på student- och arbetarfronten. Vintern 1922 gav Hunans civilguvernör Chao Heng-t'i order om att två Hunan-arbetare, Huang Ai och Pang Yuan-ch'ing, skulle

¹⁹ Chou Fu-hai inledde till sist ett samarbete med japanerna under Wang Ching-weis marionettregim.

avrättas, och följderna blev en omfattande agitation mot honom. Huang Ai, en av de båda arbetare som dödats, var ledare för vänsterflygeln inom arbetarrörelsen, som hade sin tyngdpunkt bland yrkesskoleeleverna och stod i opposition mot oss, men vi stödde dem i detta fall och i många andra strider. Anarkisterna var också inflytelserika i fackföreningarna, som då var organiserade i Hunans fackliga landsorganisation. Men vi kompromissade och förhindrade genom förhandlingar många brådstörtade och meningslösa aktioner från deras sida.

Jag skickades till Shanghai för att hjälpa till med att organisera rörelsen mot Chao Heng-t'i. Andra partikongressen sammankallades i Shanghai den vintern (1922), och jag hade för avsikt att delta. Men jag glömde namnet på den plats där den skulle hållas, kunde inte finna några kamrater och missade den. Jag återvände till Hunan och drev kraftfullt på arbetet bland fackföreningarna. Den våren hölls många strejker för bättre löner, bättre behandling och erkännande av fackföreningarna. De flesta av dem var framgångsrika. Den i maj varslade man om generalstrejk i Hunan, och detta markerade en unik styrkeframgång för kinesisk arbetarrörelse.

Kommunistpartiets tredje kongress hölls i Kanton [i maj] 1923 och man fattade det historiska beslutet att ansluta sig till Kuomintang, samarbeta med det och skapa en enhetsfront mot de nordliga militaristerna.²⁰ Jag reste till Shanghai och arbetade i partiets centralkommitté. Följande vår [1924] reste jag till Kanton och deltog i Kuomintangs första nationalkongress. I mars återvände jag till Shanghai och kombinerade mitt arbete i kommunistpartiets exekutivbyrå [centralkommittén] med medlemskap i Kuomintangs exekutivbyrå [centrala exekutivkommitté] i Shanghai. De andra medlemmarna i denna byrå var Wang Ching-wei [senare premiärminister i Nanking] och Hu Han-min, som jag samarbetade med för att koordinera kommunistpartiets och Kuomintangs åtgärder. Den sommaren bildades militärakademien Whampoa. Galin blev rådgivare vid den, andra sovjetiska rådgivare anlände från Ryssland och ententen mellan Kuomintang och Kommunistpartiet började få en revolutionär nationell rörelses dimensioner. Följande vinter återvände jag till Hunan för att vila²¹ – jag hade blivit sjuk i Shanghai – men medan jag uppehöll mig i Hunan, organiserade jag kärnan till den stora bonderörelsen i denna provins.

Tidigare hade jag inte till fullo insett graden av klasskamp bland bondebefolkningen, men efter 30 maj-incidenten [1925] och under den stora våg av politisk aktivitet som följde på den, blev bondebefolkningen i Hunan mycket militant. Jag reste hemifrån, där jag hade vilat upp mig, och började en organisatorisk kampanj på landsbygden. På några månader hade vi bildat mer än tjugo bondeföreningar och hade retat upp godsägarna, som krävde, att jag skulle arresteras. Chao Heng-t'i skickade soldater efter mig och jag flydde till Kanton. Jag kom dit då Whampoa-studenterna hade besegrat Yunnan-militaristen Yang Hsi-ming och Lu Tsung-wai, Kwangsi-militaristen, och stor optimism rådde i staden och inom Kuomintang. Chiang Kai-shek hade blivit befälhavare för 1. armén och Wang Ching-wei regeringschef efter Sun Yat-sens död i Peking.

Jag blev redaktör för Politiska veckotidningen, en publikation från Kuomintangs propagandaavdelning [som leddes av Wang Ching-wei]. Senare spelade den en mycket aktiv roll för att an-

²⁰ Den tredje KKP-kongressen bekräftade överenskommelsen mellan Sun och Joffe, enligt vilken kommunisterna skulle ansluta sig till KMT, men Komintern-representanten Sneevliets krav att kontrollen över fackföreningsrörelsen skulle delas med KMT, motarbetades av Chang Kuo-t'ao, som då var chef för organisationsbyrån och fackförbundssekretariatet. Mao stödde till en början Chang Kuo-t'ao, men sedan resolutionen godkännts med en rösts övervikt, accepterade Mao Komintern-åsikten. Chang förlorade sin post i organisationsbyrån, Mao efterträdde honom och antagonismen mellan de båda tilltog.

²¹ Maos "koordinerande" verksamhet var i själva verket så framgångsrik, att han angreps för "högeravvikelse" och utstöttes (för första gången) ur centralkommittén. Hans återkomst till Hunan "för att vila" sammanföll med en kursändring i Kominterns politik, som nu förespråkade KKP:s fackföreningsorganisation. Mao återinvaldes i centralkommittén, men också Chang återfick sin partiprofil.

gripa och misskreditera Kuomintang's högerflygel, som leddes av Tai Chi-t'ao. Jag fick också ansvaret för utbildningen av bonderörelsens organisatörer [1925 blev Mao rektor för Bonderörelsens utbildningsinstitut efter P'eng P'ai, som hade skapat detta i Kanton 1924. Brodern, Mao Tse-min, var en av hans elever, vilka till stor del var hunaneser, sannolikt rekryterade av Maos provinsavdelning. Deras publikation var Chung-kuo Nung-min, "Den kinesiske bonden"] och de arrangerade för detta ändamål en kurs, vilken besöktes av representanter för tjugo olika provinser och även hade elever från Inre Mongoliet. Inte långt efter min ankomst till Kanton blev jag chef för Kuomintang's avdelning för propaganda och agitation samt suppleant i centralkommittén. Lin Tsu-han var då chef för Kuomintang's bondeavdelning och T'an P'ing-shan, som också var kommunist, blev chef för arbetaravdelningen.

Jag skrev mer och mer och fick speciella ansvarsuppdrag i kommunistpartiets arbete bland bönderna. På grundval av mina studier och mitt arbete med att organisera Hunan-bönderna skrev jag två broschyrer, en kallad "Analys av klasserna i det kinesiska samhället" och en annan kallad "Chao Heng-t'is klassgrundval och de uppgifter vi har framför oss". Ch'en Tu-hsiu opponerade mot de åsikter som uttrycktes i den första, vilken pläderade för en radikal jordpolitik och en kraftfull organisering av bondebefolkningen under kommunistiska partiet, och han refuserade den i de kommunistiska centralorganen. Den publicerades senare i Chungkuo Nung-min [Den kinesiske bonden] i Kanton och i tidskriften Chung-kuo Ch'ing-nien [Kinesisk ungdom]. Den andra uppsatsen publicerades som broschyr i Hunan. Jag hade börjat bli oense med Ch'ens högeropportunistiska politik vid det laget, och vi drev efterhand ytterligare ifrån varandra även om kampen mellan oss inte nådde sin höjdpunkt förrän 1927.

Jag fortsatte att arbeta inom Kuomintang i Kanton, tills Chiang Kai-shek gjorde sitt första statskupsförsök i mars 1926. Efter Kuomintang's vänster- och högerflyglars försoning och den förnyade bekräftelsen av solidaritet mellan Kuomintang och kommunisterna reste jag till Shanghai våren 1926. Kuomintang's andra kongress hölls i maj det året under Chiang Kai-sheks ledning [Mao deltog i den andra KMT-kongressen och återvaldes som suppleant i centrala exekutivkommittén]. I Shanghai ledde jag kommunistpartiets bondeavdelning, och därifrån skickades jag till Hunan som inspektör för bonderörelsen. Samtidigt – under Kuomintang's och kommunistpartiets enhetsfront – började hösten 1926 den historiska Nordexpeditionen.

I Hunan inspekterade jag bondeorganisationen och de politiska förhållandena i fem hsien – Changsha, Li Lang, Hsiang T'an, Hung Shan och Hsiang Hsiang – och avlade rapport ["Rapport om en undersökning av bonderörelsen i Hunan"²²] till centralkommittén och krävde, att man antog en ny linje för bonderörelsen. När jag tidigt följande vår nådde Wuhan, hölls ett interprovinsmöte med bönderna, i vilket jag deltog; där diskuterades förslagen i min artikel, som bl.a. rekommenderade en omfattande omfördelning av jorden. I detta möte deltog P'eng P'ai, Fang Chih-min och två ryska kommunister, Jolk (York?) och Volen. En resolution antogs om att mitt förslag skulle underställas kommunistpartiets femte kongress. Centralkommittén avvisade det.

När den femte partikongressen sammankallades i Wuhan i maj 1927, dominerades partiet alltjämt av Ch'en Tu-hsiu. Fast Chiang Kai-shek redan tagit ledningen för kontrarevolutionen och inlett sina angrepp mot kommunistpartiet i Shanghai och Nanking, pläderade Ch'en alltjämt för moderation och eftergifter åt Wuhans Kuomintang. Han satte sig över all opposition och bedrev en högeropportunistisk, småborgerlig politik. Jag var mycket missnöjd med partipolitiken då, speciellt ifråga om bonderörelsen. Jag tror i dag, att om bonderörelsen hade varit mer genomgripande organiserad och väpnad för en klasskamp mot godsägarna, skulle sovjeterna ha

²² Maos "Rapport", nu en klassiker, betonade, att "utan den fattige bonden kan det inte bli någon revolution". "Analys av klasserna i det kinesiska samhället" inleder Maos "Valda verk" och följs av "Rapport".

utvecklats tidigare och långt mer kraftfullt i hela landet.

Men Ch'en Tu-hsiu gjorde våldsamt motstånd. [Det gjorde också Stalin. Mao var inte närvarande vid femte kongressens slutsessioner, då en resolution antogs om att begränsa markkonfiskationen till storgodsägare, som också var "folkets fiender" i linje med Stalins direktiv]. Han förstod inte bondebefolkningens roll i revolutionen och underskattade i högsta grad dess möjligheter vid denna tidpunkt. Till följd av detta underlät femte kongressen, som hölls strax före Stora revolutionens kris, att anta ett adekvat jordprogram. Mina åsikter, som krävde snabb intensifiering av agrarkampen, diskuterades inte ens, ty centralkommittén, som likaså dominerades av Ch'en Tu-hsiu, vägrade beakta dem. Kongressen avfärdade jordfrågan genom att definiera en godsägare som "en bonde som äger mer än 500 mou mark" [omkring 33 hektar eller nästan 100 gånger tillgänglig odlingsbar jord per jordbrukare] – en fullständigt inadekvat och opraktisk grundval att utveckla klasskampen på och helt utan hänsyn till markekonominns speciella karaktär i Kina. Efter kongressen organiserades dock en allkinesisk bondeunion, och jag blev dess förste ordförande.

Fram mot våren 1927 hade bonderörelsen i Hupeh, Kiangsi och Fukien och speciellt i Hunan utvecklat en häpnadsväckande militans trots kommunistpartiets ljumma inställning till den och Kuomintang's definitiva oro. Höga ämbetsmän och arméofficerare började kräva, att den skulle undertryckas och beskrev Bondeunionen som en "luffarunion" och dess handlingar och krav som excesser. Ch'en Tu-hsiu hade återkallat mig från Hunan, då han ansåg mig ansvarig för vissa händelser där och var våldsamt emot mina idéer. [Mao stödde – och tog troligen initiativet till – Hunans bondeunions resolutioner, som krävde, att alla större jordegendomar skulle konfiskeras.]

I april hade den kontrarevolutionära rörelsen börjat i Nanking och Shanghai och en allmän massaker på organiserade arbetare hade ägt rum under Chiang Kai-shek. Samma åtgärder hade vidtagits i Kanton. Den 21 maj inträffade Hsu K'o-hsiang-revolten i Hunan. Tjotgals med bönder och arbetare dödades av reaktionärerna. Kort därpå upphävde Vänsterkuomintang i Wuhan sin överenskommelse med kommunisterna och "utstötte" dem ur Kuomintang och ur en regering som snabbt upphörde att existera.

Många kommunistledare beordrades nu av partiet att lämna landet och resa till Ryssland eller Shanghai eller någon säker plats. Jag beordrades fara till Szechwan. Jag övertalade Ch'en Tu-hsiu att skicka mig till Hunan i stället som sekreterare i provinskommittén, men efter tio dagar beordrade han mig att genast återvända och anklagade mig för att organisera en revolt mot T'ang Sheng-chih, som då hade makten i Wuhan. Partiets affärer var nu kaotiska. Nästan alla opponerade mot Ch'en Tu-hsius ledarskap och opportunistiska linje. Wuhan-ententens sammanbrott strax därpå medförde hans fall.

5. Sovjetrörelsen

Ett samtal jag hade med Mao Tse-tung om de mycket omdiskuterade händelserna våren 1927 förefaller tillräckligt intressant att nämnas här. Det var inte en del av hans självbiografi, som han berättade den för mig, utan den var väsentlig som en personlig reflexion om vad som kom att bli en avgörande erfarenhet i varje kinesisk kommunist's liv.

Jag frågade Mao vem han betraktade som den främst ansvarige för kommunistpartiets misslyckande 1927, nederlaget för koalitionsregeringen i Wuhan och Nanking-diktaturens hela triumf. Mao lade största skulden på Ch'en Tu-hsiu, vars "opportunistiska vacklan berövade partiet dess avgörande ledning och en egen direkt linje i ett ögonblick, då ytterligare kompromiss klart innebar katastrof".

Den man han näst Ch'en ansåg ansvarig för nederlaget var Michail Markovitj Borodin, den ryske

politiska chefsrådgivaren, som ansvarade direkt inför Sovjetunionens politbyrå. Mao förklarade, att Borodin totalt ändrat uppfattning; han talade för en radikal jordreform 1926 men var starkt emot den 1927 utan att ha något logiskt stöd för sin vacklan. ”Borodin stod bara en smula till höger om Ch'en Tu-hsiu”, sade Mao, ”och var beredd att göra vad som helst för att tillfredsställa bourgeoisien, till och med att avvärja arbetarna, vilket han slutligen beordrade.” Den indiske Komintern-delegaten M. N. Roy ”stod en smula till vänster om både Ch'en och Borodin, men han bara stod där”. Enligt Mao ”kunde han tala, och han talade för mycket, utan att erbjuda någon praktisk metod”. Mao ansåg, att Roy objektivt sett varit ett dumhuvud, Borodin en stympare och Ch'en en omedveten förrädare.

– Ch'en var i själva verket rädd för arbetarna och speciellt för de beväpnade bönderna. När han till sist ställdes inför det väpnade upprorets realitet, miste han fullständigt fattningen. Han kunde inte längre klart se vad som skedde, och hans småborgerliga instinkter förledde honom till panik och nederlag.

Mao försäkrade, att Ch'en vid denna tidpunkt var det kinesiska partiets fullkomliga diktator, som antog vitala beslut utan att ens konsultera centralkommittén. ”Han visade inte andra partiledare Kominterns order och diskuterade dem inte ens med oss.”²³ Men till sist blev det Roy, som

²³ Flera viktiga vetenskapliga undersökningar av denna period har på senare år i olika grad fastställt Stalins ansvar för ”1927 års sammanbrott”, men det återstår ännu för den kinesiska historiografien att göra en dokumenterad analys ur officiell KKP-synpunkt. Ch'en, Roy och Borodin följde med säkerhet direktiv från Stalin, som hade övertagit kontrollen av Kominterns exekutivkommitté från Zinovjev 1926. Det var alltså Stalins linje, som Mao här indirekt kritiserade. Blev Ch'en i stort sett en syndabock för Stalins misstag? I sitt självförsvar vid centralkommitténs extraordinära möte den 7 augusti 1927 försäkrade Ch'en, att han hade opponerat mot Kominterns linje våren 1927 men att hans protester avvisats; sedan hade han lytt Komintern-disciplinen och genomfört Stalins direktiv mot bättre vetande. (Han hade misstrött både Chiang Kai-shek och Wang Ching-wei.) Sedan Ch'en uteslutits ur politbyrån, lät han sprida ett brev till centralkommittén, där han gjorde invändningar mot att den accepterat ”försvaret av Sovjetunionen” som en plikt över alla andra revolutionära hänsyn.

1929 hade tvistefrågan blivit kritisk då Chang Hsueh-liang erövrade de av ryssarna administrerade delarna av den gemensamt ägda Kinesiska östjárnvägen i Manchuriet och förklarade dem vara ”nationaliserade”. Som hämnd förflyttades ryska röda arméstyrkor in i Manchuriet för att återvinna de ryska rättigheterna samtidigt som Komintern krävde, att KKP (och alla kommunistpartier) skulle stödja den ryska politiken gentemot de kinesiska nationalisterna. Ch'en uteslöts ur partiet i november 1929 och organiserade senare ett ”vänsteroppositionellt” parti med Trotskijs stöd. Detta räddade honom inte undan arrestering (och fem års fängelse) av KMT-myndigheterna. Han frigavs 1937 och dog 1942.

Borodin hemkallades 1927 till Moskva och var några år redaktör för den engelskspråkiga ”Moscow Daily News” med Anna Louise Strong som medredaktör. Efter andra världskriget lät Stalin spärra in Borodin; han dog i Sibirien. Stalins polis fängslade också Anna Louise Strong och deporterade henne som amerikansk spion”. Chrusjtjov gav order om att Borodin skulle rehabiliteras postumt. Han gav också order om rehabilitering av Anna Louise Strong: hon begav sig kort därefter till Peking, som blivit ett Chrusjtjov-fientligt centrum. Roy behöll Stalins välvilja fram till 1929, då han plötsligt lämnade Moskva under antaget namn och kort därefter officiellt utstöttes ur Komintern. (Under andra världskriget ledde han en Hitler-vänlig fraktion i Indien.)

Besso Lominadze och Heinz Neumann efterträdde Roy och Borodin som Stalins agenter i Kina. I enlighet med Stalins ambivalenta order krävde Neumann en Kanton-kommun (december 1927), ett misslyckande som Stalin ställde honom själv till svars för. Han återvände till Sovjetunionen och sågs sista gången där 1931. 1930 anslöt sig Lominadze till oppositionen och försökte avlägsna Stalin ur Kominterns ledning. Stalin lät förvisa honom till Magnitogorsk, där han snart därefter begick självmord. Adolf A. Joffe, en revolutionsveteran, som hade varit Lenin behjälplig med att arrangera Brest-Litovsk-fördraget, varefter han förhandlade om den kinesisk-sovjetiska pakten med Sun Yat-sen, begick självmord (1927) i protest mot att Stalin uteslöt Trotskij ur bolsjevikpartiet.

Lominadze hade varit Li Li-sans starkaste anhängare i Komintern. Hans angrepp mot Stalin var endast delvis förknippade med kinesiska frågor men de sammanföll med krisen kring ”Li Li-san-linjen” i Kina och bidrog till att påverka Stalin att misskreditera Li och stödja en ny ledning i den kinesiska politbyrån. Till Stalins Komintern-funktionärer i Kina under denna ödesdiga period hörde Earl Browder, som återkallades från Kina av Pavel Mif. Browder uteslöts dock inte ur Komintern, som Stalin avskaffade med ett penndrag 1943.

framtvingade brytningen med Kuomintang. Komintern sände ett budskap till Borodin med order om att partiet skulle inleda en begränsad konfiskation av godsägarmark. Roy kom över ett exemplar av det och visade det genast för Wang Ching-wei, som då var ordförande i Vänsterkuomintangs regering i Wuhan. Följden av detta infall är välkänd. Kommunisterna utstöttes ur Kuomintang av Wuhan-regimen, som strax därefter bröt samman sedan den förlorat de regionala krigsherrarnas stöd; dessa sökte nu sin säkerhet i kompromisser med Chiang Kai-shek. Borodin och andra Komintern-agenter flydde till Ryssland och anlände dit lagom för att uppleva, hur oppositionen krossades och Trotskijs ”permanent revolution” misskrediterades, medan Stalin på allvar satte igång med att ”bygga socialismen i ett land”.

Mao trodde inte att kontrarevolutionen skulle ha kunnat besegras 1927 ens om kommunistpartiet hade fört en aggressivare jordkonfiskationspolitik och skapat kommunistiska arméer av arbetare och bönder inför brytningen med Kuomintang. ”Men sovjeterna skulle ha fått en oerhörd start i Sydchina och en bas, där de senare aldrig skulle kunnat bli nedkämpade.”

I sin skildring av sig själv hade Mao nu nått fram till sovjeternas början; dessa växte fram ur revolutionens spillror och kämpade för att bygga upp en seger ur ett nederlag. Han fortsatte:

– Den 1 augusti 1927 inledde 20. armén under Ho Lung och Yeh T'ing i samarbete med Chu Teh det historiska Nanchangupproret²⁴, och början till vad som skulle bli Röda armén organiserades. En vecka senare, den 7 augusti, avsatte ett extraordinärt möte med centralkommittén Ch'en Tu-hsiu som sekreterare. Jag hade varit medlem av partiets politbyrå sedan tredje konferensen i Kanton 1924 och arbetade aktivt för beslutet, och bland de tio andra medlemmar som var närvarande vid mötet märktes Ts'ai Ho-sen, P'eng P'ai, Chang Kuo-t'ao och Ch'u Ch'iu-pai. [Ch'u Ch'iu-pai valdes här till politbyråns generalsekreterare efter Ch'en Tu-hsiu, som anklagades för ”högeravvikelse” och utstöttes ur politbyrån.] En ny linje antogs av partiet, och allt hopp om samarbete med Kuomintang övergavs för tillfället, då KMT redan blivit ett hopplöst redskap för imperialismen och inte kunde genomföra en demokratisk revolutions plikter. Den långa, öppna kampen om makten började nu.

Jag sändes till Changsha för att organisera den rörelse som senare blev känd som Höstskörde-revolten. Mitt program krävde förverkligandet av fem punkter: 1) provinspartiets fullständiga skiljande från Kuomintang, 2) organiserandet av en revolutionär bonde- och arbetararmé, 3) konfiskation av små och medelstora lika väl som storgodsägares egendom, 4) upprättande av en kommunistpartimakt i Hunan oberoende av Kuomintang och 5) organiserandet av sovjeter. Vid denna tidpunkt motsatte sig Komintern den femte punkten, och inte förrän senare började den lanseras som ett slagord.

I september hade vi redan lyckats organisera ett omfattande uppror genom bondeunionerna i Hunan, och de första enheterna i en bonde- och arbetararmé bildades. Soldater rekryterades huvudsakligen från tre källor – bondebefolkningen själv, gruvarbetarna i Hanyang och upproriska KMT-soldater. Denna tidiga revolutionära militärstyrka kallades Första divisionen av 1. bonde- och arbetararmén. Första regementet bildades av gruvarbetare från Hanyang [vilka hade organiserats av Mao, Liu Shao-chi och Ch'en Yun. Vid bildandet av bonde- och arbetararmén, soldat-

²⁴ Mao deltog inte i revolten, men general Chu Teh förklarade, att Mao varit med om att planera den (Smedley: ”The Great Road”). En affisch, som såldes över hela Folkrepubliken Kina, visade Mao som talade vid ett möte (18 juli 1927) utanför Nanchang där beslutet om revolten fattades. Ledande deltagare i Nanchangrevolten var Chu Teh, Ho Lung, Chang Kuo-t'ao, Chou En-lai, Fang Chih-min, Li Li-san, Lin Tsu-han, Lin Piao, Liu Po-ch'eng, P'eng P'ai, Su Yu, Ch'en Keng, Ch'en Yi, Su Chao-cheng, Nieh Ho-t'ing, Nieh Jung-chen, T'an Chen-lin, T'an Ping-shan, Yeh Chien-ying, Hsu T'eh-li, och Teng Ying-ch'ao (fru Chou En-lai). Första augusti-revolten (Nanchang-revolten) kom att firas som FBA:s födelsedag.

sovjeter och folkråd agerade Mao oberoende av centralkommittén och fick en reprimand. Vid tiden för upprättandet av hans första soldatsovjeter hade Kominterns kurs åter ändrats. I november 1927 utstötte centralkommittén Mao ur politbyrå för ”högeravvikelser”. Allt det grundläggande arbete han gjorde i Chinggangshan den vintern var ”olagligt”, även om Mao inte blev medveten om det förrän efter några månader. Han återinvaldes i juni 1928]. Ett andra regemente skapades av bondegardister i P'ing Kiang, Liu Yang, Li Ling och två andra *hsien* i Hunan och ett tredje av en del av Wuhans garnisonsstyrkor, som hade revolterat mot Wang Ching-wei. Denna armé organiserades med sanktion av Hunans provinskommitté, men Hunan-kommitténs och vår armés allmänna program stod i motsättning till partiets centralkommitté, vilken dock föreföll ha bedrivit en vänta-och-se-politik snarare än aktiv opposition.

Medan jag organiserade armén och reste mellan gruvarbetarna i Hanyang och bondegardisterna, tillfångatogs jag av några min-t'uan, som arbetade för Kuomintang. Kuomintang-terrorn befann sig då på sin höjdpunkt, och hundratals misstänkta röda blev skjutna. Man gav order om att jag skulle föras till min-t'uans högkvarter, där jag skulle avrättas. Men jag lånade tiotals dollar av en kamrat och försökte muta eskorten att släppa mig fri. De vanliga soldaterna var legoknektar utan speciellt intresse av att se mig död och de gick med på att släppa mig, men subalternofficeren, som hade befälet, vägrade. Jag beslöt därför att försöka fly men fick ingen möjlighet förrän ett par hundra yards från min-t'uan-högkvarteret. Då slet jag mig lös och sprang ut på fälten.

Jag nådde en högt belägen plats ovanför en damm och med högt gräs runt omkring, och där höll jag mig dold till solnedgången. Soldaterna förföljde mig och tvingade några bönder att hjälpa till och söka. Många gånger kom de mycket nära, en eller ett par gånger så nära att jag nästan kunde snudda vid dem, men hur det nu kom sig, undgick jag upptäckt, fast jag gav upp hoppet åtskilliga gånger och var säker på att jag skulle bli infångad igen. I skymningen gav de till slut upp sökandet. Jag gav mig genast i väg över bergen och vandrade på natten. Jag hade inga skor, och mina fötter blev svårt sargade. På vägen mötte jag en bonde, som hjälpte mig, gav mig tak över huvudet och senare visade mig vägen till nästa distrikt. Jag hade sju dollar på mig och använde dem till att köpa skor, ett parasoll och mat. När jag slutligen nådde fram till bondegardisterna, hade jag bara två kopparmynt i fickan.

Då den nya divisionen upprättades, blev jag ordförande i dess frontpartikommitté, och Yu Sha-t'ou, en officer från garnisons-styrkan i Wuhan, blev 1. arméns befälhavare. Men Yu hade mer eller mindre tvingats av sina män att acceptera posten; strax därefter deserterade han och anslöt sig till Kuomintang. Han arbetar nu för Chiang Kai-shek i Nanking.

Den lilla armén, som ledde bonderevolten, förflyttade sig sydvart genom Hunan. Den måste bryta igenom förband av tusentals KMT-soldater och utkämpade många slag med många eldöverfall. Disciplinen var dålig, den politiska utbildningen befann sig på låg nivå, och bland manskap och officerare fanns många vacklande element. Det förekom många deserteringar. Efter Yu Sha-t'ous flykt organiserades armén om när den nådde Ningtu. Ch'en Hao blev befälhavare för de återstående styrkorna, omkring ett regemente; också han begick senare förräderi. Men många i denna första grupp förblev lojala till slutet och är ännu i dag i Röda armén – män som Lo Jung-huan, Första armékårens politiske kommissarie, och Yang Li-san, som nu är armébefälhavare. När den lilla skaran slutligen klättrade uppför Chinggangshan, räknade den omkring 1 000 man.²⁵

Eftersom Höstskörde-revoltens program inte hade sanktionerats av centralkommittén och 1. armén hade lidit svåra förluster och rörelsen sedd ur storstadssynpunkt föreföll dömd att misslyckas, stämplades jag nu definitivt av centralkommittén. [Mao fick tre reprimander av Central-

²⁵ Chinggangshan var ett nästan ointagligt bergsfäste, som tidigare hållits av banditer, vid Hunan-Kiangsi-gränsen.

kommittén och utstöttes tre gånger av den.] Jag avskedades ur politbyrån liksom ur partiets frontkommitté. Provinskommittén i Hunan angrep oss också och kallade oss "gevärsrörelsen". Ändå höll vi samman vår armé i Ching kangshan och kände oss säkra på att vi följde den korrekta kursen, och de följande händelserna skulle göra oss fullt och fast övertygade om det. Nya rekryter tillkom och divisionen växte igen. Jag blev dess befälhavare.

Från vintern 1927 till hösten 1928 hade Första divisionen sin bas i Ching kangshan. I november 1927 upprättades den första sovjeten i Tsalin [Ch'aling] vid Hunan-gränsen, och den första sovjetregeringen valdes. [Samma månad upprättade P'eng P'ai en "sovjet" i Hailufeng, men den nedkämpades snart.] Dess ordförande blev Tu Chung-pin. I denna sovjet liksom i följande förde vi fram ett demokratiskt program med en moderat politik, baserad på långsam men regelbunden utveckling. Detta gjorde att Ching kangshan utsattes för beskyllningar av kuppivrare inom partiet, vilka krävde en terroristisk politik av raider, mordbränder och mord på godsägare för att förstöra deras moral. 1. arméns frontkommitté vägrade använda sådan taktik och brännmärktes därför som "reformister" av hetsporrarna. Jag angreps bittert för att inte föra en "radikalare" politik.

Två tidigare banditledare i trakten av Ching kangshan, Wang Tso och Yuan Wen-t'sai, anslöt sig till Röda armén vintern 1927. Detta ökade styrkan till omkring tre regementen. Wang och Yan blev båda regementschefer och jag arméchef. Trots att dessa båda män var f.d. banditer, hade de låtit sina styrkor delta i den nationalistiska revolutionen, och de var nu beredda att kämpa mot reaktionen. Medan jag var kvar i Ching kangshan, var de trogna kommunister och utförde partiets order. När de senare lämnades för sig själva i Ching kangshan, återgick de till sina banditvanor. Slutligen dödades de av bönderna, som vid det laget var organiserade och sovjetiserade och kunde försvara sig.

I maj 1928 anlände Chu Teh till Ching kangshan, och våra styrkor slogs samman. Tillsammans skisserade vi en plan på att upprätta ett sex hsien stort sovjetområde, stabilisera och gradvis konsolidera kommunistmakten i gränsdistrikten i Hunan-Kiangsi och Kwangtung och med detta som bas expandera över större områden. Denna strategi stod i konflikt med rekommendationerna från partiet, som hade grandiosa idéer om snabb expansion. Inom själva armén måste Chu Teh och jag kämpa mot två tendenser: först en önskan om att genast gå mot [Hunans huvudstad] Changsha, vilket vi betraktade som äventyrligt, och mot en önskan om att vi skulle dra oss tillbaka söder om Kwangtung-gränsen, vilket vi betraktade som "reträttism". Våra huvuduppgifter, som vi såg dem då, var två: att dela landet och upprätta sovjeter. Vi ville beväpna massorna för att påskynda dessa processer. Vår politik krävde fri handel [med de vita områdena], generös behandling av tillfångatagna fiendesoldater och demokratisk moderation i allmänhet.

Ett representativt möte [andra Maoping-konferensen] sammankallades i Ching kangshan hösten 1928, och i detta deltog delegater från sovjetdistrikten norr om Ching kangshan. Det fanns alltså vissa meningsskiljaktigheter bland partimännen i sovjetdistrikten beträffande de punkter som nämnts ovan, och vid detta möte vädrades motsättningarna ordentligt. En minoritet menade, att vår framtid på denna grundval var ytterst begränsad, men majoriteten trodde på politiken, och när man föreslog en resolution, som deklarerade, att sovjetrörelsen skulle bli segerrik, antogs den med lätthet. Partiets centralkommitté hade dock ännu inte givit rörelsen sitt godkännande. Detta skedde inte förrän vintern 1928, då rapporten om förhandlingarna vid kinesiska kommunistpartiets sjätte kongress, vilken hölls i Moskva, nådde Ching kangshan.

Med den nya kurs som antogs vid den kongressen var Chu Teh och jag helt införstådda.²⁶ Från

²⁶ Mao menade kanske, att han var överens med KKP:s sjätte kongress' "linje" samtidigt som han behöll för sig själv att han inte var ense med politbyråns tolkning av den. I varje fall motsades hans förklaring inför mig direkt av hans

den stunden upphörde skiljaktigheterna mellan partiledarna och sovjetrörelsens ledare i jordbruksdistrikten. Partiharmonin var återställd. Sjätte kongressens resolutioner sammanfattade erfarenheten av – 27 års revolution och Nanchang-, Kanton- och Höstskörderevolterna. Den slutade med att godkänna att bonderörelsen betonades. Ungefär samtidigt började Röda arméer dyka upp på andra håll i Kina. Revolter hade förekommit i västra och östra Hupeh vintern 1927, och dessa utgjorde grunden för nya sovjetdistrikt. Ho Lung i väst och Hsu Hai-tung i öst började bilda egna arbetar- och bondearméer. Den senares operationsområde blev kärnpunkten för Oyuwan-sovjeten, till vilken senare Hsu Hsiang-ch'ien och Chang Kuo-t'ao anslöt sig. Fang Chih-min och Hsiao Shih-ping hade också inlett en rörelse utmed Kiangsis nordöstgräns mot Fukien vintern 1927, och ur denna utvecklade sig senare ett mäktigt sovjetbasområde. Efter Kanton-revoltens misslyckande hade P'eng P'ai fört en del av de lojala styrkorna till Hailufeng och bildade där en sovjet, som till följd av putschistisk politik snart krossades. En del av armén tog sig dock ut ur distriktet under Ku Ta-chens befäl, kom i kontakt med Chu Teh och mig och blev senare kärnan i 11. röda armén.

Våren 1928 blev partisanerna aktiva i Hsingkuo och Tungku i Kiangsi under ledning av Li Wen-lung och Li Shao-tsu. Denna rörelse hade sin bas i närheten av Kian och dessa partisaner blev sedan ryggraden i 3. armén, medan distriktet självt blev centrala sovjetregeringens bas. I västra Fukien upprättades sovjeter av Chang Ting-ch'eng, Teng Tzu-hui och Hu Pei-teh, vilken senare blev socialdemokrat.

Under ”kampen mot aventurismen” i Ching kangshan hade 1. armén förhindrat två försök av vita styrkor att återta berget. Ching kangshan visade sig vara ett utomordentligt basområde för en rörlig armé av det slag vi byggde upp. Det hade goda naturliga försvarsmöjligheter och fick skördar som var tillräckliga för att försörja en mindre armé. Det hade en omkrets av 500 li och en diameter av 80 li. På orten var det känt under ett annat namn, Ta Hsiao Wu Chin [Stora-små fem källorna], medan det verkliga Ching kangshan var ett för länge sedan övergivet berg i närheten och hade fått sitt namn från de fem huvudkällorna vid dess sidor – ta, hsiao, shang, hsia och chung eller stora, lilla, övre, nedre och mellersta källorna. De fem byarna på berget var uppkallade efter dessa källor.

Sedan våra arméstyrkor förenats i Ching kangshan, skedde en reorganisation, den berömda 4. röda armén skapades; Chu blev befälhavare och jag politisk kommissarie. Fler soldater anlände till Ching kangshan efter revolter och myterier i Ho Chiens armé vintern 1928, och av dessa bildades 5. röda armén (uncle) befäl av P'eng Teh-huai. Där fanns också Teng P'ing, som stupade i Tsunyi i Kweichow under Den långa marschen, Huang Kuo-nu, som dödades i Kwangsi 1931, och T'ien Teh-yuan.

På berget blev förhållandena mycket usla efter så många soldaters ankomst. Manskaper hade inga vinteruniformer och livsmedlen var ytterst knappa. I månader levde vi praktiskt taget på pumpa. Soldaterna ropade ett eget slagord: ”Ned med kapitalismen och ät pumpa!” – ty för dem betydde kapitalismen godsägare och godsägarpumpa. Chu Teh lämnade kvar P'eng Teh-huai i Ching kangshan och bröt igenom den blockad som upprättats av de vita styrkorna, och i januari 1929 slutade vår första sejour på det omstridda berget.

4. armén började nu en kampanj genom södra Kiangsi vilken snabbt utvecklades framgångsrikt. Vi upprättade en sovjet i Tung-ku och mötte där och gick samman med röda styrkor på platsen

”Rapport om vissa frågor i vårt partis historia”, som han avgav vid KKP:s sjunde kongress 1945. I denna långa kritik påpekade han tre huvudmisstag, som gjorts av sjätte kongressen. Det fundamentala var att man inte erkänt att ”den kinesiska borgerligt-demokratiska revolutionen i det väsentliga är en bonderevolution ...”

Med delade styrkor fortsatte vi in i Yungting, Shangheng och Lung Yen och upprättade sovjeter i alla dessa distrikt. Förekomsten av militanta klassrörelser innan Röda armén anlände säkrade vår framgång och bidrog till att mycket snabbt konsolidera sovjetmakten på en stabil grund. Röda arméns inflytande utsträcktes nu genom den agrara massrörelsen och partisanerna till fler andra hsien, men kommunisterna tog inte hela makten där förrän senare.

Förhållandena i Röda armén började förbättras både materiellt och politiskt, men det fanns fortfarande många dåliga tendenser. ”Partisanismen” till exempel var en svaghet som speglades bristen på disciplin, överdrivna demokratiska idéer och löslig organisation. En annan tendens som måste bekämpas var ”vagabondage” – motvilja mot att inrätta sig för att sköta allvarliga regeringsuppgifter, förkärlek för rörlighet, förändring, nya erfarenheter och händelser. Det fanns också rester av militarism, då somliga officerare behandlade manskapet illa och till och med slog dem, och av diskriminering mot dem som man tyckte personligen illa om medan andra favoriserades.

Många av svagheterna övervanns efter sammankallandet av 4. röda arméns nionde partikonferens, som hölls i västra Fukien²⁷ i december 1929. Förbättringsidéer diskuterades, många missförstånd klarades ut och nya planer antogs, som lade grunden till en högtstående typ av ideologiskt ledarskap inom Röda armén. Dittills var de tendenser som beskrivits mycket allvarliga och utnyttjades av en trotskistisk fraktion inom partiet och militärledningen till att underminera rörelsens styrka. En mäktig strid hade nu inletts mot dem, och flera av dem berövades partiposter och befäl. För dessa var arméofficeren Liu En-k'ang typisk. Man fann att de hade för avsikt att förinta Röda armén genom att försätta den i svåra lägen under slagen, och efter flera misslyckade drabbningar blev deras planer helt uppenbara. De angrep bittert vårt program och allt vi förespråkade. Sedan erfarenheten visat deras misstag, eliminerades de från ansvariga poster, och efter Fukien-konferensen förlorade de sitt inflytande.

Denna konferens rörde väg för upprättandet av sovjetmakten i Kiangsi. Följande år präglades av några lysande framgångar Nästan hela södra Kiangsi föll för Röda armén. De centrala sovjetregionernas bas hade upprättats.

Den 7 februari 1930 sammankallades en viktig lokal partikonferens i södra Kiangsi för att diskutera det framtida programmet för sovjeterna. I den deltog lokala representanter för partiet, armén och regeringen. Här debatterades mycket utförligt frågan om jordpolitiken, och kampen mot ”opportunisten”, ledd av dem som var emot jordreform, vanns. Man beslöt genomföra jordreformen och påskynda bildandet av sovjeter. Dittills hade Röda armén endast bildat lokal- och distriktssovjeter. Vid denna konferens beslöt man upprätta en sovjetregering i provinsen Kiangsi. På det nya programmet svarade bönderna med varmt, entusiastiskt stöd, vilket under de följande månaderna bidrog till att slå tillbaka Kuomintang-arméernas utrotningskampanjer.

6. Röda arméns tillväxt

Mao Tse-tungs berättelse hade börjat lämna kategorin ”personhistoria” och på ett opåtagligt sätt sublimerat sig i en stor rörelses frammarsch, där man inte kunde urskilja honom tydligt som

²⁷ Ku-t'ien-konferensen, som Mao sammankallade då han var konvalescent efter en svår sjukdom (vid denna tidpunkt rapporterades han död av Komintern), resulterade i överenskommelser, som gav Maos ”frontkommitté” det politiska befälet över hela 4. armén. Maos grundläggande teser om revolutionens strategi och syften var att man främst förlitade sig på den fattiga bondebefolkningens stöd, upprättade sovjetbaser på landsbygden och utvecklade den politiska och militära organisation och taktik, som man lärt sig av erfarenheterna i Chinggangshan och som Mao formulerat vid två konferenser i Maoping. Efter denna tidpunkt lyckades oppositionen i politbyrån aldrig helt skilja Mao från armén och bondestödet i landsbygdssovjeterna.

person, även om han behöll sin dominerande roll. Det var inte längre ”jag” utan ”vi”, inte längre Mao Tse-tung utan Röda armén, inte längre ett subjektivt intryck av ett enskilt livs erfarenheter utan en objektiv skildring av en åskådare, som sysslade med det kollektiva människödetets förvandlingar som historiskt material.

Allteftersom historien närmade sig ett slut, blev det alltmer nödvändigt för mig att fråga ut honom om honom själv. Vad gjorde han vid den tidpunkten? Vilken post hade han då? Vilken var hans inställning i den eller den situationen? Och mitt frågande framkallade de anmärkningar om honom själv, som återfinns sista kapitlet i denna berättelse:

– Efterhand förbättrades Röda arméns arbete med massorna, disciplinen stärktes och en ny organisationsteknik utvecklades. Överallt började bondebefolkningen frivilligt hjälpa till med revolutionen. Redan i Chingkangshan hade Röda armén ålagt sina soldater tre enkla disciplinregler: noggrant lydande av order, inga som helst konfiskationer från den fattiga bondebefolkningen och noggrann leverans direkt till regeringen av allt som konfiskerats från godsägarna. Efter 1928 års konferens [andra Maoping-konferensen] gjordes energiska ansträngningar att säkra bondebefolkningens stöd, och åtta regler fogades till de tre ovan omnämnda. De var:

1. Häng tillbaka alla dörrar när ni lämnar ett hus. [Denna order är inte så förbryllande som den låter. Trädörrarna i ett kinesiskt hus är lätta att ta av och hakas ofta av på kvällen, ställs över träbockar och används som improviserade sängar.]
2. Lämna tillbaka och rulla ihop stråmattan du sovit på.
3. Var hövlig och artig mot folk och hjälp dem när du kan
4. Återlämna allt lånat.
5. Ersätt allt skadat.
6. Var hederlig vid alla transaktioner med bönderna.
7. Betala allt som köpts.
8. Var hygienisk och placera särskilt latrinerna på betryggande avstånd från folks bostäder.

De båda sista reglerna tillfogades av Lin Piao. Dessa åtta punkter upprätthölls med allt större framgång och är än i dag den röde soldatens moralkodex, som han lär sig utantill och ofta repeterar [de sjöngs också dagligen i en av Röda arméns sånger]. Röda armén lärdes också tre andra skyldigheter: 1) att kämpa på liv och död mot fienden, 2) att beväpna massorna och 3) att samla pengar till stöd åt kampen.

I början av 1929 ombildades flera partisangrupper under Li Wen-lung och Li Shao-tsu till 3. röda armén under Wang Kung-lus befäl och med Ch'en Yi som politisk kommissarie. Under samma period gjorde en del av Chu Pei-tehs min-t'uan myteri och förenade sig med Röda armén. De fördes till kommunistlägret av en Kuomintang-officer, Lo P'ing-hui, som blivit desillusionerad beträffande Kuomintang och ville ansluta sig till Röda armén. Han är nu befälhavare för 32. röda armén i Andra arméfördelningen. Av Fukien-partisaner och kärnor av reguljära röda förband skapades i 2. röda armén under befäl av Wu Chung-hao och med T'an Chen-lin som politisk kommissarie. Wu dödades senare under ett slag och efterträddes av Lo P'ing-hui.

Det var vid denna tid som Första armékåren organiserades med Chu Teh som befälhavare och mig själv som politisk kommissarie. Den bestod av 3. armén, 4. armén under Lin Piao's befäl och 12. armén under Lo P'ing-hui. Partiledningen låg hos en frontkommitté, för vilken jag var ordförande. Det fanns redan drygt 10 000 man i Första armékåren och de var organiserade i tio divisioner. Utöver denna huvudstyrka fanns det många lokala och Oberoende regementen, röda garden och partisaner.

Bortsett från rörelsens politiska grundval förklarade den röda taktiken åtskilligt av den

framgångsrika militära utvecklingen. I Ching kangshan hade fyra slagord antagits, och dessa ger nyckeln till de partisankrigsmetoder som används och som Röda armén växte fram ur. Slagorden var:

1. När fienden rycker fram, retirerar vi!
2. När fienden gör halt och slår läger, stör vi dem!
3. När fienden söker undvika ett slag, går vi till angrepp!
4. När fienden retirerar, förföljer vi!

Dessa slagord [bestående av fyra tecken på kinesiska] mötte först motstånd hos många erfarna militärer, som inte var införstådda med den typ av taktik som lanserades. Men mycken erfarenhet visade, att taktiken var korrekt. Så snart Röda armén gjorde avsteg från den, var man i allmänhet inte framgångsrik. Våra styrkor var små och överträffades tio-tjugofaldigt av fiendens våra resurser och stridsmateriel var begränsade, och endast genom att skickligt kombinera manöver-taktik med gerillakrigföring kunde vi hoppas på framgång i vår kamp mot Kuomintang, som utgick från kolossalt mycket rikare och mer överlägsna baser.

Röda arméns viktigaste särskilda taktik var och förblir dess förmåga att koncentrera sina huvudstyrkor i attacken och att snabbt skingra dem efteråt. Detta innebar, att ställningskrig måste undvikas och varje ansträngning skulle göras för att möta fiendens levande styrkor då de befann sig i rörelse och nedkämpa dem. På grundval av denna taktik utvecklades rörligheten och Röda arméns snabba, kraftfulla ”korta attack”.

Vid utvidgandet av sovjetområdena i allmänhet förordade Röda arméns program en vågliknande utveckling snarare än en ojämn framryckning genom ”språng” eller ”hopp” och utan djup konsolidering i de erövrade områdena. Politiken var pragmatisk som den taktik som redan beskrivits och växte fram ur många års kollektiv militär och politisk erfarenhet. Denna taktik kritiserades hårt av Li Li-san, som förordade koncentration av alla vapen i Röda arméns hand och absorbering av alla partisangrupper. Han önskade angrepp snarare än konsolidering, framryckningar utan att underhållsområdena var säkrade, sensationella angrepp mot stora städer, följda av revolter och extremism. Li Li-sans linje behärskade vid denna tid partiet – utanför sovjetområdena – och var inflytelserik nog att i viss mån tvinga sig på Röda armén mot dess befälhavares bedömning. Ett resultat blev angreppet mot Changsha och ett annat framryckningen mot Nanchang. Men Röda armén vägrade att immobilisera partisangrupperna och blottlägga de bakre områdena för fienden under dessa äventyr.

Hösten 1929 marscherade Röda armén in i norra Kiangsi, angrep och ockuperade många städer och Kuomintang-arméerna led en mängd nederlag. När Första armékåren kom inom skotthåll från Nanchang, böjde den tvärt av västerut och tågade mot Changsha.

Under denna offensiv mötte den och förenade sig med P'eng Teh-huais förband, som redan hade ockuperat Changsha en gång men tvingats retirera sedan de omringats av betydligt överlägsna fiendestyrkor. P'eng hade blivit tvungen att lämna Ching kangshan i april 1929 och opererade i södra Kiangsi, vilket ledde till en kraftig ökning av hans förband. Han förenade sig med Chu Teh och huvudstyrkorna i Juichin i april 1930, och efter ett rådslag beslöts det, att P'engs 3. armé skulle operera vid gränsen mellan Kiangsi och Hunan medan Chu Tek och jag skulle gå in i Fukien. 1 juni 1930 gick 3. armén och Första armékåren samman och inledde det andra angreppet mot Changsha. Första och Tredje armékårerna slogs samman till 1. frontarmén med Chu Teh som överbefälhavare och mig som politisk kommissarie. Under detta befäl nådde vi fram till Changshas murar.

De kinesiska arbetarnas och böndernas revolutionskommitté hade bildats vid denna tidpunkt och

jag valdes till ordförande i den. Röda arméns inflytande i Hunan var avsevärt, nästan lika stort som i Kiangsi. Mitt namn var känt bland bönderna i Hunan, eftersom stora belöningar hade utlovats för mitt infångande, död eller levande, liksom för Chu Tehs och andra rödas. Min mark i Hsiang T'an konfiskerades av Kuomintang [det arrende som Mao tidigare använt för bonderörelsen i Hunan]. Min fru och min syster liksom hustrurna till mina båda bröder Mao Tse-min och Mao Tse-t'an samt mina egna söner arresterades alla av Ho Chien [krigsherren-guvernören]. Min hustru [K'ai-hui] och min syster [Tse-hung] avrättades²⁸. De andra släpptes senare. Röda arméns prestige utsträckte sig till och med till min egen by i Hsiang T'an, ty jag hörde berättas, att bönderna på platsen trodde, att jag snart skulle återvända till mitt hem. När ett flygplan en dag passerade ovanför, hade de fått för sig, att det var jag. De underrättade mannen som plöjde min mark om att jag hade kommit tillbaka för att titta till min gamla gård och se om några träd hade huggits ner. Om så var fallet, skulle jag säkert kräva ersättning av Chiang Kai-shek, sade de.

Men den andra attacken mot Changsha misslyckades. Stora förstärkningar hade sänts till staden och dessutom vällde i september ytterligare soldater in i Hunan för att angripa Röda armén. Endast ett betydande slag inträffade under belägringen, och i det eliminerade Röda armén två fientliga brigader. Men den kunde inte inta staden Changsha och efter några veckor drog den sig tillbaka till Kiangsi.²⁹

Detta misslyckande bidrog till att krossa Li Li-sans linje och räddade Röda armén från vad som annars troligen hade blivit en katastrofal attack mot Wuhan, vilket Li krävde. Röda arméns huvuduppgifter då var att rekrytera nya styrkor, sovjetisera de nya landsbygdsområdena och framför allt att konsolidera en djupgående sovjetregim i de områden som behärskades av Röda armén. I ett sådant program var angreppen mot Changsha onödiga och hade ett drag av äventyrlighet över sig. Om den första ockupationen genomförts som en tillfällig aktion och inte i syfte att söka hålla staden och upprätta en regim där, skulle dess verkan ha kunnat betraktas som välgörande, ty reaktionen inom den nationella revolutionsrörelsen var mycket stor. Det var ett strategiskt och taktiskt fel att söka göra en bas av Changsha innan sovjetmakten ännu var konsoliderad bakom den.

För att avbryta Maos skildring ett ögonblick: Li Li-san var bördig från Hunan och tillhörde de studenter som återvänt från Frankrike. Han delade sin tid mellan Shanghi och Hankow, där kommunistpartiet hade sitt "underjordiska" högkvarter – först efter 1930 flyttades centralkommittén till sovjetdistrikten. Li dominerade det kinesiska partiet mellan 1929 och 1930, då han avlägsnades ur politbyrån och skickades till Moskva. Likt Ch'en Tu-hsiu trodde Li Li-san inte på landsbygdssovjeterna utan krävde en starkt aggressiv taktik mot strategiska storstäder som Changsha, Wuhan och Nanchang. Han önskade "terror" i byarna för att demoralisera adeln, en "mäktig offensiv" av arbetarna, resningar och strejker för att paralysera fienden i dennes basområden och "flank-attacker" i norr, från Yttre Mongoliet och Manchuriet och med Sovjetunionens stöd.

– Men Li Li-san överskattade både Röda arméns militära styrka vid denna tid och de revolutionära faktorerna på landets politiska scen. Han trodde, att revolutionen närmade sig framgång och ville snabbt ta makten i hela landet. Denna tro uppmuntrades av det långa och

²⁸ Maos söner förenade sig med honom vid en senare tidpunkt, Yang K'ai-hui uppges ha erbjudits att välja mellan att fördöma partiet och att dödas; han vägrade göra avbön.

²⁹ Som chef för allmänna frontkommittén och med stöd av armébefälhavarna Chu Teh och P'eng Teh-huai motsatte sig Mao order från den av Li Li-san ledda politbyrån om att leda den andra attacken mot Changsha. Mao röstades ned av revolutionära militärkommittén och september-anfallet inleddes. Efter en vecka av svåra motgångar fördömde Mao, Chu Teh och P'eng "Li Li-sans ... centralkommittépolitik" och gav order om allmän reträtt.

utmattande krig som då fördes mellan Feng Yuhsiang och Chiang Kai-shek, vilket fick utsikterna att te sig ljusa för Li Li-san. Men enligt Röda arméns åsikt gjorde fienden förberedelser till en stor offensiv mot sovjeterna så snart inbördeskriget var över. Denna bedömning visade sig alltigenom korrekt.

Efter händelserna i Hunan, Röda arméns återkomst till Kiangsi och speciellt efter erövringen av Kian, övervanns "lilisan-ismen" inom armén, och Li själv, som bevisligen hade misstagit sig, förlorade snart sitt inflytande inom partiet. Läget var emellertid kritiskt i armén innan "lilisanismen" definitivt begravts. En del av Tredje armékåren förordade Lis linje och krävde, att Tredje kåren skulle avskiljas från resten av armén. P'eng Teh-huai bekämpade kraftfullt denna tendens och lyckades upprätthålla styrkornas enhet under hans befäl och deras lojalitet med överkommandot. Men 20. armén under Liu Teh-ch'ao revolterade öppet, arresterade Kiangsi-sovjetens ordförande och en mängd officerare och ämbetsmän och angrep oss politiskt på grundval av Li Li-sans kurs [*se längre anmärkning efter detta avsnitt – Red*]. Detta skedde i Fu T'ien och är känt som Fu T'ien-incidenten. Fu T'ien låg i närheten av Kian, som då var sovjetdistriktens hjärtpunkt, och därför skapade händelserna en sensation, och för många måste det ha förefallit som om revolutionens öde hängde på utgången av denna kamp. Revolten krossades emellertid snabbt tack vare 3. arméns lojalitet, partiets och de röda styrkornas allmänna solidaritet och böndernas stöd. Liu Teh-ch'ao arresterades och andra rebeller avväpnades och likviderades. Vår kurs bekräftades åter, "lilisanismen" var definitivt krossad och sovjetrörelsen skördade stora vinster.

Men Nanking var nu djupt oroat av Kiangsi-sovjeternas revolutionära potential och i slutet av 1930 började den första utrotningskampanjen mot Röda armén. Fiendestyrkorna uppgick till drygt 100 000 man, som inledde en inringning av de röda områdena under högsta befäl av Lu Ti-p'ing. Mot dessa styrkor kunde Röda armén då uppåda sammanlagt omkring 40 000 man. Genom skickligt utnyttjande av rörlig krigföring mötte vi och betvingade denna första kampanj och vann stora segrar. Genom att följa den snabba koncentrationens och snabba upplösningens tak-tik angrep vi vart förband för sig och utnyttjade våra huvudstyrkor. Genom att släppa fiendestyrkorna djupt in på sovjetterritoriet iscensatte vi plötsliga, koncentrerade anfall med överlägsna styrkor mot isolerade Kuomintang-förband och uppnådde manöverpositioner, i vilka vi när som helst kunde omringa dem och därmed vända på den allmänna strategiska fördel, som en numerärt ytterst överlägsen fiende åtnjöt.

I januari 1931 hade denna första kampanj blivit ett fullständigt fiasko. Jag tror att det blev möjligt på grund av tre förutsättningar som Röda armén uppfyllt strax innan: 1) konsolideringen av Första och Tredje armékåren under centraliserat befäl, 2) likvideringen av Li Li-san-linjen och 3) partiets triumf över [Liu Teh-ch'aos] anti-bolsjevikiska fraktion liksom andra aktiva kontra-revolutionärer inom Röda armén och i sovjetdistrikten.

Efter endast fyra månaders respit startade Nanking sin andra kampanj under högsta befäl av Ho Ying-ch'in, vilken nu är krigsminister. Dennes styrkor översteg 200 000 man, som förflyttade sig in på de röda områdena i sju kolonner. Röda arméns situation ansågs då mycket kritisk. Sovjetmaktens område var mycket litet, resurserna begränsade, utrustningen knapp och fiendens materiella styrka överskuggade i varje avseende Röda arméns. Men för att möta denna offensiv använde sig Röda armén av just den taktik, som dittills hade varit så framgångsrik. Genom att släppa in fiendekolonnerna på det röda territoriet koncentrerade våra huvudstyrkor plötsligt angreppet mot 2. armén, besegrade flera regementen och krossade deras offensiva kraft. Omedelbart därefter angrep vi i snabb följd 3., 6. och 7. arméerna och besegrade dem en efter en. KMT:s 4. armé drog sig tillbaka utan strid och 5. armén blev delvis nedkämpad. Inom loppet av fjorton dagar hade Röda armén utkämpat sex slag, marscherat i åtta dagar och nått en avgörande

seger. Sedan de övriga sex KMT-arméerna slagits sönder eller retirerat, drog sig 1. armén, under befäl av Chiang Kuang-nai och Ts'ai T'ing-k'ai, tillbaka utan några allvarligare strider.

En månad senare tog Chiang Kai-shek befälet över en armé på 300 000 man ”för att slutgiltigt utrota de röda banditerna”. Han sekunderades av sina skickligaste officerare: Ch'en Ming-shu, Ho Ying-ch'in och Chu Shao-ling, vilka hade ansvaret för var sin huvudanfallsriktning. Chiang hoppades kunna ta de röda områdena genom stormning – en snabb ”upprensning” bland de ”röda banditerna”. Han började med att förflytta sina arméer 80 li in i hjärtat av sovjetterritoriet. Detta gav just de förutsättningar, under vilka Röda armén bäst kämpar, och det visade sig snart vara ett allvarligt misstag i Chiangs taktik. Med en huvudstyrka 30 000 man och genom en serie briljanta manövrer angrep vår armé fem olika kolonner på fem dagar. I det första slaget tillfångatog Röda armén ett stort antal fiendesoldater och erövrade stora mängder ammunition, kanoner och materiel. I september erkände man, att tredje kampanjen misslyckats, och i oktober drog Chiang Kai-shek tillbaka sina styrkor.

Röda armén inträdde nu i en period av relativ fred och tillväxt. Expansionen var mycket snabb. Den första sovjetkongressen sammankallades den 1 i december 1931 och centrala sovjetregeringen upprättades med mig som ordförande. Chu Teh valdes till Röda arméns överbefälhavare. Samma månad inträffade den stora Ningtu-revolten, då mer än 20 000 man i KMT:s 28. armé gjorde uppror och förenade sig med Röda armén. De leddes av Tung Chen-t'ang och Chao Po-sheng. Chao stupade senare i ett slag i Kiangsi, men Tung är alltjämt befälhavare för 5. röda armén Femte armékåren skapades av de styrkor som vanns över vid Ningtu-revolten.

Röda armén inledde nu egna offensiver. 1932 utkämpade den ett stort slag i Changchow i Fukien och intog staden. I Sydchina angrep den Ch'en Chi-t'ang vid Nan Hsiang, och på Chiang Kaisheks front stormade den Lo An, Li Chuan, Chien Ning och T'ai Ning. Den angrep men ockuperade inte Kanchow. Från oktober 1932 och fram till början av Den långa marschen till Nordväst ägnade jag nästan uteslutande min tid åt arbete med sovjetregeringen och överlämnade det militära befälet till Chu Teh och andra.

I april 1933 började den fjärde och för Nanking kanske mest förödande ”utrotningskampanjen”. [Det har rätt avsevärd förvirring beträffande antalet större expeditioner mot sovjetdistrikten. En del författare räknade till åtta ”utrotnings-” eller ”förintelseoffensiver”, men flera av dessa stora mobiliseringar av Nanking var rent defensiva. Röda arméns officerare talade endast om fem större anti-röda kampanjer. Dessa var – med angivande av approximativt antal direkt inblandade Nanking-soldater – följande: 1) december 1930–januari 1931, 100 000 man; 2) maj–juni 1931 200 000 man; 3) juli–oktober 1931, 300 000 man; 4) april–oktober 1933, 250 000 man; 5) oktober 1933–oktober 1934, 400 000 man (mer än 900 000 man *mobiliserades* mot de tre viktigaste sovjetdistrikten). Ingen större expedition startades av Nanking under 1932, då Chiang Kai-shek höll uppskattningsvis 500 000 man i försvarsställningar runt de röda distrikten. Det var tvärtom ett år av stora röda offensiver. Uppenbarligen missuppfattades Nankings defensiva operationer 1932, vilka i propagandan naturligtvis kallades ”anti-röda kampanjer”, av många författare som större expeditioner.] I det första slaget under denna period avväpnades två divisioner och två divisionschefer tillfångatogs. 59. divisionen nedkämpades delvis och 52. fullständigt. 13 000 man tillfångatogs i detta slag vid Ta Lung P'ing och Chiao Hui i Lo An Hsien. Kuomintang 11. division, som då var Chiang Kaisheks bästa, blev nära nog eliminerad och nästan totalt avväpnad; dess befälhavare sårades svårt. Dessa slag visade sig vara avgörande vändpunkter, och fjärde kampanjen upphörde strax därpå. Chiang Kai-shek skrev vid detta tillfälle till sin frontbefälhavare Ch'en Ch'eng, att han betraktade nederlaget som ”den största förödmjukelsen” i sitt liv. Ch'en Ch'eng hade inte varit för kampanjen. Han brukade säga, att

enligt hans mening var striden med de röda ”ett arbete på livstid” och en ”dödsdom”. Då detta rapporterades till Chiang Kai-shek, avsatte denne Ch'en Ch'eng.

I sin femte och sista kampanj mobiliserade Chiang Kai-shek nästan en miljon man och använde en ny taktik och strategi. Redan i fjärde kampanjen hade Chiang på rekommendation av sina tyska rådgivare börjat använda blockhus- och befästningssystem. Under femte kampanjen satte han hela sin lit till det.

Under denna period gjorde vi två viktiga misstag. Det första var, att vi inte förenade oss med Ts'ai T'ing-k'ai's armé under Fukien-revolten 1933. Det andra var, att vi använde den felaktiga strategin med enkelt försvar och övergav vår tidigare manövertaktik. Det var ett allvarligt misstag att möta de ytterst överlägsna Nanking-styrkorna i ställningskrig, där Röda armén varken tekniskt eller psykologiskt var till sin fördel.

Till följd av dessa misstag och Chiangs nya taktik och strategi i förening med Kuomintang-styrkornas överväldigande numerära och tekniska överlägsenhet tvingades Röda armén 1934 att söka förändra sina existensvillkor i Kiangsi; dessa försämrades allt snabbare. För det andra påverkade den politiska situationen i landet beslutet att flytta huvudoperationerna till Nordväst. Efter Japans invasion i Manchuriet och Shanghai hade sovjetregeringen redan i februari 1932 formellt förklarat Japan krig. Denna deklaration, som naturligtvis inte kunde bli effektiv på grund av att Sovjetkina blockerades och inringades av Kuomintang-trupper, hade följts av ett manifest, som krävde en enhetsfront av alla väpnade styrkor i Kina för att bjuda den japanska imperialismen motstånd. I början av 1933 meddelade sovjetregeringen, att den var villig att samarbeta med vilken vit armé som helst under förutsättning att inbördeskriget upphörde liksom angreppen mot sovjeterna och Röda armén, att man garanterade massornas medborgerliga och demokratiska rättigheter och beväpnade folket för ett anti-japanskt krig.

Femte utrotningskampanjen startade i oktober 1933. I januari 1934 sammankallades andra allkinesiska sovjetkongressen i Juichin, sovjet huvudstaden, och en översikt gjordes över vad revolutionen uppnått. Jag lämnade en lång rapport och den centrala sovjetregeringen valdes. Strax efteråt inleddes förberedelserna till Den långa marschen. Den inleddes i oktober 1934, precis ett år efter det Chiang Kai-shek startat sin sista kampanj – ett år av nästan ständiga strider, kamp och enorma förluster på båda sidor. I januari 1935 nådde Röda arméns huvudstyrkor Tsunyi i Kweichow. Under de följande fyra månaderna var armén nästan ständigt på marsch, och de mest energiska slag och strider ägde rum. Genom många, många svårigheter, över de längsta och djupaste och farligaste floderna i Kina, genom några av de högsta och mest riskabla bergspassen, genom de vilda stammarnas land, över de öde grässlätterna, i kyla och intensiv hetta, i blåst och snö och regnstorm, förföljda av hälften av Kinas vita arméer, över alla dessa naturbarriärer och kämpande med de lokala förbanden i Kwangtung, Hunan, Kwangsi, Kweichow, Yunnan, Sikang, Szechwan och Kansu nådde Röda armén till sist norra Shensi i oktober 1935 och utvidgade sin bas i det stora Nordvästkina.

Röda arméns segerrika marsch och dess triumferande ankomst till Kansu och Shensi med sina styrkor alltjämt intakta var främst ett resultat av kommunistpartiets korrekta ledning och vårt sovjetfolks stora skicklighet, mod, beslutsamhet och nästan övermänskliga uthållighet och revolutionära glöd. Kinas kommunistiska parti var, är och kommer alltid att förbli troget marxismen-leninismen, och det kommer att fortsätta att bekämpa varje opportunistisk tendens. I denna beslutsamhet ligger förklaringen till dess oövervinnelighet och visshet om den slutliga segern.³⁰

³⁰ Mao publicerade därefter sin egen ingående analys av de taktiska och strategiska problemen under alla Kiangsi-

Snows anmärkning om Li-li-san-perioden

I Maos publicerade skrifter finner man endast få hänvisningar till Li Li-san-perioden – som i realiteten bara var en fas i maktkampen mellan den stadsbaserade centralkommittén och de landsbygdsbaserade sovjeterna, där Mao vunnit en dominerande ställning. Maos lakoniska kommentar kan emellertid nu kompletteras med en mängd material om hela serien av menings-skiljaktigheter inom den kinesiska ledningen (1927-35) och mellan olika personer och Stalins Komintern.

I allmänhet gällde Maos dispyter med de Moskva-orienterade politbyråledarna hans övertygelse om att de jordhungerande fattigbönderna var revolutionens ”huvudstyrka” och att landsbygdsbaser måste byggas upp innan storstadsområdena kunde inringas och hållas. De, som opponerade mot honom, föreföll dela Stalins syn på bönderna som hjälpsstyrkor, som skulle manipuleras av stadsproletariatet, revolutionens sanna ”huvudstyrka”.

Alltsedan KKP:s bildande accepterades ”den demokratiska centralismens” disciplinära princip (erkänd i partistadgan), som krävde lydnad mot Kominterns direktiv i frågor angående den allmänna strategin eller ”linjen”. Beträffande denna idé skilde sig de kinesiska landsbygds-sovjeterna och Röda arméns ”stridande kommunister” under Maos inflytande alltmer från de ”dogmatiker och ”teoretiker”, som skolats i Moskva. Inte förrän i januari 1935 vann Mao ledarskapet från dem då han levererade sin Tsu-kritik mot Po Ku, politbyråns generalsekreterare, och mot Lo Fu som då var ordförande i sovjetregeringens ”kommissarie-råd”. Po Ku och Otto Braun (Kominterns delegat) degraderades av det revolutionära rådet för militära frågor, och politbyrån (under ”ordförande” Mao) manade till en antijapansk ”enhetsfront” med patriotiska element från alla klasser sju månader innan Komintern gjorde det. Men 1936 bortförklarade Mao de bittra kontroverserna inom partiet då han i de intervjuer han gav mig talade om ”den osedvanliga skickligheten” hos sådana ”revolutionära funktionärer” som Po Ku, Lo Fu, Teng Fa, Wang Ming, P'eng Teh-huai och till och med Chang Kuo-t'ao.

1927 hade Ch'en Tu-hsiu befunnits skyldig till misstag, som han gjort efter Kominterns direktiv. Efter Nanchang-revoltens nederlag sammankallades en extraordinär session med centralkommittén den 7 augusti. Dominerad av den 29-årige georgiske Komintern-agenten Lominadze ersatte konferensen Ch'en som generalsekreterare med Ch'u Ch'iu-pai. Då inträffade nya katastrofer i Swatow och under December-revolten i Kanton. Den senare hade frammanats av Stalins ”expert” på revolter i Komintern, den 26-årige tyske agenten Heinz Neumann. Mao Tse-tung hade uteslutits ur centralkommittén och Hunans frontkommitté för ”avvikelser” under och efter augusti-upproret i Hunan.

I juli 1928 sammankallades KKP:s sjätte kongress i Moskva under Kominterns vingars skugga; denna höll då sin egen sjätte kongress. Nu fördömdes Ch'u Ch'iu-pai och ersattes av Hsiang Chung-fa, ett annat av Lominadzes språkrör. Hsiang var en dåligt skolad arbetare från Shanghai som Lominadze använde som ”proletär front-man” åt Li Li-san, den ”intellektuelle”, som blev fack-förbundschef. Med Kominterns stöd återvände Li Li-san till Shanghai för att finna, att Mao och Chu Teh med sina väpnade bondestyrkor bitit sig fast i landsbygdssovjeterna.

”Sjätte kongressen erkände”, skrev Li till Mao (som hade återinträtt i Frontkommittén), ”att det finns en fara för att vårt partis bas kan komma att skifta från arbetarklassen till bondebefolkningen och att vi måste göra allt vi kan för att återupprätta partiets arbetsgrundval.”

Lis direktiv tvingade Mao och Chu att använda den unga Röda armén till att söka erövra

kampanjer. Kommunistiska analyser av segrar och nederlag under Kiangsi-kampanjerna erkände aldrig adekvat de allmänna strategiska handikapp, som drabbade Chiang Kai-shek genom att han var strängt upptagen av national-försvaret under Japans invasion av Manchuriet (1931), angrepp mot Shanghai (1932) och militära utnötningsaktioner i Nordkina. (1933) liksom krigsherrarnas krig 1930.

storstadsområden, inklusive ett angrepp mot Nanchang och två dyrbara försök att inta och hålla Changsha (1930). Mao och Chu Teh vägrade lyda Lis andra order om att angripa Changsha. En Mao-fientlig klick i Kiangsis provinskommitté konspirerade för att störta Mao. En följd blev Fu T'ien-incidenten (december 1930), som, påstod Mao, kunde spåras tillbaka till ”Li Li-san-linjen”. Ett kort och blodigt lokalt krig bröt ut inom partiet och detta sammanföll med Maos krossande av en ”antibolsjevikisk kår”. Flera kommunister dödades och många påstådda anti-maoister uppgavs ha fängslats. De flesta av dem blev ”tanke-bearbetade” – en tidig maoistisk teknik – och släpptes sedan.

Under tiden hade Komintern i Moskva förberett en yngre generation till att överta ledningen av revolutionerna i öster. 1925 hade Komintern öppnat Sun Yat-sen-universitetet. Bland de hundratal som studerade där stödde endast 28 kineser konsekvent Stalin under dennes strider med Trotskij, Zinovjev och Bucharin. Dessa var protegéer till Pavel Mif, som var 27 år då Stalin gjorde honom till rektor för universitetet och blev chef för Kominterns Fjärran östern-sektion efter 1927. 1930 hade Mif gjort dem till kärnan av en ”professionell bolsjevikisk” elit, skolad att ta makten i Kina. De kallades ”Stalins Kina-sektion” av motståndarna och blev senare kända som de ”28 bolsjevikerna”. 1930 blev deras ledare en 24-årig yngling vid namn Wang Ming (Ch'en Shaoyu) och hans närmaste man var Po Ku (Ch'in Pang-hsien), 23 år. Andra av betydelse var Lo Fu (Chang Wen-t'ien), Shen Tse-min, Yang Shan-k'un, Ch'en Chang-huo, Chu Jui, Tso Ch'uan och Teng Fa. Genom Kominterns inflytande fick de till slut disciplinärt inflytande över de flesta av ”de (från Sovjetunionen) återvändande studenterna”.

I mitten av 1930 återvände Pavel Mif i hemlighet till Shanghais utlänningsstyrda International Settlement tillsammans med Wang Ming, Po Ku, Lo Fu, Teng Fa och andra stalinistiska lärjungar, vilka kom in i KKP:s centralkommitté. Men då de opponerade mot Li Li-san, gjorde Li motstånd mot Mifs manöver, och han och Hsiang Chang-fa avskedade Wang Ming och andra ur politbyrån med stöd av Chou En-lai. Mif såg till, att Li återkallades till Moskva, där Li väntade sig att få stöd av Lominadze. Han visste inte, att Lominadze blivit inblandad i ett försök att avlägsna Stalin från SUKP:s och Kominterns ledning. Li fann sig därför klassad som oppositionell och tystades tillsammans med oppositionen av Stalin. Han förblev i onåd och skulle inte få återvända till Kina på flera år. Fast Hsiang Chung-fa förblev nominell generalsekreterare, utstöttes Ch'u Ch'iu-pai ur politbyrån; Chou En-lai fick behålla sin ställning först sedan han bekänt att stödet åt Li Li-san varit ett misstag.

I juli 1936 berättade Po Ku för mig om Li Li-san:

– Hans misstag var ”putchism”. Han förordade väpnad revolt i städerna, försök att erövra fabriken genom väpnad kamp, kollektivisering i sovjetdistrikten, erövring av storstäder genom väpnat angrepp ... I grund och botten förnekade han att det var möjligt att genomföra landsbygds-sovjeterna; han ansåg, att Röda armén skulle användas för att storma städerna ... Han ville, att styrkor från Yttre Mongoliet skulle ansluta sig och stödja revolter och inbördeskrig i Manchuriet och Nordkina ... Hans misstag var, att han hävdade, att Kina år 1930 var ... ”världsrevolutionens centrum” och förnekade att Sovjetunionen var det.

Po Ku sade, att endast han, Wang Chia-hsiang och Ho Menghsiung ursprungligen stött Wang Ming i dennes försök att ta ifrån Li Li-san ledningen för politbyrån.

I januari 1931 hade Mif (med Stalins stöd) sammankallat centralkommitténs fjärde plenum, som valde honom till ordförande. Där lyckades han sätta in Wang Ming i ledningen för en politbyrå, som dominerades av Mifs lärjungar. I juni avslöjades Hsiang Chung-fas adress för KMT-polisen av Li-sympatisören Ku Shung-chang. Hsiang avrättades i Shanghai. Enligt KMT-polisen lät politbyrån mörda hela Ku Shung-changs familj. Wang Ming efterträdde därefter Hsiang som generalsekreterare i en politbyrå, som omfattade Po Ku, Chou En-lai, Lo Fu, Han Ying, Liu Shao-ch'i, Lo Man, Meng Ch'ing-shu (fru Wang Ming) och Jen Pi-shih. (Mao var nu medlem av

en CK-avdelning eller "centralbyrå" i Kiangsi.) Mif återvände till Moskva och ledde alltjämt Kominterns kinesiska avdelning. Åter visade Komintern-kursen en tendens att utnyttja landsbygdssovjeterna i planer på maktövertagande av stadsproletariatet. Efter den japanska invasionen i Manchuriet (september 1931) återkallades Wang Ming och hans fru för att assistera Mif i Moskva, och Po Ku blev politbyråns generalsekreterare. Politbyrån skickade nu Chou En-lai, Chang Kuo-t'ao, Jen Pi-shih och andra medlemmar till skilda landsbygdssovjetor norr och söder om Yangtze för att genomdriva direktiven. I det utlänningsstyrda International Settlement i Shanghai upprätthöll Po Ku illegalt högkvarter och skickade direktiv till 1931 års all-sovjetiska kongress i Kiangsi, som han inte kunde närvara vid.

Jagade av Shanghai-polisen, som skar av de ekonomiska anslagen från Sovjetunionen, flyttade Po Ku och Lo Fu politbyråns högkvarter till det sovjetiska Kiangsi i slutet av 1932. De förstärktes med en ny Komintern-delegat, Otto Braun, i Kina känd som Li Teh, en tysk med viss militär erfarenhet. De allvarliga meningsskiljaktigheter, som länge hade rått mellan de "28 bolsjevikerna" och Mao Tse-tung – den allsovjetiska regeringens ordförande, Röda arméns chefskommisarie och även medlem av politbyrån – utlöstes nu i en slutgiltig strid.

Chou En-lai blev Röda arméns generalkommisarie, men som partiets generalsekreterare var Po Ku Maos konkurrent om den högsta politiska ledningen. Po Ku, som var 16 år yngre än Mao, hade aldrig upplevt ett slag innan han i slutet av 1932 kom till sovjetiska Kiangsi, berättade han för mig, men han var beväpnad med åratals studier i teori och dogmer och skolad att utnyttja partiets kontrollmaskineri. Han hade också ett solitt Komintern-stöd med Li Teh vid sin sida och Wang Ming i Stalins skugga i Moskva. Mao, vars styrka var praktisk erfarenhet och folkligt stöd hos sovjeterna och de väpnade styrkorna, saknade Po Kuns skriftlärdhet och Komintern-teknik i striden och måste gå försiktigt fram för att undgå att öppet trotsa Moskva.

Po Ku åkallade Kominterns prestige och Li Teh som militär "expert" (denne talade inte kinesiska utan uttryckte sina åsikter genom Po Ku) och underminerade både Chu Tehs och Mao Tsetungs auktoritet. I slutet av 1933 uteslöts Mao Tse-tung ur politbyrån. Mao fick uppgift att organisera ekonomin inför de nationalistiska offensiverna. Medan Chiang Kai-shek bands av krigs-herreuppror i provinserna, expanderade Röda armén, och den nya politbyråns strategi föreföll framgångsrik. En debatt om Röda armén skulle ingå allians med den nationalistiska 19. armén under Fukien-revolten var utesluten då politbyrån motsatte sig aktivt samarbete till och med anti-japanska "borgerliga" arméer och fortsatte en kompromisslös gör-det-självlinjje, som senare stämplades som vänster-avvikelse.

Delvis på grund av sin opposition mot den senare politiken uteslöts Mao 1934 också ur det allsmäktiga revolutionära militärrådet, som omfattade Chou En-lai, Po Ku, Li Teh, Lo Fu, Yeh Chien-ying och Chu Teh. Men Chu Teh var nu underordnad Chou En-lai i dennes egenskap av Röda arméns generalkommisarie. Mao uteslöts ur politbyrån och sattes kanske under övervakning av den nyligen organiserade säkerhetspolisen (efter Stalins modell), vilken leddes av Teng Fa.

I denna situation inledde Chiang Kai-shek sin väl förberedda femte utrotningskampanj, som slutade med Röda arméns nederlag och upplösning av Kiangsi-sovjeten. Mao skyllde katastrofen på partiets vägran att stödja Fukien-rebellerna (1933) och dess tillit till ställningskrig mot Chiang i stället för att följa hans beprövade gerillastrategi (så som den lagts fram vid Maoping-konferenserna) att "locka in fienden på djupet" och undvika större slag utom då man hade överväldigande överlägsenhet. Pro-maoistiska befälhavare, som föraktade och misstrodde de "28 bolsjevikernas" maktövertagande och var "lydiga i ord, ohörsamma i handling", kan mycket väl ha saboterat Li Tehs fina tyska stridsplaner, vilket han antydde för mig i Pao An 1936.

I oktober 1934 var Röda armén inringad inom sex grevskap i Kiangsi och tvingades utrymma huvudstaden Juichin. Li Teh, Chou En-lai och Yeh Chien-ying skisserade en reträttplan; deras

första mål var att förena sig med Ho Lungs styrkor i Hunan. Denna plan förhindrades med svåra förluster, och de röda vände då sina kolonner mot den dåligt försvarade Kweichow-provinsen, där de fick två månaders andrum. Sedan de intagit Tsunyi, sommarhuvudstaden, krävde Mao Tse-tung, att ett extraordinärt möte skulle sammankallas, och detta stöddes av majoriteten av de politiska och militära officerarna vid regementen och högre förband. Vid en konferens utvidgad med officerare och medlemmar av politbyrån och centralkommittén riktade Mao Tse-tung kritik mot ledningen, och kritiken gav honom majoritetsstöd. Mao valdes till ordförande i ett nytt revolutionärt militärt partiråd (även kallat kommittén för militära frågor) i vilket Chou En-lai och Yeh Chien-ying stannade. Chu Teh blev Röda arméns frontbefälhavare. Po Ku stannade i politbyrån men ersattes som generalsekreterare av Lo Fu. Posten innebar inte längre politiskt ledarskap; både det militära och politiska högsta kommandot övergick nu till Chu-hsi – ”ordförande.” Mao. I Tsunyi antogs de historiska besluten om Den långa marschen till Nordväst.

Li Teh deltog i Den långa marschen som rådgivare men återopade inte längre sin Komintern-auktoritet. I Pao An 1936 berättade han för mig, att ”kineserna när allt kom omkring begrep sin revolution bättre än någon utlänning”. Ch'en Yun skickades från Tsunyi för att rapportera om besluten till partiet i Östkina (under Liu Shao-ch'is ledning?) och till Moskva. Efter Ch'en Yuns ankomst till Moskva valde ett Komintern-möte Mao Tse-tung för första gången till medlem av centrala exekutivkommittén. Wang Ming fortsatte som permanent delegat där, men Ch'en Yun var Maos, talesman. Mao hade blivit accepterad och vunnit Stalins praktiska erkännande.

Moskva gjorde inga ytterligare försök att ingripa direkt i det kinesiska partiets angelägenheter – med ett undantag. Det var i december 1936 under Sian-incidenten, då Stalin via Shanghai telegraferade en hotelse om att avbryta alla förbindelser med KKP om partiet inte insisterade på att Chiang Kai-shek skulle frigges, oskadd, ur sin fångenskap hos Chang Hsueh-liang.

Del 5. Den långa marschen ³¹

1. Den femte kampanjen

Här vore det inte möjligt att ens skissera den fascinerande och då endast fragmentariskt skrivna historien om de sex sovjetåren i Sydkina – en period som skulle bli preludiet till den episka Långa marschen. Mao Tse-tung hade kortfattat berättat om sovjeternas utveckling och Röda arméns födelse. Han hade berättat om hur kommunisterna av några hundra luggslitna och halvsvultna men unga och beslutsamma revolutionärer byggt upp en arme av tiotusentals arbetare och bönder tills de omkring 1930 hade blivit sådana allvarliga konkurrenter om makten att Nanking tvingades sätta igång sin första offensiv i stor skala mot dem. Den ursprungliga ”förintelseoffensiven” och därefter den andra, tredje och fjärde var rena fiaskon. I var och en av dessa kampanjer nedkämpade de röda många brigader och hela divisioner av Kuomintang-styrkorna, utökade sina förråd av vapen och ammunition, enrullade nya soldater och utvidgade sitt territorium.

Men hurdant var det liv som levdes bakom de röda friskarornas ogenomträngliga linjer? Det förefaller mig vara ett av vår tids häpnadsväckande fakta, att under de sydkinesiska sovjeternas hela historia hade inte en enda ”utomstående” utländsk observatör tagit sig in på rött territorium – den enda kommuniststyrda nationen i världen med undantag för Sovjetunionen. Allt som skrivits om de sydliga sovjeterna av utlänningar var därför andrahandsmaterial. Men några uppenbara punkter i både vänskapliga och fientliga skildringar tycktes nu kunna bekräftas, och dessa pekade klart på grundvalen för Röda arméns stöd. Jorden omfördelades och skatterna lättade. Kollektiv företagsamhet upprättades i stor skala; 1933 fanns det redan mer än 1 000 sovjetkooperativ enbart i Kiangsi. Arbetslöshet, opium, prostitution, barnslaveri och tvångsåktenskap uppgavs ha eliminerats, och arbetarnas och de fattiga böndernas levnadsvillkor i de fredliga områdena hade i hög grad förbättrats. Massutbildningen gjorde stora framsteg i de stabiliserade sovjeterna. I vissa distrikt hade de röda på tre-fyra år uppnått en högre läs- och skrivkunnighet bland befolkningen än någon annanstans på den kinesiska landsbygden efter århundraden. I Hsing Ko, kommunisternas modell-hsien, sades befolkningen vara läs- och skrivkunnig till nästan 80 procent.

”Revolutionen”, påpekade Mao Tse-tung, ”är ingen tebjudning.” Att röda terrormetoder i stor omfattning användes mot godsägare och andra klassfiender – som arresterades, berövades jorden, fördömdes vid ”massrättegångar” och ofta avrättades – var otvivelaktigt sant, vilket kommunisternas egna rapporter bekräftade. Skulle sådana aktiviteter betraktas som grymhet eller som ”massrättvisa”, utförda av de väpnade fattiga för att bestraffa de rikas ”vita” terrorförbrytelser medan de hållit i gevären? Då jag aldrig har varit i det sovjetiska Kiangsi, kan mitt vittnesbörd lägga föga till bedömningen av andrahandsmaterialet om det.

³¹ Detta var den första detaljerade skildringen av Den långa marschen, och den grundade sig framför allt på ögonvittnesberättelser av många deltagare (speglade deras heroiska syn på reträtten) så som jag insamlat dem vid direkta personliga intervjuer. Officiella och icke-officiella versioner av detta epos har senare blivit tillgängliga. Den långa marschen har blivit alltmer glorifierad i den kommunistiska propagandan, varför det kan dröja många år innan fakta helt kan skiljas från fantasier. Det är nu uppenbart, att reträttplanen i stor utsträckning var improviserad tills arméerna nådde Tsunyi, där Mao uppenbarligen vann godkännande för sin ”destination Shensi”-idé, som blev Den långa marschen. 1960 ägnade Pekings nya revolutionsmuseum en hel våning åt historiska relikter, montage och rekapitulationer av Den långa marschen. Utställningen omfattade en mycket stor elektriskt upplyst karta, som visade hjältarnas väg. Var femtonde minut tog en flicka med hästsvansfrisyr upp en pekpinne och började läsa upp en stadium-för-stadium-skildring av äventyret för ständigt väntande skaror med uppspärrade ögon och gapande munnar. Ett av föremålen i museet var en film, som togs av författaren vid några av de överlevandes ankomst till Kansu och Shensi vid Marschens slut.

Att spekulera om de sydliga sovjeterna var nu på det hela taget bara av akademiskt intresse. Ty i slutet av oktober 1933 mobiliserade Nanking för det femte och största anti-röda kriget, och ett år senare tvingades de röda slutligen att slå till allmän reträtt. Nästan alla trodde då, att det innebar slutet: Röda arméns begravningståg. Det skulle inte bli uppenbart hur grymt de tagit miste förrän efter nästan två år, då en remarkabel återkomst, nästan utan like i historien, skulle krönas med de händelser som lade generalissimus Chiang Kai-sheks liv i kommunisternas händer: ett tag hade Chiang verkligen trott på sitt braverande om att han hade ”utrotat det kommunistiska hotet”.

Först under det sjunde året av strider mot de röda hade försöken att krossa dem krönts med någon märkbar framgång. De röda hade då den faktiska administrativa kontrollen över en stor del av Kiangsi och omfattande områden i Fukien och Hunan. Det fanns också andra sovjetdistrikt, vilka inte stod i geografisk förbindelse med Kiangsi-territoriet, i provinserna Hunan, Hupeh, Honan. Anhui, Szechwan och Shensi.

Under den femte kampanjen mobiliserade Chiang Kai-shek omkring 900 000 man mot de röda; av dessa deltog kanske 400 000 – omkring 360 regementen – aktivt i krigshandlingarna i området Kiangsi-Fukien och mot Röda armén i området Anhui-Honan-Hupeh (Oyuwan). Men Kiangsi var kampanjens främsta mål. Här kunde Röda armén mobilisera sammanlagt 180 000 man, inklusive alla reservdivisioner, och den hade kanske 200 000 partisaner och rödgardister men kunde allt som allt mönstra en eldkraft och något mindre än 100 000 gevär; den saknade artilleri och hade ett mycket begränsat förråd av granater och ammunition, som tillverkats i den röda arsenalen i Juichin.

Chiang använde sig av en ny strategi för att fullständigast möjligt utnyttja sina främsta tillgångar – överlägsna resurser, teknisk utrustning, förnödenheter utifrån [som de röda inte hade tillgång till] och en del mekaniserad utrustning, bl.a. ett flygvapen, som hade kommit att omfatta nästan 400 krigsflygplan. De röda hade erövrat några av Chiangs plan och hade tre-fyra piloter, men de saknade bensin, bomber och mekaniker. I stället för att invadera de röda distrikten och göra ett försök att storma dem med överlägsen styrka, vilket tidigare visat sig katastrofalt, använde Chiang nu sin numerära överlägsenhet till att omringa ”banditerna” och påtvinga dem en strikt ekonomisk blockad.

Och det var mycket kostsamt. Chiang Kai-shek byggde hundratals kilometer militärvägar och tusentals mindre befästningar, som länkades samman med kulsprutenästen och artilleri. Hans defensiva-offensiva strategi och taktik avsåg att minska de rödas överlägsenhet i fråga om rörlighet och underströk nackdelarna med deras mindre numerär och bristande resurser.

Chiang undvek visligen att exponera något större förband utanför sitt väg- och befästningsnät. De ryckte framåt endast då de var mycket väl täckta av artilleri och flyg och rörde sig sällan mer än några hundra meter framför befästningarna, som sträckte sig genom provinserna Kiangsi, Fukien, Hunan, Kwangtung och Kwangsi. Berövade möjligheterna att locka fienden i bakhåll eller manövrera ut honom i öppen strid började de röda huvudsakligen lita till ställningskrig – det felaktiga i detta beslut och orsakerna till det kommer att antydast senare.

Femte kampanjen påstods ha planerats huvudsakligen av Chiang Kai-sheks tyska instruktörer, speciellt general von Falkenhausen från den tyska armén; denne var då generalissimus Chiangs chefsrådgivare. Den nya taktiken var grundlig men också mycket långsam och dyrbar. Operationerna drog ut i månader och ännu hade Nanking inte på något avgörande sätt slagit till mot fiendens huvudstyrkor. Blockadens verkan var emellertid allvarligt kännbar i de röda distrikten, och speciellt gällde det den totala bristen på salt. Den lilla röda basen började få svårt att motstå det kombinerade militära och ekonomiska trycket. Ett avsevärt utnyttjande av bönderna

blev nödvändigt för att klara det häpnadsväckande år av motstånd, som gjordes under denna kampanj. Samtidigt måste man hålla i minnet, att deras soldater var bönder, som ägde nyförvärvat mark. Enbart för jorden var de flesta bönder i Kina redo att kämpa på liv och död. Kiangsi-människorna visste, att Kuomintang's återkomst skulle innebära godsägarnas återkomst.

Nanking trodde, att dessa utrotningssträvanden var nära att lyckas. Fienden var instängd och kunde inte fly. Tusentals antogs ha dödats under de dagliga bombanfallen och kulspruteattackerna från luften liksom vid "utrensningar" i distrikt, som åter ockuperats av Kuomintang. Enligt Chou En-lai förlorade Röda armén mer än 60 000 man i döda och sårade enbart under denna belägring. Hela områden avfolkades, ibland genom tvångsförflyttning, ibland genom den enklaste utvägen: massavrättning. KMT-pressen beräknade, att omkring en miljon människor dödades eller svalt ihjäl under återerövring av Kiangsi-sovjeten.

Ändå blev den femte kampanjen inte avgörande. Den lyckades inte med att förintna Röda arméns "levande styrkor" (ett uttryck som användes av de röda och som innebar huvudstridskrafter). En röd militär konferens sammankallades i Juichin, och man beslöt att retirera och överföra den röda huvudstyrkan till ett nytt basområde.

Reträtten från Kiangsi var uppenbarligen så snabb och genomfördes så hemligt, att de röda huvudstyrkorna, som uppskattades till omkring 90 000 man, redan hade varit på marsch i flera dagar innan högkvarteret blev medvetet om vad som försiggick. De hade startat i södra Kiangsi, dragit tillbaka de flesta av de reguljära förbanden från norra fronten och ersatt dem med partisaner. Dessa förflyttningar skedde alltid nattetid. När praktiskt taget hela Röda armén samlats nära Yutu i södra Kiangsi, gavs ordern om Den långa marschen, som började den 16 oktober 1934.

I tre nätter drog de röda i två kolonner mot väster och söder. Den fjärde natten ryckte de fullkomligt oväntat fram och anföll nästan samtidigt Hunans och Kwangtungs befästningslinjer. De tog dessa med storm, drev sin häpne fiende på flykten och stannade inte förrän de hade ockuperat remsan av blockadbefästningar och skyttegravar på sydfronten. Detta gav dem vägar mot söder h väster, längs vilka deras förtrupp började sin sensationella marsch.

Utöver arméns huvudstyrka inledde tusentals röda bönder marschen – gamla och unga, män, kvinnor, barn, kommunister och icke-kommunister. Arsenalen var uttömd, verkstäderna tömda på utrustning, maskinerna hade lastats på mulor och åsnor allt som kunde bäras och hade något värde följde med i denna sällsamma kavalkad. Allteftersom marschen drog ut på tiden måste mycket av bördan kastas, och de röda berättade för mig, att tusentals gevär och kulsprutor, en mängd maskiner och ammunition och till och med silver begravdes på deras långa väg mot Södern. En dag i framtiden, sade de, skulle de röda bönderna, som nu var omringade av tusentals soldater, gräva upp det igen. De väntade bara på signalen – vilket kriget mot Japan kunde visa sig vara.

Sedan Röda arméns huvudstyrkor hade utrymt Kiangsi, dröjde det ändå många veckor innan Nanking-soldaterna lyckades ockupera de viktigaste röda baserna. Tusentals rödgardister fortsatte gerillastriderna. För att leda dem lämnade Röda armén kvar några av sina skickligaste officerare: Ch'en Yi, Su Yu, T'an Chen-lin, Hsiang Ying, Fang Chih-min, Liu Hsiao, Teng Tzu-hui, Ch'u Ch'iu-pai, Ho Shu-heng och Chang Ting-ch'eng. De hade endast 6 000 arbetsföra män – plus 20 000 sårade, som var gömda bland bönderna. Många tusen tillfångatogs och avrättades, men de lyckades kämpa i det bakre området, vilket gjorde att huvudstyrkorna kom ett gott stycke på väg, innan Chiang Kai-shek kunde uppstå nya styrkor för att förfölja och söka förintna dem under marschen. Till och med 1937 fanns det områden i Kiangsi, Fukien och Kweichow, som hölls av

dessa rester av Röda armén, och den våren meddelade regeringen, att ytterligare en anti-röd kampanj för ”slutlig upprepning” i Fukien skulle ta sin början.³²

2. En nation emigrerar

Efter att framgångsrikt ha genombrutit den första befästningslinjen gav sig Röda armén av på sin epokgörande årslånga marsch mot väster och norr. Kommunisterna berättade för mig, att de skrev på en kollektiv skildring av Den långa marschen; bidrag lämnades av dussintals av dem som deltagit i den, och den omfattade redan omkring 300 000 ord.³³ Äventyr, utforskande, mänskligt mod och feighet, extas och triumf, lidande, offer och lojalitet, och genom allt, som en flamma, ofördunklad iver, oförgångligt hopp och häpnadsväckande revolutionär optimism hos de tusentals ungdomar som inte ville erkänna sig besegrade av människor eller natur eller Gud eller död – allt detta och mer därtill tycktes förkroppsligat i historien om en odysseé utan like i modern tid.

De röda talade i allmänhet själva om den som ”25 000-limarschen”, och med alla krokvägar och kontramarscher från den avlägsnaste punkten i Fukien till färdens slut i det fjärran nordvästra Shensi tillryggalade somliga avdelningar otvivelaktigt denna sträcka eller mer. En noggrann marschplan, gjord av Första armékåren, visade, att dess väg täckte sammanlagt 18 088 li eller 9 650 kilometer – omkring två gånger den amerikanska kontinentens bredd – och denna siffra var kanhända huvudstyrkornas marschgenomsnitt. Marschen förde dem längs världens svåraste stigar, ofarbara för hjulfordon, över höga, snötäckta berg och Asiens största floder. Det var ett enda långt slag från början till slut.

Fyra huvudförsvarslinjer, stödda av band av kulsprutenästen av betong och blockhus, omgav sovjetdistrikten i Sydvästkina, och de röda måste bryta igenom dem innan de kunde nå de oblockerade områdena västerut. Den första linjen, i Kiangsi, genombröts den 21 oktober 1934; den andra, i Hunan, ockuperades den 3 november, och en vecka senare föll den tredje, likaså i Hunan, för de röda efter blodiga strider. Kwangsi- och Hunan-styrkorna gav upp den fjärde och sista linjen den 2g november, och de röda drog nordvärt in i Hunan för att börja marschen rakt mot Szechwan, där de planerade att ta sig in i sovjetdistrikten och förena sig med 4. frontarmén under Hsu Hsiang-ch'ien. Mellan de tidpunkter, som nämnts ovan, utkämpades nio slag. Sammanlagt 110 regementen hade mobiliserats längs deras väg av Nanking och de lokala krigsherrarna Ch'en Ch'i-tang, Ho Chien och Pai Chungsi.

Under marschen genom Kiangsi, Kwangtung, Kwangsi och Hunan led de röda mycket svåra förluster. Deras numerär hade minskat med en tredjedel när de nådde provinsen Kweichows gräns. Detta berodde främst på svårigheterna med en omfattande tross; 5 000 man var sysselsatta enbart med den uppgiften. Förtruppen blev starkt fördröjd och i många fall fick fienden tid att förbereda väl genomtänkta spärrar i marschriktningen. Från Kiangsi hölls också en orubblig nordvästlig marschrutt, som möjliggjorde för Nanking att föregripa de flesta av Röda arméns rörelser.

Allvarliga förluster på grund av dessa misstag tvingade de röda att använda en ny taktik i Kweichow. I stället för ett pilformat framträngande inledde de en serie avledningsmanövrer för att försvåra för Nanking-planen att dagligen identifiera huvudstyrkorna. Två, ibland t.o.m. fyra kolonner var sysselsatta med en serie gäckande manövrer på centralkolonnens flanker, och förtruppen utvecklade en tångliknande front. Bara den enklaste och lättaste utrustningen behölls,

³² Dessa röda rester utvecklades till Nya 4. armén, den mycket stora styrka som krossade Chiang Kai-sheks nationalister i Centralkina ett årtionde senare.

³³ Så vitt känt har denna ”kollektiva skildring” aldrig publicerats.

och för den ytterst reducerade trossen som dagligen utsattes för flygbombardemang – blev nattmarsch rutin.

Chiang Kai-shek, som förutsåg ett försök att gå över Gula floden och in i Szechwan, drog tillbaka tusentals soldater från Hupeh, Anhui och Kiangsi och skeppade dem snabbt västvärt för att (norrifrån) skära av Röda arméns framryckningsväg. Alla överskeppningsställen befästes starkt; alla färjor drogs över till flodens norra strand; alla vägar blockerades; stora områden tömdes på spannmål. Ytterligare tusentals Nanking-soldater vällde in i Kweichow för att förstärka krigsherren Wang Chia-liehs opium-härjade provingssoldater; dennes armé blev till sist praktiskt taget lamslagen av de röda. Ytterligare trupp skickades till Yunnans gräns för att sätta upp hinder där. I Kweichow möttes de röda därför av ett par hundra tusen soldater och hinder överallt på vägen. Detta framtvungade två stora kontramarscher genom provinsen och en vid, kringgående rörelse runt huvudstaden.

Manövrerna i Kweichow sysselsatte de röda i fyra månader, under vilka de nedkämpade fem fiendedivisioner, intog guvernör Yangs högkvarter och ockuperade hans palats i utländsk stil i Tsunyi, rekryterade omkring 20 000 man och hälsade på i de flesta av byarna och städerna i provinsen, samlade massmöten och organiserade kommunistiska kadrer bland ungdomen. Deras förluster var överkomliga, men de stod fortfarande inför problemet att ta sig över Yangtze. Genom sin snabbt genomförda koncentration vid Kweichow-Szechwan-gränsen hade Chiang Kai-shek skickligt blockerat de korta direkta vägarna ned mot den stora floden. Han hoppades nu främst kunna förhindra denna överskeppning på vilken punkt som helst och räknade med att kunna driva dem långt mot sydväst eller in i Tibets ödemarker. Till sina olika befälhavare och krigsherrar i provinsen telegraferade han: ”Nationens och partiets öde hänger på att de röda buntas samman söder om Yangtze.”

I början av maj 1935 vände de röda plötsligt sydvart och gick in i Yunnan, där Kinas gränser möter Burmas och Indokinas. En häpnadsväckande fyradagarsmarsch förde dem inom 16 kilometers avstånd från huvudstaden Yunnanfu, och krigsherren Lung Yun (Drakmolnet) mobiliserade febrilt alla tillgängliga soldater för försvaret. Chiangs förstärkningar marscherade under tiden i ilfart in från Kweichow. Chiang själv och Madame Chiang, som hade uppehållit sig i Yunnanfu, begav sig snabbt nedför den franska järnvägen mot Indokina. En stor division Nanking-bombplan fortsatte sin dagliga äggkastning mot de röda, men de fortsatte framryckningen. Strax därpå upphörde paniken. Man upptäckte, att deras framryckning mot Yunnanfu endast varit en avledningsmanöver, som utförts av en smärre styrka. De röda huvudstyrkorna marscherade västvärt, uppenbarligen i avsikt att gå över floden vid Lengkai, en av de få segelbara punkterna vid övre Yangtze.

Genom det vilda berglandskapet i Yunnan flyter Yangtze-floden djup och snabb mellan enorma klyftor, stora toppar reser sig ställvis med kilometerlånga eller längre pass, och på bägge sidor är klippväggarna nästan lodräta. De få vadställena hade alla ockuperats av regeringsstyrkor. Chiang var mycket nöjd. Han gav nu order om, att alla farkoster skulle föras över till flodens norra and och brännas där. Därefter satte han i gång sina och Lung Yuns styrkor i en kniptångsrörelse kring Röda armén i hopp om att för alltid göra slut på den på stränderna av denna historiska och förrädiska flod.

Skenbart omedvetna om sitt öde fortsatte de röda snabbt marschen i tre kolonner västvärt mot Lengkai. Båtarna hade bränts där, och Nanking-piloter rapporterade, att en röd förtrupp hade börjat bygga en bambubro. Chiang blev säkrare på sig själv; detta brobyggande skulle ta veckor. Men en kväll ändrade en röd bataljon plötsligt och diskret riktning. I en fenomenal forcerad marsch tillryggalade den 136 kilometer på ett dygn, och sent på kvällen överföll den det andra

färjläget vid Chou P'ing-fortet i närheten. Klädda i erövrade Nanking-uniformer tog sig bataljonen utan vidare in i staden när det började skymma och avväpnade hela garnisonen.

Båtarna hade dragits tillbaka till norra stranden men de hade inte förstörts. (Varför förstöra båtar, när de röda befann sig hundratals li bort och inte kom den här vägen? På det sättet hade regeringssoldaterna kanske resonerat.) Men hur skulle man kunna ta sig över till södra stranden? När mörkret fallit, eskorterade de röda en ämbetsman i byn ned till floden och tvingade honom att ropa till vakterna på andra sidan, att en del regeringssoldater hade anlänt och behövde en båt. Intet ont anande skickade man över en båt. I den klungades en avdelning ”Nanking-soldater” samman och kort därefter gick de i land på stranden – äntligen i Szechwan. De tog sig lugnt och stilla in i garnisonen och överrumplade vakterna, som fridsamt satt och spelade mah-jong och vilkas gevärspyramider de röda tog hand om utan strid.

Under tiden hade Röda arméns huvudstyrkor genomfört en kringgående marsch, och fram mot middagstid följande dag nådde förtruppen fram till fortet. Nu var överskeppningen enkel. Sex stora båtar arbetade konstant i nio dygn. Hela armén transporterades in i Szechwan utan att ett enda liv gick till spillo. Efter avslutad operation förstörde de röda omedelbart fartygen och gick till vila. När Chiang Kai-sheks styrkor nådde fram till floden två dagar senare, ropade fiendens eftertrupp muntert till dem från den norra stranden att de skulle komma över; det var en härlig simtur. Regeringstrupperna tvingades marschera mer än 200 li till närmaste färjläge, och på detta sätt skakade de röda av sig dem. Rasande flög generalissimus Chiang till Szechwan, där han mobiliserade nya styrkor i den anmarscherande hordens väg i hopp om att kunna skära av den vid en annan strategisk flod, den stora Tatu.

3. Tatus hjältar

överfarten över Tatu-floden var den mest kritiska enstaka händelsen under Den långa marschen. Om Röda armén misslyckats där, hade den med stor sannolikhet utplånats. På stränderna av den fjärran Tatu hade hjältarna i ”Tre kungadömen” och många andra krigare sedan dess mött sitt nederlag, och i samma svalg hade de sista T'ai-p'ing-rebellerna, en armé på 100 000 man under ledning av prins Shih Ta-k'ai, på 1800-talet omringats och fullständigt nedkämpats av Manchu-styrkor under den berömda Tseng Kuo-fan. Till krigsherrarna Liu Hsiang och Liu Wen-hui, hans allierade i Szechwan, och till sina egna generaler telegraferade generalissimus Chiang nu en uppmaning att upprepa T'ai-p'ing-historien.

Men de röda kände också till Shih Ta-k'ai och visste, att huvudorsaken till hans nederlag hade varit en dyrbar försening. Efter ankomsten till Tatus stränder hade prins Shih gjort en tredagars-paus för att celebrera sin sons, en kejserlig furstes, födelse. Dessa vilodagar hade givit hans fiende möjlighet att koncentrera styrkorna mot honom och göra snabba marscher i hans rygg, varigenom hans återtåg blockerades. Prins Shih insåg sitt misstag för sent och sökte bryta igenom den fientliga omringningen, men det var omöjligt att manövrera bland de smala passen, och han uttraderades från kartan.

De röda var beslutna att inte upprepa hans misstag. De avancerade snabbt nordvärt från Gyllne sandens flod (som Yangtze kallas där) in i Szechwan och kom snart in på ett område, som beboddes av krigiska stammar, det oberoende Lololands ”vita” och ”svarta” loloer. Aldrig besegrade, aldrig assimilerade av kineserna runt omkring hade de okuvliga loloerna i århundraden hållit till på den tätt skogbeväxta och bergiga spetsen av Szechwan, vars gränser markeras av den stora båge som Yangtze beskriver strax öster om Tibet. Chiang Kai-shek räknade kanske självsäkert med att de röda skulle fördröjas och försvagas här, vilket skulle göra det möjligt för honom att koncentrera sina styrkor norr om Tatu. Loloernas hat mot kineserna var

traditionellt, och sällan hade någon kinesisk armé gått över deras gränser utan att ha lidit svåra förluster eller utplånats.

Men de röda hade alltid gått säkra i miao- och shan-folkens stamdistrikt i Kweichow och Yunnan, vunnit deras vänskap och till och med enrullerat några stamkrigare i sin armé. Nu skickade de i väg parlamentärer för att förhandla med loloerna. På vägen intog de flera städer på gränsen till det oberoende Lololand; där fann de ett antal lolohövdingar, som hölls som gisslan av kinesiska krigsherrar i provinsen. Dessa män befriades och sändes tillbaka till sitt folk och lovprisade naturligtvis de röda.

I Röda arméns förtrupp befann sig Liu Po-ch'eng, som en gång varit officer i en krigsherreamé i Szechwan. Liu kände till stammen och dess inre fejder och missnöjen. Särskilt väl kände han till deras hat mot kineserna, och han kunde tala en smula lolo. Med uppdrag att förhandla om en vänskapspakt begav han sig in på deras territorium och konfererade med hövdingarna. Loloerna, sade han, var emot krigsherrarna Liu Hsiang och Liu Wen-hui och Kuomintang; det var de röda också. Loloerna ville bevara sitt oberoende; den röda politiken förordade autonomi för alla nationella minoriteter i Kina. Loloerna hatade kineserna därför att de hade förtryckts av dem; men det fanns "vita" kineser och "röda" kineser precis som det fanns "vita" loloer och "svarta" loloer, och det var alltid de vita kineserna som hade mördat och förtryckt loloerna. Borde inte de röda kineserna och de svarta loloerna förena sig mot den gemensamma fienden, de vita kineserna? Loloerna lyssnade intresserat. Slutg bad de om vapen och patroner för att slå vakt om sitt oberoende och hjälpa de röda kineserna att strida mot de vita. Till sin häpnad fick de bådadera av de röda.

Och så kom det sig, att man gjorde en genommarsch, som inte bara var snabb utan också politiskt nyttig. Hundratals loloer anslöt sig till de röda kineserna för att marschera till Tatu-floden och slåss mot den gemensamme fienden. En del av dessa loloer skulle marschera med ända till Nordväst. Liu Po-ch'eng drack blodet av en nyss dödad kyckling inför loloernas överhövding, och denne drack likaså och de svor fosterbrödraskap enligt stammens sed. Med denna ed förklarade de röda, att den som bröt mot deras förbund skulle bli lika svag och ynkelig som en fågel. På detta sätt nådde en spjutspetsdivision ur Lin Piao's Första armékår fram till Tatu Ho. Den sista marschdagen dök de fram ur Lololands skogar (bland det täta lövverket där Nanking-piloterna fullkomligt tappade bort dem) för att plötsligt kasta sig över flodstaden An Jen Ch'ang; de kom lika oanmälda som till Chou P'ing-fortet. Loloerna hade visat förtruppen vägen över de smala bergsstigarna, och den tog sig tyst och stilla upp till den lilla staden och blickade från höjden ned över flodstranden och såg till sin häpnad och förtjusning att en av de tre färjorna låg förtöjd vid södra flodstranden! Än en gång hade ödet varit dem bevåget.

Hur hade det gått till? På motsatta stranden fanns endast ett regemente ur de styrkor som tillhörde general Liu Wen-hui, en av Szechwan-provinsens båda diktatorer. Andra Szechwan-styrkor och förstärkningar från Nanking förflyttades i sakta mak mot Tatu, och detta enda regemente måtte ha förefallit tillräckligt. Det kunde ha räckt med en grupp eftersom alla båtar låg förtöjda i norr. Men chefen för detta regemente var från trakten, han kände landet, som de röda måste passera igenom, och visste hur lång tid det skulle ta för dem att tränga fram till floden. Det skulle dröja många dagar än, hade han kanske sagt till sina män. Och hans hustru, fick man veta, kom från An Jen Ch'ang, och därför måste han ta sig över till södra stranden för att besöka sina släktingar och vänner och festa om med dem. Så kom det sig, att de röda, som tog staden med överrumpling, tillfångatog officeren och hans båt och klarade överskeppningen till norra stranden. Sexton man från vart och ett av de fem kompanierna erbjöd sig att gå över i den första båten och föra tillbaka de andra båtar-na medan de röda på den södra stranden monterade upp sina kulsprutor på

bergsslutningarna och spred ut en skärm av spärr-eld, koncentrerad mot fiendens utsatta ställningar. Det var i maj. Bäcker vällde nedför bergen och floden var snabb och till och med bredare än Yangtze. Färjan startade långt uppströms, och det tog den två timmar att komma över och landa mitt emot staden. Från södra stranden tittade An Jen Ch'angs invånare andlöst på. De röda skulle bli bortsopade! Men vänta. De såg soldaterna landa nästan under fiendens gevär. Nu skulle de absolut bli skjutna. Och ändå... från södra stranden smattrade de röda kulsprutorna på. Åskådarna såg den lilla gruppen klättra i land, snabbt ta betäckning och därefter sakta arbeta sig upp för en brant klippa ovanför fiendens ställningar. Där satte de upp sina lätta maskingevär och skickade ett regn av bly och handgranater ned i fiendens redutter längs floden.

Plötsligt slutade de vita soldaterna skjuta, störtade upp ur sina redutter och flydde till en andra och därefter en tredje försvarslinje. Från södra stranden hördes ett stort mumlande, och ropet ”Hao!” flöt över floden till den lilla skara som hade intagit färjläget. Under tiden återvände den första båten med de andra båda på släp, och på den andra turen förde var och en med sig åttio man. Fienden hade flytt. Den dagen och natten liksom nästa och följande gick de tre färjorna vid An Jen Ch'ang fram och tillbaka tills nära nog en division hade förts över till norra stranden.

Men floden flöt allt snabbare och snabbare. Överskeppningen blev allt svårare. Den tredje dagen tog det fyra timmar att föra en båtslast mellan stränderna. Med den takten skulle det ta veckor innan hela armén och dess husdjur och förråd kunde skeppas över. Långt innan operationen avslutats skulle de vara omringade. Första armékåren hade nu vält in i An Jen Ch'ang, och bakom den kom de flankerande kolonnerna, trossen och eftertruppen. Chiang Kai-sheks flyg hade upptäckt platsen och bombade häftigt. Lin Piao sammankallade brådstörtat en militärkonferens. Chu Teh, Mao Tse-tung, Chou En-lai och P'eng Teh-huai hade nu nått fram till floden. De antog ett beslut och började genast genomföra det.

Omkring 400 li väster om An Jen Ch'ang, där stupen är mycket höga och floded flyter smal, djup och snabb, fanns en hängbro på järnkedjor kallad Liu Ting Chiao – ”Bron som fästes av Liu” (bokstavligen: bron ”fastgjord” av Liu). Det var det sista möjliga övergångsstället över Tatu öster om Tibet. Dit gav sig nu de barfotaröda av längs en stig som vindlade mellan stupen och ibland steg till flera tusen fots höjd för att sluta nedåt igen till den uppsvällda flodens nivå, och de vadade ända till midjan i gyttja. Om de erövrade Liu Ting Ghiao, kunde hela armén ta sig in i det centrala Szechwan. Om de misslyckades, måste de följa sina egna spår genom Lololand, ta sig tillbaka in i Yunnan och kämpa sig västerut mot Likiang vid tibetanska gränsen – en omväg på mer än tusen li, som få hade hopp om att överleva.

Samtidigt som huvudstyrkorna drog västvärt längs sydstranden, förflyttade sig också den röda division som redan befann sig på nordstranden. Ibland förde stupen dem så nära varandra, att de båda kolonnerna kunde ropa till varandra över floden; ibland var svalget mellan dem lika stort som deras fruktan för att Tatu för alltid skulle skilja dem åt, och de marscherade på än snabbare. Medan de nattetid ringlade fram i långa ormlid utmed klipporna, skickade deras 10 000 ficklampor ljuspilar ned mot den spärrande flodens mörka yta. Dag och natt rörde sig dessa förtrupper framåt i forcerad marsch och tog endast tiominutersraster för vila och måltider; samtidigt lyssnade soldaterna på föreläsningar av utschassade politiska funktionärer, som om och om igen förklarade vikten av denna aktion, manade alla att offra sig till sista andetaget, att offra sin sista envisa styrka för segern i den prövning som förestod. Det var inte tal om att slå av på takten, inte tal om halvmesyrrer eller trötthet. ”Segern betydde livet”, sade P'eng Teh-huai, ”och nederlag betydde en säker död.”

Den andra dagen föll förtruppen på högra stranden efter. Szechwan-styrkor hade lagt sig i ställning vid vägen och skärmytslingar ägde rum. Männen på sydstranden arbetade sig framåt än

obevekligare. Plötsligt dök nya styrkor upp på motsatta stranden, och genom sina fältkikare såg de röda, att det var vita förstärkningar på väg mot Lius bro. Under en hel dag tävlade dessa styrkor med varandra längs floden, men efterhand drog den röda förtruppen, eliten i hela Röda armén, ifrån de uttröttade fiendesoldaterna, som tog längre och tätare vilopausar och vilkas krafter föreföll mer förbrukade och som kanske inte var över sig angelägna om att dö för en bro.

Lius bro hade byggts för århundraden sedan på det sätt som var typiskt för alla broar över Västkinas djupa floder. Sexton tunga järnkedjor med en spännvidd av 100 meter eller mer hade sträckts över floden; deras ändar var på båda sidor inbäddade i stora cementerade klippblock nedanför stenbrohuvudena. Tjocka plankor, surrade vid kedjorna, utgjorde broläggningen, men vid sin ankomst fann de röda att hälften av denna beläggning hade rivits upp, och framför dem gungade bara de nakna järnkedjorna mot flodens mitt. Vid det nordliga brohuvudet låg ett fientligt kulsprutenäste, och bakom det fanns ett regemente vita soldater. Naturligtvis borde man ha förstört bron, men Szechwan-bornna var sentimentala när det gällde de få broarna; det var inte lätt att bygga upp dem igen och de var dyrbara. Om Liu Ting-bron hette det, att ”arton provinsers rikedomar hade bidragit till dess byggande”. Och vem kunde ha trott, att de röda skulle vara vansinniga nog att försöka ta sig över på bara kedjorna? Men det var just vad de gjorde.

Ingen tid att förlora. Bron måste erövras, innan fiendens förstärkningar anlände. Än en gång bad man om frivilliga. En efter en steg röda soldater fram för att riskera sina liv, och av dem som erbjöd sig valdes trettio ut. Handgranater och mausegevär fästes vid deras ryggar, och snart svingade de sig ut över den sjudande floden, knyckte sig framåt, hand för hand, klängande vid järnkedjorna. Röda kulsprutor smattrade mot fiendens redutter och stänkte ned brohuvudet med kulor. Fienden svarade med kulspruteeld, och prickskyttar sköt på de röda som knyckte sig framåt över vattnet och långsamt närmade sig dem. Den förste soldaten träffades och störtade ned i strömmen; ytterligare en föll, därefter en tredje. Men allteftersom de andra närmade sig mitten, skyddade träbeläggningen dessa våghalsar en smula, och de flesta fiendekulor studsade eller stannade i klipporna på motsatta stranden.

Förmodligen hade Szechwan-soldaterna aldrig tidigare sett krigare som dessa – män, för vilka soldatyrket inte bara innebar en skål ris, ungdomar, som var beredda att begå självmord för att segra. Var de mänskliga varelser eller galningar eller gudar? Påverkades deras egen moral? Kanske de inte sköt för att döda? Bad somliga av dem i hemlighet för att dessa män skulle lyckas i sitt försök? Slutligen kröp en av de röda upp på brobeläggningen, osäkrade en handgranat och kastade den med absolut precision in i fienderedutten. Nationalistofficerarna gav order om att riva resten av brobeläggningen. Det var redan försent. Fler röda kröp fram. Man vräkte paraffin över träplankorna och de började brinna. Vid det laget ryckte ett tjugotal röda fram på händer och knän och kastade granat på granat in i det fientliga kulsprutenästet.

Plötsligt började deras kamrater på södra stranden tjuta av glädje: ”Länge leve Röda armén! Länge leve revolutionen! Länge leve Tatu Hos hjältar!” Ty fienden retirerade i oordnad flykt. De anfallande rusade över de återstående broplankorna, genom flammorna som slickade dem, och skuttade kvickt in i fiendens redutt och vände den övergivna kulsprutan mot stranden.

Flera röda svärmade nu över kedjorna och kom fram för att hjälpa till med att släcka elden och ersätta plankorna. Och strax därpå blev den röda division som hade gått över vid An Jan Ch'ang synlig och inledde en flankattack mot de kvarvarande fiendeställningarna, så att de vita styrkorna efter en kort stund drevs på flykten – dvs. antingen drevs på flykten eller anslöt sig de röda, ty omkring 100 Szechwan-soldater kastade sina gevär och anslöt sig till förföljarna. Under en eller ett par timmar stegade och sjöng sig hela armén muntert över Tatu-floden in i Szechwan. Högt ovanför dem dånade Chiang Kai-sheks flygplan ilsket och vanmäktigt, och de röda skrek, som

berusade, utmaningar mot dem.

För sitt utomordentliga hjältemod tilldelades An Jen Ch'angs och Liu Ting Chiaos hjältar Guldstjärnan – den högsta utmärkelsen i Kinas röda armé.

4. Över Stora grässlätterna

När de röda tagit sig över Tatu välbehållna, drog de in i den relativa friheten i västra Szechwan, där blockhussystemet inte hade fullbordats och där det militära initiativet i stor utsträckning var deras. Men strapatserna mellan slagen var inte förbi. De hade ännu 3 200 kilometer kvar att marschera, 3 200 kilometer späckade med sju stora bergskedjor.

Norr om Tatu-floden klättrade de röda över det 5 000 meter höga Stora snöberget, och i den tunna luften på dess krön blickade de västerut och såg ett hav av snöhöljda toppar – Tibet. Det var redan juni och mycket varmt i låglandet, men när de gick över Tu Hsueh Shan, frös många av dessa uselt klädda, blodfattiga sydlänningar ihjäl, ovana som de var vid höga höjder. Ännu svårare att bestiga var det ödsliga berget Paotung Kang, uppför vilket de bokstavligen byggde en egen väg genom att fälla höga bambuträd och lägga dem som en väg bana genom en slingrande sirap av gytta, som nådde dem till midjan. ”På denna bergstopp”, berättade Mao Tse-tung för mig, ”förlorade en armékår två tredjedelar av sina transportdjur. Hundratals stupade för att aldrig mer resa sig.”

De fortsatte att klättra. Så kom Chung Lai-kedjan med ännu fler förluster i människor och djur. Därefter vacklade de över det vackra Drömpenneberget och Den stora trumman, och också dessa tog sin tribut i döda. Den 20 juli kom de slutligen in i det rika Moukung-området i nordvästra Szechwan och förenade sig med 4. frontarmén och sovjetregionerna i Sungpan. Här tog de en lång vilopaus, såg över sina förluster och formerade om sina led.

Första, tredje, femte, åttonde och nionde armékåren, som hade börjat marschen i Kiangsi nio månader tidigare med omkring 90 000 beväpnade män, räknade nu under sina fanor med hammaren och skäran omkring 45 000. Inte alla hade förlorats, kommit på avvägar eller tillfångatagits. Efter sig på sin marschväg i Hunan, Kweichow och Yunnan hade Röda armén som en ingre' diens i sin försvarstaktik lämnat kvar smärre förband av reguljära soldater för att organisera upp partisangrupper bland bönderna och ställa till med störningar och diversion mot fiendens flanker. Hundratals erövrade gevär hade delats ut längs marschvägen, och på sträckan mellan Kiangsi och Szechwan fanns nya bekymmersamma zoner för Kuomintang-styrkorna. Ho Lung höll alltså sitt lilla sovjetområde i norra Hunan och hade förstärkts av Hsiao K'ehs armé. De många nybildade partisanavdelningarna började sakta arbeta sig fram mot detta område. Det skulle dröja ett helt år innan Nanking fördrev Ho Lung, och det skedde först sedan denne fått order från Röda arméns högkvarter om att marschera in i Szechwan, en operation som han skulle genomföra – via Tibet – och trots häpnadsväckande hinder.

De Kiangsi-rödars marsch hade gett dem mycket att fundera på. De hade fått många nya vänner och många bittra fiender. Utmed marschvägen hade de skaffat sig proviant genom att ”konfiskera” förråd, som tillhörde de rika – godsägarna, ämbetsmännen, byråkraterna och högadeln. Finanskommissarie Lin Tsu-han berättade för mig, att sådana konfiskationer genomfördes systematiskt i enlighet med sovjetlagarna och att endast finanskommissionens konfiskationsavdelning hade fullmakt att fördela de varor som tagits. Den hushållade med arméns resurser, informerades per radio om alla konfiskationer och delade ut proviant till varje marschavdelning som ofta utgjorde en serpentin på åtta mil eller mer, som ringlade sig fram över bergen.

Det fanns stora ”överskott” – mer än de röda kunde bära och dessa fördelades bland traktens

fattiga. I Yunnan erövrade de röda tusentals skinkor från rika grosshandlare, och bönderna kom långt bortifrån för att få sina gratisportioner – en ny händelse i skinkindustrins historia, sade Mao Tse-tung. Tonvis med salt fördelades på liknande sätt. I Kweichow konfiskerades många ankuppfödningsskinkor från godsägarna och ämbetsmännen, och de röda åt, enligt Wu Liang-p'ing, tills de "helt enkelt var utleda på anka". Från Kiangsi hade de fört med sig Nanking-sedlar och silverdollar och guldtackor från sin statsbank, och i de fattiga distrikten längs vägen använde de sig av dessa pengar för att betala för sina behov. Arrenden annullerades, skatter avskaffades och den fattiga bondebefolkningen beväpnades.

Bortsett från upplevelserna i västra Szechwan berättade de röda för mig, att de överallt välkomnats av böndernas massa. Ryktet om deras Robin Hood-politik föregick dem, och ofta skickade "de förtryckta bönderna" grupper för att be dem ta en omväg och "befria" deras distrikt. De hade föga begrepp om Röda arméns politiska program; de visste bara, att det var "en fattigmansarmé", sade Wu Liang-p'ing. Det räckte. Mao Tse-tung berättade skrattande för mig om en sådan delegation, som anlände för att välkomna "Su Wei-ai Hsien-sheng" – Herr Sovjet! Dessa bönder var dock inte okunnigare än Fukien-militaristen Lu Hsiang-pang, som en gång satte upp anslag i sitt län om belöning åt dem som, "infångade, död eller levande, Su Wei-ai". Lu meddelade, att karlen hade gjort en massa skada överallt och måste utrotas.

I Maoerkai och Moukung vilade sydarméerna i tre veckor, medan det revolutionära militärrådet och representanter för partiet och sovjetregeringen diskuterade framtidsplanerna. Man bör hålla i minnet, att 4. röda frontarmén, som hade upprättat sin bas i Szechwan redan 1933, ursprungligen bildats i sovjetdistrikten Honan-Hupeh-Anhui. Dess marsch genom Honan till Szechwan hade letts av Hsu Hsiang-ch'ien och Chang Kuo-t'ao, två kommunistveteraner som jag skall berätta mer om senare. Anmärkningsvärda framgångar – och tragiska excesser – hade utmärkt deras kampanjer i Szechwan, vars norra hälft en gång varit i deras våld. Vid den tidpunkt då Hsu Hsiang-ch'iens armé förenade sig med de sydliga bolsjevikerna i Moukung räknade den omkring 50 000 man; de samlade röda styrkorna i västra Szechwan uppgick därför till nära 100 000 man i juli 1935.

Här delade sig de båda arméerna, varvid en del av sydsoldaterna fortsatte norrut medan de övriga stannade kvar med 4. frontarmén i Szechwan. Det rådde oenighet om vilken linje, som borde följas. Chang Kuo-t'ao och Hsu Hsiang-ch'ien förordade, att man skulle stanna i Szechwan och försöka återvinna det kommunistiska inflytandet söder om Yangtze. Mao Tse-tung, Chu Teh och politbyråns majoritet var fast beslutna att fortsätta in i Nordvästkina.

Obeslutsamhetens period avbröts av två faktorer. Den första var en kniptångsrörelse av Chiang Kai-sheks soldater, vilka ryckte in i Szechwan från öster och norr och lyckades driva in en kil mellan de båda delarna av Röda armén. Den andra var att en av de snabba floder i Szechwan, som då skilde styrkorna åt, hastigt svällde och plötsligt blev oframkomlig.³⁴

I augusti fortsatte huvudstyrkorna från Kiangsi med Första armékåren som förtrupp marschen mot norr och lämnade kvar Chu Teh och Li Hsien-nien tillsammans med Hsu Hsiang-ch'ien och Chang Kuo-t'ao. 4. frontarmén skulle stanna kvar här och i Tibet i ytterligare ett år, och Ho Lungs 2. frontarmé (Jen Pishih var Ho Lungs politiske kommissarie) skulle förena sig med den innan

³⁴ Den dramatiska duellen mellan Mao Tse-tung och Chang Kuo-t'ao var den sista stora utmaningen mot Mao som partiledare på omkring tre årtionden. 1936 hade jag endast fragmentariska informationer om sprickans natur. Chang Kuo-t'ao förnekade senare, att Chu Teh stannat hos honom mot sin vilja. Bland andra som stannade tillsammans med Chang i Sikang var Li Chingch'uan. När jag 1960 frågade Mao Tse-tung vilket som var "det mörkaste ögonblicket i hans liv", sade han, att det var kampen med Chang Kuo-t'ao, då partiets sönderfall och till och med inbördeskrig "låg i vågskålen".

man gjorde en häpnadsväckande marsch in i Kansu. I spetsen för den röda kavalkad som i augusti 1935 marscherade bort mot Stora grässlätterna på gränsen mellan Szechwan och Tibet stod befälhavarna Lin Piao, P'eng Teh-huai, Tso Ch'uan, Ch'en Keng, Chou En-lai och Mao Tse-tung, de flesta av tjänstemännen i Kiangsis centralregering och huvudparten av medlemmarna i partiets centralkommitté. De inledde denna sista fas av marschen med omkring 30 000 man.

Den farligaste och mest eggande sträckan låg nu framför dem, eftersom den marschväg de valt ledde genom ett vilt land bebott av de självständiga mantzu-stammarna och hsifan-nomaderna, ett krigarfolk i östra Tibet. När de röda kom in på mantzuernas och tibetanernas territorier, mötte de för första gången en befolkning som stod enad i sin fiendlighet mot dem, och deras lidanden under denna del av marschen övergick allt annat i det förflutna. De hade pengar men kunde inte köpa någon föda. De hade gevär, men deras fiender var osynliga. När de marscherade in i de täta skogarna och djunglerna och genom ett dussin stora floders källflöden, drog sig stamkrigarna tillbaka. De tömde sina hus, förde bort allt ätbart, drev sin boskap och sina fjäderfän till plåtårna, utrymde helt enkelt hela området. Men några få hundra meter vid sidan av vägen var det mycket farligt. Många röda, som gav sig av för att skaffa ett får, återvände aldrig. Bergsborna gömde sig i den täta bushen och pricksköt på de marscherande ”inkräktarna”. De klättrade uppför bergen, och när de röda drog fram genom de djupa, trånga bergspassen, där ibland bara en eller ett par man kunde passera i bredd, rullade mantzuerna ned stora stenbumlingar för att krossa dem och deras djur. Här fanns ingen möjlighet att förklara ”den röda politiken gentemot de nationella minoriteterna”, inget tillfälle till vänskapsallians. Mantzudrottningen hyste ett oförsonligt, traditionellt hat mot kineser av alla slag och erkände inga skillnader mellan vita och röda. Hon hotade med att skälla ihjäl var och en som hjälpte soldaterna.

Oförmögna att skaffa sig föda genom att erövra den, tvingades de röda gå i strid för några kreaturs skull. Mao berättade för mig, att de hade ett talesätt då: ”Att köpa ett får kostar ett människoliv.” Från mantzuernas åkrar skördade de grönt tibetanskt vete och grönsaker som betor och rovor – de sistnämnda enligt Mao Tse-tung av sådan enorm storlek att det kunde ”livnära femton man” (grönsaksskördarna i de tibetanska högländens tunna luft blir 5-10 gånger större än ”normalt” under den korta växtsäsongen). Med dessa magra förnödenheter utrustade de sig för att ta sig över Stora grässlätterna. ”Detta är vår enda utländska skuld”, sade Mao humoristiskt till mig, ”och en dag blir vi tvungna att betala mantzuerna och tibetanerna för de förnödenheter som vi tvingades ta ifrån dem.” Endast genom att tillfångata stamkrigare kunde de få vägvisare genom landet. Men dessa vägvisare blev vänner, och sedan man passerat Mantzu-gränsen, fortsatte många av dem färden. Några studerade nu vid kommunistpartiets skola i Shensi och skulle kanske en dag återvända till sitt land och berätta för sitt folk om skillnaden mellan ”röda” och ”vita” kineser.

På Grässlätterna såg de ingen människobebyggelse på tio dagar. Nästan ständigt regn föll över detta träskland, och det var endast möjligt att passera dess mitt genom den labyrint av smala fotfästen, som de infödda bergsbor, som visade de röda vägen, kände till. Fler djur gick till spillo liksom ännu fler män. Många stupade i det hemska havet av vått gräs och försvann ur sikte i träskets djup utom kamraternas räckhåll. De hade inga lägereldar; de tvingades äta sitt vete grönt och grönsakerna råa. Det fanns inga träd att söka skydd under, och de lättutrustade soldaterna förde inte med sig några tält. På nätterna kröp de ihop under hop-surrade buskar, som endast gav ringa skydd mot regnet. Men också ur denna prövning gick de segerrika – i varje fall i större utsträckning än de vita styrkor som förföljde dem, gick vilse och återvände starkt decimerade.

Röda armén nådde nu Kansu-gränsen. De hade alltjämt flera slag framför sig, och ett nederlag i något av dem kunde ha inneburit avgörande nederlag. Ännu fler Nanking-, Tungpei- och muslim-

styrkor hade mobiliserats i södra Kansu för att stoppa marschen, men de lyckades bryta igenom alla dessa blockader och lade sig samtidigt till med hundratals hästar från det muslimska kavalleriet, som man självsäkert förutsagt skulle göra slut på dem en gång för alla. Med ömma fötter, utmattade och på gränsen för vad en människa kan uthärda kom de slutligen in i norra Shensi, strax nedanför Kinesiska muren. Ett år efter avfärden från Kiangsi förenade sig 1. Frontarméns förtrupp den 20 oktober 1935 med 25., 26. och 27. röda arméerna, som redan 1933 hade upprättat en liten sovjetbas i Shensi. De överlevande, som var färre än 20 000, slog sig ned för att begrunda betydelsen av den bedrift de utfört. [Se Tillägg: ”Om Röda arméns förluster” sist i detta kapitel]

Den statistiska rekapitulationen av Den långa marschen är imponerande. Den visar, att det i genomsnitt förekom nästan en skärmytsling om dagen någonstans längs marschvägen och att sammanlagt femton hela dygn ägnades åt stora regelrätta slag. Av totalt 368 marschdygn utnyttjades 235 till dagsmarscher och 18 till nattmarscher. Av de 100 rastdagarna – av vilka många ägnades åt skärmytslingar – tillbringades 56 dagar i nordvästra Szechwan; därmed återstod endast 44 dagar till vila på en sträcka av omkring 8 000 kilometer, dvs. i genomsnitt en rastdag per 183 marsch-kilometer. Den genomsnittliga marschsträckan per dag var 71 li eller 38 kilometer – en fenomenal *genomsnittlig* hastighet för en stor armé och dess tross på marsch genom ett av jordens mest farofyllda områden.

Enligt data, som befälhavaren Tso Ch'uan gav mig, gick de röda över 18 bergskedjor, av vilka fem var täckta med evig snö, och tog sig över 24 floder. De passerade genom 12 olika provinser, ockuperade 62 större och mindre städer, bröt sig igenom tio olika provinskrigsherrars inringande arméer och slog, gäckade eller utmanövrerade de olika styrkor som centralregeringen skickade emot dem. De tågade genom sex olika infödingsdistrikt och penetrerade områden där ingen kinesisk armé varit på tjugotals år.

Vad man än må tycka om de röda och det de politiskt representerade (och där fanns mycket diskutabelt) kunde man omöjligt vägra erkänna, att deras Långa marsch – Ch'ang Cheng, som de kallade den – var en av militärhistoriens stora bedrifter. I Asien hade endast mongolerna överträffat den, och under de senaste tre århundradena hade det inte förekommit någon liknande väpnad *folkvandring*, möjligen med undantag för den häpnadsväckande Torgut-flykten, som Sven Hedin berättat om i sin ”Jehol, Kejsarstaden”. Hannibals tåg över Alperna liknade en söndagsutflykt i jämförelse med den. En intressantare jämförelse var Napoleons återtåg från Moskva, då Stora armén var ytterligt nedbruten och demoraliserad.

Samtidigt som Röda arméns marsch mot Nordväst odisputabelt var en strategisk reträtt, som den hade tvingats till genom regionala, avgörande nederlag, nådde armén slutligen sitt mål med kärnan alltjämt intakt och med den moraliska och politiska viljan lika uppenbart stark som någonsin tidigare. Kommunisterna rationaliserade och trodde synbarligen att de var på väg mot en anti-japansk front, och detta var en psykologisk faktor av stor betydelse. De hjälpte dem att vända vad som kunde ha blivit en demoraliserad reträtt till en inspirerad segermarsch. Historien har senare visat, att de gjorde rätt, när de betonade vad som otvivelaktigt var det andra fundamentala skälet till deras folkvandring: en framryckning mot ett område som de korrekt förutsåg skulle komma att spela en avgörande roll för Kinas, Japans och Sovjetunionens omedelbara öde. Denna skickliga propagandamanöver måste betraktas som ett stycke lysande politisk strategi. Den var i stor utsträckning skälet till att den heroiska marschen slutade framgångsrikt.

I ett avseende var denna massvandring den största väpnade propagandaturén i historien. De röda passerade genom provinser befolkade med mer än 200 miljoner människor. Mellan slagen och skärmytslingarna sammankallade de i varje ockuperad stad massmöten, gav teaterföreställningar,

”beskattade” hårt de rika, befriade många ”slavar” (av vilka en del slöt sig till Röda armén), predikade ”frihet, jämlikhet, demokrati”, konfiskerade egendom tillhörig ”förrädare” (ämbetsmän, storgodsägare och skatteindrivare) och delade ut sina förnödenheter bland de fattiga. Miljoner fattiga hade nu sett Röda armén och hört den tala och var inte längre rädda för den. De röda förklarade agrarrevolutionens syften och den anti-japanska politiken. De beväpnade tusentals bönder och lämnade kvar personal för att utbilda röda partisaner, som höll Nankings soldater sysselsatta. Många tusen föll bort under den långa och förtvivalade marschen, men tusentals andra – jordbrukare, lärlingar, slavar, desertörer från Kuomintang-leden, arbetare, alla vanlottade – anslöt sig och fyllde leden.

En dag kommer någon att skriva den fullständiga episka berättelsen om denna fascinerande expedition. Tills dess återger jag som en epilog en fri översättning av en klassisk dikt om denna tusenmilvandring; den skrevs av ordförande Mao Tse-tung – en upprorsman som kunde skriva poesi lika väl som leda ett kors-tåg:

Röda armén, som aldrig fruktade Den långa marschens faror, såg ljust på alla bergstoppar och floder.

Bergskedjan Wu Liang hävde sig, sjönk och krusades, och grönbandade var Wu Mengs rundade trappor. Varmt slog Gyllne sand-flodens vågor mot klipporna, och kalla var Tatu-brons järnkedjespann.

Min Shans tusen glättiga li av svalkande snö och bortom det sista besegrade passet log Tre Arméer!³⁵

Tillägg: ”Om Röda arméns förluster”

Följande grundar sig delvis på ett samtal med Chou En-lai i Pao An; dagboksanteckningen är daterad den 26 september 1936:

Chou säger, att huvudparten av Röda arméns förluster inträffade i Szechwan, Kweichow och Sikang. Förluster på grund av verklig strid med KMT-styrkor var mindre än på grund av utmattning, sjukdom, svält och angrepp från stamkrigare.

Omkring 90 000 man lämnade Kiangsi med huvudstyrkorna. Av dessa hade 45 000 ”förlorats då Röda armén gick över Chinsha-floden in i Szechwan. Under tiden lämnade Hsu Hsiang-ch'ien 1934 Oyuwan-området med 50 000-60 000 man. När han befunnit sig i Szechwan i sex månader, hade han ökat sina styrkor till mer än 100 000. I slutet av 1935 lämnade Ho Lung Hunan med omkring 40 000 man. Han nådde Sikang med mindre än 20 000, förmodligen 15 000.

Vid de tre arméernas ankomst till Szechwan var siffrorna grovt räknat följande:

	Lämnade gamla basen med:	Styrka i Szechwan	Förluster:
1. frontarmén: Chu Teh-Mao-Chou (1934)	90 000	45 000	45 000
4. frontarmén: Hsu Hsiang- ch'ien-Chang (1933)	50 000	100 000 (+50 000)	?
2. frontarmén: Ho Lung-Hsiao K'e (1935)	40 000	15 000	25 000

Sammanlagt i 60 000 man, av vilka (1935) mer än hälften befann sig under Hsu Hsiang-ch'iens

³⁵ De ”tre arméerna” var 1., 2. och 4. frontarméerna. Mao skrev senare om dikten.

och Chang Kuo-t'ao's befäl, medan Kiangsi-Hunan-styrkorna hade förlorat 70 000 man under marschen (1934 och 1935).

1935 anlände Första armékåren (1, frontarmén) till Shen-pei med omkring 7 000 man. Där förenade den sig med Liu Chih-tans styrka på omkring 10 000. Hsu Hai-tung kom också från Honan 1935 med 3 000 man kvar (utgångsstyrka 8 000). Nya enrulleringar i Shen-pei (norra Shensi), Shansi, Kansu och Ninghsia resulterade i ungefär följande:

Första armékåren (anlände från Szechwan med):	7 000
Shen-pei-styrkor under Liu Chih-tan (senare använda som reserver):	10 000
Hsu Hai-tungs styrkor från Oyuwan:	3 000
Rekryteringar i Shansi vid 1935 års expedition:	8 000
Nya rekryteringar i Shen-pei samt desertörer från manchuriska och mohammedanska arméer:	7 000
Uppskattad styrka hos de reguljära förbanden i Nordvästkina nu:	35 000
Partisaner och rödgardister i hela Shen-Kan-Ning:	30 000 (uppskattning)

Chou En-lai beräknar den nuvarande styrkan hos 2. och 4. frontarméerna (nu på marsch till norra Kansu och vilka överlevt vintern i Sikang) till mellan 40 000 och 50 000. Vad har då hänt med resten av styrkorna?

	Lämnade basen med:	1935	Nådde Nordväst 1936 med:	Oräknade:
1. Hsu Hsiang-chien och Chang Kuo-t'ao	50 000	100 000	40 000	
2. Chu The	90 000	45 000	till	
3. Ho Lung	40 000	15 000	50 000?	
Dess samlade styrkor, som anlände till Nordväst, var högst 50 000, enligt Chou. Om högsta styrkan i varje förband summeras, får vi siffran 230 000 man. Med avdrag för de 7 000 man, som nådde Shensi med Mao-Peng, får vi kvar sammanlagt 223 000 och173 000
4. Mao Tse-tung och Peng	?		7 000	?
5. Hsu Hai-tung	8 000	1. armékåren	3 000	5 000
			60 000	178 000
Plus styrkor i Nordväst:				
Shen-pei-styrkor under Liu Chih-tan		10 000		
Nyrekryteringar i Shansi		8 000		
Rekryteringar i Shen-pei och Kansu-Ninghsia		7 000		
		25 000		

Ovanstående siffror torde ge en föreställning om de totala förlusterna i alla röda arméer under en period av något mindre än två. år och av omkring 180 000 man . . . Min gissning är, att den nu-

varande röda styrkan inte överstiger 30 000-50 000 reguljära soldater med högst 30 000 gevär. ("Nuvarande" innebär 1936).

Kommentar 1967:

Den högsta styrkan (1934-35) hos de tre arméerna var 230 000, bestående av 1. frontarmén under befäl av Chu Teh och Mao Tseung (90 000), 2. frontarmén, ledd av Ho Lung och Hsiao K'e (40 000) och 4. frontarmén under befäl av Chang Kuo-t'ao och Hsu Hsiang-ch'ien (100 000). Chu Tehs armé klövs i Moukung under dispyten mellan Mao och Chang, varefter Mao, P'eng Teh-huai, Chou En-lai och Lin Piao fortsatte till Shensi, dit de anlände med endast 7 000 man. Ett år senare nådde Ho Lung och Hsiao K'e Szechwan och mötte Chang Kuo-t'aos överlevande styrkor. De båda frontarméerna fortsatte norrut men inte i en koordinerad operation. Chu Teh, Ho Lung och Hsiao K'e anlände till Kansu och mötte Peng Teh-huai, då deras samlade reguljära styrkor troligen inte var större än 40 000. Under tiden följde Hsu Hsiang-ch'ien på Chang Kuo-t'aos order en annan marschväg i avsikt att ockupera nordvästra Kansu och erövra vägen till Sinkiang. Hsus armé råkade in i ett KMT-bakhåll väster om Sian, blev nedkämpad och splittrades. Norra kolonnen, ledd av Li Hsien-nien och omdöpt till Västra frontarmén, fortsatte mot Sinkiang. Häftigt attackerad av kinesiska muslimska trupper med stor överlägsenhet i fråga om numerär och vapen nådde Li Urumchi med endast 2 000 överlevande. Hsu Hsiang-ch'ien och Chang Kuo-t'ao skars av från sina egna styrkor och anlände sjuka till Yenan och endast åtföljda av sina personliga livvakter. Avbrott i samband och koordinering mellan Chang och Yenan och därefter sprickan mellan Chang och Chu Teh och Ho Lung – liksom smärre skärmytsling-ar mellan de båda partifraktionerna – hade isolerat 4. frontarmén och gjorde den till ett lätt byte. Kort sagt: efter mitt samtal med Chou En-lai i september 1936 hade Chang Kuo-t'aos en gång så storslagna armé på 100 000 man i praktiken upplösts innan hans del av Den långa marschen slutade i början av 1937.

Del 6. Röd stjärna i nordväst

1. Shensi-sovjeterna: början

Medan kommunisterna i Kiangsi, Fukien och Hunan från och med 1927 efterhand byggde upp baser för sin opposition mot Nanking, uppstod Röda arméer i andra vitt skilda delar av Kina. Det största enhetliga området av dessa var sovjeten i Honan-Anhui-Hupeh, som omfattade en stor del av dessa tre rika provinser i mellersta Yangtze-dalen och en befolkning om drygt 2 miljoner. Röda armén började där under Hsu Hai-lungs befäl; senare kom Hsu Hsiang-ch'ien att leda den; han var utexaminerad från den första kursen vid Whampoakademien, f.d. överste i Kuomintang-armén och en av Kanton-kommunens veteraner.

Långt borta i bergen nordväst om dem lade en annan Whampoakadett, Liu Chih-tan, grunden till sovjetområdena i Shensi, Kansu och Ningshia. Liu var en modern Robin Hood med bergsbons hat mot de rika; bland de fattiga började han bli ett löftesrikt namn och bland godsägarna och ockrarna ett guds gissel.

Denne kaotiske krigare föddes i bergsstad Pao An i norra Shensi i en godsägarfamilj. Han gick i gymnasium i Yulin, i skuggan av Kinesiska muren och centralpunkten för Shensis blomstrande handel med Mongoliets karavaner. Liu Chih-tan lämnade Yulin och fick en befattning vid Whampoakademien i Kanton, genomgick sin kurs 1926 och blev kommunist och lägre officer i Kuomintang. Han följde med nationalistexpeditionen ända till Hankow och befann sig där när Kuomintangs och kommunisternas allians rämnade.

Efter Nanking-statskuppen 1927 flydde han undan "utrensningen" och arbetade underjordiskt för kommunistpartiet i Shanghai. Han återvände till sin hemprovins 1928, trädde i förbindelse med några tidigare kamrater, som då var i Kuominchun, "Folkets armé", under general Feng Yu-hsiang. Följande år ledde han en bonderevolt i södra Shensi. Fastän Lius revolt blodigt slogs ned, växte kärnan till de första gerillaskarorna i Shensi fram ur den.

Liu Chih-tans karriär 1929-32 var ett kalejdoskop av neder-misslyckanden, besvikelser, eskapader, äventyr och fantastiska flykter undan döden, omväxlande med perioder av respektabilitet som återupprättad officer. Flera mindre arméer under hans befäl nedkämpades fullständigt. Vid ett tillfälle utnämndes han till min t'uan-chef i Pao An och utnyttjade sitt ämbete till att arresteras och avrätta flera godsägare och ockrare – ett sällsamt beteende av en min-t'uan-ledare. Pao Ans magistrat upplöstes och Liu flydde med endast tre anhängare till en angränsande hsien. Där inbjöds de av en av general Fen Yu-hsiangs officerare till en bankett, och mitt under denna avväpnade Liu och hans vänner sitt värdfolk, erövrade tjugo gevär och gav sig ut i bergen, där de snart samlade ett följe på omkring 300 man.

Men denna lilla armé omringades och begärde fred. Hans erbjudande accepterades och han blev överste i Kuomintang-armén och chef för en garnison i västra Shensi. Åter började han en anti-godsägarrörelse och återigen blev han fredlös och arresterades. Huvudsakligen tack vare sitt inflytande i Shensis Ke Lao Hui benådades han än en gång, men hans soldater omorganiserades till en trossbrigad, som han blev chef för. Och så upprepade Liu Chih-tan sitt misstag för tredje gången. Några godsägare i distriktet, vilka var vana vid skattefrihet (en mer eller mindre "ärfvlig rättighet" bland Shensis godsägare), vägrade att betala skatt. Liu arresterade omedelbart några av dem, och följden blev att adeln grep till vapen och krävde att Sian skulle avsätta och straffa honom. Hans soldater omringades och avväpnades.

Slutligen drevs han tillbaka till Pao An med ett pris på sitt huvud – men åtföljd av en mängd

yngre kommunistiska officerare och soldater från hans egen brigad. Här började han till sist organisera en självständig armé under röd flagg 1931, erövrade distrikten Pao An och Chung Yang och genomförde snabba operationer i norra Shensi. Regeringsstyrkor, som sändes emot honom, gick mycket ofta över till de röda under striden, desertörer kom drivande över Gula Floden från Shansi för att ansluta sig till den fredlöse, vars våghalsighet, mod och häftighet snart gjorde honom berömd i Nordväst och skapade den vanliga legenden att han var ”osårbar för kulor”.

Att döda ämbetsmän, skatteindrivare och godsägare började bli en vanlig företeelse. När böndernas länge undertryckta raseri släpptes löst, gjorde de väpnade räder, plundrade, förde bort fångar, som de höll som gisslan i sina befästa områden, och uppförde sig mycket likt vanliga banditer. I början av 1932 hade Liu Chih-tans anhängare redan ockuperat elva distrikt bland norra Shensis lössberg och kommunistpartiet hade organiserat upp en politisk avdelning i Yulin för att leda Lius styrkor. I början av 1933 upprättades den första Shensi-sovjeten och en reguljär administration, och man försökte sig på ett program liknande det i Kiangsi.

1934 och 1935 expanderade dessa Shensi-kommunister avsevärt, förbättrade sina arméer och stabiliserade förhållandena i sina distrikt en smula. En sovjetregering för provinsen Shensi bildades, en partiskola grundades och militärhögkvarteret förlades till An Ting. Sovjeterna öppnade egen bank och eget postverk och började trycka primitiva sedlar och frimärken. I de fullständigt sovjetiserade områdena började man med en sovjetekonomi, godsägarnas mark konfiskerades och omfördelades, alla extraskatter avskaffades, kooperativ inrättades och partiet sände ut en uppmaning till sina medlemmar om att frivilligt arbeta som lärare i lågstadieskolorna.

Under tiden ryckte Liu Chih-tan fram ett gott stycke söder om den röda basen i riktning mot huvudstaden. Han ockuperade Lin-tung alldeles utanför Sianfu och belägrade staden utan framgång i flera dagar. En röd kolonn drog ned mot södra Shensi och upprättade sovjeter i flera distrikt där. De råkade ut för flera svåra nederlag och motgångar i bataljer med general Yang Hu-ch'eng (som senare skulle bli de rödas allierade), och de vann några segrar. Allteftersom disciplinen ökade i armén och banditelementen eliminerades, tilltog bondebefolkningens stöd åt de röda. Vid mitten av 1935 hade sovjeterna kontrollen över 22 distrikt i Shensi och Kansu. 26. och 27. röda arméerna med sammanlagt drygt 5 000 man befann sig nu under Liu Chih-tans befäl och kunde upprätta radiokontakt med Röda arméns huvudstyrkor i Syd och Väst. Då de sydliga röda började dra sig tillbaka från sin bas i Kiangsi-Fukien, växte dessa bergssoldater från Shensi storligen i styrka så att Chiang Kai-shek 1935 tvingades sända sin vice överbefälhavare, marskalk Chang Hsueh-liang, mot dem med en stor armé.

Mot slutet av 1934 lämnade 25. röda armén under Hsu Haitung Honan med omkring 8 000 man. I oktober hade den nått södra Shensi och förenade sig med omkring 1 000 röda partisaner i detta område; dessa hade beväpnats av Liu Chih-tan. Hsu slog vinterläger där, hjälpte partisanerna att bygga upp en reguljär armé, utkämpade flera framgångsrika slag mot general Yang Hu.. ch'engs styrkor och beväpnade bönderna i fem distrikt i södra Shensi. En provisorisk sovjetregering upprättades med Cheng Weishan, tjugotreårig medlem av Shensi-provinsens centralkommitté, som ordförande och Li Lung-kuei och Cheng Shan-jui som befälhavare för två självständiga röda brigader. Hsu Hai-tung lämnade kvar dem för att försvara området och marscherade in i Kansu med sin 25. armé; han kämpade sig in i sovjetdistrikten genom tusentals regeringssoldater, erövrade fem distriktshuvudstäder på vägen och avväpnade två mohammedanska regementen under general Ma Hung-ping.

Den 25 juli 1935 förenades 25., 26. och 27. arméerna nära Yung Ch'ang i norra Shensi. Deras styrkor reorganiserades till 15. röda armékåren med Hsu Hai-tung som befälhavare och Liu Chih-tan som vice befälhavare och ordförande i Shensi-Kansu-Shansis revolutionära militärkommitté

(av vilken Li Hsueh-feng var medlem). I augusti 1935 mötte och besegrade denna armékår två divisioner Tungpei- (manchuriska) soldater under general Wang Yiche. Det medförde nya rekryter och välbehövliga vapen och ammunition.

Och nu inträffade något egendomligt. I augusti anlände till norra Shensi en delegat från kommunistpartiets centralkommitté, en fetlagd ung man vid namn Chang Ching-fu (Chang Mu-t'ao?). Enligt min sagesman, som då var stabsofficer hos Liu Chih-tan, hade denne herr Chang (med öknamnet Tjocke Chang) fullmakt att "reorganisera" partiet och armén. Han var ett slags superinspektör.

Tjocke Chang började samla bevis för att Liu Chih-tan inte hade följt "partilinjen". Han "dömde" Liu och krävde, att denne skulle avsättas från alla poster. Liu Chih-tan ställde inte upp herr Chang mot en mur som en inkräktare, som haft mage att kritisera honom, utan avgick från allt aktivt befäl och lommade som en annan Achilles iväg till sin grotta i Pao An för att sura. Herr Chang gav också order om arrestering och fängslande av mer än 100 andra "reaktionärer" i partiet och armén och slog sig därefter till ro, nöjd med sig själv.

In på denna underliga scen tågade de sydliga kommunisternas, av bevismaterialet, fann det mesta grundlöst, upptäckte att Chang Ching-fu hade överskridit sina befogenheter och själv missletts förtrupp Första armékåren under ledning av Lin Piao, Chou En, lai, P'eng Teh-huai och Mao Tse-tung i oktober 1935. Enligt mina sagesmän i Pao An krävde Mao och hans politbyrå en granskning av "reaktionärer". De återinsatte Liu och dennes bundsförvanter. Tjocke Chang själv arresterades, hamnade i fängelse och fick senare mycket enkla sysslor att utföra.

Det slumpade sig därför så, att när de förenade röda arméerna i början av 1936 gjorde sin berömda "anti-japanska" expedition och gick över floden och invaderade det angränsande Shansi, hade Liu Chih-tan åter befälsställning. Han utmärkte sig i denna fantastiska kampanj, under vilken de röda på två månader ockuperade mer än 18 distrikt i den s.k. "mönsterprovinsen". Han sårades allvarligt i mars 1936 då han ledde en räd mot en fientlig befästning, vars erövring gjorde det möjligt för Röda armén att gå över Gula floden. Liu Chih-tan fördes tillbaka till Shensi och dog med blicken riktad mot de berg, som han hade strövat omkring i och älskat som pojke, och bland de bergsbor, som han hade fört längs den väg han trodde på, den revolutionära kampens. Han begravdes i Wa Ya Pao, och sovjeterna döpte om ett distrikt i röda Kina till Chih-tan hsien.

I Pao An mötte jag hans änka och hans barn, en liten söt sexårig flicka. De röda hade låtit sy en speciell uniform åt henne; hon hade officersbälte och en röd stjärna på mössan. Hon avgudades av alla. Lilla Liu uppträdde som en fältmarskalk och var mäktigt stolt över sin "banditpappa".

Men trots att Liu Chih-tan var den person kring vilken dessa sovjeterna i Nordväst växte upp, var det inte Liu utan livsvillkoren, som skapade denna konvulsiva rörelse hos hans folk. Och för att förstå vilken framgång de haft, var det nödvändigt för mig att undersöka vad dessa män kämpade mot snarare än vad de kämpade för.

2. Död och skatter

Under den stora hungersnöden i Nordväst, vilken varade i ungefär tre år och drabbade fyra väldiga provinser, besökte jag i juni 1929 några av de förtorkade områdena i Suiyuan på gränsen till Mongoliet. Hur många människor, som svalt ihjäl under dessa år, vet jag inte exakt, och förmodligen kommer ingen någonsin att få veta det; det är glömt nu. Man har ofta accepterat en konservativ halvofficiell uppskattning på 3 miljoner, men jag är inte benägen att tvivla på andra beräkningar på upp till 6 miljoner offer.

Katastrofen uppmärksammades nästan inte alls i västvärlden eller ens i Kinas kuststäder, men

några modiga kineser och utlänningar, knutna till den USA-finansierade China International Famine Relief Commission – bland dem sekreteraren Dwight Edwards, den amerikanske ingenjören O. J. Todd och en fantastisk amerikansk läkarmissionär, Robert Ingram (som några år senare dödades av kinesiska, men inte röda, banditer) – riskerade sina liv i dessa tyfusbemängda områden, då de sökte rädda en del av dessa människospillror. Jag var tillsammans med dem några dagar och passerade genom dödsstäder, genom den en gång bördiga landsbygden, som förvandlats till ett ödeland, genom ett land av naken fasa.

Jag var tjugotre år gammal. Jag hade kommit till Östern för att uppleva ”Orientens tjugusning”, på jakt efter äventyr. Denna utflykt till Suiyuan hade börjat ungefär i den stilen. Men här mötte jag för första gången i mitt liv människor, som höll på att dö därför att de inte hade någonting att äta. Under de mardrömslika timmar jag tillbringade i Suiyuan, såg jag tusentals män, kvinnor och barn, som svalt ihjäl inför mina ögon.

Har ni någonsin sett en människa – en bra, hederlig människa, som har arbetat hårt, en ”laglydig medborgare”, som aldrig gjort någon något ont – när hon inte fått föda på mer än en månad? Det är en fruktansvärt kvalfull syn. Hennes döende kött hänger i skrynkliga veck kring henne; man kan tydligt se varje knota i hennes kropp; hennes ögon stirrar utan att se; och om det så är en tjugoorig yngling, rör han sig som en gubbe, släpar sig fram. Om han haft tur har han för länge sedan sålt sin fru och sina döttrar. Han har också sålt allt han äger – timret i sitt hus och det mesta av kläderna. Ibland har han faktiskt också sålt den sista gnuttan anständighet och vacklar fram i den brännande solen med testiklarna dinglande som förtorkade oliver – det sista grymma skämtet, som påminner en om, att detta en gång var en man.

Barnen är ännu mer ömkansvärda med sina krumma små skelett, vanskapta, med krokiga ben, armar som kvistar och purpur-färgade magar, fyllda med bark och sågspån, putande som tumörer. Kvinnorna har fallit samman i en vrå och väntar på att få dö; deras svarta skulderbladlika bakar skjuter fram och bröstet hänger som trasiga påsar. Men det finns inte särskilt många kvinnor och flickor. De flesta av dem har dött eller blivit sålda.

Detta var sådant jag själv hade sett och aldrig skulle glömma.

Miljoner människor hade dött så i hungersnöd och tusentals andra dog fortfarande så i Kina. Jag hade sett nyss döda på Saratsis gator, och i byarna hade jag sett de grunda gravar, där hungersnödens och sjukdomens offer vräkts ned i dussintal. Men när allt kom omkring var detta inte det mest chockerande. Det chockerande var, att det i många av dessa städer fortfarande fanns rika människor, risgrossister, vetegrossister, ockrare och godsägare med beväpnade vakter, som försvarade dem; de gjorde enorma vinster. Det chockerande var, att det fanns spannmål och föda i städerna, att det funnits det i månader, att det i Peking och Tientsin och på andra håll fanns tusentals ton vete och hirs, som (huvudsakligen genom bidrag från utlandet) hade samlats in av Hungersnödskommissionen men inte kunde transporteras till de svältande. Varför? Jo, därför att det i Nordväst fanns militarister, som låste hela sin järnvägspark och vägrade att släppa fram något österut, eftersom det i öster fanns andra Kuomintang-generaler, som inte ville skicka några järnvägsvagnar västerut – ens till människor som svalt – eftersom de fruktade, att dessa järnvägsvagnar skulle tas av deras konkurrenter.

Medan hungersnöden rasade, beslöt Kommissionen bygga en stor kanal (för amerikanska medel) för bevattning av en del av den jord, som förstörts av torkan. Ämbetsmännen gav dem allt tänkbart bistånd – och började genast för några cent tunnlandet köpa in all mark, som skulle bevattnas. En klunga iglar kastade sig över detta nattsvarta land och köpte bland de svältande bönderna upp tusentals tunnland för obetalade räntor eller för några kopparmynt och höll på

denna mark i väntan på arrendatorer och regniga dagar.

Men den stora majoriteten av de människor som dog – de gjorde det utan att protestera.

”Varför gör de inte uppror?” frågade jag mig. ”Varför marscherar de inte i en stor armé och angriper skurkarna, som kan beskatta dem men inte livnära dem, ta deras mark men inte reparera en bevattningskanal? Eller varför väller de inte in i storstäderna och plundrar rikedomarna hos de skurkar, som köper deras döttrar och hustrur, de män, som fortsätter att glufsa i sig vid banketter med trettiosex rätter medan hederliga människor svälter? Varför?”

Jag var djupt förbryllad över deras passivitet. En tid trodde jag, att det var omöjligt att få en kines att slåss.

Jag hade fel. Den kinesiske bonden var inte passiv; han var inte feg. Han skulle slåss om han fick en metod, en organisation, en ledning, ett lämpligt program, hopp – *och vapen*. ”Kommunistens” utveckling i Kina hade bevisat det. Mot den bakgrunden borde det inte vara förvånande, att kommunisterna var populära i Nordväst, ty förhållandena hade inte varit bättre för bondemasorna där än på andra håll i Kina.

Det hade dokumenterats av dr A. Stampar, en framstående hälsovårdsexpert, som Nationernas Förbund skickat som rådgivare till Nanking-regeringen. Det var det bästa tillgängliga. Dr Stampar hade rest omkring i Kuomintang-områdena i Shensi och Kansu, och hans rapporter grundade sig på egna iakttagelser och de officiella uppgifter, som lämnats honom.

Han påpekade, att ”år 240 f.Kr. skall en ingenjör vid namn Cheng Kuo ha konstruerat ett system för bevattning av nära en miljon hektar” i den historiska Wei-dalen i Shensi, den kinesiska rasens vagga, men ”detta system negligerades; dammarna störtade samman, och fastän nya arbeten tid efter annan utfördes, var det bevattnade området vid Manchu-dynastins slut (1912) mindre än 20 000 mou” – omkring i 300 hektar. Siffror han kom över visade, att under den stora hungersnöden dog 62 procent av befolkningen i ett distrikt i Shensi, i ett annat 75 procent osv. Officiella beräkningar avslöjade, att 2 miljoner människor svält enbart i Kansu – omkring 20 procent av befolkningen.

Jag citerar denne Genève-läkarens uttalanden om förhållandena i Nordväst, innan de röda anlände:

”Under hungersnöden 1930 kunde 8 hektar mark säljas för livsmedel för tre dagar. De besuttna klasserna passade på tillfället och byggde upp stora egendomar, och antalet jordägande bönder minskade. Följande utdrag ur en rapport för 1930 av Findlay Andrew från China International Famine Relief Commission ger ett intryck av läget detta år:

'Provinsens situation har till det yttre förbättrats mycket jämfört med förra året. Varför? Därför att i den del av Kansu, där vi arbetar, har död genom svält, farsot och krig de senaste åren drabbat en så stor del av befolkningen, att själva behovet av livsmedel minskat avsevärt.'

Mycken mark har lagts öde, mycken har koncentrerats i godsägarnas och ämbetsmännens händer. Kansu hade 'häpnadsväckande stora' områden av odlingsbar men icke odlad mark. Under hungersnöden 1928-30 köptes mark till extremt låga priser av godsägare, som sedan denna period har skapat förmögenheter på Bevattningsprojektet Wei Pei (en åtgärd, finansierad av Kommissionen för att minska hungersnöden). I Shensi betraktas det som en hederssak att inte betala jordskatt, och rika godsägare är därför som regel befriade ... Speciellt otillfredsställande är att bönderna krävs på oguldna skatter för den tid de varit frånvarande på grund av hungersnöd; jordbrukarna förbjöds att ta sin mark i besittning förrän de betalat skatterna.” Dr Stampar fann, att jordbrukarna (tydligen med undantag för godsägarna, vilka ”i regel var befriade”) i Shensi måste betala ' marksskatter och extraavgifter, som uppgick till omkring 45 procent av deras inkomster,

medan andra skatter ”representerar ytterligare 20 procent”; och ”beskattningen är inte bara fantastiskt hög utan taxeringen förefaller ske slumpartat, och det sätt den drivs in på är slösaktigt, brutalt och i många fall korrumpert”.

Vad Kansu beträffar sade dr Stampar:

”Kansus skatteintäkter har de senaste fem åren varit i genomsnitt åtta miljoner ... högre beskattning än i Chekiang, en av de rikaste och hårdast beskattade provinserna i Kina. Det bör också beaktas, att dessa intäkter, speciellt i Kansu, inte kommer från en eller ett par huvudkällor utan från en mängd skatter, som var och en ger en liten summa, och knappast någon vara, produktion eller handelsverksamhet är obeskattad. Det belopp befolkningen betalar är till och med högre än som framgår av publicerade siffror. För det första lyckas skatteindrivarna behålla en andel – i vissa fall en mycket stor andel – av insamlade belopp. För det andra måste till de skatter, som tas ut av provins- eller hsienregeringarna, läggas de, som pålagts av militära ledare; dessa senare skatter beräknas i Kansu-provinsen officiellt till mer än tio miljoner.” (Detta var en konservativ beräkning, eftersom den inte antydde den illegala militära beskattningen i både Kansu och Shensi: opiumskatten.)

”Ytterligare en utgift för befolkningen är den lokala milisen (min-t'uan), som – fast den ursprungligen skapades till försvar mot banditer – i många fall har urartat till band, som lever på landsbygdens bekostnad.” Dr Stampar citerade siffror, som visade, att kostnaderna för min-t'uan belöpte sig till mellan 30 och 40 procent av den totala lokalstyrelsens budget – detta naturligtvis utöver kostnaderna för de stora reguljära arméerna. Enligt dr Stampar hade dessa senare dragit kostnader motsvarande över 60 procent av provinsintäkterna i både Kansu och Shensi.

En utländsk missionär, som jag träffade i Shensi, berättade, att han en gång personligen hade följt en gris' väg från ägare till konsument, och på den vägen såg han sex olika skatter betalas. En annan missionär, i Kansu, beskrev hur han sett bönder slå ner träväggarna till sina hus (trä var dyrt i Nordväst) och forsla det till marknaden, där de ville sälja det för att kunna betala skatteindrivarna. Han sade, att till och med vissa ”rika” bönders inställning var om inte vänskaplig så i varje fall likgiltig när de röda kom och de menade, att ”ingen regering kan bli värre än den gamla”.

Och ändå var Nordväst ingalunda ekonomiskt hopplöst. Det var inte överbefolkat; mycken mark var rik; det kunde med lätthet producera långt mer än det kunde konsumera, och med ett förbättrat bevattningssystem kunde delar av det bli ett ”kinesiskt Ukraina”. Shensi och Kansu hade rika koltillgångar. I Shensi fanns olja. Dr Stampar profeterade om att ”Shensi och särskilt slätten i grannskapet av Sian kan bli ett industriellt centrum av nästan samma betydelse som Yangtze-dalens och som för dess drift har egna kolgruvor”. Mineraltillgångarna i Kansu, Ching kai och Singkia, vilka sades vara mycket rikliga, var nästan orörda. Enbart i fråga om guld, sade Stampar, ”kan området komma att bli ett nytt Klondike”.

Visst föreföll förhållandena här minst sagt mogna för förändring. Visst fanns det saker att kämpa mot, även om man inte hade någonting att kämpa för. Och det är inte underligt, att när den röda stjärnan gick upp i Nordväst, reste sig tusentals man och hälsade den som en hoppets och frihetens symbol.

Men var de röda bättre när det kom till kritan?

3. Sovjetsamhället

Hurdan den kinesiska kommunismen än var i södern, kunde den jag fann i Nordväst snarare kallas landsbygdens jämlikhet än någonting Marx skulle ha accepterat som mönstergillt. Det gällde

uppenbarligen ekonomin, och trots att det i det sociala, politiska och kulturella livet i de organiserade sovjeterna på det hela taget fanns en marxistisk ledning, var de materiella begränsningarna överallt uppenbara.

Det fanns ingen maskinindustri av betydelse i Nordväst. Det var i främsta rummet ett jordbruks- och herdeland, vars kultur varit stagnerad i århundraden, låt vara att många av de ekonomiska missförhållanden, som rådde, otvivelaktigt speglade de ekonomiska förändringarna i de halvindustrialiserade större städerna. Ändå var Röda armén själv en framstående produkt av ”industrialiseringens” framstöt i Kina och den idéchock den skapat i den förstenade kulturen här var i sanning revolutionerande.

Objektiva förhållanden berövade emellertid de röda möjligheten att organisera mer än den politiska ramen för en modern ekonomi, som de naturligtvis endast kunde tänka sig som en framtid, som skulle ge dem makt i storstäderna, där de kunde överta de industriella grunderna från utländska koncessioner. I landsbygdsområdena koncentrerade de sig huvudsakligen på att lösa böndernas överhängande problem: jorden och skatterna. Men de kinesiska kommunisterna betraktade aldrig jordreformen som mer än en fas i uppbyggandet av en massgrundval, ett stadium, som gjorde det möjligt att utveckla den revolutionära kampen för att gripa makten och till sist genomföra grundliga socialistiska förändringar. I ”Den kinesiska sovjetrepublikens grundlagar” (av Mao Tse-tung och andra) hade första allkinesiska sovjetkongressen 1931 i detalj fört fram det kinesiska kommunistpartiets ”maxiprogram” – och det visade klart, att de kinesiska kommunisternas yttersta mål var en socialistisk stat av marxistisk-leninistisk typ. Men samtidigt var de röda distriktens sociala, politiska och ekonomiska organisation alltigenom mycket provisorisk.

Inte ens i Kiangsi var den föga mer än så. Eftersom sovjeterna måst kämpa för sin existens, var deras huvuduppgift alltid att bygga en militär och politisk grundval för revolutionens spridande i större skala och inte att ”pröva kommunismen i Kina”, vilket somliga trodde, att de röda försökte sig på i sina små, blockerade områden.

Den omedelbara grundvalen för stödet åt de röda i Nordväst var uppenbarligen inte så mycket idén ”från var och en efter förmåga, åt var och en efter behov” utan snarare något i stil med Sun Yat-sens löfte: ”Jorden till dem som odlar den.”

Medan sovjeterna teoretiskt var en arbetar- och bonderegim, bestod i praktiken valmanskåren i överväldigande grad av bönder, och regimen måste rätta sig efter det. Det gjordes försök att balansera bondeinflytandet genom att man klassade landsbygdsbefolkningen i kategorierna storgodsägare, mellan- och smågodsägare, rika bönder, mellanbönder, fattigbönder, arrendatorer, jordbruksarbetare, hantverksarbetare, trasproletariat samt tzu-yu chih-yeh chieh – eller yrkesarbetande – som omfattade lärare, läkare och tekniker, ”landsbygdsintelligentsian”. Dessa indelningar var politiska lika väl som ekonomiska, och i sovjetvalen gavs arrendatorerna, jordbruksarbetarna, hantverkarna osv. en betydligt större representation än övriga kategorier – syftet var tydligen att skapa ett slags ”landsbygdsproletariatets” demokratiska diktatur.

Inom dessa gränser föreföll sovjeterna att fungera mycket bra i områden, där regimen hade stabiliserats. Den representativa styrelsens struktur byggde på bysovjeten som den minsta enheten; ovanför den fanns distrikts-sovjeten, den regionala sovjeten och provins- och central-sovjeterna. Varje by valde delegater till de högre sovjeterna ända upp till sovjetkongressen. Rösträtten var allmän för personer över sexton år, men den var av ovannämnda skäl inte proportionerlig.

Olika utskott bildades under varje distriktssovjet. Ett mäktigt utskott, som vanligen valdes vid ett

massmöte kort efter det ett distrikt ockuperats av Röda armén och föregicks av en intensiv propagandakampanj, var den revolutionära kommittén. Den uppmanade till val eller återval och samarbetade intimt med kommunistpartiet. Under distriktssovjeten och utsedd av denna fanns utskott för utbildning, kooperativer, militär utbildning, politisk skolning, hälsovård, partisanutbildning, revolutionärt försvar, utvidgning av Röda armén, ömsesidig jordbrukshjälp och andra. Sådana utskott återfanns i varje grenorgan av sovjeterna ända upp i centralregeringen, där politiken koordinerades och de statliga besluten fattades.

Organisationen stannade inte vid regeringen själv. Kommunistpartiet hade ett stort medlemstal bland jordbrukare och arbetare i städerna och byarna. Dessutom fanns ungpionjärerna och barnbrigaderna. Kommunistpartiet organiserade kvinnorna i kommunistiska ungdomsförbund, anti-japanska samfund, sköterskeskolor, vävskolor och plöjningsbrigader. Vuxna jordbrukare organiserades i P'in-Min Hui eller Fattigfolksförbundet och i anti-japanska sammanslutningar. Till och med Äldrebroderssamfundet introducerades i sovjetlivet och fick öppet och lagligt arbete att syssla med. Nung-min Tui, bondegardet, och Yu Chi Tui, partisanbrigaderna, var likaså en del av den intensivt organiserade politiska och sociala strukturen på landsbygden.

Alla dessa organisationers och deras olika utskotts arbete koordinerades av den centrala sovjetregeringen, kommunistpartiet och Röda armén. Vi behöver inte här gå in på statistiska enskildheter för att förklara det organiska sambandet mellan dessa grupper, men rent allmänt kan sägas, att de alla var skickligt sammanvävda och att var och en direkt leddes av någon kommunist, även om organisations-, medlems- och arbetsbeslut tycktes bli genomförda på demokratiskt sätt av bönderna själva. Sovjetorganisationens syfte var uppenbarligen att göra varje man, kvinna och barn till medlem av någonting, med en bestämd uppgift att utföra.

Ganska typiska för sovjetansträngningarnas intensitet var de metoder, som användes för att öka produktionen och utnyttja stora ödeområden. Jag tog kopior av en mängd order – vilka var helt häpnadsväckande när det gällde omfattning och utförbarhet – som markkommissionen gett sina olika underavdelningar som instruktion om hur böndernas lantbruksuppgifter lämpligen skulle organiseras och propageras. En illustration: i en av dessa order, som jag hittade på ett markkontor, gavs instruktioner om vårsådden; kommissionen uppmanade sina medarbetare att ”göra omfattande propaganda för att få massorna att delta frivilligt, utan någon som helst form av tvång”. Detaljerade råd gavs för hur man skulle uppfylla denna såningsperiods fyra huvudkrav, vilka sovjeterna föregående vinter hade förklarat vara extensivare bruk av icke odlad mark och utvidgning av Röda arméns jord, ökad skördeavkastning, större variation, särskilt med tonvikt på nya melon- och grönsakssorter, samt utvidgning av bomullsodlingsarealen.

Bland det som denna order rekommenderade för att bredda arbetskraften och speciellt för att få kvinnor att delta i jordbruksarbetet (i synnerhet i distrikt, där den manliga befolkningen minskats till följd av enrollering i Röda armén) antyder följande finurliga instruktion den effektivitet, med vilken de röda lyckades utnyttja alla tillgängliga resurser:

(Instruktion om) ”att få kvinnor, pojkar och åldringar att delta i vårsådden och odlingen, allt efter vars och ens förmåga att utföra antingen en huvud- eller en hjälpuppgift i produktionsprocesserna. 'Storfotade' (dvs. med icke lindade fötter) och unga kvinnor bör t.ex. uppåddas för att delta i produktionsutbildningskårer med uppgifter varierande mellan röjande av mark och jordbruksproduktiva huvuduppgifter. 'Småfotade' (dvs. med lindade fötter), pojkar och äldre män måste uppåddas för att hjälpa till med sådd, dyngsprättning och andra hjälpsysslor.”

Men vad tyckte bönderna om detta? Den kinesiske bonden påstods hata organisation, disciplin och varje samhällelig verksamhet utanför familjen. De röda skrattade, när man nämnde detta. De sade, att ingen kinesisk bonde tyckte illa om organisation eller social verksamhet, om han arbetade åt sig själv och inte åt min t'uan – godsägaren eller skatteindrivaren. Och jag måste tillstå, att de flesta bönder, som jag talade med, föreföll stödja sovjeterna och Röda armén. Många av dem var mycket frispråkiga i sin kritik och sina klagomål, men när jag frågade om de föredrog det framför det gamla, blev svaret nästan alltid ett rungande ja. Jag lade också märke till, att de flesta av dem talade om sovjeterna som wo-menti chengfu – ”vår regering” – och detta slog mig som någonting nytt i Landsbygdskina.

Ett förhållande som antydde att de röda hade sin ”bas” hos massan av befolkningen, var att i alla de äldre sovjetdistrikten utfördes polis- och vakttjänsten nästan uteslutande av bondeorganisationerna. Det fanns få verkliga Röda armé-garnisoner i sovjetdistrikten, eftersom arméns hela stridsstyrka hölls vid fronten. Lokalförsvaret sköttes av byns revolutionära försvarskår, bondegardister och partisaner. Detta faktum kunde förklara en del av Röda arméns uppenbara popularitet hos (de fattiga) bönderna, eftersom den sällan slog ned på dem som ett instrument för förtryck och exploatering utan vanligen befann sig vid fronten, kämpade för sin föda där och sysslade med att möta fientliga anfall. Å andra sidan skapade den intensiva organiseringen av bönderna ett underhålls- och basområde, som gav Röda armén fria händer att operera med den extrema rörlighet för vilken den var berömd.

För att förstå böndernas stöd till kommuniströrelsen är det nödvändigt att hålla i minnet den börda, som bondebefolkningen i Nordväst hade burit under den föregående regimen. Vart de röda än drog, rådde det inget tvivel om, att de radikalt förändrade situationen för arrendatorerna, de fattiga bönderna, mellanbönderna och alla ”obesuttna” element. *Alla* slag av skatt avskaffades i de nya distrikten under det första året för att ge jordbrukarna andrum, och i de gamla distrikten uttaxerades endast en progressiv markskatt och en mindre skatt (5-10 procent) på handeln.

För det andra gav de röda mark till de jordsvultna bönderna och började nyodla stora områden ”ödemark” – huvudsakligen mark ägd av utsocknes eller godsägare som flytt. För det tredje tog de mark och boskap från de förmögna klasserna och fördelade det bland de fattiga.

Jordreformen var fundamental i den röda politiken. Hur genomfördes den? Av nationalpolitiska manöverskäl skulle det senare göras en drastisk reträtt i den sovjetiska jordpolitiken, men när jag reste i Nordväst, gav de lagar som var i kraft (utfärdade av Nordvästkinas sovjetregering i december 1935) tillstånd till konfiskation av all godsägarmark och all mark som tillhörde rika bönder men inte odlades av dem själva. Både godsägare och rik bonde fick dock så mycket mark som de själva kunde bruka. I distrikten rådde inte brist på mark – varför bofasta godsägares och rika bönders jord i praktiken inte alls konfiskerades, medan ödemark och mark tillhörig utsocknes fördelades; ibland skedde en ny delning av den bästa kvalitetsjorden så att fattigbönder fick bättre jord och godsägare tilldelades samma areal magrare mark.

Vad var en godsägare? Enligt kommunisternas definition (mycket förenklad) var en godsägare varje jordbrukare, som fick merparten av sin inkomst från jord han arrenderat ut till andra och inte av eget arbete. Genom denna definition hamnade ockrare och t u-hao (”lokala skurkar”, de rödas term för godsägare, som också fick en stor del av sina inkomster genom att låna ut pengar och sälja och köpa inteckningar) i ungefär samma kategori som godsägarna och behandlades på likartat sätt. Enligt dr Stampar hade ockerräntorna i Nordväst tidigare uppgått till 60 procent eller mer i orostider. Fast marken var mycket billig i många delar av Kansu, Shensi och Ninghsia, var det otroligt ont om kontanter.

I praktiken var det nästan omöjligt för en jordbruksarbetare eller arrendator utan kapital att spara för att köpa tillräcklig mark. Jag mötte jordbrukare i de röda distrikten, som tidigare inte hade kunnat köpa någon mark, fast priserna på somliga platser var så låga som 5-6 silverdollar per hektar (husdjur var betydligt dyrare än mark).

Andra klasser utsattes inte för konfiskationshandlingar, varför en stor del av jordbrukarna vann på omfördelningen. De fattigaste bönderna, arrendatorerna och jordbruksarbetarna försågs alla med mark tillräcklig för uppehållet. Det förefaller inte ha gjorts försök med ”jämligt” markäggande. Huvudsyftet med de sovjetiska jordlagarna var, enligt vad Wang Kuan-lan (den tjugonioårige student, som återvänt från Ryssland och var markkommissarie för de tre röda nordvästprovinserna) förklarade för mig, att förse en-var med mark tillräcklig för att ge honom och hans familj ett anständigt uppehälle – vilket förklarades vara bondebefolkningens mest ”omedelbara krav”.

Markproblemet – konfiskation och omfördelning – förenklades i hög grad i Nordväst av att storgodsen tidigare ägts av ämbetsmän, skatteindrivare och utsocknes godsägare. Med konfiskeringen av dessa tillfredsställdes i många fall de fattiga böndernas omedelbara behov utan alltför många ingripanden mot vare sig mindre godsägare eller rika bönder på orten. På detta sätt skapade de röda inte bara den ekonomiska grundvalen för stöd hos den fattiga och egendomslösa bondebefolkningen utan man vann i vissa fall mellanböndernas tacksamhet genom att avskaffa skatteexploateringen, och i några få fall vann man också de mindre godsägarnas beivring av samma skäl eller p.g.a. den anti-japanska rörelsens patriotiska appeller. Flera framstående Shensikommunister härstammade från godsägarfamiljer.

Ytterligare hjälp gavs de fattiga jordbrukarna i form av lån till mycket låga räntor eller helt räntefria. Ocker avskaffades helt, men privat utlåning till räntor som maximerades till 10 procent per år tilläts. Regeringens ordinarie utlåningsränta var fem procent. Flera tusen enkla jordbruksredskap, tillverkade i de röda arsenalerna och tusentals kilo spannmål levererades till de icke markäggande bönder, som bröt ny mark. En primitiv jordbruksskola hade öppnat, och jag fick veta, att man planerade att starta en skola för husdjurskötsel så snart en expert på området anlät från Shanghai.

En kooperativ rörelse fick kraftig vind i seglen. Denna verksamhet sträckte sig utanför produktions- och distributionskooperativen genom att omfatta sådana (för Kina) nymodiga former som kollektivt bruk av djur och redskap – speciellt vid odling av allmän mark och Röda armé-mark – och bildande av föreningar för ömsesidig hjälp i arbetet. Genom de senare kunde stora områden snabbt besås och skördas kollektivt, och enskilda lantbrukares perioder av sysslolöshet eliminerades. De röda såg till, att en man gjorde sig förtjänt av sin nya mark! Under bråda tider användes ”lördagsbrigader”, då inte bara alla barnorganisationer utan också varje sovjetämbetsman, röd partisan, rödgardist, medlem av kvinnoorganisation och vilket röda arméförband som helst som råkade befinna sig i närheten uppådades för att arbeta med jordbruksuppgifter åtminstone en dag i veckan. Också Mao Tse-tung deltog i detta arbete.

Här sådde de röda fröet till den drastiskt revolutionära idén om den kollektiva ansträngningen och utförde primärt uppfostringsarbete för en framtid då kollektivisering kunde genomföras. Samtidigt trängde det i bondementalitetens mörka skrymslen långsamt in en uppfattning om samhällslivets större värld. Ty de organisationer, som skapades bland bondebefolkningen, var vad de röda kallade ”tre i ett”: ekonomiska, politiska och kulturella.

De kulturella framsteg som de röda gjort bland dessa människor, var obetydliga med avancerade västerländska mått mätt. Men vissa speciellt usla förhållanden, som var vanliga i de flesta delar

av Kina, hade definitivt utrotats i det tjugotal regioner i norra Shensi, som varit sovjetiserade länge, och ett propagandakorståg genomfördes bland invånarna i nyare områden för att sprida samma elementära reformer där. Det var en remarkabel framgång, att man fullständigt eliminerat opiumrökandet i norra Shensi, och jag såg faktiskt inte till någon vallmo i sovjetdistrikten.

Ämbetsmannakorruption var nästan okänd. Tiggeri och arbetslöshet tycktes verkligen, som de röda hävdade, ha ”likviderats”. Jag såg inte till en enda tiggare under alla mina resor i de röda områdena. Fotlindning och barnamord var brottsliga, barnslaveri och prostitution hade försvunnit och polyandri och polygami var förbjudna.

Myterna om ”gemensamma hustrur” och ”kvinnonationalisering” är alltför uppenbart absurda för att behöva bemötas, men förändringarna i fråga om äktenskap, skilsmässa och arv var i sig extremt radikala mot bakgrund av halvfeodal lag och praxis på andra håll i Kina. Äktenskapslagarna innehöll intressanta stadganden mot svärmostyranni, köp och försäljning av kvinnor som hustru och konkubiner samt av föräldrar arrangerade äktenskap. Äktenskap skulle ingås med bådassamtycke, den lagliga åldern hade höjts till tjugo för män och aderton för kvinnor, hemgift förbjöds, och varje par, som registrerade sig som man och hustru inför en regions-, kommun- eller bysovjet, fick kostnadsfritt ett äktenskapscertifikat. Män och kvinnor, som sammanbodde, betraktades som lagligen gifta vare sig de var registrerade eller inte – vilket tycktes utesluta ”fri kärlek”. Enligt sovjetlagen var alla barn ”äkta”. Skilsmässa kunde fås kostnadsfritt hos sovjetens registreringsbyrå efter ”insisterande begäran” av endera maken, men hustrur till personal i Röda armén måste ha sina mäns medgivande innan skilsmässa bifölls. Egendom delades lika mellan kontrahenterna och båda hade laglig skyldighet att vårda sig om sina barn, men ansvaret för skulder vilade uteslutande (!) på mannen, som också var skyldig att betala två tredjedelar av barnens levnadsomkostnader.

Teoretiskt var utbildningen ”fri och allmän”, men föräldrar var skyldiga att förse sina barn med föda och kläder. I praktiken hade man ännu inte uppnått någonting liknande ”fri och allmän” utbildning, även om gamle Hsu T'eh-li, utbildningskommisarien, inför mig skröt om att fick man bara några års fred i Nordväst, så skulle resten av Kina baxna över framstegen. Senare skulle jag mera detaljerad kunskap om vad kommunisterna åstadkommit och hoppades kunna göra för att likvidera den förfärande analfabetismen i detta område, men framför allt var det av intresse att få reda på, hur regeringen finansierade både utbildningsprogrammet sådant det nu var och hela denna enkla men ändå på sitt sätt oerhört komplicerade organism, som jag har kallat sovjet-samhället.

4. Pengarnas anatomi

Det var absolut nödvändigt för sovjetekonomin att tillfredsställa åtminstone två elementära behov: att livnära och utrusta Röda armén och ge fattigbönderna omedelbar lättnad. Om sovjetbasen misslyckades med endera, skulle den snart falla sönder. För att säkra framgången var det nödvändigt för de röda att redan från första början starta någon form av ekonomiskt uppbyggande. Sovjetekonomin i Nordväst var en sällsam blandning av privatkapitalism, statskapitalism och primitiv socialism. Privat företagsamhet och industri tilläts och uppmuntrades, och begränsade privattransaktioner med jorden och dess produkter tilläts. Samtidigt ägde och drev staten företag som oljekällor, salt- och kolgruvor liksom handel med boskap, hudar, ull, bomull, papper och andra råvaror. Men den upprättade inte monopol på dessa varor, och i samtliga fall kunde den privata företagsamheten konkurrera och gjorde det också i viss utsträckning.

Ett tredje slags ekonomi skapades med upprättandet av kooperativen, där regeringen och massorna ingick som delägare i konkurrens inte bara med privatkapitalismen utan också med

statskapitalismen! Men allt skedde i mycket liten och primitiv skala. Trots att de fundamentala motsättningarna i ett sådant arrangemang var uppenbara och skulle ha varit förödande i ett ekonomiskt mer utvecklat område, kompletterade de alltså på sitt sätt varandra i de röda områdena.

De röda definierade kooperativet som ”ett instrument att motstå Privatkapitalismen och utveckla ett nytt ekonomiskt system”, och de räknade upp dess fem huvudfunktioner på följande sätt: bekämpa affärsmännens exploatering av massorna, att bekämpa fiendens blockad, att utveckla nationalekonomin i sovjetdistrikten, att höja massornas ekonomiska och politiska nivå samt röja väg för det socialistiska uppbyggandet” – en period, i vilken ”den kinesiska bourgeoisens demokratiska revolution under proletariats ledning kan skapa de energiförutsättningar, som möjliggör denna revolutions övergång i socialismen”, De båda första av dessa patetiska funktioner innebar i praktiken helt enkelt att kooperativet skulle hjälpa massorna att organisera sin egen blockadbrytarkår som komplement till regeringens blockadbrytarverksamhet. Handel mellan de röda och vita distrikten hade förbjudits av Nanking, men genom att använda små bergs, vägar och muta gränsvakterna lyckades de röda ibland bedriva, en ganska livlig exporthandel. Trängkåren i den statliga handelsbyråns eller kooperativens tjänst förde ut råvaror från sovjetdistrikten och bytte ut dem mot Kuomintang-pengar eller behövliga industrivaror.

Konsumtions-, försäljnings-, produktions och kreditkooperativer hade bildats i byarna, distrikten, regionerna och provinsen, Över dem stod kooperativa centralbyråer under finanskommissariaten och ett nationalekonomiskt departement. Dessa kooperativa hade verkligen byggts upp för att de lägsta samhällslagren skulle delta. Aktier, som gav köparna medlemskap, såldes till så lågt pris som 50 eller rentav 20 cent, och de organisatoriska skyldigheterna var så omfattande, att de förde in nästan varje aktieägare i kooperativets ekonomiska eller politiska liv. Det fanns inga restriktioner beträffande det antal aktier en medlem kunde köpa, men varje medlem hade endast en röst, oberoende av det antal aktier han ägde. Kooperativen valde sina egna styrelsekommittéer och kontrollkommittéer med centralbyråns bistånd; denna sände också ut utbildade arbetare och organisatörer. Varje kooperativ hade avdelningar för affärer, propaganda, organisation, tillsyn och statistik.

Olika priser utdelades för effektiv ledning, och omfattande propaganda stimulerade och fostrade bönderna beträffande rörelsens nytta. Finansiell liksom teknisk hjälp gavs av regeringen, som deltog i företagen på samma villkor som medlemmarna. Regeringen hade investerat omkring 70 000 dollar i räntefria lån i Shensis och Kansas kooperativer.

Endast sovjetsedlar var i omlopp, utom i gränsområdena, där även ”vita” sedlar accepterades. I sovjeterna i Kiangsi, Anhui och Szechwan myntade de röda silverdollar och växelmynt i koppar, vissa också i silver, och en mängd av denna metall transporterades till Nordväst. Men efter dekretet i november 1935, då Nanking började konfiskera allt silver i Kina och dess pris rusade i höjden, drog de röda in sitt silver och behöll det som reserv.

Sedlarna i Sydchina bar inskriptionen ”Kinas sovjetiska arbetar- och bonderegerings statsbank” och var utmärkt tryckta på gott sedelpapper. I Nordväst medförde tekniska brister en betydligt primitivare utgivning på dåligt papper och ibland på lump. Deras slagord trycktes på alla pengar. Sedlar utgivna i Shensi bar uppmaningar som ”Stoppa inbördeskriget!”, ”Enighet för att bjuda Japan motstånd!”, ”Länge leve den kinesiska revolutionen!”

Men hur kunde affärsmännen sälja varor importerade från de vita områdena mot en valuta, som inte var gångbar utanför sovjetdistrikten? Denna svårighet möttes av finansdepartementet, som hade fastställt växlingskursen 1.21 sovjetdollar mot t Kuomintang-dollar. Enligt reglerna skulle

”alla varor, importerade från de vita distrikten och sålda till Statliga handelsbyrån, betalas direkt i utländsk (Kuomintang-) valuta; import av viktiga förnödenheter, som icke säljs direkt till Statliga handelsbyrån utan genom kooperativ eller privat handel skall först registreras hos Statliga handelsbyrån, och vinst av försäljningen i sovjetvaluta kan utbytas mot vit valuta; annan växling medges om det visar sig nödvändigt”. I praktiken innebar detta naturligtvis, att all ”utländsk” import måste betalas i ”utländskt” mynt. Men eftersom värdet av de importerade varorna (som var magert nog) stortligen överskred värdet av sovjetexporten (som huvudsakligen bestod av råvaror och såldes som smuggelgods på en depressionsmarknad), fanns det alltid en tendens till en ytterligt ofördelaktig betalningsbalans. Med andra ord konkurs. Hur övervann man den?

Inte helt. Efter vad jag kunde upptäcka, tacklades problemet främst genom Lin Tsu-hans uppfinningsrikedom; den värde, vithåriga finanskommissarien hade till uppgift att få den röda budgeten att gå ihop. Denne intressante gamle skattkamarväktare hade en gång varit kassaförvaltare hos Kuomintang, och hans historia var häpnadsväckande.

Lin Tsu-han föddes 1882 som son till en skollärare i Hunan, utbildades i Klassikerna, genomgick gymnasium i Changtehfu och studerade senare i Tokyo. Under sin tid i Japan mötte han Sun Yat-sen, landsförvisades därefter från Kina av manchuerna och blev medlem av det hemliga revolutionära sällskapet T'ung Meng Hui. När Sun lät T'ung Meng Hui gå samman med andra grupper och grundade Kuomintang, blev Lin medlem. Senare mötte han Ch'en Tu-hsiu, som fick stort inflytande på honom, och 1922 gick han in i kommunistpartiet. Han fortsatte emellertid att intimt samarbeta med dr Sun Yat-sen, som släppte in kommunister i sitt parti, och Lin blev kassaförvaltare och ordförande i Kuomintangs avdelning för allmänna frågor. Han var hos Sun Yat-sen när denne dog.

I början av den nationalistiska revolutionen var Lin en av de främsta i Kuomintangs centrala exekutivkommitté och högre uppsatt än Chiang Kai-shek. I Kanton var han ordförande i bondeavdelningen, och under Nordexpeditionen blev han politisk kommissarie i 6. armén under befäl av general Ch'eng Ch'ien – Nankings stabschef. När Chiang Kai-shek började sin utrotning av kommunisterna 1927, fördömde Lin honom, flydde till Hongkong och därefter till Ryssland, där han i fyra år studerade vid Kommunistiska akademien. Han återvände till Kina via ”den underjordiska järnvägen” och nådde helskinnad fram till Kiangsi. Lin, som nu var änklings, hade inte sett sin vuxna dotter och sin son sedan 1927. Fyrtiofem år gammal hade han övergett sin ställnings alla förmåner och förenat sitt öde med de unga kommunisternas.

In i mitt rum på Utrikesdepartementet kom en morgon denne femtiofemåriga veteran från Den långa marschen glatt leende, klädd i en bleknad uniform och med en röd stjärna i mössan, och framför hans vänliga ögon var ett par glasögon fästa med en snodd om öronen. Finanskommissarien! Han satte sig på kanten av min k'ang och vi började tala om inkomstskällorna. Efter vad jag förstod, fick regeringen praktiskt taget inte in några skatter; dess industriinkomster kunde man bestämt bortse ifrån; varifrån, ville jag veta, fick han då sina pengar?

Lin började förklara:

– Vi säger, att vi inte beskattar massorna, och det är sant. Men vi beskattar hårt de exploaterande klasserna och konfiskerar deras överflödiga kontanter och varor. På så sätt är all skatt direkt. Detta är raka motsatsen till Kuomintangs praxis; där måste till syvende och sist arbetarna och fattigbönderna stå för det mesta av skattebördan. Här beskattas mindre än tio procent av befolkningen: godsägarna och ockrarna. Vi beskattar också de få stora affärsmännen men inte småhandlarna. Senare kommer vi kanske att pålägga bönderna en mindre, progressiv skatt, men för närvarande är alla mass-skatter helt avskaffade.

En annan inkomstkälla är frivilliga bidrag från folket. Den revolutionära patriotiska känslan är mycket hög, där det råder krig, och folket inser, att de kan mista sina sovjet. De ger stora frivilliga bidrag i livsmedel, pengar och kläder till Röda armén. Vi får också vissa inkomster från den statliga handeln, från Röda arméns mark, från våra egna industrier, från kooperativen och från banklån. Men naturligtvis är den största inkomstkällan konfiskationer.

Konfiskation? avbröt jag. Ni menar vad som brukar kallas plundring?

Lin skrattade hastigt. – Kuomintang kallar det plundring. Nåja, om beskattning av dem, som exploaterar massorna, är plundring, då är Kuomintangs beskattning av massorna det. Men Röda armén sysslar inte med plundring i samma mening som de vita arméerna. Konfiskationerna görs endast av befullmäktigade personer under ledning av finanskommissariatet. Varje post måste rapporteras i en varuförteckning till regeringen och används endast till allmän nytta för samhället. Privat plundring bestraffas strängt. Fråga bara folk om röda soldater tar någonting utan att betala.

– Ja, ni har rätt. Svaret på frågan beror naturligtvis på om den ställs till en godsägare eller bonde.

– Om vi inte befann oss i ständigt krig, fortsatte Lin, skulle vi med lätthet bygga upp en självförsörjande ekonomi här. Vår budget görs med noggrannhet och varje tänkbar form av ekonomi praktiseras. Eftersom varje sovjetämbetsman också är patriot och revolutionär, kräver vi inga löner, och vi kan leva på mycket litet föda. Kanske blir ni förvånad av att höra hur liten vår budget är. För hela detta område (då ungefär av Österrikes storlek) är våra utgifter för närvarande endast omkring 320 000 dollar i månaden. Detta representerar ett värde i varor lika väl som i pengar. Av denna summa kommer 40-50 procent från konfiskationer och 15-20 procent är frivilliga bidrag, bl.a. kontanter insamlade av vårt parti bland anhängare i de vita distrikten. [Vid denna tid fick sovjetområdet föga eller ingen ekonomisk hjälp från Ryssland, som det inte stod i direkt geografisk förbindelse med.] Resten är inkomster av handel, ekonomiskt uppbyggande, Röda arméns mark och banklån till regeringen.

De röda hävdade, att de hade kommit på ett fullständigt säkert budgeteringsmaskineri med kvitton och utbetalningar. Jag har läst en del av Lin Tsu-hans ”Utkast till budgetering”, som ger en detaljerad beskrivning av systemet och alla dess spärrar. Det föreföll framför allt basera sig på kollektiv kontroll av kvitton och utbetalningar. Från det högsta organet ned till bynivå var skattmästaren ansvarig inför en kontrollkommitté både för utbetalningar och intäkter och på detta sätt var det utomordentligt svårt att manipulera siffrorna till egen fördel. Kommissarie Lin var mycket stolt över sitt system och försäkrade, att med det var varje fiffel omöjligt. Det var kanske sant. I varje fall var det uppenbart, att det verkliga problemet i de röda distrikten inte var fiffel i vanlig mening utan att skaffa pengar. Trots Lins glättiga optimism skrev jag följande i min dagbok efter intervjun:

”Oberoende av vad Lins siffror exakt innebär, är det helt enkelt ett kinesiskt mirakel med tanke på partisanstriderna, som böljat fram och tillbaka i detta område i fem år, att ekonomin över huvud taget upprätthålls, att det inte förekommer hungersnöd och att bönderna på det hela taget förefaller acceptera sovjetpengar och har förtroende för dem. I själva verket kan detta inte förklaras enbart i ekonomiska termer utan blir endast begripligt på social och politisk grund.

Ändå är det fullkomligt klart, att situationen är ytterst allvarlig, också för en organisation, som lever på skulor så som de röda, och en av tre förändringar måste ske i sovjetekonomin: 1) något slag av maskinell industrialisering för att förse marknaden med behövliga industrivaror, 2) upprättande av goda förbindelser med någon modern ekonomisk bas i yttrevärlden på högre nivå än den nuvarande (t.ex. Sian eller Lanchow), eller 3) faktiskt införlivande av en sådan bas, nu under vit kontroll, med de röda distrikten.”

De röda delade inte min pessimism. ”Vi kommer säkert att hitta en utväg.” Och några månader senare hade de gjort det. ”Utvägen” visade sig i form av ”faktisk införlivning”.

Lin föreföll f.ö. inte särskilt framgångsrik för egen del. Hans ”lön” som finanskommissarie var fem dollar i månaden – i röda pengar.

5. Livet börjar vid femtio!

Jag kallade honom ”Gamle Hsu”, därför att det var vad alla i sovjetdistrikten kallade honom – Lao Hsu, Undervisaren – ty fast sextioett bara var genomsnittsåldern för de flesta höga regeringstjänstemän på andra håll i Orienten, verkade han som en gråhårig farfar i jämförelse med de andra. Ändå var han ingalunda skröplig. I likhet med sin sextioårige stallbroder Hsieh Chu-tsai (man kunde ofta se detta vithåriga banditpar gå arm i arm som skolpojkar) gick han rak i rygg och med kraftfulla steg. Hans ögon var ljusa och muntra och hans muskulösa benpar hade burit honom över de största floderna och bergskedjorna i Kina under Den långa marschen.

Hsu T'eh-li hade varit en ytterst respekterad professor tills han vid femtio års ålder helt förvånande lämnade sitt hem, sina fyra barn och ställningen som inspektör vid seminariet i Changsha för att sätta sin framtid på spel med kommunisterna. Han föddes 1877 som fjärde sonen i en fattig bondfamilj i närheten av Changsha, inte långt från P'eng Te-huais födelseort. Genom olika uppoffringar gav föräldrarna honom sex års skolgång, vid vars slut han blev skollärare under Manchu-regimen. Där stannade han tills han blev tjugonio, då han kom in vid Changshas seminarium, tog examen och blev lärare i matematik – ett ämne, som han var självlärd i.

Mao Tse-tung var en av hans lärjungar i seminariet (Hsu sade, att han var fruktansvärd i matematik) liksom så många andra ungdomar, som senare blev röda. Hsu själv spelade en politisk roll långt innan Mao kunde skilja mellan republikaner och monarkis-Han hade alltjämt kvar sitt stridsminne från den feodala pollen under kejsardömet, då han skurit av sig lillfingerspetsen för ut demonstrera uppriktigheten i kravet på att folket skulle få ett Parlament. Efter den första revolutionen, då Hunan hade en provinsregering för en tid, var Gamle Hsu medlem av den.

Han följde Hunan-delegationen av ”arbetar-studenter” till Frankrike efter kriget och studerade ett år i Lyon, där han klarade sitt uppehälle genom att på fritiden arbeta på metallverkstad. Senare studerade han i tre år vid Paris-universitetet och tjänade in studiekostnaderna genom att undervisa kinesiska studenter i matematik. Han återvände till Hunan 1923, där han hjälpte till med att öppna två moderna seminarier i huvudstaden, och i fyra år var han ganska välmående. Inte förrän 1927 blev han kommunist och utstöttes ur det borgerliga samhället.

Under nationalistrevolutionen var Hsu T'eh-li verksam inom provinsens Kuomintang, men han sympatiserade med kommunisterna. Han predikade öppet marxism för studenterna. När ”utrensningarna” började, var han märkt; han måste försvinna, och eftersom han inte hade några förbindelser med kommunistpartiet, måste han finna sig en egen tillflyktsort. ”Jag ville bli kommunist”, sade han ganska tankfullt till mig, ”men ingen bad mig att gå med, Jag var redan femtio och drog slutsatsen, att kommunisterna betraktade mig som för gammal.” Men en dag letade en kommunist upp Hsu på hans gömställe och bad honom gå in i partiet. Han berättade för mig, att han grät vid tanken på att han fortfarande var till någon nytta vid byggandet av en ny värld.

Partiet skickade honom till Ryssland, där han studerade i två år. Vid återkomsten tog han sig igenom blockaden till Kiangsi; snart därpå blev han biträdande utbildningskommissarie under Ch'u Ch'iu-pai, och då Ch'u dödades, utnämnde exekutivkommittén honom till Ch'us efterträdare. Sedan dess hade han varit Lao Hsu, Undervisaren. Och hans många erfarenheter – liv och under-

visning under monarkistiska, kapitalistiska och kommunistiska samhällsformer – föreföll sannerligen kvalificera honom för de uppgifter, som han ställdes inför. Han behövde verkligen all denna erfarenhet och mer därtill, ty dessa uppgifter var så stora, att varje västerländsk utbildningsexpert skulle ha gripits av desperation. Men Gamle Hsu var för gammal för att bli missmodig.

En dag när vi samtalade, började han skämtsamt räkna upp en del av sina svårigheter.

– Efter våra bedömningar, påstod han, var praktiskt taget ingen – utom några få godsägare, ämbetsmän och affärsmän – läskunnig i Nordväst innan vi anlände. Analfabetismen föreföll vara omkring 95-procentig. Detta är kulturellt sett en av de mörkaste platserna på jorden. Vet ni, att folket i norra Shensi och Kansu tror, att vatten är skadligt? Vanligt folk badar bara två gånger i sitt liv – när de föds och när de gifter sig. De avskyr att tvätta fötterna, händerna och ansiktet eller att klippa naglarna och håret. I den här delen av Kina finns det fler stångpiskor kvar än någon annanstans.

Men en allt detta och många andra fördomar beror på okunnig-och det är mitt jobb att förändra mentaliteten. Jämfört med Kiangsi är en sådan befolkning sannerligen efterbliven. Där var analfabetismen omkring 90 procent, men kulturnivån var betydligt högre, vi hade bättre materiella förhållanden att arbeta under och mångfaldigt fler utbildade lärare. I vår mönster-hsien, Hsing Ko, hade vi över 300 skolor och omkring 800 lärare – lika många som i alla de röda distrikten här. När vi retirerade från Hsing Ko, hade analfabetismen reducerats till mindre än 20 procent.

Här går arbetet betydligt långsammare. Vi måste börja från början med allting. Våra materiella resurser är mycket begränsade. Till och med vår tryckeriutrustning har förstörts, och nu måste vi trycka allting med hektograf och stentryck. Blockaden hindrar oss från att importera tillräckligt med papper. Vi har börjat till-verka eget papper, men kvalitén är fruktansvärd. Men strunt i dessa svårigheter. Vi har redan lyckats uppnå något. Om vi får tid på oss, kan vi åstadkomma ting, som kommer att få resten av Kina att baxna. Vi utbildar tjugotals med lärare, som kommer från massorna, och partiet utbildar andra. Många av dem kommer att bli frivilliglärare i skolor för massutbildning. Våra resultat visar, att bönderna är angelägna att studera när de får chansen.

Och dumma är de inte. De lär sig mycket snabbt och förändrar sina vanor när de får goda motiv för att göra det. I de äldre sovjetdistrikten här ser man inte ett enda flickebarn med lindade

fötter, och ni kommer att få se många unga kvinnor med lockigt hår. Männerna klipper efter hand av sig sina stångpiskor nu, och en massa av dem lär sig läsa och skriva av ungtkommunister och pionjärer.

Hsu förklarade, att det i sovjeternas speciella utbildningssystem fanns följande tre sektioner: institutionell, militär och social undervisning. Den första drevs mer eller mindre av sovjeterna, den andra av Röda armén och den tredje av kommunistorganisationerna. I samtliga betonades framför allt politik – också det minsta barn fick lära sig sina första tecken i form av enkla revolutionära slagord och arbetade sig därefter framåt i historierna om konflikten mellan de röda och Kuomintang, mellan godsägare och bönder, kapitalister och arbetare osv., med mängder av heroiskt stoff om ungtkommunisterna och Röda armén och löften om ett jordiskt paradiset i sovjetframtid.

I fråga om den institutionella utbildningen hävdade de röda, att de redan hade öppnat omkring 200 lågstadieskolor, och de hade en seminarieskola för grundskolelärare, en jordbruksskola, en textilskola, en fackföreningsskola med fem årskurser och en partiskola med omkring 400 studenter. I alla yrkesskolor varade kurserna endast omkring sex månader.

Den största tonvikten lades naturligtvis vid militärutbildningen, och här hade mycket uppnåtts på

två år trots den lilla belägrade statens alla svårigheter. Där fanns Röda arméns universitet, kavalleri- och infanteriskolorna samt de båda partiskolorna, som redan har beskrivits. Där fanns en radioskola och en medicinsk skola, som i realiteten utbildade sjuksköterskor. Där fanns en ingenjörsskola, där de studerande fick en rudimentär lärlingsutbildning. I likhet med hela sovjetorganisationen var allting mycket provisoriskt och framför allt avsett som ett slags hemmafronts-verksamhet för att stärka Röda armén och förse den med ny personal. Många av lärarna hade inte ens genomgått mellanskola. Det intressanta var det sätt på vilket de kollektivt utnyttjade de kunskaper de hade. Dessa skolor var verkligen kommunistiska, inte bara i fråga om ideologin utan också när det gällde att göra bruk av varje tillstymmelse till teknisk erfarenhet, som de kunde mobilisera för att ”höja kulturnivån”.

Också i den sociala utbildningen var syftena primärt politiska. Man hade inte tid till eller tillfälle att undervisa jordbrukarna i litteratur eller blomsterarrangemang. De röda var praktiskt folk. Till Leninklubbarna, de ungtkommunistiska förbunden, partisanerna och bysovjeterna skickades enkla, primitivt illustrerade Shih-tzu- (”Känn tecknen”) texter och man hjälpte massorganisationerna att bilda självstudiegrupper med någon kommunist eller läskunnig som ledare. När ungdomarna eller ibland t.o.m. åldriga bönder började stava sig igenom korta meningar, upptäckte de, att de fick i sig idéer samtidigt med tecknen. När man kom in i något av dessa små ”socialutbildningscentra” i bergen, kunde man följaktligen få höra dessa människor rabbla högt för sig själva: Vad är detta?

- Detta är den Röda flaggan.
- Vad är detta?
- Detta är en fattig man.
- Vad är den röda flaggan?
- Den röda flaggan är Röda arméns flagga.
- Vad är Röda armén?
- Röda armén är de fattiga människornas armé!

Och så vidare, ända till den punkt där ynglingen, om han kunde alla de 500-600 tecknen före de andra, fick ta emot det röda bokmärket eller den röda pennan eller något annat som utlovats. När jordbrukaren och hans söner och döttrar avslutat den första bok de läst i sitt liv, visste de också, vem som hade utbildat dem och varför. De hade fattat den kinesiska kommunismens grundläggande idéer.

För att snabbare föra ut läskunnigheten bland massorna hade kineserna börjat använda latiniserad kinesiska i begränsad utsträckning. De hade utarbetat ett alfabet på 28 bokstäver, som de hävdade, att de kunde återge praktiskt taget all kinesisk fonetik med och hade skrivit och publicerat en liten fickordbok med de vanligaste fraserna på kinesiska återgivna som flerstaviga, lättlästa ord. En del av tidningen Hung Ssu Chung Hua (Röda Kina) publicerades på Latin-hua, och Gamle Hsu experimenterade med det i en klass, som han hade valt ut i Pao An. Han trodde, att de komplicerade kinesiska tecknen till sist skulle komma att överges i massundervisningen och han hade många argument för sitt system, som han hade arbetat med i årtal.

Än så länge skröt han inte med resultaten, vare sig när det gällde Latin-hua eller andra utbildningsansträngningar. ”Den kulturella nivån var så låg här, att den inte kunde bli sämre, så det är naturligt att vi har gjort vissa framsteg”, sade han. Vad framtiden beträffade, så var tid allt han behövde. Han uppmanade mig att koncentrera mig på att studera utbildningsmetoderna i Röda armén, där han hävdade att man kunde få se en verkligt revolutionerande undervisning.

Del 7. På väg till fronten

1. Samtal med röda bönder

När jag reste bortom Pao An i riktning mot Kansas gräns och fronten, tog jag in i de enkla bondhyddorna, sov på deras k'ang av lera (när en lyx som trädörrar inte var tillgänglig), åt deras föda och njöt av deras samtal. De var alla fattiga människor, vänliga och gästfria. En del av dem vägrade ta emot pengar av mig, när de fick reda på, att jag var "utländsk gäst". Jag minns en gammal bondkvinna med lindade fötter; hon hade fem-sex barn att livnära en envisades med att vilja slakta en av sina sex kycklingar åt mig.

– Det går inte för sig att en utländsk djävul berättar för folk i omvärlden, att vi röda inte känner skick och bruk, råkade jag höra henne säga till en av mina reskamrater.

Jag är säker på, att hon inte menade att vara ohövlig. Hon kände helt enkelt inte till några andra ord än "utländsk djävul" för att beskriva situationen.

Jag reste tillsammans med Fu Chin-kuei, en ung kommunist som hade avdelats av röda UD för att följa mig till fronten. Liksom alla röda i de bakre områdena var Fu entusiastisk inför utsikten att få besöka armén, och han såg på mig som en gudasänd. Samtidigt betraktade han mig frankt som en imperialist och var öppet skeptisk mot hela min resa. Han var dock osvikligt hjälpsam, och innan resan var över, var vi mycket goda vänner.

En kväll i Chou Chia, en by i norra Shensi nära gränsen mot Kansu, fick Fu och jag tak över huvudet på ett ställe, där fem-sex bondfamiljer bodde. En jordbrukare i fyrtiofemårsåldern, som hade ansvaret för sex av de femton små barn, som oavbrutet skenade fram och tillbaka, gick älskvärt med på att ge oss logi. Han gav oss ett rent rum med ny filt på k'angen och våra djur fick säd och hö. Han sålde en kyckling till oss för tjugo cent samt några ägg, men för rummet ville han ingenting ha. Han hade varit i Yenan och sett utlänningar förr, men ingen av de andra männen, kvinnorna eller barnen hade sett någon, och nu kom de alla försagt fram för att ta sig en titt. Ett av de små barnen brast i ängslig gråt inför den häpnadsväckande synen.

Efter middagen kom några av bönderna in i vårt rum, bjöd på tobak och började prata. De ville veta vad vi odlade i mitt land, om vi hade korn och hirs, hästar och kor och om vi använde get-dynga som gödning. (En bonde frågade, om vi hade höns, och då fnös vår värd föraktfullt. "Där det finns människor måste det finnas höns", påpekade han.) Fanns det rika och fattiga i mitt land? Fanns det något kommunistparti och någon Röd armé?

I gengäld ställde jag några egna frågor. Vad tyckte de om Röda armén? De började genast beklaga sig över kavallerihästarnas överdrivna matvanor. När Röda arméns universitet nyligen förflyttat sin kavalleriskola, hade denna tydligen stannat i byn i flera dagar, vilket resulterat i en kraftig minskning av spannmåls- och höreserverna.

– Betalade de inte för det de köpte? frågade Fu Chin-kuei.

– Visst betalade de, det är inte det det gäller. Ni förstår, vi har inte någon större mängd, bara så och så många tan spannmål och hirs och hö. Vi har bara så det räcker åt oss själva och kanske lite till, och vi har vintern framför oss. Kommer kooperativen att sälja spannmål till oss i januari? Det undrar vi över. Vad kan vi köpa med sovjetpengar? Inte ens opium!

Detta kom från en luggsliten gamling, som fortfarande bar stångpiska, och han tittade surt nedför sin rynkiga näsa och längs bambupipskaftet. De yngre männen log när han talade. Fu medgav, att de inte kunde köpa opium, men han sade, att i kooperativen kunde de köpa allt annat de behövde.

– Kan vi det? frågade vår värd. Kan vi köpa en skål som den här, va?

Och han lyfte upp den billiga, röda celluloidskål (made in Japan misstänker jag), som jag hade haft med mig från Sian. Fu erkände att kooperativen inte hade några röda skålar men sade, att de hade massor av spannmål, kläder, paraffin, ljus, nålar, tändstickor, salt – vad kunde de mer begära?

– Efter vad jag vet kan man inte få mer än sex fot tyg per person, eller hur? undrade en bonde.

Fu var inte säker, han trodde, att det fanns mycket tyg. Han tillgrep det anti-japanska argumentet.

– Livet är bittert för oss liksom för er, sade han. Röda armén kämpar för er, bönder och arbetare, för att skydda er mot japanerna och Kuomintang. Låt gå för att ni inte alltid kan köpa allt tyg ni önskar och att ni inte kan få opium, men det är ett faktum att ni inte betalar skatt, eller hur? Nå, gamle broder, tycker du bättre om den vita armén än om oss? – svara bara på den frågan. Vad betalar den vita armén för vad du odlar, va?

Då tycktes alla klagomål smälta bort, och åsikterna var enhälliga.

Naturligtvis inte, Gamle Fu, naturligtvis inte!

Vår värd nickade.

– Om vi måste välja, så väljer vi Röda armén. Jag har en son i Röda armén, och det var jag som skickade honom dit. Förnekar någon det?

Jag frågade varför de föredrog Röda armén.

Den gamle man, som hade grinat illa åt kooperativen därför att de inte sålde opium, kom med en passionerad utläggning.

– Vad händer när de vita kommer? frågade han. De kräver en viss mängd livsmedel och det är aldrig tal om betalning. Om vi vägrar så arresteras vi som kommunister. Om vi ger dem det så kan vi inte betala skatterna. *I varje fall* kan vi inte betala skatterna! Vad händer då? De tar våra djur och säljer dem. Förra året, när Röda armén inte var här och de vita återvände, tog de mina båda mulor och mina fyra grisar. Mulorna var värda 30 dollar styck och grisarna var fullvuxna och värda två dollar styck. Vad gav de mig?

Ai-ya, ai-ya! De påstod, att jag var skyldig 80 dollar i skatt och räntor och drog av 40 dollar för mina djur. De krävde ytterligare 40. Kunde jag skaffa dem? Jag hade inget mer som de kunde stjäla. De ville, att jag skulle sälja min dotter, det är ett faktum! Somliga blev tvungna att göra det här. De som inte hade några djur eller några döttrar hamnade i fängelse i Pao An och många frös ihjäl ...

Jag frågade den gamle mannen hur mycket mark han ägde.

– Mark? morrade han. Det där är min mark.

Och han pekade bort mot en kulle med jordlappar där det växte korn, hirs och grönsaker. Den låg alldeles bakom floden.

– Hur mycket är den värd?

– Marken här är ingenting värd om det inte är dalmark, sade han. Vi kan köpa en sådan där kulle för 25 dollar. Det som kostar pengar är mulor, getter, grisar, höns, hus och redskap.

– Nå, men hur mycket är till exempel er gård värd? Han vägrade fortfarande att anse, att hans mark överhuvudtaget var värd någonting.

– Ni kan få mitt hus, mina djur och redskap för 100 dollar, kullen inbegripen, sade han slutligen.

– Och hur mycket skatt och arrende måste ni betala för det?

– Fyrtio dollar om året!

– Innan Röda armén kom?

– Ja. Nu betalar vi inga skatter. Men vem vet hur det blir nästa år? När de röda ger sig iväg kommer de vita tillbaka. Ena året de röda, andra året de vita. När de vita kommer, kallar de oss röda banditer. När de röda kommer, letar de efter kontrarevolutionärer.

– Men det är skillnad, inflickade en ung lantbrukare. Om våra grannar säger, att vi inte har hjälpt de vita, så räcker det för de röda. Men om vi har hundra hederliga män men ingen godsägare, då är vi fortfarande röda banditer för de vita! Inte sant?

Den gamle mannen nickade. Han sade, att när den vita armén senast var här, hade de dödat en hel fattig bondfamilj i en by strax bortom kullen. Varför? Därför att de vita frågat var de röda gömde sig, och denna familj vägrade att berätta det.

– Efter det flydde vi allihop härifrån och tog boskapen med oss. Vi kom tillbaka med de röda.

– Kommer ni att ge er iväg nästa gång de vita återvänder?

– Ai-ya! utropade en äldre man med långt hår och fina tänder. Den här gången kommer vi absolut att ge oss iväg! De kommer att döda oss!

Han började berätta om bybornas brott. De hade gått in i Fattigfolksförbundet, de hade röstat för distriktssovjeter, de hade lämnat upplysningar till Röda armén om den vita arméns rörelser, två av dem hade söner i Röda armén och en annan hade två döttrar vid en sjuksköterskeskola. Var detta brott eller inte? De kunde bli skjutna för vilket som helst av dem, försäkrade de mig.

Men nu steg en barfota yngling i tonåren fram och lade sig i diskussionen, glömsk av den utländske djävulen.

– Kallar du det för brott, farfar? Det är patriotiska handlingar! Varför gör vi dem? Är det inte för att Röda armén är det fattiga folkets arme och kämpar för våra rättigheter?

Han fortsatte entusiastiskt:

– Hade vi gratis skolgång i Chou Chia tidigare? Fick vi någonsin några nyheter utifrån världen innan de röda gav oss radio-elektricitet? Vem har talat om för oss hur världen ser ut? Du säger att det inte finns tyg hos kooperativen, men hade vi någonsin något kooperativ tidigare? Och hur var det med din gård, hade inte godsägare Wang en stor in-teckning i den? Min syster svalt ihjäl för tre år sedan, men har vi inte fått en massa att äta sedan de röda kom? Du säger, att det är bittert, men det är inte bittert för oss unga, om vi får lära oss läsa! Det är inte bittert för ungpionjärerna, om vi lär oss använda gevär och kämpar mot förrädarna och Japan!

Detta ständiga tal om Japan och "förrädarna" kan låta otroligt för människor som vet hur okunniga (inte likgiltiga) vanliga kinesiska bönder var om japanska invasioner eller andra nationella problem. Men jag fann, att det ständigt och jämt dök upp inte bara i kommunisters propagandatal utan också bland bönder som dessa. Den röda propagandan hade gjort ett sådant intryck, att många av dessa underutvecklade lantbrukare trodde, att de befann sig i omedelbar fara för att bli förslavade av "de japanska dvärgarna" – en art som de flesta av dem aldrig sett annat än på röda affischer och teckningar.

Ynglingen drog sig tillbaka. Jag såg på Fu Chin-kuei och upptäckte ett belåtet leende i hans

ansikte. Flera andra av de närvarande uttalade sitt bifall och de flesta log.

Dialogen fortsatte tills klockan var närmare nio och det var tid att gå till sängs. Den intresserade mig framför allt därför att den ägde rum inför Fu Chin-kuei, som bönderna tydligen inte fruktade fast han var en röd ”ämbetsman”. De tycktes betrakta honom som en av de sina – och det var han också, som den bondson han var.

Den siste som lämnade oss var den gamle mannen med stångpiskan och de flesta klagomålen. När han gick ut genom dörren, lutade han sig framåt och viskade än en gång till Fu.

– Gamle kamrat, bönföll han, finns det något opium i Pao An? Säg uppriktigt, finns det något? När han gick, vände sig Fu äcklad till mig.

– Det är otroligt, sade han. Den gamle snusken är ordförande i Fattigfolksförbundet här, och ändå vill han ha opium. Byn behöver mer fostrande arbete.

2. Sovjetindustrier

Några dagsresor nordväst om Pao An stannade jag på väg till fronten för att besöka Wu Ch'i Chen, ett sovjetiskt ”industricentrum” i Shensi. Wu Ch'i Chen var intressant inte på grund av industrivetenskapliga framgångar, som Detroit eller Manchester skulle göra klokt i att notera, utan därför att det över huvud taget existerade.

Ty hundratals kilometer runt om fanns endast ett halvt pastoralt land, människorna levde i grotthus precis som sina förfäder för årtusenden sedan, många av jordbrukarna bar alltså håret flätat kring huvudet, och hästen, åsnan och kamelen var det allra senaste i kommunikationsväg. Rapsolja användes till belysningen här, stearinljus var lyx, elektricitet okänd och utlänningar lika sällsynta som eskimåer i Afrika.

I denna medeltida värld var det häpnadsväckande att plötsligt stöta på sovjetverkstäder och finna maskiner som snurrade, och en arbetarkoloni som flitigt producerade ett rött Kinas varor och verktyg.

I Kiangsi hade kommunisterna trots avsaknad av hamn och svårigheterna med en fientlig blockad, som avskar dem från kontakt med alla större moderna industriområden, byggt upp flera blomstrande industrier. De drev t.ex. Kinas rikaste volframgruvor, vilka årligen producerade 500 ton av denna dyrbara malm – som i hemlighet såldes till general Ch'en Chi-t'angs volframmonopol. I det centrala sovjettryckeriet i Kian med dess 800 arbetare publicerades många böcker, tidskrifter och en ”nationell” tidning – ”Röda Kinas dagsnyheter”.

I Kiangsi fanns också väverier, textilfabriker och maskinindustri. Småindustrier producerade tyger, som räckte för deras enkla behov. De röda påstod sig 1933 ha en ”utländsk export” för mer än 12 miljoner dollar; det mesta av den såldes av äventyrliga affärsmän från Söder, vilka gjorde osedvanliga vinster genom att bryta Kuomintang-blockaden. Huvudparten av produktionen utgjordes emellertid av hantverk och hemslöjd som såldes genom produktionskooperativen.

Enligt Mao Tse-tung fanns det 1933 i september 423 kooperativ för ”produktion och distribution” i sovjeterna i Kiangsi, och de ägdes och drevs av folket. Vittnesbörd av forskare från Nationernas Förbund visade, att de röda otvivelaktigt var framgångsrika med detta slag av kollektiv företagsamhet – till och med medan de ännu kämpade för sin existens. Kuomintang sökte kopiera det röda systemet i vissa delar av Sydchina, men resultaten hittills tydde på, att det var ytterst svårt, för att inte säga omöjligt, att sköta sådana kooperativ under en laissez-faire-kapitalism.

Men i Nordväst hade jag inte väntat mig att finna någon industri alls. De svårigheter som de röda stod inför här var betydligt större än i Sydchina, ty till och med mindre maskinindustri lyste nästan helt med sin frånvaro innan sovjeterna upprättades. I hela Nordväst, i Shensi, Kansu, Chinghai, Ninghsia och Suiyuan, provinser med en areal som nästan motsvarade Europa med undantag för Ryssland, måste den totala investeringen i maskinindustrin ha varit långt mindre än i t.ex. en enda av Ford Motor Companys sammansättningsverkstäder.

Sian och Lanchow hade några verkstäder men var till största delen beroende av industricentra längre österut. Någon större utveckling av de oerhörda industriella möjligheterna i Nordväst kunde inte ske annat än om man lånade teknik och maskinpark utifrån. Och om detta gällde Sian och Lanchow, områdets båda storstäder, var det uppenbart vilka svårigheter de röda stod inför när de ockuperade de ännu mer efterblivna områdena i Kansu, Shensi och Ninghsia.

Blockaden stoppade sovjetregeringens möjligheter att importera maskiner och tekniker. De röda sade emellertid, att deras tillgång till tekniker var omfattande. Maskiner och råvaror var ett betydligt allvarigare problem. Röda armén utkämpade strider för att skaffa svarvar, vävmaskiner, motorer eller en smula järnskrot. Nästan allt de hade av maskiner när jag var där hade ”erövrats”. Under deras expedition till Shansi-provinsen 1936 tog de t.ex. maskiner, verktyg och råvaror, som fördes med mulor hela vägen över Shensi-bergen till deras fantastiska verkstäder bland klipporna.

När jag besökte det röda Kina, var alla sovjetindustrier hantverk; där fanns ingen elektrisk kraft. De omfattade tyg-, uniforms-, sko- och pappersfabrikerna i Pao An och Holienwan (Kansu), filtfabrikerna i Tingpien (vid Kinesiska muren), gruvorna i Yung P'ing, som producerade Kinas billigaste kol (det pris som nämndes i de röda distrikten var i silverdollar för 800 catties, cirka ett halvt ton), och ylle- och bomullsspinnerier i sju hsien – vilka alla hade planer på att producera tillräckligt med varor för att tillgodose de 400 kooperativen i det röda Shensi och Kansu. Syftet med detta ”industriprogram” var enligt Mao Tse-min, Mao Tsetungs bror, som var kommissarie för folkekonomin, att göra det röda Kina ”ekonomiskt självförsörjande” – tillräckligt starkt att överleva trots Kuomintang-blockaden, om Nanking vägrade acceptera kommunisternas erbjudande om en enhetsfront och slut på inbördeskriget.

De viktigaste sovjetiska statsföretagen var saltraffinaderierna i Yen Ch'ih, saltsjöarna vid Ninghsia-gränsen, utmed Kinesiska muren, och oljekällorna i Yung P'ing och Yen Ch'ang, vilka producerade bensin, paraffin och vaselin, vax, stearinljus och andra biprodukter i mycket liten skala. Saltfyndigheterna i Yen Ch'ih var de finaste i Kina och gav ett vackert stenkristallsalt i stora kvantiteter. Följaktligen var saltet billigare och förekom i större mängder i sovjetdistrikten än i Kuomintangkina, där det var regeringens främsta inkomstkälla. Efter erövringen av Yen Ch'ih vann de röda mongolernas sympati norr om Kinesiska muren genom att överlåta en del av produktionen till dem, och därmed upphävdes Kuomintangs praxis att monopolisera hela utvinningen.

Norra Shensis oljekällor var de enda i Kina och deras produkter hade tidigare sålts till ett amerikanskt bolag, som hade arrenderat andra reserver i distriktet. Sedan de röda erövrat Yung P'ing, borrade de två nya källor och uppgav, att de ökat produktionen med omkring 40 procent jämfört med föregående period, då Yung P'ing och Yen Ch'ih var i ”icke-banditernas” händer. Detta innebar öknningar med ”2 000 catties petroleum, 25 000 catties förstklassig olja och 13 500 catties olja av andra klassen” under en tremånadersperiod.

Ansträngningar gjordes att utveckla bomullsodlingen i de områden som rensats på vallmo, och de röda hade öppnat en spinneriskola i An Ting, där 100 kvinnor var elever. Arbetarna fick tre

timmars allmän undervisning om dagen och fem timmars utbildning i att spinna och väva. När kursen var över efter tre månader, skickades eleverna till olika distrikt för att starta textilhantverk.

– Det förväntas att norra Shensi på två år skall kunna producera hela sitt behov av tyger, heter det i Mao Tse-mins ”Ekonomisk uppbyggnad i sovjetdistrikten Kansu och Shensi”.

Men Wu Ch'i Chen hade den största ”koncentrationen” av fabriksarbetare i de röda distrikten och var också av betydelse som den plats dit de rödas huvudarsenal förlagts. Det förfogade över en viktig handelsrutt till Kansu, och ruinerna av två gamla fort i närheten vittnade om dess tidigare strategiska betydelse. Staden hade byggts högt uppe på de branta lerstränderna av en snabb flod och bestod till hälften av yang-fang, ”utländska hus” – som Shensi-borna alltjämt kallar allt som har fyra sidor och ett tak – och till hälften av yao-fang, grottbostäder.

Jag anlände sent på kvällen och var mycket trött. Chefen för frontarméernas underhållskommissariat hade fått meddelande om min ankomst och red ut för att möta mig. Han ”installerade” mig i en Lenin-klubb för arbetare – en yao-fang med jordgolv och vitmenade väggar täckta med girlanger av färgat papper kring ett porträtt av den odödlige Lenin.

Snart kom det fram varmt vatten, rena handdukar – tryckta med slagord från Chiang Kai-sheks rörelse Nytt Liv! – och tvål. De följdes av en stor middag med gott bakat bröd. Jag började känna mig bättre till mods. Jag rullade ut min filt på ett pingpongbord och tände en cigarrett. Men människan är ett djur, som är svårt att tillfredsställa. All denna lyx och uppmärksamhet fick mig bara att längta efter min favoritdryck.

Och då skaffade denne kommissarie – gud vet varifrån fram dyrbart brunt kaffe och socker! Wu Ch'i Chen hade runnit mitt hjärta.

– Produkter av vår femårsplan! skrattade kommissarien.

– Ni menar varor från er konfiskationsavdelning, rättade jag.

3. ”De sjunger för mycket”

Jag stannade i tre dagar i Wu Ch'i Chen, besökte arbetarna i fabrikerna, ”inspekterade” deras arbetsförhållanden, besökte deras teater och politiska möten, läste deras väggtidningar och teckenböcker, talade – och sportade. Jag deltog i en basketboll-match på en av de tre planerna i Wu Ch'i. Vi bildade ett lag hopskrapat av UD:s emissarie, Fu Chin-kuei, en ung engelsktalande collegestudent, som arbetade vid politiska avdelningen, en röd läkare, en soldat och jag. Arsenalens basketboll-lag accepterade vår utmaning och slog oss grundligt.

Liksom Röda universitetet var arsenalen inrymd i en lång rad grottrum i en bergssida. De var svala, väl ventilerade och upplysta av en rad schakt i väggarnas hörn och hade fördelen av att vara fullkomligt bombsäkra. Här fann jag över hundra arbetare som tillverkade handgranater, granatkastare, krut, pistoler, mindre bomber, patroner och en del jordbruksredskap. En reparationsavdelning sysslade med att laga högar av trasiga gevär, kulsprutepistoler, automatgevär och kulsprutor. Men arsenalens produktion var primitiv, och det mesta av dess produkter utrustades de röda partisanerna med, medan de reguljära röda styrkorna nästan uteslutande försågs med gevär och ammunition som erövrats från fiendestyrkorna.

Ho Hsi-yang, arsenalens direktör, förde mig genom dess olika kamrar, föreställde sina arbetare och berättade en del om dem och om sig själv. Han var trettiosex år, ogift och hade varit tekniker vid den berömda arsenalen i Mukden innan japanerna invaderade. Efter den 18 september 1931 reste han till Shanghai; där blev han medlem av kommunistpartiet och begav sig senare till Nordväst och in i de röda områdena. De flesta av maskinarbetarna här var likaså folk ”utifrån”.

Många hade varit anställda i Hanyang, Kinas största järnverk (japanskägt), och några hade arbetat i Kuomintang's arsenaler. Jag mötte en ung mekaniker-förman från Shanghai och en montör, som visade mig lysande rekommendationsbrev från de kända brittiska och amerikanska firmorna Jardine, Matheson & Co., Anderson Meyer & Co. och Shanghais kraftbolag. En annan hade varit förman vid en maskinverkstad i Shanghai. Där fanns också maskinarbetare från Tientsin, Kanton och Peking, och en del av dem hade deltagit i Den långa marschen med Röda armén.

Jag fick veta, att av arsenalens 114 maskinarbetare och lärlingar var endast 20 gifta. Dessa hade sina fruar med sig i Wu Ch'i Chen, antingen som fabriksarbetare eller partifunktionärer. I arsenalens fackförening, som representerade det mest högkvalificerade arbetet i de röda sovjetdistrikten, tillhörde mer än 80 procent av medlemmarna kommunistpartiet eller Ungkommunistiska förbundet.

Utom arsenalen fanns det i Wu Ch'i Chen tyg- och uniformsfabriker, en skofabrik, en strumpfabrik, ett apotek och ett läkemedelsförråd med en jourhavande läkare. Det var en ung man, som just hade utexaminerats från sjukvårdsskolan i Shansi, och hans unga söta fru var med som sköterska. Båda hade anslutit sig till de röda under Shansi-expeditionen föregående vinter. I närheten fanns ett sjukhus med tre arméläkare; det var huvudsakligen belagt med sårade soldater, och där fanns en radiostation, ett primitivt laboratorium, ett kooperativ och arméförråd.

Utom i arsenalen och uniformsfabriken var de flesta arbetare unga kvinnor mellan 18 och 25-30 år. Somliga var gifta med röda soldater, som befann sig vid fronten; nästan alla kom från Kansu, Shensi eller Shansi, och alla hade lockigt hår. ”Lika lön för lika arbete” var de kinesiska sovjeternas slagord och det fick inte förekomma någon lönediskriminering av kvinnorna. Arbetarna föreföll bättre avlönade än andra i sovjetdistrikten, t.o.m. bättre än de röda officerarna, som inte fick regelbunden lön utan endast ett mindre bidrag till kost och logi, och detta varierade allt efter statskassans storlek.

Wu Ch'i Chen var den tjugonioåriga fröken Liu Ch'un-hsiens högkvarter. Hon hade varit fabriksarbeterska i Wusih och Shanghai och studerat vid Sun Yat-sen-universitetet i Moskva, där hon träffade och gifte sig med Po Ku (Ch'in Pang-hsien). Från sin Moskva-tid mindes hon med värme Rhena Prohm, den otroliga, rödhåriga amerikanska rebellgudinnan, som har helgonförklarats i Vincent Sheeans ”Personal history”. Hon sade, att fabriksarbetarna förtjänade 10-15 dollar i månaden och fick kost och logi betalda av staten. Arbetarna garanterades gratis läkarvård (sådan den nu var) och ersättning för skador. Kvinnor fick fyra månaders vila med lön under och efter graviditet, och det fanns en primitiv ”barnkrubba” för arbetarbarnen – men de flesta av dem tycktes bli alldeles vilda så snart de lärt sig gå. Mödrarna kunde få en del av sin ”socialförsäkring” från en fond som bildats genom ett tioprocentigt avdrag från arbetarnas löner och till detta lade regeringen samma belopp. Regeringen bidrog också med två procent av löneutgifterna till arbetarnas utbildning och rekreation, fonder, som sköttes gemensamt av fackföreningarna och fabriksarbetarkommittéerna. Arbetsdagen var åtta timmar och arbetsveckan sex dagar. När jag besökte dem, fungerade fabriken dygnet runt i tre skift.

Allt detta föreföll progressivt, även om det kanske inte liknade en kommunistisk utopi. Att sådana förhållanden faktiskt var verklighet mitt i sovjetfattigdomen var verkligen intressant. Hur primitiva de var är en annan sak. De hade klubbar, skolor, rymliga sovsalar – men i grotthus med jordgolv, utan dusch, utan elektricitet. De försågs med föda men födan bestod av hirs, grönsaker och ibland fårkött, utan några som helst delikatesser. De fick sina löner och socialbidrag i sovjetvaluta, men de varor de kunde köpa var strikt begränsade till livets nödtröft – och av dem fanns det inte alltför mycket.

”Outhärdligt”, skulle en vanlig amerikansk eller engelsk arbetare säga. Men jag mindes Shanghai-fabriker, där småpojkar och småflickor, som arbetade som slavarbetare, satt eller stod vid sina platser 12-13 timmar om dagen och sedan föll ihop på sina smutsiga bomullsmadrasser alldeles bredvid maskinerna. Jag mindes flickorna i sidenspinnerierna och de bleka unga kvinnorna i bomullsfabrikerna; de såldes till arbetena som regelrätta slavar på fyra-fem år, utan möjlighet att lämna det välbevakade, mur-omgärdade området vare sig dag eller natt utan särskilt tillstånd. Och jag mindes, att 1935 hade mer än 29 000 lik plockats upp på gatorna eller ur floderna och kanalerna i Shanghai – förtvivilade fattiga eller ihjälsvultna eller dränkta spädbarn eller barn, som inte kunde få någon föda.

För dessa arbetare i Wu Ch'i Chen framstod detta – hur primitivt det än var – åtminstone som ett liv i god hälsa, rörelse, ren bergsluft, frihet, värdighet och hopp och där det fanns utrymme för förkovran. De visste, att ingen gjorde pengar på dem; jag tror att de kände, att de arbetade åt sig själva och Kina, och de sade att de var revolutionärer! De tog mycket allvarligt på sin dagliga två timmars läsning och skrivning, sina politiska lektioner och teatergrupper, och de tävlade hett om de enkla priser som erbjöds vid tävlingar mellan grupper och individer i sport, läskunnighet, hälsovård, väggtidningar och ”fabrikseffektivitet”. Allt detta var reellt för dem, saker som de inte tidigare vetat och knappast kunde ha känt till i någon annan fabrik i Kina, och de föreföll tacksamma för de livets dörrar, som öppnats för dem.

Det var svårt för en gammal Kina-habitué som jag att tro det, och jag var osäker om dess yttersta betydelse, men jag kunde inte förneka vad jag såg. För att kunna presentera det i detalj skulle jag bli tvungen att berätta ett dussin historier om arbetare jag talade med, citera deras uppsatser och kritik i väggtidningarna skrivna med det barnaklotter som är typiskt för den som nyss lärt sig skriva – av vilka jag översatte många med collegestudentens hjälp, berätta om de politiska möten jag var med på och om de pjäser, som hade skapats och satts upp av dessa arbetare, samt om de många små ting, som utgör ett ”intryck”.

Jag mötte t.ex. en elektroingenjör i Wu Ch'i Chen, en man vid namn Chu Tso-chih. Han kunde engelska och tyska, var energiexpert och hade skrivit en ingenjörslärobok, som blivit mycket använd i Kina. Han hade en gång varit anställd vid Shanghai Power Company och senare hos Anderson Meyer & Co. Tills helt nyligen hade han haft en tjänst i Sydkina med 10 000 dollar i årslön; han var ingenjörskonsult och rationaliseringsexpert där, och han hade lämnat sin familj och kommit hit upp till dessa vilda, mörka berg i Shensi för att erbjuda de röda sina tjänster för ingenting. Otroligt! Detta fenomen kunde spåras tillbaka till hans älskade farfar, en berömd filantrop i Ningpo, vars bön på dödsbädden till unge Chu hade varit, att denne skulle ”viga sitt liv åt att höja massornas kulturella nivå”. Och Chu hade kommit fram till, att den snabbaste metoden var den kommunistiska.

Chu hade råkat en smula melodramatiskt in i det hela, med en martyrs och ivrars sinnelag. Det var ytterligt allvarsamt för honom; han var övertygad om att det betydde förtidig död, och han väntade sig, att alla andra skulle känna på samma sätt. Jag tror att han blev en smula chockerad, när han upptäckte, att det pågick mycket som han betraktade som lek och att alla uppenbarligen var lyckliga. När jag frågade honom vad han tyckte om det, svarade han allvarsamt, att han bara hade allvarlig kritik att rikta mot en enda sak:

– De där människorna slösar bort alldeles för mycket tid på att sjunga! klagade han. Vi har inte tid med sånger!

Del 8. Med röda armén

1. Den "riktiga" Röda armén

Efter två veckors ridande och fotmarsch över bergen och slätterna i Kansu och Ninghsia kom jag till Yu Wang Pao, en muromgärdad stad i södra Ninghsia, som då var 1. röda frontarméns och dess överbefälhavares, P'eng Teh-huai, högkvarter (Nieh Ho-t'ing var stabschef och Hsiao Hua biträdande politisk kommissarie i arméns andra division).

Fastän alla röda soldater i rent militär mening kunde kallas "icke reguljära" (somliga skulle säga: "i högsta grad irreguljära"), gjorde de röda själva en skarp distinktion mellan sina frontarméer, självständiga arméer, partisaner och bondegardister. Under mina första korta färder i Shensi hade jag inte sett något av den "reguljära" Röda armén, ty dess huvudstyrkor befann sig då på marsch i väster, mer än 30 mil från Pao An. Jag hade planerat en resa till fronten, men nyheten om att Chiang Kai-shek förberedde en ny stor offensiv från söder hade gjort mig benägen att inte leka modig utan att resa medan jag ännu kunde ta mig igenom linjerna för att skriva min story.

En dag hade jag uttryckt dessa tvivel för Wu Liang-p'ing, den unge sovjetjänsteman, som hade fungerat som tolk vid mina långa officiella intervjuer med Mao Tse-tung. Han blev stum av häpnad.

– Ni har en chans att resa till fronten och så undrar ni om ni skall ta den? Gör nu inte något misstag! Chiang Kai-shek har försökt förgöra oss i tio år och kommer inte att lyckas nu. Ni kan inte resa tillbaka utan att ha sett den riktiga Röda armén!

Han hade lagt fram bevis för varför jag inte skulle det, och det var för väl att jag lydde hans råd.

Det kanske bästa sättet att förstå dessa "banditer" var statistik. De fakta jag redovisat nedan härstammar från ett arkiv tillhörigt Yang Shang-k'un, den rysktalande, tjugonioårige ordföranden i 1. röda frontarméns politiska avdelning. Med få undantag begränsar sig denna statistiska rapport till sådant, som jag hade vissa möjligheter att verifiera genom iakttagelser.

Först och främst ansåg en massa människor de röda vara en hårdnackad samling laglösa och missnöjda. Jag hade själv en vag uppfattning om saken. Jag upptäckte snart, att den stora massan av röda soldater utgjordes av unga bönder och arbetare, som ansåg sig kämpa för sina hem, sin jord och sitt land.

Enligt Yang var manskapets genomsnittsålder nitton år. Fast många av de röda hade kämpat i sju eller åtta eller rentav tio år, uppvägdes de av ett stort antal ungdomar, som fortfarande var i tonåren. Och även de flesta av "gammalbolsjevikerna" och veteranerna från många slag var bara några och tjugo. Huvudparten hade anslutit sig till de röda som ungpionjärer eller enrollerat sig i 15-16-årsåldern.

I 1. frontarmén kom sammanlagt 38 procent av manskapet från antingen jordbruksarbetarklassen (inklusive hantverkare, mulåsnedrivare, lärlingar, drängar etc.) eller från industriarbetarklassen, medan 58 procent kom från bondeklassen. Endast fyra procent var småborgare – söner till köpmän, intellektuella, smågodsägare och liknande. I denna armé var över 50 procent, officerarna inkluderade, medlemmar av kommunistpartiet eller ungtkommunistiska förbundet.

Mellan 60 och 70 procent av soldaterna var läskunniga – dvs. de kunde skriva enkla brev och texter, affischer, flygblad etc. Det var ett betydligt högre genomsnitt än bland vanliga soldater i de vita distrikten, och det var avsevärt mycket högre än genomsnittet bland bönderna i Nordväst. De röda soldaterna började lära sig tecknen i röda texter, som var speciellt skrivna för dem, redan från den dag de enrollerade sig. Priser överlämnades (billiga anteckningsböcker, pennor, tofsar

etc., som var mycket uppskattade bland soldaterna) för snabba framsteg, och man gjorde stora ansträngningar att stimulera en anda av ambition och tävlan.

De röda soldaterna fick, i likhet med sina officerare, ingen regelbunden lön. Men varje enrollerad hade rätt till sin markandel och en viss inkomst av den. Den odlades i hans frånvaro antingen av hans familj eller av lokalsovjeten. Om han inte härstammade från sovjetdistrikten, fick han dock en andel av avkastningen av ”allmän mark” (som konfiskerats från storgodsägarna), vilken också bidrog med proviant till Röda armén. Den allmänna marken plöjdes av byborna i lokalsovjeterna. Sådant fritt arbete var obligatoriskt, men huvudparten av bönderna, som vunnit på jord- reformen, samarbetade ganska villigt för att försvara ett system, som hade förbättrat deras livsvillkor.

Genomsnittsåldern för officerarna i Röda armén var tjugofyra år. Detta gällde officerare upp till armébefälhavare, men trots sin låga ålder hade dessa män i genomsnitt åtta års krigserfarenhet. Alla kompanichefer eller högre var läskunniga, även om jag träffade flera, som inte hade lärt sig läsa förrän efter det de enrollerat sig i Röda armén. Omkring en tredjedel av de röda befälhavarna var f.d. Kuomintang-soldater. Bland de röda befälhavarna hade många utexaminerats från Whampoa-akademien eller Röda armé-akademien i Moskva, var f.d. officerare i Chang Hsueh-liangs Nordöst-armé, kadetter vid Paoting-akademien, f.d. Kuomintang-soldater (i ”den kristne generalen” Feng Yu-hsiangs armé) och en del var f.d. studenter, som återvänt från Frankrike, Sovjetunionen eller England. Jag mötte bara en student, som återvänt från Amerika. De röda kallade sig inte *ping* eller ”soldater” – ett ord, som var alltför odiöst i Kina – utan chan-shih, vilket betyder ”kämpar” eller ”krigare”.

Huvudparten av soldaterna och officerarna i Röda armén var ogifta. Många av dem var ”skilda”, dvs. hade lämnat sina hustrur och familjer. I flera fall misstänkte jag allvarligt, att en önskan om den sortens skilsmässa faktiskt kunde ha medverkat till att de enrollerat sig i armén, men det var kanske en cynisk tanke.

Tjogtals samtal på väg till och vid fronten gav mig en känsla av att de flesta av dessa ”röda stridsmän” fortfarande var oskulder. Det fanns få kommunistkvinnor vid fronten och nästan alla var sovjetfunktionärer eller gifta med sovjetjänstemän.

Efter vad jag kunde se behandlades bondkvinnorna och flickorna med respekt och bondebefolkningen föreföll ha en hög tanke om Röda arméns moral. Jag hörde inte talas om något fall av våldtäkt eller övergrepp mot bondkvinnor, men några sydsoldater berättade om ”väninnor” som de lämnat. Det fanns ingen lag mot otukt, men den röda armésoldat, vars flicka blev i omständigheter, ansågs skyldig att gifta sig med henne. Eftersom männen var i absolut majoritet, var tillfällena få. Jag såg ingenting som liknade promiskuitet. Röda armén var puritansk i sin syn på den sexuella friheten, och en kraftfull dagsrutin höll de unga soldaterna sysselsatta. Mycket få av de röda rökte eller drack; avhållsamhet var en av Röda arméns ”åtta discipliner”, och fast inget speciellt straff utmättes för någon av dessa laster, läste jag i väggtidningarnas ”svarta spalt” flera grava angrepp mot rökare. Det var inte förbjudet att dricka, men fylleri förekom inte.

Befälhavare P'eng Teh-huai, som hade varit Kuomintang-general, berättade för mig, att Röda arméns extrema ungdomlighet förklarade åtskilligt av dess förmåga att uthärda strapatser, och detta var mycket troligt. Det gjorde också kvinnoproblemet mindre tillspetsat. P'eng själv hade inte sett sin egen hustru sedan 1928, då han ledde en revolt bland Kuomintang-soldaterna och förenade sig med de röda.

Förlusterna bland Röda arméns officerare var mycket höga. Regementschefer och lägre brukade gå i strid med sitt manskap. Joseph Stilwell sade en gång till mig, att bara en sak kunde förklara de rödas stridsförmåga mot en fiende med mycket överlägsna resurser. Det var att de röda

officerarna brukade säga: ”Kom med pojkar!” i stället för ”Sätt igång, pojkar!” Under Nankings första och andra ”definitiva utrotningskampanjer” var förlusterna bland de röda officerarna ofta så höga som 50 procent. Men Röda armén kunde inte klara dessa offer och använde senare en taktik, som minskade dödsriskerna för erfarna officerare. Inte desto mindre var förlusterna bland de röda officerarna under femte Kiangsi-kampanjen i genomsnitt 23 procent. Man kunde se mycket, som tydde på det i de röda distrikten. Man såg ofta ungdomar på ett par och tjugo, vilka saknade en arm eller ett ben eller hade fått fingrarna bortskjutna eller hade otäcka ärr i huvudet eller på kroppen – men som fortfarande var optimister vad revolutionen angelagade.

Nästan varje provins i Kina fanns representerad i de olika arméerna. I den meningen var Röda armén förmodligen den enda nationella armén i Kina. Den var också ”den mest beresta”. Veteranerna hade genomkorsat delar av arton provinser. De visste sannolikt mer om kinesisk geografi än någon annan armé. Under sin Långa marsch hade de funnit de flesta av de gamla kinesiska kartorna värdelösa, och röda kartografer kartlade på nytt områden på hundratals kilometer, särskilt i urinvånarnas land och vid västgränserna.

I 1. frontarmén, som bestod av omkring 30 000 man, fanns ett stort antal sydkineser, omkring en tredjedel härstammade från Kiangsi, Fukien, Hunan eller Kweichow. Nästan 40 procent kom från de västliga provinserna Szechwan, Shensi och Kansu. 1. frontarmén hade några urinvånare – miaoer och loloer – och knöt också till sig den nyorganiserade mohammedanska Röda armén. I de självständiga arméerna var antalet infödda betydligt högre, i genomsnitt tre fjärdedelar av manskapet.

Från högste befälhavare till manskap åt och klädde sig dessa män likadant. Bataljonschefer och högre hade dock rätt att använda häst eller mula. Jag lade märke till, att man också delade de delikatesser man kom över – huvudsakligen vattenmeloner och plommon. Inkvarteringsförhållandena för soldater och officerare skilde sig föga och de gick fritt ut och in utan formaliteter.

En sak förbryllade mig. Hur lyckades de röda livnärare, klä och utrusta sina arméer? Liksom många andra hade jag antagit, att de måste leva uteslutande på plundring. Jag upptäckte, att detta var fel, ty jag såg att de började bygga upp en självförsörjande ekonomi så snart de ockuperat ett distrikt, och detta gjorde det möjligt för dem att försvara och hålla en bas trots fiendlig blockad. Jag hade inte heller tagit med i beräkningen vilka nästan otroligt blygsamma summor det var möjligt för en kinesisk proletär arme att existera på.

Det röda hade en mycket begränsad vapenproduktion; fienden var faktiskt deras huvudleverantör. I årtal hade de röda kallat Kuomintang-styrkorna sina ”ammunitionsbärare”, och de påstod att de erövrat mer än 80 procent av sina gevär och mer än 70 procent av sin ammunition från fiendestyrkorna. De reguljära soldaterna (i motsats till de lokala partisanerna) såg jag utrustade med huvudsakligen brittiska, tjeckoslovakiska, tyska och amerikanska kulsprutor, gevär, automatgevär, mausers och bergskanoner, som hade sålts i stora mängder till Nanking-regeringen (”tillfrågad om ursprunget för de rödas ammunition medgav generalissimus Chiang, att det mesta av den hade tagits från besegrade regeringsstyrkor” – intervju i North China Daily News den 8 oktober 1934).

De enda rysktillverkade gevär jag såg hos de röda var modell 17. Dessa hade erövrats från soldater ur general Ma Hung-kueis armé, fick jag reda på av några av dennes före detta soldater. General Ma, som var guvernör för återstoden av Kuomintangs Ninghsia, hade ärvt dessa gevär från general Feng Yu-hsiang, som styrde över detta område 1924 och fått en del vapen från Yttre Mongoliet. De reguljära röda trupperna försmådde dessa ålderdomliga vapen, som jag endast såg i partisanernas händer.

Medan jag befann mig i sovjetdistrikten, var varje kontakt med ryska vapenkällor fysiskt omöjlig. De röda hade omringats av olika fiendestyrkor på sammanlagt nära 400 000 man, och fienden hade kontrollen över varje väg till Yttre Mongoliet, Sinkiang eller Sovjetunionen. Jag förstod att de skulle vara glada över en smula manna, som de ofta anklagades för att på något mirakulöst sätt få från Ryssland. Men en titt på kartan gjorde det fullständigt uppenbart, att innan de kinesiska röda fått betydligt mer territorium åt norr och väster, skulle Moskva inte kunna effektuera några beställningar – om Moskva nu var böjd för det, vilket var i högsta grad tvivelaktigt.

För det andra var det ett faktum att de röda inte hade några högt betalda och roffande ämbetsmän och generaler, som sög åt sig det mesta av de militära tillgångarna. Stor sparsamhet var praxis både i armén och sovjeterna. I själva verket var den enda börda armén ålade folket livsmedels- och beklädnadskostnaderna.

Som redan sagts var nordvästsovjeternas hela budget då endast 320 000 dollar i månaden. Nästan 60 procent gick till de väpnade styrkornas underhåll. Gamle Lin Tsu-han, finanskommissarien, urskuldade sig på den punkten men sade, att det var ”oundvikligt, tills revolutionen konsoliderats”. De väpnade styrkorna omfattade då (exklusive bondereserverna) omkring 40 000 man. Detta var före 2. och 4. frontarméernas ankomst till Kansu, efter vilken det röda territoriet expanderade kolossalt och de röda huvudstyrkorna i Nordväst snart närmade sig 90 000 man.

Så långt statistiken. Men för att förstå varför de kinesiska röda hade överlevt under alla dessa år, var det nödvändigt att söka få en skymt av deras innersta anda, deras moral, stridsvilja och utbildningsmetoder. Och, kanske ännu viktigare, deras politiska och militära ledning.

Vad slags människa var t.ex. P'eng Teh-huai, för vars huvud Nanking en gång erbjöd en belöning, som skulle ha räckt till att hålla hela hans armé (om finanskommissarie Lins siffror var korrekta) med förnödenheter i mer än en månad?

2. Intryck av P'eng Teh-huai

Sammanläggningen av befälet över 1., 2. och 4. röda frontarméerna hade ännu inte skett när jag besökte fronten i augusti och september. Åtta ”divisioner” ur 1. röda frontarmén höll då en linje från Kinesiska muren ned till Kuyuan och Ping-liang i Kansu. En förtrupp ur Första armékåren trängde fram mot söder och väster för att röja väg för Chu Teh, som ledde 2. och 4. frontarméerna från Sikiang och Szechwan och bröt igenom en djup kordong av Nanking-styrkor i Södra Kansu. Yu Wang Pao, en antik muromgärdad mohammedansk stad i sydöstra Ninghsia, var I. frontarméns högkvarter, och här fann jag dess stab och befälhavare P'eng Teh-huai. (På detta stadium av mina färder åtföljdes jag av Huang Hua – vars riktiga namn var Wang Ju-mei – en student från Yenching-universitetet, som jag hade bett komma och hjälpa mig.)

P'engs karriär som ”röd bandit” hade börjat nästan ett årtionde tidigare, då han ledde en revolt i en Kuomintang-armé under befäl av krigsherren och guvernören general Ho Chien, mannen med de många hustrurna. P'eng hade gått den långa vägen och vunnit inträde vid en militärskola i Hunan och senare vid en annan skola i Nanchang. Efter examen utmärkte han sig snart och avancerade snabbt. 1927, då han var tjugoåtta år gammal, var han redan brigadchef och känd i hela Hunan-armén som den ”liberale” officer, som faktiskt rådfrågade sin soldatkommitté.

P'engs inflytande på Kuomintangs dåvarande vänsterflygel, inom armén och i Hunans militärskola var allvarliga problem för Ho Chien. Vintern 1927 inledde general Ho en drastisk utrensning av vänsterelementen i armén och genomförde den illa beryktade ”Bondemassakern” i Hunan, i vilken tusentals radikala jordbrukare och arbetare dödades som ”kommunister”. Han tvekade när det gällde att ingripa mot P'eng på grund av dennas omfattande Popularitet. Det var

en dyrbar tvekan. I juli 1928 ledde P'eng Teh-huai med sitt eget 1. regemente som kärna delar av andra och tredje regementena samt kadetter från militärskolan P'ing Kiang-upproret, anslöt sig till en bonderevolt och upprättade den första sovjetregeringen i Hunan.

Två år senare hade P'eng samlat ett ”järnbrödraskap” av omkring 8 000 anhängare, och detta var Femte röda armékåren. Med denna styrka angrep och intog han det stora muromgärdade Changsha, Hunans huvudstad, och drev Ho Chiens armé om 60 000 man – då huvudsakligen opiumrökare – på flykten. Röda armén höll denna stad i tio dagar mot kontraattacker av kombinerade Nanking- och Hunan-styrkor, men högeligen överlägsna förband, stödda av artillerield från utländska kanonbåtar, tvingade dem slutligen att evakuera.

Kort tid därefter inledde Chiang Kai-shek sin första ”stora utrotningskampanj” mot de röda banditerna. Under Den långa marschen var P'eng Teh-huai befälhavare för Första armékårens förtrupp. Han bröt igenom linjer av tusentals fiendesoldater, intog vitala punkter på framryckningsvägen, säkrade kommunikationerna åt huvudstyrkorna och slog sig slutligen fram till Shensi och en fristad i Nordvästsovjeternas basområde. Soldater i hans armé berättade, att han gått till fots större delen av Den långa marschens 1 000 mil och ofta gav sin häst till någon trött eller sårad kamrat.

Jag fann att P'eng var en munter man, som gärna skrattade och var vid utmärkt hälsa med undantag för en känslig mage följden av en veckas påtvingad diet på okokta vetegryn och gräs under Den långa marschen samt halvskämnd föda och några dagar utan någon föda alls. Han var en veteran med tjugotals slag bakom sig men hade endast sårats en gång och då endast ytligt.

Jag bodde i det område i Yu Wang Pao, där P'eng hade sitt högkvarter och därför träffade jag honom åtskilliga gånger vid fronten. Detta högkvarter för mer än 30 000 soldater var ett enkelt rum möblerat med ett bord och en träbänk, två arkivlådor av järn, kartor som ritats av Röda armén, en fälttelefon, en handduk och en tvättho samt en k'ang, på vilken hans filtar låg utbredda. Han hade bara ett par uniformer och de saknade gradbeteckningar. En personlig persedel, som han var barnsligt stolt över, var en väst gjord av en fallskärm från ett fientligt flygplan som skjutits ned under Den långa marschen.

Vi delade många måltider. Han åt litet och enkelt, samma mat som soldaterna – och den bestod vanligen av kål, spagheti, bönor, fårkött och ibland bröd. Ninghsia odlade vackra meloner av alla slag, och P'eng var mycket förtjust i dem. Jag, den bortskämde, fann P'eng dålig på att äta melon, men jag fick böja mig för de större talanger som visades av en läkare i P'engs stab, vars kapacitet hade gett honom öknamnet Han Chih-kua-ti (Melonätaren Han).

P'eng var öppen, rättfram och utan krusiduller i sitt sätt och sitt tal, snabb i rörelserna, skrattlysten och kvick och han såg också mycket bra ut, var en utomordentlig ryttare och en härdad man.

Kanske berodde det till en del på att han inte rökte eller smakade sprit. Jag följde med honom en dag under Andra röda divisionens manöver, då vi måste ta oss uppför en mycket brant kulle. ”Spring till toppen!” ropade P'eng plötsligt till sin flåsande stab och mig. Han störtade iväg som en kanin och kom först av alla upp på toppen. Vid ett annat tillfälle, då vi red, ropade han en liknande utmaning. På detta och andra sätt gav han intryck av stor, oförbrukad energi.

P'eng gick sent till sängs och steg tidigt upp, till skillnad från Mao Tse-tung, som gick och lade sig sent och likaså steg upp sent.

Efter vad jag kunde förstå, sov P'eng bara fyra-fem timmar per natt. Han föreföll aldrig jäktad men var alltid sysselsatt. Jag minns den morgon, då Första armékåren fick order om att rycka fram 200 li över fientligt område till Haiyuan. P'eng gav alla nödvändiga instruktioner före

frukost och kom ner för att äta med mig; omedelbart därpå gav han sig av som om det gällde en utflykt till landet; han gick längs Yu Wang Paos huvudgata tillsammans med sin stab och stannade för att prata med muslimprästerna, som hade samlats för att säga farväl till honom. Den stora armén tycktes klara sig själv.

Regeringsflygplan släppte ofta ned flygblad, som utlovade 50 000-100 000 dollar för P'eng, död eller levande, man han hade bara en vaktpost utanför sitt högkvarter och spatserade omkring på gatorna i staden utan livvakt. Medan jag var där släpptes tusentals flygblad ned med löften om belöningar för honom, Hsu Hai-tung och Mao Tse-tung. P'eng Teh-huai gav order om att flygbladen skulle sparas. De var endast tryckta på ena sidan och det rådde pappersbrist i Röda armén. Baksidan användes senare till Röda armé-propaganda.

P'eng tyckte mycket om barn, lade jag märke till, och följdes ofta av en skock av dem. Många mässpojkar, trumpetare, ordonnanser och hjälpredor hade organiserats i Röda armén i grupper kallade Shao-nien Hsien-feng-tui eller ungpionjärer. Jag såg ofta P'eng sitta tillsammans med ett par-tre ”små röda djävlar” och allvarligt prata med dem om politik eller om deras personliga bekymmer. Han behandlade dem med stor respekt.

En dag följde jag med P'eng och en del av hans stab till en liten arsenal i närheten av fronten och för att inspektera arbetarnas rastplats, deras Lieh-ning T'ang, Leninklubben. Det fanns en stor teckning, som arbetarna gjort, på ena väggen. Den visade en japan i kimono stående på Manchuriet, Jehol och Hopei och med höjt svärd, drypande av blod, över resten av Kina. Japanen på karikatyren hade en enorm näsa.

– Vem är *det*? frågade P'eng en ungpionjär, vars uppgift var att se till Leninklubben.

– Det är en japansk imperialist! svarade pojken.

– Hur vet du det? frågade P'eng.

– Titta bara på hans stora näsa! svarade pojken. P'eng skrattade och såg på mig.

– Nå, sade han och pekade på mig, det här är en yang kuei-tzu (utländsk djävul), är han en imperialist?

– Visst är det en utländsk djävul, svarade pionjären, men det är inte en japansk imperialist. Han har stor näsa, men den är inte tillräckligt stor för att vara en japansk imperialists!

Jag påpekade för P'eng, att sådana teckningar kunde leda till allvarlig förvirring, när de röda kom i faktisk kontakt med japanerna och fann att japanska näsor var lika rimliga som deras egna. Man skulle kanske inte kunna identifiera fienden utan vägra att slåss.

– Oroa er inte! sade befälhavaren. Vi kommer att känna igen en japan vare sig han har näsa eller inte.

Vid ett tillfälle gick jag med P'eng på en föreställning hos Första armékårens anti-japanska teater, och vi slog oss ned med de andra soldaterna på gräset framför den improviserade scenen. Han föreföll njuta ofantligt av styckena och ledde en talkör, som krävde en favoritsång. Det blev ganska kyligt efter mörkrets inbrott trots att det var i slutet av augusti. Jag drog vaddjackan tätare om mig. Mitt under föreställningen lade jag plötsligt märke till, att P'eng hade tagit av sig sin rock. Sedan såg jag, att han hade lagt den kring en liten handräckningspojke, som satt bredvid honom.

Jag förstod bättre P'engs tillgivenhet för dessa ”små djävlar” när han en kväll gav efter för mina övertalningar och berättade en smula om sin barndom. Hans egen ungdoms prövningar kan verka

otroliga för en västerlänning, men de var ganska typiska för de bakgrundshändelser, som fick många unga kineser som han att ”se rött”.

3. Varför blir man röd?

P'eng Teh-huai föddes i en by i Hsiang T'an inte långt från Mao Tse-tungs födelseort. Det var ett rikt jordbrukssamhälle vid den blå Hsiang-floden omkring 90 li från Changsha. Hsiang T'an var en av de vackraste delarna av Hunan – en grönskande landsbygd fläckad av djupa risfält och dungar av hög bambu. Mer än en miljon människor levde i denna enda hsien. Fastän Hsiang T'ans jord var rik, var huvudparten av bönderna miserabelt fattiga, analfabeter och enligt P'eng ”föga bättre än slavar”. Godsägarna var allsmåttiga där, ägde de finaste markerna och utkrävde omåttliga arrenden och skatter eftersom de i många fall också var ämbetsmän och adel.

Flera storgodsägare i Hsiang T'an skördade 40-50 000 tan ris årligen (2 600-3 300 ton), och några av de rikaste spannmålshandlarna i provinsen bodde här.

P'engs egen familj var rika bönder. Hans mor dog när han var sex år gammal, fadern gifte om sig, och den andra hustrun hatade P'eng därför att han ständigt påminde henne om hennes föregångerska. Hon skickade honom till en gammaldags kinesisk skola, där läraren ofta slog honom. P'eng hade uppenbarligen förmåga att sköta sig själv: mitt under en sådan risbastu tog han upp en pall, drämde till och flydde. Läraren öppnade en process mot honom och hans styvmor fördömde honom.

Hans far var tämligen passiv i detta bråk, men för att hålla fred med sin hustru skickade han i väg den unge kämpan till en faster, som han tyckte om. Hon satte pojken i en s.k. modern skola. Där mötte han en ”radikal” lärare, som inte trodde på sonlig dyrkan. En dag när Teh-huai lekte i parken kom läraren och slog sig ned och pratade. P'eng frågade, om han dyrkade sina föräldrar och om han tyckte, att P'eng skulle dyrka sina. Läraren sade, att han inte trodde på sådant nonsens. Barn kom till när deras föräldrar lekte precis som Teh-huai hade lekt i den här parken.

– Jag gillade den idén, sade P'eng, och jag nämnde det för min faster när jag kom hem. Hon blev förskräckt och nästa dag avskildes jag från det onda ”utländska inflytandet”.

När farmodern fick höra talas om den unge mannens motvilja mot sonlig dyrkan, började hon regelbundet be ”den första och femtonde i varje månad, vid helgerna eller när det stormade” om att himlen måtte drabba detta osonliga barn och förgöra det.

Med P'engs egna ord:

– Min farmor betraktade oss alla som slavar. Hon var en våldsam opiumrökare. Jag avskydde lukten, och en kväll, när jag inte stod ut med det längre, steg jag upp och slog ned en av hennes opiumbunkar från spisen. Hon blev rasande. Hon sammankallade ett möte med hela klanen och krävde formellt, att jag skulle dö genom dränkning, eftersom jag var ett osonligt barn. Hon gjorde en lång lista med anklagelser mot mig.

– Klanen var beredd att utföra hennes begäran. Min styvmor gick med på att jag skulle dö, och min far sade, att eftersom det var hela familjens vilja, skulle han inte göra invändningar. Då steg min egen mors bror fram och angrep bittert mina föräldrar för att de misslyckats med att uppfostra mig riktigt. Han sade att det var deras skuld och att inget barn i detta fall kunde hållas ansvarigt.

– Mitt liv skonades, men jag måste lämna hemmet. Jag var nio år gammal, det var i kalla oktober, och jag ägde ingenting annat än rock och byxor. Min styvmor försökte ta ifrån mig dem, men jag bevisade, att de inte tillhörde henne utan att jag hade fått dem av min egen mor.

Detta var början till P'eng Teh-huais liv i stora vida världen. Han fick först arbete som boskapsherde och sedan i en kolgruva, där han pumpade en bälg fjorton timmar om dagen. Uttröttad av denna långa arbetsdag flydde han från gruvan för att bli skomakarlärling, och som sådan arbetade han endast tolv timmar om dagen. Han fick ingen lön, och efter åtta månader rymde han igen, den här gången för att arbeta i en saltgruva. Gruvan lades ned; han blev tvungen att söka arbete än en gång. Fortfarande utan att äga mer än paltorna han hade på sig blev han dammbyggare. Här hade han ett ”bra jobb”, fick faktiskt lön och hade på två år sparat i 500 kontant – omkring 12 dollar! Men han ”förlorade allting” när ett krigsherreskif te gjorde valutan värdelös. Mycket deprimerad beslöt han återvända till sitt hemdistrikt.

P'eng, som nu var sexton, gav sig av för att besöka den rike morbror, som hade räddat hans liv. Denne mans son hade nyss dött; han hade alltid tyckt om Teh-huai och välkomnade honom och erbjöd honom ett hem. Här förälskade sig P'eng i sin egen kusin och morbrodern var välvilligt inställd till en trolovning. De studerade för en kinesisk privatlärare, lekte tillsammans och planerade för framtiden.

Dessa planer bröts på grund av P'engs obändiga häftighet. Följande år drabbades Hunan av en stor rishungersnöd och tusentals jordbrukare blev utblottade. P'engs morbror hjälpte många, men de största rislagren hölls av en storgodsägare och affärsman, som gjorde fabulösa vinster. En dag samlades en skara på över 200 bönder utanför dennes hus och krävde, att han skulle sälja ris till dem utan vinst – vilket man traditionellt förväntade sig av en anständig man i tider av hungersnöd. Den rike vägrade att diskutera saken, lät jaga bort folket och barrikaderade sina grindar.

P'eng fortsatte:

– Jag gick förbi hans hus och stannade för att titta på demonstrationen. Jag såg, att många av männen var halvsvultna, och jag visste, att denne man hade mer än 10 000 tan ris i sina lador och att han vägrat att över huvud taget hjälpa de svältande. Jag blev rasande och fick bönderna att angripa och invadera huset. De forslade iväg det mesta av hans förråd. När jag efteråt tänkte på det, visste jag inte exakt varför jag gjort det. Jag visste bara, att han borde ha sålt ris till de fattiga och att det var rätt att ta ifrån honom det om han inte gjorde det.

P'eng måste fly för livet än en gång, och nu var han tillräckligt gammal att enrollera sig i armén. Hans soldatkarriär började. Kort tid därefter blev han revolutionär.

Aderton år gammal blev han plutonchef och invecklades i en konspiration för att störta den härskande guvernören – Tuchun Hu. P'eng hade tagit djupt intryck av en studentledare i armén, som Tuchun hade dödat. Han hade fått i uppdrag att mörda Hu, tog sig in i Changsha, väntade på att denne skulle passera förbi på gatan och kastade en bomb mot honom. Bomben exploderade inte. P'eng flydde.

Inte långt därefter blev dr Sun Yat-sen generalissimus för de allierade arméerna i Sydväst och lyckades besegra Tuchun Hu men fördrevs därefter av de nordliga militaristerna från Hunan.

P'eng flydde med Suns armé. P'eng skickades av en av Suns befälhavare, Ch'eng Ch'ien, ut på ett spionageuppdrag, återvände till hangsha, förråddes och arresterades. Chang Ching-yao hade då makten i Hunan. P'eng skildrade sina upplevelser:

– Jag torterades varje dag på olika sätt i omkring en timme. En natt fjättrades mina fötter och händerna bakbands, jag hängdes upp i taket med ett rep runt handlederna. Sedan staplades stora stenar på min rygg medan fångvaktarna stod runt omkring och slog mig och krävde, att jag skulle erkänna – ty de hade fortfarande inga bevis mot mig. Jag svimmade många gånger.

Denna tortyr fortsatte i omkring en månad. Efter varje tortyr brukade jag tänka, att nästa gång

skulle jag erkänna, eftersom jag inte stod ut. Men varje gång beslöt jag att inte ge upp förrän dagen därpå. När allt kom omkring, fick de inte ur mig någonting, och till min överraskning släpptes jag till slut. En av mitt livs mest tillfredsställande händelser inträffade några år senare, då vi (Röda armén) intog Changsha och förstörde den där gamla tortyrkammaren. Vi frigav flera hundra politiska fångar – många av dem halvdöda av misshandel och svält.

När P'eng återfick friheten, gav han sig tillbaka till sin morbrors hem för att besöka sin kusin. Han tänkte gifta sig med henne, eftersom han fortfarande betraktade sig som trolovad. Han fick reda på att hon hade dött. Han enrollerade sig åter i armén, fick snart sin första officersfullmakt och skickades till Hunans militärskola. Efter examen blev han bataljonschef i Andra divisionen under Lu Ti-p'ing och fick tjänstgöra i sitt hemdistrikt.

– Min morbror dog, och när jag fick reda på det, ordnade jag så att jag skulle kunna delta vid begravningen. På väg till den måste jag passera mitt barndomshem. Min gamla farmor levde fortfarande, över åttio nu och fortfarande mycket aktiv. När hon fick reda på att jag var på hemväg, gick hon tio li för att möta mig och tiggde om förlåtelse för det förflutna. Hon var mycket ödmjuk och mycket respektfull. Jag blev mycket överraskad av denna förändring. Vad kunde orsaken till den vara? Sedan insåg jag, att det inte berodde på någon förändring i hennes personliga känslor utan på att jag hade kommit upp mig i världen och avancerat från en utstött till arméofficer med 200 dollar i månaden i lön. Jag gav den gamla kvinnan litet pengar, och i familjen lovprisade hon mig som en mönstergilt ”sonlig son”!

4 Partisanstridens taktik

Vi satt i en f.d. distriktsdomares hus i Yu Wang Pao, en tvåvåningsbyggnad med balustradveranda – en veranda från vilken man kunde se bort mot Mongoliet över Ninghsias slätter.

På Yu Wang Pus höga, tjocka murar övade en grupp röda hornblåsare, och i ett hörn av den fästningsliknande staden smattrade en stor ljusröd flagga, vars gula hammare och skära då och då klatschade i blåsten som om det fanns en knytnäve bakom den. Vi kunde se in på en ren gårdsplan på ena sidan, där muslimska kvinnor polerade ris och bakade. Tvätt hängde på en lina på andra sidan. På ett avlägset torg tränade några röda soldater murstormning, längdhopp och granatkastning.

Fast P'eng Teh-huai och Mao Tse-tung var t'ung-hsien-ti, landsmän från samma distrikt, hade de inte träffats förrän Röda armén skapades. P'eng talade med påtaglig sydlig dialekt och kulsprutehastighet. Jag kunde bara förstå honom klart när han talade långsamt och enkelt, vilket han i allmänhet var för otålig för. Vid denna intervju fungerade Huang Hua, vars engelska var utmärkt, som tolk.

– Huvudorsaken till partisanstriden i Kina, började P'eng, är den ekonomiska konkursmässigheten, speciellt på landsbygden. Imperialism, godsägaranda och militaristiska krig har bidragit till att föröda landsbygdsekonomin grundval, och den kan inte återställas utan att man eliminerar dess främsta fiender. Enorma skatter har tillsammans med den japanska invasionen, både den militära och ekonomiska, påskyndat bondekonkurrenserna och det har skett med godsägarnas bistånd. Adelsmakt i byarna gör live i svårt för huvudparten av bönderna. Det råder omfattande arbetslöshet i byarna. Bland de fattiga klasserna finns en vilja att strida för att få till stånd förändringar.

För det andra har partisanstriden utvecklats på grund av inlandets efterblivenhet. Bristen på kommunikationer, vägar, järnvägar och broar gör det möjligt för folket att beväpna och organisera sig.

För det tredje domineras Kinas alla strategiska centra mer eller mindre av imperialisterna, och

denna kontroll är ojämn och inte enad. Mellan de imperialistiska inflytelsesfärerna finns vida zoner och i dessa kan partisankriget snabbt utvecklas.

För det fjärde har Stora revolutionen 1925-27 grundmurat den revolutionära idén i mångas sinnen, och till och med efter kontrarevolutionen 1927 och dödandet i städerna vägrade många revolutionärer att ge upp; de sökte en motståndsmetod. På grund av det speciella systemet med förenad imperialist- och komprador kontroll i storstäderna [kompradorer var kineser, som fungerade som agenter mellan västerländska och inhemska affärsmän] och bristen på väpnade styrkor i början var det omöjligt att finna stöd i stadsområdena, varför många revolutionära arbetare, intellektuella och bönder återvände till landsbygdsdistrikten för att leda bonderevolter. Outhärdliga sociala och ekonomiska förhållanden hade skapat krav på revolution; allt som krävdes var att ge denna massrörelse på landsbygden ledare, form och mål.

Alla dessa faktorer bidrog till det revolutionära partisankrigets framväxt och framgång. Jag har naturligtvis förenklat dem mycket och inte gått in på de djupare bakomliggande problemen.

Partisankriget har också vunnit framgång och partisanavdelningarna blivit oövervinneliga på grund av att massorna identifierat sig med de stridande styrkorna. De röda partisanerna är inte bara krigsmän utan samtidigt också politiska propagandister och organisatörer. Vart de än beger sig, för de med sig revolutionens budskap, förklarar tålmodigt för massan av bönder Röda arméns verkliga uppgifter och får dem att förstå, att endast genom revolution kan deras behov tillfredsställas och att kommunistpartiet är det enda parti, som kan leda dem.

Men beträffande partisankrigsföringen har ni frågat, varför den på somliga håll har utvecklats mycket snabbt och blivit en stark politisk kraft, medan den på andra har krossats lätt och snabbt. Det är en intressant fråga.

Först och främst kan partisankriget i Kina endast lyckas under kommunistpartiets revolutionära ledning, därför att endast kommunistpartiet vill och kan tillfredsställa bondebefolkningens behov, förstår betydelsen av djupt, brett, ständigt politiskt och organisatoriskt arbete bland bönderna och kan hålla sina löften.

För det andra måste den aktiva ledningen av partisanförbanden vara beslutsam, orädd och modig. Utan dessa egenskaper i ledningen kan partisankrigsföringen inte växa utan måste tvärtom vittra bort och dö under den reaktionära offensiven.

Eftersom massorna bara är intresserade av den praktiska lösningen av deras existensproblem, är det endast möjligt att utveckla partisankriget genom att omedelbart tillfredsställa deras mest pockande behov. Detta innebär, att den exploaterande klassen genast måste avväpnas.

Partisanerna kan aldrig bli stationära; det skulle innebära förintelse. De måste ständigt expandera, omkring sig bygga upp ständigt nya perifera och skyddande grupper. Politisk skolning måste åtfölja varje fas av kampen, och lokala ledare måste utvecklas i varje ny grupp, som anslutits till revolutionen. Ledare kan föras in utifrån i begränsad omfattning, men ingen varaktig framgång kan uppnås, om rörelsen misslyckas med att inspirera, väcka och skapa ständigt nya ledare bland de lokala massorna.

En av de främsta orsakerna till att marskalk Chang Hsueh-liang började respektera de röda (fienden som han skickats ut att nedkämpa) var, att han hade blivit imponerad av deras skicklighet

i denna typ av strid och hade börjat övertygas om att de kunde användas för att bekämpa Japan. Efter att ha uppnått ett slags vapenstillestånd med dem inbjöd han röda instruktörer att undervisa vid den nya officersskola som öppnats för hans manchuriska armé i Shensi, och där växte det

kommunistiska inflytandet snabbt. Marskalk Chang och de flesta av hans officerare, som var bittert anti-japanska, hade blivit övertygade om att det var till överlägsen rörlighet och manöverförmåga som Kina till sist måste lita i ett krig med Japan. De var angelägna om att få reda på allt vad de röda lärt sig om den rörliga krigföringens taktik och strategi under tio års krigserfarenheter.

Var det möjligt, frågade jag P'eng Teh-huai, att sammanfatta ”den röda partisanbrigadens principer”? Han hade lovat göra det och hade skrivit ned några anteckningar, som han nu läste upp. För en fullständigare diskussion i ämnet hänvisade han till en liten bok skriven av Mao Tse-tung och publicerad i sovjetdistrikten, men jag lyckades inte få tag i den. (Maos Yu-chi Chan-cheng, ”Gerillakriget”, publicerad i Wayapao, Shensi, 1935, val slutsåld.)

– Det finns vissa taktiska regler som måste följas, förklarade P'eng, om den nyss skapade partisanarmén skall kunna bli framgångsrik. Dessa har vi lärt oss av vår långa erfarenhet, och fast de varierar efter förhållandena, tror jag att avsteg från dem i allmänhet leder till utplåning. Huvudprinciperna kan sammanfattas på följande sätt i tio punkter:

1. Partisanerna får inte utkämpa några slag utan utsikt till framgång. Finns det inte starka indikationer på framgång, skall man undvika att inlåta sig på strid.
2. Överrumpling är den viktigaste offensiva taktiken för den väl ledda partisangruppen. Statisk krigföring måste undvikas. Partisanbrigaden har inga hjälpstridskrafter, det finns inget underhållsområde, inga underhålls- och kommunikationslinjer med undantag för fiendens. I ett långvarigt ställningskrig har fienden alla fördelar och i allmänhet minskar möjligheterna till partisanframgång proportionerligt mot slagets varaktighet.
3. En noggrann och detaljerad plan för angrepp och speciellt reträtt måste utarbetas innan stridskontakt erbjuds eller accepteras. Varje angrepp, som företas utan fullständig kännedom om den speciella situationen, utsätter partisanerna för att utmanövreras av fienden. Överlägsen manövreringsförmåga är en stor fördel för partisanerna, och misstag på den punkten innebär utplåning.
4. Vid utvecklandet av partisanbrigaden måste största uppmärksamhet fästas vid min-t'uan (P'eng beräknade, att min-t'uan uppgick till åtminstone 3 miljoner man utöver Kinas väldiga reguljära armé på 2 miljoner man), den första, sista och viktigaste av godsägarnas och adelns motståndslinjer. Min-t'uan måste nedkämpas militärt men skall om möjligt vinnas över politiskt på massornas sida. Om min-t'uan i ett distrikt inte avvärjas, blir det omöjligt att mobilisera massorna.
5. I en reguljär drabbning med fiendestyrkor måste partisanerna vara fienden numerärt överlägsen. Men om fiendens reguljära trupper befinner sig i rörelse, rastar eller är dåligt bevakade, kan en snabb, beslutsam, överrumplande flankattack på en organiskt livsviktig punkt i fiendens linje göras av endast några hundra man mot tusentals fiender. Överrumpling, snabbhet, mod, fast beslutsamhet, korrekt planerad manöver och val av den mest sårbara och vitala punkten i fiendens ”anatomiska” är absolut väsentliga för fullständig seger vid detta slags angrepp. Endast en mycket erfaren partisanarmé kan lyckas med det.
6. I verklig strid måste partisanlinjen ha den största elasticitet. Så snart det blir uppenbart, att bedömningen av fiendens styrka eller beredskap eller stridsförmåga varit felaktig, skall partisanerna kunna frigöra sig och dra sig tillbaka med samma snabbhet som de inlett angreppet. Pålitliga kadrer måste skapas i varje förband, vilka är fullt kapabla att ersätta varje officer, som eliminerats i strid. Man måste i hög grad lita till subalternofficerarnas rådighet i partisanbrigaden.

7. Man måste behärska splittrandets, lockandets, avledningens, bakhållets, skenanfallets och irritationens taktik. På kinesiska kallas denna taktik för ”principen att låtsas anfalla i öster medan man angriper i väster”.

8. Partisanerna måste undvika att ge sig i strid med fiendens huvudstyrka och koncentrera sig på den svagaste eller mest vitala länken.

9. Varje försiktighetsåtgärd måste vidtas för att förhindra, att fienden lokaliserar partisanernas huvudstyrkor. I detta syfte skall partisanerna undvika koncentration till en enda plats, när fienden rycker fram, och måste ändra position ofta – ett par-tre gånger per dag eller natt, strax före en attack. Dolda partisanförflyttningar är absolut nödvändiga för framgång. Väl utarbetade planer för skingring efter ett anfall är lika viktiga som planerna för den faktiska koncentrationen för att möta en fientlig framryckning.

10. Bortsett från den överlägsna rörligheten har partisanerna, som är en oupplöslig enhet med de lokala massorna, fördelen av överlägsen underrättelsetjänst, och den största nytta kan dras av detta. I idealfallet borde varje bonde tillhöra partisanernas underrättelseavdelning så att fienden inte kan ta ett enda steg utan att partisanerna känner till det. Stor omsorg bör ägnas åt att skydda kanalerna för information om fienden och flera underrättelselinjer bör alltid upprättas som reserv.

Detta var enligt befälhavare P'eng de huvudprinciper på vilka Röda armén hade byggt upp sin styrka, och det var nödvändigt att tillämpa dem vid varje utvidgning av det röda territoriet. Han sammanfattade:

– Ni förstår alltså, att framgångsrikt partisankrig kräver dessa fundamentala egenskaper: oräddhet, snabbhet, intelligent planläggning, rörlighet, sekretess, plötslighet och beslutsamt handlande. Om någon av dessa saknas, är det svårt för partisanerna att vinna segrar. Om de saknar snabb beslutsamhet i början av ett slag, kommer slaget att dra ut på tiden. De måste vara snabba, annars kommer fienden att förstärkas. De måste vara rörliga och elastiska, annars kommer de att förlora sina manöverfördelar.

Slutligen är det absolut nödvändigt för partisanerna att vinna bondemassornas stöd och deltagande. Om det inte finns någon väpnad bonderörelse, finns det i själva verket ingen partisanbas och armén kan inte existera. Endast genom att partisankriget får rota sig djupt i folkets hjärta, endast genom att uppfylla massornas krav, endast genom att konsolidera grundvalen i bondesovjeterna och endast genom att dölja sig i massornas skugga kan partisankriget medföra revolutionär seger.

P'eng hade vankat fram och tillbaka på balkongen, och efter varje punkt återvände han till bordet, där jag satt och skrev. Nu stannade han plötsligt upp och stod där tankfullt funderande.

– Men ingenting, absolut ingenting, sade han, är viktigare än detta: att Röda armén är en folkarmé och har vuxit därför att folket hjälper oss.

Jag minns vintern 1928, då mina styrkor i Hunan hade krympt ihop till litet mer än 2 000 man och vi var omringade. Kuomintang-soldaterna brände ned alla hus inom ett område på cirka 300 li, tog alla livsmedel, som fanns där, och blockerade oss. Vi hade inga kläder, vi gjorde korta tunikor av bark och skar av byxbenen för att göra skor. Håret växte, vi hade inget tak över huvudet, inget ljus och inget salt. Vi var sjuka och halvsvultna. Bönderna hade det inte bättre och vi ville inte röra det lilla de hade.

Men bönderna uppmuntrade oss. De grävde upp den spannmål de gömt undan för de vita soldaterna och gav den till oss, och de åt potatis och vilda rötter. De hatade de vita, som hade bränt deras hem och stulit deras föda. Till och med innan vi anlände, hade de bekämpat

godsägarna och skatteindrivarna, och därför välkomnade de oss. Många anslöt sig till oss, och nästan alla hjälpte oss på något sätt. De ville, att vi skulle vinna! Och därför stred vi och bröt igenom blockaden.

Han vände sig mot mig och slutade enkelt:

– Taktik är viktigt, men vi skulle inte kunna existera, om majoriteten av folket inte stödde oss. Vi är ingenting annat än folkets näve, som slår mot förtryckarna!

5. Den röde soldatens liv

Den kinesiske soldaten hade dåligt rykte utomlands. Många menade, att han hade sitt gevär mest som prydnad, att de enda strider han deltog i var de med opiumpipan, att alla gevärsskott som utväxlades hade överenskommit med motsidan och avlossades i luften, att fältslagen utkämpades med silver och att soldaten betalades med opium. En del av detta var nog sant i de flesta arméer i det förgångna, men den välutrustade, förstklassige kinesiske soldaten (vit likaväl som röd) var inte längre något kabaret-skämt.

Det fanns fortfarande gott om operettarméer i Kina, men de senaste åren hade det uppstått en ny typ av kinesisk soldat, som snart skulle undantränga den gamla. Inbördeskriget, särskilt klasskriget mellan röda och vita, hade varit mycket dyrbart och utkämpades ofta tungt och brutalt utan att någondera sidan medgav inkvarterings- eller parasollpauser. Dessa tio år av strider i Kina hade, om inte annat, skapat kärnan till en krigsmakt och militära hjärnor, förfarna i bruket av modern teknik och taktik, som snart skulle bygga upp en mäktig armé, vilken inte längre kunde avfärdas som en tennsoldatshistoria.

Problemet hade aldrig varit det mänskliga materialet självt. Kineserna kunde slåss lika bra som andra, vilket jag upplevt under Shanghai-kriget 1932. Bortsett från tekniska begränsningar hade problemet varit befällets oförmåga att skola det mänskliga material som stod till dess förfogande, och ge det militär disciplin, politisk moral och *vilja till seger*. Däri låg Röda arméns överlägsenhet – den var så ofta den enda i ett slag, som kämpade för någonting. Det var de rödas större framgång i militär fostran, som gjorde det möjligt för dem att motstå fiendens enorma tekniska och numerära överlägsenhet.

På grund av sin hundlika tålighet och förmåga att uthärda strapatser utan klagan var de kinesiska bönderna, som utgjorde huvudparten av Röda armén, oslagbara. Detta visade Den långa marschen, där de röda fick våldsamma knytnävsslag från alla håll, sov ute i det fria och levde på otröskat vete i många dygn men ändå höll samman och gick ur det hela som en mäktig militär makt. Det visade sig också i det stränga levnadssättet och de strikta reglerna i Röda arméns vardag.

De röda soldater jag såg i Ninghsia och Kansu var inkvarterade i grottor, f.d. stall, som tillhört rika godsägare, hastigt timrade kaserner av lera och trä och i inhägnader och hus, som övergetts av f.d. ämbetsmän eller garnisonstrupper. De sov på en hård k'ang, utan madrass och med bara en bomullsfilt över sig – ändå var dessa rum ganska propra, rena och ordentliga fast golv, väggar och tak var av vitmenad lera. De hade sällan bord eller skrivbord; stenar eller tegel tjänade som stolar, eftersom det mesta av möblemanget hade förstörts eller fraktats bort av fienden innan han retirerade.

Varje kompani hade sin egen kock och intendentur. De rödas diet var ytterst enkel: hirs och kål med en smula fårkött och ibland fläsk var en genomsnittlig måltid, men de föreföll må väl av den. Kaffe, te, kakor, sötsaker eller färska grönsaker var nästan okända men väckte inte heller saknad. Kaffepannor uppskattades mer än sitt innehåll; ingen tyckte om kaffe, det smakade medicin, men

en bra kaffepanna kunde göras om till en tjänlig fältflaska. Varmt vatten var nästan den enda dryck som dracks och det var klart förbjudet att dricka kallt vatten (som mycket ofta var förgiftat).

När den röde soldaten inte befann sig i strid, var hans dag fylld av uppgifter. I Nordväst liksom i Söder hade han långa perioder av militär inaktivitet, ty då ett nytt distrikt ockuperats, slog sig Röda armén ner i en eller ett par månader för att upprätta sovjeter och ”konsolidera” på annat sätt, och endast en mindre styrka fick bevakningsuppdrag. Fienden var nästan alltid på defensiven, utom när någon av de då och då återkommande utrotningsaktionerna sattes i gång.

När den röde soldaten inte befann sig i skyttegravarna eller på vakt, hade han sexdagarsvecka. Han steg upp klockan fem och drog sig tillbaka då tapto blåstes klockan nio. Dagsschemat omfattade en timmes övning omedelbart efter uppstigningen, frukost, två timmar militär exercis, två timmar politiska lektioner och diskussion, lunch, en timmes rast, två timmar studier av kinesiska tecken, två timmar lek och idrott, middag, sång och gruppmöten och därefter tapto.

Man uppmuntrade hård tävlingsanda i längdhopp, höjdhopp, löpning, murklättring, repklättring, granatkastning och skytte. När man såg de röda hoppa över murar, hinder och rep, förstod man lätt varför den kinesiska pressen gett dem öknamnet ”människoapor”; det var på grund av deras snabba rörlighet och flinka fötter vid bergsbestigning. Vimplar delades ut vid gruppövningar upp till regementsnivå i alla sportgrenar, exercis, politisk kunskap, läskunnighet och hälsovård. Jag såg dessa flaggor uppsatta på Lenin-klubbarna hos förband som hade vunnit sådana utmärkelser.

Det fanns en Leninklubb i varje kompani och varje regemente och här hade allt socialt och ”kulturellt” liv sitt centrum. Regimentenas Leninrum var de bästa lokalerna i förbandet, men det sade inte så mycket; de jag såg var alltid primitiva och provisoriska, och det intresse de väckte berodde på den mänskliga aktiviteten i dem snarare än på hur de var beskaffade. I alla fanns porträtt av Marx och Lenin, tecknade av någon begåvning i kompaniet eller regementet. Liksom de kinesiska bilderna av Jesus hade de i allmänhet distinkt orientaliska drag, med ögon som stygn och antingen en lökformig panna likt en bild av Konfucius eller ingen panna alls. Marx, som på kinesiska heter Ma K'e-ssu, hade bland de röda soldaterna smeknamnet Ma Ta Hu-tzu eller Ma Storskägg. De föreföll hysa en varm, respektfylld fruktan för honom. Det gällde särskilt muslimerna, som föreföll vara det enda folk i Kina som kunde odla yppiga skägg och uppskatta dem.

Ett annat för Leninklubben utmärkande drag var ett hörn ägnat studier av militär taktik i lermodeller. Miniaturstäder, berg, befästningar, floder, sjöar och broar hade byggts i dessa hörn, och leksaksarméer stred fram och tillbaka medan klassen studerade vissa taktiska problem. På somliga ställen rekonstruerades sålunda de kinesisk-japanska slagen om Shanghai och på ett annat slagen om Kinesiska muren, men de flesta av modellerna ägnades slag mellan de röda och Kuomintang. De användes också för att förklara geografiska karakteristika i det distrikt där armén var förlagd, för att dramatisera taktiken i en tänkt kampanj eller helt enkelt för att animera lektionerna i geografi och politik, vilka de röda soldaterna fick som en del av sin militärutbildning. I ett sjukhuskompanis Leninrum såg jag lermodeller av olika anatomiska delar, vilka visade effekterna av vissa sjukdomar, illustrerade kroppshygien osv.

Ett annat hörn av klubben ägnades teckenstudiet, och här såg man varje soldats anteckningsbok hänga på sin spik på väggen. Det fanns tre teckenstudiegrupper: de som kunde färre än 100 tecken, de som kunde 100-300 och de som kunde läsa och skriva fler tecken än 300. De röda hade tryckt egna läseböcker (i vilka politisk propaganda utnyttjades som textmaterial) för var och en av dessa grupper. Politiska avdelningen i varje kompani, bataljon, regemente och armé hade ansvaret för massutbildningen liksom för den politiska skolningen. Endast omkring 20 procent av

Första armékåren, sade man mig, var alltjämt hsia-tzu, ”blinda”, som kineserna kallar total-analfabeter.

”Leninklubbens principer”, förklarade Hsiao Hua, Andra divisionens tjugotvååriga politiske chef, ”är mycket enkla. Allt liv och all verksamhet i dem måste stå i förbindelse med det dagliga arbetet och männens utveckling. Det måste göras av männen själva. Det måste vara enkelt och lätt att förstå. Det måste kombinera rekreativ svärde med praktisk undervisning om arméns omedelbara uppgifter.”

Den genomsnittliga Leninklubbens ”bibliotek” bestod huvudsakligen av kinesiska Röda arméns standardläsböcker och föreläsningar, en rysk revolutionshistoria, olika tidskrifter som kunde ha smugglats in eller erövrats från de vita områdena, och rader av kinesiska sovjetpublikationer som ”Röda Kinas Dagliga Nyheter”, ”Partiarbetet”, ”Kampen” och andra.

Det fanns också en väggtidning i varje klubb och en soldatkommitté hade ansvaret för att den hölls aktuell. Väggtidningen gav en betydande insikt i soldaternas problem och ett mått på deras utveckling. Jag gjorde fylliga anteckningar ur många av dessa tidningar. Typisk var den i Leninklubben i ett kompani i Andra divisionens tredje regemente i Yu Wang Pai den i september. Dess innehåll var dags- och veckonotiser om kommunistpartiet och ungtkommunistiska förbundet, ett par spalter med primitiva bidrag av nyss skrivkunniga, huvudsakligen revolutionära appeller och slagord, radiobulletiner om Röda arméns segrar i södra Kansu, nya sånger som skulle läras, politiska nyheter från de vita områdena, och, vilket kanske var det intressantaste, två avdelningar kallade de röda och svarta spalterna, ägnade åt beröm respektive kritik.

”Berömmet” bestod av hedersbevisning för mod, djärvhet, osjälviskhet, flit eller andra dygder hos individer eller grupper. I svarta spalten klandrade kamraterna varandra och sina officerare (med namn) för sådant som att man underlåtit att göra rent geväret, slapphet i studierna, att man tappat en handgranat eller bajonett, rökt i tjänsten, var ”politiskt efterbliven”, ”individualist”, hade ”reaktionära ovanor” etc. I en svart spalt såg jag en kock kritiserades för ”halvrå” hirs, i en annan fördömde en kock en man, som ”alltid klagade” på hans skapelser.

Många människor tyckte det var lustigt med de rödas förkärlek för det engelska spelet bordtennis. Bisarrt nog fanns det mitt i varje Leninklubb ett stort pingpongbord, som vanligtvis också tjänstgjorde som matbord. Leninklubbarna förvandlades till mässar vid måltiderna, men det fanns alltid fyra-fem ”banditer”, försedda med racketar, bollar och nät, som uppmanade kamraterna att kvicka på; de ville komma i gång med sitt spel. Varje kompani skröt med en bordtennismästare, och mig var det ingen svårighet att klå.

En del Leninklubbar hade grammofoner, som konfiskerats från tidigare ämbetsmän eller vita officerare. En natt underhölls jag med en konsert på en erövrade amerikansk Victrola, som uppgavs vara en ”gåva” från general Kao Kuei-tzu, då befälhavare för en Kuomintang-armé, som bekämpade de röda vid gränsen mellan Shensi och Suiyuan. General Kaos grammofonskivor var kinesiska med två undantag, båda franska. På den ena fanns Marseljäsen och Tipperary. Den andra var en fransk skämtvisa. Båda drog ned en storm av skratt bland de häpna åhörarna, som inte förstod ett ord.

De röda hade många egna spel och hittade ständigt på nya. Ett kallades Shih-tzu P'ai eller ”Känn tecknen-kort” och var en tävling som hjälpte analfabeter att lära sig de grundläggande hieroglyferna. Ett annat spel var rätt likt poker men med de höga korten märkta ”Ned med den japanska imperialismen”, ”Ned med godsägarna”, ”Länge leve revolutionen” och ”Länge leve sovjeterna”. De låga korten hade slagord, som ändrades alltefter de politiska och militära målsättningarna. Det fanns många gruppspel. Ungkommunistiska förbundets medlemmar hade

hand om Leninklubbarnas program och ledde likaså allsången. Många sånger hade kristna psalmmelodier.

Alla dessa aktiviteter höll soldatmassorna sysselsatta och ganska sunda. Det fanns inget påhäng eller några prostituerade bland de röda soldater jag såg. Opiumrökning var förbjuden. Jag såg inget opium och inga opiumpipor hos de röda på vägen eller i någon förläggning jag besökte. Cigarrettrökning var inte förbjuden utom i tjänsten, men man propagerade mot det och det verkade vara få röda soldater som rökte.

Sådant var de reguljära röda soldaternas organiserade liv bakom fronten. Inte så fascinerande kanske, men ganska olikt propagandisternas amsagor, av vilka man kunde dra slutsatsen, att de rödas tillvaro bestod av vilda orgier, underhållning av nakna dansöser och våldtäkter före och efter måltiderna. Sanningen föreföll vara, att en revolutionär armé alltid riskerar att bli alltför puritansk snarare än motsatsen.

En del av de rödas idéer har nu kopierats – med betydligt större möjligheter att genomföra dem – av Chiang Kai-sheks ”nya armé” och Nytt Liv-rörelse. Men de röda hävdade, att vad de vita arméerna inte kunde ta efter var deras ”revolutionära medvetenhet”. Hurdan den var kunde man bäst se vid ett politiskt möte med röda soldater – där man kunde få höra de fast inplantade trossatser, som dessa ungdomar kämpade och dog för.

6. Politiskt möte

En kväll då jag inte hade något speciellt för mig gick jag för att besöka Liu Hsiao, en medlem av Röda arméns politiska avdelning, med kontor i en vaktstuga vid stadsmuren i Yu Wang Pao.

Det var nu uppenbart för mig, att de röda befälhavarna var lojala marxister och befann sig under effektiv ledning av kommunistpartiet, genom dettas representanter i politiska avdelningen i varje förband i armén. Naturligtvis skulle hr Trotskij ha kunnat fråga sig om de var goda eller dåliga marxister, men det väsentliga var, att de medvetet kämpade för socialismen på sitt eget vis; de visste vad de ville och ansåg sig vara en del av en världsrörelse.

Lin Hsiao var en av de mest seriösa ynglingar jag mött bland de röda och en av de hårdast arbetande. Han var en intensivt allvarsam ung man på tjugofem, med estetiskt, intellektuellt ansikte, ytterligt förbindlig, ädel och oförarglig. Jag förnam hos honom en ofantlig inre stolthet över hans förbindelse med Röda armén. Han hade en ren känsla av religiös absolutism för kommunismen, och jag tror, att han inte skulle ha tvekat att skjuta hur många ”kontrarevolutionärer” eller ”förrädare” som helst om han fick order om det.

Jag hade inte rätt att tränga mig på honom under hans arbetsdag, men jag visste, att han hade order om att bistå mig på varje tänkbart sätt – han hade flera gånger fungerat som tolk. Jag tror också, att han tyckte illa om utlänningar, och när jag senare fick hans korta självbiografi, kunde jag inte klandra honom. Han hade arresterats två gånger och spärrats in av utländsk polis i sitt eget land.

Liu hade en gång studerat vid Eastview Academy, en amerikansk missionsskola i Shengchoufu i Hunan. Han hade varit troende kristen, en fundamentalist och god KFUM-scout fram till 1926 och Stora revolutionen. En dag ledde han en studentstrejk, relegerades och försköts av familjen. Väckt till insikt om ”missionärsstationernas imperialistiska grundval” i Kina begav han sig till Shanghai, blev aktiv inom studentrörelsen där, gick in i Kommunistpartiet och fängslades av polisen i den franska koncessionen. Frigiven 1929 uppsökte han sina kamrater, arbetade i kommunistpartiets provinskommitté, arresterades av brittisk polis, inspärrades i det ökända Ward Road-fängelset, torterades med elektricitet för att bekänna, lämnades över till de kinesiska myn-

digheterna, spärrades in igen och återfick inte sin frihet förrän 1931. Han var då exakt tjugo år gammal. Kort därpå sändes han med de rödas "underjordiska järnväg" till sovjetdistriktet Fukien och hade alltsedan dess varit i Röda armén.

Liu gick med på att följa mig, och tillsammans begav vi oss till en Leninklubb, där en politisk kurs höll möte. Det var ett kompanimöte med 62 personer närvarande. Detta var den "avancerade avdelningen" i kompaniet; det fanns också en "andra sektion". Den politiska skolningen i Röda armén sker i tre huvudgrupper, vilka alla är indelade i de båda nämnda avdelningarna. Var och en väljer sin soldatkommitté för att rådgöra med de högre officerarna och sända delegater till sovjeterna. De tre grupperna består av kompaniofficerare och högre, plutonchefer och manskap samt servicemanskap – kockar, ordonnanser, mulåsnedrivare, bärare, renhållningsarbetare och ungpionjärer.

Rummet var dekorerat med gröna kvistar, och en stor röd pappersstjärna satt över dörrposten. Där inne fanns de vanliga bilderna av Marx och Lenin och en annan vägg med foton av generalerna Ts'ai T'ing-k'ai och Chiang Kuang-nai, Shanghai-krigets hjältar. (Shanghai-kriget utkämpades i januari 1932. Fotografier av dessa icke-kommunistiska men anti-japanska generaler speglade den enhetsfrontspolitik som kommunistpartiet antagit 1935.) Det fanns en stor bild av ryska soldatmassor på Röda torget vid en av oktoberparaderna – ett foto utrivet ur en Shanghai-tidskrift. Slutligen fanns där en stor litografi föreställande general Feng Yu-hsiang med ett slagord under: "Huan Wo Shan Ho" – "Ge oss våra berg och floder tillbaka!" – en gammal kinesisk fras som nu återupplivats av den anti-japanska rörelsen.

Männen satt på tegelstenar, som de tagit med sig (man såg ofta soldatstudenterna gå till skolan med anteckningsböckerna i ena handen och en tegelsten i den andra), och klassen leddes av kompanichefen och den politiske kommissarien, som båda var medlemmar av kommunistpartiet. Ämnet var, förstod jag, "Den anti-japanska rörelsens framsteg". En gänglig yngling med magert ansikte talade. Han tycktes sammanfatta de fem åren av "oförklarad krig" mellan Kina och Japan och han skrek för fulla lungor. Han berättade om den japanska invasionen i Manchuriet och sina egna upplevelser där som soldat i marskalk Chang Hsueh-liangs armé. Han fördömde Nanking för att ha beordrat "icke-motstånd". Sedan beskrev han den japanska invasionen i Shanghai, Jehol, Hopei, Chahar och Suiyuan. I samtliga fall, hävdade han, hade "hundpartiet Kuomintang" retirerat utan strid. De hade "givit de japanska banditerna en fjärdedel av vårt land".

– Varför? frågade han ytterst upphetsad och hans röst skar sig en smula. Varför strider inte våra kinesiska arméer för att rädda Kina? För att de inte vill? Nej! Vi Tungpei-soldater bad nästan varje dag våra officerare att föra oss till fronten för att få kämpa oss tillbaka till vårt hemland. Varje kines avskyr att bli japansk slav! Kinas arméer kan inte strida på grund av vår maikuo cheng-fu (ordagrant: "sälja-landet-regering").

– Men folket kommer att kämpa om vår Röda armé leder det. Han slutade med en sammanfattning av den anti-japanska rörelsens tillväxt under kommunisterna i Nordväst.

En annan steg upp, ställde sig i strikt enskild ställning med händerna efter sidorna. Liu Hsiao viskade till mig, att det var plutonchefen – en korpral – som hade gjort Den långa marschen.

– Det är bara förrädare som inte vill kämpa mot Japan. Det är bara rikemännen, militaristerna, skatteindrivarna, godsägarna och bankirerna, som har startat "samarbeta-med Japan-rörelsen" och "gemensamt-krig-mot-kommunismen". De är bara en handfull, de är inte kineser.

Våra bönder och arbetare vill allihop kämpa för att rädda landet. Allt som behövs är att man visar vägen ... Hur jag vet det? I våra Kiangsi-sovjeter hade vi en befolkning på bara 3 miljoner, men ändå rekryterade vi frivilliga partisanarméer på 500 000 man! Våra lojala sovjeter stödde oss

entusiastiskt i kriget mot de förrädiska vita styrkorna. När Röda armén har segrat i hela landet, kommer våra partisaner att vara fler än 10 miljoner. Då kan Japan försöka röva från oss!

Och mycket mer av det slaget. En efter en reste de sig för att uttala sitt hat mot Japan, ibland tryckte de på och ibland accepterade de inte föregående talares anmärkning, ibland svarade de på frågor från diskussionsledarna, kom med förslag om ”breddning av den anti-japanska rörelsen” osv.

En yngling berättade om folkets gensvar på Röda arméns antijapanska Shansi-expedition föregående år.

– Lao-pai-hsing (folket) välkomnade oss, ropade han. Hundratals anslöt sig till oss. De kom med te och kakor längs marschvägen. Många lämnade sina åkrar för att följa oss eller hälsa oss ... De förstod mycket klart vilka som är förrädare och vilka som är patrioter – vilka som vill kämpa mot Japan och vilka som vill sälja Kina till Japan. Vårt problem är att väcka hela landet så. som vi har väckt folket i Shansi

En talade om den anti-japanska studentrörelsen i de vita distrikten, en annan om den anti-japanska rörelsen i Sydväst, och en man från Tungpei berättade om skälen till att marskalk Chang Hsueh-liangs manchuriska soldater vägrade att längre strida mot de röda.

– Kineser får inte slåss mot kineser, vi måste förena oss för att stå emot den japanska imperialismen, vi måste återvinna vårt förlorade hemland! avslutade han med föredömlig vältalighet.

En fjärde talade om de manchuriska anti-japanska frivilliga och en annan om de kinesiska arbetarnas strejker i japanska fabriker i Kina.

Diskussionen fortsatte i mer än en timme. Ibland avbröt officeren eller den politiske kommissarien genom att sammanfatta vad som sagts, utveckla en viss punkt eller ge nya informationer och ibland för att korrigera. Männen plitade ned korta anteckningar i sina små häften och den allvarliga tankemödan fårade deras ärliga bondansikten. Hela mötet var primitivt propagandistiskt, och överdrivna fakta bekymrade dem inte det minsta. Det var på ett sätt fråga om självändamål, med material som valts för att bevisa en enda tes. Enkla men starka övertygelser, formellt logiska, skapades i dessa unga, föga utvecklade sinnen – trossatser av den art, som varje stor korstågsarme funnit det nödvändigt att stärka sig med för att få den andliga enhet, det mod och den bevilighet att dö för den stora saken som vi kallar moral.

Jag avbröt för att ställa några frågor. De svarade med handräckning. Jag upptäckte, att av de 62 närvarande kom nio från arbetarfamiljer i städer medan övriga kom direkt från landsbygden. 21 var f.d. vita soldater och sex kom från röda familjer – dvs. fattiga bondfamiljer, som hade deltagit i jordreformen under någon sovjet. 34 i gruppen var under tjugo år, 24 var 20-25 och fyra var över trettio.

– På vilket sätt, frågade jag, är Röda armén bättre än andra arméer i Kina? Detta fick ett halvt dussin soldater att störta upp.

– Röda armén är en revolutionär armé.

– Röda armén är anti-japansk.

– Röda armén hjälper bönderna.

– Betingelserna i Röda armén är helt olika livet i den vita armén. Här är alla jämlika, i den vita armén förtrycks soldatmassorna. Här strider vi för oss själva och massorna. Den vita armén

kämpar för adeln och godsägarna. Officerare och manskap är lika i Röda armén. I den vita armén behandlas soldaterna som trälar.

- Officerarna i Röda armén kommer från våra egna led och gör karriär enbart genom meriter. De vita officerarna köper sina befattningar eller utnyttjar sitt politiska inflytande.
- De röda soldaterna är frivilliga, de vita soldaterna är inkallade.
- Kapitalistarméerna önskar bevara kapitalistklassen. Röda armén kämpar för proletariatet.
- Militaristernas arméer har till uppgift att driva in skatter och suga ut folket. Röda armén kämpar för att befria folket.
- Massorna hatar den vita armén; de älskar Röda armén.
- Men hur vet ni, avbröt jag åter, att bönderna verkligen tyckt om Röda armén?

Återigen skuttade flera upp för att svara. Den politiske kommissarien valde ut en av dem.

- När vi kommer till ett nytt distrikt, sade han, erbjuder bönderna alltid att hjälpa vår sjukvårdstjänst. De bär våra sårade tillbaka till sjukhusen från fronten.

En annan:

- Under Den långa marschen genom Szechwan kom bönder till oss med bastskor som de gjort och hade med sig te och va r vatten till oss längs vägen.

En tredje:

- När jag kämpade i Liu Chih-tans 26. armé i Tingpien, var vi ett litet förband, som försvarade en enslig utpost mot Kuomintang-generalen Kao Kuei-tzu. Bönderna kom med mat och vatten till oss. Vi behövde inte använda vårt eget folk till att frakta förnödenheter, folket hjälpte oss. Kao Kuei-tzus soldater besegrades. Vi tillfångatog några och de berättade för oss, att de inte hade fått vatten på nästan två dygn. Bönderna hade förgiftat brunnarna och flytt.

En bondesoldat från Kansu:

- Folket hjälper oss på många sätt. Under slagen avvärjar de ofta mindre avdelningar av fienden, klipper av deras telefon- och telegrafledningar och skickar oss nyheter om de vita soldaternas förflyttningar. Men de klipper aldrig av våra telefonledningar; de hjälper oss att sätta upp dem!

En annan:

- När ett fiendepän kraschade mot ett berg i Shensi nyligen, var det bara några jordbrukare som såg det. De var bara beväpnade med spjut och spadar, men de angrep planet, avvärjade de båda flygarna, arresterade dem och förde dem hit till oss i Wa Ya Pao! Ytterligare en:

- I april förra året bildade fem byar sovjet i Yen Ch'ang, där jag var förlagd. Senare angreps de av T'ang En-p'o och måste retirera. Min-t'uan återvände, arresterade arton bybor och halshög dem. Då gick vi till motanfall. Byborna ledde oss längs en hemlig bergsväg för att anfälla min-t'uan. Vi tog dem genom överrumpling och angrep och avvärjade tre plutoner.

En ung man med ett långt ärr på kinden reste sig och berättade om några av sina upplevelser under Den långa marschen.

- När Röda armén passerade genom Kweichow, sade han, blev jag och några andra kamrater sårade i närheten av Tsunyi. Armén måste fortsätta framryckningen och kunde inte ta oss med. Läkarna förband oss och lämnade kvar oss hos några bönder, som skulle titta till oss. De livnärde oss och behandlade oss väl, och när de vita soldaterna kom till byn, gömde de oss. På några

veckor återhämtade vi oss. Senare återvände Röda armén till detta distrikt och intog Tsunyi för andra gången. Vi återvände till armén, och några av de unga männen i byarna följde med oss.

En annan:

– En gång uppehöll vi oss i en by i An Ting (i norra Shensi), och vi var bara ett dussin män med gevär. Bönderna gav oss ett får. Vi ställde till med fest och åt för mycket och gick till vila och lämnade bara kvar en vaktpost. Han somnade han också. Men mitt i natten anlände en bondpojke och väckte oss. Han hade sprungit tio li för att varna oss om att min-t'uan var där och hade för avsikt att omringa oss. Min-t'uan angrep oss omkring en timme senare, men vi var redo och drev bort dem.

En ljusögd pojke med skäggsugga i ansiktet steg upp och förklarade:

– Jag har bara det här att säga. När den vita armén kommer till en by i Kansu, hjälper ingen den, ingen ger den mat och ingen vill ansluta sig. När Röda armén kommer, organiserar sig bönderna och bildar kommittéer för att hjälpa oss, och unga män enrollerar sig frivilligt. Vår Röda armé är folket, och det var det jag hade att säga!

Varje ung man där föreföll ha en personlig upplevelse att berätta för att visa, att ”bönderna tycker om oss”. Jag skrev ner sjutton olika svar på denna fråga. Den visade sig vara så populär att det hade gått ytterligare en timme innan jag insåg, att dessa soldater hade fördröjts långt utöver sin middagspaus. Jag bad om ursäkt och gjorde mig beredd att gå, men en ”liten djävul”, som var knuten till kompaniet, reste sig och sade:

– Oroa er inte för ceremonier. Vi röda bryr oss inte om att vi saknar föda när vi strider och vi bryr oss inte om mat när vi får möjlighet att berätta för en utländsk vän om vår Röda armé.

Del 9. Med röda armén (fortsättning)

1. Hsu Hai-tung, den röde krukmakaren

En morgon begav jag mig till P'eng Teh-huais högkvarter och fann flera stabsmedlemmar där; de avslutade just ett sammanträde. De bjöd mig att stiga in och skar upp en vattenmelon. När vi satt vid borden och spottade ut kärnorna på k'angen, lade jag märke till en ung officer, som jag inte tidigare sett.

P'eng Teh-huai såg att jag betraktade honom och sade skämtsamt:

– Det där är en berömd röd bandit. Känner ni igen honom?

Den nyanlände grinade, blev blodröd och visade på det mest avväpnande sätt ett stort hål, där det borde ha suttit två framtänder. Det såg barnsligt och busaktigt ut och alla skrattade.

– Det är den man som ni var angelägen att få träffa, tillade P'eng. Han vill att ni skall besöka hans arme. Hans namn är Hsu Hai-tung.

Av Kinas alla röda militärledare var förmodligen ingen mer ”ökänd”, och med säkerhet var ingen ett större mysterium än Hsu Hai-tung. Knappast någonting var känt om honom i omvärlden utom att han en gång hade arbetat på ett krukmakeri i Hupeh och att Chiang Kai-shek hade brännmärkt honom som civilisationens avskum. Nyligen hade Nanking-flygplan flugit över de röda linjerna för att släppa ned flygblad, vilka bland andra lockbeten till desertörer (inklusive 100 dollar till varje röd soldat som förde med sig sitt gevär till Kuomintang) innehöll följande löfte:

”Döda P'eng Teh-huai eller Hsu Hai-tung och vi ger dig 100 000 dollar, när du ansluter dig till vår arme. Döda vilken annan banditledare som helst och vi kommer att betala dig på motsvarande sätt.”

Och här, blygt balanserande över ett par fyrkantiga, pojkaktiga skuldror, satt det huvud, som Nanking uppenbarligen värderade minst lika högt som P'eng Teh-huais.

Jag uttalade min förtjusning och undrade hur det kändes att veta, att ens liv var så mycket värt för vem som helst bland ens underordnade, och jag frågade Hsu om han verkligen menade allvar med inbjudan till mig att besöka hans arme. Han var befälhavare för 15. röda armskåren, vars högkvarter låg omkring 80 li mot nordväst i Yu Wang-hsien.

– Jag har redan ordnat rum åt er i klocktornet, svarade han. Tala bara om för mig när ni vill komma så skall jag skicka en eskort till er.

Vi gjorde upp på fläcken.

Och några dagar senare gav jag mig iväg mot Yu Wang, bärande ett lånat automatgevär (en ”konfiskation”, som jag själv gjort från en röd officer), följd av tio röda ryttare med mausergevär – ty på vissa ställen tangerade vår rutt röda ställningar bara ett kort stycke från frontlinjerna. Som kontrast mot de eviga bergen och dalarna i Shensi och Kansu gick den väg vi följde – en väg, som ledde till Kinesiska muren och de ödsliga, vackra grässlätterna i Inre Mongoliet – över högplataåer, strimmade av långa gröna ängar och fläckade med högt gräs och mjukt rundade berg, där stora får- och gethjordar betade. Ibland flög örnar och vråkar över våra huvuden. Vid ett tillfälle dök en vild gaselljord upp i närheten av oss, vädrade och störtade sedan i väg med otrolig hastighet och grace runt en skyddande bergvägg.

På fem timmar nådde vi Yu Wangs centrum, en gammal mohammedansk stad om 400-500

familjer och med en magnifik mur av sten och tegel. Utanför staden låg ett mohammedanskt tempel med egna murar av vackert, helt glaserat tegel. Men andra byggnader bar spår av den belägring som staden hade utsatts för innan den togs av de röda. En tvåvåningsbyggnad, som hade tillhört distriktsdomstolen, låg delvis i ruiner och dess fasad var genomsållad med kulhål. Jag fick veta, att denna och andra byggnader i utkanterna hade förstörts av general Ma Hung-kueis försvarsstyrkor när den röda belägringen inletts. Fienden hade dragit sig tillbaka från alla byggnader utanför muren efter att ha stuckit dem i brand för att förhindra att de röda intog dem som angreppsställningar mot stadsmurarna.

– När staden föll, berättade Hsu Hai-tung, var det endast ett mycket litet slag. Vi omringade och blockerade Yu Wang i tio dagar. Där inne fanns en brigad ur Ma Hung-kueis kavalleri och omkring 1 000 min-t'uan. Vi gjorde inget angrepp alls förrän den tionde natten. Det var mycket mörkt. Vi ställde upp en stege mot muren, ett kompani klättrade upp innan fiendens vakter upptäckte det och sedan försvarade de stegen med en kulspruta medan ett regemente tog sig över muren.

Det var mycket litet strid. Före gryningen hade vi avvärjat alla min-t'uan och omringat kavalleribrigaden. Endast en av våra soldater stupade och bara sju sårades. Vi gav min-t'uan en dollar var och skickade hem dem till deras gårdar och Mas soldater fick två dollar var. Flera hundra stannade och enrollerade sig hos oss. Distriktsdomaren och brigadchefen flydde över östra muren medan deras soldater avvärjades.

Jag tillbringade fem dagar hos 15. armskåren och fann varje vaken timme intensivt fascinerande. Och bland allt detta fanns det för en ”utforskare av sovjetområdena” – som jag etiketterades i Yu Wang – inget bättre material än den historia som Hsu Hai-tung själv berättade. Jag talade med honom varje kväll när hans plikter var överstökade. Jag for med honom till 63. divisionens frontlinjer och gick på Röda teatern med honom. Han berättade för första gången för mig om sovjetrepubliken Honan-AnhuiHupehs historia, som aldrig hade blivit helt känd. Som mannen som organiserade den första partisanarmén i detta stora röda område, det största efter centralsovjetererna i Kiangsi, kände Hsu Hai-tung till nästan varje detalj i dess utveckling.

Hsu slog mig som den mest ”klassmedvetne” – till uppträdande, sätt att samtala och bakgrund – av alla de röda ledare jag mött. Medan huvudparten av de lägre officerarna kom från fattigbönderna, var många högre befälhavare av medelklass- eller mellanbondeursprung eller tillhörde intelligentsian. Hsu var ett uppenbart undantag. Han var stolt över sitt proletära ursprung och talade ofta leende om sig själv som en ”kuli”. Man kunde se att uppriktigt trodde, att de fattiga i Kina, bönderna och arbetar-ar de goda människorna – vänliga, modiga, osjälviska, ärliga – medan de rika hade monopol på alla laster. Det var, trodde jag, enkelt för honom: han stred för att bli kvitt lasterna. Den absoluta tron höll fåfänga och inbilskhet borta från hans fräcka kommentarer om den egna våghalsigheten och hans armés överlägsenhet. När han sade, att ”en röd är värd fem vita”, var det för honom ett konstaterande av ett oemotsägligt faktum.

Han var ofantligt stolt över sin armé – männen som individer, skicklighet som soldater, som hästkarlar och revolutionärer. Han var stolt över deras Leninklubbar och deras artistiskt gjorda affischer – som faktiskt var mycket bra. Och han var stolt över sina divisionschefer, av vilka två var ”kulier som jag själv” och en – som varit röd i sex år – endast var tjuogoett år gammal.

Hsu uppskattade högeligen varje yttring av mannamod och beklagade, att de åtta sår han fått under tio års strider nu hämmade honom en smula. Han verkade inte röka eller dricka, och hans kropp var alltjämt smärt och rak, och varje millimeter av den tycktes bestå av hårda muskler. Han hade blivit sårad i båda benen, i båda armarna, i bröstet, ena skuldran och låret. En kula hade

trängt in i huvudet alldeles nedanför ögat och gått ut bakom örat. Och ändå gjorde han fortfarande intryck av en bondpojke, som helt nyligen kommit fram från risfälten, rullat ned sina byxben och anslutit sig till en förbipasserande ”friskara”.

Jag fick också reda på varför tänderna saknades. Han hade förlorat dem vid en ridolycka. En dag när han galopperade fram längs vägen, hade hästens hov slagit till en soldat och Hsu hade vänt sig om i sadeln för att se om denne blivit skadad. Hästen började skena och dängde Hsu mot ett träd. När han återfick medvetandet två veckor senare, upptäckte han att övre framtänderna hade stannat kvar i trädet.

– Är ni inte rädd för att bli skadad en vacker dag? frågade jag.

– Inte särskilt, skrattade han. Jag har fått stryk ända sedan jag var barn, och vid det här laget är jag van.

Liksom de flesta andra röda soldater talade han huvudsakligen om bataljer, men de få saker han nämnde om sin barndom föreföll karakteristiska.

Hsu Hai-tung föddes 1900 i Huangpi-hsien – Gyllne slutningens distrikt – i närheten av Hankow. I generationer hade hans familj varit krukmakare, och på hans farfars tid hade den ägt mark, men sedan dess hade den genom torka, översvämningar och skatter blivit proletariserad. Hans far och fem bröder hade arbetat i en kalkugn i Huangpi och tjänat tillräckligt för att klara livhanken. De var alla analfabeter men hade ambitioner för Haitungs del; han var ett begåvat barn och yngste sonen och de skrapade ihop de pengar som behövdes för att skicka honom till skolan.

– Nästan alla mina skolkamrater, berättade Hsu, var söner till godsägare eller köpmän, eftersom fattiga pojkar sällan gick i skola. Jag studerade vid samma skrivbord som de, men många hatade mig därför att jag sällan hade några skor och mina kläder var trasiga och fattiga. Jag kunde inte låta bli att slåss med dem när de hånade mig. Men om godsägarsönerna fick stryk och gick till läraren, så fick jag också stryk.

Under mitt fjärde skolår, när jag var elva, blev jag inblandad i ett bråk med ”rik-mot-fattig” och drevs in i ett hörn av en skara ”rikemanssöner”. Vi kastade käppar och stenar, och en av dem jag kastade hamnade i skallen på en pojke som hette Huang och var son till en rik godsägare. Pojken gick gråtande sin väg och återvände strax därpå med sin familj. Huang senior sade, att jag hade ”glömt mitt ursprung” och sparkade och slog mig. Sedan fick jag ytterligare en omgång av läraren. Efter det rymde jag från skolan och vägrade återvända. Händelsen gjorde djupt intryck på mig. Från den stunden trodde jag, att det var omöjligt för en fattig pojke att få rättvisa.

Hsu blev lärling i ett krukmakeri, där han inte fick någon lön under sina ”tacka-mäster-år”. Vid sexton års ålder var han färdig hantverkare och den högst betalade krukmakaren bland 300 arbetare.

– Jag kan dreja en fin kruka lika snabbt som någon annan i Kina, skröt Hsu leende, så jag kan bli en nyttig medborgare när evolutionen är över!

Han erinrade sig en händelse som inte ökat hans kärlek till adeln:

– En resande teatertrupp kom till vår trakt och arbetarna gick för att se på den. Där fanns också adels- och officershustrur. Naturligtvis var arbetarna nyfikna på dessa noga bevakade stormannahustrur och de höll hela tiden på och stirrade in i logerna. Då befallde adeln min-t'uan att jaga bort dem från teatern och det blev slagsmål. Senare måste vår fabrikschef ge en bankett för den sårade ”adeln” och skickade upp några raketer för att kompensera dessa kvinnor som ”fläckats” av att folket hade stirrat på dem. Chefen försökte dra av kostnaderna för banketten från

våra söner, men vi hotade med strejk och han ändrade sig. Detta var in första erfarenhet av organisationens makt som försvarsvapen för de fattiga.

När Hsu var tjuogoett, gick han hemifrån i ilska efter ett gräl. Han vandrade till Hankow och därefter till Kiangsi, där han arbetade i ett år som krukmakare, sparade pengar och planerade att återvända till Huangpi. Men han drabbades av kolera och gjorde slut på sina besparingar medan han tillfrisknade. Skamsen över att återvända tomhänt enrullade han sig i armén, där man lovade honom tio dollar i månaden. Allt han fick var ”stryk”. Under tiden hade den nationalistiska revolutionen börjat i Sydkina och kommunisterna propagerade i Hsus armé. Flera av dem blev halshuggna. I avsky för krigsherreamén deserterade han med en officer, flydde till Kanton och blev soldat i 4. Kuomintang-armén under Chang Fa-kuei. Där stannade han till 1927. Han hade blivit plutonchef.

Våren 1927 splittrades nationaliststyrkorna i vänster- och högergrupper, och denna konflikt var särskilt skarp i Chang Fa-kueis armé, som hade nått fram till Yangtze-floden. Han valde radikallernas sida, tvingades fly och återvände i hemlighet till Gyllne sluttningen. Han hade hunnit bli kommunist efter att ha tagit starkt intryck av några studentpropagandister, och i Huangpi började han genast bygga upp en lokalavdelning av partiet.

Högerstatskuppen inträffade i april 1927 och kommunismen drevs under jorden. Men inte Hsu Hai-tung. Han organiserade de flesta av arbetarna i krukmakerierna samt en del bönder i trakten. Bland dessa rekryterade han nu den första ”arbetar- och bondearmén” i Hupeh. I början räknade de endast 17 man och de hade en revolver och åtta skott – Hsus egen.

Detta var kärnan till vad som senare blev 4. röda frontarmén med 60 000 man; 1932 kontrollerade den ett sovjetterritorium av Irlands storlek. Det hade eget postverk, eget kreditsystem, eget penningväsende, kooperativer, textilfabriker och en ganska välordnad landsbygdsekonomi i allmänhet. Hsu Hsiang-ch'ien, som examinerats från Whampoa och var f.d. Kuomintang-officer, blev 4. arméns överbefälhavare. Hans politiske ledare var Chang Kuot'ao (en av kommunistpartiets grundare, som sedan tävlade med Mao om inflytandet över centralkommittén). Tillsammans upprättade de en kinesisk typ av sovjetregering i gränsområdet för tre provinser: Hupeh, Anhui och Honan. De antika namnen på dessa provinser var O, Yu och Wan. Genom att sätta samman dem kallade de röda sin regim för Oyuwan-sovjeten och anslöt den till den allkinesiska sovjetregeringen under Mao Tse-tung söder om Yangtze.

Oyuwan motstod flera ”omringningar” och utvidgade sitt territorium fram till oktober 1932. Vid det laget hade nationalisterna lyckats tränga djupt in i det rikaste basområdet. För att undgå inringning drog Chang Kuo-t'ao och Hsu Hsiang-ch'ien tillbaka sina huvudstyrkor västvärt. Hsu Hai-tung fick order att stanna kvar med sin 25. armé för att omgruppera skingrade partisanförband och sätta sig till motvärn medan de nationalistiska huvudstyrkorna förföljde Hsu Hsiang-ch'iens styrkor. Helt oväntat vann Hsu Hai-tungs gerillasoldater viktiga segrar, och än en gång tvingades nationalisterna ut ur Oyuwan. 1933 återvände de för offensiv och 1934, i samband med den femte utrotningkampanjen i Söder, ströp generalissimus Chiang den lilla republiken till döds. I slutet av 1934 förde Hsu Hai-tung en skara på endast 2 000 man i en genombrytning västerut och förenade sig slutligen med Mao Tsetungs styrkor i norra Shensi 1935.

Utom den ekonomiska blockaden, daglig flygbombning och uppförandet av ett nät av tusentals små fort kring Oyuwan-området bedrev Nanking-generalerna uppenbarligen en politik som gick ut på att systematiskt avlägsna eller förinta civilbefolkningen. Under femte kampanjen stärktes de antiröda styrkorna i Hupeh och Anhui, vilka då räknade omkring 300 000 man, med officerare som Chiang Kai-shek hade ägnat ett år åt att indoktrinera med antiröd propaganda vid

militärakademierna i Nanchang och Nanking. Resultatet blev ett inbördeskrig med religionskrigets intensitet.

2. Klasskrig i Kina

I tre dagar hade jag i flera timmar varje eftermiddag och kväll ställt frågor till Hsu Hai-tung och hans stab om deras personliga levnad, om deras soldater, om Oyuwanrepublikens öde och om den nuvarande situationen i Nordväst. Då hade Hsu Hai-tung som svar på min fråga: ”Var är er familj nu?” sakligt svarat:

– Hela min klan har dödats med undantag för en bror som är i 4. frontarmén.

– Menar ni dödade i strid?

– O, nej. Bara tre av mina bröder var röda. Resten av klanen avrättades av generalerna T'ang En-p'o och Hsia Tou-yin. Kuomintang-officerarna dödade sammanlagt 66 medlemmar av klanen Hsu.

– Sextiosex!

– Ja, 27 av mina nära släktingar och 39 avlägsna släktingar avrättades – alla som hette Hsu i Huangpi-hsien. Gamla och unga män och kvinnor, barn och till och med spädbarn dödades. Hsu-klanen utplånades med undantag av min fru och tre bröder i Röda armén och jag själv. Två av mina bröder stupade senare i strid.

– Och er fru?

– Jag vet inte vad som hänt henne. Hon tillfångatogs när de vita styrkorna ockuperade Huangpi 1931. Senare fick jag reda på att hon sålts som konkubin till en köpman i närheten av Hankow. Mina bröder som flydde berättade om det och om de andra morderna. Under femte kampanjen lyckades 13 av Hsu-klanen fly från Hangpi till Lihsiang hsien, men allihop arresterades där. Männerna halshöggs, kvinnorna och barnen arkebuserades.

Hsu lade märke till det chockerade uttrycket i mitt ansikte och grimaserade dystert.

– Det var ingenting ovanligt, sade han. Detta hände många röda officerares klaner även om min led de största förlusterna. Chiang Kai-shek hade gett order om, att ingen med namnet Hsu skulle få behålla livet, när mitt distrikt intogs.

Jag skrev många sidor anteckningar om samtalen med Hsu och hans kamrater, anteckningar om data och platser och detaljerade skildringar av misddåd, som de nationalistiska styrkorna i Oyuwan påstods ha begått mot civila. Det vore meningslöst att upprepa enskildheterna i de mer fasansfulla brott som rapporterades; i likhet med de tragiska händelserna i Spanien under samma period skulle de verka otroliga för skeptiker, som läser om dem långt borta. För den som inte bevittnat grymheterna förblir allt misstänkt, hörsägner; att acceptera någons förnedring sårar självkänslan. Och även om historierna var sanna – var inte de röda själva inblandade i ett våld som endast skilde sig i fråga om valet av offer? Kuomintang-pressen hade emellertid i årtal berättat endast ena sidan av klasskrigets historia. För att fylla ut bilden skulle det inte vara ur vägen att få veta vad ledarna för denna ”bonderevolution” (som Mao Tse-tung envisades med att kalla den) sade om sin medmänniska och vad de ansåg sig kämpa mot.

Under den femte antiröda kampanjen gav, som redan påpekats, nationalistofficerarna i många områden order om att utrota civilbefolkningen. Detta ansågs vara en militär nödvändighet, efter som det – som generalissimus Chiang påpekade i ett av sina tal – ”var omöjligt att skilja en röd bandit från en god medborgare” där sovjeterna hade funnits länge. Metoden förefaller ha använts

med speciell omänsklighet i Oyuwan-republiken, huvudsakligen därför att några ledande Kuomintang-generaler, som hade ansvaret för de antiröda operationerna, härstammade från detta område och var söner till godsägare, som hade mist sin mark till de röda och sedan dess haft ett omäntligt hämndbegär. Befolkningen i sovjeterna hade minskat med omkring 600 000 vid den femte kampanjens slut.

Den röda taktiken i Oyuwan hade litat till rörlighet över ett omfattande territorium, och i början av varje utrotningskampanj hade deras huvudstyrkor förflyttats ut ur de röda distrikten för att strida mot fienden på dennes egen mark. De hade inga viktiga strategiska baser att försvara och förflyttade sig lätt från plats till plats för att locka, avleda, förvirra och på andra sätt vinna manöverfördelar. De lämnade periferin av sin ”mänskliga bas” mycket utsatt, men i det förflutna hade Kuomintang-styrkorna inte dödat jordbrukare och stadsbor, som var i färd med att fredligt ägna sig åt sina sysslor i de sovjetområden som ockuperades.

Under femte kampanjen användes liksom i Kiangsi en ny taktik. I stället för att gå i strid med Röda armén på öppna fältet ryckte Nanking-trupperna fram i tungt koncentrerade enheter bakom omfattande befästningar och trängde bit för bit in på det röda territoriet, varvid de systematiskt antingen utrotade eller transporterade bort befolkningen i vida områden inom och utanför de röda gränserna. De sökte göra sådana distrikt till ensligt, obebott ödeland, oförmöget att livnära de röda styrkorna om dessa senare skulle återerövra det.

Tusentals barn togs till fånga och drevs till Hankow och andra städer, där de såldes som ”lärlingar”. Tusentals unga flickor och kvinnor transporterades och såldes till fabrikerna som slavinnor och prostituerade. I städerna viftades de bort som ”hungersnöds-flyktingar” eller ”barn till föräldrar, som dödades av de röda”. Jag minns att det uppgavs, att hundratal av dem kommit till de stora industricentra 1934. Det växte fram en avsevärd handel där agenter köpte upp pojkar och kvinnor av Kuomintang-officerare. Det var för en tid en mycket lönsam affär men det hotade att korrumpera arméns officerskår. Missionärerna började tala om det och Chiang Kai-shek tvingades utfärda en sträng order, som förbjöd ”mutor” och hotade med sträng bestraffning av officerare, som inlät sig på denna trafik.

– I december 1933, sade Hsu Hai-tung, hade omkring halva Oyuwan blivit ett stort ödeland. I ett en gång rikt område fanns det nu mycket få hus kvar, boskapen hade drivits bort, åkrarna var obrukade och det låg staplar med lik i nästan varje by, som ockuperats av de vita soldaterna. Fyra distrikt i Hupeh, fem i Anhui och tre i Honan lades nästan fullständigt i spillror. Inom ett område på omkring 400 li från öster till väster och omkring 300 li från norr till söder dödades eller avlägsnades hela befolkningen.

Under det årets strider återerövrade vi några av dessa distrikt från de vita trupperna, men när vi återvände, fann vi att de bördiga åkrarna hade blivit halvöken. Bara några få gamla män och kvinnor fanns kvar, och de kunde berätta historier, som fick oss att rysa av skräck. Vi kunde inte tro, att kineser hade begått sådana brott mot kineser.

I november 1933 drog vi oss tillbaka från T'ien Tai Shan och Lao Chun Shan, sovjetdistrikt där det då fanns omkring 60 000 invånare. När vi återvände två månader senare, fann vi att dessa bönder hade drivits bort från sin mark, deras hus hade bränts ned eller förstörts av bomber, och i hela detta område fanns endast kvar 300 gamla män och några sjuka barn. Av dem fick vi veta vad som hänt.

Så snart de vita styrkorna anlände, började officerarna dela kvinnorna och flickorna mellan sig. De med ondulerat hår eller olindade fötter hade skjutits som kommunister. Högre officerare hade tagit sig en titt på de andra och valt ut de vackraste åt sig själva och därefter blev det de lägre

officerarnas tur att välja.

Resten lämnades ut till soldaterna som prostituerade. De fick veta, att dessa kvinnor var ”bandithustrur”, och därför kunde de göra vad de behagade med dem.

Många av de unga männen i dessa distrikt hade enrollerat sig i Röda armén, men många som stannat kvar liksom en del av de gamla männen försökte döda de vita officerarna för dessa brott. Alla som protesterade sköts som kommunister. De överlevande berättade för oss, att det hade varit många stridigheter bland de vita, som kommit i gräl om fördelningen av kvinnorna. Sedan de utnyttjats skickades dessa kvinnor och flickor till städerna, där de såldes, och bara officerarna behöll några vackra som konkubiner.

– Menar ni, att detta var nationalregeringens trupper? frågade jag.

– Ja, det var general T'ang En-p'os 13. armékår och general Wang Chuns 3. armékår. Generalerna Hsia Tou-yin, Lang Kuanyin och Sung T'ien-tsai var också skyldiga.

Hsu berättade om ett annat distrikt, Huangan hsien, i Hupeh, som de röda återerövrade från general Wang Chun i juli 1933:

– I staden Tsu Yun Chai, där det en gång funnits en gata med blomstrande sovjetkooperativ och lyckliga människor, hade allt lagts i ruiner och bara några gamla män var i livet. De förde oss till en dal och visade oss de kringstridda liken av sjutton unga kvinnor, som låg halvnakna i solen. De hade alla våldtagits och dödats. De vita styrkorna hade uppenbarligen haft mycket brått; de hade endast gett sig tid att dra ned ena byxbenet på en flicka.

Den sammankallade vi ett möte, armén höll en minnesstund där och vi grät allihop.

Inte långt därefter kom vi till en av våra tidigare idrottsplatser i Ma Cheng. I en grund grav där fann vi kropparna av tolv kamrater som hade dödats. De hade flåtts, deras ögon hade stuckits ut och deras öron och näsor var avskurna. Vi brast i gråt vid denna barbariska syn.

Samma månad nådde vår 25. röda armé i Huangan fram till Ao Kung Chai. Det hade en gång varit en livlig plats, men den var nu öde. Utanför staden fick vi syn på en bondkoja på en bergssluttning; rök steg upp från den och några av oss klättrade dit upp, men den ende som fanns där var en gammal man, som uppenbarligen blivit galen. Vi vandrade ned i dalen igen tills vi stötte på en lång stapel döda män och kvinnor. Det låg mer än 400 lik där, och de hade uppenbarligen dödats strax innan. På vissa ställen var blodet flera centimeter djupt. En del kvinnor låg med sina barn i famnen. Många kroppar låg på varandra.

Plötsligt såg jag att en av kropparna rörde sig, och då jag gick dit fann jag en man som alltjämt levde. Efter detta fann vi flera som levde, tillsammans mer än tio. Vi bar dem med oss och skötte om deras sår, och de berättade vad som hänt. Dessa människor hade flytt från staden för att gömma sig i dalen och hade slagit läger i det fria. Senare hade de vita officerarna fört sina soldater till platsen, beordrat dem att sätta upp sina kulsprutor på bergssluttningarna och därefter öppnat eld mot människorna nedanför. De hade hållit på och skjutit i flera timmar, tills de trodde att alla var döda. Därefter marscherade de bort igen utan att ens komma och titta på dem.

Hsu sade, att följande dag hade han fört hela armén ut till denna dal och visat dem de döda, bland vilka några soldater kände igen bönder de kände, män och kvinnor, som måste ha gett dem tak över huvudet någon gång eller sålt meloner till dem eller till kooperativen. De var djupt rörda. Hsu sade, att denna upplevelse stålsatte hans soldater med en envis moral och beslutsamhet att kämpa på liv och död och att det under den sista stora utrotningskampanjens tolv månader inte hade deserterat en enda man från 25. armén.

– Mot slutet av femte kampanjen, fortsatte han, fanns det döda i nästan varje hem. Vi kunde komma in i en by som föreföll tona ända tills vi tittade in i ruinhusen. Då kunde vi finna lik i dörröppningarna, på golvet, eller på k'angen eller gömda någon annanstans. Till och med hundarna hade flytt från många byar. På den tiden behövde vi inga spioner för att vakta på fiendens rörelser. Vi kunde mycket lätt följa dem genom att himlen fylldes av rök från brinnande städer och byar.

Detta var en mycket liten del av vad jag hörde av Hsu Hai-tung och andra, som stred under detta fruktansvärda år och slutligen drog västerut sedan arméns mänskliga ”bas” förintats, dess berg och dalar fläckats av blodet av dess ungdom och dess levande hjärta slitits ut. Senare talade jag med många soldater från Oyuwan, och de berättade ännu fruktansvärdare historier. De tyckte inte om att berätta vad de sett; de gjorde det bara om man frågade, och det var tydligt att deras upplevelser för alltid märkt deras sinnen med ett klasshat, som aldrig skulle utplånas så länge de levde.

Åter frågar man sig, om det betydde att de röda inte själva gjort sig skyldiga till grymheter och klasshämnd. Jag trodde inte att de var oskyldiga. Det var sant, att under de fyra månader jag var hos dem, hade de, såvitt jag kunde finna genom begränsad utfrågning, endast avrättat två civilpersoner. Det var också sant, att jag inte såg någon enda by eller stad som bränts ned av dem, eller hört någon av de många jordbrukare jag frågade beskylla de röda för mordbrand. Men min personliga erfarenhet började och slutade med de månader jag tillbringade hos dem i Nordväst: det ”dödande och brännande”, som möjligen skett på annat håll, kunde jag inte bekräfta eller dementera.

En av de båda olycksdrabbade ”kontrarevolutionärer”, som nämnts ovan, hade inte dödats av de röda utan av några muslimer i Ninghsia, vilka hyste stark avsmak för skatteindrivare. Jag skall senare berätta om hur han mötte döden, men låt oss först se hur dessa mohammedaner hade styrts.

3. Fyra stora hästar

Man kunde säga, att Chinghai, Ninghsia och norra Kansu var prototypen för Swifts fantasi Houyhnhnm-landet, ty de styrdes som De fyra stora hästarnas satraper; dessas berömmelse var stor i Kina. Makten över de nämnda områdena delades (innan de röda började driva bort Houyhnhnmerna från avsevärda delar av deras domäner) av en mohammedansk generalsfamilj kallad Ma – herrar Ma Hung-kuei, Ma Hung-ping, Ma Pu-fang och Ma Pu-ch'ing. Och detta speciella Ma betyder ”häst”.

Ma Hung-kuei var Ninghsias guvernör och hans kusin Ma Hung-ping, f.d. guvernör i samma provins, var nu herre över ett län i norra Kansu. De var avlägset släkt med Ma Pu-fang, en son (med många hustrur) till den berömde mohammedanske ledaren Ma Keh-chin. Ma Pu-fang ärvde sin fars toga och utnämnde, 1937 av Nanking till pacificeringskommissarie i provinsen, medan hans bror, Ma Pu-ch'ing, hjälpte till i Chinghai och dessutom härskade över den stora Kansuremsan, som i väster skilde Chinghai från Ninghsia. I ett årtionde hade detta fjärran område regerat som ett medeltida sultanat av Ma-familjen med visst bistånd av en alldeles egen Allah.

Två av Stora hästarna påstod sig vara adel, ättlingar till ett mohammedansk aristokrati, som ibland spelat en avgörande roll i Nordvästkinas historia. I likhet med många muslimer i Kina hade bröderna Ma turkiskt blod i ådrorna. På 500-talet hade en ras, som vi nu känner som turkar, blivit tillräckligt mäktiga vid Kinas nordvästgräns för att ställa krav på slätternas furstar. Under ett par århundraden hade de byggt upp ett imperium, som sträckte sig från Östsibirien tvärs över en del

av Mongoliet och in i Centralasien. Efterhand trängde de söderut, och på 600-talet hade deras storkhan mottagits nästan som en like av Yang I.) Sui-dynastins siste kejsare. Det var samme turkiske khan som hjälpte den halvturkiske generalen Li Yan att störta kejsar Yan Ti och upprätta den berömda T'ang-dynastin, som i tre århundraden regerade över Östasien från Ch'ang An (nu Sianfu) – den då kanske mest kultiverade huvudstaden på jorden.

Mohammedanska moskéer hade byggts i Kanton av sjöfarande arabiska handelsmän redan före 600-talets mitt. Med den tolerante T'angs trontillträde trängde religionen snabbt via landsvägarna mot Nordväst. Mullahs, handelsmän, ambassadörer och soldater förde den från Persien, Arabien och Turkestan och T'ang-kejsarna blev nära befryndade med kalifaten västerut. Särskilt på 800-talet, då stora horder av ujuguriska turkar (vars store ledare Seljuk ännu inte var född) uppbyggades för att hjälpa T'angs hov att undertrycka uppror, trängde islam in i Kina. Efter framgången belönades många ujugurer med titlar och stora gods och slog sig ned i Nordväst samt i Szechwan och Yunnan.

I århundraden motstod mohammedanerna att uppslukas av kineserna, men efterhand förlorade de sin turkiska kultur, antog många kinesiska seder och blev mer eller mindre underkastade kinesisk lag. Ändå var de ännu på 800-talet tillräckligt starka att göra två försök att ta makten – det ena då Tu Wei-hsiu för en tid upprättade ett kungadöme i Yunnan och utropade sig till sultanen Suleiman, och det sista 1864, då mohammedanerna tog makten över hela Nordväst och till och med invaderade Hupeh. Vid denna tid av tynande manchu-makt fick den skicklige kinesiske generalen Tso Tsung-t'ang världen att häpna genom att återerövra Hupeh, Shensi, Kansu och östra Tibet; han ledde slutligen sin segerrika arme över Turkestans ökenvägar, där han återupprättade den kinesiska makten i detta fjärran gränsland i Centralasien.

Sedan dess hade ingen enskild ledare förmått ena Kinas mohammedaner i framgångsrik kamp för oberoende, men det hade förekommit sporadiska revolter mot Kinas överhöghet med vildsinta och blodiga massakrer på båda sidor. Det allvarligaste upproret på senare tid inträffade 1928, då general Feng Yu-hsiang var krigsherre i Nordväst. Det var under Feng som kombinationen Wu-Ma, ”De fem Ma”, hade vunnit det mesta av sitt inflytande och säkrat kärnan för sin nuvarande rikedom och makt. (Ma Chung-ying var den femte Ma men hade nu eliminerats genom stampolitik och internationella intriger. Sven Hedin ger en intressant beskrivning av honom i ”Stora hästens” flykt.)

Fastän kineserna teoretiskt betraktade Hui- eller muslimfolket som en av Kinas fem stora raser (Han, kineser; Man, manchuer; Meng, mongoler; Hui, mohammedaner; samt Tsang, tibetaner), föreföll de flesta kineser förneka mohammedanernas rasliga särart och hävdade, att de hade blivit siniserade. I praktiken genomförde Kuomintang beslutsamt en assimileringpolitik, t.o.m. mer direkt (om än kanske mindre framgångsrik) än den som bedrevs mot mongolerna. Den officiella kinesiska inställningen till mohammedanerna föreföll vara, att de var en ”religiös minoritet” men inte en ”nationell minoritet”. Det var emellertid helt uppenbart för var och en som såg dem i deras eget område i Nordväst, att deras hävdande av raslig enhet och rätt till nationalitet som folk inte saknade grund rent faktiskt och historiskt.

Kinas mohammedaner uppgavs vara omkring 20 miljoner, och av dessa fanns omkring hälften koncentrerade i provinserna Shensi, Kansu, Ninghsia, Szechwan, Chinghai och Sinkiang. I många distrikt – speciellt i Kansu och Chinghai – var de i majoritet, och i vissa stora områden var de ända till tio gånger fler än kineserna. Allmänt föreföll deras religiösa ortodoxi variera alltefter deras numerär på en viss plats, men i det mohammedanskt dominerade området i norra Kansu och södra Ninghsia var atmosfären tydligt den i ett islamitiskt land.

Det kunde sägas, att mohammedanerna var den största kvarvarande koloni i Kina inom vilken de religiösa ledarna var det timliga och andliga livets envåldshärskare och där religionen var en avgörande faktor för deras kultur, politik och ekonomi. Det mohammedanska samhället rörde sig kring menhuang och ahun (emiren och mullahn), och dessas kunskaper om koranen och i turkiska eller arabiska (ofta svaga) utgjorde auktoritetens källa. Mohammedanerna i nordväst bad dagligen i de hundratals välhållna moskéerna, iakttog de mohammedanska helgdagarna, fastedagarna och bröllops- och begravningsceremonierna, åt inte fläsk och kände sig kränkta av grisars och hundars närvaro. Pilgrimsfärd till Mekka var en ambition som ofta förverkligades av de rika och ahunerna, som därigenom stärkte sin politiska och ekonomiska makt. För många av dem var panislamism snarare än pan-Han-ism ett ideal.

Det kinesiska kulturinflytandet var icke desto mindre markant. Muslimerna klädde sig som kineser (med undantag för de runda vita mössorna eller ceremoniella fezerna, som bars av männen och de vita turbanerna av kvinnorna) och alla talade kinesiska som vardagsspråk (fastän många kunde några ord ur koranen). Medan markanta turkiska drag var vanliga bland dem, gick det knappast att skilja dem till utseendet från kineserna, med vilka de gift sig i århundraden. På grund av deras lag att varje kines som gifte sig med en mohammedan inte bara måste anta tron utan också adopteras av en mohammedansk familj och bryta med sina släktingar, fanns det i blandäktenskapen en tendens att barnen växte upp och betraktade sig som en art som var olik sina kinesiska anförvanter.

Kampen mellan tre sekter bland de kinesiska muslimerna försvagade deras enhet en smula och gav de kinesiska kommunisterna en bekväm linje för arbetet bland dem. De tre sekterna var helt enkelt Gamla, Nya och Moderna skolan (Hsin-hsin chiao, ”den ny-nya tron”). Den gamla och nya hade bildat ett slags ”enhetsfront” mot den kätterska Moderna skolan. Den senare hävdade åtminstone till namnet, att man borde överge många av mohammedanismens ceremonier och sedvänjor och omfatta ”vetenskapen”, men dess verkliga mål var uppenbarligen att krossa mullahs världsliga makt, som De fyra Ma fann obekvämt. Eftersom Moderna skolan stöddes av Kuomintang, trodde många mohammedaner, att den syftade till s.k. ”pan-Hanism” – de nationella minoriteternas assimilering med kineserna. I Nordväst var De fyra Ma Moderna skolans ledare. Kring sig grupperade de sina egna satelliter, de byråkrater, rika godsägare och boskapsbaroner, som deras regim stödde sig på. Och ändå var Stora hästarna inte precis män man föreställde sig som ledare för en religiös reformrörelse.

Ta t.ex. Ma Hung-kuei, den förmodligen rikaste och mäktigaste i kvartetten. Han hade många hustrur, påstods äga omkring 60 procent av egendomarna i staden Ninghsia och hade gjort sig en miljonförmögenhet på opium, hudar, skatter och egen pappersvaluta. Ändå visade han sig på sitt sätt vara ganska modern när han valde sin berömda ”bildbrud”. Han importerade en sekreterare från Shanghai och lät denne samla in fotografier av lämpliga bildade skönheter och träffade sitt val. Priset var satt till 50 000 dollar. Gamle Ma hyrde ett flygplan, for ut ur de nordliga damm-molnen till Soochow, där han svepte till sig det senaste tillskottet till sitt harem – en flicka med examen från Soochows kristna universitet – och därefter svävade tillbaka till Ninghsia likt en Aladdin på sin matta mitt i ett våldsamt utbrott av publicitet. Nyheten rapporterades minutiöst av Kuomintang-pressen liksom en del av de fakta om ”död och skatter”, som jag skall berätta om nedan.

En regeringsbulletin utfärdad i Ninghsia räknade upp följande skatter som drevs in i denna provins av general Ma: skatt på försäljning, husdjur, kameler, saltfrakt, saltkonsumtion, opium-lampor, får, köpmän, bärare, duvor, mark, mellanhänder, livsmedel, speciella livsmedel, extramark, trä kål, hudar, slakt, båtar, bevattning, kvarnstenar, hus, skog, malning, vägning,

ceremonier, tobak, vin, frimärken, vigslar och grönsaker. Samtidigt som detta inte uttömde förteckningen på de småskatter som drevs in, var det tillräckligt för att antyda, att folket hade relativt litet att frukta av de röda.

Ma Hung-kueis metod för saltdistribution var unik. Salt var inte bara ett monopol, varje person var också skyldig att köpa ett kvarts kilo i månaden vare sig han hade användning för det eller inte. Han hade inte rätt att sälja det igen; privathandel med salt bestraffades med spö eller (enligt de mohammedanska röda) till och med döden. Andra åtgärder, som invånarna protesterade mot, var en trettioprocentig skatt på försäljningen av får, kor och mulor, en tjugofemprocentig skatt på innehav av ett får, en dollar i skatt för slaktandet av en gris och en fyrtioprocentig skatt på försäljningen av en bushel (36,5 liter) vete.

Överbeskattning och skulder hade tvingat många lantbrukare att sälja all sin boskap och överge sina marker. Stora områden hade köpts upp av ämbetsmännen, skatteindrivarna och utlånarna till mycket låga priser, men åtskilligt blev ödemark, eftersom man inte fann arrendatorer, som kunde arbeta under den skatte- och räntebörda de påtvingades. Koncentrationen av mark, kreatur och kapital accelererade, och det skedde en stor ökning av antalet avlönade jordbruksarbetare. I ett granskat distrikt fann man, att över 70 procent av lantbrukarna var skuldsatta och omkring 60 procent levde på livsmedel, som köpts på kredit. I samma distrikt uppgavs fem procent av befolkningen äga 100-200 mou mark, 20-50 kameler, 20-40 kor, 5-10 hästar, 5-10 kärror och hade ett handelskapital på 1 000-2 000 dollar, samtidigt som omkring 60 procent av befolkningen ägde mindre än 15 mou mark, inga husdjur (med undantag för en eller ett par åsnor) och hade skulder på i genomsnitt 35 dollar och 166 kilo spannmål – betydligt mer än det genomsnittliga värdet av deras mark.

Enligt den kommunistiska pressen misstänktes Ma Hung-kuei för att intrigera för japanskt stöd mot de röda. En japansk militärdelegation hade installerats i staden Ninghsia och general Ma hade gett dem tillstånd att bygga en flygplats norr om staden på glashan-mongolernas territorium. (Japanerna tvingades senare överge både sin representation och flygfältet. 1937 försäkrade härskarna Ma centralregeringen om sin lojalitet.) En del muslimer och mongoler fruktade en verklig väpnad japansk invasion.

Sådan var bilden som de röda såg den och som uppmuntrade dem att tro, att de kunde ”piska upp en stark vind”, som kunde få bröderna Mas herravälde att störta samman. Mas styrkor må ha haft föga intresse av att strida, men det återstod alltså för kommunisterna att övervinna muslimernas aversion mot att samarbeta med kineser och att föreslå dem ett lämpligt program. Detta gjorde de röda stora ansträngningar för, ty de mohammedanska områdenas strategiska betydelse var uppenbar. De upptog ett brett bälte i Nordväst, som behärskade vägarna till Sinkiang och Yttre Mongoliet och den direkta förbindelsen med Sovjetunionen. Som kommunisterna själva såg det:

”Det finns mer än tio miljoner mohammedaner i Nordväst som har ett ytterst viktigt läge. Vår nuvarande uppgift är att försvara Nordväst och skapa en anti-japansk bas i dessa fem provinser så att vi på ett kraftfullare sätt kan leda den anti-japanska rörelsen i hela landet och arbeta för omedelbart krig mot Japan. Samtidigt kan vi genom utvecklingen komma i förbindelse med Sovjetunionen och Yttre Mongoliet. Det skulle emellertid bli omöjligt att utföra vår uppgift om vi misslyckades med att vinna mohammedanerna för vår sak och den anti-japanska fronten.”

Det kommunistiska arbetet bland mohammedanerna i Nordväst hade inletts flera år tidigare. I början av 1936, då Röda armén marscherade genom Ninghsia och Kansu mot Gula floden, propagerade redan ungmuslimska pionjärer bland Ninghsiastyrkorna, uppmanade dem att störta ”Kuomintang-hunden” och ”mohammedanismens förrädare” Ma Hung-kuei – och några hade

mist livet för det. Detta var de viktigaste löften som de röda gav dem:

att avskaffa alla extra skatter,
 att hjälpa till med att bilda en autonom mohammedansk regering,
 att förbjuda värnplikt,
 att upphäva gamla skulder och lån,
 att skydda den mohammedanska kulturen,
 att garantera religiös frihet för alla sekter,
 att hjälpa till med att skapa och beväpna en anti-japansk mohammedansk arme,
 att bidra till att ena mohammedanerna i Kina, Yttre Mongoliet, Sinkiang och Sovjetunionen.

Här fanns förmodligen något, som appellerade till nästan varje muslim. Även somliga mullahs uppges i detta ha sett en möjlighet att bli kvitt Ma Hung-kuei (de fördömde honom för att ha bränt ned Gamla och Nya skolornas moskéer) och även en möjlighet att förverkliga en gammal aspiration – att återupprätta den direkta kontakten med Turkiet genom Centralasien. I maj hävdade kommunisterna, att de hade uppnått vad skeptikerna sagt var omöjligt. De skröt med, att de hade skapat kärnan till en kinesisk muslimsk Röd armé.

4. Muslim och marxist

En morgon begav jag mig tillsammans med en engelsktalande medlem av Hsu Hai-tungs stab för att besöka det muslimska utbildningsregementet, som var knutet till 15. armékåren. Det var förlagt i ett läger som tillhört en mohammedansk köpman och ämbetsman – en byggnad med tjocka murar och moriska fönster ut mot en kullerstengata, där rader av åsnor, hästar, kameler och människor drog fram.

Inomhus var det svalt och propert. Mitt på tegelgolvet i varje rum fanns plats för en cistern, som stod i förbindelse med ett underjordiskt avlopp och användes till bad. Riktigt ortodoxa muslimer duschade fem gånger om dagen, men trots att dessa soldater alltjämt var lojala mot sin tro och uppenbarligen använde cisternen då och då, förstod jag att de inte trodde på att överdriva goda ting. I varje fall hade de säkert de renligaste vanorna bland alla soldater jag träffat i Kina, och de avstod nogsamt från nationalgesten att spotta på golvet.

De röda hade organiserat två utbildningsregementen för mohammedaner vid fronten, båda i huvudsak rekryterade bland Ma Hung-kueis och Ma Hung-pings tidigare soldater. De var längre och kraftigare byggda än kineserna, hade kraftigare skäggväxt och var mörkhyade, med stora svarta mandelformade ögon och skarpa, starkt kaukasiska drag. De bar alla Nordvästkinas stora svärd och gav en skicklig uppvisning i olika slag med vilka man kan avskilja ett fiendehuvud med ett enda hugg.

Affischer, teckningar, kartor och slagord täckte väggarna i deras kaserner. ”Ned med Ma Hung-kuei!”, ”Avskaffa Ma Hungkueis Kuomintang-regering!”, ”Motsätt er att Japan bygger flygfält, ritar kartor och invaderar Ninghsia!”, ”Förverkliga det mohammedanska folkets oberoende regering!”, ”Bygg upp din egen anti-japanska mohammedanska Röda arme!”

Av detta kunde man förstå, att det fanns ett visst missnöje med general Ma Hung-kuei bland dennes soldater, och detta föreföll delas av bönderna i Ninghsia. En morgon stannade jag för att köpa en melon av en muslimsk lantbrukare, som hade en hel bergssluttning täckt med dem. Han var en fascinerande gammal lantman med glatt ansikte, humoristiskt sätt och en verklig skönhet till dotter – en så sällsynt företeelse i dessa trakter, att jag stannade och köpte tre meloner. Jag frågade honom om Ma Hungkueis ämbetsmän verkligen var så usla som de röda påstod. Han sköt komiskt upp sina händer i indignation och spottade melonkärnor.

– Ai-ya! Ai-ya! Ai-ya! skrek han. Ma Hung-kuei, Ma Hungkuei! Beskattar oss till döds, tar våra söner, bränner och dödar! Ma-ti Ma Hung-kuei!

Med det sista uttrycket menade han, att man borde besudla Mas mor och det vore ändå inte straff nog för honom. Alla på gårdsplanen skrattade. Å andra sidan var det knappast lämpligt tillfälle för den gamle herrn att bära vittnesbörd om Allah genom att lovprisa Ma Hung-kuei – om han nu hade varit benägen att göra det.

De muslimska soldaterna hos de röda hade uppenbart vunnits över genom underminerande propaganda bland Mas styrkor och genom politiska föreläsningar när de kom till det röda lägret. Jag frågade en officer varför han hade enrollerat sig.

– För att bekämpa Ma Hung-kuei, svarade han. Livet är alltför bittert för oss Hui-min under Ma Hung-kuei. Ingen familj går säker. Om en familj har två söner, måste en av dem bli soldat. Om den har tre söner måste två bli det. Det finns ingen utväg om man inte är rik och kan betala för en ersättare. Vilken fattig man har råd med det? Dessutom måste varje man ta med sig egna kläder och hans familj måste betala för hans föda, värme och lyse. Detta kostar tiotals dollar om året.

Fast dessa röda muslimregementen funnits mindre än ett halvår, hade de redan uppnått en avsevärd ”klassmedvetenhet”, föreföll det. De hade läst eller fått uppläst för sig Kommunistiska manifestet, hört korta avsnitt ur ”Klasskampen” och fått dagliga politiska lektioner i marxistisk anda om det mohammedanska folkets omedelbara problem. Denna undervisning gavs inte av kinesiska utan mohammedanska medlemmar av kommunistpartiet – män, som hade genomgått de rödas partiskola. Man berättade för mig, att mer än go procent av Ma Hung-kueis soldater var analfabeter och att de flesta av de muslimska rekryterna i Röda armén icke varit läskunniga när de enrollerade sig. Nu påstods de känna till några hundra tecken var och kunna läsa de enkla övningstexter han gav dem. Av sina båda utbildningsregementen hoppades kommunisterna kunna utveckla personal till en stor röd muslimsk armé för att försvara den autonoma muslimrepublik de drömde om att se upprättad i Nordväst. Nära 25 procent av dessa muslimer hade redan blivit medlemmar av kommunistpartiet.³⁶

Man kunde räkna med att den muslimska befolkningen instämde i autonomislagordet och att det i många år hade varit deras krav. Huruvida huvudparten av dem trodde, att de röda var uppriktiga i sina löften, var en helt annan sak. Jag betvivlade det. Åratal av usel behandling från de kinesiska militaristernas sida bland dem lämnat kvar en djup och motiverad misstro mot alla kinesers avsikter, och det var otroligt att kommunisterna skulle ha lyckats bryta ned denna mohammedanska skepsis på så kort tid.

De muslimer som samarbetade med de röda hade förmodligen sina egna bevekelsegrunder. Om kineserna erbjöd dem hjälp att driva ut Kuomintang, hjälpte dem att skapa och utrusta en egen

³⁶ ”Feodal” och ”efterbliven” var sannerligen den härskande Ma-familjen, vilket denna rapport för tre årtionden sedan vittnar om, men att dra slutsatsen, att kommunisterna med lätthet övertygade Hui-min om att de inte hade något att frukta i en framtida socialistisk stat, vore att i högsta grad underskatta de svårigheter som väntade. Schismer bland de röda styrkorna visade sig lika allvarliga som grälen mellan de ”tre trosåskådningarna” och de fyra Ma och dessas undersåtar. Sådana splittringar ledde till allvarliga röda nederlag. Inte förrän vid Befrielsekriget fördrevs bröderna Ma definitivt från Nordvästkina.

Kommunisterna höll sina löften att skapa autonoma mohammedanska stater i Ninghsia och Sinkiang, men religiösa ledare fortsatte att opponera mot kommuniseringen. Bakom det pyrande missnöje, som flammade upp i sporadiska revolter efter Kinesiska folkrepublikens grundande, fanns Hui-mins fruktan för att förlora betesmark till kinesiska jordbrukare och assimilering av samma slag som den som drabbade mongolerna i Inre Mongoliet. KKP-politiken gentemot nationella minoriteter var i många avseenden betydligt mer upplyst än Kuomintangs, men de gamla tvisterna mellan kineserna och deras gränsfolk skulle inte lösas på en generation eller ett par. Ryssarna utnyttjade tecken på instabilitet bakom sådana kinesiska gränser efter de kinesisk-sovjetiska förbindelsernas sammanbrott 1960.

arme, skaffa sig självstyrelse och plundra de rika (sade de utan tvivel till varandra) så var de beredda att gripa tillfället – och senare använda denna arme för sina egna syften, om de röda ”underlät att hålla ord. Men att döma av lantbrukarnas vänlighet och deras beredvillighet att organisera sig under de röda föreföll det som om deras program övade en viss lockelse och som om deras försiktiga politik att respektera de muslimska institutionerna hade gjort intryck.

Bland dessa soldater föreföll det som om en del av den historiska rasfiendskapen hade övervunnits eller gradvis förvandlats till klassantagonism. När jag sålunda frågade några muslimska krigare, om de trodde, att Hui- och Han-folket kunde samarbeta under en sovjetregering, svarade den ene:

– Kineser och muslimer är bröder. Vi muslimer har också kinesiskt blod i ådrorna. Vi tillhör alla Ta Chung Kuo (Kina), och varför skulle vi då strida mot varandra? Våra gemensamma fiender är godsägarna, kapitalisterna, ockrarna, våra förtryckande härskare och japanerna. Vårt gemensamma mål är revolutionen.

– Men vad händer om revolutionen lägger sig i er religion?

– Det förekommer ingen inblandning. Röda armén blandar sig inte i mohammedanernas gudstjänst.

– Nå, jag menar någonting i den här stilen. Somliga mullahs är rika godsägare och ockrare, eller hur? Vad händer om de går emot Röda armén? Hur skulle ni behandla dem?

– Vi skulle övertala dem att ansluta sig till revolutionen. Men de flesta mullahs är inte rikemän. De sympatiserar med oss. En av våra kompanichefer har varit mullah.

– Men ponera ändå att det inte går att övertyga vissa mullahs utan att de ansluter sig till Kuomintang och mot er?

– Då skulle vi straffa dem. De skulle vara dåliga mullahs och folket skulle kräva att de bestraffades.

Samtidigt pågick intensiv undervisning i 1. och 15. armskårerna för att fostra soldaterna till förståelse för den kommunistiska politiken gentemot muslimerna och deras bemödanden att skapa en ”Hui-Han-enhetsfront”. Jag besökte flera politiska möten vid vilka soldaterna diskuterade ”den mohammedanska revolutionen”, och de var mycket intressanta. På ett möte var det långa debatter, särskilt om jordfrågan. En del menade, att Röda armén borde konfiskera de mohammedanska storgodsägarnas mark; andra var emot det. Den politiske kommissarien gav därefter en koncis deklARATION om partiets ståndpunkt och förklarade varför det var nödvändigt, att mohammedanerna själva genomförde sin egen jordreform, ledd av en stark, revolutionär organisation, som var deras egen och med sin rot hos de muslimska massorna.

Ett annat kompani gick igenom en kort historisk skildring av förbindelserna mellan muslimer och kineser, och ytterligare ett annat diskuterade nödvändigheten av att strikt iaktta de beteenderegler som hade utfärdats för alla soldater i de mohammedanska distrikten. Dessa dekretade, att röda soldater inte fick gå in i en muslims hem utan dennes medgivande, inte fick skada moskéer eller präster på något sätt, inte säga ”gris” eller ”hund” i muslims närvaro eller fråga dem varför de inte åt fläsk, inte kalla muslimerna ”småtrogna” och kineserna ”stortrogna”.

Vid sidan av dessa ansträngningar att intelligent ena hela armén bakom de rödas muslimpolitik pågick ett oförtröttligt arbete bland bondebefolkningen. De båda muslimska utbildningsregementena ledde denna propaganda, men kompanier ur Röda armén skickade också sin propagandakår från hus till hus, där de förklarade den kommunistiska politiken och uppmanade

jordbrukarna att organisera sig; arméns teaterklubbar turnerade i byarna och gav mohammedanska pjäser, baserade på lokala situationer och historiska händelser och avsedda att "agitera" befolkningen; flygblad, tidningar och affischer distribuerades på kinesiska och arabiska, och massmöten sammankallades ofta för att bilda revolutionskommiteer och bysovjetter. Bonden, vare sig han var kines eller muslim, fick kämpa hårt om han ville undgå indoktrinering. Fram mot juli hade flera dussin mohammedanska samhällen i Ninghsia valt bysovjetter och skickade delegater till Yu Wang Pao för att konferera med muslimska kommunister där.

Fyra månader senare skulle 4. röda frontarmén gå över Gula floden, marschera mer än 300 kilometer västerut och nå Hsuchow på Ma Pu-fangs territorium, på båda sidor om huvudvägen till Sinkiang. I början av september hade man gjort tillräckliga framsteg i Ninghsia för att sammankalla ett möte med över 300 muslimska delegater från de sovjetkommittéer som valts av byar vilka då kontrollerades av Röda armén. Ett antal mullahs, lärare, köpmän och ett par-tre smågodsägare befann sig bland dessa, men de flesta var fattiga lantbrukare; medlemmarna av de förmögnare klasserna hade flytt vid "Han-banditernas" ankomst. Delegaterna valde en ordförande och en provisorisk muslimsk-sovjetisk regeringskommitté. De antog resolutioner om att samarbeta med Röda armén och acceptera dess erbjudande om hjälp att skapa en anti-japansk mohammedansk arme och att genast börja organisera ett kinesisk-muslimskt enhetsförbund, ett fattigfolksförbund och ett anti-japanskt massförbund.

Den sista punkten vid denna lilla historiska sammankomst och jag misstänker att det var den viktigaste för bönderna där var vad man skulle göra med en av Kuomintangsk skatteindrivare. Denne hade tydligen dragit på sig avsevärd fientlighet innan de röda anlände och hade därefter flytt till de närbelägna bergsbyarna, till ett ställe kallat Changchia Cha, där han fortsatte att driva in sina skatter. Det påstods, att han hade fördubblat sina uttaxeringar och meddelat, att detta berodde på bestämmelser av den nya röda regeringen, som han påstod sig representera. Men de mohammedanska jordbrukarna fick reda på att de röda inte hade utnämnt några skatteindrivare, och ett halvt dussin av dem tillfångatog detta missfoster och förde honom till Yu Wang Pao för massrättegång. Min personliga reaktion på historien var, att varje människa, som hade nerver att agera bedrägligt i denna roll vid denna tidpunkt, ägde talanger, som man borde ta vara på. Muslimerna tyckte annorlunda. Det fanns ingen avvikande röst, när delegaterna antog beslutet att han skulle avrättas.

Efter vad jag fann var detta den ende civilperson som sköts under de två veckor jag tillbringade i Yu Wang Pao.

Del 10. Krig och fred

1. Mer om hästar

Den 29 augusti red jag i väg till Hung Ch'eng Shui (Röda stadsvattnen), en vacker liten stad i Weichow-området, berömd för sina förtjusande fruktträdgårdar med päron, äpplen och vindruvor, bevattnade från kristalliska källor, vars vatten bubblade genom kanalerna. Här låg en del av 73. divisionen förlagd. Inte långt därifrån fanns ett befäst pass och en tillfällig försvarslinje utan löpgravar men med en serie små kulsprutenästen och runda bunkers på kullarnas toppar – jordnästen med låga murar – från vilka de röda såg bort mot en fiende, som i allmänhet hade dragit sig tillbaka 8-15 kilometer från de muromgärdade städerna. På flera veckor hade det inte förekommit några rörelser på denna front: de röda vilade och ”konsoliderade” det nya territoriet.

Åter i Yu Wang fann jag soldaterna med en melonfest fira radionyheten från södra Kansu om att en hel division av Ma Hung-kueis kinesiska styrkor hade gått över till Chu Tehs 4. röda frontarmé. Li Tsung-yi, som var befälhavare för denna Kuomintang-division, hade skickats att hindra Chu Tehs marsch mot norr. Hans yngre officerare, bland vilka det fanns hemliga kommunister, ledde en revolt och tog med sig omkring 3 000 man, bl.a. en kavalleribataljon, för att förena sig med de röda nära Lung Hsi. Det var ett svårt slag mot generalissimus Chiangs försvar i Söder och påskyndade de båda sydliga arméernas framryckning norrut.

Två dagar senare var två av de tre divisionerna i Hsu Hai-tungs 15. armékår redo att marschera igen, en kolonn sydvart för att röja väg för Chu Teh, och den andra mot väster och Gula flodens dalgång. Hornsignalerna började ljuda omkring klockan tre på morgonen, och vid sextiden befann sig soldaterna redan på marsch. Jag återvände till Yu Wang Pao den morgonen tillsammans med två röda officerare, som avlade rapport till P'eng Teh-huai, och Jag lämnade staden genom södra porten tillsammans med Hsu Hai-tung och hans stab på marsch mot kön av den långa kolonn av trupper och djur, som ringlade likt en grå drake över de oändliga gräsmarkerna så långt ögat kunde se.

Den stora armén lämnade staden tyst och stilla med undantag för trumpetsignalerna, som aldrig upphörde. Planerna för marschen hade avslutats flera dagar tidigare; varje detalj av vägen hade studerats, fiendens koncentrationer hade noggrant prickats in på kartor, som de röda själva ritat, och vaktposter hade hindrat alla resenärer från att röra sig mellan linjerna (vilket de röda medgav för att uppmuntra handel utom under strider eller truppförflyttningar), och nu tog de sig framåt utan att Kuomintang-styrkorna visste om det, vilket senare överrumplingar av fientliga utposter skulle visa.

Denna armé hade inget påhäng med undantag för ett trettiotal vilda Kansu-gråhundar, som sprang i slutet flock fram och tillbaka över slätten på jakt efter någon avlägsen gasell eller präriesvin. De skällde glatt och slogs med utomordentligt humör och tyckte uppenbarligen om att dra i strid. Många av soldaterna hade sina små husdjur med sig. Flera hade små apor i snören; en hade en skifferfärgad liten griskulting över axlarna; några hade med sig små vita möss och andra kaniner. Var detta en armé? Att döma av soldaternas ungdom och sångerna som steg upp längs kolonnen, var det snarare skolpojkar på utflykt.

Några li utanför staden gavs plötsligt order om flygskyddsövning. Grupper av soldater lämnade vägen och försvann i det höga gräset, där de tog på sig sina breda kamouflagehattar av gräs och sina gräskragar, som täckte axlarna. Kulsprutor (de hade inget luftvärnsartilleri) riktades uppåt på grästäckta kullar vid sidan av vägen för att möta lågtflygande mål. På några ögonblick hade hela

denna drake helt enkelt slukats av landskapet och man kunde inte skilja männen från de många gräsfläckarna. Bara mulorna, kamelerna och hästarna förblev synliga på vägen, och flygarna kunde ha tagit dessa för vanliga handelskaravaner. Kavalleriet (som då befann sig utom synhåll i förtruppen) måste dock klara sig självt och deras enda möjliga försiktighetsåtgärd var att söka betäckning, om sådan stod till buds, eller annars sprida sig så mycket som möjligt men alltid sitta kvar på hästryggen. Om dessa mongoliska ponnies saknade ryttare under ett flyganfall, var de omöjliga att tygla, och ett helt regemente kunde råka i total oordning. De första order som gavs en kavallerienhet då dånet av flygplan hördes var ”Shang ma” (”Till häst”).

Sedan manövern förklarats tillfredsställande genomförd, fortsatte vi marschen.

Li Chiang-lin hade haft rätt. De rödas bra hästar fanns vid fronten. Deras kavalleridivision var arméns ögonsten, och varje man aspirerade på att bli befördrad till den. Fysiskt sett var de arméns elit med omkring 3 000 vackra Ninghsia-ponnies, fina, snabbfotade djur, som var högre och starkare än mongoliska ponnies i Nordkina, med blanka sidor och fylliga länder. De flesta av dem hade erövrats från Ma Hung-kuei och Ma Hung-ping, men hela tre bataljoner hästar hade nästan ett år tidigare tagits vid strider med general Ho Chu-kuo, befälhavare för Nankings 1. kavalleriarmé, inklusive en bataljon helt vita hästar och en bestående av helt svarta. De var kärnan i 1. röda kavalleriet.

Jag red i flera dagar tillsammans med det röda kavalleriet i Kansu – eller rättare: jag gick till fots med det. De lånade mig en fin häst med en erövrad västerländsk sadel, men mot slutet av varje dag kändes det som om jag hade hjälpt hästen i stället för tvärtom. Det berodde på att vår bataljonschef var så angelägen att inte trötta ut sina fyrbenta skyddslingar, att vi tvåbenta måste leda hästen tre-fyra li för varje li vi red. Jag respekterade dem i hög grad för deras snällhet mot djur – vilket inte var vanligt i Kina – men jag var glad när jag kunde frigöra mig och återvända till mitt kringströvande på egen hand, då jag ibland faktiskt kunde rida.

Jag hade milt muttrat om detta till Hsu Hai-tung, och jag misstänker, att han beslöt sig för att spela mig ett spratt. För min återfärd till Yu Wang Pao lånade han mig en strålande Ninghsia-ponny, stark som en tjur, och den gav mig en av de vildaste ridturerna i mitt liv. Jag skildes från 15. armékåren nära ett stort fort på grässlätten. Där sade jag farväl till Hsu och hans stab. Strax därpå steg jag upp på min lånade springare, och efter det gällde frågan vem av oss som skulle nå Yu Wang Pao levande.

Kruxet med denna ridtur var den kinesiska träsadeln, som var så trång att jag inte kunde sitta utan måste rida på låren hela sträckan medan de korta, tunga stigbyglarna av järn förlamade mina ben.

Vägen gick tvärs över slätten i mer än 50 li. På hela denna sträcka steg vi av och gick endast en gång. Vi störtade fram i ständig galopp i åtminstone åtta kilometer, och till slut svepte vi fram över huvudgatan i Yu Wang Pao med mina följeslagare långt bakom. Framför P'engs högkvarter hasade jag av och granskad min springare, som jag trodde skulle stupa och förlora medvetandet. Han flåsade mycket lätt och hade några svettfläckar men var i övrigt fullkomligt oberörd, det odjuret.

2. ”Små röda djävlar”

En morgon klättrade jag uppför Yu Wang Paos breda, tjocka, gyllne mur, från vars krön man kunde se ned trettio fot under sig och studera de tjogtals olika, på något sätt otroligt prosaiska och privata sysslor som utfördes där nere. Det var som om man blickat rakt in i staden. Ett stort stycke av muren hade demolerats. Murar var hämmande för gerillakrigare som de röda, som sökte möta fienden i öppen terräng och som om de misslyckades där inte offrade manskap i

utmattande försvar av en muromgärdad stad, där de riskerade blockad eller förintelse, utan drog sig tillbaka och lät fienden hamna i denna situation. Den sönderbrutna muren förenklade deras arbete om och när de blev tillräckligt starka att söka återerövra staden.

Halvvägs runt den skottgluggsförsedda fästningen kom jag fram till en grupp trumpetare – de rastade, observerade jag till min glädje eftersom deras vibrerande maningar oavbrutet hade ekat i flera dagar. De var alla ungpionjärer, nästan barn, och jag anslog en litet faderlig ton mot en av dem jag hejdade och pratade med. Han bar gymnastikskor, grå kortbyxor och urblekt grå mössa med en blek röd stjärna på. Men det fanns ingenting urblekt hos trumpetaren under mössan. Hans ansikte var skärt och han hade klar-lysande ögon. Vilken hemlängtan han måtte ha, tänkte jag. Men jag blev snart desillusionerad. Han var ingen mammas pojke utan redan en röd veteran. Han berättade att han var femton och hade anslutit sig till de röda i Södern för fyra år sedan.

– Fyra år! utropade jag misstroget. Då måste du ha varit bara elva när du blev röd? Och du var med om Den långa marschen? – Javisst, svarade han och pöste komiskt. Jag har varit en hung-chun i fyra år.

Varför anslöt du dig? frågade jag.

– Min familj bodde i närheten av Changchow i Fukien. Jag brukade hugga ved i bergen och på vintern gick jag dit för att samla bark. Jag hörde ofta byborna tala om Röda armén. De sade att den hjälpte de fattiga och det tyckte jag om. Vårt hem var mycket fattigt. Vi var sex personer, mina föräldrar och tre äldre bröder. Vi ägde ingen mark. På vintern kokade vi barksoppa och sparade spannmålen för att så den på våren. Jag var alltid hungrig.

Ett år kom de röda mycket nära Changchow. Jag klättrade över bergen och bad dem hjälpa oss eftersom vi var mycket fattiga. De var snälla mot mig. De skickade mig till skolan ett tag och jag fick mycket att äta. Efter några månader erövrade Röda armén Changchow och kom till min by. Alla godsägare och penningutlånare fördrevs. Min familj fick mark och behövde inte betala skatteindrivarna och godsägarna längre. De var lyckliga och stolta över mig. Två av mina bröder gick med i Röda armén.

– Var är de nu?

– Nu? Det vet jag inte. När vi lämnade Kiangsi var de med Röda armén i Fukien hos Fang Chih-min. Men nu vet jag inte.

– Tyckte bönderna om Röda armén?

– Tyckte om Röda armén? Det är klart att de gjorde. Röda armén gav dem mark och fördrev godsägarna, skatteindrivarna och exploatörerna. (Alla dessa ”små djävlar” använde marxistisk vokabulär.)

– Men hur vet du, att de verkligen tyckte om de röda?

– De gjorde tusen, tiotusen skor åt oss med sina egna händer. Kvinnorna gjorde uniformer åt oss och männen spionerade på fienden. Vartenda hem sände söner till vår Röda armé. Det var på det viset lao-pai-hsing behandlade oss.

Dussintals ynglingar som han befann sig hos de röda. Ungpionjärerna hade organiserats av ungpionjärerna och enligt UKF-sekreteraren Fang Wen-p'ing fanns det omkring 40 000 enbart i Röda armén; i varje röd förläggning fanns ett ”mönsterkompani” av dem. Det var pojkar på mellan tolv och sjutton år (i realiteten i 1–16 efter utländskt sätt att räkna; traditionellt räknar kineserna åldern från befruktningen, och alla blir ett år äldre på nyårsdagen), och de kom från alla delar av Kina. Många av dem hade i likhet med denne lille trumpetare överlevt

strapatserna under marschen från Söder. Många hade anslutit sig till Röda armén under dess expedition till Shansi.

Ungpionjärerna arbetade som ordonnanser, mässpojkar, trumpetare, spioner, radiotelegrafister, vattenbärare, propagandister, skådespelare, sjukvårdare, sekreterare och t.o.m. som lärare. Vid ett tillfälle såg jag en grabb framför en stor karta; han föreläste inför en klass nya rekryter i världsgeografi. Två av de mest graciösa dansörer jag någonsin sett var ungpionjärer i Första armékårens teatersällskap och hade marscherat från Kiangsi.

Man kan undra hur de stod ut med ett sådant liv. Hundratals måste ha dött eller dödats. I det smutsiga fångelset i Sianfu fanns det mer än 200 av dem som tillfångatagits då de bedrev spionage eller propaganda eller som eftersläntrare, som inte lyckats hålla jämn takt med armén på dess marsch. Men deras styrka var häpnadsväckande och deras lojalitet mot Röda armén var den mycket unges intensiva och totala lojalitet mot de mycket unga.

De flesta bar för stora uniformer, med ärmar som dinglade nere vid knäna och rockar som nästan släpade i marken. De tvättade händer och ansikte tre gånger om dagen, påstod de, men de var alltid smutsiga, näsorna brukade rinna, och de torkade ofta av dem med ärmen och grimaserade. Ändå var världen deras: de fick tillräckligt med mat, de hade var sin filt, ledarna bar t.o.m. pistol och de hade röda band och mössor med bruten skärm (en eller ett par nummer för stora) och röd stjärna. Deras ursprung var ofta osäkert; många kunde inte minnas sina föräldrar, många var lärlingar som rymt, en del hade varit slavar (barnslaveriet var avskaffat i Kuomintang-lagen, men förordningen iaktogs sällan ens i områden där man kände till lagen; på andra håll var barnslaveri alltjämt vanligt); de flesta av dem hade gett sig i väg från hyddor med för många munnar att mätta, och de hade alla själva bestämt sig för att ansluta sig. Ibland hade hela grupper av ungdomar gett sig iväg tillsammans till de röda.

Många hjältehistorier berättades om dem. De togs inte emot som barn och många av dem hade faktiskt deltagit i striderna. Det påstods, att sedan Röda arméns huvudstyrkor hade lämnat Kiangsi, kämpade hundratals ungpionjärer och ungpionjärer tillsammans med de vuxna partisanerna och gjorde till och med bajonettanfall – och de vita soldaterna sade skrattande, att de kunde hugga tag i deras bajonetter och dra ned dem i löpgravarna, så små och lätta var de. Många av de tillfångatagna röda i Chiangs uppfostringsskolor för banditer i Kiangsi var ungdomar i åldern tio-femton år.

Kanske tyckte pionjärerna om de röda därför att de för första gången behandlades som mänskliga varelser av dem. De åt och bodde som människor; de tycktes delta i allt; de betraktade sig som mäns jämlikar. Jag såg aldrig någon av dem få stryk eller toppridas. De ”exploaterades” som ordonnanser och mässpojkar (och det var förvånansvärt hur många order som börjat högst upp och som till sist utdelades till någon ungpionjär), men de hade sin egen handlingsfrihet och en egen organisation, som beskyddade dem. De lärde sig lekar och idrott, fick en primitiv utbildning och förvärvade en tro på de enkla marxistiska slagorden – vilket i de flesta fall innebar, att de helt enkelt hjälpte till med att skjuta på godsägarna och lärlingarnas mästare. Uppenbarligen var det bättre än att arbeta fjorton timmar om dagen vid mästerns arbetsbänk, servera honom och tömma hans ”befläckade moders” nattkärl.

Jag minns en av dessa förrymda lärlingar, som jag träffade i Kansu och som hade öknamnet Shansi Wa-wa – Shansi-babyn. Han hade sålts till en verkstad i en stad i närheten av Hung T'ung i Shansi, och när Röda armén kom, tog han sig över stadsmuren tillsammans med tre andra lärlingar för att förena sig med den. Jag vet inte hur han kommit fram till, att han hörde till de röda, men uppenbarligen hade Yen Hsi-shans antikommunistiska propaganda och alla de äldres

varningar fått absolut motsatt effekt. Han var en fet och knubbig grabb med babyansikte och han var bara tolv år, men han kunde ta vara på sig själv, vilket han visat under marschen genom Shansi och Shensi och in i Kansu. När jag frågade honom varför han blivit röd, sade han:

– Röda armén kämpar för de fattiga. Röda armén är antijapansk. Varför skulle man inte vilja bli röd soldat?

Vid ett annat tillfälle mötte jag en benig pojke i femtonårsåldern; han var chef för de ungpionjärer och ungtkommunisterna som arbetade på sjukhuset i närheten av Holienwan i Kansu. Hans hem hade legat i Hsing Ko, de rödas mönster-hsien i Kiangsi, och han sade att en av hans bröder alltså var i partisanarmén där och att hans syster hade varit sköterska. Han visste inte vad som hänt hans familj. Jo, allihop tyckte de om de röda. Varför? Därför att de ”alla förstod, att Röda armén är vår arme – som kämpar för wu-ch'an chieh-chi”, proletariatet. Jag undrade vilka intryck den stora vandringen mot Nordväst hade gjort på hans unga sinne men lyckades inte komma underfund med det. Alltihop var en mindre händelse i denne allvarligt lagde pojkes liv – en liten utfärd över en sträcka som var två gånger längre än Amerikas bredd.

– Det var en ganska hård marsch, va? förslog jag.

– Nej då. Ingen marsch är hård om man har sina kamrater med sig. Vi revolutionära ungdomar kan inte tänka oss någonting hårt eller bittert, vi tänker bara på den uppgift vi har framför oss. Om den är att gå 10 000 li så gör vi det, eller är den att gå 20 000 li så gör vi det!

– Man vad tycker du om Kansu då? Är det bättre eller sämre än Kiangsi? Var det bättre att bo i Södern?

– Kiangsi var bra. Kansu är också bra. Överallt där revolutionen är, är det bra. Vad vi äter och var vi sover spelar ingen roll. Det viktiga är revolutionen.³⁷

Kopierepliker, tänkte jag. Det här var en grabb som hade lärt sig sina svar väl av någon röd propagandist. Följande dag blev jag mycket häpen, när jag vid ett massmöte med röda soldater såg, att han var huvudtalare och självständig ”propagandist”. Han var, fick jag veta, en av de främsta talarna i armén, och vid detta möte gav han en enkel men kunnig utläggning om den aktuella politiska situationen och skälen till att Röda armén ville stoppa inbördeskriget och bilda en ”enhetsfront” med alla anti-japanska arméer.

Jag mötte en fjortonåring, som hade varit lärling i en maskinverkstad i Shanghai och som tillsammans med tre kamrater efter olika äventyr tagit sig fram till Nordväst. Han var elev vid radioskolan i Pao An när jag träffade honom. Jag frågade, om han saknade Shanghai, men han sade, att det gjorde han inte, han hade ingenting kvar i Shanghai, och det enda roliga han någonsin haft där var att titta i skyltfönstren på allt det goda som fanns att äta där men som han inte kunde köpa.

En ”liten djävul” i Pao An tjänstgjorde som ordonnans hos Li K'e-nung, chefen för UD:s sambandsavdelning. Han var från Shansi och 13-14 år, och jag vet inte hur han kommit till de röda. Han var pionjärernas ögonsten och tog sin roll på yttersta allvar. Från någon hade han ärvt ett Sam Browne-bälte, han hade en prydlig liten uniform, som satt utmärkt, och en mössa, vars skärm han regelbundet satte ny papp i när den bröts. Under kragen på den välborstade rocken lyckades han alltid få en remsa vitt linne att skymta fram. Han var utan tvekan den käckaste

³⁷ Vid mina besök i Kina 1960, 1964-65 och 1970-71 träffade jag flera f.d. ”små djävlar”, som nu hade mycket ansvarsfyllda poster. En var Tai Ch'un-ch'i, vicechef för institutet för venerologi och hudsjukdomar; jag lärde känna honom 1936. På samma institut förnyade jag bekantskapen med dr George Hatem (Ma Hai-teh), amerikan och den ende utländske läkaren hos de kommunistiska styrkorna sedan 1936.

soldaten i staden. I jämförelse med honom såg Mao Tse-tung ut som en luffare.

Denne wa-was namn råkade på grund av föräldrarnas tanklöshet bli Shang Chi-pang. Det var inget annat fel med det än att Chi-pang nästan lät som chi-pa, och därför kallades han till sin oändliga grämlse ofta för chi-pa, vilket helt enkelt betydde ”pitten”. En dag kom Chi-pang med sin vanliga värdighet in på mitt lilla rum på UD, slog ihop klackarna, gav mig den mest preussiska salut jag sett i de röda distrikten och tilltalade mig med ”kamrat Snow”. Därefter började han lätta sitt hjärta. Han ville göra fullständigt klart för mig, sade han, att hans namn inte var Chi-pa utan Chi-pang och att det var en enorm skillnad på det. Han skrev noggrant ned sitt namn på en papperslapp och lade den framför mig.

Häpet och på fullt allvar svarade jag, att jag aldrig hade kallat honom något annat än Chi-pang eller haft en tanke på något annat. Han tackade mig, gjorde en djup bugning och gav mig åter denna orimliga salut.

– Jag ville vara säker på, sade han, att ni inte stavar mitt namn fel när ni skriver om mig i utländska tidningar. Det skulle göra ett dåligt intryck på utländska kamrater, om de trodde, att en röd soldat hette Chi-pa!

Ända till dess hade jag inte haft en tanke på att föra in Chi-pang i denna sällsamma bok, men efter detta påpekande hade jag inget val, och så hamnade han där tillsammans med generalissimus Chiang.

En av ungpionjäreernas uppgifter i sovjeterna var att granska resenärer på vägarna bakom fronten för att se om de hade vägpass. De utförde denna syssla med stor beslutsamhet och marscherade iväg till lokalsovjeten för att kontrollera var och en som saknade dessa handlingar. P'eng Teh-huai berättade för mig, att han en gång hade stoppats av en ungpionjär, som hotade med att arresteras honom, om han inte kunde visa upp sitt ”lu-t'iao”.

– Men jag är P'eng Teh-huai, sade han. Jag skriver själv ut de där passen.

– Vi struntar i om ni är befälhavare Chu Teh, sade den unge skeptikern. Ni måste ha ett vägpass.

De signalerade efter hjälp, och flera pojkar kom springande från åkrarna för att förstärka dem.

P'eng måste skriva ut sitt lu-t'iao och själv underteckna det innan de lät honom fortsätta. ”De små djävlarerna” hörde till det man hade svårt att finna något allvarligt fel på i Röda Kina. Deras anda vara storartad. Jag misstänker, att det hänt att äldre tappat sin pessimism vid anblicken av dem och kom att tänka på, att det var för en framtid för pojkar som dessa som man kämpade. De var ständigt glada och optimistiska och hade alltid ett ”hao!” som svar på varje ”hur har du det?”, oberoende av utmattningen efter dagens marsch. De var tålmodiga, hårt arbetande, kloka och villiga att lära, och när man såg dem, fick man en känsla av att Kina inte var hopplöst, att ingen nation var mer hopplös än sin ungdom. Här i pionjärerna fanns Kinas framtid, om denna ungdom bara kunde bli fri, formas, bli medveten och få en roll att spela vid uppbyggandet av en ny värld. Det låter en smula evangeliskt, antar jag, men ingen kunde se dessa heroiska unga liv utan att känna, att människan i Kina inte föds rutten utan med oändliga personliga möjligheter.

3. Enhetsfronten i verksamhet

I början av september 1936, då jag var vid fronten i Ninghsia och Kansu började armén under P'eng Teh-huai röra sig västerut mot Gula floden och söderut mot vägen mellan Sian och Lanchow för att upprätta förbindelse med Chu Tehs styrkor, som ryckte fram från söder – en manöver som avslutades briljant i slutet av oktober, då de kombinerade röda arméerna ockuperade nästan hela norra Kansu ovanför bilvägen mellan Sian och Lanchow.

Men de röda, som nu beslutat söka en kompromiss med Kuomintang för att söka ”tvinga” detta parti till motstånd mot Japan, blev för varje dag mer och mer en politisk propagandiststyrka och mindre och mindre en armé med målet att ta makten genom erövring. Nya instruktioner från partiet beordrade trupperna att iakttä ”enhetsfronttaktiken” vid sina framtida förflyttningar. Och hurudan var ”enhetsfronttaktiken”? Kanske kan en dagboksskildring från manövrerna vid denna tidpunkt bäst besvara frågan.

Pao Tou Shui, den 1 september. Efter att ha lämnat Yu Wang Pao, 1. frontarméns högkvarter, gick vi omkring 40 li; befälhavare P'eng Teh-huai skämtade med mulåsnedrivarna och var skojfrisk i största allmänhet. Det mesta av området vi färdades genom var bergigt. P'eng upprättade högkvarter för natten i ett mohammedanskt bondhem i denna lilla by.

Kartor sattes omedelbart upp på väggen och radion började fungera. Meddelandena flöt in. Medan P'eng vilade, kallade han på de mohammedanska bönderna och förklarade Röda arméns politik för dem. En gammal kvinna satt och pratade med honom i nästan två timmar och berättade om sina bekymmer. Under tiden passerade en skördebrigad ur Röda armén på väg att meja skörden efter en godsägare som flytt. En annan grupp hade tagits ut till vaktjänst och för att göra rent i moskén på platsen. Kontakten med bönderna förefaller god. För en vecka sedan kom bönderna i denna hsien, som nu har befunnit sig under de röda i flera månader utan att betala skatt, i en deputation för att skänka P'eng sex vagnar spannmål och proviant för att visa sin tacksamhet för lättnaden. I går skänkte några bönder P'eng en vacker träsäng – vilket roade honom mycket. Han överlämnade den till mullahn på platsen.

Li Chou K'ou, den 2 september. I väg klockan fyra på morgonen, P'eng uppe långt innan. Mötte tio bönder, som hade kommit med armén från Yu Wang Pao för att hjälpa till med att föra sårade tillbaka till sjukhuset. De erbjöd sig frivilligt göra det för att bekämpa Ma Hung-kuei, hatad därför att han tvingat deras söner att gå in i armén. Ett Nanking-bombplan flög ovanför våra huvuden, upptäckte oss, och vi spred ut oss och tog betäckning. Hela armén smälte in i landskapet. Planet kretsade omkring ett par gånger och släppte en bomb – ”lade ett järnagg” eller ”släppte litet fågelskit”, som de röda säger – gav sig därefter på hästarna och flög i väg för att bomba vår förtrupp. En soldat, som varit sen då det gällde att ta betäckning, sårades i ena benet – en lätt blessyr – och sedan det blivit ombundet, kunde han gå utan hjälp. Av denna by, där vi har tillbringat natten, syns mycket litet. Ett fientligt regemente håller en ställning i närheten, ett förband ur 15. armékåren anfaller.

Från Yu Wang Pao kommer ett radiomeddelande om fientliga bombplan, som angrep staden i morse och kastade tio bomber. Några bönder dödades och sårades; inga soldater blev träffade.

Tiao Pao Tzu, den 3 september. Lämnade Li Chou K'ou, och på vägen kom många bönder fram och gav soldaterna pai ch'a (vitt te), dvs. varmt vatten, favoritdrycken i dessa trakter. Mohammedanska lärare kom för att säga farväl till P'eng och tacka honom för att han beskyddade skolan. När vi närmade oss Tiao Pao Tzu (nu mer än 100 li väster om Yu Wang Pao), red en del av Ma Hung-kueis kavalleri, som drog sig tillbaka från en isolerad ställning, in i vår eftertrupp. De var bara några hundra meter från oss. Nieh Jung-chen (vars biträdande politiske kommissarie var Teng Hsiao-p'ing), Första armékårens stabschef, skickade en avdelning av högkvarterets kavalleri för att jaga bort dem, och de galopperade bort i ett moln av damm. Ett rött klövjetåg angreps och en annan avdelning soldater skickades i väg för att återerövra mulorna och packningen. Karavanen återvände intakt.

I kväll slogs några intressanta nyheter upp på anslagstavlan. Li Wang Pao är nu omringat, och i ett fort i närheten föll en granat ned i Hsu Hai-tungs högkvarter. En ungpionjär dödades och tre

soldater sårades. På ett annat ställe i närheten tillfångatogs genom överrumpling en vit plutonchef, som undersökte de rödas ställningar. De röda sårade honom lätt och skickade honom till högkvarteret. P'eng svor i radion över att de skadat honom.

– Det är dålig enhetsfronttaktik, kommenterade han. Ett slagord är värt tio kulor.

Han föreläste för staben om enhetsfronten och hur den skulle genomföras i praktiken.

Längs vägen sålde bönder frukt och meloner, och de röda betalade för allt de tog emot. En ung soldat bytte sin kanin mot tre meloner under en lång transaktion med en bonde. När han ätit melonerna, var han mycket bitter och ville ha igen kaninen.

Dagens nyheter firades av P'eng Teh-huai med stor vattenmelonfest; melonerna här är billiga och utmärkta.

Tiao Pao Tzu, den 4-5 september. Liu Hsiao (från politiska avdelningen) arbetar nu bland mohammedanerna i närheten av Li Wang Pao. I dag skickade han en rapport om några händelser där nyligen. Ett av Mas regementen har bett om att en mohammedan skickas från det röda muslimregementet för att prata med dem. Mas regementschef vägrade träffa den röde delegaten men tillät denne att tala med hans manskap.

Wang (den röde muslimdelegaten) återvände och rapporterade, att han sett röda flygblad överallt i soldaternas logement. Han sade, att när han talat med soldaterna i flera timmar, blev de mer och mer intresserade och slutligen lyssnade också befälhavaren men blev orolig och beslöt arrestera honom. Manskapet protesterade och han eskorterades tryggt tillbaka till de röda linjerna.

Regementet skickade svar på det brev som Wang haft med sig till dem från Liu Hsiao. De sade, att de inte skulle retirera, eftersom de fått order om att hålla detta distrikt och måste göra det, att de var redo för en överenskommelse om att slåss mot Japan men att de röda borde förhandla med deras divisionschef, att om de röda inte slogs mot dem skulle inte de slåss mot de röda, att brev och broschyrer som skickats av de röda hade delats ut bland manskapet.

Två flygplan bombade en röd kavalleriavdelning i närheten i dag. Inga soldater eller hästar träffades, men en bomb skadade hörnet av en bymoské och tre gamla muslimska besökare dödades. Sådant ökar inte kärleken till Nanking på orten.

Tiao Pao Tzu, den 6 september. En dags vila och rekreation. Alla officerare i 1. armékåren samlades i P'engs högkvarter vid en melonfest medan soldaterna vilade och hade en egen idrotts- och melonfest. P'eng sammankallade alla kompanichefer och högre och det blev ett politiskt möte. De lät mig närvara. Detta är en sammanfattning av P'engs tal:

”Orsakerna till vår förflyttning till dessa distrikt är för det första att vidga och utveckla våra sovjetdistrikt, för det andra att samarbeta med rörelsen och flytta fram 2. och 4. frontarméerna (i södra Kansu), för det tredje att likvidera Ma Hung-kueis och Ma Hung-pings inflytande i dessa trakter och skapa en enhetsfront direkt med deras styrkor.

Vi måste utvidga basen för enhetsfronten här. Vi måste beslutsamt påverka de vita officerare, som nu är sympatiskt inställda, och definitivt vinna över dem till vår sida. Vi har god kontakt med många av dem nu; vi måste fortsätta vårt arbete brevlades, i vår press, genom delegater, hemliga sällskap osv.

Vi måste intensifiera skolningsarbetet bland våra egna soldater. Vid flera tillfällen har de våra brutit mot enhetsfrontspolitiken genom att skjuta på soldater, som vi tillåtit dra sig tillbaka. Vid andra tillfällen har manskapet tvekat att återlämna erövrade vapen och flera gånger måst beordras göra det. Detta är inte bristande disciplin utan bristande förtroende för chefernas order, vilket

visar, att manskapet inte till fullo förstår skälen för sådana handlingar, och somliga soldater anklagar faktiskt sina ledare för ”kontrarevolutionära order”. En kompanichef, som fick ett brev från en vit befälhavare, läste det inte ens utan rev sönder det och sade: De är av samma skrot och korn, de vita’. Detta visar, att vi måste instruera personalen grundligare. Våra första föreläsningar har inte klargjort deras ställning. Vi måste efter grundlig diskussion och förklaring be dem om kritik och därefter göra de modifieringar av vår politik som de anser nödvändiga. Vi måste inpräglade hos dem, att enhetsfrontens politik inte är ett trick för att lura de vita utan en grundläggande politik, som står i överensstämmelse med vårt partis beslut.

Efter Öst-anfallet [in i Shansi] blev många kamrater, som kom hit till Kansu och Ninghsia, missmodiga på grund av kontrasten mot det gensvar vi har fått här. De kände sig deprimerade på grund av traktens fattigdom och den låga politiska entusiasmen hos folket. Var inte missmodiga! Arbeta hårdare! Dessa människor är också bröder och kommer att ge samma gensvar på samma behandling som andra mänskliga varelser. Vi får inte missa en enda möjlighet att övertyga en vit soldat eller en mohammedansk bonde. Vi arbetar inte tillräckligt energiskt.

Vad massorna beträffar, måste vi uppmana dem att ta ledningen i varje revolutionär handling. Vi får inte själva röra någon mohammedansk godsägare utan måste klart visa folket, att de har frihet att göra det, att vi kommer att skydda deras massorganisationer när de gör det, att det är deras revolutionära rättighet, resultatet av deras arbete och tillhör dem. Vi måste intensifiera våra ansträngningar att höja massornas politiska medvetenhet. Minns att de hittills inte har haft någon politisk medvetenhet med undantag för rashatet. Vi måste väcka en patriotisk medvetenhet hos dem. Vi måste fördjupa vårt arbete inom Ke Lao Hui och andra hemliga sällskap och göra dem till aktiva, inte bara passiva, allierade på den anti-japanska fronten. Vi måste grundmura våra goda förbindelser med mullahs och uppmana dem att leda den anti-japanska rörelsen. Vi måste stärka den revolutionära rörelsens grundval genom att mobilisera varje mohammedansk yngling.”

P'engs uttalande följdes av långa kritiska kommentarer av de politiska kommissarierna i 1. och 15. armékåren. Båda granskade sina ansträngningar i ”enhetsfrontens fostrande arbete” och föreslog förbättringar. Alla officerare gjorde flitiga anteckningar, och efteråt blev det en ny lång debatt, som varade fram till middag. P'eng föreslog, att de båda armékåren skulle utvidgas med 500 nyrekryterade, och detta förslag stöddes och antogs enhälligt.

Efter middagen visades en ny pjäs av 1. armékårens teaterklubb; den grundade sig på den gångna veckans erfarenheter. Den skildrade roande officerarnas och manskapets misstag vid genomförandet av den nya politiken. En scen visade en diskussion mellan en officer och en soldat, en annan mellan två officerare, en tredje visade en kompanichef som rev sönder ett brev, som han fått från de vita.

I andra akten visades de flesta av dessa misstag korrigerade, och Röda armén och den anti-japanska muslimska armén marscherade tillsammans och sjöng och stred sida vid sida mot japanerna och Kuomintang. Det föreföll vara ett mirakulöst snabbt arbete av avdelningen för fostran-genom-underhållning. Under den följande månaden skulle varje kinesisk kommunist uppmärksamhet bekymrat riktas mot den serie av manövrer, genom vilka Röda arméns alla huvudstyrkor för första gången i sovjeternas historia slutligen gick samman och koncentrerades inom ett enda stort område. Och här borde en smula ljus riktas mot ledaren för denna andra stora marsch från Södern – mot Chu Teh, överbefälhavare för den ”allkinesiska” Röda armén, som efter en fruktansvärd vinter uppe i Tibets frusna gränsområden nu lät 2. och 4. frontarméerna välla in i Nordväst.

4. Om Chu Teh ³⁸

Li Chiang-lin berättade för mig:

– Som ung var Chu Teh bekymmerslös, äventyrlig och modig, fascinerad av sitt folks legender, av sägnerna om Shui Hu Chians ”friskaror” och hjältebedrifterna i ”Romanen om de tre kungadömena”; dessa hade stridit på fälten och bland bergen i hans hemprovins Szechwan. På ett naturligt sätt drogs han till militärlivet. Tack vare familjens politiska inflytande vann han inträde vid militärakademien i Yunnan och hörde till de första kadetter i Kina som fick en modern militär utbildning. Efter examen från Yunnan-akademien utnämndes han till löjtnant och gick in i vad kineserna kallade ”den utländska armén” – ”utländsk” därför att den använde västerländska exercis- och taktikmetoder och inte gick i strid till ackompanjemang av kinesisk musik och därför att den som vapen använde ”utländska spjut” – gevär med bajonetter.

Denna moderna armé spelade en framträdande roll då Manchu-dynastin störtades 1912, och Chu Teh, som ledde en bataljon djärva män, utmärkte sig snart som en republikens stridsman. 1916, då Yuan Shih-k'ai gjorde ett försök att återupprätta monarkin, var Chu redan brigadgeneral, och hans Yunnan-trupper under den berömde Ts'ai O var de första, som höjde upprorsfanan, som dömde Yuans kejsarsambitioner till nederlag. Vid denna tid blev Chu Teh först känd i syd-provinserna som en av Ts'ai Os ”fyra obändiga generaler”.

När Chu Tehs prestige etablerats, växte hans politiska kapital pyramidalt. Han blev chef för Byrån för den offentliga säkerheten i Yunnanfu och utnämndes därefter till provinsens finanskommissarie. Folk i Yunnan och Szechwan var ense om att två ting var säkra när det gällde ämbetsmän: att de var korrumperade och att de var opiumrökare. Uppfödd i en trakt där det var lika vanligt att röka opium som att dricka te och där föräldrar brukade droppa drogen på sockerrör för att lugna sina gnälliga barn, hade Chu Teh oundvikligen blivit rökare. Och eftersom han fått sin befattning av en byråkrati, som betraktade förskingring av offentliga medel mindre som en rättighet än som en plikt mot familjen, följde han sina överordnades exempel och utnyttjade tjänstens privilegier till att berika sig själv och sina arvingar.

Han hade ett harem också. Han sade ha skaffat sig flera hustrur och konkubiner, och åt dem och sina avkommor byggde han ett palatsliknande hem i Yunnans huvudstad. Man kunde tycka att han hade allt han önskade: rikedom, makt, kärlek, ättlingar, vallmodrömmar, berömmelse och en bekväm framtid, där man kunde predika konfucianismens riktighet. Han hade faktiskt bara en ovana, men den skulle bli ödesdiger. Han tyckte om att läsa böcker.

Trots att han tills nu varit realist av renaste vatten, måste det ha funnits en anstrykning av idealism och genuin revolutionär glöd i hans karaktär. Påverkad av sin läsning liksom av studenter som då och då dök upp i Yunnan, insåg Chu Teh efterhand, att 1911 års revolution för folkets massa hade varit en fullständig obegriplighet, att den i stort sett ersatt en despotisk exploaterande byråkrati med en annan. Dessutom förefaller han ha varit bekymrad över det – inte onaturligt för den som bodde i Yunnanfu, en stad med 40 000 slavflickor och pojkar. Han var uppenbarligen besatt av skamkänsla och samtidigt av en ambition att efterlikna de populära västerländska hjältarna liksom av en önskan att ”modernisera” Kina. Ju fler böcker han läste, desto mer insåg han sin egen okunnighet och Kinas efterblivenhet. Han ville studera och han ville

³⁸ Denna skiss, som behållits för att bevara originaltextens form och anda, grundar sig huvudsakligen på biografiska uppgifter, som jag fick av befälhavare Li Chiang-lin (vilken tillhörde Chu Tehs stab från de allra första dagarna i Kiangsi), kompletterade med data från Mao Tse-tung, P'eng Teh-huai och andra. Den innehåller många fel men kan, som i fallet Ho Lung, betraktas som en del av Röda armélegenden vid en tidpunkt då ingen dokumentation fanns tillgänglig.

resa.

1922 hade Chu Teh blivit kvitt sina hustrur och konkubiner genom att pensionera dem i Yunnanfu. För den som kände konservatismen i Kina och speciellt de feudala tabuföreställningarna i Yunnan var denna handling av förakt för traditionen nästan otrolig och tydde i sig själv på en person av osedvanlig självständighet och beslutsamhet. Han lämnade Yunnan och begav sig till Shanghai, där han mötte många unga revolutionärer i Kuomintang, som han anslöt sig till. Här kom han också i kontakt med vänsterradikaler, som en smula nedlåtande betraktade honom som gammaldags militarist. En korrumpierad ämbetsman från det feudala Yunnan, en general med många hustrur, en opiumrökare kunde en sådan vara revolutionär?

Innan Chu Teh gjorde denna färd, hade han bestämt sig för att sluta med drogerna. Det var inte lätt; han hade använt opium länge. Men denne man hade mer stål i viljan än hans bekanta anade. I dagar låg han nästan medvetlös medan han kämpade mot sitt farliga begär; sedan tog han en medicinkur, gick ombord på en brittisk ångare på Yangtze och reste till Shanghai. Ombord kunde inget opium säljas eller köpas, och i veckor seglade han nedför floden, vandrade omkring på däck utan att gå i land och utkämpade den hårdaste kampen i sitt liv. Men efter en månad ombord lämnade han fartyget med klara ögon, röd färg på kinderna och nytt självförtroende i gången. Efter en slutlig sjukhuskur i Shanghai började han på allvar ett nytt liv. Detta berättade hans medhjälpare Li Chiang-lin.

Chu Teh närmade sig de fyrtio men var vid utomordentlig hälsa och hans sinne var ständigt öppet för nya kunskaper. Tillsammans med några kinesiska studenter for han till Tyskland, där han en tid bodde i närheten av Hannover. Där mötte han många kommunister, och vid denna tid förefaller han på allvar ha ägnat sig åt att studera marxismen och han blev förtjust i de nya perspektiv som öppnade sig genom den sociala revolutionens teori. Han undervisades huvudsakligen av kinesiska studenter, som var unga nog att vara hans söner – ty han lärde sig aldrig franska, kunde bara en smula tyska och var dålig i språk. En av hans studentlärare i Tyskland berättade för mig hur fruktansvärt allvarlig han hade varit, hur tålmodigt, trålsamt, envetet han kämpat – mitt i de förvirrande intrycken av en helt ny värld av idéer – för att tillgodogöra sig de grundläggande sanningarna och innebörderna, hur stor den intellektuella möda hade varit med vilken han berövat sig själv alla den traditionella kinesiska bildningens fördomar och begränsningar.

På detta sätt läste han några skildringar av Det stora kriget och bekantade sig med politiken i Europa. En dag kom en studentvän (Chou En-lai) till honom och talade upphetsat om en bok kallad ”Stat och revolution”. Chu Teh bad honom hjälpa till och läsa den, och på detta sätt blev han intresserad av marxismen och ryska revolutionen. Han läste Bucharins ”Kommunismens ABC” och dennes arbeten om den dialektiska materialismen och läste därefter mer av Lenin. Den mäktiga revolutionära rörelse, som då var verksam i Tyskland, drev honom tillsammans med hundratals kinesiska studenter in i kampen för världsrevolution. Han gick med i den kinesiska avdelning av kommunistpartiet som bildades i Tyskland.

Chu Teh var erfaren, disciplinerad, praktisk, berättade en av hans kamrater från Tyskland. Han var en ytterst enkel man, anspråkslös och utan åthävor. Han bad alltid om kritik; han hade en omätlig aptit på kritik. I Tyskland levde han en soldats enkla liv. Chu Tehs ursprungliga intresse för kommunismen härrörde från hans sympati för de fattiga, som också fört honom till Kuomintang. Han trodde en tid starkt på Sun Yat-sen, eftersom Suns principer krävde, att jorden skulle tillhöra dem som brukade den och att det privata kapitalet begränsades. Men inte förrän han började förstå marxismen, insåg han det inadekvata i Sun Yatsens program.

Chu Teh bodde också en tid i Paris, där han kom in vid en skola för kinesiska studenter, som hade öppnats av Kuomintang-veteranen Wu Tze-hui. I Frankrike och i Tyskland satt han vid sina unga tyska, franska och kinesiska lärares fötter och lyssnade ödmjukt, frågade stillsamt, debatterade, sökte klarhet och insikt. ”För att bli modern, för att förstå revolutionens innebörd måste du resa till Ryssland. Där kan de se framtiden”, upprepade hans ungdomliga lärare. Och åter följde Chu Teh deras råd. I Moskva vann han inträde vid De orientaliska arbetarnas universitet, där han studerade marxismen under kinesiska lärare. I slutet av 1925 återvände han till Shanghai, och alltsedan dess hade han arbetat under ledning av kommunistpartiet, som han snart skänkte sin förmögenhet till.

Chu Teh återförenades med sin förre överordnade och lands-man från Yunnan, general Chu Pei-teh, vars makt inom Kuomintang-armén var den största efter Chiang Kai-sheks. 1927, när general Chu Pei-tehs styrkor ockuperade flera provinser söder om Yangtze, gjorde han Chu Teh till chef för byrån för den offentliga säkerheten i Kiangsis huvudstad Nanchang. Där blev han också chef för ett utbildningsregemente för kadetter och kom i kontakt med 9. Kuomintang-armén, förlagd längre söderut i Kiangsi. I 9. armén fanns förband, som tidigare befunnit sig under hans eget befäl i Yunnan. På detta sätt var scenen beredd för Augustiupproret i Nanchang, i vilket de kommunistiska trupperna inledde den långa öppna maktkampen med Kuomintang.

Den 1 augusti 1927 var det stora beslutets dag för Chu Teh.

Han beordrades av sin överbefälhavare, Chu Pei-teh, att krossa upproret, men i stället förenade sig Chu Teh (som hade hjälpt till med att organisera det) med revoltörerna och klippte av de återstående banden med det förgångna. När han efter Ho Lungs nederlag ledde sina poliser och sitt utbildningsregemente söderut tillsammans med rebellerna, blev stadsportarna som stängdes bakom honom symbolen för den definitiva brytningen med hans ungdoms trygghet och framgång. Framför sig hade han årtal av oavbruten kamp.

En del av 9. armén följde också med Chu Teh, då den oordnade skaran av revolutionärer svepte ned mot Swatow, intog staden, fördrevs och därefter drog sig tillbaka till Kiangsi och Hunan. Bland Chu Tehs ställföreträdare vid denna tid var tre Whampoakadetter: Wang Er-tso (senare dödad i strid), Ch'en Yi och Lin Piao, som blev Röda universitetets preses (även Li Hsien-nien var då tillsammans med Chu Teh). De kallade sig ännu inte för Röda armén utan endast Nationella revolutionära armén. Efter reträtten från Fukien reducerades Chu Tehs styrkor genom desertering och förluster till 900 man med en eldkraft om bara 500 gevär, en kulspruta och några få omgångar ammunition.

I denna situation antog Chu Teh ett erbjudande om att ta kontakt med general Fan Shih-sheng, en annan Yunnan-befälhavare, vars stora armé då var förlagd till södra Hunan och som tolererade kommunister i sin armé då han hoppades kunna spela ut dem politiskt mot Chiang Kai-shek. Eftersom han var från Yunnan, hade han också en böjelse för att ge landsmän en fristad. Här införlivades Chu Tehs soldater som 140. regementet, och Chu blev politisk chefsrådgivare i 16. armén. Och här genomförde han sitt livs mest riskabla flykt.

Det kommunistiska inflytandet i Fan Shih-shengs arme ökade snabbt, och snart planlade en antibolsjevikisk fraktion, som stod i hemlig förbindelse med Chiang Kai-shek, en kupp mot Chu Teh. En natt, då han bodde på ett värdshus med endast 40 anhängare, angreps han av en styrka ledd av Hu Chi-lung. En eldstrid utbröt, men det var mörkt och mördarna kunde inte se tydligt. När flera av dem riktade sina revolverar mot Chu Tehs huvud, ropade denne upprört:

– Skjut mig inte, det är bara kocken. Skjut inte en man som kan laga mat åt er!

Soldaterna tvekade, och Chu Teh fördes ut för närmare undersökning. Där igenkändes han av en

kusin till Hu Chi-lung, som skrek:

– Det är Chu Teh! Döda honom!

Men Chu Teh drog fram ett vapen som han hållit gömt, sköt mannen, övermannade sin vakt och flydde. Endast fem av hans män undkom tillsammans med honom.

Denna händelse förklarade det smeknamn som Chu Teh haft alltsedan dess i Röda armén: ”Kökschefen.”

Åter vid sitt regemente meddelade han Fan Shih-sheng, att han drog sig tillbaka, varvid Fan påstods ha gett honom 50 000 dollar för att behålla hans bevågenhet, ty fallet Chiang Kai-shek var ännu inte klart avgjort och fribytarallierade som de unga kommunisterna, som hade avsevärt inflytande på många av Fans officerare och män, var det inte lätt att avfärda. Men under de månader som förestod skulle pengarna visa sig otillräckliga. Den lilla armén hölls nu nästan uteslutande samman av lojaliteten mot Chu Teh och några få av dennes officerare. Partiförhållandena var kaotiska, ingen definitiv ”linje” hade fastställts, och den militära strategin var obestämd. Chus soldater bar alltjämt Kuomintang-uniform, men dessa var i trasor; många av dem saknade skor, och dålig föda eller ingen föda alls orsakade ständiga deserteringar. Men en viss uppmuntran fick man genom nyheten om Kanton-kommunen, som antytt en klar handlingslinje. Chu Teh omskapade sin armé i tre sektioner, kallade den ”Bondekolonnarmén” och förflyttade den till gränsen mellan Hunan, Kiangsi och Kwangtung, där han gick samman med några banditer under ledning av en radikal student och startade ett program för att avskaffa skatter, omfördela mark och konfiskera de rikas egendomar. Yi Changhsien ockuperades som basområde efter en blodig kamp.

Under tiden hade Mao Tse-tungs bondearmé marscherat genom Hunan och kom till sist fram till sin tillflyktsort i Ching kangshan vid södra Kiangsi-Hunan-gränsen, där de med hjälp av bandit-ledarna Wang Tso och Yuan Wen-t'sai ockuperade de båda angränsande distrikten och i bergen byggde upp en nära nog ointaglig bas. Till Chu Teh, som inte var långt borta, skickade Mao Tse-tungs ”bonde- och arbetararmé” Mao Tse-min. Denne hade med sig instruktioner från partiet om att slå samman styrkorna plus nyheten om ett definitivt program för partisanstrid, agrarrevolution och sovjetbyggande. När de båda arméerna i maj 1928 gick samman i Ching kangshan, hade de kontrollen över fem distrikt och omkring 50 000 anhängare. Av dessa var omkring 4 000 beväpnade med gevär, omkring 10 000 endast med spjut, svärd och hackor medan de övriga var obehäpnade partiarbetare, propagandister eller soldatfamiljer, bl.a. ett stort antal barn.

Så började den berömda kombinationen Chu-Mao, som skulle göra historia i Sydkina de närmaste sex åren. Chu Tehs upphöjelse som formidabel militärledare följde samma stigande kurva som sovjeterna.

Vid den första sovjetkongressen 1931 valdes Chu Teh enhälligt till Röda arméns överbefälhavare. Inom loppet av två år hade fyra armékåror byggts upp med en eldkraft om 50 000 gevär och hundratals kulsprutor, av vilka de flesta erövrats från fiendestyrkor, och sovjeterna behärskade omfattande områden i södra Kiangsi och delar av Hunan och Fukien. En intensifierad politisk skolning hade inletts, en arsenal uppförts, elementära social-revolutionära ekonomiska och politiska reformer genomfördes i sovjeterna, Röda armé-uniformer lämnades dygnet runt ut till nya partisaner och den revolutionära moralen stärktes. Inom ytterligare två år hade de röda styrkorna fördubblats.

Under dessa år i Söder hade Chu Teh det totala militära befälet över de samlade Röda arméerna under hundratals eldstrider, tjugtals stora slag och fem stora utrotningskampanjer, och i den sista av dem stod han mot en fiende med en offensiv teknisk styrka (inklusive tungt artilleri, flyg och

mekaniserade förband), som bedömdes vara åtta-nio gånger större än hans egen och med resurser som var mångfaldigt större än de som stod till hans förfogande. Hur man än mäter graden av hans framgång eller misslyckande, måste man medge, att i fråga om taktisk uppfinningsrikedom, sensationell rörlighet och mångsidig manöverrikedom grundlade han utan tvivel den överväldigande stridskraften hos de revolutionerande kinesiska partisanstyrkorna. Röda arméns stora misstag i Söder var strategiska, och för dem får den politiska ledningen betraktas som huvudansvarig.

Chu Tehs hängivenhet för sitt manskap hade blivit ett talesätt. Sedan han fått befälet över armén, levde han och klädde sig som alla andra, delade alla deras strapatser, gick i början ofta utan skor, levde en hel vinter på pumpa, en annan på jak-kött, utan att klaga, sällan sjuk. Han tyckte om att vandra genom lägret, sades det, sitta bland manskapet och berätta historier eller spela spel med dem. Han var skicklig bordtennisspelare och spelade en ”smäktande” basketboll. Varje soldat i armén kunde framföra klagomål direkt till överbefälhavaren. Chu Teh tog av sig mössan när han talade till sina män. Under Den långa marschen lånade han ut sin häst till utmattade kamrater, gick till fots en stor del av vägen och föreföll outtröttlig.

De folkliga myterna om Chu Teh gav honom mirakulösa egenskaper: förmåga att se 100 li åt alla håll, förmåga att flyga och mästerskap i taoistisk magi som t.ex. att skapa dammoln framför en fiende eller piska upp vind mot dem. Vidskepliga människor trodde att han var osårbar, ty hade inte tusentals kulor och granater misslyckats med att förgöra honom? Andra sade att han hade förmågan att återuppstå, ty hade inte Kuomintang upprepade gånger dödförklarat honom och ofta ingående skildrat hur han gått bort? Miljoner kineser kände namnet Chu Teh, och för var och en innebar det ett hot eller en hoppets ljusa stjärna alltefter ens ställning i livet, men för alla var det ett namn som skrivits in på ett årtiondes historieber.

Del 11. Åter till Pao An

1. Vägens vedermödor

Från Ninghsia färdades jag åter söderut in i Kansu. Efter fyra-fem dagar var jag tillbaka i Holienwan, där jag åter träffade Ts'ai Ch'ang och hennes man Li Fu-ch'un och åt ytterligare en fransk måltid med dem samt mötte den unga och söta hustrun till Nieh Jung-chen, som var 1. armékårens politiske kommissarie. Hon hade helt nyligen tagit sig in i sovjetdistrikten och hade just besökt sin man, som hon inte träffat på fem år.

Jag stannade i tre dagar i Holienwan hos underhållskommissariatet, som låg inom ett stort område, som tillhört en mohammedansk spannmålshandlare. Arkitektoniskt var det en intressant grupp byggnader av allmänt centralasiatiskt utseende, med platta, tunga tak och djupa arabiska fönster i väggar, som var åtminstone fyra fot tjocka. Då jag ledde in min häst i de rymliga stallen, kom en lång, vitskäggig man i urblekt grå uniform och med långt läderförkläde, som nådde ned till golvet, fram och gjorde honnör mot sin rödstjärnade mössa medan hans solbrända ansikte förvandlades till ett enda tandlöst leende. Han tog hand om min häst Ma Hung-kuei.

Jag undrade hur det kom sig, att denne farfar hade kommit in i vårt scoutläger. Jag stannade för att fråga honom och tvingade ur honom en historia. Han var från Shansi och hade anslutit sig till Röda armén under dess expedition dit. Hans namn var Li, han var 64 år och påstod, att han var den äldste röde soldaten. Närmast ursäktande förklarade han, att han inte befann sig vid fronten ”därför att befälhavare Yang tycker jag är användbarare i det här hästarbetet, och därför stannar jag”.

Li hade varit fläskhandlare i staden Hung T'ung i Shansi innan han blev röd, och han svor rundliga över ”mönsterguvernören” Yen Hsi-shan och de lokala ämbetsmännen och deras ruinerande skatter.

– Man kan inte göra affärer i Hung T'ung, sade han. De beskattar en människas exkrementer.

När gamle Li hörde att de röda kom, beslöt han följa med dem. Hans fru var död och hans båda döttrar gifta; han hade inga söner, inga band alls i Hung T'ung med undantag för den överbeskattade fläskaffären, och Hung T'ung var hur som helst en ”dödings-plats”. Han önskade någonting livligare, och så hade äventyraren smugit sig ut ur staden för att erbjuda de röda sina tjänster.

– När jag ville enrollera mig, sade de: 'Du är för gammal. Livet i Röda armén är hårt.' Och vad sade jag? Jag sade: Jo, visst är kroppen sextiofyra år gammal, men jag kan gå som en pojke på tjugo, jag kan skjuta med gevär, jag kan utföra vilket arbete som helst. Om det är män ni behöver, så kan jag också tjänstgöra. Då sade de, att jag kunde komma med, och jag marscherade genom Shensi med Röda armén och jag gick över Gula floden med Röda armén och här är jag nu i Kansu.

Jag log och frågade honom, om det var bättre än att sälja fläsk. Gillade han det?

– O, ja! Att sälja fläsk är en syssla för en sköldpadda till karl! Det här är ett arbete som har värde. En fattigmansarmé som kämpar för de förtryckta, inte sant? Det är klart att jag tycker om det.

Den gamle mannen fumlade i sin bröstficka och drog fram en fläckad tygbit, som han varsamt vecklade upp och som visade sig innehålla en sliten blå anteckningsbok.

Titta här, sade han. Jag kan redan mer än 200 tecken. Varje dag lär Röda armén mig ytterligare

fyra. I Shansi levde jag i sextiofyra år, och ändå lärde ingen mig någonsin att skriva mitt eget namn. Är Röda armén bra eller inte?

Med kolossal stolthet pekade han på sina primitivt plitade tecken, som liknade spår av hönsfötter på en ren matta och läste hackigt upp några nyligen skrivna meningar. Och därefter drog han som ett slags höjdpunkt fram en pennstump och skrev med stor sirlighet sitt namn åt mig.

– Jag antar att ni funderar på att gifta om er, skämtade jag med honom.

Han skakade allvarligt på huvudet och sade nej, med alla förbaskade hästar hade han inte tid att tänka på fruntimmersproblemet, och så traskade han iväg för att se till sina odjur.

Följande morgon gick jag genom en trädgård och mötte där en annan man från Shansi, tjugo år yngre än Li men lika intressant.

Jag hörde en hsiao-kuei ropa på ”Li Pai T'ang! Li Pai T'ang!” och tittade nyfiket efter vem han tilltalade som ”Den kristna dyrkans hus” (bokstavligen: ”Söndagstemplett”). Där uppe på en liten kulle fann jag en barberare, som rakade en ung mans huvud så att det blev kalt som ett ägg. När jag frågade, fann jag att hans verkliga namn var Chia Ho-chung och att han tidigare hade arbetat i läkemedelsförrådet på ett amerikanskt missionärssjukhus i P'ing Yang i Shensi. ”De små djävlarerna” hade gett honom hans öknamn därför att han var kristen och alltjämt bad sina böner varje dag.

Chia drog upp sina byxor och visade mig ett kraftigt ärr, som alltjämt gjorde att han linkade, och han slog upp sin rock för att visa ett ärr på magen, där han också hade sårats. Detta förklarade han vara stridsminnen och det var därför som han inte befann sig vid fronten. Detta hårklippande var inte alls hans riktiga arbete: han var antingen farmaceut eller röd soldat.

Chia sade, att två andra anställda vid det där kristna sjukhuset hade anslutit sig till de röda samtidigt som han. Innan de gav sig av, hade de diskuterat sina avsikter med den amerikanske läkare på sjukhuset, vars kinesiska namn var Li Jen. Dr Li Jen var ”en god människa, som botade de fattiga utan avgift och aldrig förtryckte folk”, och när Chia och hans kamrater bad honom om råd, sade han: ”Ge er av. Jag har hört, att de röda är bra och ärliga människor och inte som de andra arméerna, och det blir säkert en glädje för er att strida med dem.” Och så hade de gett sig iväg för att bli röda, röda Robin Hood-soldater.

– Li Jen kanske bara ville bli av med er, föreslog jag.

Det förnekade barberaren indignerat. Han sade, att han alltid stått på mycket god fot med Li Jen, som var en utomordentlig man. Han bad mig berätta för denne Li Jen, om jag någonsin träffade honom, att han fortfarande var i livet, mådde bra och var lycklig och att han så snart revolutionen var över skulle komma tillbaka till sitt gamla arbete på läkemedelsförrådet. Motvilligt lämnade jag ”Dyrkans hus”. Han var en fin röd, en bra barberare och en verklig kristen.

Jag råkade på flera kristna och f.d. kristna bland de röda. Många kommunister hade en gång varit aktiva kristna. Dr Nelson

Fu, som var chef för Röda arméns sjukvårdskår, hade tidigare varit läkare vid ett metodistsjukhus i Kiangsi. Fast han frivilligt tagit tjänst hos de röda och entusiastiskt stödde dem, höll han sig alltjämt till sin tro och hade inte blivit partimedlem.

I Kiangsi bedrev sovjeterna en omfattande ”anti-gudspropaganda”. Alla tempel, kyrkor och kyrkoegendomar förvandlades till statsegendom, och munkar, nunnor, präster, predikanter och utländska missionärer berövades sin medborgarrätt; men i Nordväst praktiserades en religiös toleranspolitik. Trosfrihet var i själva verket en primär rättighet. All utländsk missionsegendom

beskyddades och flyktingmissionärer inbjöds att återvända till sina församlingar³⁹. Kommunisterna förbehöll sig rätten att predika sin egen anti-religiösa propaganda och ansåg ”friheten att motarbeta dyrkan” vara en naturlig följd av det demokratiska privilegiet att ha trosfrihet.

De enda utlänningar som drog fördel av den nya kommunistiska politiken gentemot religiösa institutioner var några belgiska missionärer, som tillhörde storgodsägarna i Suiyuan. De hade en väldig egendom på 20 000 mou och en annan på omkring 5 000 mou mark nära Tingpien vid Kinesiska muren. Sedan Röda armén ockuperat Tingpien, gränsade ena sidan av belgiernas egendom mot sovjetterritoriet och den andra mot de vita. De röda gjorde inget försök att expropriera belgiernas mark utan gjorde en ”traktat”, där de förband sig att skydda kyrkans egendom under förutsättning att prästerna lät dem organisera anti-japanska föreningar bland de arrendatorer, som odlade jorden i detta stora katolska missionärslän. En annan bestämmelse i den sällsamma överenskommelsen var, att belgierna skulle skicka ett budskap från den kinesiska sovjetregeringen till Frankrikes premiärminister Blum och gratulera honom till Folkfrontens triumf.

Min-t'uan hade gjort serier av raider i närheten av Holienwan, och en by på endast kort avstånd hade plundrats två nätter innan jag anlände. Ett band hade tagit sig fram till platsen strax före gryningen, övermannat och dödat den ensamme vakten och därefter lagt upp högar av torr buskved och satt eld på hyddorna i vilka omkring ett dussin röda soldater sov. När de röda rusade ut, förblindade av röken, hade min-t'uan skjutit ned dem och tagit deras gevär. Därefter hade de anslutit sig till en skara på omkring 400, som till största delen beväpnats av Kuomintang-generalen Kao Kuei-tzu, som gjorde raider norrifrån och brände gårdar och byar. 28. armén hade skickat ut en bataljon för att försöka fånga in dem, och den dag jag lämnade Holienwan kom dessa unga soldater tillbaka efter en framgångsrik jakt.

Slaget hade stått bara några li från Holienwan, som de vita banditerna sades förbereda ett angrepp mot. Några bönder hade upptäckt min-t'uan-lägrer i innerbergen och efter deras informationer agerade Röda armén, som delade upp sig i tre kolonner, av vilka den mittersta stötte samman med banditerna frontalt. Utgången var given när de båda flankerande röda kolonnerna slöt sig och omringade fienden. Omkring 40 min-t'uan och 16 röda dödades medan många sårades på båda sidor. Min-t'uan avväpnades helt och dess båda hövdingar tillfångatogs.

Vi passerade bataljonen, som återvände med sina fångar, då vi red tillbaka mot Shensi. Stora välkomstceremonier hade organiserats i byarna, och bönderna stod uppställda längs vägen för att hurra åt de segerrika soldaterna. Bondegardister stod och saluterade med sina långa, tofsprydda spjut, och ungpionjärer sjöng röda sånger medan flickorna och kvinnorna kom med förfriskningar, te, frukt och varmt vatten – allt de hade, men det fick de trötta soldaternas ansikten att skrynklas av leenden. De var mycket unga, betydligt yngre än reguljära frontsoldater, och det tycktes mig som om många av dem, som bar genomblodade bandage, inte var mer än fjorton eller femton år. Jag såg en pojke till häst, halvt medvetlös och på var sida stödd av en kamrat; han hade ett vitt bandage runt pannan och absolut mitt i fanns en rund, röd fläck.

Mitt i denna kolonn av ynglingar med gevär, som var nästan lika långa som de själva, marscherade de båda bandithövdingarna. Den ene var en grånad medelålders bonde, och man undrade, om han kände sig skamsen när han leddes av dessa soldater som var så unga att de kunde ha varit hans söner. Ändå fanns det något magnifikt över hans orädda hållning, och jag tänkte att han när allt kom omkring troligen var en fattig bonde som de andra, kanske en som

³⁹ Kommunisterna fortsatte med sin toleranta politik mot utländska missionärer under större delen av Motståndskriget, men den utländska missionsverksamheten stoppades strax efter det Folkrepubliken Kina utropades.

också hade trott på någonting när han kämpade mot dem, och det var synd att han skulle bli dödad. Fu Chin-kuei skakade på huvudet när jag frågade honom.

– Vi dödar inte tillfångatagna min-t'uan. Vi uppfostrar dem och ger dem en chans till ånger, och många av dem blir senare goda röda partisaner.

Det var lyckosamt att de röda hade uttraderat denna banditgrupp, ty det rensade vägen för oss tillbaka till Pao An. Vi gjorde färden från Kansu-gränsen på fem dagar, tillryggalade mer än i oo li den femte dagen, men fast det inträffade en mängd incidenter, hände ingenting, och jag återvände utan andra troféer än cantaloup- och vattenmeloner, som jag hade köpt på vägen.

2. Livet i Pao An

När jag återkom till Pao An, bodde jag på nytt i Waichiaopu Utrikesdepartementet – under slutet av september och första hälften av oktober. Jag samlade biografier så det kunde ha räckt till en ”Vem är Vem i det röda Kina”, och varje morgon dök det upp en ny officer eller sovjetjänsteman för att bli intervjuad. Men jag hade börjat bli mer och mer bekymrad inför avresan: Nanking-soldater vällde in i Kansu och Shensi och ersatte efterhand Tungpei-styrkorna överallt på dessa fronter mot de röda, medan Chiang Kai-shek gjorde förberedelser för en ny utrotningskampanj från söder och väster. Den historien fick någon annan skriva. Jag ville publicera den jag hade. Men jag skulle inte få möjlighet att göra det, om jag inte slapp undan med livet, och det tog tid för mina värdar att garantera en säker passage tillbaka över linjerna. Om jag inte kom i väg snart, skulle det kanske bli omöjligt: den sista sprickan i blockaden kunde täppas till.

Samtidigt gick livet i Pao An sin ganska gilla gång, och man kunde knappast tro, att dessa människor var medvetna om sin omedelbart förestående ”utrotning”. Inte långt från mig var ett utbildningsregemente med nya rekryter inkvarterat. De marscherade fram och tillbaka dagen i ända, spelade spel och sjöng sånger. Vissa kvällar var det teater, och varje kväll genljöd staden av sång, då olika grupper samlades i kasernerna eller i grottvalven och joddlade ned mot dalen. Vid Röda arméns universitet var kadetterna sysselsatta med hårt, dagligt tiotimmarsarbete. En ny massutbildningskampanj hade inletts i staden, och till och med ”de små djävlarerna” i Waichiaopu underkastades dagliga lektioner i läsning, politik och geografi.

Jag själv levde semesterliv, red, badade och spelade tennis. Det fanns två banor, den ena på gräsängen som var avbetad av getter och får, i närheten av det röda universitetet, den andra en lerplan alldeles intill den stuga, som beboddes av Po Ku, partiets f.d. generalsekreterare, nu ordförande för sovjetregeringens nordvästavdelning. Så snart solen började stiga upp över bergen varje morgon, spelade jag tennis där med tre fakultetsmedlemmar av Röda universitetet: tysken Li Teh, kommissarie Ts'ai Shu-fan och kommissarie Wu Hsiu-ch'uan. Banan var full med sten, det var riskabelt att springa efter en snabb boll, men matcherna var ändå hårda. Ts'ai och Wu talade båda ryska med Li Teh medan jag talade med Li Teh på engelska och med Ts'ai och Wu på kinesiska; spelet var därför trespråkigt.

Min spelklubb hade ett mera förödande inflytande på församlingen. Jag hade en uppsättning spelkort, som jag inte använt sedan min ankomst, och en dag tog jag fram dem och lärde kommissarie Ts'ai spela rummy. Ts'ai hade förlorat ena armen i strid, men det hämmade honom föga vare sig i tennis eller kortspel. Sedan han lärt sig rummy, slog han mig lätt med bara en hand. En tid rådde rena rummyfebern. Till och med kvinnor började dyka upp på spelklubben i Waichiaopu. Min lerk'ang blev mötesplats för eliten i Pao An, och på kvällen kunde man i stearinljus-skenet upptäcka fru Chou En-lai (Teng Ying-ch'ao), fru Po Ku (Liu Ch'un-hsien), fru K'ai Feng, fru Teng Fa och till och med fru Mao (Ho Tzu-ch'en). Det fick fart på tungorna.

Men det verkliga hotet mot sovjetmoralen dök inte upp förrän Pao An började med poker. Det var vår tenniskvartett som startade det hela, ena kvällen i Li Tehs stuga, nästa i min orosbas på UD. In i denna syndiga värld drog vi sådana respektabla medborgare som Po Ku, Li K'e-nung, K'ai Feng, Lo Fu och andra. Insatserna blev allt högre och högre. Den enarmade Ts'ai Shu-fan rakade slutligen åt sig 120 000 dollar från ordförande Po Ku på en enda kväll, och det såg ut som om Po Kus enda utväg ur härvan var att förskingra statskassan. Vi löste det hela genom att bestämma att Po Ku skulle få ta 120 000 dollar ur statskassan för att betala Ts'ai under förutsättning att Ts'ai använde pengarna till att köpa flygplan åt det icke existerande sovjetflygvapnet. Det var förstås i tändstickor – tyvärr liksom flygplanen som Ts'ai köpte.

Den enarmade Ts'ai var rapp i tungan, livlig, kvick och skojfrisk. Han hade varit röd i ett årtionde och gått in i partiet som järnvägsarbetare i Hunan. Senare hade han rest till Moskva, där han studerat i ett par-tre år men fått tid över att förälska sig i och gifta sig med en ryska. Ibland tittade han sorgset på sin tomma ärm och undrade om hans fru skulle ta ut skilsmässa när hon upptäckte, att han saknade en arm.

– Oroa dig inte för sådana småsaker, tröstades han av professor Wu, som också återvänt från studier i Sovjetunionen. Om du inte har fått ”ättelägen” avskjuten innan du träffar henne igen, så kan du vara glad.

Ändå fortsatte Ts'ai att uppmana mig att skicka en konstgjord arm när jag kom tillbaka till den vita världen.

Detta var bara en av de omöjliga böner jag fick om att skicka saker. Lu Ting-yi ville att jag skulle köpa, utrusta och bemanna en luftflotta åt dem för vinsten på försäljningen av mina foton av de röda. Hsu Hai-tung ville ha ett par stifttänder för att täppa till hålen i överkäken; han hade blivit förälskad. Alla hade något fel på tänderna; de hade inte varit hos en tandläkare på årtal. De flesta av de äldre ledarna hade något slags sjukdom, speciellt magsår och andra magbesvär till följd av årtals tvivelaktigt diet. Men jag hörde aldrig någon klaga.

Personligen mådde jag bra av födan och ökade i vikt, och den avsmak som jag varje dag såg på den enformiga maten med, hindrade inte att jag satte i mig pinsamt stora mängder av den. De gjorde eftergiften att ångkoka bröd av helvete, som inte var så illa när man rostade det, och då och då fick jag fläsk eller grillat fårkött. I övrigt levde jag på hirs – kokt hirs, stekt hirs, bakad hirs och vice versa. Man fick mycket kål, paprika, lök och bönor. Jag saknade kaffe, smör, socker, mjölk, ägg och en massa annat men klarade mig på hirs.

En dag kom en bunt ”Nordkinas Dagsnyheter” till biblioteket, och där läste jag ett recept på vad som föreföll vara en mycket enkel chokladkaka. Jag visste, att Po Ku hamstrat en burk kakao i sin stuga, och jag listade ut att med en smula av den och genom att ersätta smöret med fläskflott skulle jag kunna göra den där kakan. Jag fick Li K'e-nung att ställa en formell ansökan till Ordföranden i Kinesiska sovjetrepublikens sovjetregerings nordvästra avdelning om att jag måtte förs s med 60 gram kakao. Efter flera dagars hummande och stammande, tvivel och förtal av min förmåga att baka någon kaka tvingades slutligen Po Ku lämna ifrån sig de där 60 grammen och skaffade andra råvaror från livsmedelskooperativet. Innan jag hunnit röra ihop smeten, kom min livvakt in för att inspektera, och den skurken stötte ner kakaon i golvet. Ytterligare byråkrati följde, men slutligen fick jag påfyllning och började det stora experimentet. Varför orda om resultatet? Varje intelligent husmor kan förutse vad som händer. Min improviserade ugn ville inte fungera som den borde, kakan jäste inte, och när jag tog av den från elden, var det ett halvdecimetertjockt lager av kol på botten och ovanpå alltjämt i ett äckligt vätsketillstånd. Den åts emellertid av intresserade åskådare i Waichiaopu och det med god smak; det fanns alldeles för

många goda råvaror i den för att man kunde låta den gå till spillo. Jag hade förlorat ansiktet kolossalt, och efter det åt jag lydigt min hirs.

Li Teh kompenserade det genom att inbjuda mig till ”en utländsk måltid”. På något sätt skaffade han ibland ris och ägg, och som den tysk han var gjorde han korv själv. Man kunde se korvarna dingla på tork utanför hans dörr nära Pao Ans huvudgata. Han gjorde i ordning sitt vinterförråd. Han hade också byggt en eldstad åt sig och lärt sin kinesiska fru, en flicka som hade följt honom från Kiangsi, att baka⁴⁰. Han visade mig, att han hade vad som behövdes för ett hyggligt mål mat. Det enda problemet var att livsmedelskooperativet (där våra måltider lagades) inte visste hur det skulle gå till. Fru Lo P'ing-hui, som var hustru till en officer i Röda armén (och den enda liljefotade kvinna som gjort Den långa marschen) var kökschef i kooperativet, och jag tror att Li Tehs fru hade haft ett gräl med henne och att det var av den anledningen som han hade ägg och socker.

Men Li Teh var mer än en bra kock och en bra pokerspelare. Vem var denne mystiske man i det kinesiska sovjetdistriktet? Hade hans betydelse överdrivits av Kuomintang-generalen Lo Chou-ying, som efter att ha läst en del av Li Tehs skrifter, som han funnit i Kiangsi, beskrev honom som de rödas ”hjärntrust”? I vilken förbindelse stod han med Sovjetunionen? Vilket inflytande hade i själva verket Sovjetunionen på det röda Kinas angelägenheter?

3. Det ryska inflytandet

Denna bok har inte till främsta syfte att studera förbindelserna mellan Kinas kommunistiska parti och SUKP eller Komintern eller Sovjetunionen i största allmänhet. Jag har inte här lämnat tillräcklig bakgrund för denna uppgift. Men boken skulle bli ofullständig utan en viss diskussion av dessa förbindelser och deras mera betydelsefulla effekter på Kinas revolutionära historia.

Säkerligen och uppenbarligen hade Ryssland under det senaste årdussinet eller mer haft ett dominerande inflytande – speciellt bland den bildade ungdomen hade det varit det dominerande yttre inflytandet – på det kinesiska tänkandet i fråga om landets sociala, politiska, ekonomiska och kulturella problem. Det hade nästan också varit fallet – låt vara icke erkänt – i Kuomintang-områdena men var ett öppet lovprisat faktum i sovjetdistrikten. överallt där ungdomen hade någon glödande revolutionär tro, var den marxistiska ideologins inflytande uppenbart både som filosofi och som religionssurrogat. Bland dessa unga kineser nästan dyrkades Lenin; Stalin var den mest populära utländske ledaren; socialismen upplevdes som det kinesiska samhällets framtida samhällsform och den ryska litteraturen hade en mycket bred läsekrets – Maxim Gorkijs verk till exempel såldes i större upplagor än alla inhemska författare med undantag av Lu Hsun, som själv var en stor socialrevolutionär om än inte kommunist.

Och allt detta var högst anmärkningsvärt speciellt av ett skäl. Amerika, England, Frankrike, Tyskland, Japan, Italien och andra kapitalistiska eller imperialistiska makter hade skickat tusentals politiska, kulturella, ekonomiska, missionerande medarbetare till Kina för att aktivt propagera deras egna länders trossatser bland de kinesiska massorna. Ändå hade ryssarna inte på många år haft en enda skola, kyrka eller ens diskussionsklubb i Kina, i vilka marxistisk-leninistiska doktriner kunde predikas lagligt. Med undantag för sovjetdistrikten hade deras inflytande i stort sett varit indirekt. Dessutom hade det överallt motarbetats aggressivt av Kuomintang. Och ändå: få som besökte Kina under det årtiondet och var medvetna om det

⁴⁰ Den hustru som här talas om anlände med Li Teh från Kiangsi. Senare skilde han sig från henne och gifte om sig med en skådespelerska från Shanghai. Li Teh övergav denna andra kinesiska hustru då han klev ombord på det enda sovjetryska plan som landade i Yen-an under Motståndskriget.

samhälle de levde i torde motsäga påståendet, att marxismen, ryska revolutionen och det nya samhället i Sovjetunionen troligen hade gjort djupare intryck på det kinesiska folket än alla kristna missionärers inflytande tillsammans.

Man måste hålla i minnet, att de kinesiska kommunisternas anslutning till Komintern och sammanhållning med Sovjetunionen var frivillig och när som helst kunde ha avbrutits av kineserna. Sovjetunionens roll hade för dem varit mycket stor som ett levande exempel som skapade hopp och tro. De kinesiska röda trodde ständaktigt, att den kinesiska revolutionen inte var isolerad och att hundratals miljoner arbetare, inte bara i Ryssland utan över hela världen, ivrigt följde dem och när tiden var mogen skulle söka efterlikna dem så som de själva sökt efterlikna kamraterna i Ryssland. På Marx' och Engels' tid var det kanske riktigt att säga, att "arbetarna har inget fosterland", men de kinesiska kommunisterna trodde att de, bortsett från sina egna små maktbaser, hade ett mäktigt fosterland i Sovjetunionen.

"Sovjetregeringen i Kina", hette det i den konstitution, som antogs av första allkinesiska sovjetkongressen, "förklarar sig redo att bilda en revolutionär enhetsfront med världens proletariat och alla förtryckta nationer och *förklarar att Sovjetunionen, den proletära diktaturens stat, är dess lojala allierade.*" Hur mycket de kursiverade orden betydde för de kinesiska sovjeterna, som mestadels var fullständigt isolerade geografiskt, ekonomiskt och politiskt, var svårt att förstå för varje västerlänning, som aldrig hade känt en kinesisk kommunist.

Föreställningen att man bakom sig hade en stor allierad – även om det allt mindre och mindre bekräftades i form av demonstrerat positivt stöd från Sovjetunionens sida – var av primär betydelse för de kinesiska rödas moral. Det gav deras kamp något av den religiösa rörelsens allomfattning och de vårdade sig varmt om den. När de ropade: "Länge leve världsrevolutionen!" och "Proletärer i alla länder, förena er!" – då var det en idé som genomsyrade alla deras läror och trossatser, och därmed bekräftade de sin tro och lydnad mot drömmen om ett socialistiskt världsbrödraskap.

Det föreföll mig som om dessa föreställningar redan visat sig kunna förvandla det kinesiska beteendemönstret. Jag råkade aldrig ut för någon "utlänningsaversion" från de rödas sida. Visst var de anti-imperialister, men rasfördomarna föreföll ha sublimerats till en klassantagonism, som inte kände några nationella gränser. Inte ens deras anti-japanska agitation riktade sig mot japanerna som ras. I sin propaganda betonade de röda ständigt, att de endast var emot de japanska militaristerna, kapitalisterna och andra "fascistiska förtryckare" och att de japanska massorna var deras potentiella allierade. Ur denna övertygelse hämtade de i själva verket stor förtröstan. Denna förvandling av rasistiska nationalfördomar till klassantagonism kunde utan tvivel spåras tillbaka till den ryska skolning, som tjugotals röda ledare fått då de studerade vid Sun Yat-sen-universitetet eller Röda professuren eller någon annan skola för internationella kommunistfunktionärer, och de hade återvänt till sitt eget folk som lärare.

Ett exempel på deras internationalism var det djupa intresse med vilket de följde händelserna under spanska inbördeskriget. Bulletiner publicerades i pressen, spikades upp i möteslokalerna i bysovjeterna och meddelades arméerna vid fronten. Speciella föreläsningar hölls av politiska avdelningen om orsaken till och betydelsen av spanska kriget, och "folkfronten" i Spanien jämfördes med "enhetsfronten" i Kina. Massmöten sammankallades, demonstrationer hölls och offentliga diskussioner uppmuntrades. Det var ibland helt häpnadsväckande att man till och med långt borta bland bergen kunde finna röda lantbrukare, som kände till en del grundläggande fakta som Italiens erövring av Abessinien och den tysk-italienska "invasionen" i Spanien, och de talade om dessa makter som sin fiende Japans "fascistiska allierade". Trots den geografiska isoleringen visste dessa lantmän tack vare radionyheter och väggtidningar och kommunistiska föreläsare och

propagandister mer om denna världspolitiska aspekt än landsbygdsbefolkningen någon annanstans i Kina.

Den kommunistiska metodens och organisationens strikta disciplin hade bland kinesiska marxister av allt att döma skapat en typ av samarbete och ett undertryckande av individualismen, som den genomsnittlige ”Kina-kännaren” eller traktatshamnsköpmannen eller missionären, som ”kände den kinesiska psykologin”, skulle ha funnit otroligt om de inte bevittnat det själva. I deras politiska liv var individens existens en atompuls i den sociala helheten, massan, och måste böja sig, antingen medvetet i ledarskapets roll eller omedvetet som en del av den materiella demiurgen. Det hade förekommit dispyter och förödande strider bland kommunisterna, men ingen av dem hade varit tillräckligt allvarlig för att åstadkomma ödesdiger skada vare sig inom armén eller partiet.

Om Nanking vid någon tidpunkt förmått klyva deras militära och politiska styrka i motstridiga och ständigt kämpande fraktioner som man gjort med alla andra oppositionsgrupper – och som Chiang Kai-shek gjorde med sina egna rivaler om makten inom Kuomintang – skulle uppgiften att kväva kommunismen kanske ha belönats med slutlig framgång. Men dess försök misslyckades. Några år tidigare hade Nanking t.ex. hoppats kunna utnyttja den världsomfattande kontroversen mellan Stalin och Trotskij för att söndra de kinesiska kommunisterna, men fast det faktiskt fanns s.k. kinesiska ”trotskister”, vann dessa aldrig väsentligt massinflytande eller efterföljd.

De röda hade allmänt sett skalat bort mycket av det ceremoniella i den traditionella kinesiska etiketten, och deras psykologi och karaktär var mycket olika våra gamla föreställningar om kineser. De var rättframma, öppenhjärtiga, enkla, otvetydiga och vetenskapligt sinnade. De var också oförsonliga fiender till den gamla kinesiska familismen. (Jag talar inte här om bonde-massorna som helhet utan om ett kommunistiskt avantgarde. Men till och med bland de sovjetiserade bönderna stod inställningen i slående kontrast till den som beskrivits i exempelvis Arthur H. Smiths ”Kinesiska karakteristika”).

Med sin glödande beundran för Sovjetunionen hade de naturligtvis, kopierat och imiterat en mängd utländska idéer, institutioner, metoder och organisationer. Den kinesiska Röda armén var uppbyggd efter ryska militära linjer, och mycket av dess taktiska kunnande härrörde ur rysk erfarenhet. De sociala organisationerna i allmänhet följde det mönster som den ryska bolsjevismen skapat. Många röda sånger hade ryska melodier och sjöngs mycket ofta i sovjetdistrikten. Su wei-ai – kinesiska för ”sovjet” – var bara ett exempel på de många ord som transkriberats direkt från ryska till kinesiska.

Men i deras lånande fanns mycken bearbetning; få ryska idéer eller institutioner överlevde utan drastiska förändringar så att de passade den miljö i vilken de fungerade. Ett decenniums empiriska process eliminerade urskillningslösa importen en gros och resulterade också i specifikt kinesiska drag. Imitation och bearbetning av västerländska företeelser hade självfallet också skett i Kinas borgerliga värld, ty det fanns mycket litet kvar ens av det antika feodala arvets poesi – detta ”en stor historias avskrap” som Spengler kallar det – som kineserna kunde använda vid byggandet av antingen ett borgerligt eller socialistiskt modernt samhälle, som mäktade ta itu med landets väldiga nya krav. Medan de röda i mycket stor utsträckning litade till Ryssland i fråga om organisationsmetoder för ungdomen, utnyttjade generalissimus Chiang Kai-shek inte bara italienska bombplan för att förgöra dem utan lånade också från KFUM då han byggde upp sin antikommunistiska rörelse Nytt Liv.

Och slutligen hade naturligtvis de kinesiska kommunisternas politiska ideologi, taktiska linje och

teoretiska ledning befunnit sig under nära handledning, om än inte positiv ledning, av Komunistiska internationalen. De kinesiska röda hade otvivelaktigt stora fördelar av att dela den ryska revolutionens, liksom Komintern-ledningens, kollektiva erfarenheter. Men Komintern måste också betraktas som ansvarig för allvarliga motgångar, som de kinesiska kommunisterna hade under sin smärtsamma framväxt.

4. Den kinesiska kommunismen och Komintern

Man kan indela de kinesisk-ryska relationerna 1923-1937 i grovt räknat tre perioder. Den första, 1923-27, var en period av trippelallians mellan Sovjetunionen och de nationalistiska revolutionärerna, som bestod av omaka kamrater under Kuomintang- och kommunistpartiernas standar och syftade till att genom revolution störta den dåvarande kinesiska regeringen och återupprätta Kinas fullständiga suveränitet. Detta företag slutade med triumf för Kuomintangs högerflygel, bildandet av nationalregeringen i Nanking, den senares kompromiss med kolonialmakterna och sprickan i de kinesisk-ryska förbindelserna.

1927-33 var en period av (nationalistisk) isolering från Ryssland och Kinas totala avskärmning mot ryskt inflytande. Denna era upphörde, när Moskva återupptog diplomatiska förbindelser med Nanking i slutet av 1933. Den tredje perioden började med ett ljumt närmande mellan Nanking och Moskva, vilket hämmades avsevärt av det fortsatta bittra inbördeskriget mellan Nanking och de kinesiska kommunisterna. Det skulle dramatiskt upphöra i början av 1937, då en partiell försoning skedde mellan kommunisterna och Kuomintang, vilket öppnade nya möjligheter för det kinesisk-ryska samarbetet.

De tre perioderna i de kinesisk-ryska förbindelserna speglade likaså förändringar i Kominterns karaktär och dess övergångsstadier. Det är omöjligt att här gå in på alla de sammansatta orsaker, inrikespolitiska lika väl som utrikespolitiska, som låg bakom dessa förändringar både i Sovjetunionen och Komintern, men det hör till saken hur de hade påverkat den kinesiska revolutionen och påverkats av den.

Den kinesiska revolutionens kris 1927 sammanföll med en kris i Sovjetunionen och Komintern, vilket kom till uttryck i kampen mellan trotskism och stalinism om den teoretiska och praktiska makten i Ryssland. Om Stalin kunnat lansera slagordet ”socialism i ett land” betydligt tidigare än 1924, om stridsfrågan hade avgjorts och om han lyckats bli tongivande inom Komintern på ett tidigare stadium, är det möjligt, att ”interventionen” i Kina aldrig kommit till stånd. Spekulationer av den arten är dock meningslösa nu. När Stalin började utveckla sin strid, var kursen i Kina redan fastlagd. Det aktiva militära, politiska, finansiella och intellektuella samarbete som kom den kinesiska nationalistrevolutionen till del, leddes fram till 1926 av främst Zinovjev, Kommunistiska internationalens ordförande. I början av 1926 övertog Stalin huvudansvaret för Kominterns angelägenheter och politik lika väl som för det sovjetiska kommunistpartiets, och ingenstans ifrågasattes det, att han höll dessa båda organisationer i ett allt fastare grepp.

Det var alltså Stalin, som ledde den Kommunistiska international som 1926 gav de kinesiska kommunisterna deras taktiska kurs och direktiv; detsamma var förhållandet under katastrofen våren 1927. Under dessa ödesdigra månader, då katastrofmolnen hopade sig över de kinesiska kommunisternas huvuden, utsattes Stalins linje för ett ständigt bombardemang från oppositionen, som dominerades av Trotskij, Zinovjev och Kamenev. Som ordförande i Komintern hade Zinovjev helt stött det kommunistiska samarbetet med Kuomintang, men när samma linje drevs av Stalin, angrep han den våldsamt. Speciellt efter Chiang Kai-sheks första ”förräderi” – det misslyckade statskuppsförsöket i Kanton 1926 – förutsåg Zinovjev en oundviklig kontrarevolution, i vilken den nationella bourgeoisien skulle ingå en kompromiss med imperia-

lismen och ”förråda massorna”.

Åtminstone ett år före Chiang Kai-sheks andra och framgångsrika statskupp började Zinovjev kräva, att kommunisterna skulle separera från Kuomintang, ”nationalbourgeois parti”, som han nu ansåg oförmöget att förverkliga revolutionens båda huvuduppgifter – anti-imperialismen, dvs. krossandet av det utländska inflytandet i Kina, och ”anti-feodalismen” eller likviderandet av godsägarnas och adelns herravälde på den kinesiska landsbygden. Lika tidigt började Trotskij kräva, att sovjeterna och en självständig kinesisk Röd armé bildades. Oppositionen i allmänhet förutspådde, att den ”borgerligt-demokratiska” revolutionen skulle misslyckas – allt man hoppades på under denna period – om Stalins linje fortsatte.

Efter sammanbrottet rättfärdigade sig Stalin genom att som icke-marxistiskt förhåna trotskisternas påstående, att Kominterns taktiska kurs var huvudorsaken till misslyckandet.

– Kamrat Kamenev sade, deklarerade Stalin, att Kommunistiska internationals politik bär ansvaret för den kinesiska revolutionens nederlag och att vi ”skapat Cavaignacs” i Kina ... Hur kan man hävda att ett partis taktik skulle kunna avskaffa eller omkasta de klassmässiga styrkeförhållandena? Vad säger man till folk, som glömmer de klassmässiga styrkeförhållandena i en tid av revolution och som söker förklara allt med partitaktik? Om sådana människor kan man bara säga en sak – att de har övergett marxismen.

Trotskij behövde inte hjälp av mig för att snickra till lämpliga svar på Stalins egenrättfärdigande, men på samma sätt som hans slughet inte hade förhindrat att de kommunistiska regimerna i Ungern och Bayern förintades eller att Kominterns förhoppningar runt om i Orienten sveks, så räddade den inte heller de kinesiska kommunisterna från en katastrof, som var nära att krossa partiet. Stalin segrade – dvs. han drev ut Trotskij ur templet och därefter dominerade Stalin Kominterns fortsatta verksamhet i Kina, för en tid praktiskt taget lika med noll. Ryska organ i Kina stängdes, ryska kommunister dödades eller utvisades ur landet, tillflödet av ekonomisk, militär och politisk hjälp från Sovjetunionen sinade. Det kinesiska kommunistpartiet slungades in i ett stort kaos, och för en tid förlorade dess inre ledning kontakten med Komintern. Sovjetrörelsen på landsbygden och (Maos) kinesiska Röda armé startade spontant och fick i själva verket föga applåder i Sovjetunionen förrän efter Sjätte kongressen, då Kommunistiska internationals gav sin sanktion.⁴¹

Efter 1927 blev det omöjligt för Sovjetunionen att upprätthålla någon som helst direkt kontakt med de kinesiska röda områdena, som saknade hamn och var helt omringade av fiendliga styrkor.

Medan det tidigare hade funnits tjugotals med Komintern-medarbetare i Kina, fanns det nu bara ett par-tre, ofta nästan isolerade från samhället i dess helhet, oftast obenägna att riskera att stanna mer än några månader. Medan ett stort flöde av ryskt guld och ryska vapen hade gått till Chiang Kai-sheks nationalister, var vad de röda nu fick bara en droppe. Och medan hela Sovjetunionen hade stött Stora revolutionen 1925-27, hjälptes den kinesiska kommuniströrelsen nu endast av ett Komintern, som inte längre kunde utnyttja de väldiga resurserna i ”världsrevolutionens bas” utan måste linka fram som ett slags fattigt styvbarn, som kunde förklaras arvlöst om det gjorde något opassande.

⁴¹ Allmänt sett är detta påstående alltjämt giltigt, men det speglar en begränsad kunskap om de komplicerade kinesisk-ryska partiförbindelserna vid denna tid. Direkt kontakt med Moskva saknades verkligen ofta i månader, men överensstämmelse med Kominterns generallinje och direktiv var den kinesiska politbyråns uttalade intention. Inte förrän efter Tsunyi-konferensen i januari 1935 överflyglade Maos nationella ledarskap de ryskskolade och ryskorienterade kinesiska kommunisterna. Mao förnekade aldrig öppet Stalins högsta visdom förrän 20 år efteråt, då han instämde i partiets bedömning av Stalin i artiklarna i ”Om de historiska erfarenheterna av proletariats diktatur”.

Den ekonomiska hjälp de kinesiska röda faktiskt fick från Moskva eller Komintern under detta årtionde var häpnadsväckande liten. När paret Hilaire Noulens arresterades i Shanghai 1932 och i Nanking dömdes som Kominterns chefsagenter i Fjärran Östern, visade polisens dokument, att de totala utbetalningarna för hela Orienten (inte bara Kina) inte överskridit 15 000 amerikanska dollar i månaden när de var som störst. Det var en bagatell jämfört med de väldiga summor som vräktes in i Kina till den japanska, nazistiska och fascistiska propagandans stöd. Det var också ganska ömkligt i jämförelse med t.ex. Amerikas ”vetelån” på 50 miljoner amerikanska dollar till Nanking 1933 – intäkter, som var avgörande för Chiang Kai-sheks inbördeskrig mot de röda, enligt rapporter från utländska militära observatörer.

Amerika, England, Tyskland och Italien sålde stora mängder flygplan, stridsvagnar, gevär och ammunition till Nanking men självfallet inte till de röda. Amerikanska armén lät officerare utbildade det kinesiska flygvapnet, som demolerade städer i det röda Kina, och italienska och tyska instruktörer ledde faktiskt själva de mest förödande bombexpeditionerna – på samma sätt som i större skala i Spanien. Till Chiang Kai-sheks hjälp sände Tyskland von Seeckt och efter honom von Falkenhausen med en stab preussiska officerare, som förbättrade Nankings utrotningsteknik. Det föreföll, som om Chiang Kai-shek i nästan tio år fick en långt mer betydande utländsk hjälp än de röda.

Sannolikt kämpade de kinesiska röda med mindre materiell hjälp från utlandet än någon annan armé i modern kinesisk historia.

5. Den utländska hjärntrusten

Det har inte funnits en enda utländsk rådgivare i Kinas Röda armé under dess fem första år. Först 1933 dök Li Teh upp i Kiangsis sovjetdistrikt som Kominterns tyske representant och fick en hög politisk och militär ställning. Men trots att detta ”utländska inflytande” var numerärt obetydligt, hade uppenbarligen flera ansvariga kommunister i Nordväst en känsla av att Li Tehs råd i stor utsträckning förorsakat två misstag, som stod den röda republiken i Kiangsi dyrt. Det första var, som Mao Tse-tung påpekade, att Röda armén inte förenade sig med 19. armén då denna gjorde uppror mot Nanking hösten 1933.

19. armén, som leddes av generalerna Chen Ming-hsiu, Ts'ai T'ing-k'ai och Chiang Kuang-nai, hade åstadkommit ett imponerande försvar av Shanghai mot det japanska angreppet 1932 och visat utpräglat nationellt-revolutionär karaktär. Sedan den förflyttats till Fukien efter vapenstilleståndet i Shanghai, blev den med tiden centrum för den politiska oppositionen mot Nankings ”icke-motstånds-politik”. Då Nanking förhandlat sig till det förnedrande Tangku-vapenstilleståndet med Japan, bildade ledarna för 19. armén en självständig regering i provinsen Fukien och startade en rörelse för en demokratisk republik och för att krossa Chiang Kai-sheks regim.

19. armén var ett av de få Kuomintang-förband, som aldrig lidit nederlag mot de röda, vilka hade stor respekt för dess stridsduglighet. Den bestod huvudsakligen av manskap från Kanton och speglade politiskt en lösligt organiserad oppositionsrörelse på vänsterkanten. Den var det viktigaste militära stödet för flera fraktioner i Kuomintangs periferi, vilka leddes av She-hui Min-chu T'ang, de kinesiska socialdemokraterna.

19. armén hade sänts till Fukien för att slå ned kommunisterna i slutet av 1932, men i stället byggde den upp en egen motståndsbas mot Chiang Kai-shek. De ingick en nonaggressionsöverenskommelse med de röda och föreslog en Nanking- och Japan-fientlig allians efter linjer, som var ganska lika de som senare utvecklades i Nordväst mellan de manchuriska, nordvästra

och kommunistiska arméerna. Men i stället för att samarbeta med 19. armén, drog de röda tillbaka sina huvudstyrkor från Fukien-gränsen till västra Kiangsi. Detta gav Chiang Kai-shek fria händer att utan större besvär ta sig från Chekiang in i det angränsande Fukien. Generalissimus Chiang slog till innan 19. armén var militärt eller politiskt redo och krossade snabbt upprorsmakarna. Därmed förlorade de röda sina starkaste potentiella allierade. Det råder inget tvivel om, att 19. arméns eliminering starkt underlättade nedkämpningen av de sydliga sovjeterna, vilka Chiang Kaishek genast angrep med nytt självförtroende i början av 1934.

De rödas andra allvarliga misstag skedde vid planläggningen av den strategi och taktik med vilken man mötte Chiangs nya offensiv – den femte kampanjen. Under tidigare kampanjer hade de röda litat till sin överlägsenhet i fråga om rörlighet och förmåga att gripa initiativet från Chiang Kai-shek genom snabba, starka koncentrationer och överrumplingsanfall. Ställningskrig och reguljära strider hade alltid spelat en underordnad roll i deras operationer. Men under den femte kampanjen insisterade Li Teh enligt röda befälhavare jag talade med på ställningskrig, som gjorde partisan- och gerillataktiken till en bisak, och på något sätt lyckades han (fick jag veta) få stöd för sina planer trots Röda militärrådets ”enhälliga” opposition.⁴²

Men oberoende av vilka bedömningsfel Li Teh än gjort, var det föga tvivel om att hans långa erfarenhet av kinesiska stridsmetoder på kinesisk mark gjort honom till en av västerlandets mest kvalificerade militära Kina-experten. Och det personliga mod som visats av en man som uthärdat Den långa marschens svåra umbäranden, förtjänade beundran och förblev en utmaning mot all världens länstolsrevolutionärer. För Li Teh, denne ovanlige utlänning, hade Den långa marschen inneburit speciella strapatser. Han hade magbesvär och var i stort behov av en tandläkare, men hans största problem var att få tag på skor, som var tillräckligt stora för hans väldiga fötter. Det verkade inte finnas skor i den storleken i Kina. I tre år hade han levt utan någon som helst kontakt med européer och största delen av tiden utan att kunna läsa några böcker. När jag var i Pao An var han lycklig över att han fått tag på ett exemplar av den tjocka China Year Book, som han slukade från pärm till pärm, inklusive dess ändlösa statistik.

Denne blåögde, ljushårige arier kunde inte ett ord kinesiska när han första gången hamnade bland sina orientaliska kamrater, och alla allvarliga samtal måste han fortfarande föra med hjälp av tolk eller på tyska, ryska eller franska.

Det var nästan omöjligt att tro, att de röda ens under genialt befäl kunde avgå med segern mot alla odds under den femte kampanjens år. Det var inte det utländska stödet till de röda utan det till Kuomintang, som karakteriserade sovjetrepubliken Kiangsis sista dagar. Det var helt uppenbart, att den kinesiska Röda armén inte ”leddes av ryska bolsjeviker”, ”rubel-legoknektar” eller ”Stalins marionettstyrkor”. Kinesiska och utländska tidningar brukade under de antiröda offensiverna regelbundet rapportera hur många ”lik av ryska officerare”, som påträffats på slagfältet efter en Kuomintang-attack mot de röda. Inga utländska lik visades någonsin upp, men ändå var propagandan så effektiv, att många icke-kommunistiska kineser verkligen föreställde sig Röda armén som ett slags utländsk invasion.

Detta om Kiangsi. Under de följande båda åren av Den långa marschen var de röda nästan totalt avskurna från kontakt även med sina egna partimedlemmar i Kinas kuststäder, och bara då och då

⁴² ”Röda militärrådet”, som detta var sammansatt 1934 under Chou En-lais ledning, var inte ”enhälligt” emot Li Tehs planer. Ovannämnda ”fick jag veta” gällde huvudsakligen ett uttalande i Kansu (12 aug. 1936) av Hsiao Ching-kuang, som skyllde ”Kiangsi-katastrofen” på försök att utkämpa ställningskrig under femte kampanjen. ”Det berodde i stor utsträckning på Li Tehs råd”, berättade han för mig. ”Han var mycket självsäker och mycket auktoritativ. Han slog näven i bordet. Han sade åt Mao och andra att de inte visste något om militära frågor; de skulle lyssna på honom.” Hur lyckades han göra det? ”Han hade världskommunismens prestige bakom sig.”

kom Komintern i direkt förbindelse med Röda armén. Det kinesiska partiets chefsdelegat i Moskva, Wang Ming (Ch'en Shaoyu), måste tidvis ha haft stora svårigheter att få riktiga informationer t.o.m. om var Röda arméns huvudstyrkor befann sig för att kunna rapportera till Komintern, och vissa av hans artiklar i *Inprecorr* föreföll avspegla detta. ("Internationella presskorrespondensen" var Tredje, eller Kommunistiska, internationalens tidskrift, som publicerades i Moskva.) Jag råkade befinna mig i Pao An en dag då några exemplar av *Inprecorr* anlände, och jag såg Lo Fu, den USA-utbildade partisekreteraren, ivrigt sluka dem. Han nämnde i förbigående, att han inte hade sett *Inprecorr* på nästan tre år.

Och först i september 1936, medan jag var kvar hos de röda, nåddes Kinas röda huvudstad av den detaljerade redogörelsen för Kommunistiska internationalens sjunde kongress. Det var denna, som för första gången gav de kinesiska kommunisterna den fullständigt utarbetade tesen om den internationella antifascistiska enhetsfronttaktik, som de skulle använda de följande månaderna, när revolten spred sig över Nordväst och skakade hela Orienten. Och än en gång skulle Komintern och Stalin i fråga om Kina hävda sin vilja på ett sätt, som i högsta grad påverkade revolutionens förlopp.

När jag återvänt till Peking, skulle jag komma att se denna episod ur ett annat perspektiv.

6. Farväl till det röda Kina

Två intressanta saker hände innan jag reste från Pao An. Den 9 oktober nåddes vi av radio-meddelanden från Kansu om att 4. röda arméns förtrupp framgångsrikt förenat sig med Ch'en Kengs Första division (ur 1. armékåren) i Huining⁴³. Alla reguljära Röda armé-styrkor var nu koncentrerade till Nordvästkina och hade upprättat goda sambandslinjer. Beställningar på vinteruniformer strömmade nu in till Pao Ans och Wu Ch'i Chens fabriker. De tre arméernas samlade styrka rapporterades uppgå till mellan 80 000 och 90 000 välutrustade soldater. I Pao An och de andra sovjetdistrikten festade man och glädde sig. Den långa perioden av ovisshet i striderna var över. Alla hade fått en ny framtidstro. Med de bästa röda soldaterna i Kina koncentrerade till ett nytt stort territorium och med ytterligare nära 100 000 sympatiserande soldater i Tungpei-armén, som de börjat uppfatta som allierade, menade de röda nu, att deras förslag om en enhetsfront skulle tas emot med livligare intresse i Nanking.

Den andra viktiga händelsen var en intervju, som jag hade med Mao Tse-tung strax innan jag reste och i vilken han för första gången antydde de konkreta villkoren för fred med Kuomintang och samarbete för att bjuda Japan motstånd. En del av dessa villkor hade redan lagts fram i ett manifest, som offentliggjorts av kommunistiska partiet i augusti. Vid mitt samtal med Mao bad jag honom förklara skälen till denna nya politik.⁴⁴

– Först och främst, började han, den japanska aggressionens allvar – den intensifieras för varje dag och är ett så oerhört hot, att alla krafter i Kina måste enas inför det. Utom kommunistpartiet finns det andra partier och krafter i Kina och starkast är Kuomintang. Utan samarbete är vår styrka för närvarande otillräcklig för att stå emot Japan i ett krig. Nanking måste delta. Kuomintang och kommunistpartiet är de båda viktigaste politiska krafterna i Kina, och om de fortsätter att kämpa i inbördeskriget, kommer effekten att bli ofördelaktig för den anti-japanska rörelsen.

⁴³ De röda segerrapporter jag fick visade sig förtidiga.

⁴⁴ Mao hade i sin tidigare intervju (16 juli 1936) föreslagit en "enhetsfront" med "alla anti-japanska krafter" men inte specifikt en koalition med Kuomintang-regeringen. Det "omedelbara" skälet till förändringen var otvivelaktigt centralkommitténs beslut, grundat på nyligen erhållna tolkningar av sjunde Kominternkongressens förhandlingar.

För det andra har kommunistpartiet sedan manifestet i augusti 1935 krävt en union av alla partier i Kina i syfte att bjuda Japan motstånd, och på detta program har hela befolkningen svarat med sympati, trots att Kuomintang har fortsatt sina angrepp mot oss.

Den tredje punkten innebär, att många patriotiska element till och med i Kuomintang nu förordar en återförening med kommunistpartiet. Anti-japanska element i själva Nanking-regeringen och Nankings egna arméer är i dag beredda till enhet på grund av hotet mot vår existens som nation.

Detta är huvudkaraktäristika i den nuvarande situationen i Kina, och på grund av dem tvingas vi i detalj se över de konkreta formler, som kan göra ett sådant samarbete inom den nationella befrielse-rörelsen möjligt. Den fundamentala punkt som vi insisterar på är den anti-japanska, nationella befrielse-principen. För att förverkliga den måste en demokratisk nationalförsvars-regering bildas. Dess huvuduppgift måste bli att stå emot den utländske inkräktaren, att ge folkets massor medborgerliga rättigheter och att intensifiera landets ekonomiska utveckling.

Vi kommer därför att stödja en parlamentarisk form av representativ regering, en anti-japansk räddningsregering, en regering, som skyddar och stöder alla folkligt patriotiska grupper. Om en sådan republik upprättas, kommer de kinesiska sovjeterna att ingå i den. Inom våra områden kommer vi att vidta åtgärder för en demokratisk, parlamentarisk form av regering.

– Innebär detta, frågade jag, att en sådan (demokratisk) regerings lagar också skulle gälla i sovjetdistrikten?

Mao svarade ja. Han sade, att en sådan regering skulle återupprätta och än en gång förverkliga Sun Yat-sens testamente och dennes tre ”grundprinciper” under Stora revolutionerna: allians med Sovjetunionen och de länder, som behandlar Kina som en like, union med det kinesiska kommunistpartiet och fundamentalt skydd av den kinesiska arbetarklassens intressen.

– Om en sådan rörelse utvecklas inom Kuomintang, fortsatte han, är vi beredda att samarbeta med den, stödja den och bilda en enhetsfront mot imperialismen av samma slag som 1925-27. Vi är övertygade om att detta är den enda väg som återstår för att rädda vår nation.

– Finns det något omedelbart skäl till de nya förslagen? undrade jag. De måste utan tvivel betraktas som det viktigaste beslutet i ert partis historia under ett årtionde.

– De omedelbara skälen, förklarade Mao, är Japans nya hårda krav (utrikesminister Hirotas ”trepunktskrav”) – att kapitulera för dem skulle i enorm utsträckning hämma varje försök till motstånd i framtiden och folkets reaktion på detta tilltagande hot om japansk invasion i form av en stor patriotisk folk-rörelse. Dessa förhållanden har i sin tur skapat en ändrad attityd bland vissa element i Nanking. Under dessa omständigheter är det möjligt att hoppas på en sådan politik som den vi föreslår. Om den lagts fram i denna form för ett år sedan eller tidigare, skulle varken landet eller Kuomintang ha varit mogna för det.

– För närvarande genomförs förhandlingar. Trots att kommunistpartiet inte har några större förhoppningar om att kunna övertala Nanking att bjuda Japan motstånd, är det icke desto mindre möjligt. Så länge det är det, kommer kommunistpartiet att vara redo att samarbeta om nödvändiga åtgärder. Om Chiang Kai-shek föredrar att fortsätta inbördeskriget, kommer Röda armén också att möta honom.

I själva verket gjorde Mao en formell deklARATION om kommunistpartiets, sovjetregeringens och Röda arméns beredvillighet att stoppa inbördeskriget, upphöra med försöken att störta Nanking med våld och underordna sig en representativ centralregerings order under förutsättning att man skapade en politisk ram inom vilken samarbete med andra partier än Kuomintang skulle bli möjligt. Också den här gången antydde Mao, att kommunisterna skulle vara beredda att göra

nomenklaturändringar som kunde underlätta ”samarbetet” utan att i grunden påverka Röda armén och kommunistpartiets självständiga roll. Om det blev nödvändigt, skulle Röda armén ändra sitt namn till Nationella revolutionära armén, namnet ”sovjeter” skulle överges och jordbrukspolitiken modifieras under förberedelserna till kriget mot Japan. Under de stormiga veckor som förestod skulle Maos uttalande komma att få ett väsentligt inflytande på händelseutvecklingen.

I mitten av oktober 1936, då jag varit hos de röda i nästan fyra månader, gjordes slutligen arrangemang för min återfärd till den vita världen. Det hade inte varit så enkelt. Chang Hsueh-liangs vänskapliga Tungpei-styrkor hade dragits tillbaka från nästan varje front och ersatts med Nanking- eller andra fientliga styrkor. Det fanns bara en väg ut, via en Tungpei-division, som alltjämt hade en front gemensam med de röda i närheten av Lochuan, en muromgärdad stad på en dags bilresa norrut från Sian.

För sista gången gick jag nedför huvudgatan i ”Den försvarade freden”, och ju närmare porten jag kom, desto motsträvigare gick jag. Folk stack ut huvudet ur kontoren för att ropa till mig. Min pokerklubb kom ut *en masse* för att bjuda *maestron* farväl, och några ”små djävlar” traskade med mig till Pao Ans murar. Jag stannade för att ta en bild av Gamle Hsu och gamle Hsieh, som stod och höll om varandra. Mao Tse-tung var den ende som inte visade sig; han sov fortfarande.

- Glöm inte min konstgjorda arm! ropade Ts'ai.
- Glöm inte mina filmer! manade Lu Ting-yi.⁴⁵
- Vi kommer att vänta på luftflottan! skrattade Yang Shangk'un.
- Skicka mig en fru! bad Li K'e-nung.
- Och återlämna kakaon! skojade Po Ku.

Hela Röda universitetet satt ute under ett stort träd och lyssnade på en föreläsning av Lo Fu när jag gick förbi. Allihop kom fram och skakade hand och jag mumlade några ord. Sedan vände jag om och vadade över bäcken, vinkade farväl och körde snabbt iväg med min lilla karavan. Jag tänkte att jag kanske var den siste utlännings, som sett dem i livet. Det var mycket deprimerande. Jag kände det inte som om jag var på väg hem utan som om jag reste hemifrån.

På fem dagar nådde vi sydgränsen, och jag väntade där i tre dagar i en liten by, där jag åt svarta bönor och vildsvin. Det var ett vackert skogsland, fyllt av villebråd, och jag tillbringade dagarna uppe i bergen tillsammans med några jordbrukare och röda soldater och jagade vildsvin och rådjur. Buskagen var fyllda med väldiga fasaner, och en dag såg vi till och med utom skotthåll två tigrar springa genom en glänta i en dalgång som var dränkt i höstens purpurguld. Det rådde fullständigt fred vid fronten, och de röda hade endast en bataljon förlagd här.

Den 20 passerade jag utan svårighet genom ingenmansland och förbi Tung-pei-linjerna, och på en lånad häst red jag in i Lochuan, där en lastbil väntade på mig. En dag senare var jag i Sianfu. Vid Trumtornet hoppade jag av och bad en av de röda (som bar Tungpei-uniformer) att slänga ned min persedelpåse. Långt sökande, därefter ännu längre sökande, medan mina onda aningar växte. Slutligen var alla tvivel undanröjda. Min bag fanns inte där. I denna låg ett dussin dagböcker och anteckningsböcker, trettio filmrullar – de första still- och filmbilder, som tagits av Röda armén – och flera kilo röda tidskrifter, tidningar och dokument. Jag måste ha den.

Upphetsning under Trumtornet medan trafikpoliser nyfiket tittade på ett kort stycke därifrån.

⁴⁵ Sedan jag lämnat de röda områdena-, skickade jag som jag lovat tillbaka min kamera och en del film till Lu Ting-yi – med kuriren Wang Lin – på villkor att Lu då och då försåg mig med nyhetsfotografier. Den enda bild han någonsin skickade var en försstoring av vad han betraktade som sitt mästerverk, några äppleblommor i Shensi.

Viskande rådslag. Slutligen insåg man vad som skett. Lastbilen hade lastats med säckar, fyllda med trasiga Tungpei-vapen, vilka skickades till reparation, och i händelse av undersökning hade också min bag stoppats in i en sådan säck. I Hsienyang, på motsatta stranden av Wei-floden, 30 kilometer bakom oss, hade det saknade föremålet slängts av med den övriga lasten. Chauffören tittade sorgset på lastbilen. ”T'a ma-ti”, sade han tröstande.

Det skymde redan, och chauffören föreslog, att han skulle vänta till morgonen med att åka tillbaka och leta efter den. Morgonen! Någonting sade mig, att det skulle bli för sent. Jag insisterade, och slutligen drev jag min vilja igenom. Lastbilen vände och gav sig av, och jag satt vaken hela natten i en god väns hem i Sianfu och undrade om jag någonsin skulle få se den oändligt värdefulla persedelpåsen igen. Om den öppnades i Hsienyang, skulle inte bara mina tillhörigheter gå förlorade för alltid utan också Tungpeilastbilen, och hela dess besättning skulle bli huai-la – dödad. I Hsienyang fanns nationalistgendarmer.

Bagen återfanns. Men min känsla av brådska hade varit absolut riktig, ty tidigt följande morgon sopades all trafik fullkomligt bort från gatorna, och alla vägar som ledde in mot staden fylldes av gendarmer och soldater. Bönderna fick lämna sina hem längs vägen. En del fulare hus revs så att ingenting skulle irritera ögat. Generalissimus Chiang skulle göra ett plötsligt besök i Sianfu. Det hade varit omöjligt för vår lastbil att återvända till Wei-floden den vägen, eftersom den passerade det starkt bevakade flygfältet.

Generalissimus Chiangs ankomst blev en oföreglömlig kontrast till de scener jag fortfarande hade fräscha i minnet – av Mao Tse-tung eller Hsu Hai-tung eller Lin Piao eller P'eng Teh-huai, som nonchalant traskat längs gatan i det röda Kina. Och ändå hade generalissimus Chiang inget pris på sitt huvud. Men de försiktighetsåtgärder som vidtogs för att skydda honom i Sian skulle visa sig otillräckliga. Han hade alltför många fiender just bland de soldater som vakade över honom.

Del 12. Den vita världen igen

1. Ett förord till myteriet

Jag lämnade det röda Kina för att finna en allt starkare spänning mellan Unge Marskalken Chang Hsueh-liangs Tungpei-styrkor och generalissimus Chiang Kai-shek, som nu inte bara var den ende överbefälhavaren för Kinas väpnade styrkor utan också ordförande i Yuan-exekutivet – en ställning motsvarande premiärminister.

Jag har beskrivit hur Tungpei-styrkorna efterhand förvandlades, militärt och politiskt, från legotrupper, som hade skeppats i väg till ett halvt dussin olika provinser för att bekämpa de röda, till en arme, som smittats av sin fiendes nationalpatriotiska anti-japanska slagord, övertygats om det meningslösa i fortsatt inbördeskrig, eggades av en enda maning och var lojal med endast en central ide – hoppet om att få ”kämpa tillbaka till det gamla hemlandet”, att återerövra Manchuriet från japanerna, som fördrivit dem från deras hem och skändat och mördat deras familjer. Eftersom dessa föreställningar stod i direkt motsättning till de maximer som Nanking då hyllade, kände sig Tungpei-soldaterna alltmer befryndade med den anti-japanska Röda armén.

Sprickan hade vidgats genom viktiga händelser, som inträffat under de fyra månader jag varit borta. I Sydväst hade en revolt mot Nanking letts av generalerna Pai Chung-hsi och Li Tsung-jen; dess viktigaste politiska krav baserade sig på oppositionen mot nationalistregeringens icke-motståndspolitik. Efter veckor av nära nog krig hade en kompromisslösning slutligen nåtts, men mellantiden hade gett kolossal näring åt den anti-japanska rörelsen över hela Kina. Tre-fyra japaner hade dödat av vredgade folkmassor på olika håll i inlandet, och Japan hade ställt Nanking inför hårda krav på ursäkter, compensation och nya politiska eftergifter. Ytterligare en kinesisk-japansk ”incident”, följd av japansk invasion, föreföll möjlig.

Under tiden växte den anti-japanska rörelsen, ledd av det vänsterbetonade Nationella räddningsförbundet, överallt i styrka trots hårda åtgärder för att slå ned den, och avsevärda påtryckningar utövades indirekt mot Nanking om att inta en oböjlig attityd. Dessa påtryckningar mångfaldigades när japanskledda mongoliska och kinesiska marionettstyrkor, utrustade och utbildade i de av Japan erövrade provinserna Jehol och Chahar, i oktober inledde en invasion av norra Suiyuan (Inre Mongoliet). Men det omfattande kravet, att detta skulle betraktas som ”den sista ytterligheten” och signalen till ett ”motståndskrig”, ignorerades. Nanking kom med sitt stående svar. ”Först och främst inre enighet”, dvs. utrotning av de röda. Många patriotiska kretsar började kräva, att Nanking skulle acceptera kommunisternas förslag om slut på inbördeskriget och skapande av en nationell front på grundval av ”frivillig enighet” för att koncentrera folkets hela energi mot det japanska hotet. De som pläderade för dessa åsikter arresterades som ”förrädare”.

I Nordväst rådde den största emotionella upphetsningen. Få insåg då hur intimt de anti-japanska känslorna i Tungpei-armén var förknippade med beslutsamheten att stoppa kriget mot de röda. Sian föreföll ligga så långt bort för de flesta kineser och utlänningar i Kinas stora fördragshamnar och besöktes sällan av journalister. Ett undantag var Nym Wales, en amerikansk skribent, som reste till Sian i oktober och intervjuade Unge Marskalken. Fröken Wales rapporterade:

”Den seriösa anti-japanska rörelsen i Kina skapas inte vid olika 'incidenter' från norr till söder utan här i Sianfu, bland nordöst-flyktingarna från Manchuriet – som man också logiskt skulle kunna vänta sig. Medan rörelsen undertrycks i andra delar av Kina, leds den i Sianfu öppet och entusiastiskt av Unge Marskalken Chang Hsueh-liang – varmt stödd av hans soldater, om det nu inte är de som har tvingat honom att agera i denna riktning” (skrivet för New York Sun omkring

den 25 oktober 1936).

I sina reflexioner om betydelsen av intervjun med Unge Marskalken skrev fröken Wales:

”I själva verket kan denna intervju, med tanke på dess bakgrund, tolkas som ett försök att påverka Chiang Kai-shek att leda det aktiva motståndet ... antyder ett hot (i hans uttalande) om att 'endast genom att stå emot utländsk aggression (dvs. inte genom inbördeskrig) kan det *verkliga* enandet av Kina manifesteras' och 'om regeringen inte lyder folkets vilja, måste den avgå'. Högst betydelsefullt var det att denne vice överbefälhavare (vars chef var Chiang Kai-shek) sade, att 'om kommunisterna uppriktigt kan samarbeta för att bjuda den gemensamme utländske fienden motstånd, blir det kanske möjligt att lösa detta problem på fredlig väg' ...

Men Chiang Kai-shek underskattade helt enkelt varningens allvar. I oktober sände han 1. armén – den bästa – för att angripa de röda i Kansu, och när han anlände till Sianfu, var det för att avsluta de preliminära planerna på sjätte generaloffensiven mot de röda. I Sian och Lanchow träffades föranstaltningar om att stationera mer än 100 bombplan. Tontals med bomber anlände. Det uppgavs, att giftgas skulle tas i bruk. Detta var uppenbarligen enda förklaringen till Chiangs underliga skryt om att han skulle ”förinta kvarvarande rödbanditer på ett par veckor eller högst en månad” (Chiangs dagbok).

Men en sak måste Chiang ha förstått efter sitt oktoberbesök i Sian. Det var, att Tungpei-styrkorna höll på att bli oanvändbara i kriget mot kommunisterna. Vid samtal med Tungpei-officerarna kunde generalissimus Chiang nu märka djupt ointresse för den nya offensiven. En officer i Chang Hsueh-liangs stab berättade senare för mig, att vid den tidpunkten lade Unge Marskalken för generalissimus Chiang fram programmet för en nationell front, slut på inbördeskriget, allians med Ryssland och motstånd mot Japan. Chiang Kai-shek svarade:

– Jag kommer aldrig att tala om detta förrän varje röd soldat i Kina är utplånad och varje kommunist sitter i fängelse. Först då blir det möjligt att samarbeta med Ryssland.

Strax innan hade generalissimus Chiang avvisat ett ryskt erbjudande om en ömsesidig försvarspakt; det hade gjorts genom dåvarande utrikesministern Wang Ching-wei.⁴⁶

Nu återvände generalissimus Chiang till sitt högkvarter i Loyang och övervakade förberedelserna för den nya kampanjen. Tjugo divisioner skulle, om så krävdes, föras till Nordväst. I slutet av november hade redan tio fullständiga, krigsutrustade divisioner koncentrerats i närheten av Tungkuan utanför det historiska pass som var inkörsporten till Shensi. Tågsätt med granater och förnödenheter vällde in i Sian. Stridsvagnar, pansarbilar, motorfordon stod beredda att följa efter.

Starkt nationalistiska känslor svepte genom landet, och japanerna krävde förbud av Nationella räddningsrörelsen, som de lastade för den anti-japanska agitationen. Nanking lovade det. Sju av organisationens mest prominenta ledare, vilka alla var respektabla medborgare – bl.a. en framstående bankir, en advokat, lärare och författare – arresterades. Samtidigt förbjöd regeringen fjorton nationellt folkliga tidskrifter. Strejker i de japanska fabrikerna i Shanghai, delvis som en patriotisk protest mot den japanska invasionen i Suiyuan, krossades också med avsevärd brutalitet av japanerna i samarbete med Kuomintang. När andra patriotiska strejker inträffade i Tsingtao, landsatte japanerna egna marinsoldater, arresterade de strejkande och ockuperade staden. Marinsoldaterna drogs tillbaka först sedan Chiang gått med på att i realiteten förbjuda alla framtida strejker i de japanska fabrikerna i Tsingtao.

Alla dessa händelser hade ytterligare verkningar i Nordväst. Under trycket från sina egna

⁴⁶ Wang blev senare chef för en japansk marionettregering.

officerare skickade Chang Hsuehliang i november ut sin berömda appell om att få förflyttas till Suiyuan-fronten. ”För att kunna kontrollera våra styrkor”, slutade budskapet, bör vi hålla löftet till dem om, att de, när tillfälle erbjuds, skall få förverkliga sin önskan om att kämpa mot fienden. I annat fall kommer de att betrakta inte bara mig utan också Ers Excellens som bedragare och inte längre lyda oss. Var vänlig ge order om att mobilisera åtminstone en del av, helst hela, Tungpei-armén för omedelbar avmarsch till Suiyuan för att förstärka dem, som utför det heliga värvet att bekämpa den japanska imperialismen där. Om så sker, kommer jag lika väl som mina mer än 100 000 soldater att följa Ers Excellens' ledning till slutet.” Den uppriktiga tonen i hela detta brev (publicerat av Nordvästra militärrådet i Sianfu den 2 januari 1937) och förhoppningen om att kunna återupprätta en armés förlorade prestige var överväldigande tydliga. Men Chiang avvisade förslaget. Han ville fortfarande att Tungpei-armén skulle bekämpa de röda.

Inte långt därefter flög marskalken till Loyang för att personligen upprepa kravet. Samtidigt inskred han till förmån för Nationella räddningsförbundets häktade ledare. Efter generalissimus Chiangs arrestering skildrade Chang Hsueh-liang detta samtal:

”Nyligen arresterade och fängslade generalissimus Chiang sju av Nationella räddningens ledare i Shanghai. Jag bad honom frige dessa ledare. Ingen av Nationella räddningens ledare är mina vänner eller anförvanter, och jag känner inte ens de flesta av dem. Men jag protesterade mot deras arrestering, därför att deras principer är desamma som mina. Mitt krav på att de skulle frigges avvisades. Jag sade då till Chiang: 'Er grymhet i behandlingen av folkets patriotiska rörelse är exakt densamma som Yuan Shihk'ais eller Chang Tsung-changs [krigsherrar, som hade kapitulerat för japanska krav två årtionden tidigare].”

Generalissimus Chiang svarade: 'Det är endast er åsikt. Jag är regeringen. Min handling var revolutionär.'

'Landsmän, tror ni på detta?'

Frågan besvarades med ett vredgat vrål bland de tusentals församlade personerna.”

Men Chang Hsueh-liangs resa till Loyang fick ett positivt resultat. Generalissimus Chiang gick med på att när han nästa gång kom till Sian, skulle han förklara sina planer och sin strategi i detalj för Tungpei-divisionens generaler. Unge Marskalken återvände och avvaktade otåligt sin överordnades andra besök. Men innan Chiang anlände, inträffade två händelser, som ytterligare hetsade upp Nordvästkina.

Den första var undertecknandet av den tysk-japanska antikommunistiska överenskommelsen och Italiens inofficiella anslutning till den. Italien hade redan stillatigande erkänt Japans erövring av Manchuriet, och i gengäld hade Japan erkänt Italiens kontroll över Abessinien. Italiens förbindelser med Manchukuo hade gjort Unge Marskalken rasande; han var barndomsvän med greve Cia-no. Då han fick denna nyhet, fördömde han både Ciano och Mussolini och svor på att krossa det italienska inflytandet i Kina. ”Detta innebär absolut slutet på den fascistiska rörelsen i Kina!” utropade han i ett tal till sina kadetter.

Likaså i november kom nyheten om den katastrof som drabbat Hu Tsung-nans berömda 1. armé, vilken den 21 lidit ett allvarligt nederlag mot de röda. General Hu, den skickligaste av Nankings taktiker, hade i veckor ryckt fram i norra Kansu nästan utan att stöta på motstånd. De röda hade långsamt dragit sig tillbaka och vägrat strid med undantag för smärre skärmytslingar. Men på olika sätt propagerade de bland Nanking-soldaterna om ”enhetsfronten”, sökte övertala dem att göra halt, utfärdade deklARATIONER om att Röda armén inte skulle anfälla några anti-japanska styrkor och uppmanade fienden att förena sig med dem för att bjuda Japan motstånd. ”Kineser får inte strida mot kineser!” Denna propaganda skulle visa sig högeligen effektiv.

General Hu drev på. De röda fortsatte att retirera ända tills de nästan nått Holienwan. De beslöt då att inte retirera ytterligare; fienden behövde en läxa. Fienden måste visas, att enhetsfronten också hade skarpa tänder. De vände plötsligt, manövrerade skickligt in general Hus soldater i en lössdalgång, omringade dem i skymningen, när luftbombardemangen hade upphört, och inledde nattetid en överrumplande frontalattack med stöd av bajonettanfall från båda flankerna. Det var nollgradigt, och de rödas bara händer var så frusna att de inte kunde slita bort säkringen från sina handgranater. Hundratals av dem gick in i de fientliga linjerna och använde sina handgranater som klubbor. Det häftiga anfallet, som leddes av Första armékåren, resulterade i fullständig nedkämpning och avvapning av två infanteribrigader och ett kavalleriregemente samtidigt som tusentals gevär och kulspurtor erövrades och ett regeringsregemente gick över till de röda. General Hu slog hastigt till reträtt och lämnade inom loppet av några få dagar ifrån sig allt territorium han ”erövrat” under en veckolång period.

Tungpei-generalerna måste ha varit roade. Var det inte just vad de sagt? Hade inte de röda större slagkraft än någonsin? Visade inte denna olycksbådande inledning till den nya kampanjen hur svår utrotningsprocessen skulle bli? Ett år, två år, tre – och hur skulle det bli? De skulle fortfarande strida mot de röda. Och Japan? Men den hårdnackade generalissimus Chiang, som var uppretad över sin bästa armés förödmjukelse, kritiserade general Hu och blev bara ännu mer stärkt i sin beslutsamhet att förgöra sin fiende sedan tio år tillbaka.

På denna händelsernas scen steg Chiang Kai-shek ur sitt flygplan på flygfältet i Sian den 7 december 1936.

Samtidigt hade viktiga ting inträffat både på de vänstra och högra scenhalvorna. Högre Tungpei-officerare hade kommit överens om att framställa ett gemensamt krav på att inbördeskriget skulle avbrytas och Japan bjudas motstånd. Överenskommelsen stöddes av en del officerare ur general Yang Hu-ch'engs armé; denne var pacificeringskommisarie i Shensi. General Yangs armé om cirka 40 000 man hade ännu mindre intresse än Tungpeistyrkorna av att fortsätta kriget mot de röda. Ty detta var Nankings krig och de såg ingen anledning till att förgöra sig själva mot de röda, av vilka många kom från Shensi som de. Också för dem var det ett skamligt krig när Japan var i färd med att invadera den angränsande provinsen Suiyuan. General Yangs soldater, kända som Hsipei Chun eller Nordvästarmén, hade några månader tidigare gjort gemensam sak med Tungpei-styrkorna och i hemlighet ingått vapenstillestånd med de röda.

Den väsentliga innebörden i allt detta måste med säkerhet ha varit känd för Chiang. Fast han inte hade några reguljära styrkor i Sian, hade det några månader tidigare anlant omkring 1 500 man ur Tredje gendarmeriet, ett regemente blåskjortor för s.k. ”specialtjänst”, ledd av hans brorson, general Chiang Hsiao-hsien, som kunde skryta med att ha bortfört, inspärrat och dödat hundratals radikaler. De hade upprättat spionagecentraler över hela provinsen och börjat arresteras och kidnappa påstådda kommunistiska studenter, politiska funktionärer och soldater. Shensis Nanking-utnämnde guvernör Sha Li-tzu hade befälet över huvudstadens polisstyrka. Eftersom varken Unge Marskalken eller Yang Huch'eng hade andra soldater än livvakter i staden, förde generalissimus Chiang i praktiken befälet där.

Denna situation bidrog till att framkalla ytterligare en händelse. Den 9, två dagar efter Chiangs ankomst, höll flera tusen studenter en anti-japansk demonstration och började marschera mot Lintung för att överlämna en petition till generalissimus Chiang. Guvernör Shao gav order om att den skulle skingras. Polisen, som fick bistånd av en del av Chiang Kai-sheks gendarmer, tog i med hårdhandskarna mot studenterna och öppnade vid ett tillfälle eld mot dem. Två studenter sårades, och eftersom de råkade vara söner till en Tungpei-officer, skapade skjutandet särskild upphetsning. Chang Hsueh-liang ingrep, stoppade striden, övertalade studenterna att återvända

till staden och gick med på att överlämna deras petition till generalissimus Chiang. Rasande gav Chiang Kai-shek Chang en reprimand för dennes ”illojalitet” att försöka ”representera *båda* parter”. Chiang Kai-shek har själv skrivit, att han betraktade denna incident som revoltens omedelbara orsak. Trots alla invändningar och varningar sammankallade generalissimus Chiang en generalstabskonferens den 10, då man formellt antog de definitiva planerna på att starta den sjätte kampanjen. En order om allmän mobilisering förbereddes för de Hsipei-, Tungpei- och Nanking-styrkor, som redan befann sig i Kansu och Shensi tillsammans med de Nanking-förband som avvaktade i Tungkuan. Det meddelades, att ordern skulle offentliggöras den 12. Det påpekades öppet, att om marskalk Chang vägrade lyda order, skulle hans styrkor avväpnas av Nanking-förband och han själv avskedas. General Chiang Ting-wen hade redan utnämnts som efterträdare till Chang Hsueh-liang som chef för Kommissionen för banditismens bekämpande. Samtidigt nåddes både Chang och Yang av rapporter om att blåskjortorna, tillsammans med polisen, hade gjort upp en ”svart lista” över kommunist sympatisörer i deras arméer; dessa skulle arresteras omedelbart efter det att mobiliseringsordern offentliggjorts.

Det var sålunda som kulmen på denna komplicerade kedja av händelser som Chang Hsueh-liang sammankallade ett möte med Tungpei- och Hsipei-arméernas divisionschefer klockan i o på kvällen den 11 december. Föregående dag hade hemliga order getts om att en Tungpei-division och ett regemente ur Yang Hu-ch'engs armé skulle förflyttas till Sianfus omgivning. Man antog nu beslutet, att dessa styrkor skulle ”arresteras” generalissimus Chiang och dennes stab. 170 000 soldaters myteri var ett faktum.

2. Generalissimus Chiang arresteras

Vad man än må säga om motiven eller de politiska krafterna som stod bakom, måste man erkänna, att den *teaterkupp* som iscensattes i Sian var briljant uträknad och genomförd. Inte ett knyst om upprorsmännens planer kom till deras fienders kännedom förrän det var för sent. Vid sextiden på morgonen den 12 december var hela affären över. Tungpei- och Hsipei-styrkorna hade tagit kontrollen över Sian. Blåskjortorna, som överrumplats medan de sov, hade avväpnats och arresterats; praktiskt taget hela generalstaben hade omringats i sitt högkvarter på Sians gästhem och inspärrats; guvernör Shao Li-tzu och polischefen var också fångar; stadens polisstyrka hade kapitulerat för myteristerna, och 50 Nanking-bombplan med piloter hade erövrats på flygfältet.

Men arresteringen av generalissimus Chiang blev en blodigare affär. Chiang Kai-shek bodde halvannan mil därifrån i Lintung, en berömd kurort, där alla andra gäster kastats ut. Till Lintung begav sig vid midnatt den tjugosexårige kapten Sun Ming-chiu, som var chef för Unge Marskalkens livvakt. Halvvägs dit hämtade han 200 Tungpei-soldater, och klockan tre på morgonen körde de in i Lintungs utkanter. Där väntade de till klockan fem, då den första lastbilen med omkring 15 man körde upp framför hotellet, anropades av vaktposterna och öppnade eld.

Tungpei-förtruppen fick snart förstärkning och kapten Sun ledde ett anfall mot generalissimus Chiangs residens. Fullständigt överrumplade tog livvakterna upp en kort strid – som dock var tillräckligt lång för att ge den överraskade Chiang möjlighet att fly. När kapten Sun trängde in i Chiangs sovrum, hade denne gett sig av. Sun tog med sig en styrka för att söka på den snötäckta bergsslutningen bakom kurorten. Så fann de generalissimus Chiangs personlige tjänare och kort därpå honom själv. Iförd endast en morgonrock över nattskjortan och med de bara händerna och fötterna sargade efter den snabba flykten uppför berget, skälvande i den bittra kölden och utan sina löständer satt denne hopkrupen i en grotta vid en stor klippa.

”Su Ming-chiu gjorde ställningssteg, och generalissimus Chiangs första ord var:

- Om du är min kamrat, så skjut mig och gör slut på alltihop! På detta svarade Sun:
- Vi kommer inte att skjuta. Vi ber er bara att leda vårt land mot Japan.

Chiang satt kvar på sin sten och sade mödosamt:

- Kalla hit marskalk Chang så skall jag komma ner.
- Marskalk Chang är inte här. Soldaterna gör uppror i staden. Vi har kommit för att beskydda er. Då föreföll Chiang mycket lättad och bad att få en häst, som kunde föra honom nedför berget.
- Vi har ingen häst här, sade Sun, men jag skall bära er nedför berget på min rygg.

Och han böjde knä framför Chiang. Efter någon tvekan accepterade Chiang och klättrade plågat upp på den unge officerens breda rygg. De tog sig högtidligt nedför sluttningen på detta sätt, eskorterade av soldater, tills en tjänare anlände med Chiangs skor. Den lilla gruppen klev in i en bil vid bergets fot och körde i väg till Sian.

– Förflutet är förflutet, sade Sun till honom. Från och med nu måste det bli en ny kinesisk politik. Vad tänker ni göra? ... Kinas enda angelägna uppgift är att bekämpa Japan. Detta är Nordväst-människornas synnerliga krav. Varför kämpar ni inte mot Japan utan ger order om att kämpa mot Röda armén i stället?

– Jag är det kinesiska folkets ledare, skrek Chiang. Jag representerar nationen. Jag anser att min politik är riktig.” (Ur en intervju med Sun Ming-chiu av James Bertram för *London Daily Herald*.)

En smula blodig men oböjd anlände generalissimus Chiang till staden, där han blev general Yang Hu-ch'engs och Unge Marskalkens ofrivillige gäst.

Samma dag som kuppen genomfördes undertecknade Tungpei- och Hsipei-arméernas alla divisionschefer ett cirkulärtelegram till olika provinsledare och till folket. Det korta budskapet förklarade, att ”för att stimulera hans uppvaknande” hade generalissimus Chiang ”ombetts att tills vidare stanna i Sianfu”. Samtidigt garanterades hans personliga säkerhet. De krav på ”nationens räddning”, som hade underställts Chiang, skickades ut per radio till nationen – men undertrycktes överallt i de Kuomintang-censurerade tidningarna. Detta var rebellernas åtta punkter:

1. Reorganisera Nanking-regeringen och låt alla partier gemensamt dela ansvaret för nationens räddning.
2. Stoppa omedelbart inbördeskriget och *anta politiken att bjuda Japan väpnat motstånd*.
3. Frige (de sju) ledarna för den patriotiska rörelsen i Shanghai.
4. Benåda alla politiska fångar.
5. Garantera folket mötesfrihet.
6. Garantera folkets rätt till patriotiska organisationer och politisk frihet.
7. Förverkliga dr Sun Yat-sens testamente.
8. Sammankalla omedelbart en Nationell räddningskonferens.

Till detta program gav kinesiska Röda armén, kinesiska sovjetregeringen och Kinas kommunistiska parti omedelbart sitt stöd. (Sju av de åtta punkterna motsvarande exakt det cirkulärtelegram, som skickats ut av kommunistpartiet och sovjetregeringen den 1 december 1936.) Några dagar senare sände Chang Hsueh-liang sitt privata flygplan till Pao An och detta återvände till Sian med tre röda delegater: militärrådets vice ordförande Chou En-lai, Yeh Chien-ying, stabschef för Östfrontsarmén, och Po Ku, ordförande i sovjetregeringens nordvästavdelning. Man sammankallade ett möte med delegater från Tungpei-, Hsipei- och Röda armén, och de tre grupperna blev öppet

allierade. Den 14 offentliggjordes ett tillkännagivande om att en Förenad anti-japansk armé hade bildats; denna bestod av omkring 130 000 Tungpei-soldater, 30 000 Hsipei-soldater och omkring 90 000 man ur Röda armén.

Chang Hsueh-liang valdes till ordförande i det förenade antijapanska militärrådet och Yang Huch'eng blev vice ordförande. Den 12 hade Tungpei-styrkor under general Yu Hsueh-chung genomfört en egen kupp mot centralregeringens ämbetsmän och styrkor i Lanchow, Kansu-provinsens huvudstad, och avväpnat Nanking-garnisonen där. I övriga Kansu hade de röda och manchuriska styrkorna tillsammans tagit kontrollen över alla viktiga kommunikationer genom att omringa omkring 50 000 Nanking-soldater i denna provins, varigenom rebellerna fick den effektiva makten i Shensi och Kansu.

Omedelbart efter denna incident marscherade Tungpei- och Hsipei-styrkor österut mot gränserna mellan Shensi och Shansi och Shensi och Honan på order av det nya militärrådet. Samma råd beordrade Röda armén att rycka söderut. Inom en vecka hade de röda flyttat sin "huvudstad" till Yen-an och ockuperade i praktiken hela norra Shensi ovanför Wei-floden. En röd förtrupp under P'eng Teh-huai förlades till San Yuan, endast fem mil från Sianfu. En annan kontingent om 10 000 röda under Hsu Hai-tung beredde sig att rycka fram mot gränsen mellan Shensi och Honan. De röda, nordöstliga och nordvästliga styrkorna stod skuldra vid skuldra utmed Shensi-gränsen. Medan dessa försvarsförberedelser framskred, utfärdade de tre arméerna bestämda deklARATIONER om att de var emot ett nytt inbördeskrig.

Åtgärder vidtogs genast för att förverkliga de åtta punkterna. Alla order om krig mot de röda upphävdes. Mer än 400 politiska fångar i Sianfu frigavs. Presscensuren upphävdes liksom alla förbud mot patriotiska (anti-japanska) organisationer. Hundratals studenter fick fria händer att arbeta bland befolkningen och byggde upp enhetsfrontsorganisationer i varje samhällsklass. De reste också omkring i byarna, där de började skola och beväpna jordbrukarna både politiskt och militärt. I armén genomförde de politiska medarbetarna en anti-japansk kampanj utan like. Massmöten hölls nästan dagligen.

Men nyheterna om dessa händelser tystades ned utanför nordvästprovinserna. Redaktörer som djävdes publicera någonting som emanerade från Sian, hotades, vilket t.o.m. den högt respekterade "Ta Kung Pao" påpekade, med omedelbar arrestering. Samtidigt vräkte Nankings propagandamaskineri ut en rökriddå som ytterligare förvirrade opinionen. Förstummad av nyheten sammankallade regeringen i Nanking först ett möte med Kuomintang's ständiga utskott, som omedelbart stämplade Chang Hsueh-liang som en rebell, avsatte honom från hans poster och krävde att generalissimus Chiang skulle frigges; i annat fall skulle straffoperationer inledas.

I tre dagar visste mycket få människor om Chiang Kai-shek var död eller levande – med undantag för nyhetsbyrån Associated Press, som meddelade, att Chang Hsueh-liang i radio hade skildrat hur och varför han dödat denne. Få människor visste exakt vad upprorsmakarna tänkte företa sig. Nanking skar av alla kommunikationer med Nordväst, vars tidningar och manifest brändes av censorerna.

Hundratals ord ströks i mina egna telegram. Jag gjorde flera försök att få ut Nordvästs åtta krav – vilket skulle ha kunnat bidra till att klargöra gåtan för västerländska läsare – men censorerna släppte inte igenom ett ord. Många av de utländska korrespondenterna var fullständigt okunniga om de senaste händelserna i Nordväst. Samtidigt som verkliga nyheter och fakta rigoröst förbjöds, släppte Kuomintang och dess anhängare ut puerila lögnar som fick Kina att framstå som ett större dårhus än det var – rebellerna skulle ha naglat fast polischefen vid stadsporten; de röda hade ockuperat Sian, där de plundrade och hängde upp röda fanor på murarna; Chang Hsueh-

liang hade mördats av sina egna. Nästan dagligen meddelade Nanking, att det förekommit upplopp i Sian. De röda förde bort pojkar och flickor. Kvinnorna blev ”allmän egendom”. Tungpei- och Hsipei-arméerna hade samt och synnerligen blivit banditer. Överallt förekom plundring. Chang Hsueh-liang krävde en lösensumma på 80 miljoner dollar för generalissimus Chiang. (Madame Chiang Kai-shek avvisade dessa rykten och skrev, att ”det aldrig var tal om pengar eller makt eller ställning”.)

Många av de vildaste ryktena härrörde från den japanska pressen i Kina och t.o.m. höga japanska ämbetsmän. Japanerna var särskilt påhittiga när det gällde fantasifulla ”ögonvitnesskildringar” om ”det röda hotet” i Sian. Japanerna avslöjade också ryska intriger bakom kuppen. Men de mötte propagandistiska övermän i Moskva-pressen. Izvestia och Pravda gick så långt i officiellt förnekande av ansvaret, i fördömande av Chang Hsueh-liang och i hyllningar till Chiang Kai-shek, att de hittade på en historia, som visade att Sian-affären hade inspirerats av Kinas förre premiärminister Wang Ching-wei och ”de japanska militaristerna” – vilket så totalt stred mot alla fakta, att inte ens den mest reaktionära pressen i Kina skulle ha vågat framföra det av rädsla för att göra sig löjlig. Lenin utropade en gång, att ”undanflykter kan tolereras, mina herrar, men bara till en viss gräns!”

Efter de första veckorna av Chiangs fångenskap visade sig Nankings bemödanden att tysta ned fakta föga effektiva. Det förekom läckor och därefter stora rämnor. Åttapunktsprogrammet publicerades vitt och brett i den hemliga pressen, och befolkningen började inse, att Nordväst inte hade för avsikt att starta ett inbördeskrig utan tvärtom att göra slut på det. Känslorna började sakta svänga över från att gälla en enskild militarists fruktan för sin säkerhet till fruktan för landets säkerhet. Ett inbördeskrig nu kunde inte rädda Chiang men däremot föröda Kina.

Intriger för att gripa makten hade börjat i Nanking med nyheten om Chiangs tillfångatagande. Krigsministern Ho Ying-ch'in, som stod Kuomintang's pro-japanska ”statsvetarklick” mycket nära det var mot denna som åttapunktsprogrammet främst vände sig – ivrade för en ”straffexpedition”. I detta stöddes general Ho helt och fullt av den pro-fascistiska Whampoa-klicken, blåskjortorna, Wang Ching-wei (ej-i-tjänst-) fraktionen, Västerbergens grupp, fraktionen C. C. (de båda C:na stod för Ch'en Li-fu och Ch'en Kuo-fu, bröder som behärskade Kuomintang's partiapparat) och Nankings tyska och italienska rådgivare. Deras fiender sade, att de alla såg en möjlighet att gripa makten genom att reducera de liberala, proamerikanska, probrittiska, proryska och enhetsfrontsgrupperna inom Kuomintang till politiska nollor. General Ho mobiliserade 20 Nanking-divisioner och förflyttade dem mot gränsen mellan Honan och Shensi. Han skickade flygdivisioner över Sianfu och gjorde nålsticksförsök med sitt infanteri mot rebellernas linjer. En del Nanking-plan (anti-japanska ”50-årsdags-gåvor” till generalissimus Chiang) bombade på försök Weinan och Huahsien innanför Shensi-gränsen och uppgavs ha dödat ett antal fabriksarbetare.

Den stora frågan var nu: kunde Chiang Kai-shek, t.o.m. i sin fångenskap i Sian, uppbåda tillräckligt stöd i Nanking för att förhindra ett utmattande krig, som med all sannolikhet skulle innebära: hans egen politiska – om än inte fysiska – undergång. I Nanking och Shanghai samlade hans svågrar – T.V. Soong, ordförande i Kinas Centralbank, och H. H. Kung, som var tjänsteför rättande premiärminister – och Madame Chiang dennes personliga anhängare och arbetade intensivt på att förhindra, att de mera reaktionära elementen i Nanking tog initiativet till en offensiv under benämningen ”antikommunistisk straffexpedition”.

Samtidigt skedde snabba förändringar i inställningen i Sian. Kort tid efter sitt tillfångatagande hade generalissimus Chiang börjat inse, att hans värsta ”förrädare” kanske inte befann sig i Sian utan i Nanking. När Chiang Kai-shek funderade över denna situation, måste han ha beslutat, att han inte ville bli den martyrs över vars döda kropp general Ho Ying-ch'in eller någon annan skulle

klättra till den diktatoriska makten.

3. Chiang, Chang och de röda

Kina var ingen parlamentarisk demokrati utan regerades av partiet och enskilda diktatorer. Mycket ofta återgick man i politiken till feodal praxis. Med pressen fullkomligt kvävd och befolkningen berövad medborgerliga rättigheter fanns det endast ett effektivt sätt att fördöma Peking eller förändra dess politik. Det var genom väpnat uppror, väpnad demonstration eller vad kineserna kallar ping chien – ”militär övertalning” – en beprövad politisk manövertaktik i Kina. Chang Hsueh-liang valde den förmodligen mest humana metoden att nå sitt syfte då han använde sig av direkt handling mot diktaturens chef. Det kostade ett minimum av människoliv och ett minimum av blod. Det var en feodal metod, men marskalken hade att göra med en personlighet vars roll i den halv-feodala politiken han förstod intuitivt. Eftersom det objektiva resultatet av Changs aktion var att ena Kina för att möta en nationell fara, kom de flesta kineser jag kände att betrakta Chang som en patriot.

Svävade Chiang Kai-shek någonsin i verkligt allvarlig fara?

Det förefaller så. Faran hotade inte från Unge Marskalken och inte från de röda. Möjligen från Yang Hu-ch'eng. Men alldeles säkert från de radikala yngre officerarna i Nordöst- och Nordväst-arméerna, de missnöjda och upproriska soldaterna och de organiserade och beväpnade massorna, som alla med en röst krävde att få ta hand om premiärministern. Resolutioner antogs av de unga officerarna med krav på massrättegång mot ”förrädaren” Chiang och dennes stab. Atmosfären i armén innebar definitivt att generalissimus Chiang skulle offras. Sällsamt nog föll det på kommunisternas lott att söka övertyga dem om att hans liv borde skonas.

Den kommunistiska politiken under Sian-incidenten blev aldrig helt klar. Många antog, att kommunisterna i triumferande hämnd för det årtionde av skoningslöst krig, som Chiang Kai-shek hade bedrivit mot dem, nu skulle kräva hans död. Många ansåg, att de skulle dra nytta av denna möjlighet att gå samman med Tungpei- och Hsipei-arméerna, storligen utvidga sin bas och utmana Nanking i en ny stor maktkamp. I stället krävde de inte bara en fredlig lösning och Chiang Kai-sheks frigivning utan också att han skulle återvända till ledarskapet i Nanking. Till och med Madame Chiang skrev, att ”tvärtemot vad man trodde i omvärlden, var de (de röda) inte intresserade av att hålla kvar generalissimus Chiang”. Men varför var de inte det? Ekonomiskt, politiskt, militärt, på alla sätt, hade de verkligen behov av fred i landet.

– Den kinesiska nationella befrielseörelsens seger, sade Mao Tse-tung, kommer att bli en del av världssocialismens seger, eftersom man för att besegra imperialismen i Kina måste förintna en av dess mäktigaste baser. Om Kina vinner oberoende, kommer världsrevolutionen att framskrida mycket snabbt. Om vårt land underkuvas av fienden, kommer vi att förlora allt. För ett folk som berövats sin nationella frihet är den revolutionära uppgiften inte omedelbar socialism utan kamp för oberoende. Vi kan inte ens diskutera kommunismen om vi är berövade ett land att förverkliga den i.

Det var sålunda väsentligen på denna tes som kommunisterna grundade sina enhetsfrontsförslag till Kuomintang också innan generalissimus Chiang tillfångatogs. I denna kris insåg de möjligheten att demonstrera uppriktigheten i erbjudandet. Om de inte haft något med arresteringen av Chiang Kai-shek att skaffa, hade de så mycket mer med upplösningen att göra.⁴⁷

⁴⁷ Fast kommunisterna ”inte hade något att göra” med Chiangs arrestering, hade personal i deras förbindelsegrupp i Sian troligen (låt vara mycket knapphändig) förhandskännedom om planen. Kapten Sun Ming-chiu, den unge

Omedelbart efter det händelsen blivit känd sammankallade sovjetregeringen och kommunistpartiet ett gemensamt möte, vid vilket man beslöt stödja åttapunktsprogrammet och delta i det förenade anti-japanska rådet. Snart därpå utfärdade de ett cirkulärtelegram ("Förslag om sammankallande av en fredskonferens", Pao An den 19 december 1936), som uttryckte en tro på att "Sianledarna agerat med patriotisk uppriktighet och glöd i hopp om att snabbt kunna formulera en nationell motståndspolitik mot Japan". Telegrammet fördömde kraftigt Ho Ying-ch'ins straffexpedition och förklarade, att "om ett inbördeskrig börjar, kommer hela nationen att störtas in i ett fullständigt kaos; de japanska roffarna kommer att dra fördel av detta och invadera vår nation, och slaveri blir vårt öde". För att säkra en fredlig lösning krävde de röda, att förhandlingar inleddes på fredsgrundval och att man sammankallade en fredskonferens med deltagande av alla partier, vid vilken man skulle diskutera programmet för ett enat nationellt motstånd mot Japan. Detta telegram antydde klart den politik, som följdes av de röda delegater, som marskalk Chang hade kallat till Sian.

Kort efter sin ankomst gav sig den kommunistiska delegationens chef Chou En-lai av för att träffa Chiang Kai-shek (i sin egen skildring nämner Chiang inte, att han samtalade med Chou En-lai). Man kan lätt föreställa sig vilken effekt detta möte måste ha haft på generalissimus Chiang. Alltjämt fysiskt svag och psykologiskt djupt skakad av sina upplevelser sades Chiang ha blivit blek av onda aningar, när Chou En-lai – hans f.d. politiske attaché, för vars huvud han en gång utlovat 880 000 dollar – kom in i rummet och vänligt hälsade honom. Han måste genast ha dragit slutsatsen att Röda armén trängt in i Sian och att han skulle överlämnas som fånge till den. Denna rädsla plågade också Madame Chiang Kai-sheks sköna huvud; hon sade att hon "kände, att destinationen (om Chiang bortfördes från Sian) var någonstans bakom de röda linjerna".

Men generalissimus Chiang befriades från denna misstanke av Chou och marskalken, vilka båda erkände honom som överbefälhavare och slog sig ned för att förklara kommunisternas inställning till landets kris. Chiang satt först kyligt tyst men tinade efterhand upp samtidigt som han för första gången efter ett decennium av krig mot kommunisterna lyssnade till deras förslag om att göra slut på kriget.

En principöverenskommelse föreföll ha nåtts före den 20 december. Följande utdrag ur den deklaration som marskalk Chang Hsueh-liang lämnade ut till den utländska pressen den 19, antydde att åtminstone han betraktade lösningen som i stort sett fullständig: "Generalissimus Chiangs förlängda uppehåll här beror icke på oss. Så snart Mr. Donald (en australier, som var

Tungpei-officer, vars soldater "arresterade" Chiang, befann sig under starkt kommunistiskt inflytande. Chang Hsueh-liang hade medlemmar av KKP:s centralkommitté i sitt högkvarter, och Wang Ping-nan var privatsekreterare åt general Yang Hu-ch'eng, vars soldater deltog i "arresteringen".

Den kommunistiska delegation, som sändes från Pao An för att förhandla omedelbart efter incidenten, bestod utöver Chou En-lai (som då var ordförande i den revolutionära militära kommittén) av Yeh Chien-ying, stabschef för anti-japanska röda armén, och Po Ku, "utrikesminister" i den provisoriska kommunistregeringen. Sedan denna bok publicerats, fick jag av Po Ku veta (1938), att Chou En-lai var den ende i deras delegation som träffade generalissimus Chiang i Sian. Po Ku sade, att det vid Chous enda korta besök inte undertecknades någon överenskommelse och Chiang hade i stort sett endast uttalat sig till förmån för ett slut på inbördeskriget, vilket Chou tolkade som ett moraliskt åtagande. Till deras besvikelse släppte Unge Marskalken kort efteråt generalissimus Chiang utan att informera Chou eller de andra kommunisterna. Enligt Po Ku hoppades de, att generalissimus Chiang skulle stanna i Sian så länge att man åtminstone kunde nå fram till konkreta förutsättningar för ett stillestånd och på denna grundval återupprätta en enhetsfront för nationellt motstånd. Ytterligare vittnesbörd om incidenten tyder på att kommunisterna i Yenan diskuterat en offentlig rättegång mot Chiang Kai-shek. Varje avsikt av detta slag övergavs med säkerhet sedan Stalin i ett budskap till kommunisterna hotat med att offentligt ta sin hand ifrån KKP om dessa inte krävde att Chiang frigavs oskadd, ett budskap som sades ha förargat Mao i högsta grad. Jag vet dock ingenting som stöder åsikten att Mao Tse-tung skulle ha krävt "avrättning" av generalissimus Chiang, en åsikt som Stuart Schram grundlöst tillskrivit mig i "Mao Tse-tung".

både Chiang Kai-sheks och Chang Hsueh-liangs förtrogne och Nankings förste emissarie till Sian sedan Madame Chiang insisterat på det) anlände hit i måndags och generalissimus Chiang hämtat sig något från sin naturliga indignation och vägran att tala, diskuterade han tämligen lugnt det problem vi alla står inför, och på tisdagen hade han i princip gått med på de punkter vi avsett ... i överensstämmelse med dr Sun Yat-sens testamente.

Jag telegraferade därför och välkomnade vem det vara månne från Nanking att komma och lyssna på generalissimus Chiangs åsikter och tillsammans med honom vidta nödvändiga försiktighetsåtgärder för att förhindra en utveckling av inbördeskriget. Generalissimus Chiang krävde naturligtvis med kraft att friges för att bege sig till Nanking, men samtidigt som jag personligen hade fullt förtroende för att generalissimus Chiang skulle hålla sina löften, var det omöjligt att riskera, att han efter sin ankomst till Nanking skulle övertalas att fortsätta inbördeskriget ... Han samtyckte emellertid till synpunkten, och sedan dess har han fåfängt väntat på att det skulle anlända någon från Nanking med kompetens att klara upp frågan (dvs. ge lämpliga garantier) så att generalissimus Chiang kan återvända till huvudstaden.

Det är allt. Det är underligt, att denna försening har inträffat. Om någon kommit, kunde Chiang ha återvänt för flera dagar sedan ...

Chang Hsueh-liang.”

(Detta telegram skickades från Sianfu den 19 december och var adresserat till London Times korrespondent i Shanghai, Frazer, med begäran att det skulle lämnas till andra korrespondenter. Nanking-censurerna stoppade det. En kopia lämnades också till Mr. Donald, som är källan för detta citat.)

Men allvarliga problem började uppstå bland de radikala yngre officerarna i Tungpei-armén. De hade fått ett starkt direkt inflytande i Changs militärråd och deras åsikter var av vikt. Påverkade av vreden inom den starka massrörelse, som nu spred sig genom Nordväst, var de de första att häftigt opponera mot att Chiang Kai-shek frigavs innan Nanking börjat genomföra åttapunktsprogrammet. I själva verket krävde de flesta av dem, att Chiang skulle ställas inför ”folkdomstol”, ett enormt massmöte som de planerade att sammankalla.

Risken för en sådan offentlig förödmjukelse hade också föresvävat Chiang. Ingen kände bättre än han potentialen i den rörelse som fått fotfäste i Nordväst, ty en liknande resning hade nästan överväldigat honom 1927. Chiangs karriär hade varit en enda oavbruten kamp mot ingrepp från det irriterande imperativ, som han kallade ”mob”. Om ”folkrättegång” talade t.o.m. vakterna omkring honom; Chiang har beskrivit hur han genom dörrspringan avlyssnade sina fångvaktares samtal, då dessa diskuterade hans öde: ”När jag hörde (orden) 'folkets dom' insåg jag, att det var en ondskefull komplott för att döda mig genom att använda mobben som ursäkt.”

Chiang Kai-shek räddades kanske från ytterligare förödmjukelse genom kommunisternas opposition mot alla sådana planer. Redan före Chous samtal med Chiang hade kommunisterna deklarerat, att de fått tillräckliga försäkningar från honom (bortsett från de försäkningar, som man kunde sluta sig till av den objektiva situationen) så att man kunde tro på att han, om han frigavs, skulle tvingas stoppa inbördeskriget och i största allmänhet genomföra hela ”enhetsfrontsprogrammet”. Men för att kunna göra det måste Chiangs ställning bevaras och han måste återvända till Nanking med bevarad prestige. Om han utsattes för en förnedrande ”folkrättegång”, skulle inbördeskriget oundvikligen utvecklas, ett årtiondes dödläge i kriget mellan de röda och Kuomintang skulle förlängas och förhoppningarna om en anti-japansk nationell front skjutas på framtiden. Det var en utsikt, som ingendera parten kunde hoppas vinna något på, men däremot skulle Kina bli lidande och endast Japan vinna. I varje fall förklarade de röda sin politik så för

mig.

Den 22 december hade flera emissarier och förhandlare från centralregeringen anlänt till Sian, bland dem T. V. Soong, ordförande i Nationalekonomiska rådet (och Chiangs svåger), inrikesministern, vice krigsministern, ordföranden i militärrådet, generalissimus Chiangs adjutant – liksom valda medlemmar av generalstaben, som hade ”kvarhållits” tillsammans med Chiang Kai-shek. De flesta av dem deltog i överläggningarna med Chang Hsueh-liang, Yang Hu-ch'eng, Chou En-lai och höga officerare i Tungpei-armén.

Den väsentliga innebörden i de åtta kraven var för dem som stödde dem alltefter deras betydelse:

1) slut på inbördeskriget och samarbete mellan Kuomintang och kommunisterna i (2) en definitiv politik av väpnat motstånd mot ytterligare japansk aggression, (3) avskedande av vissa ”pro-japanska” ämbetsmän i Nanking och beslut om aktiv diplomati r att skapa förtroeligare relationer (om möjligt allianser) med Storbritannien, Amerika och Sovjetunionen, (4) reorganisering av Tungpei- och Hsipei-arméerna till jämställdhet (politiskt och militärt) med Nanking-styrkorna, (5) större politisk frihet åt folket, och (6) skapandet av något slag av demokratisk politisk struktur i Nanking.

Detta föreföll vara huvudpunkterna i överenskommelsen mellan Chiang Kai-shek och Chang Hsueh-liang innan de lämnade Sian. Chiang gjorde också en personlig utfästelse om att det inte skulle bli något mer inbördeskrig. Med säkerhet var Chiang Kaishek fullständigt hederlig när han sade, att han inte undertecknat något dokument, och det finns inga bevis till stöd för påståendena att han gjorde det. Men fast Nanking och generalissimus Chiang behållit ”ansiktet”, skulle följande händelser visa att Unge Marskalken inte hade förlorat sitt alldeles förgäves.

Madame Chiangs ankomst den 22 påskyndade utan tvivel samtalen; och (vilket blev ytterst klart genom den livfulla skildring hon gav av de tre dagar hon tillbringade i Sian) hennes efterhängsenhet och bråk med Chang Hsueh-liang drev på generalissimus Chiangs frigivning. På samma sätt som hennes man hade jämfört sig med Jesus på korset identifierade sig Madame Chiang med en biblisk roll då hon sade, att ”Jehovah skall nu göra något nytt, det är: han skall låta kvinna beskydda man”. Den 25, då Madame Chiang längtansfullt undrade om ”jultomten skulle komma till Sian”, dök denne upp i Chang Hsueh-liangs gestalt; denne meddelade, att han segrat i alla diskussioner med sina officerare. Han skulle flyga dem tillbaka till Nanking samma dag. Och det gjorde han.

Slutligen följde den sista, häpnadsväckande, ansiktsräddande gesten. Marskalk Chang Hsueh-liang, som flög i sitt eget plan, följde med generalissimus Chiang till huvudstaden för att bestraffas!

4. ”Kontrapunkt”

Under de följande tre månaderna blev de flesta av de politiska förvecklingar som uppstått i Sian fullständigt lösta, och till sist hade scenen radikalt förändrats. Stora erövringar hade gjorts och segrar vunnits. Man hade också noterat stora förluster och bakslag. Men de dueller som utkämpades var som en kinesisk teaters mellan två krigare i gammal tid. De hävde ur sig blodtörstiga tjut och piskade vredgat luften utan att i själva verket ens snudda vid varandra. Sedan förloraren till sist erkänt sig besegrad genom att slött lägga sig en stund på golvet, tar han sig samman och linkar bort från scenen – ett värdigt vandrande lik.

Det var en sådan fascinerande skuggboxning, som pågick i Nanking. Alla ”vann”, bara historien drogs vid näsan.

– Rodnande av skam har jag följt er till huvudstaden för att motta det rimliga straff jag förtjänar för att därmed främja disciplinen, yttrade Chang Hsueh-liang till generalissimus Chiang omedelbart efter det de anlät till Nanking.

– På grund av bristande dygd och defekter i mina underordnades fostran, svarade Chiang galant, har en exempellös revolt brutit ut ... Då ni nu gett uttryck för ånger, kommer jag att begära, att de centrala myndigheterna vidtar lämpliga åtgärder för att återställa situationen.

Och vilka var dessa rehabiliteringsåtgärder? Hur storartat all stränghet ersattes med försoning, hur subtilt straff och gottgörelse avvägdes! Detta var ett mästerverk i kompromissens strategi, grundad på fullkomlig kunskap om hur det går till att skilja mellan vad kineserna kallar *yu shih wu ming*, ”verkligheten utan namn” och *yu ming wu shih*, ”namn utan verklighet”.

Chiangs första åtgärd efter återkomsten till Nanking var att offentliggöra en lång deklARATION, där han bekände sin oförmåga att förhindra revolten och sitt misslyckande som premiärminister. Han gav order om att alla regeringsstyrkor skulle dras tillbaka från Shensi – och höll sålunda löftet att förhindra inbördeskrig – och meddelade, att han beslutat avgå (han skulle upprepa det de traditionella tre gångerna). I verkligheten tog han inte sin avgång allvarligare än hans regering gjorde, ty den 29 december sammankallade han ett extraordinärt möte med centrala exekutivkommitténs ständiga utskott och ”krävde”, att det högsta Kuomintangorganet skulle göra följande: överlåta åt kommissionen för militära frågor (vars ordförande han var) att handha bestraffningen av Chang Hsueh-liang, uppdra åt kommissionen för militära frågor att lösa Nordväst-problemet, stoppa de militära operationerna mot rebellerna och avskaffa det högkvarter för ”straffexpeditionen”, som under Chiangs frånvaro hade upprättats för ett angrepp mot Sian. Hans ”rekommendationer” blev ”åttlydda”.

Den 31 december dömdes Chang Hsueh-liang av tribunalen (där Chiang inte var närvarande) till tio års fängelse och förlust av de medborgerliga rättigheterna på fem år. Följande dag blev han (benådad⁴⁸). Och hela tiden var han personlig gäst hos Chiang Kai-sheks svåger och representant i Sian, T. V. Soong. Den 6 januari avskaffades generalissimus Chiangs högkvarter för banditismens bekämpande (den antikommunistiska kampanjen). Två dagar senare var det redan känt, att marken gungade under den japansktalande, Japan-utbildade utrikesminister Chang Chun, en av de främsta i ”statsvetarklickern” i Kuomintang. Chan Chun hade varit Nordvästs främsta måltavla för anklagelserna mot ”pro-japanska” ämbetsmän i Nanking. Han ersattes av dr Wang Chunghui, en brittiskutbildad advokat och ledare för Ou-Mei P'ai, den anti-japanska ”europaisk-amerikanska” klick av Kuomintang-politiker, som Nordväst-juntan föredrog.

Återigen på Chiangs begäran sammankallades ett plenarmöte med Kuomintangs centrala exekutivkommitté den 15 februari. I det förflutna hade man lätt kunnat förutsäga dess funktioner och den hade begränsat sig till att legalisera partipolitiskt viktiga förändringar, vilka beslutats av de härskarklickar, som tillsammans utgjorde Chiang Kai-sheks diktatur. Vilka var de viktiga politiska förändringar som nu skulle genomföras? Hundratals resolutioner hade förberetts att läggas fram för denna upphöjda församling. Huvudparten handlade om ”nationens räddning”.

Under januari och början av februari var Chiang Kai-shek ”sjukskriven”. Han drog sig tillbaka med Chang Hsueh-liang för att vila upp sig i sitt hem i närheten av Fenghua, hans födelseort i Chekiang. Sedan hans avskedsansökan avvisats, upprepade han den. Skenbart fri från officiella plikter hade han emellertid fullständig kontroll över Nordväst-frågans lösning och över de förhandlingar som pågick med befälhavare i Tungpei-, Hsipei- och Röda armén.

⁴⁸ Chiang Kai-shek förlät aldrig Chang Hsueh-liang och frigav honom aldrig. 30 år senare var Chang alltså Chiang Kai-sheks personlige fånge på Taiwan.

Den 10 februari skickade kommunistpartiets centrala exekutivkommitté till nationalregeringen i Nanking och tredje plenarmötet ett historiskt telegram. Det gratulerade regeringen till Sian-affärens fredliga lösning och landets ”förestående fredliga enande”. Plenarmötet föreslogs fyra viktiga politiska förändringar: att göra slut på inbördeskriget, att garantera yttrande-, tryck- och mötesfrihet och att frige politiska fångar, att uttala sig för en nationell plan för motstånd mot den japanska aggressionen och att återvända till ”de tre principerna” i dr Sun Yat-sens testamente.

Om dessa förslag antogs formellt eller i det väsentliga, förklarade sig kommunisterna redo att i syfte att ”påskynda det nationella enandet och motståndet mot Japan” upphöra med alla försök att störta regeringen och anta följande politik: (1) ändra Röda arméns namn till ”Nationella revolutionära armén” och ställa den under befäl av Chiang Kai-sheks kommission för militära frågor, (2) ändra sovjetregeringens namn till ”republiken Kinas speciella regionala regering”, (3) införa en ”helt demokratisk” (representativ) form av regering inom sovjetdistrikten och (4) upphöra med markkonfiskation och inrikta folkets ansträngningar på den nationella räddningens uppgifter – dvs. anti-Nipponism.

Men när plenarmötet sammanträdde den 15 februari, brydde man sig formellt inte om banditernas telegram. Man hade mycket viktigare saker för sig. I sitt första tal till sessionen återgav Chiang Kai-shek än en gång i (för honom) lidelsefulla ordalag hela historien om fångenskapen i Sian. Dramatiskt beskrev han hur han vägrat underteckna något löfte om att uppfylla rebellernas krav. Han berättade också om hur rebellerna omvänts till hans egna åsikter och rördes till tårar av de patriotiska uppenbarelserna i sin konfiskerade dagbok. Och först sedan han sagt detta, underställde han på ett mycket nonchalant och föraktfullt sätt sessionen rebellernas åtta krav. Sessionen försäkrade generalissimus Chiang om sitt fulla förtroende, avslog hans tredje avskedsansökan, fördömde Chang Hsueh-liang och avvisade lika nonchalant och föraktfullt de fräcka kraven.

Men på sitt väl inövade sätt genomförde centrala exekutivkommittén ändå saker och ting på eget initiativ. Det kanske mest betydelsefulla var öppningsanförandet av Wang Ching-wei, Chiangs närmaste man i partiledningen. För första gången sedan antiröda krigens början höll kamrat Wang ett tal i vilket han inte sade, att ”inrikes pacifiering” (utrotande av kommunismen) var landets viktigaste problem och i vilket han inte upprepade sin berömda fras om ”motstånd efter enande”. Den ”främsta fråga” landet nu stod inför var, sade han, ”återerövrandet av de förlorade territorierna”. Dessutom antog sessionen faktiskt resolutioner om att börja återerövra östra Hopei och norra Chahar och avskaffa det av Japan skapade ”autonoma” Hopei-Chahar-rådet. Innebörden var helt enkelt, att ytterligare japansk aggression i Kina skulle möta väpnat motstånd från Nankings sida. Men detta var ett stort steg framåt.

För det andra beslöt centrala exekutivkommittén, återigen på premiärministerns rekommendation, att till den 2 november sammankalla den länge uppskjutna ”folkkongressen”, som skulle ”in-viga” demokratin i Kina. Viktigare var, att ständiga utskottet fick befogenhet att revidera kongressens stadgar för att utöka representationen till att gälla ”alla grupper”. Generalissimus Chiang meddelade – återigen genom Wang Ching-wei – att det andra stora problem som nationen stod inför var att snabbt genomföra demokratin.

Den sista sessionsdagen gjorde Chiang Kai-shek slutligen ett uttalande, i vilket han utlovade större yttrandefrihet för alla utom förrädare – och han sade ingenting om ”intellektuella banditer”. Han lovade också ”frige politiska fångar, som visar ånger”. Mycket tyst och stilla gick det ut en order till pressen om att epitet som ”röd bandit” och ”kommunistbandit” inte längre fick användas. Några fångelser började släppa ut en smärre rännil av de mest betydande offren.

Liksom i efterklokhet offentliggjordes den 21 februari, den historiska sessionens sista dag, ett

långt manifest, som skenbart fördömde kommunisterna. Historien om tio års brott och vandalism rekapitulerades. Var det inte uppenbart, att allt tal om ”försoning” med stråtrövare, tjuvar och mördare var otänkbart? Men allt detta skjutande med det tunga artilleriet var i själva verket en förberedelse för de fredsvillkor som – till högerens ytterliga avsky – avslutade manifestet.

Vilka var dessa förslag? Sessionen erbjöd kommunisterna en möjlighet ”att börja ett nytt liv” på fyra villkor: (1) att Röda armén avskaffades och inkorporerades med nationalarmén, (2) att ”sovjetrepubliken” upplöstes, (3) att man upphörde med den kommunistiska propagandan, som var diametralt motsatt dr Sun Yat-sens ”tre principer” och (4) att man övergav klasskampen. Fastän i ”kapitulations-” och inte ”samarbetstermer” hade Kuomintang alltså accepterat de rödas grundval för förhandlingar om ”försoning”. Lägg märke till, att dessa villkor alltjämt lät de röda sköta sin lilla autonoma stat, sin egen armé, sina organisationer, sitt parti och sitt ”maximi-program” för framtiden. I varje fall kunde de röda hoppas på det. Och det gjorde de också. Ty den 15 mars utfärdade kommunistpartiet, sovjetregeringen och Röda armén ett långt manifest som begärde att förhandlingar med Nanking skulle inledas.

Vilket var syftet med alla dessa sammansatta manövrer av Chiang? Uppenbarligen var de så skickligt vävda, att de stämde oppositionen gunstig utan att försvaga vare sig hans eller Nankings prestige. Lästa i rätt ordning visade hans order och uttalanden liksom plenarsessionens resolutioner, att han delvis tillfredsställde de politiska kraven från alla oppositionsgrupper – precis lagom för att splittra deras solidaritet och beslutsamhet då det gällde att trotsa honom men inte så mycket att det framkallade en revolt inom Kuomintang. Inbördeskriget hade stoppats, och det var tydligt, att Nanking till sist tagit på sig uppgiften att bjuda Japan väpnat motstånd. Löften om större politisk frihet hade givits och ett definitivt datum fastställs för ”demokratins” förverkligande. Slutligen hade en formel föreslagits, genom vilken Kuomintang och kommunisterna kunde leva tillsammans åtminstone i väpnat stillestånd om än inte ”samarbete”. Samtidigt hade regeringen nominellt avvisat rebellernas krav och kommunisternas förslag om ”samarbete”. Det var fantastiskt alltihop.

Man bör lägga märke till att dessa försoningsgester genomdrevs av Chiang Kai-shek trots avsevärt motstånd i Nanking och efter en oerhörd personlig chock, som kunde ha förbittrat och bringat en mindre förutseende person i obalans och drivit honom till brådstörtade hämndeaktioner – vilket Chiangs rasande anhängare i Nanking faktiskt krävde. Men Chiang var slugare än de. Det var sant genial politisk strategi att inte ignorera de löften han givit i Sian, att inte vidta omedelbara, öppna hämndeåtgärder mot sina fångvaktare, att taktfullt utveckla en politik, som kombinerade den precis rätta portionen hotelser med nödvändiga uppmjukande eftergifter. På detta sätt lyckades han slutligen bryta upp Nordväst-blocket (hans första syfte) och förflyttade fredligt Tungpei-armén från Shensi till Anhui och Honan samtidigt som general Yang Hu-ch'engs Hsipei-armé reorganiserades under centralt befäl. I februari lyckades Nanking-styrkorna ockupera Sian med omgivningarna utan störningar eller opposition och under de följande månaderna inledde Chiang – med kanonerna vid gränserna – sina förhandlingar med kommunisterna.

5. Auld Lang Syne?

Under Sian-incidenten hade Röda armén ockuperat stora nya områden. I Shensi behärskade den nu större delen av provinsen, inklusive nästan allting norr om floden Wei. I dess omkring femtio distrikt – ett område på 95-115 000 kvadratkilometer eller grovt räknat dubbla Österrike – kontrollerade de röda det största enhetliga område, som de någonsin behärskat. Men det var fattigt, med mycket begränsade utvecklingsmöjligheter och glest befolkat (kanske mindre än 2

miljoner invånare).

Strategiskt var området ytterst viktigt. Därifrån kunde de röda vid behov blockera handelsvägarna till Centralasien eller kanske senare själva upprätta direkta förbindelser med kinesiska Turkestan (Sinkiang) eller Yttre Mongoliet. Det var den ena av de båda kinesiska gränser och försörjningskällor som Japan inte kunde blockera. Mer än halva kinesiska Turkestan, som var grovt räknat 880 000 kvadratkilometer, styrdes av en krigsherre, som föreföll sympatiskt inställd till de kinesiska röda och till Sovjetunionen. Nordöst om det: Yttre Mongoliet, ytterligare i 400 000 kvadratkilometer – tidigare i beroendeställning till Kina och där kinesisk överhöghet alltjämt nominellt erkändes till och med av Ryssland – befann sig nu slutgiltigt under de röda fanorna till följd av den militärallians (ömsesidig försvarspakt), som ingåtts med Sovjetunionen 1936.

Dessa tre områden av kommunistkontroll i ”Storkina” utgjorde tillsammans en tredjedel av det tidigare kinesiska kejsardömet. Det som skilde dem åt var politiskt tvetydiga buffertdistrikt befolkade av mongoler, muslimer och gränsfolk, vilkas band med Nanking var sköra och för vilka hotet om japansk erövring blev en allt starkare realitet. Dessa områden kunde senare inlemmas i den ”anti-japanska enhetsfronten” och komma under sovjetinflytande. Det kunde bli en ofantlig framtida röd bas, som sträckte sig från Centralasien och Mongoliet in i Nordvästkinas hjärta. Men hela detta rike var underutvecklat, en del av det bestod av ofruktbar stäpp och öken, med dåliga kommunikationer och gles befolkning. Det kunde bli en avgörande faktor i östpolitiken endast i nära förbund med de avancerade industriella och militära basområdena i antingen Sovjetunionen eller Centralkina – eller båda.

De kinesiska rödas omedelbara vinster begränsades till följande: slut på inbördeskriget, viss liberalisering och tolerans i Nankings inrikespolitik, hårdnande attityd mot Japan och partiella lättnader för sovjetdistrikten efter deras långa isolering. Efter förhandlingarna mellan general Chang Chung, generalissimus Chiangs emissarie i Sian, och Chou En-lai, de rödas delegat där, skedde en rad viktiga förändringar i april, maj och juni. Den ekonomiska blockaden hävdes. Handelsförbindelser upprättades mellan de röda distrikten och omvärlden. Ännu viktigare var att kommunikationerna mellan de båda områdena i all stillhet återupprättades. Vid gränserna korsades Röda stjärnan och Kuomintang's Vita sol i symbolisk förening.

Post- och telegrafförbindelserna öppnades åter delvis. De röda köpte en mängd amerikanska lastbilar i Sian och startade busstrafik mellan de viktigaste orterna i området. Teknisk materiel av alla slag började strömma in. Dyrbarast för kommunisterna var böckerna. Ett nytt Lu Hsun-bibliotek öppnades i Yenan, och för att fylla det skickade kommunistiska kamrater i hela landet tonvis med ny litteratur. Hundratals unga kinesiska kommunister flyttade från storstäderna till Yenan, den nya huvudstaden i norra Shensi. I maj hade redan över 2 000 studenter skrivits in vid Röda universitetet (som döpts om till ”Anti-japanska universitetet”) och vid den kommunistiska partiskolan studerade omkring 500. Bland dem fanns mongoler, muslimer, tibetaner, taiwaner och krigare från miao- och lolo-folket. Tjogtals studerade vid tekniska yrkesskolor.

Entusiastiska unga radikaler lika väl som partiveteraner kom farande från alla delar av Kina; en del hade vandrat till fots långa sträckor. I juli var ansökningarna, trots studentlivets hårda villkor, så många, att man inte kunde härbärgera fler. Tjogtals fick vända för att komma tillbaka nästa termin, då de röda var beredda att ta emot 5 000. Många utbildade tekniker anlände också och fick arbete som lärare eller inom den ”uppbyggnadsplan” som nu inleddes. I detta låg fredens kanske mest direkta välsignelse: en bas där man fritt kunde fostra, utrusta och disciplinera nya kadrer till revolutionen och det anti-japanska kriget.

Naturligtvis fortsatte Kuomintang att noga övervaka de rödas förbindelser med omvärlden.

Kommunisternas rörelsefrihet var större nu men ännu inte öppet erkänd. Många grupper av icke-kommunistiska intellektuella anlände också till det röda Kina för att undersöka förhållandena där – och många av dem stannade för att arbeta. I juni skickade Kuomintang självt i hemlighet en halvofficiell grupp under ledning av Hsiao Hua för att besöka den röda huvudstaden. De reste omkring i sovjetdistrikten och höll lämpliga rödaktiga anti-japanska tal vid stora massmöten. De prisade den förnyade anti-imperialistiska enhetsfronten mellan kommunisterna och Kuomintang. Men ingenting av detta fick komma ut i Kuomintang-pressen.

Förhållandena i Kuomintang-områdena förbättrades också för Lenins lärjungar. Kommunistpartiet var alltså formellt olagligt, men det blev möjligt att utvidga dess inflytande och bredda dess organisation, eftersom förtrycket minskade något. En liten men stadig ström av politiska fångar frigavs från fängelserna. Specialgendarmerna, blåskjortorna, fortsatte att spionera på kommunisterna, men kidnappningar och tortyr upphörde. Man lät förstå, att blåskjortornas verksamhet hädanefter framför allt skulle inriktas på ”pro-japanska förrädare”. Ett antal av de sistnämnda arresterades och flera kinesiska agenter i Japans sold rapporterades ha blivit avrättade.

Mot eftergifter var sovjeterna i maj beredda att ändra namnet till specialregioner och Röda armén hade begärt att få införlivas med nationalförsvarsstyrkorna som ”Nationella revolutionära armén”. Stora ”allkinesiska” möten med parti- och röda armédelegater sammankallades i maj och juni. Beslut antogs om metoder med vilka den nya politiken, som uppmanade till samarbete med Kuomintang, skulle kunna genomföras. Vid dessa möten hängde porträtt av Lenin, Marx, Stalin, Mao Tse-tung, Chu Teh och andra röda ledare sida vid sida med Chiang Kai-shek och Sun Yat-sen.

De viktigaste förändringarna i den röda politiken var, att man upphörde med att konfiskera godsägarmark, stoppade den Nanking- och Kuomintangfientliga propagandan och utlovade jämlika rättigheter och allmän rösträtt åt alla medborgare, oberoende av klassursprung. Att man upphörde med markkonfiskationen innebar inte att man återlämnade mark till godsägarna i de områden där reformen redan hade genomförts, utan det var en förpliktelse om att överge praxis i de distrikt, som nyligen kommit under kommunistisk kontroll. (Den nya jordpolitiken skulle emellertid komma att straffbeskatta godsägarna och i praktiken favorisera snedrepresentationen i de ”demokratiska” politiska organisationerna de fattiga bönderna. Inte vid någon tidpunkt ens under de första månaderna av det kortlivade tvåpartisamarbetet upphörde kommunisterna med att propagera för sin sak eller förkastade sitt grundläggande marxistiska program.)

Å sin sida gick generalissimus Chiang med på att betrakta sovjetdistrikten som en del av ”nationalförsvarsområdet” och att betala i motsvarande grad. Den första utbetalningen till de röda (500 000 dollar) gjordes strax efter Chiang Kai-sheks återkomst till Nanking. En del av Kuomintang-pengarna användes till att omsätta sovjetvalutan och att köpa industrivaror till kooperativen och annan utrustning. Det exakta månatliga anslaget från Nanking förhandlade man alltså om, och det gällde också hela den definitiva överenskommelsen för ett framtida samarbete – medan den japanska invasionens stormmoln hopade sig i Norr.

I juni skickade generalissimus Chiang sitt privatplan till Sian för att hämta de rödas chefsdelegat Chou En-lai, som flög till Kuling, Kinas sommarhuvudstad. Där hade Chou ytterligare samtal med Chiang Kai-shek och medlemmar av kabinettet. Bland de punkter som diskuterades var kommunisternas krav på representation i folkkongressen, vilken skulle anta en ”demokratisk” konstitution i november. Det rapporterades, att man nått en överenskommelse enligt vilken ”Specialregionen” skulle få välja nio delegater.

Dessa delegater skulle med all sannolikhet inte gå under benämningen ”kommunister”. Nanking hade inte öppet erkänt det s.k. omgiftet. Man föredrog att snarare betrakta dem som en konkubin, vars ärbarhet ännu återstod att bevisa och som man av diplomatiska skäl borde tala så litet som möjligt om utanför familjekretsen. Men även denna hemliga mesallians var en häpnadsväckande och öppen utmaning mot Japan som varit otänkbar bara några månader tidigare. Under tiden hade Japans eget erbjudande (genom mäklaren Hirota) om ett respektabelt ”anti-rött äktenskap” med Nanking slutgiltigt avvisats. (Kärnan i Japans förslag gick ut på att göra Kina till ett slags satellitpartner i Rom-Berlin-Tokyo-alliansen.) Det var kanske ett sista och slutgiltigt tecken på att Nankings utrikespolitik hade undergått en fundamental förändring.

Allt detta föreföll många observatörer vara en ytterligt obegriplig utgång, och man gjorde allvarliga misstag i analysen. Efter ett årtionde av de mest häftiga inbördeskrig brast de röda och vita plötsligt ut i ”Auld Lang Syne”. Vad var innebörden? Hade de röda blivit vita och de vita röda? Nej. Men någon måste väl ha segrat och någon förlorat? Ja, Kina hade segrat, Japan förlorat. Ty det föreföll som om en slutgiltig uppgörelse i den djupt komplicerade inrikeskampen än en gång hade uppskjutits på grund av en tredje faktor – den japanska imperialismen.

6. Röda horisonter

Det fanns en gång en fulländad statsvetare vid namn Lenin. ”Historien i allmänhet”, skrev han, ”och revolutionernas historia i synnerhet är alltid rikare till sitt innehåll, mer skiftande, mer mångsidig, livfull och 'subtil' än den mest avancerade klassens bästa partier och mest klassmedvetna förtrupp kan föreställa sig. Detta är begripligt, eftersom den bästa förtruppen uttrycker tiotusendens klassmedvetande, vilja, passion och fantasi medan revolutioner på sin höjdpunkt och i sitt bruk av alla mänskliga resurser genomförs med klassmedvetandet, viljan, passionen och fantasin hos tiotals miljoner, som drivs framåt av den mest akuta klasskamp.”

På vilket sätt hade den kinesiska historien visat sig rikare till sitt innehåll, mer skiftande, mer mångsidig, mer livfull och ”subtil” än de kommunistiska teoretikerna förutsett omkring ett årtionde tidigare? Eller mer specifikt: varför hade Röda armén misslyckats med att ta makten i Kina? För att försöka sig på ett svar måste man åter klart hålla i minnet den kommunistiska uppfattningen av den kinesiska revolutionen och dess huvudsyften.

Kommunisterna sade, att den kinesiska kapitalistklassen inte var en verklig bourgeoisie utan en ”kolonial bourgeoisie”. Den var ”kompradorklass”, en utväxt av den utländska finans och monopolkapitalism som den främst tjänade. Den var för svag för att leda revolutionen. Den kunde nå sin egen frihets förutsättningar endast om den anti-imperialistiska rörelsen gjorde slut på den irländska dominansen. Men endast arbetarna och bönderna kunde föra en sådan revolution till slutlig seger. Och kommunisterna girade inte för avsikt att låta arbetarna och bönderna överlämna denna segers frukter till de neokapitalister, som på detta sätt skulle släppas lösa, vilket skett i Frankrike, Tyskland, Italien – överallt utom i Ryssland. I stället skulle de behålla makten med hjälp av ett slags NEP, en kort epok av ”kontrollerad kapitalism” och därefter en period av statskapitalism, till sist följd av snabb övergång till socialistiskt byggande med Sovjetunionens hjälp. Allt detta fanns klart antytt i ”Den kinesiska sovjetrepublikens grundlag.”

– Syftet med att driva ut imperialismen och nedkämpa Kuomintang, upprepade Mao Tsetung 1934, är att ena Kina, genomföra den borgerliga demokratiska revolutionen och göra det möjligt att styra denna revolution in i ett högre stadium av socialistisk revolution. Detta är sovjetens uppgift.

På Stora revolutionens (1925-27) höjdpunkt fanns den nödvändiga revolutionära andan både

bland bondemassorna och proletariatet. Men det var mycket som var olika den situation som hade framkallat ryska revolutionen. En av dessa skillnader var stor. Feodala kvarlevor var till och med mer uttalade i Ryssland än i Kina, men Kina var ett halvkolonialt land, en ”förtryckt nation”, medan Ryssland var imperialistiskt, en ”förtryckarnation”. I ryska revolutionen hade proletariatet endast en klass att besegra, dess egen inhemska borgerligt-imperialistiska klass, medan den kinesiska revolutionen måste kämpa mot en inhemsk fiende med kluven personlighet – dess egen gryende bourgeoisie och den utländska imperialismens förskansade intressen. Teoretiskt väntade sig de kinesiska kommunisterna i början, att deras fiendes dubbelnatur skulle neutraliseras av deras eget angrepps dubbla natur, ett angrepp, som skulle få stöd av världens ”proletära allierade” och ”Sovjetunionens arbetande folk”.

Nästan hälften av Kinas alla industriarbetare trängdes i Shanghai inom skotthåll för de största världsmakternas kanonbåtar. I Tientsin, Tsingtao, Shanghai, Hankow, Hongkong, Kowloon och andra imperialistiska sfärer befann sig troligen tre fjärdedelar av Kinas samtliga industriarbetare. Shanghai utgjorde den klassiska prototypen. Här fanns brittiska, amerikanska, franska, japanska, italienska och kinesiska soldater, matrosar och poliser, alla världsimperialismens krafter kombinerade med inhemsk gangsterism och komprador-bourgeoisie, de mest degenererade elementen i det kinesiska samhället, som ”samarbetade” när det gällde att svänga batongerna över de obehövade arbetarna.

Dessa arbetare nekades yttrande-, mötes- och organisationsfrihet. Det var knappast tänkbart att mobilisera industriproletariatet i Kina till politisk aktion så länge det dubbla systemet med inhemska och utländska polisiär makt upprätthölls. Endast en gång historien – 1927 – hade det brutits, då Chiang Kai-shek under några dagar använde sig av arbetarna för att säkra segern över de nordliga krigsherrarna. Men omedelbart därpå krossades de i ett demoraliserande blodbad med de utländska makternas välsignelse och finansiell hjälp av utländska kapitalister.

Nanking-regimen kunde räkna med de säkra industriella baser, som hölls av de utländska makterna i fördragshamnarna – och med deras styrkor, kanoner, kryssare, fastlandspolis, flodkanon-båtar – liksom med deras rikedom, press, propaganda och spioner. Det spelade ingen roll, att dessa makter mycket sällan direkt deltagit i verkliga krigshandlingar mot Röda armén. De dök upp då det blev nödvändigt. Men deras viktigaste tjänster var polisövervakning av industriarbetarna, att förse Nanking med ammunition och flygplan och delta i en konspiration, som självbelåtet förnekade själva förekomsten av ett inbördeskrig genom det enkla tricket att kalla kommunisterna för ”banditer”, varför det irriterande problemet med ”noninterventionskommittéer” (som i fallet Spanien) aldrig fick uppstå.

Kommunistledarna tvingades falla tillbaka på landsbygdsdistrikten, där sovjetrörelsen behöll den proletära klassmedvetenhetens syften och ideologi samtidigt som den i praktiken tog formen av en nationell social revolution baserad på bönderna. I landsbygdsområdena hoppades de röda slutligen kunna bygga upp en tillräcklig styrka för att angripa städer där det utländska inflyandet var mindre fast etablerat och senare – med hjälp av världsproletariatet, hoppades de – belägra de utländska makternas citadell i fördragshamnarna.

Men medan imperialistmakterna var den kinesiska bourgeoisieens objektiva allierade mot kommunismen, materialiserades aldrig det bistånd kommunisterna väntat sig från världsproletariatet. Fast det i Kommunistiska internationals program klart erkändes, att framgångsrika proletära rörelser i halvkoloniala länder som Kina ”blir möjliga endast om direkt stöd erhålls från de länder, i vilka proletariatets diktatur har upprättats” (dvs. Sovjetunionen), gav Sovjetunionen inte de kinesiska kamraterna utlovad ”hjälp och bistånd från proletariatets diktatur” i någon grad som motsvarade behovet. Tvärtom hade det stora bistånd – på gränsen till

intervention – som Sovjetunionen lämnade Chiang Kai-shek fram till 1927, syftet att hjälpa honom till makten – fast det samtidigt bidrog till att skapa den revolutionära oppositionen inom Röda arméörelsen. Naturligtvis blev direkt hjälp till de kinesiska kommunisterna efter 1927 helt oförenlig med Sovjetunionens inställning – ty det skulle ha inneburit att man riskerade internationellt krig och satte hela programmet för socialismens byggande i ett land på spel. Ändå måste det påpekas, att denna faktors inflytande på den kinesiska revolutionen var mycket stort.

Utan materiell hjälp från utländska allierade fortsatte de kinesiska kommunisterna att ensamma kämpa för ”den borgerliga revolutionens hegemoni” i tron att djupgående förändringar i inrikespolitiken och den internationella politiken skulle frigöra nya krafter till deras förmån. De tog helt fel.

Kuomintang's makt förblev relativt säkrad i storstäderna men i byarna utvecklades den endast sakta. Paradoxalt – och dialektiskt – kunde borgerlighetens landsbygdsanemi spåras tillbaka till samma källa som den för Nankings styrka i städerna – den utländska imperialismen. Ty medan imperialismen var angelägen om ”samarbete” för att förhindra eller krossa uppror eller möjlighet till uppror i städerna sysslade den – huvudsakligen Japan – med att kassera in avgifterna för denna tjänst i form av nya tillgrepp av territorium (Manchuriet, Jehol, Chahar och östra Hopei), nya koncessioner och ny rikedom, som tillhörde Kina. De stora bördor Nanking-regeringen fått bära under den senaste fasen av imperialistisk aggression gjorde att Kuomintang inte kunde genomföra de nödvändiga kapitalistiska ”reformerna” i landsbygdsområdena – bankverksamhet, förbättrade kommunikationer, centraliserad skatteuppbörd och polismakt etc. – tillräckligt snabbt för att förhindra att missnöje och revolter spred sig. Genom en jordreform lyckades de röda tillfredsställa en avsevärd bondeopinions krav, ta ledningen över en del av Kinas landsbygd och till och med bygga upp flera mäktiga baser med nästan rent agrar ekonomi. Men samtidigt kunde de inte växa sig starkare i städerna, som alltjämt var fiendens stödområde.

I denna situation ansåg kommunisterna, att Kuomintang's angrepp mot sovjeterna förhindrade det kinesiska folkets ”nationella befrielse” genom att fördriva japanerna och att Kuomintang's ovillighet att försvara landet avslöjade ledningens konkursmässighet. Men de uppretade nationalisterna replikerade, att kommunisternas försök att störta regeringen hindrade dem från att bjuda Japan motstånd samtidigt som den fortsatta ”röda banditismen” i det inre av landet trots en allvarlig nationell kris försenade genomförandet av inrikesreformer. Härav kom sig det speciella dödläget, den fundamentala vanmakten under denna period av den kinesiska revolutionen.

Under detta årtionde blev det imperialistiska trycket efterhand så allvarligt – och det japanska priset för att skydda kompradorernas intressen i städerna så väldigt – att det började neutralisera klassantagonismerna mellan bourgeoisiens och godsägarnas parti Kuomintang och Kungch'antang, arbetarnas och böndernas parti. Det var på grund därav – och de händelser, som har beskrivits i föregående kapitel – som Kuomintang och kommunistpartiet efter ett årtionde av oavbrutet krig alltså lyckades enas om en syntes, som kom till uttryck på det högre planet: i gemensam antagonism mot den japanska imperialismen. Denna enighet var inte stabil, inte permanent, den kunde brytas upp närhelst de interna motsättningarna kom att väga tyngre än de yttre. Men den inledde en ny era.

Efter ett årtionde av klasskrig hade kommunisterna tvingats att temporärt överge sin tes om att den borgerligt demokratiska rörelsen kunde utvecklas ”endast under proletariats hegemoni”. I stället förklarade man, att *endast* ”en union av alla klasser” kunde uppnå dessa syften. Dess praktiska betydelse var ett klart erkännande av den *nuvarande* Kuomintang-ledningen – synonym med makten – i revolutionen. För de röda var det naturligtvis ”en stor reträtt”, vilket Mao Tse-tung också frankt hade medgett, från Kiangsi-tiden, då de stred för att ”konsolidera arbetarnas

och böndernas diktatur, utsträcka diktaturen till hela landet och mobilisera, organisera och beväpna sovjeterna och massorna till strid i detta revolutionära krig”. Den väpnade kampen om den omedelbara makten hade upphört. De kommunistiska slagorden blev följande: att stödja centralregeringen, påskynda det fredliga enandet under Nanking, förverkliga den borgerliga demokratin och organisera hela nationen till motstånd mot Japan.

De praktiska vinsterna av dessa eftergifter har redan diskuterats. Men vilka garantier hade kommunisterna för att dessa vins-ter kunde behållas? Vilka garantier fanns det för att världsfreden kunde bevaras, att den utlovade demokratin skulle förverkligas och att motståndspolitiken mot Japan skulle bli varaktig?

Under sådana perioder ”är det”, skrev Lenin, ”nödvändigt att kombinera den mest strikta lojalitet mot kommunismens idéer med förmågan att göra nödvändiga kompromisser, ändra kurs, göra överenskommelser, sicksackmanövrer, reträtter osv.” Och fast de kinesiska kommunisterna alltså genomförde denna stora förändring i strategin, trodde de alltså att det nu var möjligt att genomföra striden i en betydligt förmånligare atmosfär än tidigare. Det hade, som Mao Tse-tung sade, varit ”ett utbyte av eftergifter”, ett utbyte för vilket ”det fanns bestämda gränser”.

Han fortsatte: ”Kommunistpartiet behåller ledningen över problemen i sovjetdistrikten och Röda armén, bibehåller sitt oberoende och sin frihet att kritisera i förbindelserna med Kuomintang. På dessa punkter kan inga eftergifter göras ... Kommunistpartiet kommer aldrig att överge socialismen och kommunismen som mål, det komiker fortfarande att genomgå den borgerliga revolutionens demokratiska stadium för att nå socialismens och kommunismens stadier. Kommunistpartiet behåller sitt eget program och sin egen politik.”

Det var helt klart, att Kuomintang i fullaste utsträckning skulle utnyttja fördelarna av den nya kommunistiska politiken gentemot detta parti. Med Nankings auktoritet erkänd av det enda politiska parti i Kina, som kunde konkurrera, skulle Chiang Kai-shek fortsätta att vidga sin militära och ekonomiska makt i perifera områden, där krigsherreflyttandet alltså var starkt, områden som Kwangsi, Yunnan, Kweichow och Szechwan. Samtidigt som han förbättrade sin militära position kring de röda, skulle han tilltvinga sig politiska eftergifter från dem i utbyte mot en tillfällig tolerans. Slutligen hoppades han genom skicklig kombination av politisk och ekonomisk taktik kunna försvaga dem politiskt så att han, när stunden var mogen att kräva deras fullständiga kapitulation (som han otvivelaktigt fortfarande eftersträvade), skulle kunna isolera Röda armén, bryta sönder den på grundval av inre politiska meningsskiljaktigheter och behandla de motsträviga spillrorna som ett rent regionalt militärt problem.

De röda hyste inga illusioner på den punkten. De hade inte heller några illusioner om att löftet om ”demokrati” skulle uppfyllas utan fortsatt aktiv opposition från deras sida. Inget diktatoriskt parti i historien har någonsin gett upp sin makt annat än efter det hårdaste tryck, och Kuomintang skulle inte bli något undantag. Att ens uppnå den ”demokratiska” åtgärd, som nu ställts i utsikt, hade varit omöjligt utan de tio åren av väpnad opposition. Utan denna skulle i själva verket ingen ”demokrati” ha behövts och ingen statsmakt med den grad av centralisering, som man nu börjat bevittna i Kina, hade varit tänkbar. Ty folkregeringens framväxt var liksom den moderna statens eget mognande en manifestation av behovet av en kraft och mekanism, där det gällde att söka dämpa de motsättningar, som är inneboende i det kapitalistiska samhället – de grundläggande klassmotsättningarna.

Dessa motsättningar i Kina minskade inte utan tilltog snabbt, och allteftersom de skärptes, måste staten uppmärksamma dem. Själva den uppnådda inrikesfreden tvingade Nanking att tänka över en bredare representation för de sociala grupperna. Detta innebar inte, att det var sannolikt att

Kuomintang tyst och stilla skulle underteckna sin egen dödsdom genom att förverkliga en genuin borgerlig demokrati och tillåta kommunistpartiet att konkurrera i öppna valkampanjer (ty det var mycket möjligt att enbart böndernas röster skulle ge kommunisterna en förkrossande majoritet), fastän detta var vad kommunisterna och andra partier krävde och skulle fortsätta att agitera för. Men det innebar faktiskt, att man inom den lilla minoritet, som hade monopol på national-ekonomi och polismakten, i någon mån måste uppmärksamma bondekraven. Den preliminära eftergiften att ge sovjetområdena representation i nationalkongressen var ett tecken på detta.

Den centripetala spridningen av de ekonomiska, politiska och sociala intressena, den såkallade "enandets" process – just de åtgärder, som utgjorde systemet – krävde samtidigt, att de av självbevaringsdrift fäste vikt vid allt bredare grupper för att söka lösa det olösliga: den djupnande konflikten mellan klassintressena. Och ju mer Nanking strävade efter att representera skilda och bredare klassintressen i hela landet, ju närmare den kom demokratin – desto mer tvingades man söka sig till en självbevaringslösning genom att bjuda motstånd mot Japans allt girigare krav.

Garantierna för ökat kommunistiskt inflytande, mot framtida utrotningskampanjer, fanns därför enligt kommunisterna inbyggda i de organiska ekonomiska, sociala och politiska relationerna i landet – just de som hade lett fram till den nuvarande situationen. Det var först och främst fråga om ett omfattande folkligt krav bland både de beväpnade och obeväpnade massorna på fort satt inrikes enighet, förbättrade levnadsvillkor, folkregering och motstånd mot Japan i en gemensam kamp för nationell frihet. För det andra fanns kommunistpartiets "garantier" i den ledning det fortsatt kunde ge rörelsen för dessa krav i hela landet och i kommunistpartiets faktiska militära och politiska stridsförmåga.

Våren 1937 fick det tillfälligt minskande japanska trycket mot Kina, en paus i invasionen av Inre Mongoliet, inledandet av anglo-japanska överläggningar om "samarbete i Kina" och brittiska regeringens förhoppningar att kunna utverka en kinesisk-japansk överenskommelse och en "fundamental fred" i Fjärran östern – allt detta fick somliga människor att fråga sig, om inte den kommunistiska bedömningen av den politiska scenen var felaktig. Var det inte hänsynlös spekulation att hänga upp en strategi på att ett nära förestående kinesisk-japanskt krig var centralt oundvikligt? Nu, då fred inom landet uppnåtts, nu, då de röda upphört med sina försök att störta Kuomintang, vände Japan faktiskt ett försonligt anlete mot Nanking, hävdade man. Japans imperialister insåg, att de hade drivit den kinesiska bourgeoisien alltför långt och alltför snabbt längs kapitulationens väg med resultatet att Kinas klasskrig upplöstes i allmänt hat mot Japan. De ansåg det klokt att bedriva en ny och vänskaplig politik gentemot den kinesiska bourgeoisien för att på nytt få fria händer att blanda sig i en inrikeskonflikt. Och ett sådant närmande mellan

Tokyo och Nanking skulle krossa kommunisternas politiska inflytande, som alltför kraftigt baserade sig på k'ang jih – rörelsen "bjud-motstånd-mot-Japan".

Men historiens flod måste söka sitt utlopp enligt dynamikens lagar. Den kan inte tvingas tillbaka till sina källflöden. Japan kunde inte återgå till en statisk politik i Kina ens om Japans skickligaste ledare insåg den bjudande nödvändigheten att göra halt. Och denna röda föräning föreföll helt bekräftas genom Liuko-chiao-incidenten den 8 juli. Japanska styrkor, som (helt olagligt) höll "midnattsmanöver" på kinesiskt territorium i staden Wanping halvannan mil väster om Peking, hävdade, att de blivit beskjutna av kinesiska järnvägsvakter. Incidenten gav japanska armén en förevändning. I mitten av juli hade japanerna dragit samman omkring 10 000 man i området Peking-Tientsin och ställt nya imperialistiska krav; att kapitulera för dessa skulle i praktiken innebära, att man accepterade ett japanskt protektorat i Nordkina.

Kommunisternas uppfattning av situationen var att det tilltagande kravet på motstånd – inte bara

här utan överallt, där nya aggressionshandlingar inträffade – skulle tvinga Chiang Kai-sheks regim att inta en ståndpunkt, som innebar, att om inte Japan lade om sin politik och gottgjorde det förflutna, skulle det inte finnas någon annan utväg än krig. Vilket innebar, att det inte fanns någon annan utväg. Och kommunisterna fortsatte att tolka detta krig inte bara som en kamp för nationellt oberoende utan också som en revolutionär rörelse, ”eftersom kamp mot imperialismen i Kina innebär förintandet av en av dess mäktigaste baser” och eftersom den *kinesiska revolutionens seger själv ”kommer att motsvara det kinesiska folkets seger mot den japanska aggressionen”* (Mao Tse-tung). Enligt Maos analys av den politiskt-ekonomiska spänningen i Japan, Kina och hela världen kunde denna uppgörelse om människoöden inte uppskjutas någon väsentligare tid.

De röda förutsåg, att det i detta krig skulle bli nödvändigt att beväpna, utrusta, utbilda och mobilisera tiotals miljoner människor i en kamp, som skulle tjäna det dubbla kirurgiska syftet att avlägsna imperialismens yttre böld och klassförtryckets inre kräftsvulst. Som de uppfattade det, skulle ett sådant krig endast kunna föras genom den allra bredaste mobilisering av massorna och skapande av en högpolitiserad armé. Och ett sådant krig kunde endast vinnas under en ytterst avancerad revolutionär ledning. Det kunde inledas av bourgeoisie. Det skulle endast avslutas av de revolutionära arbetarna och bönderna. Så snart folket verkligen beväpnats och organiserats i ofantlig skala, skulle kommunisterna göra allt som stod i deras makt för att vinna en avgörande seger över Japan. De skulle marschera tillsammans med Kuomintang så länge detta parti ledde motståndet. Men de skulle vara beredda att överta denna ledning närhelst regeringen vacklade, blev ”defaitistisk” och visade tendenser att underkasta sig Japan – vilket de förutsåg skulle inträffa snart efter de första stora förlusterna i kriget.

Sannolikt insåg Nanking-regimen till fullo dessa kommunistiska syften och skulle därför söka efter varje möjlig kompromisslösning; de skulle, om de kunde undvika de interna konsekvenserna, göra ytterligare eftergifter till Japan, åtminstone tills oddsen föreföll mycket stora för regimen inte bara att gå in i kriget med kraft utan också att klara sig ur det med denna kraft intakt och med den inre revolutionen alltjämt vilande. Men kommunisterna var tillräckligt tillfreds med sin egen analys av historiens gång och nöjda med den kurs de valt för färden framåt genom händelser, som skulle tvinga Nanking att välja ståndpunkt för att överleva. De förutsåg, att Nanking kunde fortsätta att vackla och Japan fortsätta att finta och manövrera på myriader olika sätt tills den yttersta antagonism nåddes mellan den japanska imperialismens intressen och Kinas (yttre) nationella intressen samt mellan de kinesiska och japanska massorna och deras godsägare och adel som interna härskare, tills det ögonblick var inne, då alla fysiska begränsningar och allt förtryck blev extremt outhärdliga, historiens barriärer bröts ned, den mäktiga katastrof, som uppammats av imperialismen, släpptes lös, Frankenstein-lik, för att förgöra imperialismen och syndafloden svepte fram.

På så sätt ”grävde kapitalismen sin egen grav” och på så sätt skulle imperialism förgöra imperialism, eftersom endast ett stort imperialistiskt krig skulle frigöra de krafter som kunde ställa de asiatiska massorna under vapen och innebära utbildning, politisk erfarenhet, organisationsfrihet och dödlig försvagning av den inre polismakten, som var nödvändiga förutsättningar för varje tänkbart framgångsrikt maktövertagande inom en inte alltför avlägsen framtid. Om de ”väpnade massorna” då skulle följa kommunisternas ledning, berodde på många skilda och oförutsägbara faktorer – främst inre faktorer men Också faktorer som politiken i Amerika, Storbritannien, Frankrike, Tyskland och Italien och i mycket stor utsträckning på Sovjetunionens politik. Och detta trodde jag var konturerna av den kommunistiska framtidsbilden medan Kina väntade på att Japan skulle slå till. Låt vara att man inte höll med om allt, men i varje fall föreföll det säkert att vad Lenin skrivit mer än tjugo år tidigare alltjämt var sant: ”Vilket öde

som än kommer att drabba den stora kinesiska revolutionen, som olika 'civiliserade' hyenor nu vässar sina tänder mot, så kommer ingen makt i världen att kunna återinföra det gamla slaveriet i Asien eller från jordens yta utplåna den heroiska demokratin hos folkmassorna i de asiatiska och halvasiatiska länderna.”

Och ytterligare en sak föreföll lika säker. Inte heller skulle de demokratiska, socialistiska idéer, för vilka tiotusentals ungdomar redan hade dött i Kina, eller krafterna bakom dem kunna förgöras.

Rörelsen för social revolution i Kina kunde lida nederlag, tillfälligt retirera, för en tid förefalla att tyna, göra omfattande förändringar i sin taktik för att svara mot omedelbara krav och syften, t.o.m. för en tid dränkas, tvingas under jord, men den skulle fort.. sätta att mogna och i en eller annan form slutligen segra, helt enkelt därför att de grundläggande förutsättningarna för den i sig rymde den dynamiska nödvändigheten av seger.

Epilog 1944

Vad hände kineserna i denna bok under de sju åren efter Liukochiao-incidenten, då Japan i juli 1937 inledde sitt försök att erövra Kina? Tidens gång hade bekräftat Mao Tse-tungs och andra kommunistiska ledares bedömning, att det viktigaste omedelbara målet för den revolutionära rörelsen var att uppnå nationell enighet för kamp mot Japan.

I detta perspektiv framstod Sian-incidenten nu som en händelse av avgörande betydelse i den samtida kinesiska historien. Få mindes hur nära det varit att Kina kommit med i anti-Komintern-pakten strax före Sian-affären, men det stod nu helt klart, att Tokyos och Nankings vägar slutgiltigt skildes efter den. Sian säkerställde, att Kina hamnade på den anti-fascistiska sidan i den kommande världskampen.

I andra avseenden hade tiden bekräftat giltigheten i de idéer som de revolutionärer, vilkas historia skildrats på dessa sidor, hade kämpat och dött för. Det hade gett de överlevande ofantlig prestige och kraftigt ökade anhängarskaror under det långa eldprov som nu närmade sig sitt slut. En revolutionär rörelse kräver av sina ledare förmågan att en smula före alla andra veta vad som kommer att hända, och i detta avseende hade Mao Tsetung varit så framgångsrik, att miljoner kineser nu hade lika stort förtroende för hans omdöme som för Chiang Kai-sheks.

Vad de flesta kineser än tyckte om kommunisterna och det dessa representerade, måste de erkänna, att Mao Tsetung riktigt analyserat de inre och internationella krafter som var inblandade och korrekt beskrivit den allmänna form i vilka händelserna skulle komma. Inbördeskriget tog slut och kommunistpartiet och Röda armén inte bara överlevde utan stärktes. Maos förmodan, att en del av Kuomintang på ett visst stadium av kriget skulle förråda Kina och bli en japansk marionett hade man länge avvisat med avsmak, men efter KMT:s vicechef Wang Ching-weis avhopp kunde det inte förnekas, att Mao djupt förstått de motstridiga elementen inom centralregeringen.

Åter förutsåg Mao, att kriget skulle bli långt och svårt, och detta måste ha varit ett av de få tillfällen i historien då en talesman för väpnad kamp inte lovade sina anhängare snabb seger. Hans uppriktighet tog på förhand loven av det slags defaitism som lever på svikna illusioner. Å andra sidan bidrog Mao till att bygga upp ett varaktigare självförtroende i nationen genom att riktigt bedöma den enorma uthålligheten hos Kinas egna mänskliga och materiella resurser då dessa mobiliserats på revolutionärt sätt. Och han antydde den strategi och taktik, som Kina måste bruka ända tills det nationella kriget flöt samman med världskriget, inklusive japanska angrepp mot britterna, fransmännen, holländarna och amerikanerna, vilket han hävdade var oundvikligt under en period, då många européer och amerikaner tänkte annorlunda.

1944 ledde kommunisterna i Nordkina den utan jämförelse största gerillaorganisationen i världen. Från Yangtzedalen till den mongoliska stäppen och bergen och floderna i södra Manchuriet bildade tusentals byar bakom de japanska linjerna mönstret för detta ”folkkrig”. Dess organisatörer var ungdomar som främst inspirerats och utbildats av 18. armégruppen – de kombinerade 8. och Nya 4. arméerna. Dessa styrkor leddes av Chu Teh, P'eng Teh-huai och andra veteraner ur den f.d. Röda armén, som nu hade ett fantastiskt rekord i fråga om att överleva och växa under sjutton år av svåra inbördes- och nationella krig.

Utländska observatörer, som besökte gerilladistriktet 1943, bedömde att 18. armégruppen bakom de japanska linjerna hade organiserat och primitivt utbildat en milis på omkring 7 miljoner man. Dessa utgjorde reserver till de stridande huvudförbanden. Dessutom uppgavs det finnas omkring 12 miljoner medlemmar av olika anti-japanska föreningar, vilka bidrog till att klä, livnära, inlogera, utrusta och transportera de reguljära trupperna och som var deras ögon och öron. Officiella data visade partisanpenetration i 455 hsien eller distrikt i norra Kina och i 52 800 byar med en befolkning på mer än 60 miljoner. Mellan tre femtedelar och två tredjedelar av det s.k. erövrade territoriet befann sig största delen av tiden i gerillans händer.

I nästan sju år hade japanerna försökt utplåna dessa oförtröttliga fiender. 8. armén hade 1937 knappt 60 000 man och band endast några japanska divisioner. Men denna förtrupp mångfaldigades i varje riktning. I 1944 var mer än hälften av Japans 350 000 man i det egentliga Kina (utom Manchuriet) och omkring 200 000 marionettsoldater i färd med att försvara befästa områden mot 18. armégruppen och engagerade i straffexpeditioner mot den. Japanska militärrapporter beräknade dess styrka till 500 000-600 000 man.

I var och en av de provinser, som ockuperades av japanerna och omfattade en tre gånger större yta än Frankrikes, hade partisanerna upprättat by- och distriktsråd. De hade bildat fyra ”gränsregeringar” i basområden som de höll kriget igenom utom med korta avbrott, och var och en av dessa regionala regeringar representerade befriade områden i flera angränsande provinser. Dessa bakom-linjen-regimer fullgjorde nästan alla en normal administrations uppgifter. De hade eget postverk och egna radioförbindelser. De publicerade egna tidningar, tidskrifter och böcker. De upprätthöll ett omfattande skolsystem och genomdrev en reformlagstiftning som erkände jämlikhet mellan könen och allmän rösträtt för vuxna. De reglerade arrenden, drev in skatt, kontrollerade handeln och gav ut egna pengar, skötte industrier och ett stort antal experimentjordbruk, vidgade jordbrukskrediterna, hade ett system för spannmålsransonering och hade på flera platser genomfört stora skogsplanteringsprojekt.

Den försvarsperimeter som hölls av de japanska styrkorna i Kina 1944 hade stabiliserats redan före slutet av 1939. När fienden ursprungligen trängde in i provinserna, hade de flesta av Kuomintang-regeringens ämbetsmän dragit sig tillbaka väster- och söderut. Den administrativa byråkratin bröt samman. I storstäderna ersattes den med japaner och deras kinesiska marionetter, men i städerna och byarna i inlandet, i luckorna mellan de fientliga garnisonerna, fanns ett slags politiskt vakuum. In i detta tillfälliga vakuum förflyttades Kinas f.d. Röda armé – med vapen, lärare och tro på folkets styrka.

Denna rörelse började med generalissimus Chiangs tysta medgivande. Som vi sett möjliggjordes den främst av att marskalk Chang Hsueh-liang ”anhöll” generalissimus Chiang i Sian för att övertala honom att sluta strida mot de röda och gå samman med dem mot Japan. Sedan japanerna invaderat norra Kina, nåddes en överenskommelse, som gjorde slut på ett decennium av inbördeskrig. Den förutsatte, att Röda armén skulle inkorporeras med de nationella styrkorna, att sovjeterna skulle upphöra till förmån För en regim, där alla klasser blev representerade och att kommunisterna skulle överge slagorden om klasskrig och upphöra med att konfiskera och

omfördela mark. De nordliga röda styrkorna övergav den röda flaggan och den röda stjärnan och gick med på beteckningen ”8. armén”. Sydöst om Shanghai omgrupperades 1938 andra röda förband under generalerna Yeh Ting och Han ring till ”Nya 4. armén”.

Både Kuomintang och Kungch'antang framställde sig nu som legitima arvtagare till den kinesiska republikens grundare dr Sun Yat-sen. Båda hade stött honom i början av revolutionen. Men inte heller efter 1937 fanns det någon överenskommelse om hur man skulle använda Sun Yat-sens ”Tre principer” (”nationalism, levnadsstandard och demokrati”). Kommunisterna betraktade alltjämt Sun som en socialrevolutionär och krävde en radikal tolkning av hans principer. Kort sagt önskade de en ”genomgripande demokratisk revolution” med jämlikhet i fråga om jordäggande, allmän rösträtt och en konstitutionell regering, som upprättade en folkets makt, varmed de avsåg kommunistpartiet och slutligen ”proletariatets diktatur”. Eftersom Kuomintang alltjämt fick sitt främsta stöd inom landet från godsägarklassen, var detta parti naturligt motståndare till radikala jordreformer. I allmänhet ville man hålla de ekonomiska och politiska relationerna intakta och påtvinga den gamla kinesiska halvfeodala strukturen sin diktatur. Om man erkände andra partiers laglighet och skiljaktiga tolkningar och speciellt om man gick med på rösträtt för vuxna skulle denna struktur nästan säkert gå under.

Medan frågorna om klassmakt och om statens och samhällets slutliga form för tillfället fick anstå, kom kommunisterna och nationalisterna till sist överens om ”nationalismens” princip när Japan invaderade landet. De röda tog därefter militära order från generalissimus Chiang. 1937 skickade han dem till fronten i Nordkina, där många Kuomintang-ledare hoppades att de röda skulle bli uppslukade av den japanska kampanjen. Men de upplöstes inte som fallet var med många av de nordliga krigsherrarna. De mötte angreppet och besegrades i städerna, men i stället för att retirera eller kapitulera drog de sig tillbaka till byarna och bergen och fortsatte striderna.

Genom att infiltrera alla de nordliga provinserna med erfarna partisanledare och politiska organisatörer enrollerade de snart värdefulla förstärkningar i den allt bredare floden av flyktingar från städerna: studenter, arbetare och olika yrkesverksamma, bl.a. en del intellektuella, som tillhörde de icke-kommunistiska liberala partier, vilka länge varit förbjudna av både de kinesiska och japanska regimerna; avskurna från underhållsområdet hamnade hela divisioner av besegrade kinesiska soldater under röd ledning. I norra Kina förlorade min-t'uan sin centrala ledning och sammanhållning när de nationalistiska reguljära förbanden födrevs av japanerna. Deras godsägar- och adelskassörer flydde eller stannade för att göra affärer med japanerna, och milisen tvingades bli marionettstyrkor åt japanerna eller måste fly till Chiang Kaisheks territorium eller ansluta sig till de kommunistledda partisanerna. *Japan hjälpte kommunisterna genom att förinta eller demoralisera hela det polisiära systemet på landsbygden, med vilket den gamla alliansen mellan landsbygdens godsägare och adel och städernas egendomsägande hade upprätthållits.* I början var det upplösningen av detta polissystem snarare än segrarna över japanerna som möjliggjorde 8. arméns snabba expansion. Deras eldkraft växte stadigt. 1939 hade deras fästen redan blivit så formidabla, att japanerna tvingades sätta igång generaloffensiver mot dem. Dessa hade därefter pågått halvårsvis.

Det första partisanregementet inom helt ockuperat territorium sattes upp i bergen i nordöstra Shansi öster om Gula floden och omfattade områden så långt norrut som Jehol eller Inre Mongoliet. En annan regim med huvudort i sydöstra Shansi ledde operationer på återerövrat territorium, som sträckte sig 50 mil genom södra Hopei och Shantung österut till Gula havet. En tredje gränsregion med centrum i norra Kiangsu, norr om Shanghai, kontrollerades av Nya 4. armén med nära 100 000 man. En fjärde regional regering upprättades i berglandet norr om Yangtzeffoden ovanför Hankow, där gränserna mellan Anhui och Hupeh omger Honans sydspets.

De politiska och militära metoder, som användes för att organisera folket, hade lånat mycket från de gamla sovjetdistrikten i norra Shensi. Sedan sovjetregeringen avskaffats 1937, hade den efterträtts av en ”regering för gränsregionen Shensi-Kansu-Ning-hsia”, och staden Yen-an, ”de kinesiska partisanernas moder”, blev dess huvudstad. Jag besökte Yen-an på nytt 1939 sedan den nya regeringen bildats. Den blev kvar till 1944, då regionen skars av genom Kuomintang's militära blockad.

På andra sidan Gula floden, bakom de japanska linjerna, var det sociala, politiska och ekonomiska livets organisation naturligtvis svårare än i Yen-an, men på det hela taget var målen, om än inte alltid graden av framgång, jämförbara. Fast tidningskorrespondenterna i det fria Kina inte hade möjlighet att undersöka områdena Shansi och Hopei, gav de utlänningar, som på flykt undan japanerna sökte sig fram genom gerillaterritoriet, ganska fullständiga skildringar av det system som rådde. Bland dessa observatörer var professor William Band från den berömda amerikanska missionärsinstitutionen Yenching-universitetet, som jag kände sedan mina föreläsningar där 1934-35. En annan var professor Michael Lindsay, också han vid Yenching, vars rapport publicerades i tidskriften ”Amerasia” 1944. Det var den mest omfattande skildring av partisanområdena som nådde omvärlden på åtskillig tid.

Enligt professor Lindsay bildades partisanregeringarna av personer, som nominerats direkt av folket och dess organisationer.

De kinesiska partisanerna hade som mål att upprätta en enhetsfront av alla grupper och därför begränsade kommunistpartiet sina egna medlemmar till en tredjedel av det totala antalet i varje organ. Denna speciella politik genomfördes kraftfullt. Syftet var att ge representation i regeringen åt både godsägare (med undantag för icke bofasta godsägare) och köpmän men framför allt att utveckla politiska ledare bland fattigbönderna och arbetarna. Det var enligt partisanledarna ”fostran i demokrati genom att praktisera demokrati”.

I massorganisationerna fanns emellertid inga begränsningar av den kommunistiska ledningen, och dessa organisationer var gerillasoldaternas senor och liv. De omfattade enskilda förbund eller föreningar för jordbrukare, arbetare, ungdom, barn och kvinnor, och i var och en fanns miljoner medlemmar. Den viktigaste av dessa organisationer var hemvärnsskåren, milisen och ungdomsjärerna. Dessa var primitiva men primära militärorganisationer, som lokalt stödde 18. armégruppens huvudstyrkor.

G. Martel Hall, en f.d. direktör vid National City Bank i Peking och den siste amerikan, som flydde undan japanerna genom partisanområdena, berättade för mig, att man helt enkelt inte kunde förklara partisanledarnas framgång hos bönderna annat än med ”deras egen omutlighet och hederlighet, energiska patriotism, hängivenhet för praktisk demokrati och tro på vanligt folk samt deras ständiga ansträngningar att väcka aktivitet och ansvar”. Hatet mot japanerna gav den atmosfär, i vilken dessa ivrare utnyttjade folkets patriotism, men parallellt med de politiska reformerna skedde ekonomiska och sociala förändringar. Vad kvinnorna beträffar vann sådana lagar som de om engifte, rätt till äktenskap vid lovlig ålder, fri utbildning och rösträtt vid arton års ålder ett överraskande gensvar. Professor Lindsay sade, att det fanns över 3 miljoner medlemmar i kvinnoorganisationerna i partisanområdena. Många kvinnor hade valts in i by- och stadsråden och ett stort antal unga flickor hade anförtrotts allvarliga politiska och militära plikter.

Grundskolan fungerade på bred front i alla de ”permanenta” gerillabaserna och utbildningen var i teorin gratis och obligatorisk, låt vara sällan praktiskt uppnåelig på grund av fattigdomen. Ändå var på en del platser så mycket som 80 procent av de yngre barnen i skolåldern läs- och skrivkunniga. Den grundläggande reformen var en drastisk reduktion av markarrenden. Mark till-

hörig frånvarande godsägare brukades som allmänning; syftet var att odla upp all odlingsbar jord. Skatter togs huvudsakligen ut i spannmål och uppgick till omkring tio procent av vad japanerna krävde. Konsument-, handels- och industrikooperativen var vida spridda. Lindsay förklarade, att det fanns över 4 000 kooperativ i Shansi och 5 000 enbart i mellersta Hopei.

Otroliga svårigheter följde partisanorganisationen för varje steg den tog. Fast japanerna misslyckades med att förrinta partisanstyrkorna eller stoppa deras tillväxt, utförde de bokstavligen tusentals straffexpeditioner i stor eller liten skala mot dem. De plundrade och brände tusentals byar, våldtog kvinnorna och slaktade otaliga civila i en terror som syftade till att sopa bort varje tanke på motstånd. Gerillasoldaterna fann sätt att övervinna de demoraliserande effekterna av denna taktik, men det skedde till ett pris, som var lika bittert som det Ryssland fått betala. Visserligen var japanerna alltjämt oförmögna att kontrollera någon by särskilt långt utanför sina garnisoners räckvidd längs Nordkinas järnvägar och vägar, men deras befästa punkter hade ökat kraftigt och kunde nu endast intas till ett dyrt pris.

Detta om bakgrunden. Hur kom allt detta att påverka de amerikanska planerna på att besegra Japan genom Kina?

– När allt kommer omkring räddade ni Kuomintang, sade en kinesisk intellektuell i Chungking till mig när jag återvände till Kina (1942-43) som krigskorrespondent för Saturday Evening Post. Det är er huvudvärk nu och ni kan inte undgå ansvar för dess handlingar.

Han menade helt enkelt, att amerikanska pengar, vapen och ekonomisk hjälp lämnades till Kuomintang-myndigheterna utan några som helst villkor beträffande den inrikespolitik, som bedrevs i Kina. Amerikanska regeringsrepresentanter hade flera gånger klargjort för Chungking, att vi inte skulle gå med på ett nytt inbördeskrig under det gemensamma kriget mot Japan, men amerikanerna hade inte gått längre än så eller försökt få blockaden mot partisanområdena upphävd.

Chungking upprättade sin blockad mot 18. armégruppen, då Kuomintang-partiets ledare alltmer oroades av kommunisternas framgångar att återvinna kontrollen över områdena bakom de japanska linjerna. Generalissimus Chiang beskrev deras verksamhet som "illegal ockupation av nationalterritoriet". Kuomintangs kommission för krigsområdenas politikpartifrågor intog ståndpunkten, att alla gerilla-administrationer var "olagliga" och skulle avskaffas i avvaktan på att Kuomintang-systemet återinfördes. 1940 anföll Kuomintang-soldater bakre förband i Nya 4. armén då denna förflyttade sig från sin bas söder om Yangtze-floden i närheten av Shanghai till ett område, som låg helt bakom de japanska linjerna, enligt beslut av generalissimus Chiang. Det var uppenbarligen en överrumplingsattack, och partisanernas numerära underlägsenhet var 1:8. Den lilla styrkan på omkring 4 000 man var inte ett stridande förband och lätt att omringa och nedkämpa. General Yeh T'ing, Nya 4. arméns befälhavare (och själv inte kommunist) sårades och tillfångatogs, och general Han Ying stupade tillsammans med många av sina stabsmedlemmar, en del läkare och sköterskor i medicinbataljonerna, ett antal sårade soldater, några kadetter, manliga och kvinnliga studenter samt några arbetare vid industrikooperativen vilka var knutna till armén.

Genom incidenten lyckades man inte likvidera Nya 4. armén, vars huvudstyrkor redan befann sig i strid med de japanska styrkorna norr om Yangtze-floden, men den innebar ett effektivt slut på samarbetet mellan nationalisterna och kommunisterna och inledningen till en öppen kamp om ledningen i kriget mot Japan. Generalissimus Chiang fastställde, att incidenten orsakats av Nya 4. arméns "insubordination" och drog därefter in all hjälp inte bara till denna armé utan också till 8. armén.

Flera månader före tragedin hade ingen del av 18. armégruppen fått betalt. De hade inte bara

förlorat lön och ammunitionstillförsel utan också blockerats av en ring av starka regeringsstyrkor och hade sålunda inte tillgång till förråden i det fria Kina. Ironiskt nog fick de Kuomintangstyrkor, som genomförde denna blockad, i stor utsträckning sina förnödenheter från Sovjetunionen. Två armégrupper (37. och 38.) ägnade sig uteslutande åt blockaden. 1942 föreslog amerikanska officerare att de skulle användas i kampanjen för att återerövra Burma, men Chungking ansåg deras ”polisiära roll” i Nordväst vara av större betydelse, och där stannade de.

Alla dessa fakta var kända för amerikaner i Kina, men hemma insåg förmodligen få, att vår lend-lease-hjälp uteslutande gick till Kuomintang-myndigheterna. Vi hade ingen konsulär representation i Yenan och ingen förbindelseofficer hos partisanerna. (Inte förrän i slutet av 1944 gav Chiang Kai-shek en amerikansk observatörsgrupp tillstånd att resa till Yenan, där de var välkomna även om besöket inte innebar militär eller ekonomisk hjälp.) Alla våra förnödenheter, som flögs över till Kina – moderna bombplan och jaktplan, artilleri, transportmedel och ammunition – stödde naturligtvis endast den ena parten. Den ekonomiska hjälp som Kina fick av fackförbunden CIO, AFL och Järnvägsmannaförbunden gick uteslutande till Kuomintangstyrkorna.

Vad kunde man göra åt denna Kinas ”inre angelägenhet”? Vårt nya fördrag med Kina (1943) avskaffade exterritorialrättigheterna och återgav den kinesiska regeringen full suveränitet. Kunde vi då tala om för den sittande regeringen hur den skulle sköta sina angelägenheter utan att bli beskyllda för neoimperialism? Men kriget hade redan fått oss att internera till Kuomintangstöd i form av ekonomisk och militär hjälp. Var det inte i grund och botten strutspolitik att låtsas som om vår framtida ekonomiska hjälp till Kina inte underförstod vissa politiska förpliktelser av allvarligaste art?

Skulle Chiang när Japan en gång besegrats krossa kommunisterna och deras partisanallierade? Kuomintang hade förslösat tio år på fruktlösa försök att göra det före 1937. Inte ens med hjälp av amerikanska bomb- och jaktplan var det troligt, att generalissimus Chiang skulle kunna vinna större framgång än japanerna mot dessa erfarna gerillakrigare. Det hade blivit fysiskt omöjligt för Chungking-regeringen att krossa denna opposition annat än genom ett långt och blodigt krig med de allierade styrkornas fulla stöd.

Fram mot sommaren 1944 var det alltså uppenbart, att den lilla skara ungdomar som hade hissat den röda flaggan på det ensliga berget Chinggangshan 1928, inlett en demonstration, som skulle utveckla sig till ett korståg, vilket slutligen växte till en nationell rörelse av sådant format att de som genom skiljedom sökte avgöra Kinas öde, inte längre kunde förneka, att den talade på en väldig mängd människors vägnar.

Tillägg

Ytterligare intervjuer med Mao Tse-tung

På grund av utrymmesbrist ingick inte hela texten till mina intervjuer med Mao Tse-tung 1936 i originalupplagan av "Röd stjärna över Kina", även om huvudparten publicerades i *Shanghai Evening Post & Mercury* den 3. 4 och 5 februari 1937. Följande utdrag torde vara av intresse i dag.

Pao An den 23 juli 1936

(Om Komintern, Kina och Yttre Mongoliet.)

Snow: Om den kinesiska revolutionen bleve segerrik, skulle då i praktiken de ekonomiska och politiska förbindelserna mellan Sovjetkina och Sovjetunionen upprätthållas inom ramen för Tredje internationalen eller någon liknande organisation, eller skulle det sannolikt bli fråga om något slags regeringssammanslagning? Skulle den kinesiska sovjetregeringen i sina relationer till Moskva likna Yttre Mongoliets nuvarande regering?

Mao Tse-tung: Jag antar, att detta är en rent hypotetisk fråga. Som jag redan sagt eftersträvar Röda armen inte nu makthegemoni utan ett Kina som står enat mot den japanska imperialismen.

Tredje internationalen är en organisation, där världsproletariatets förtrupp samlar sin kollektiva erfarenhet till gagn för de revolutionära folken i hela världen. Den är inte en administrativ organisation och den har inte heller någon politisk makt utöver sin rådgivande funktion. Strukturellt skiljer den sig inte särskilt från andra internationalen även om dess innehåll är högst olika. Men precis som ingen kan säga, att andra internationalen är diktator i ett land där regeringen utgörs av socialdemokrater, är det löjeväckande att påstå, att Tredje internationalen är diktator i de länder där det finns kommunistiska partier.

I Sovjetunionen har kommunistpartiet makten, men inte ens där härskar Tredje internationalen eller har direkt politisk makt över folket. På samma sätt kan det sägas, att fast Kinas kommunistiska parti är medlem av Komintern, så innebär inte detta i någon mening, att Sovjetkina skulle regeras av Moskva eller Komintern. Vi kämpar absolut inte för ett befriat Kina för att överlämna landet till Moskva!

Det kinesiska kommunistpartiet är ett parti i Kina och i sin seger kommer det att tala på hela nationens vägnar. Det kan inte tala för det ryska folket eller bestämma åt Tredje internationalen utan endast i de kinesiska massornas intresse. Endast där de kinesiska massornas intressen sammanfaller med de ryska massorna kan det sägas "lyda Moskvas vilja". Men naturligtvis kommer denna grundval att breddas kolossalt så snart de demokratiska massorna i Kina har fått den demokratiska makten och blivit socialt och ekonomiskt frigjorda som sina bröder i Ryssland.

När sovjetregeringar har upprättats i många länder, kan frågan om en internationell sovjetunion komma att uppstå, och det skall bli intressant att se hur den kommer att lösas. Men i dag kan jag inte föreslå formeln; det är ett problem, som inte har lösts och inte kan lösas på förhand. I dagens värld med växande intima ekonomiska och kulturella förbindelser mellan olika stater och folk kan en sådan union bli önskvärd *om den uppnås på frivillighetens grund.*

Den sista punkten är emellertid klart av största betydelse; en sådan världsunion skulle bli framgångsrik endast om varje nation får rätt till inträde i eller utträde ur unionen i enlighet med dess folks vilja och med bevarad suveränitet och absolut aldrig på Moskvas "kommando". Ingen kommunist har någonsin tänkt på annat sätt och myten om "världsdominans från Moskva" är ett

påhitt av fascister och kontrarevolutionärer.

Relationerna mellan Yttre Mongoliet och Sovjetunionen nu liksom i det förflutna har alltid grundat sig på principen om fullständig jämlikhet. När folkrevolutionen segrat i Kina, kommer Yttre Mongoliet efter dess egen önskan automatiskt att bli en del av Den kinesiska federationen. De mohammedanska och tibetanska folken kommer likaså att bilda autonoma republiker knutna till Den kinesiska federationen. Den ojämlika behandling av de nationella minoriteterna, som Kuomintang praktiserat, kan inte ingå i det kinesiska programmet eller i någon demokratisk republiks program.

(Om Kina som "Nyckeln".)

Snow: Sedan en röd rörelse vunnit segern i Kina, tror ni att revolutioner skulle genomföras snabbare i andra asiatiska och halvkoloniala länder som Korea, Indokina, Filippinerna och Indien? Är Kina för närvarande "nyckeln" till världsrevolutionen?

Mao: Den kinesiska revolutionen är en nyckelfaktor i världssituationen ... När den kinesiska revolutionen får den fulla makten, kommer massorna i många kolonialländer att följa Kinas exempel och vinna en liknande seger på egen hand. Men jag understryker återigen, att gripandet av makten inte är vårt (omedelbara) mål. Vi vill få slut på inbördeskriget, skapa en demokratisk folkregering med Kuomintang och andra partier och kämpa för vårt oberoende mot Japan.

Pao An den 19 juli 1936

(Om jordreform.)

Snow: Vilken är revolutionens främsta inrikesuppgift näst kampen mot den japanska imperialismen?

Mao: Den kinesiska revolutionen, som är av borgerligt-demokratisk karaktär, har som sitt primära syfte att rätta till jordproblemet – att genomföra en agrarreform. Man kan få en viss föreställning om det angelägna i en landsbygdsreform genom att se på siffrorna för jordfördelningen i Kina i dag. Under den nationalistiska revolutionen var jag sekreterare i Kuomintangs bondeutskott och hade hand om insamlingen av statistik i områden i 21 provinser.

Vår undersökning påvisade en häpnadsväckande ojämlikhet. Omkring 70 procent av hela landsbygdsbefolkningen utgjordes av fattigbönder, arrendatorer eller delarrendatorer samt jordbruksarbetare. Omkring 20 procent utgjordes av mellanbönder som plöjde sin egen jord. Ockrare och godsägare utgjorde omkring tio procent av befolkningen; dit räknades också rika bönder, exploatörer som militarister, skatteindrivare etc.

De 10 procenten rika bönder, godsägare och ockrare ägde tillsammans omkring 70 procent av den odlade jorden. 12-15 procent ägdes av mellanbönderna. De 70 procenten fattigbönder, arrendatorer och delarrendatorer samt jordbruksarbetare ägde endast 10-15 procent av den odlade jorden ... Revolutionen har framkallats av främst två typer av förtryck – imperialisterna och de där tio procenten godsägare och kinesiska exploatörer. Vi kan alltså säga, att i våra krav på demokrati, jordreform och krig mot imperialismen är *våra motståndare färre än tio procent av befolkningen*. I själva verket inte ens tio procent utan förmodligen bara omkring fem procent, ty fler kineser än så kommer inte att bli förrädare, som ansluter sig till Japan för att underkuva sitt eget folk under mottot: anslutning till "den anti-röda pakten".

Snow: Andra punkter i sovjetprogrammet har uppskjutits för enhetsfrontens skull, vore det då inte möjligt att också uppskjuta jordreformen?

Mao: Utan att konfiskera godsägarnas egendomar, utan att tillmötesgå bondebefolkningens

främsta demokratiska krav är det omöjligt att lägga en bred grundval för framgångsrik revolutionär kamp för nationell befrielse. *För att vinna böndernas stöd för nationens sak är det nödvändigt att tillgodose deras krav på jord...*

(Om utbildning och latiniserad kinesiska.)

Snow: Kan ni göra ett kort uttalande om politiken beträffande ... analfabetismen?

Mao: ... Vad beträffar analfabetismens problem, så är det inte någon svår uppgift för en folkregering som verkligen vill höja massornas ekonomiska och kulturella nivå ...

I Kiangsi har vårt Samfund för analfabetismens likvidering under utbildningskommissariens ledning haft förvånansvärda framgångar. Det har i varje by byggt upp grupper kring studenter, ungpionjärer och ungtkommunister, som lär folket att läsa och skriva. Dessa skolor för massutbildning, hundratals av dem har skapat av de organiserade bönderna själva, och lärare är entusiastiska röda ungdomar, som kostnadsfritt ägnar sin tid och energi åt denna uppgift. Efter tre-fyra år kan huvudparten av bönderna i våra sovjetdistrikt i Kiangsi flera hundra kinesiska tecken och läser enkla texter liksom våra tidningar och andra publikationer.

Vår statistik gick förlorad under Den långa marschen, men min rapport inför andra allsovjetiska kongressen (i Juichin i Kiangsi i januari 1934) innehöll en fullständig redogörelse för de framsteg som gjorts både genom folkrörelsen för massutbildning och det reguljära skolsystemet i sovjeterna ...

I Shensi och Kansu har det också startats ett Samfund för analfabetismens likvidering. Här var kulturnivån tidigare betydligt lägre än i Kiangsi, och vi står alltjämt inför stora uppgifter på undervisningens område ... För att påskynda likvideringen av analfabetismen här har vi börjat experimentera med Hsin-wen-Tzu, latiniserad kinesiska. *Den används nu i vår partiskola, vid Röda akademien, i Röda armén och i en speciell avdelning i "Röda Kinas Dagsnyheter". Vi tror, att latiniseringen är ett bra instrument att övervinna analfabetismen med.* De kinesiska tecknen är så svåra att lära, att inte ens det bästa systemet med grundläggande tecken eller förenklad undervisning kan ge folket ett verkligt effektivt och rikt ordförråd. *Förr eller senare tror vi, att vi kommer att tvingas överge den kinesiska teckenskriften över huvud taget om vi skall kunna skapa en ny social kultur, i vilken massorna kan delta till fullo.* Vi använder oss nu i stor utsträckning av latinisering, och om vi blir kvar här i tre år, kommer analfabetismens problem att i det stora hela ha övervunnits ...

Följande är utdrag ur intervjuer 1939, vilka aldrig har offentliggjorts i sin helhet utanför Kina, där de publicerades i "China Weekly Review" i Shanghai den 13 och 20 januari 1940.

Yenan den 25 september 1939

("Vi blir aldrig reformister")

Snow: Eftersom Kinas kommunistiska parti har övergett den propaganda, som betonar klasskampen, avskaffat sovjeterna, underställt sig Kuomintang och Kuomintang-regeringens ledning, antagit San Min Chu I (Sun Yat-sens Tre folkprinciper), upphört med att konfiskera godsägarnas och kapitalisternas egendomar och upphört med det (öppna) organisatoriska arbetet och propagandan i Kuomintang-områdena, menar många människor nu, att de kinesiska kommunisterna i själva verket inte längre är socialrevolutionärer utan på det hela taget reformister – borgerliga till sina metoder och syften. Vad är ert svar på sådana påståenden?

Mao: Vi är alltid socialrevolutionärer, vi blir aldrig reformister. I den kinesiska revolutionstesen finns två huvudsyften. Den första är att förverkliga den nationella demokratiska revolutionens

uppgifter. Den andra är den sociala revolutionen. Den senare måste genomföras och genomföras fullständigt. För närvarande är revolutionen nationell och demokratisk till sina syften, *men efter ett visst stadium kommer den att förvandlas till en social revolution*. Dagens "futura" vad beträffar den socialrevolutionära delen av den kinesiska revolutionstesen kommer att förvandlas till "presens" – annars är vårt arbete i den nuvarande fasen ett misslyckande, och då finns ingen möjlighet till snar social revolution.

(Förberedelse till motattack)

Snow: 1 vilket stadium befinner sig enligt er teori om "långvarigt krig" det kinesiska motståndet för närvarande? Har "dödläges-stadiet" uppnåtts?

Mao: Ja, kriget befinner sig i dödlägesstadiet, men med vissa förbehåll. Under förutsättning av en ny internationell situation och under förutsättning att Japans läge blir allt svårare och Kina inte söker bilägga tvisten, befinner sig kriget i dödlägesstadiet vars innebörd (för oss) är förberedelse till motattack.

(Om den tysk-ryska pakten)

Snow: Jag har läst er kommentar till undertecknandet av den tysk-ryska pakten. Ni förefaller tro, att det är osannolikt att Sovjetunionen kan dras in i kriget i Europa ... Tror ni, att Sovjetunionen kommer att förbli neutralt så länge den inte angrips, också om Nazityskland förefaller nära segern?

Mao: Sovjetunionen kommer inte att delta i detta krig eftersom båda parter är imperialister och det helt enkelt är ett roffarkrig, där rättvisan inte är på någons sida. Båda sidor kämpar om maktbalansen och herraväldet över världens folk. Båda har fel, och Sovjetunionen kommer inte att bli inblandat i detta slags krig utan förbli neutralt ... Vad beträffar utgången av det nuvarande kriget i Europa, kan Sovjetunionen inte skrämmas av hotet från den segerrika makten, vare sig denna blir England eller Tyskland. Närhelst Sovjetunionen angrips, kommer den att stödjas av folken i skilda länder och av de nationella minoriteterna i koloniala och halvkoloniala länder ...

(Om det sovjetiska ekonomiska samarbetet med Hitler)

Jag hade underställt Mao en lång lista med skrivna frågor. Nu inflikade jag en fråga utanför denna lista genom att undra, varför Sovjetunionen – om Tyskland var imperialistiskt och på inget sätt annorlunda än Storbritannien och Frankrike – kunde delta i Tysklands imperialistiska äventyr genom att ge Tyskland tillgång till Rysslands stora reserver av vete, olja och annan krigsmateriel. Hur kom det sig, att Ryssland fortsatte att arrendera ut oljemark på Sachalin till Japan eller att ge Japan fiskerättigheter? Det sist-nämnda var av stort värde för Japan, som därmed fick möjlighet att exportera stora kvantiteter fisk och skaffa sig utländska krediter, för vilka man köpte ammunition och fortsatte ett "roffarimperialistiskt" krig mot "den nationella befrielseörelsen" i "det halvkoloniala Kina".

Mao svarade, att det var en utomordentligt komplicerad fråga, som inte kunde besvaras förrän man sett slutet på politiken. De förutsättningar under vilka Sovjetunionen sålde olja till Japan var oklara för honom. I varje fall försåg Sovjetunionen varken Tyskland eller Japan med några stridsmedel, och att upprätthålla normal handel gjorde inte Sovjetunionen till deltagare i kriget.

Jag frågade om det i ett modernt krig var någon skillnad mellan att förse en krigförande med bränsle till stridsvagnar eller flygplan och att förse den krigförande med stridsvagnar och plan. Varför var Förenta Staterna deltagare i Japans imperialistiska invasion av Kina därför att man sålde strategisk råmateriel till Japan medan Sovjetunionen inte var deltagare i Tysklands imperialistiska krig i Europa eller i Japans krig i Asien fast Sovjetunionen försåg de båda

krigförande med samma slag av materiel? Mao medgav, att distinktionen mellan handel med strategisk råmateriel och handel med krigsmateriel inte var stor. Det som spelade en roll, sade han, var om landet i fråga verkligen stödde revolutionära befrielsekrig. I den bedömningen var det inget tvivel om var Sovjetunionen stod. Sovjetunionen hade positivt stött revolutionära krig i Kina 1925-27, i Spanien och för närvarande i Kina. *Sovjetunionen skulle alltid stå på de rättfärdiga revolutionära krigens sida* men inte välja sida i imperialistiska krig även om man upprätthöll ordinarie handel med alla krigförande.

(Om den polska frågan)

Mao: Den nazistiska invasionen i Polen ställde Sovjetunionen inför detta problem: skulle man låta hela den polska befolkningen falla offer för nazistisk förföljelse eller skulle man befria de nationella minoriteterna i östra Polen. Sovjetunionen valde den andra handlingslinjen.

I Östpolen fanns en bred remsa befolkad med 8 miljoner vitryssar och 3 miljoner ukrainare. Detta territorium hade med våld erövrats från den unga sovjetrepubliken till priset av freden i Brest-Litovsk och hamnade under den reaktionära polska regeringens kontroll. I dag tar Sovjetunionen, som inte längre är ung och svag, tillbaka sitt och befriar dem ...

Pao An den 25 juli 1936

(Mao prisar ledarkamrater)

Som ett slags postskriptum till sin skildring av Den långa marschen tillskrev Mao partiets "korrekta ledning" dess framgångsrika slut och nämnde därefter arton kamrater vid namn. Eftersom anmärkningarna föreföll vara något av en antiklimax till huvudskildringen, använde jag mig inte av dem, men i dag kan de vara av visst historiskt intresse. Man behöver knappast fästa sig vid i vilken ordning Mao räknade upp namnen, vid att där förekom personer, som Mao nyligen kämpat mot och åter skulle komma att bekämpa, eller vid icke nämnda namn.

Mao: Ett annat skäl till dess (partiets) oövervinnelighet är den utomordentliga skickligheten, modet och lojaliteten hos det mänskliga materialet, de revolutionära kadrerna. Kamraterna Chu Teh, Wang Ming, Lo Fu, Chou En-lai, Po Ku, Wang Chia-hsiang, P'eng Teh-huai, Lo Man, Teng Fa, Hsiang Ying, Hsu Hai-tung, Ch'en Yun, Lin Piao, Chang Kuo-t'ao, Hsu Hsiang-ch'ien, Ch'en Chang-hao, Ho Lung, Hsiao K'eh – och många, många andra utomordentliga kamrater, som gav sina liv för revolutionen alla dessa, som samarbetar för ett enda syfte, har skapat Röda armén och sovjetrörelsen. Och dessa och andra kommer att föra oss till den slutliga segern.

Biografiska notiser

(fram till 1971)

1960 berättade Mao Tse-tung för denna boks författare, att det hade funnits omkring 50 000 kommunister, då Chiang Kai-shek inledde kontrarevolutionen. "Efter mordandet" återstod endast omkring 10 000. 1960 fanns ännu omkring 800 överlevande från dessa mellanår. På det hela taget, sade Mao, styrdes Kina och skulle styras i ytterligare några år av dessa 800. Omkring en fjärdedel av de 800 var medlemmar av eller suppleanter i centralkommittén. I toppen utgjorde några dussin av dem politbyrån och partiets centralkommittés sekretariat ända fram till Stora proletära kulturrevolutionen (1966-69), vid vars kulmen den nionde partikongressen 1969 valde en centralkommitté och politbyrå med 16 nya medlemmar, av vilka många ej tillhörde "de 800".

Bljucher, general Vasilij, alias Galin, sovjetisk militär chefsrådgivare hos Kuomintang 1925-27. Han återvände till Sovjetunionen och blev senare avrättad eller avled som fånge i Sibirien.

Borodin, Michail Markovitj. Efter att ha återvänt till Sovjetunionen 1927 var han redaktör för engelskspråkiga *Moscow Daily News*. Under Stalins sista paranoida dagar förvisades Borodin och dog i ett fångläger. Han ”rehabiliterades” postumt under Chrusjtjov.

Braun, Otto. Se Li Teh.

Chang Hsueh-liang föddes i Liaoning i Manchuriet 1898. Trots en officiell dom följd av officiell ”benådning” har generalissimus Chiang Kai-shek hållit marskalk Chang som sin personlige fånge sedan 1936. När Chiang flydde till Taiwan, förde han med sig Chang. 1963 uppgavs det, att Chang tilläts en viss begränsad ”rörelsefrihet” utanför sitt hem. Ännu 1968 hade marskalk Chang aldrig fått möjlighet att berätta sin version av Sian-incidenten. På Taiwan uppges han ha blivit en ledande vetenskaplig auktoritet i fråga om Ming-dynastin.

Chang Kuo-t'ao var Mao Tse-tungs mest betydande konkurrent om partiledarskapet 1934-36. Han föddes i en rik godsägarfamilj i Chishui i Kiangsi 1897. Som studentledare vid Peking-universitetet (Pei-ching Ta Hsueh) 1916-20 mötte han Ch'en Tuhsiu och Li Ta-chao där under den period då även Mao Tse-tung influerades av dem i riktning mot marxismen. Chang var en av KKP:s tolv grundare (i juli 1921) och inträdde genast i partiets centralkommitté som sekreterare i organisationsbyrån. Han var med om att bilda järnvägsarbetarförbundet i Nordkina samt att organisera en strejk 1923, under vilken åttio medlemmar avrättades. Efter partiets ombildning vid KKP:s femte kongress valdes Chang till ledamot av partiets politbyrå, åter i egenskap av chef för organisationsbyrån.

Chang deltog i Nanchang-revolten (i aug. 1927) och Kantonkommunen. 1928 bevistade han KKP:s sjätte kongress, som hölls i Moskva, och stannade i tre år i Sovjetunionen. Åter i politbyrån i Shanghai 1931 sändes han ut för att leda kommunistiska partisangrupper norr om Yangtze-floden och utsågs till en av de båda vice ordförandena i den allkinesiska sovjetregering för vilken Mao Tse-tung var ordförande. Changs operationella inflytande låg i de partisanbaser som bildats i gränsområdena Honan-Hupeh-Anhui (Oyuwan), där han blev Röda arméns chefskommisarie. Hans högste militäre befälhavare var Hsu Hsiang-ch'ien och en viktig underordnad var Hsu Hai-tung. Tvingad att lämna Centralkina (1932) begav han sig till gränsområdet Shensi-Szechwan. 1934 drevs han av KMT-styrkor in i västra Szechwan.

Två röda huvudkolonner möttes i juni 1935 mitt under Den långa marschen. Mao ledde den sydliga gruppen, Chang Kuo-t'ao dem, som retirerade från området norr om Yangtze. Chang och dennes anhängare i centralkommittén vägrade erkänna Maos överhöghet som ”ordförande” enligt beslut av ett utvidgat politbyrå- och centralkommittémöte i Tsunyi 1935. Chang opponerade mot Maos strategiska planer att marschera till Shensi och ville söka en kompromissfred med KMT. Han hävdade också, att Mao bröt mot Kominterns ”kurs”, att Tsunyi-konferensen var illegal och att ett nytt centralkommittéplenium måste sammankallas för att avsätta Mao. Enligt Chang Kuo-t'ao hade Mao redan fått tre reprimander av centralkommittén och tre gånger utstötts av den. Efter de händelser som skildrats i ”Röd stjärna över Kina” splittrade Chang Röda armén, höll sina styrkor (Fjärde frontarmén) i västra Szechwan och kvarhöll (?) Chu Teh, medan Mao förde 1. frontarmén till Shensi. Ett år senare tvingades han hårt pressad att marschera norrut. Vid överskeppningen över Gula floden var hans kolonner nära att utplånas. Chang och Hsu Hsiang-ch'ien lyckades med knapp nöd ta sig fram till Yenan och lämnade kvar sina skingrade styrkor under Li Hsien-niens befäl.

1937 ”klandrades” Chang av centralkommittén, som sammanträdde i Yenan. Han lämnade de röda områdena 1938 och anslöt sig till KMT i Hankow. I en ”appell till mina landsmän” beskrev han KMT som ”det mest revolutionära partiet” och Chiang Kaishek som ”den ende ledaren”. Han

uteslöts då ur partiet.

Efter 1949 blev Chang landsflyktig i Hongkong, dit Mao Tsetung skickade hans familj.

Chang Ting-ch'eng, en betydande partiledare i Fukien, föddes 1897 i Chinsha, Yungting-distriktet i Fukien i en fattig bondefamilj. Återinvaldes i centralkommitténs sekretariat i augusti 1966 och var partisekreterare i Fukien, då rödgardister uppgavs ha reorganiserat provinsregeringen i Fukien i en ”allians av Röda gardet, Folkets befrielsearmé och pålitliga kadrer” och avlägsnat de partiledare, som ”slagit in på den kapitalistiska vägen”; men Chang återinvaldes i centralkommittén 1969.

Chang var grundskolelärare, gick in i KKP 1926, då han studerade vid bonderörelsens utbildningsinstitut i Kanton under Mao Tse-tung. Han organiserade en bonderörelse i sitt hemdistrikt och ledde 1928 en revolt i Chinsha. Han blev därefter ordförande i en sovjet i västra Fukien, inträdde i centralkommittén 1930 och stödde Mao Tse-tung i kontroversen med Li Li-san. Han stannade i Fukien under Den långa marschen och anslöt sig till Ch'en Yis och Sun Yus styrkor, som senare bildade Nya 4. armén. 1940-44 undervisade han vid centrala partiskolan i Yenan. Han var vice befälhavare i Folkets befrielsearmé i Östkina och 3. fältarmén 1948-49 under Ch'en Yi, partisekreterare i Fukien 1949, ordförande i Fukiens jordreformkommitté 1951, ordförande i Fukiens regering 1949-54 och samtidigt medlem av Östkinas partibyrå 1953, deputerad i Nationella folkkongressen 1954, chefsåklagare vid Högsta åklagarämbetet 1954 och medlem av centralkommitténs kontrollutskott 1956.

Chang Wen-t'ien. Se Lo Fu.

Ch'en Keng föddes i Hsianghsiang, Hunan, 1904 och dog 1961. Examen från Whampoa 1925, studerade i Ryssland 1926 och deltog i Nanchang-revolten 1927. Han hade en äventyrlig karriär, blev general (1955) och var vid sin död biträdande försvarsminister.

Ch'en Po-ta blev internationellt uppmärksammas då han avancerade från plats 23 i 1962 års politbyrå till femte plats enligt den rangordning som meddelades efter centralkommitténs session i augusti 1966. Han var även biträdande premiärminister med ansvar för den ideologiska skolningen av rödgardisterna och redaktör för Röda flaggan (Hung Ch'i), KKP:s teoretiska organ. Hans karriär började först sedan han anlät till Yenan 1937, då han mötte Mao Tse-tung och blev dennes ”politiska sekreterare” och litteräre medhjälpare.

Ch'en föddes i Huiandistriktet i Fukien 1904, genomgick lågstadieskola i Amoy i Kwangtung och blev därefter krigsherren Chang Chens sekreterare. Han uppges i hemlighet ha gått in i KKP 1925. Han studerade vid Kominterns Sun Yat-sen-universitet 1926 och stannade i Sovjetunionen till 1930 men förefaller inte ha spelat någon betydande roll i partistriderna under denna period. 1930 blev han medlem av Kina-universitetets fakultet (Chung-Kuo Ta Hsueh) i Peking, där han undervisade under antaget namn (Ch'en Chih-mei) och skrev glödande patriotiska artiklar under sitt riktiga namn. Fast Ch'en senare förklarar, att han hade avslöjat sin identitet vid Kina-universitetet, klarade han sig där utan att råka illa ut. ”Nationens rytande” (Peking 1963) påstår att ”Ch'en Po-ta, en av ledarna för KKP:s centralkommittés Nordkinabyrå, även undervisade vid Kina-universitetet ... Hans lektioner i den senare Chou-dynastins filosofi grundade sig på marxismen-leninismen.” Bokens författare tillägger, att ”reaktionärer” gjorde misslyckade ”attentat mot honom” och senare försökte få honom avskedad från universitetet på grund av hans Fukien-accent (!), men de misslyckades. Det finns inga uppgifter om hans roll under studentdemonstrationerna 1935, då det underjordiska partiet leddes av Liu Shao-ch'i. Om Ch'ens partiaktivitet de första sju åren efter hans återkomst från Sovjetunionen har i själva verket mycket litet avslöjats.

Efter den japanska ockupationen av Peking (juli 1937) begav sig Ch'en till Yen-an. Han undervisade vid partiskolan och utförde forskningsarbete för centralkommitténs propagandaavdelning under Lu Ting-yi. Han var främst polemiker och saknade stridserfarenhet, men hans skrifter liksom hans kunskaper i rysk partihistoria intresserade Mao.

1942 reste Ch'en till Chungking och var en kort tid redaktör för kommunisternas krigstida tidning "Nya Kinas Dagblad" (Hsinhua Jih-pao), men 1943 återupptog han sitt arbete vid propagandaavdelningen i Yen-an, vilket förde honom i nära kontakt med Mao. Under denna period (1937-47) skrev Mao Tse-tung sina främsta teoretiska, historiska och militära arbeten. Ch'ens råd var tillgängligt vid en intressant tidpunkt, då Maos ledarskap och teser om enhetsfrontsperioden 1937 angreps av Wang Ming, vilket ledde till Maos "korrektionsrörelse" 1942. Partiets definitiva avvisande av Wang Ming skrevs av Ch'en.

1945, då han konsulterades av Mao, som skrev den viktiga "Resolution om vissa frågor i vårt partis historia", valdes Ch'en in i centralkommittén vid KKP:s åttonde kongress. 1946 dök han för första gången upp som suppleant i politbyrån. 1949 var han förste biträdande chef för propagandaavdelningen under Lu Ting-yi och 1955-56 vice chef för centralkommitténs avdelning för landsbygdsarbetet – ett uppseendeväckande avancemang för en man, som var praktiskt taget okänd i partihistorien före 1937.

Ch'en följde Mao till Moskva vid dennes första besök där 1959-50 och var kanske tolk vid Maos samtal med Stalin. Han var åter tillsammans med Mao i Moskva, då Mao bevistade oktoberrevolutionens fyrtioårsjubileum 1957 och höll sitt tal om att "östanvinden överflyglar västanvinden".

Ch'en var en av de få studenter, som utbildades i Moskva under 20-talet men lyckades undgå öppen inblandning i de manövrer, som gjordes av Pavel Mif eller någon av de många fraktionerna bland sovjetorienterade kinesiska partiledare ("De 28 bolsjevikerna"), vilka kom i konflikt med Mao före 1935 (se Po Ku, Wang Ming m.fl.). Mao hade kanske mindre anledning att misströja honom som en lojal lärjunge och politisk Boswell, vilket han aspirerade på att bli och också i betydande grad blev, än andra "återvändande studenter", vilka kanske begick misstaget att utestänga Ch'en från sina rådslag på 30-talet.

Ch'en Po-ta har troligen publicerat fler böcker i filosofi, politik och partihistoria än någon annan framstående kinesisk kommunist med undantag för Mao själv. 1937-38 skrev han om metoderna att uppbåda intellektuella för motstånds- och enhetsfronts-arbete. På 40-talet skrev han "Anteckningar om tio års inbördeskrig 1927-36" och "Anteckningar om Mao Tse-tungs rapport om en undersökning av bonderörelsen i Hunan", båda i nära samarbete med Mao. 1949 och 1952 publicerade han korta böcker, som lovprisade Stalins bidrag till den kinesiska revolutionen – taktiskt erforderliga under perioder då KKP var maximalt beroende av Stalin. Men de arbeten som gav honom hans ställning i Kina var essän "Mao Tse-tungs teori om den kinesiska revolutionen är marxism-leninism kombinerad med den kinesiska revolutionen" och hans bok "Mao Tse-tung om den kinesiska revolutionen" (båda 1951). Han var också redaktör för "Mao Tse-tungs tänkande" (Mao Tsetung Ssuhsiang). 1958 blev han chefredaktör för Röda flaggan. Som vicepresident i Kinesiska vetenskapsakademien blev han dominerande inom partihistoriografin.

Ch'en bidrog till att avlägsna Lu Ting-yi, som han efterträdde (efter T'ao Chus fall 1966) som chef för centralkommitténs propagandaavdelning. I den egenskapen var han också chef för kulturministeriet. På en politbyrånivå alldeles under Mao, Lin Piao och Chou En-lai och som Maos högra hand under Stora proletära kulturrevolutionen hade han ansvaret för de officiella presskampanjerna mot speciella utredningsobjekt. Sannolikt var Ch'en ointellektuella, tonåriga rödgar-

disters främsta källa för det helt okända material om partiets inre historia som dök upp i många väggtidningar med ”stora tecken” under kampanjen mot bl.a. Lu Tingyi, Liu Shao-ch'i och Teng Hsiao-p'ing. Ch'en påstås också ha stått för en lång serie polemiska artiklar kallade ”Den stora proletära kulturrevolutionen”; dessa artiklar spreds (1966-67) på många språk i broschyrform.

1966 beskrevs Ch'en av den officiella nyhetsbyrån Hsin-hua som ”ledaren för kulturrevolutionära gruppen under centralkommittén”. Hans närmaste medarbetare var Chiang Ch'ing (fru Mao Tse-tung), som också arbetade som kulturrådgivare i Folkets befrielsearmé.

1968 hade Ch'en tydligen kommit att tillhöra de administrativa fraktioner, med vilka Mao hade brutit sina förbindelser. Bortsett från propagandaapparaten tycks han dock inte ha haft någon säker ”bas” vare sig inom partiet eller armén, och det var känt, att han inte var populär inom FBA:s ledning. Då pendeln svängde från vänster mot mitten efter kulturrevolutionen, avtog Ch'ens inflytande. Efter juni 1970 gjorde han inget offentligt framträdande; han var inte närvarande vid oktoberfestligheterna 1970 eller vid 1 maj-demonstrationen eller på 50-årsdagen av KKP:s grundande i juli följande år.

Ch'en Shao-yu. Se Wang Ming.

Ch'en Tu-hsiu, KKP:s förste generalsekreterare (1921-27), påverkade 1919-27 radikala ungdomar mer än någon annan kinesisk kulturell och politisk ledare med undantag för Li Ta-chao, med vilken han hade lagt grunden till den kinesiska marxism, på vilken maoismens byggnad uppfördes. Ch'en föddes 1879 i en förmögen ämbetsmannafamilj i Huaining i Kiangsu, studerade klassikerna, ledde en stor revolution, författade essäer och studier över det antika kinesiska språket. Han dog 1942.

Han var dekan för Peking-universitetets humanistiska fakultet (19,5), blev mest känd som grundare av och redaktör för Ny Ungdom (Hsin Ch'ing-nien), som 1917 tog initiativet till en språk- och kulturreform med djupgående inflytande och var även språkrör för Fjärde maj-rörelsen (1919). Efter tre månader i fängelse för delaktighet i Fjärde maj-rörelsen begärde Ch'en avsked från Peking-universitetet, begav sig till Shanghai (1920), organiserade kommunistiska studiegrupper över hela Kina och blev (med Li Ta-chao) en av KKP:s båda ledande grundare.

Ch'en Yi, en genuin militär hjälte och sedan 1958 Kinas utrikesminister, en av Folkets befrielsearmés tio marskalkar. Föddes i Lochih i Szechwan 1901 som son till en distriktsdomare. Han fick sin mellanskoleutbildning i Chengtu, lärde sig också spela basketboll vid en lokal amerikaledd KFUM-avdelning. Efter att ha fått ett ett-årigt stipendium till en franskspråkig skola i Peking, reste han till Frankrike, där han (1919-21) kombinerade arbete (pråmlastning, diskning och arbete vid Michelin- och Creusot-verken) med studier vid en fackskola och Institut Polytechnique i Grenoble. 1921 blev han medlem av Kinesiska socialistiska ungdomskåren, som utvecklade sig till Kommunistiska ungdomsförbundet (se Chou En-lai). Samma år deporterades han tillsammans med några andra medlemmar från Frankrike för att ha organiserat en sittstrejk vid Institut Franco-Chinois i Lyon. Efter återkomsten till Szechwan blev han medlem av krigsherren Yang Sens stab. I Peking anslöt han sig 1923 till KMT. Som medlem av kommunistiska ungdomsförbundet kom han in i KKP 1923. Efter två år (1923-25) vid Kinesisk-franska universitetet i Peking arbetade han vid Whampoa-akademien i Kanton som politisk instruktör under Chou En-lai.

Som medlem av Yeh T'ings stab under Nordexpeditionen (1926) deltog han i Nanchang-revolten. Han retirerade med Ho Lung och Yeh T'ing till Swatow och följde med i Chu Tehs återtag till södra Kiangsi. I början av 1928 följde han Chu Teh till Chinggangshan. Ch'en ledde Fjärde röda arméns politiska avdelning fram till 1929, då han blev chef för divisionen. 1930 tog han Maos parti i en dispyt med centralkommittén under Li Li-san och krossade tillsammans med P'eng Teh-

huai de anti-maoistiska krafter i partiet, vilka var inblandade i Fu-t'ien-incidenten. Under Den långa marschen stannade Ch'en tillsammans med Hsiang Ying (Han Ying) kvar som chef för en röd eftertrupp i Kiangsi, och 1934-37 utkämpade han bittra strider på liv och död. Då det stora kinesisk-japanska kriget utbröt, tillät Chiang Kai-shek de återstående röda i Sydkina att under befäl av Yeh T'ing och Hsiang Ying omgruppera sig som Nya 4. armén. Den växte mycket snabbt. Oroad sökte generalissimus Chiang driva in den på helt Japan-ockuperat område. I januari 1941 lurades en del av Nya fjärde i bakhåll av nationalisterna. Hsiang Ying dödades och Yeh T'ing sårades och tillfångatogs. Stödd av förband under Su Yu, T'an Chen-lin och Chang Ting-ch'eng höll Ch'en Yi samman sina styrkor och utnämndes av Mao Tse-tung till tjänsteförrättande befälhavare. Liu Shao-chi anslöt sig snart till honom som politisk kommissarie.

1945 hade Nya 4. armén redan tagit ett ofantligt territorium från japanerna och byggt upp den största röda styrkan i Central-kina. Efter KKP:s sjunde kongress valdes Ch'en in i centralkommittén. Efter Japans kapitulation och Yeh T'ings död blev Ch'en 1946 befälhavare för Nya fjärde – omdöpt till östkinesiska FBA. Då inbördeskriget på nytt utbröt 1947, spelade Ch'en Yis armé en avgörande roll; i juni 1948 intog den Kaifeng, provinsen Honans huvudstad.

I ”Hwai-Hai-kampanjen” i november besegrade Ch'en Chiang Kai-sheks huvudstyrkor så definitivt, att KMT förlorade östra Centralkina. Ch'en Yis 3. fältarmé pressade på mot Nanking, Shanghai och provinserna Fukien och Chekiang söder om Yangtze-floden.

Efter segern blev Ch'en Yi befälhavare för Östkinas militärområde, andresekreterare i KKP:s Östkinabyrå, Shanghais borgmästare, sekreterare i Shanghais partikommitté och medlem av partiets revolutionära militärråd. Efter konstitutionens antagande och bildandet av Nationella folkkongressen 1954 blev han biträdande premiärminister i Kinesiska folkrepublikens statsråd och vice ordförande i nationalförsvarsrådet. 1956 invaldes han för första gången i politbyrån. Sedan 1949 hade Chou En-lai varit både premiärminister och utrikesminister; 1958 övertog Ch'en Yi den senare posten. Samtidigt lämnade Ch'en posten som borgmästare i Shanghai.

Ch'en ledde den kinesiska delegation till Indonesien som undertecknade ett vänskapsfördrag 1961, följde Liu Shao-chi på besök i Indonesien, Burma och Kambodja 1963, representerade Kina på Kenyas självständighetsdag, följde Chou En-lai på en färd till tio afrikanska länder 1963-64 och representerade Kina vid Algeriets tioårsjubileum. 1965 besökte han Djakarta vid Bandungkonferensens tioårsjubileum.

Vid åttonde partikongressens elfte session (augusti 1966) behöll Ch'en sin ställning i politbyrån och sina regeringsposter men undgick inte angrepp av kulturrevolutionens rödgardister. Det dök upp väggtidningar, som anklagade honom för att spärra Waichiaopus (Utrikesministeriets) portar för rödgardister, som ville genomsöka lokalerna på jakt efter personer eller tecken på reaktionära eller revisionistiska tankar eller föremål. Många angrepp riktades mot ministeriet och Ch'ens diplomatiska agenter utomlands anklagades för dekadenta borgerliga vanor i fråga om klädsel, mat och kultur, inklusive intresse för nakenbilder och överdriven alkoholkonsumtion. Många hemkallades till förhör i Peking. Vid oktoberfesten 1967 stod Ch'en Yis namn dock högt upp på politbyrålistan. Vid nionde partikongressen (1969) valdes Ch'en åter in i centralkommittén men inte i politbyrån. 1971 anklagades några av ledarna för den kupp, som 1967 avsatte Ch'en som utrikesminister, för att vara kontrarevolutionära element, tillhörande 16 maj-klicken, vilken beskyldes för att ha tänt på den brittiska ambassadbyggnaden i Peking 1967 och framkallat upploppen i Hongkong.

1965 sade Ch'en Yi till mig, att om Förenta Staterna fortsatte att eskalera kriget i Vietnam, skulle Kina förr eller senare bli inblandat och att kriget inte skulle ”känna några gränser” om detta

inträffade.

Ch'ens första hustru dog i Kiangsi 1934. Chang Chien, hans andra hustru, var ursprungligen lärare.

Ch'en Yun (Liao Ch'eng-yun), sedan 1934 en av centralkommitténs vice ordförande, återvaldes till politbyrå 1966 och trots mångåriga förbindelser med Liu Shao-chi och rödgardistiska ver-
balangrepp nämndes han fortfarande på ett positivt sätt i den officiella pressen 1967.

Född 1900 i en arbetarfamilj i Shanghai var Ch'en Yun typograf när han gick in i kommunistpartiet 1924. Han specialiserade sig på facklig verksamhet och i sovjetiska Kiangsi (1931-34) organiserade han hantverkare. I Tsunyi 1935 blev han efter sitt stöd åt Mao Tse-tung mot den tidigare politbyråledningen medlem av partikommittén för militära frågor och skickades till Moskva som delegat vid Kominterns sjunde kongress (juli–augusti). Hans rapport om Tsunyi-konferensen var troligen skälet till att Mao då (för första gången) valdes in i Kominterns centrala exekutivkommitté. Ch'en återvände 1937 till Kina tillsammans med Wang Ming och K'ang Sheng. Hans bok ”Hur man blir en god medlem av kommunistpartiet” (1939) blev jämte Liu Shao-chis ”Hur man blir en god kommunist” (1939) ett viktigt redskap i cheng-feng(korrektions- eller rektifieringsprogrammet 1942) för att upprätta den maoistisk-marxistiska ortodoxiens överlägsenhet gentemot importerade dogmer. (1967 fördömdes Liu Shao-ch'is bok som ”giftigt ogräs”).

Ch'en specialiserade sig på ekonomiska och finansiella frågor (1940-45) och sändes 1945 tillsammans med Lin Piao till Nord-östkina för att förbereda maktövertagandet där efter Japans kapitulation. Från 1949 har han haft ansvarsfyllda poster inom den tunga industrin, finansväsendet, statsplaneringen och fackförbunden. 1954 blev han vice premiärminister.

Ch'en var liksom Liu Shao-ch'i en av de mycket få kinesiska kommunisterna med lång praktisk erfarenhet av arbetarorganisationen i städerna. Hans fall från femte till elfte plats i politbyråhierarkin 1966 efter åttonde kongressens elfte plenum antydde, att minskad betoning av den centraliserade ekonomiska och industriella planeringen och ledningen kunde vara en del av kampanjen att bryta ned den makt, som samlats hos partiteknokrater, vilka anklagades av rödgardisterna för att praktisera ”ekonomism” dvs. användande av materiella incentiv enligt ”den kapitalistiska vägens” principer, närmare bestämt ”Liebermanism”. Nionde partikongressen återinvalde inte Ch'en i centralkommittén, och det uppgavs att han bodde i en 7 maj-skola och kommun för omskolning av funktionärer.

Chiang Ch'ing (Gröna floden), Mao Tse-tungs tredje hustru (bortsett från ett ofullbordat barnomsäktenskap) fick plötsligt stor makt som kulturskiljedomare under Stora proletära kulturrevolutionen 1966. Hennes riktiga namn var Li Chung-chin (Yun-ho) och hon föddes 1912 i Taian, Shantung, i skuggan av Tai Shan, ett av Kinas ”heliga berg”.

Chiang Ch'ings föräldrar, som var av medelklassursprung och hade en smärre förmögenhet, skildes när hon var liten, men hennes mor lyckades få henne att genomgå lågstadieskolan i Tsinan. Hon kom därefter in vid provinsens teaterinstitut på ett regeringsstipendium. Skolans rektor, Chao T'ai-mou, blev senare dekan vid Tsingtaos nationaluniversitet, där Chiang Ch'ing arbetade som biblioteksbiträde. Där träffade hon Yu ei (Huang Ching), som blev den kanske mest betydande ledaren för de nordkinesiska ”studentrevolterna” 1935-37. Hans syster, Yu San, var redan känd operasångerska och aktrix då hon gifte sig med Chai T'aimou. Dennes farbror, Yu Ta-wei, var försvarsminister i nationalistregeringen i Nanking och en annan onkel, Tseng Chao-lin, var f.d. biträdande utbildningsminister. Vid den tidpunkt då Chiang Ch'ing träffade Yu Ch'i-wei, var denne propagandachef för den kommunistiska underjordiska organisationen i Tsingtao.

Chiang Ch'ing blev troligen medlem av kommunistiska ungdomsförbundet 1933. Samma år arresterades Yu Ch'i-wei och dömdes till döden av KMT-myndigheterna, men hans inflytelserika farbror, Yu Ta-wei, lyckades få honom frigiven 1934. Denna skildring fick författaren då han första gången mötte Yu Ch'i-wei i Peking 1935 under namnet David Yu. Han var då propagandasekreterare i det underjordiska partiets centralkommitté i Peking, arbetade under namnet Huang Ching och var den främste kommunistiske rådgivaren för de studenter, som deltog i och delvis ledde 9 december-rörelsen.

Chiang Ch'ing återvände till Tsinan 1934 och gifte sig med en skådespelare med artistnamnet T'ang Na. De arbetade inom den nya filmindustrin i Shanghai och Chiang Ch'ing använde namnet Lan P'ing (Blå äpplet) i de roller hon fick. De skildes 1937. Chiang Ch'ing blev medlem av en patriotisk teatergrupp och följde den till Wuhan och Chungking från Shanghai. Hon arbetade som teater- och filmskådespelerska och flyttade först till Sian och därefter till Yen-an 1938. Där kom hon in vid Lu Hsuns konstnärliga institut, som utbildade teatergrupper för tjänstgöring vid fronten. Hon studerade också vid partiskolan och besökte Mao Tse-tungs föreläsningar och blev en av hans mest uppmärksamma elever.

Det har ibland felaktigt uppgivits, att Mao Tse-tung alltjämt var gift med Ho Tzu-ch'en när han träffade Chiang Ch'ing. De hade skilts 1937 på Maos begäran inför en speciell domstol vid KKP:s centralkommitté, och inför denna klagade båda makarna över att de inte drog jämnt. Mao och Chiang gifte sig i slutet av 1938 eller början av 1939. Författaren mötte Chiang Ch'ing i Maos grotta i Yen-an vid ett besök i september 1939. Hon var smal, livlig och ganska lång för att vara kinesiska. Vi spelade bridge ett par gånger och hon lagade oss en enkel, utmärkt måltid i enlighet med Maos förkärlek för kryddad föda. Hon var då ganska nybliven partimedlem. Under kriget födde hon Mao två döttrar; båda uppgavs vara gifta 1970.

Chiang Ch'ing deltog före 1964 föga i den politiska verksamheten annat än då hon framträdde som fru Mao. Hennes nya betydelsefulla, självständiga roll blev uppenbar efter det centralkommittémöte i augusti 1966, som startade Stora proletära kulturrevolutionen. Helt oväntat förklarades hon vara "förste biträdande chef" under Ch'en Po-ta, som officiellt var "ledaren för kulturgruppen i centralkommittén". I den bilkavalkad och parad som följde på augustimötet stod Chiang Ch'ing i den första bilen bredvid premiärminister Chou En-lai.

Allt detta belystes 1967, då partiets teoretiska organ Röda flaggan (för vilken Ch'en Po-ta var redaktör) publicerade Chiang Ch'ings tal till kulturarbetarna i juli 1964, vilket Röda flaggan nu förklarade vara kulturrevolutionens "stora begynnelse". Senare avslöjanden visade, att hon utfärdat "direktiv" för bearbetning av operor, skådespel, baletter och symfonier så att det i dem infördes proletära hjältar och borgerliga skurkar i enlighet med Mao Tse-tungs kulturriktlinjer i "Samtal vid ett forum i Yen-an om konst och litteratur" (1942).

Det förklarades vidare, att fru Mao hade blåst stridssignalen för kulturrevolutionen då hon i slutet av 1965 ledde "avslöjandena" om att "Hai Jui avskedad från tjänsten", ett skådespel av Wu Han, var en borgerligt reaktionär och föga beslöjad allegorisk attack mot Mao Tse-tung. Chiang Ch'ing hade i många år arbetat i Shanghai, där hon utvecklat Maos "proletära linje" inom konst, litteratur och balett och var en formidabel motståndare till P'eng Chens högra hand i kulturfrågor, Chou Yang. En av hennes närmaste medarbetare i striden mot den borgerligt inriktade kulturen var Yao Wen-yuan, som drev den definitiva kritiken av "Hai Jui avsatt från tjänsten", ett dokument, som uppges ha skrivits om elva gånger med bistånd av både Chiang Ch'ing och Mao själv. Denna recension, som faktiskt startade kulturrevolutionen, förde fram till Maos dagorder i augusti 1966: "Bombardera (Liu Shao-ch'is) högkvarter". Det påstods, att P'eng Chen, Liu Shao-ch'i och andra "revisionister" försökt ta över den gryende kulturrevolutionen innan de själva blev utrensade

tillsammans med Wu Han. Röda flaggan rapporterade, att de delvis hindrades på grund av Chiang Ch'ings anförande i februari 1966 på ett möte med kulturarbetare inom armén under marskalk Lin Piaos beskydd. De kördes på dörren genom ett uttalande skrivet av Mao i centralkommitténs namn; det inriktade kulturrevolutionen på den utrensning av "anti-maoister" som följde.

Som Maos förtrogna blev Chiang Ch'ing kulturrådgivare åt de väpnade styrkorna. Bland skådespelare och författare inom opera-, teater-, film- och musikvärlden blev hon den främsta auktoriteten ifråga om godtagbar proletär konst. Många tvingades underkasta sig en omstöpning av sitt tänkande medan andra – bland annat hela operatrupper – inkallades till tjänstgöring i armén. Traditionella och historiska opera- och teaterämnen och former försvann praktiskt taget helt från scenen under denna period, då Chiang Ch'ing och rödgardisterna beslutsamt sökte ersätta "gamla vanor, gamla idéer, gammal kultur" och allt borgerligt, feodalt och utländskt med nya folkhjältar, som glorifierade proletariatet. Med tyglandet av rödgardisterna sedan armén ingripit för att stoppa fraktionsstriderna 1967, reducerades Chiang Ch'ings ledarskap för vänsterungdomarna avsevärt. Hennes bidrag till kulturrevolutionen var otvivelaktigt stort och hennes begåvning fick sitt erkännande då hon vid den nionde partikongressen valdes in i politbyrån tillsammans med sin 41-åriga protegé Yao Wen-yuan, den yngste medlemmen av dagens politbyrå.

Chiang Ching-kuo, Chiang Kai-sheks son med första hustrun, som Chiang skilde sig från då han gifte sig med Soong Mei-ling, hade kontrollen över de politiska styrkorna och säkerhetstjänsten på Taiwan 1968 och betraktades som Chiang Kai-sheks troligaste efterträdare som ledare för den USA-beskyddade regimen där. Född 1909 i Fenghua i Chekiang utbildades han av privatlärare till 1925, då han reste till Ryssland. Han tog examen vid Kominterns Sun Yat-sen-universitet 1927 efter att ha blivit medlem av Kommunistiska ungdomsförbundet. Efter 1927 års splittring i Kina stannade Chiang Ching-kuo kvar i Ryssland, där han studerade militär- och samhällsvetenskap. Han stod i opposition till Wang Ming, straffades med olika former av förvisning och fick därefter arbete som fabriksdirektör. 1937 medgav Stalin personligen att han fick återvända till Kina, där han försonades med sin far och gick med i KMT. Under kriget gav hans far honom ett arbete i Kiangsi; hans viktigaste uppgift var att slå ned de röda. Han tillhörde metodistkyrkan liksom hustrun, som var ryska. 1949 flydde han till Taiwan med sin far. Han var Chiangs ende riktige son; fosterbrodern Chiang Wei-kuo var adopterad, son till en ledare inom KMT:s högerflygel, Tai Chi-tao, och en japansk mor. 1971 framstod han som faderns kronprins och utsedde efterträdare på Taiwan.

Ch'in Pang-hsien. Se Po Ku.

Chou En-lai var också känd under sitt partinamn Shao Shan (Lila berget). I den lakoniska självbiografi, som han gav mig 1936, undervärderade Chou sin framstående roll inom partiet och i de dramatiskt laddade händelser, då hans liv och politiska öde stod på spel. Han besökte Ryssland 1928, då han återvaldes i centralkommittén och politbyrån, och stannade där för speciell indokineringskurs vid Sun Yat-sen-universitetet; han fick likaså viss militär utbildning. Han föreföll ofta ha den högsta ledningen inom räckhåll men sträckte sig aldrig på allvar efter den.

Vid sin återkomst till Shanghai 1929 stödde han generalsekreterare Hsian Chung-fa och Li Li-san.

Som KKP:s chefsdelegat vid Komintern 1930 kan Chou ha angripit Li, men det var Wang Ming som ledde offensiven. Åter i det utlänningsstyrda International Settlement i Shanghai fortsatte Chou att arbeta tillsammans med Li tills denne, som kallades till Moskva i november 1930, ställdes till svars för sina (och Kominterns) misslyckanden med stadsupproren. I januari 1931 manövrerade Pavelö Mif (Stalins Komintern-agent) undan Chou och gav Wang Ming kontrollen

över politbyrån. Först då övergav Chou Li Li-san, gjorde avbön och uppmanade partiet att ”fördöma mina fel”. Chou fick stanna i politbyrån i Shanghai och på posten som chef för utskottet för militära frågor. Samma år sändes han av den nya ledningen till Kiangsi, där han efterträdde Hsiang Yin som chef för ”central-byrån”. I denna roll tog han på sig den betydelsefulla uppgiften att samordna den fjärrkontroll som med Wang Mings stöd utövades av politbyråns nye generalsekreterare Po Ku från Shanghai medan Mao Tse-tung faktiskt dominerade de stridbara landsortskommunisterna. (Mao var ”ordförande” i sovjetregeringen men endast medlem av politbyrån och dess centralbyrå.)

Då Chou 1932 blev politisk kommissarie under Chu Teh, började hans prestige i Kiangsi överglänsa Maos. Som politisk chef för Whampoa-akademien vann han tidigt förtroende hos kadetter och lärare som Lin Piao, Tso Chuan, Nieh Jung-chen, Li Ta, 'Yeh Chieng-ying, Hsiao Ching-kuang, Hsu Hsiang-ch'ien och Ch'en Keng. Som organisatör av Shanghai- och Nanchang-revolerna var han redan en krigshjälte. Hans vistelse i Moskva hade fört honom i kontakt med Stalin och han var en av ”De tjugoåtta bolsjevikerna” i gruppen Wang Ming-Po Ku. Hans pionjärverksamhet inom Kommunistiska ungdomsförbundet, då han organiserade unga intellektuella i Frankrike, hade vunnit respekt bland betydelsefulla Hunan-bor i Maos eget läger. Nu utvidgade han genom partiindoktrineringen i Kiangsi sitt inflytande bland de allra färskaste armékadrenerna. Kanske var det den ojämförliga bredden i Chous vitala förbindelser med alla fraktioner som gav honom möjlighet att spela rollen som den som främst sysslade med försoning och kraftbalans och inte engagerade sig i bitter strid för att vinna personlig makt.

Till och med 1934, då Po Ku och Lo Fu utstötte Mao ur politbyrån och Chou blev general-kommissarie för hela armén, lyckades han undgå brytning med både Chu Teh och Mao Tse-tung. När Tsunyi-konferensen, som blev en vändpunkt, i januari 1935 fördömde Po Kus och Lo Fus partiledarskap, gjorde Chou En-lai en mjuk övergång till partiets nya högsta revolutionära militärråd, som leddes av Mao Tse-tung. Från denna tidpunkt vacklade Chou aldrig i lojalitet mot Mao som ledare.

Efter Röda arméns ankomst till Nordväst spelade Chou alltmer rollen som den främste diplomaten. Han förhandlade fram stilleståndsöverenskommelsen med marskalk Chang Hsueh-liang. Detta ledde till Sian-incidenten, som Chou slutligen utnyttjade till att avtvinga Chiang Kai-shek en överenskommelse om slut på inbördeskriget. Under kriget mot Japan ledde Chou kommunistiska delegationer hos Chiang Kai-sheks regering, vilken flyttade från Nanking till Hankow och därefter till Chungking. 1939 tillbringade Chou sex månader i Moskva med Chiangs goda minne. Han återvände till Yenan och begav sig därefter till Chungking som chef för (kommunistiska) 8. arméns representation där och deltog i Högsta nationella försvarsrådets sammanträden. Hans urbana kontakter med icke-kommunistiska intellektuella och ofta förekommande samtal med västerländska diplomater ökade storligen hans och Yenans prestige. Samtidigt var Chou också chef för partiets Sydkinabyrå, som alltjämt saknade legal status.

Då förbindelserna mellan KMT och KKP avsevärt försämrades, återvände Chou till Yenan 1943 men sändes tillbaka till Chungking 1944 för att förhandla om en koalitionsregering. Ansträngningen misslyckades i likhet med fredsförhandlingarna under den amerikanske ambassadören general Patrick Hurleys beskydd som Chou och Mao bevistade i Chungking 1945. Vid KKP:s sjunde kongress i Yenan 1945, då Chou avlade en lång rapport, invaldes han i politbyråns fem man starka sekretariat och blev vice ordförande i och medlem av högsta revolutionära militärrådet. Han ledde därefter KKP:s delegation vid fredsförhandlingarna med KMT under general George Marshalls beskydd, tills inbördeskriget återupptogs 1946. Åter i Yenan arbetade han tillsammans med Mao i den högsta ledningen. Efter Pekings fall 1949

byggde Chou upp den nya provisoriska regeringsapparaten och blev dess premiär- och utrikesminister. 1950 inställde han sig hos Mao och Stalin i Moskva för att förhandla om det trettioåriga kinesisk-sovjetiska fördraget; 1952 förhandlade han om återlämnandet av de ryska koncessionerna i Kina och 1953 tog han initiativet till stilleståndssamtalen i Korea.

Vid bildandet av Kinesiska folkrepublikens regering blev Chou premiärminister (1954 och samtidigt utrikesminister 1954-58). Vid Genève-konferensen 1954 utverkade Chou erkännande av Kinas internationella ställning. Han utarbetade ”De fem principerna för samexistens” som tillsammans med den indiska och burmans-ska anslutningen utgjorde plattformen för den kortlivade afroasiatiska enighet, som proklamerades vid Bandungkonferensen 1955. Samma år inledde han de kinesisk-amerikanska ambassadörssamtal, som då gav förhoppningar om en fredlig lösning av meningsskiljaktigheterna. Hans besök i många asiatiska länder 1955 och 1956 förbättrade ytterligare Kinas prestige hos de f.d. kolonialfolken. I Europa prisades Chous personliga ingripande (1957) i allvarliga dispyter mellan Moskva och Polen, Ungern och Tjeckoslovakien för att ha återupprättat ”solidariteten i socialistlägret under Sovjetunionens ledning” sedan Chrusjtjovs fördömande av Stalin medfört ett ”töväder” i sovjetpolitiken.

Chou överlät sin post som utrikesminister till marskalk Ch'en Yi 1958, men det var Chou, som bröt den krigshotande krisen kring Taiwan då han meddelade, att Kina var redo att återuppta de avbrutna kinesisk-amerikanska ambassadörssamtalen. Under följande två åren tog Chou ytterligare steg i riktning mot fredlig samexistens genom att underteckna vänskapsfördrag med flera grannländer. Betydelsefullt nog löste han dock inte gränsdispyten med Indien, som ledde till ett kort krig (1962) och inte var utan förbindelse med det kinesisk-sovjetiska sammanbrott, som blev uppenbart 1960 och Kennedy-Chrusjtjov-Castros konfrontationskris 1962. Nu skärptes mönstret för Kinas diplomati. Medan de gamla blocken föll sönder, krävde Kina gällt, att kommunistpartierna skulle välja mellan Peking och Moskva. Chou genomförde centralkommitténs linje beträffande stöd till revolutionära krig i många länder, tonade ned betydelsen av den tävlande samexistensen och avvisade högljutt varje kompromiss med både den amerikanska imperialismen och den sovjetiska revisionismen.

Då detta skrivs finns inget tillgängligt bevis för att Chou En-lai någonsin anslöt sig till oppositionen mot Maos allt bittrare ideologiska krig med Chrusjtjov och dennes arvingar inom SUKP. En konsekvens för Kina var diplomatisk stagnation, eftersom alltfler stater och partier tog avstånd från Maos totala oförsonlighet mot både USA och Sovjetunionen. Chou En-lais båda resor till ännu vänskapliga stater i Asien och nya stater i Afrika 1964 och 1965 samt Frankrikes erkännande av Kinesiska folkrepubliken markerade höjdpunkten i Kinas diplomatiska landvinningar. I och med intensifieringen av det amerikansk-vietnamesiska kriget, som sammanföll med Stora proletära kulturrevolutionen 1966, gjorde de rödgardistiska demonstrationerna i Peking mot regeringarna i socialistiska lika väl som icke-socialistiska stater nära nog slut på Kinas diplomati – och stötte bort en del av Kinas tålmodigaste vänner i den s.k. tredje världen.

Chous ställning inom partihierarkin bekräftades vid åttonde kongressens elfte plenarsammanträde i augusti 1966 och därefter ökades premiärministerns ansvarsområden enormt som centralpunkt för den stabila kontinuiteten i Kina. Vid rödgardisternas demonstrationer tog han emot deras hyllningar stående bakom Maos ”närmaste vapenbroder” Lin Piao. Utöver detta var han främsta uppgift helt enkelt att hålla samman det administrativa maskineriet och söka förhindra att sprickorna i partiets byråkratiska apparat ledde till katastrof, att tåg, flygplan, maskiner, arbetare, jordbrukare och intellektuella på det hela taget fortsatte att fungera; att inbördeskriget inte återförde Kina till dess tidigare söndring och kvasianarki berodde i stor utsträckning på Chous outtröttliga ansträngningar. Begränsningarna i kulturrevolutionens kontroll över partiapparaten

antydde av de tvivelaktiga resultaten av försöken att politiskt förintä dess viktigaste måltavlor, ”Kinas Chrusjtjov”, dvs. president Liu Shao-chi, och dennes anhängare i centralkommittén. Det kan ha varit ett tecken på förestående förändring i opinionsklimatet i Kina, att det var Chou En-lai (ofta kallad ”mannen i mitten”) som då mobben i augusti 1967 plundrat och bränt brittiska ambassaden och angripit dess chargé d'affaires uppgavs ha beordrat rödgardisterna att ”gå hem och stanna hemma”.

Under kulturrevolutionen manövrerade Chou skickligt mellan vänster- och högerelementen och blev den oersättlige mittenmannen. Efter det Liu Shao-chi's överbyggnad störtat samman, måste en ny byggnad uppföras genom kombination av ”pålitliga partikadrer”, ansvariga militära ledare och ”nytt blod”, som pumpats in ur den förblödda partikroppen. Vid nionde partikongressen intog Chou platsen närmast Lin Piao, Maos ”nära vapenbroder och efterträdare” samtidigt som hans huvuduppgift blev att reorganisera den svårt störda centrala administrativa regeringsapparaten. Så snart regeringsstöttorna ansågs stadiga skyndade han sig med extrem hast att återupprätta och utvidga Kinas diplomatiska förbindelser och handelskontakter med världen. I den internationella gemenskapen hade Kina i hög grad gagnats av det amerikanska misslyckandet i Vietnam och hälsades av många som en kraft, som man hoppades skulle kunna motverka de båda supermakternas dominans i världen.

Chou En-lai, Madame. Se Teng Ying-ch'ao.

Chu Teh föddes i Ilung, Szechwan, den 18 december 1886 i en familj som hade emigrerat från Kwangtung. Det fanns tretton barn i familjen. Han blev överbefälhavare för Röda armén då denna skapades i Chinggangshan 1927 och han behöll denna post efter upprättandet av Folkets befrielsearmé (1949).

Chu Tehs osedvanligt äventyrliga och kraftfulla liv, som han berättat om det för Agnes Smedley (”Den stora vägen: Chu Tehs liv och tid”) är ett dokument av stor sociologisk och historisk vikt. 1936 hade emellertid praktiskt taget ingen riktig information om Chu Teh publicerats. Författarens uppgifter insamlades bland hans kamrater, som hade kämpat vid hans sida i årtal. Det var karakteristiskt för de kommunistiska relationerna, att deras kännedom om hans privatliv var vag och hörsägenpräglad. Författaren fick t.ex. veta, att Chu Teh kom från en ”rik godsägarfamilj”. I själva verket var hans far en utarmad bonde; vid nio års ålder adopterades Chu Teh av en förmögen farbror, som hjälpte till att uppfostra honom.

Chu Teh blev medlem av KKP i Berlin 1922 genom Chou E. lais inflytande. Från 1927 fanns han ständigt vid Mao Tse-tungs sida som Maos ”tredje hand”, med undantag för ett år, då Chu Teh ”med våld” hölls kvar av Chang Kuo-t'ao i västra Kina, enligt vad Chu berättat för Agnes Smedley. Det är svårt att föreställa sig Maos framgång i den bondebaserade revolutionen utan Chu Tehs ständiga lojalitet och självutplånande stöd.

1950-56 var Chu Teh vice ordförande i Kinas folkregering, 1956 blev han ordförande i Nationella folkkongressen. I många år var han den högste marskalken i de kommunistiska väpnade styrkorna. Fram till 1966 var han medlem av politbyråns ständiga utskott, som bestod av viceordföranden och Mao.

Chu Teh levde enkelt och hade en häpnadsväckande fysisk uthållighet; vid åttio års ålder spelade han fortfarande basketboll, favoritsporten som han hade lärt sig hos KFUM i Szechwan och gjort populär inom armén. Vid centralkommittén åttonde kongress' elfte session uteslöts Chu Teh ur politbyråns ständiga utskott men stannade kvar i politbyrån. Under Stora proletära kulturrevolutionen angreps han av rödgardister från skolorna tillsammans med marskalk Ho Lung, som varit hans vapenbroder livet igenom. Men vid oktoberfestligheterna 1967 dök Chu Teh upp vid Maos

sida på tribunen och omnämndes officiellt som medlem av politbyrån endast ett steg under männen i Ständiga utskottet. 1969 återinvaldes han i centralkommittén och politbyrån.

Ch'u Ch'iu-pai, KKP:s andre generalsekreterare, föddes 1889 i en bankrutterad adelsfamilj i Kiangsu och avrättades på Chiang Kaisheks order 1935. Hans korta politiska ledarskap var enligt hans eget ”slutliga testamente” ett komiskt misstag, ett ”historiskt missförstånd”; han betraktade sig själv framför allt som en litterär personlighet, till sitt temperament olämplig som politiker.

Ch'us far övergav hustru och sex barn. Ch'us mor var bildad: hon lärde Ch'iu-pai skriva poesi. Som grundskolelärare hjälpte han till med att hålla svälten borta från familjen. Då han var sjuutton år begick hans mor självmord. 1916 försökte Ch'u skriva in sig vid Pekings nationaluniversitet men kunde inte betala avgiften. Han gick då in vid den avgiftsfria ryska språkskolan (1916/19) och där började han också lära sig revolutionens politik. 1920 kom han till Ryssland som korrespondent för Peking-tidningen *Ch'en Pao*. Hans rapporter om livet i Sovjetunionen samlades och blev mycket lästa böcker. 1922 gick han med i KKP:s Moskvaavdelning och vann inträde vid Kominterns Sun Yat-sen-universitet som student och lärare. Då Ch'en Tu-hsiu bevistade Kominterns fjärde kongress, ”upptäckte” han Ch'u och gjorde honom till sekreterare och tolk. Ch'en tog med sig Ch'u till Kina, där han i Kanton blev medlem av både KKP:s centralkommitté och KMT:s centrala exekutivkommitté. 1925 undervisade han vid det av kommunisterna stödda Shanghai-universitetet och deltog i 30 maj-incidenten.

1927 hörde Ch'u till den oppositionsgrupp som ställde Ch'en Tu-hsiu till svars för sammanbrottet av kommunisternas och KMT:s enhetsfront. I enlighet med nya direktiv från Moskva sammankallade de överlevande KKP-ledarna i Centralkina en extraordinär konferens (7 aug. 1927) efter Nanchang-revolten; denna fördömde Ch'en Tu-hsiu och valde Ch'u Ch'iu-pai till generalsekreterare. Den nya ledningen, som dominerades av Lominadze (Stalins representant), manade till revolt i Kanton, vilken snabbt slutade med katastrof.

Sommaren 1928 dök Ch'u åter upp i Moskva och höll sin rapport inför KKP:s sjätte kongress. Beskylld för ”vänsteropportunist” ersattes han som generalsekreterare av Hsiang Chung-fa. Han stannade kvar i Moskva, skrev polemiska artiklar och gjorde korta besök vid KKP-möten i Paris och Berlin. Han uppfann ock-så ett system att transkribera kinesiska till det kyrilliska alfabetet och detta antogs sedermera av ryssarna.

Det uppges, att Pavel Mif såg till att Ch'u avlägsnades ur Kominterns centrala exekutivkommitté och centralkommittén sedan Ch'u anslutit sig till Chang Kuo-t'ao i en ”enhetsfront” mot Mifs dominans. Han återvände till Kina i slutet av 1930. I flera år var Ch'u en effektiv ledare för det illegala Vänsterförfattarnas förbund. Han skrev mycket under olika pseudonymer och protegerades av Ku Hsun, som kunde ge honom en fristad i Shanghais franska koncession. Han översatte talrika ryska arbeten och före-språkade en skönlitteratur som ”tjänade folket”. 1931 rehabiliterades Ch'u inom partiet och valdes vid den första allkinesiska sovjetkongressen till utbildningskommissarie men var oförmögen att lämna Shanghai. (Hans post uppehölls av Hsu T'eh-li.) I januari 1934 tog han sig in i sovjetområdet i Kiangsi och blev där kommissarie för utbildning och konst i den sovjetregering som Mao Tse-tung var ordförande i.

När Den långa marschen började, var Ch'u sjuk och kvarlämnades. Då han i början av 1935 försökte ta sig till Shanghai, uppsnappades han av nationaliststyrkor. Han avrättades i juni. Tjugo år senare begravdes hans kvarlevor på De revolutionära hjältarnas kyrkogård i Peking. Partiet betraktade honom som en hjältemartyr. Hans samlade litterära verk (fyra delar) publicerades i Peking men däremot inte hans politiska skrifter eller hans ”To-yu-teh Hua” (Överflödiga ord), som han skrev som sitt ”testamente” i fängelset. 1967 klassificerade rödgardister Ch'u som en

”renegat” och 1968 svartmålade den officiella pressen honom som borgerlig påverkan. 1971 hade dessa angrepp upphört och partipressen nämnde honom med viss respekt.

Fang Chih-min var en kommunistpartiledare i provinsen Kiangsi och organiserade en bondepartisanrörelse innan han tillfångatogs och avrättades 1935. 1927 var han både KMT:s och KKP:s sekreterare i Kiangsi och ledde de första bondeförbanden i Höstskörderevolten i Kiangsi. Han förenade sig med Mao och Chu Teh i Chingkangshan och stödde senare Maos program vid den viktiga Ku-t'ien-konferensen (1930), där Mao lade fram de grundläggande principerna för Röda arméns utveckling, bl.a. med stor tonvikt på lokala röda garden. Han var också anhängare till Mao under perioden före Den långa marschen. Kvarlämnad med eftertruppen tillfångatogs han av KMT-styrkor. Han visades upp i en bambubur på landsbygden och halshöggs därefter 1935.

Hatem, Dr George. Se Ma Hai-teh.

Ho Lung levde ett rentav mer fantastiskt liv än den hörsägen som återgivits här, kanske låter ana. Född 1896 (under Ch'ing-dynastin) i grevskapet Sangchi i provinsen Hunan som son till en officer organiserade han väpnade bondeuppror åtminstone ett årtionde före Mao Tse-tung. Hans rykte som ”bandit” var välförtjänt. Som sextonåring med dålig skolgång och tom mage försökte han döda en regeringstjänsteman och samlade därefter en skara laglösa i bergen. Då han var 21 höll hans 19 000 anhängare åtta grevskap. Rebeller i tre provinser samlades kring honom och kallade sig för bondearmé. De blev så starka, att regeringsstyrkorna måste utlova amnesti och penningbelöningar för att få dem att upplösas. Lung begav sig till Changsha som en fri man för att sluta sig till Sun Yat-sen.

1920 satte Ho upp en brigad åt nationalistarmén. 1926 blev han medlem av KKP samtidigt som han förde befälet över 20. KMT-armén. I Nanchang förenade han sig med Yeh T'ing och Chu Teh det väpnade upproret den 1 augusti 1927. Efter nederlaget flydde han till Shanghai men återvände till Kiangsi-Hunan-området och rekryterade nya styrkor åt Chu Teh och Mao. Från 1927 var han en toppledare i armén men invaldes i centralkommittén först 1945.

Ho Lungs vägran att ge Chang Kuo-tao sin 2. frontarmés stöd under dispyten mellan Mao och Chang 1935-36 blev avgörande för Changs slutliga nederlag. Under kriget mot Japan och andra världskriget förde han högt befäl; 1955 utnämndes han till marskalk i Folkets befrielsearmé. Som medlem av kabinettet (sportminister) och vice premiärminister behöll han sin ställning i partiets politbyrå vid elfte plenarsessionen 1966, men 1967 rapporterades det att han utsatts för milda angrepp i väggtidningar, som anklagade honom för att sympatisera med Lo Jui-ch'ing. Kritiken mot Ho Lung fortsatte 1967 och 1968 då han beskylldes för att ha skapat en egen personkult, speciellt genom att hans roll glorifierades i Nanchang-revoltens museum. Nionde partikongressen återinvalde honom inte i centralkommittén.

Ho Tzu-ch'en, Maos andra hustru (om man bortser från barndomsäktenskapet) var dotter till en godsägare i Kiangsi. Innan hon blev kommunist var hon lärare. 1930 gifte hon sig med Mao. 1937 beskyllde Tzu-ch'en formellt Wu Kuang-wei (Liljan Wu), en tolk i Yen-an, för att ha påverkat Maos känslor. Mao förnekade anklagelserna och sökte därefter skilsmässa, som beviljades honom av en specialdomstol i KKP:s centralkommitté. Både fröken Wu och Ho Tzu-ch'en förvisades från Yen-an. Ho Tzu-ch'en och Mao hade två barn i Kiangsi vilka lämnats i röda bönders vård då Den långa marschen började. Barnen återfanns aldrig efter kriget. I Shensi födde Ho Tzu-ch'en Mao en dotter. I Yen-an 1939 sade man mig, att Ho Tzu-ch'en hade begett sig till Sovjetunionen för att leva där med sitt barn. 1970 uppgav en gemensam vän, att hon hade återvänt till Kina och levde obemärkt i en kommun i Kiangsi.

Hsia Hsi var medlem av Nya folkliga studiesamfundet, som organiserades av Mao 1918. Han

blev medlem av den första KKP-cell, som organiserades (av Mao) i Hunan. Som lojal maoist var han 1967 högt uppsatt medlem av centralkommittén.

Hsiang Chung-fa var som KKP:s centralkommittés generalsekreterare (1928-31) i stor utsträckning en marionett för Li Li-san och dennes beskyddare Lominadze, Stalins agent i Komintern. Hsiang ersatte Ch'u Ch'iu-pai vid KKP:s sjätte kongress, som hölls i Moskva (juli 1928) och sammanföll med Kominterns sjätte kongress.

Hsiang föddes i en arbetarfamilj i Shanghai, var halvt analfabet i kinesiska men utbildades vid Kominterns Sun Yat-sen-universitet i Sovjetunionen. Han utsågs av Komintern för att söka bryta dödläget mellan de kinesiska ”vänster- och högerintellektuella” i politbyrån. I sin egenskap av ”proletär” utgjorde Hsiang en front bakom vilken Lominadze stödde Li Li-san och periodens Komintern-linje. Under Stalins kontroll hade Komintern nyss bestämt att kapitalistvärlden höll på att sönderfalla och att kompromiss ens med socialdemokraterna var utesluten; partiet skulle leda de nära förestående stora upproren.

När Li Li-sans kurs – revolter i storstäderna med stöd av Röda arméanfall – misslyckades, misskrediterades Li vid ett partiplenum i januari 1931. Hsiang Chung-fa fick stanna i politbyrån sedan han bekänt sitt misstag. Kominterns Pavel Mif hade blivit en ny kraft bakom centralkommitténs politbyrå. Då Li Li-san ledde en revolt mot Mifs dominans, såg Mif till att Li återkallades till Moskva. Samtidigt avslöjades Hsiang Chung-fas adress för KMT-polisen av en av Li Li-sans anhängare, Ku Shun-chang. Efter Hsiangs arrestering och avrättning i juni blev Wang Ming generalsekreterare. Hela Ku Shun-changs familj mördades, och KMT-polisen rapporterade, att KKP:s politbyrå hade gett order om detta repressaliemord. Vare sig det var sant eller inte, skakade uppgiften KKP:s inflytande i fackföreningarna i Shanghai, där Ku haft sina anhängare. Hsiao Ching-kuang föddes i Changsha i Hunan 1902. 1967 tillhörde han de mäktiga militärledarna i Kina. Som medlem av en medelklassfamilj gick Hsiao i Hunans seminarium (Maos alma ma-ter). Han blev medlem av Socialistiska ungdomskåren i Shanghai 1920, kom samma år till Ryssland och studerade vid Kominterns Sun Yat-sen-universitet, där han blev medlem av KKP:s Moskvaavdelning. Han återvände till Kina 1924, blev instruktör och kadett vid Whampoa-akademien. Han deltog i Nordexpeditionen (1926). Efter sammanbrottet 1927 studerade han i Sovjetunionen (Röda arméns högskola) fram till 1930. Åter i Kina tog han sig in i det sovjetiska Kiangsi, där han blev befälhavare för Sjunde armékåren.

Hsiao blev aldrig medlem av gruppen ”återkomna studenter” (”De tjugoåtta bolsjevikerna”). 1933 stödde han den s.k. ”LoMing-linjen”, en pro-maoistisk kurs i partikampen, som också förespråkades av T'an Chen-lin, Teng Hsiao-p'ing, Teng Tzuhui och Maos bror Tse-t'an. Tillsammans med dem bestraffades han för att ha agerat stick i stäv mot politbyråns direktiv. 1936 berättade Hsiao Ching-kuang för författaren, att den tyske Komintern-rådgivaren Li Teh övertalat Mao och Chu Teh att besluta den strategi som följdes 1934 och slutade med framgång för Chiang Kai-sheks femte antikommunistiska kampanj.

Efter Den långa marschen deltog Hsiao i 1935 års Shansi-expedition och rekryterade 8 000 frivilliga där. Som vice befälhavare under Lin Piao utmärkte han sig under andra världskriget och andra inbördeskriget mellan KMT och kommunisterna. 1955 blev han armémarskalk. Han valdes 1945 till medlem av centralkommittén och 1954 av Nationella folkkongressen och blev (samtidigt som Lin Piao avancerade till ställningen som nummer 2 i politbyrån 1966) medlem av partiets allsmäktiga utskott för militära frågor och suppleant i politbyrån. Hans fru är ryska. 1969 åter-invaldes han i centralkommittén.

Hsiao Hua föddes 1914, var ordförande i Folkets befrielsearmés allmänna politiska avdelning

1967 och hade ansvaret för att FBA:s röda garden indoktrinerades med Mao Tse-tungs tänkande.

Han föddes i en fattig bondfamilj i distriktet Hsing-ko i Kiangsi 1914. 1936 berättade han för författaren, att han ”helt hade skolats av Röda armén och KKP”. Han blev ledare för ungdomsorganisationer i armén (redan i Ching kangshan) som 15-åring. Då Den långa marschen började, var han endast 20 år men blev två år senare politisk kommissarie vid 1. armékårens andra division. Han blev befälhavare för Hopei-Chahar-Liaonings militär område 1946, chef för allmänna kaderavdelningen i FBA 1956, biträdande chef för centralkommitténs kontrollutskott och medlem av centralkommitténs sekretariat 1963. Han hade varit lojal maoist i nästan fyra årtionden, och under Stora proletära kulturrevolutionen var han alltså ”en av de yngsta” kommunistveteranerna. 1967 blev han biträdande chef för ”kulturrevolutionära armégruppen”, medlem av högsta utskottet för militära frågor och suppleant i politbyrån. Hsiao Hua föll i onåd under ”perioden av nästan anarki” (som Mao beskrev det), då kontrarevolutionära element tillfälligt grep makten i Peking 1967. Hans nuvarande ställning är obetydlig.

Hsieh Fu-chih invaldes 1966 i politbyrån (som suppleant) och el terträdde Lo Jui-ch'ing som minister för den offentliga säkerheten. Han blev en nyckelperson inom utrensningsverksamheten i egenskap av en av ”ledarna för kulturrevolutionen under centralkommittén”.

Hsieh föddes 1899 i Hunan, anslöt sig till partisanerna i Oyuwan-sovjeten i början av 30-talet och uppges ha fått det mesta av sin utbildning i armén. 1938 var han biträdande brigadchef under Ch'en Keng. Han deltog i ”De 100 regementenas slag” 1940 och fortsatte att utmärka sig samtidigt som Ch'en Kengs styrkor växte till armégrupps storlek. Alltsedan 1949 har Hsieh haft ledande poster i Sydvästkinas militärområde, bl.a. som partisekreterare i provinsen Yunnan då Ch'en Keng var områdets militärbefälhavare 1950-53. En kort tid inrikesminister (1949). Valdes in i centralkommittén 1956. Efter 1953 specialiserad på säkerhets-, juridiska och politiska organisationsfrågor. Hsiehs säkerhetskarriär fortsatte under kulturrevolutionen. Han blev tjänsteförordande chef för Pekings partikommitté, en ställning som bekräftades 1971. Nionde partikongressen 1969 återinvalde honom i centralkommittén och politbyrån. Hsieh spelade en nyckelroll vid åter-uppbyggandet av partiet och arbetade tillsammans med Chou Enlai och Lin Piao för att sammanföra militära funktionärer och partimän i en ny administration.

Hans hustru, Wang Ting-kuo, är medlem av Folkets högsta domstol.

Hsu Hai-tung blev vid det kinesisk-japanska krigets utbrott brigadchef i 8. armén. 1939 organiserade han i Shantung gerillastyrkor, som 1944 hade spritt sig till hans egna hemtrakter i Honan och Hupeh. Han sårades och blev invalid och upprätthöll poster i det bakre underhållsområdet efter 1945. 1956 valdes han in i KKP:s centralkommitté. 1957 visade han sig endast då och då offentligt och i rullstol. Återinvaldes i centralkommittén 1969. Avled 1970.

Hsu Hsiang-ch'ien blev chef för en division i 8. armén 1937 och ledde 1939 styrkor genom de japanska linjerna för att bilda en gerillabas i Shantung. Under befrielsekriget (1946-49) intog han Taiyuan, Shansis huvudstad. Han invaldes i centralkommittén 1945 och blev en av de tio marskalkarna i armén 1955. 1966 invaldes han i politbyrån och blev vice ordförande i centralkommitténs utskott för militära frågor. I januari 1967 ordförande i Stora proletära kulturrevolutionens underutskott i FBA under den nye stabschefen Yang Ch'eng-wu. Han föreföll alltså helt ha kommit ifrån sitt hämmande politiska förflutna tillsammans med Chang Kuo-t'ao.

Hsu föddes 1902 i en godsägarfamilj i grevskapet Wu T'ai i Shansi och gick i normalskola. 1924 vann han inträde vid Whampoa-akademien. Han blev medlem av KKP 1927, deltog i Kanton-revolten, arbetade med P'eng P'ai i Hailufeng-sovjeten och därefter underjordiskt i Shanghai. 1930 organiserade han gerillastyrkorna i Anhui och avancerade till armébefälhavare. Hsu vann en

stor seger över en av Chiang Kai-sheks bästa befälhavare 1931 och hans skicklighet bidrog till uppbyggandet av 4. röda armén norr om Yangtze-floden. 1933 tvingade nederlag honom att marschera västerut till Szechwan-sovjeten, där 4. armén snabbt växte fram till 1935, då de sydliga röda mötte Chang-Hsu-styrkorna (100 000 man?) vid Moukung. På grund av konflikten mellan Chang och Mao skildes de båda huvudarméerna och Hsu stannade kvar i Sikiang tillsammans med Chang, Chu Teh och andra medan Mao flyttade till Shensi (1935). Ett år senare (i december 1936) marscherade Hsus armé norrut och följde Mao men råkade i bakhåll då den sökte ta sig över Gula floden. De röda styrkorna led ett svårt nederlag, och Hsu och Chang anlände till Pao An i dålig kondition. Den norra kolonnen under Li Hsien-niens befäl hade skurits sönder svårt av angrepp och reducerats till 2 000 man. Vid ett centralkommittémöte i Shensi 1937 befriades Hsu Hsiang-ch'ien från det politiska ansvaret för kommissarien Changs "parti fientliga" beslut under Szechwan-schismen. Återinvalides i centra], kommittén och politbyrå 1969.

Hsu Ping var biträdande chef för KKP:s centralkommittés enhetsfrontsavdelning tills han utsattes för angrepp under Stora proletära kulturrevolutionen.

Han föddes i Honan 1902 i en familj, som hade råd att skicka honom till Tyskland för att studera ekonomi. I Berlin gick han med i kommunistiska ungdomsförbundet (1920), som uppgick i KKP. Efter studier vid Kominterns Sun Yat-sen-universitet (1925-27) i Moskva återvände han till underjordiskt arbete i Kina. Han var professor vid universitetet i Peking då författaren mötte honom 1935, och fungerade som förbindelselänk mellan de manchuriska exilarméerna i Kina och Röda armén, vilket ledde till en enhetsfront. 1949 vice borgmästare i Peking och samtidigt vicechef för centralkommitténs enhetsfrontsavdelning. 1967 fördömdes han i rödgardistiska publikationer för att 1935 ha givit kommunister i KMT-fängelser i Peking rätt att skriva under förnekelse av kommunismen (för att säkra deras frigivning då kriget mot Japan bröt ut). Hsu anklagades också för att "skydda renegater" i partiet då Liu Shao-ch'i var hans chef i partiets Nordkinesiska byrå. Hans hustru Chang Hsiao-mei var kommunistveteran och vice ordförande i allkinesiska demokratiska kvinnofederationen. 1971 hade både Hsu och hans hustru förlorat sina poster men inte utstötts ur partiet. Rehabilitering möjlig.

Hsu T'eh-li hyllades av Mao som hans "mest respekterade och älskade lärare". Född 1877 i en fattig familj i Changsha, Hunan fick han grundskoleutbildning, vann inträde vid en seminarie-skola, blev därefter själv lärare samtidigt som han idkade självstudier i matematik. Efter att ha deltagit i störtandet av den kejserliga regeringen i 911 undervisade han vid Hunans första seminarieskola, där han hjälpte Yang Chang-ch'i att förhindra att Mao Tsetung blev relegerad. Vid 43 års ålder anslöt han sig till gruppen arbete-och-studier, reste till Frankrike och deltid-arbetade som kock medan han studerade vid universiteten i Paris och Lyon. Han tillhörde den studentskara (bl.a. Ch'en Yi, Li Li-san och Ts'ai Ho-sen) som "ockuperade" Institut Franco-Chinois och deporterades tillsammans med dem. Efter återkomsten till Hunan undervisade han vid Changshas seminarieskola för flickor och blev slutligen medlem av KKP 1927. Han deltog i Nanchang-upproret, retirerade till Swatow och flydde till Shanghai. I två år (1928-30) studerade han vid Kominterns Sun Yat-sen-universitet i Moskva, återvände därefter till Kina och blev utbildningschef (kommissarie) i centrala allsovetiska regeringen med undantag för den tid då Ch'u Ch'iu-pai hade denna post. Vid 57 års ålder deltog han som den äldste i Den långa marschen. Han blev deputerad i Nationella folkkongressen 1954, förblev aktiv inom ett brett politiskt och kulturellt område och befann sig på plats 15 inom KKP:s centralkommitté.

Huang Ching (Yu Ch'i-wei eller David Yu), som blev Tientsins förste kommunistiske borgmästare 1949, vann nationell berömelse i KKP som hjälpte i 1935-37 års studentrörelse i Nordkina. Dess ledare bidrog till att återupprätta partiinflytandet bland i de stora städerna efter ett

decennium av blodigt undertryckande.

Huang föddes 1911 i en framstående borgerlig familj i Chekiang; en farbror, Yu Ta-wei, var KMT:s försvarsminister; en annan hade varit biträdande utbildningsminister i Peking. Som student vid Shantung-universitetet (Tsingtao) blev Huang Ching chef för det underjordiska KKP:s propagandaavdelning. Där mötte han Chiang Ch'ing, som gick med i partiet (1933) strax innan Huang Ching arresterades och dömdes till döden. Yu Ta-wei räddade Huangs liv, efter frigivningen reste Huang till Peking, där han åter började arbeta vid centralkommitténs propagandaavdelning. Han höll sig emellertid gömd – under Liu Shao-ch'i i Nordkinabyrån – före studenternas 9 december-demonstration.

Vid den tidpunkten blev alla patriotiska (för att inte säga radikala) organisationer undertryckta av Kuomintang's gendarmer. Hundratals studenter hade fängslats för anti-japansk verksamhet och universitetet var nedluserat med spioner. Polisen beskyddade till och med japanskt betalda marionetter, som demonstrerade till stöd för japanska försök att upprätta en marionettregim i Peking genom våld och mutor. Ett undantag var oasen av relativ frihet vid det USA-finansierade och av missionärer grundade Yenchinguniversitetet. Yenchings immunitet mot KMT-gendarmer kunde spåras tillbaka till de utländska exterritorialrättigheter, som några av dess lärare åtnjöt. Det gällde bl.a. författaren och Yenchings preses och främste grundare, dr J. Leighton Stuart, som skulle bli den siste amerikanske ambassadören hos den nationalistiska Kuomintang-regeringen i Nanking.

1935 anslöt sig Huang Ching till studentrepresentanterna vid ett hemligt möte, sammankallat av Yenching-universitetets studentförening på kvällen den 8 december. De planlade strategin för en djärv massdemonstration på gatorna följande dag. Dess effekt blev sådan, att den gjorde slut både på undertryckandet av den patriotiska anti-japanska verksamheten och KKP:s isolering i städerna.

Peking-universitetet (Pei-ta), som var nationens främsta högskola, hade ingen studentförening, men ”9 december” gjorde det möjligt att skapa en. Huang Ching och andra (Yao-I-lin, Huang Hua), som hade deltagit i ”9 december”, hjälpte till med att snabbt organisera Pei-ta och andra studentföreningar för fortsatta protestaktiviteter. Från Peking spreds propagandan över hela landet. Krav på motstånd, politisk skolning, militär utbildning av massorna etc. ledde till en upphetsning som smittade befolkningen så till den grad att allvarliga förberedelser till ett motståndskrig mot Japan inte längre kunde undvikas.

Huang Ching reste till Yenan 1937 för att vinna inträde vid partiskolan. Då kriget bröt ut, utnämndes han till den viktiga posten som sekreterare i den regionala partikommittén för Shansi-Hepei-Chahar. 1949 var han partisekreterare i Stor-Tientsin. Huang, som länge var halvt invaliderad av de sjukdomar, som drabbat honom under en ungdom av svåra strapatser, dog 1958. Han var då medlem av KKP:s centralkommitté och vice ordförande i statliga planeringskommissionen. Då detta skrivs är hans hustru, Fan Chin, alltså vice borgmästare i Peking.

Huang Hua var Wang Ju-meis partinamn. Han föddes 1912 i en bildad familj i Hopei. Han spelade en viktig roll i 9 decemberrörelsen (1935), blev ungdomsorganisatör och avancerade till framstående poster inom det kommunistiska utrikesdepartementet, bl. a. som ambassadör och förhandlare. Författaren träffade Wang Ju-mei vid Yenching-(Kristna) universitetet 1934. Wang var verksam bland studentrebellerna i Yenching och framstående inom de då olagliga patriotiska anti-japanska organisationerna. Han blev medlem av Kommunistiska ungdomsförbundet 1935, KKP 1936. Då författaren reste till Nordvästkina, bad han Wang möta honom där. På deras resor träffade Wang Mao Tse-tung, Chou En-lai, P'eng Teh-huai, Teng Hsiao-p'ing och andra ledare. Senare arbetade han där och i Hankow (1938) som ungdomsorganisatör och rekryterade

många studentvolontärer, bland dem Kung P'eng och hennes syster Kung Pu-ch'eng, vilka båda blev tjänstemän vid Utrikesministeriet.

Vid UD i Yenan och Chungking (1939-45), som KKP:s informationschef under medlings-samtalen mellan KMT och KKP (1945-47), som chef för avdelningen för utländska frågor i Nankings militärområde (1949) och med ansvar för de utländska medborgarna i Shanghai (1952) blev han berömd bland de unga diplomater och förhandlare, som fostrats av Chou En-lai. Han deltog i de bittra stilleståndsförhandlingarna i Korea (1952), fungerade som den kinesiska delegationens talesman vid Genèvekonferensen (1954), ledde Utrikesministeriets Västeuropa- och Afrika-avdelning (1954-56) samt Västeuropa-avdelningen (1956-59) och blev Kinas förste ambassadör i Ghana (1960-65). Han förhandlade fram en mängd pakter och överenskommelser med Ghana och Kongo om handel, tekniskt och kulturellt samarbete. Efter Pekings återkallande av diplomaterna 1968 var han, då stationerad i Cairo, den ende kinesiske kommunist med ambassadörs ställning väster om Vietnam och Kambodja. Huang Hua återkallades till Kina 1969 och sändes tillsammans med sin hustru, Li-liang, också hon en framstående partipersonlighet, till en kommun och till Mao Tse-tung-skolan (för indoktrinering). Då han återvände från landsbygden återupptog han genast viktig verksamhet vid UD i kontakt med premiärministern. Den engelsktalande Huang har förblivit en av Kinas främsta diplomater. 1971 utnämndes han till Kinesiska folkrepublikens förste ambassadör i Kanada. Huangs har tre barn.

Jen Pi-shih föddes i grevskapet Hsiangyin i Hunan 1904, gick i skola i Changsha och anslöt sig till Socialistiska ungdomskåren i Shanghai 1920. Han studerade vid Orientaliska universitetet i Moskva 1920-22 och blev medlem av KKP där. 1927 blev han sekreterare i Kommunistiska ungdomsförbundet i Kina och invaldes i KKP:s centralkommitté. Han kom in i politbyrån 1930. 1931 begav han sig till sovjetområdet på gränsen mellan Hunan och Kiangsi, där han blev chef för militärkommittén i Ho Lungs styrkor och samtidigt politisk kommissarie. Vid Tsunyi-konferensen stödde han Mao mot Po Ku. Under Den långa marschen valde Ho och Jen Mao Tsetungs sida mot Chang Kuo-t'ao. Återinvaldes i politbyrån 1945 och stannade i Yenan med Mao Tsetung under andra inbördeskriget. Han dog av hjärtslag 1950.

K'ang Sheng, vars andra partinamn var Chao Jung, befann sig i augusti 1966 (åttonde kongressens elfte plenarsession) på sjätte plats under Mao i politbyråns ständiga utskott. Han var vice premiärminister, chef för partiets kontrollkommission och hörde till dem som officiellt beskrevs som "ledare för kulturrevolutionen under centralkommittén". Sedan tiden i Yenan hade K'ang identifierat sig med de kulturidéer som Mao framställt i "Samtal vid ett forum i Yenan om konst och litteratur".

K'ang föddes (omkring 1903) i en adelsfamilj i Shantung. Samtidigt som han studerade vid det KKP-organiserade Shantung-universitetet blev han medlem av Kommunistiska ungdomsförbundet (1920) och KKP (1924), deltog i de Shanghai-uppror, som leddes av Chou En-lai (1926-27), och arbetade därefter underjordiskt. Han skickades till Moskva 1932 och var med undantag för ett kort besök i Shanghai 1933 anställd i Komintern under Wang Ming tills han återvände till Kina 1937 tillsammans med Wang Ming och Ch'en Yun. Dessa tre föreläste vid K'ang Ta ("Motstånd-mot-Japan-universitetet") då författaren första gången mötte dem i Yenan i september 1939. K'ang valdes in i centralkommitténs sekretariat 1938, kritiserades under korrektions- (rektifierings-) rörelsen 1942 men efterträdde, efter självkritik, Li Wei-han som rektor för partiskolan. Han samarbetade intimt med K'ang Tas rektor Lin Piao och tog skarpt avstånd från Wang Ming, som förkroppsligade "formalismen" och den importerade dogmatismen inom partiet.

K'ang valdes in i politbyrån vid den sjunde kongressen (1945), ledde centralkommitténs organisationsbyrå och partikommittén i Shantung (1949-54), återinvaldes (som suppleant) i

politbyrån 1956), gick i spetsen för partiets angrepp mot "högeravvikarna" (1957) och blev sekreterare i centralkommittén (1962) under Teng Hsiao-p'ing och P'eng Chen. 1963-65 deltog han i de stora "partilinje-förhandlingarna" under ledning av Liu Shao-ch'i och/eller Teng Hsiao-p'ing med utländska kommunistdelegationer, vilka sökte försona Moskva och Peking. 1964 åtföljde han Chou En-lai till Moskva för (misslyckade) samtal efter Chrusjtjovs fall. 1965 anslöt han sig till Ch'en Po-ta i en offensiv mot "revisionisterna" Liu Shao-ch'i och Teng Hsiao-p'ing. 1967 föreföll det som om K'ang Sheng möjligen skulle efterträda Teng Hsiao-p'ing som partiets generalsekreterare. Så länge han var kvar i politbyrån, föreföll försoning med Sovjetunionen icke trolig. Återinvaldes 1969 i centralkommittén och politbyrån och i det fem man starka ständiga utskottet (närmast Chou En-lai).

Kao Kang (Kao Chung-yu) var den främsta måltavlan för en stor utrensning i partiet 1954, då han anklagades för "krigsherreanda" och för att ha sökt avskilja Manchuriet som sitt "självständiga kungadöme". Förnedrad begick han självmord. Han föddes i Hengshan i Shensi 1891 och byggde tillsammans med Liu Chih-tan upp partiet där, och det isolerade röda basområdet blev en tillflyktsort för kommunisterna vid Den långa marschens slut. Han var son till en godsägare, tog examen vid en seminarieskola i Sian, gick in i KKP tillsammans med Liu Chih-tan, ledde ett bondeuppror 1927 och upprättade gerillakrigsbaser i området Shensi-Kansu-Ninghsia. Som ledare för en partikommité bestående av Lin Piao, Li Fu-ch'un, Ch'en Yun, Hsiao Ching-kuang och P'eng Chen gick han in i Manchuriet och organiserade massbaser för gerillaoperationer, vilket ledde till FBA-segern där 1946. Han invaldes i politbyrån 1945, blev 1949 politisk kommissarie för hela Manchuriet och 1950 sekreterare för partiets Nordöst-byrå och samtidigt militärbefälhavare. Han blev ordförande i den statliga plankommissionen 1953 och befriades från sina poster i Manchuriet. Kaos närmaste man i plankommissionen var Jao Shu-shih, sekreterare i centralkommitténs organisationsbyrå. 1954, då Kao och Jao avsattes som "partifiender" var Liu Shao-ch'i den mest uttalade anklagaren. Fem provinsstyresmän och flera regionala parti- och arméledare avskedades samtidigt. När Kao begått självmord och Jao Shu-chih försvunnit från arenan, spekulerades det i utlandet om, att Kao Kang skulle ha haft Stalins stöd vid ett försök att störta Mao och skapa en satellitstat i Manchuriet.

Ku Ta-chen föddes 1903 i Kiangsi. Han bidrog till skapandet av 11. röda armén (1928), deltog i Den långa marschen och innehade ansvarsfulla poster under motståndskriget och inbördeskrigen. 1967 var han medlem av allkinesiska fackföreningsfederationen och centralkommittén samt viceguvernör i provinsen Kwangtung.

Lan P'ing. Se Chiang Ch'ing (fru Mao Tse-tung)

Li Ching-ch'uan var under ett årtionde den främste partiautoriteten i Szechwan, Kweichow och Yunnan, ett väldigt territorium med nära 100 miljoner invånare och talrika minoriteter och gränsfolk och omfattande tillfartsvägarna till Tibet, Burma, Thailand och Indokina. Under Stora proletära kulturrevolutionen föreföll de ofta förekommande sammanstötningarna mellan maoistiska rödgardister och partimyndigheterna i dessa provinser riktade mot Li. I april 1967 meddelade den officiella pressen, att han avgått. Li föddes i en bondfamilj i grevskapet Hua-ch'uang i Kiangsi (omkring 1905) och var en av Maos elever då denne föreläste vid bondeutbildningsinstitutet i Kanton (1924-25). Han hjälpte till med att organisera bonderevolter, fick viss militär utbildning i Kiangsi och blev politisk kommissarie i de förband som leddes av P'eng Teh-huai. Under Den långa marschen tjänstgjorde han i ett år i Chu Tehs och Chang Kuo-t'aos styrkor då de båda röda arméerna splittrades. Efter deras återförening i Nordväst fick Li befälsposter i området vid Mongoliets gräns, där han organiserade gerillakrig (1937-47). Under befrielsekriget hade han poster i Szechwan, där han utvecklade en osedvanlig grad av personlig regional dominans. Han

återinvaldes i centralkommittén 1956, blev medlem av politbyrån 1958 och utnämndes till förstesekreterare i partiets Sydvästbyrå 1961. Hans parti- och administrativa kontroll i ett viktigt område som Szechwan kan knappast ha skett utan stöd av partiets generalsekreterare Teng Hsiao-p'ing, som var född i Szechwan och hade speciellt intresse för provinsen.

Uppenbarligen lyckades Mao inte förhindra att han återinvaldes i politbyrån i augusti 1966, men när rödgardisterna utsåg Teng Hsiao-p'ing till sin främsta måltavla, skakades Lis prestige svårt. Sedan maoisterna tagit makten i Kweichow-provinsens partibyrå 1966 och fördömt dess gamla ledare som "borgerligt reaktionära", uppgavs rödgardistiska väggtidningar ha krävt att Li skulle avrättas. I maj 1967 fördömde den officiella Pekingpressen Li som "den främste partimakthavare som slagit in på den kapitalistiska vägen i Sydväst-området", anklagade honom för en "blodig tragedi i Chengtu" (undertryckandet av maoistiska, Li-fientliga rödgardister). En omorganisation inom armén 1968 avlägsnade Li från alla poster och han levde 1971 helt obemärkt.

Li Chung-chin. Se Chiang Ch'ing (fru Mao Tse-tung)

Li Fu-chun återinvaldes i politbyrån 1966 på samma rangplats (tionde) som 1956 (första plenumet). Han uppges ha stått i förbindelse med "ekonomisterna" (som förespråkade materiella incentiv i stället för ideologiska). Han hade hela livet varit Maos vän och kom liksom han från Hunan. Li föddes i Changsha 1900, gick i mellanskola där, deltog i "arbets- och studieplanen", som leddes av Kinesisk-franska utbildningsföreningen i Peking, och reste till Frankrike 1918. 1921 bildade han tillsammans med Chou En-lai, Li Li-san, Lo Man (Li Wei-han), Ts'ai Ho-sen och andra Kommunistiska ungdomsförbundet i Frankrike vilket snart införlivades med KKP. Han arbetade vid Schneiders ammunitionsfabrik och på en motorverkstad i Paris och franska arbetare invigde honom i marxismen.

Li lämnade Frankrike 1924, studerade sex månader i Ryssland, återvände till Kina och blev medlem av centralkommittén och politbyrån 1924. Han var chef för partiets politiska skolning i Kanton, politisk chef i Liu Po-ch'engs 6. armé under Nordexpeditionen. Efter brytningen mellan KMT och KKP var han partisekreterare i provinsen Kiangsi (1927-33). Han deltog i Den långa marschen, och då författaren mötte honom 1936, var han medlem av centralkommittén och ordförande i den regionala partikommittén för Shensi-Kansu-Ninghsia. Han hade betydelsefulla poster i Yen-an-regeringen (biträdande chef för finansdepartementet 1940-45) tills han 1945 skickades till Manchuriet med en partikommitté under ledning av Kao Kang för att organisera ekonomiska och liknande frågor. 1956 återinvaldes han i centralkommittén – hans främsta plikter gällde fortfarande finanser och ekonomi. 1950 blev han minister för den tunga industrin. Efter Kao Kangs avsked 1954 blev Li vice ordförande i statliga planeringskommissionen, och då detta skrivs har han kvar detta arbete. Han återvaldes till politbyrån 1956, bevistade många partikonferenser utomlands och hemma, speciellt om ekonomiska angelägenheter, och undertecknade en mängd handelsöverenskommelser liksom det kinesisk-koreanska alliansfördraget (1961). Li Fu-ch'un och hans hustru (Ts'ai Chang) återinvaldes i centralkommittén 1966. Li kom åter in i politbyrån men angreps i väggtidningar för att, som det påstods, ha varit emot ett nytt stort språng framåt inom den ekonomiska politiken. Paradoxalt nog avancerade Li Fu-ch'un 1967 till medlem av politbyråns ständiga utskott, som normalt hade bestått av Mao och centralkommitténs sex vice ordförande. 1968 uteslöts Li ur politbyrån. 1969 återinvaldes han dock i centralkommittén och sågs 1970 på läktaren vid oktoberfestligheterna.

Li Hsien-nien föddes 1905 i grevskapet Huangan, Hupeh, som son till en arbetare och blev själv snickarlärling. 1966 återinvaldes han i centralkommittén och politbyrån och omtalades ofta i pressen som framstående bland kulturrevolutionens ledare.

Li anslöt sig till Nordexpeditionen då denna nådde Hankow och blev snart (1927) kommunist. Han var först ledare för rödgardistisk gerilla under bonderevolterna i Hupeh, avancerade till reguljär officer i Röda armén under Hsu Hsiang-ch'ien och drog sig tillbaka västerut tillsammans med Chang Kuo-t'ao och Hsu. I Maoerkai mötte han 1935 för första gången Mao Tse-tung. Eftersom partidisciplinen krävde, att han lydde sin närmast överordnade, stannade Li hos den trilskande Chang under dennes konflikt med Mao. Ett år efter det Mao nått Shensi, förflyttade Chang Kuo-t'ao sina styrkor norrut. Hans huvudstyrkor råkade ut för fientlig omringning i närheten av Sian och blev nästan nedkämpade medan Li Hsien-niens 30. armé, omdöpt till Västliga armén, sökte nå Sinkiang men åter led mycket svåra förluster. Li kom 1937 till Yenan, där han vann inträde vid K'ang Ta ("Motstånd-mot-Japan-universitetet") och studerade i ett år. 1938 skickades han bakom de japanska linjerna i Hupeh för att organisera gerillakrig. Han startade med endast några få gevär och gamla vänner bland bönderna men hade 1941 byggt upp en armé på 60 000 man. Under inbördeskriget blev han befälhavare för en fältarmé. Efter segern blev han den främste politikern och militären i sin hemprovins Hupeh. 1956 invaldes han i partiets politbyrå och spelade därefter en framträdande roll vid konferenser, pakter och handelsöverenskommelser med Albanien, Guinea, Mali, Tanzania, Ghana, Nordkorea, Nordvietnam m.fl. och reste till några av dessa länder samt till Östeuropa. Valdes till vice premiärminister 1962 och fick sin ställning i politbyrån bekräftad i augusti 1966. Återinvaldes 1969 i centralkommittén och fick en hög ställning i politbyrån. Var 1971 den mest aktive av Chou En-lais båda biträdande premiärministrar liksom inom diplomatin efter kulturrevolutionen.

Li Hsueh-feng föddes i Shansi 1907, samma provins som P'eng Chen, vilken han efterträdde 1966, då denne fördevis som sekreterare i Pekings partikommitté, en nyckelpost, eftersom dess medlemsförteckning omfattade många medlemmar av centralkommittén och de högsta administrativa ämbetsmännen i centralregeringen.

Li Hsueh-feng gick in i partiet omkring 1926, stod i förbindelse med Liu Chi-tan under de tidiga bondeupproren och valdes (i sin frånvaro) till medlem av den provisoriska sovjetregeringens centrala exekutivkommitté. I Nordkinabyrån under Liu Shao-ch'i (1935-39) var han verksam vid Röda arméns inmarsch i Shansi 1935. Han tjänstgjorde bl.a. som politisk kommissarie och parti-sekreterare i Shansi, Chahar, Hopei och Centralslätt-byrån på 40-talet. Som chef för centralkommitténs organisationsbyrå för Centrala slättlandet hade han också ansvarsfulla partiposter i Central- och Sydchina från 1949. 1952 blev han förste vice partisekreterare i Centrala-södra byrån. 1956 valdes han till medlem (som nr 71) i partiets centralkommitté. Han tillhörde Nationella folkkongressens presidium alltsedan dess början (1955) och blev 1965 vice ordförande, i dess ständiga utskott. 1963 blev han förstesekreterare i centralkommitténs Nordkina-byrå. 1966 inträdde han i politbyrån, där han (i egenskap av de facto-borgmästare i Peking) bar det främsta organisatoriska och ledande ansvaret för en mängd rödgardistiska demonstrationer för partiets ledning av Stora proletära kulturrevolutionen. 1969 återinvald i centralkommittén och som suppleant i politbyrån. Kvar 1971.

Li K'e-nung var vid sin död 1963 alltjämt biträdande utrikesminister.

Li Li-san, som rehabiliterades inom KKP 1945, var alltjämt medlem av centralkommittén då kulturrevolutionen formellt inleddes i augusti 1966 och är troligen fortfarande medlem då detta skrivs.

Li föddes 1896 i en godsägarfamilj i grevskapet Liling i Hunan; hans riktiga namn var Li Lung-chih. Efter att ha genomgått mellanskola (1914) begav han sig till Peking för att delta i "planen för arbete och studier", som skapats av Kinesisk-franska utbildningsförbundet, och för att studera franska. Han kom till Frankrike 1918. Tillsammans med andra kinesiska studenter (Chou En-lai

m.fl.) var han med om att bilda Kommunistiska ungdomsförbundet, som uppgick i KKP 1922. Efter återkomsten till Kina 1922 fick Li i uppdrag att arbeta tillsammans med Liu Shao-ch'i vid gruvarbetarorganisationen i Anyuan i Kiangsi, där också Mao Tsetung var verksam. 1923 började han organisera fackföreningar i Shanghai, blev 1924 ordförande i Shanghais fackföreningsfederation och var samtidigt sekreterare vid KMT:s propagandasektion. Samma år blev han medlem av KMT:s centrala exekutivkommitté och politisk instruktör vid Whampoa-akademien i Kanton. 1925 ledde han och Liu Shao-ch'i de arbetare som startade 30 majrörelsen i Shanghai.

Li begav sig till Moskva, representerade allkinesiska fackföreningsfederationen och valdes in i Trade Union International Committee. Efter återkomsten till Shanghai 1926 invaldes han i KKP:s politbyrå och arbetade tillsammans med Chou En-lai för att förbereda Shanghai-revolten 1927. Li Li-san bröt (auktoriserad genom ett direktiv från Stalin) med Ch'en Tu-hsius politbyråledning och deltog med Chou En-lai och andra i planeringen av i augusti-revolten i Nanchang. Efter nederlaget deltog han i politbyråns konferens den 7 augusti, där han spelade en framträdande roll då det gällde att få Ch'u Ch'iu-pai vald till Ch'en Tu-hsius efterträdare som centralkommitténs generalsekreterare.

Li avlägsnades ur politbyrån sedan han ”dömts” av Komintern i november 1930 och stannade (troligen icke frivilligt) kvar i Moskva som översättare och redaktör vid Foreign Languages Press. 1936 arresterades han som trotskist men frigavs 1938 och återupptog sitt arbete. Med Maos stöd (på Stalins förslag) återfick han sitt medlemskap i KKP, och vid sjunde kongressen i april 1945 invaldes han i centralkommittén. Samma år reste han från Moskva till Manchuriet för att ansluta sig som politisk rådgivare till Lin Piaos grupp där. 1948 invaldes han i presidiet för Sjätte allkinesiska fackföreningskongressen i Harbin och höll inlednings-anförandet på denna. Han valdes till allkinesiska fackföreningsfederationens förste vice ordförande och var även rektor för dess personalskola fram till 1953, då han avskedades för ”subjektivistiska misstag”. Samtidigt hade han en mängd andra viktiga regeringsposter, bl.a. som arbetskraftsminister och chef för centralkommitténs avdelning för industri- och kommunikationsarbete (1949-54). Vid KKP:s åttonde kongress (1956) bekände Li ”vänsteropportunistiska misstag” och återinvaldes i centralkommittén (som nr 89). 1962 var han en kort tid sekreterare i centralkommitténs Nordkina-byrå. Li blev en symbol för Maos ”förmåga att förlåta”. Fast han inte spelade någon framträdande roll i Stora proletära kulturrevolutionen, angreps han inte som revisionist och inte heller grävde man upp några av hans misstag.

Lis första hustru, Wang Hsiu-chen, en av ledarna för KKP:s kvinnoavdelning, arresterades av nationalisterna i Shanghai 1932 och försvann. Li gifte om sig med en ryska under sitt uppehåll i Moskva.

Li Ta lämnade partiet under repressalierna 1927 men begick ingen kontrarevolutionär handling. Han dök åter upp som kommunistisk samarbetsman under andra världskriget och blev medlem av kinesiska folkets politiskt rådgivande konferens. 1966 utsattes han för häftiga angrepp som ”revisionist”, men den roll han utsetts att spela var på det hela taget symbolisk eftersom han inte hade någon politisk makt.

Li Ta-chao blev under sitt relativt korta liv (1888-1927), vilket slutade med avrättning genom strypning, den mest betydande en-skilde kinesiske radikalen på sin tid, den första imponerande kinesiske uttolkaren av marxismen och den förste, som lämnade något större bidrag till det system eller den ideologi, som kan kallas kinesiskt marxistiskt tänkande. Som bibliotekarie vid Pekings nationaluniversitet gav Li Ta-chao Mao Tse-tung arbete och var den förste som invigde honom i ett allvarligt studium av marxismen. Det vore en överdrift att säga, att det utan Li Ta-chao inte skulle ha funnits någon Mao Tse-tung, men en del av huvuddragen i Maos tänkande

finns uttalade eller antydda i Li Ta-chaos skrifter. Som en av KKP:s grundare utgjorde han en bro mellan Kinas få västerländskt skolade ”liberaler” och den yngre generation av intellektuella, som på ett avgörande sätt påverkats av ryska revolutionen.

Li Teh var det kinesiska partinamn, som antogs av Otto Braun, född omkring 1896. Braun – en tysk kommunist, som skickats till Kina av Komintern – identifierades för första gången i en artikel i ”Neues Deutschland” i Östberlin den 27 maj 1964. ”Li Teh” kom troligen till Shanghai i slutet av 1932. I början av 1933 besökte han författaren i Peking och presenterade sig som en tysk tidningskorrespondent vid namn Otto Stern. I Pao An, där hans roll var klar, nämnde han aldrig sitt riktiga namn men talade om det arbete han gjort som revolutionär agent i Sydamerika och Spanien. 1928 arresterades han i Tyskland och uppgavs ha ”dömts till döden” men rymde och tog sig till Moskva. Han hade varit soldat under första världskriget och fick ytterligare viss militär utbildning i Moskva. Efter att ha arbetat som Kominterns representant i det underjordiska militära rådgivande utskottet i Shanghai, tog sig Braun in i Kiangsi 1933 ombord på en sampan, där han låg övertäckt med last i många dagar. I egenskap av Komintern-delegat var hans ställning utomordentligt prestigefylld i centralkommitténs revolutionära militära råd och han hade stor del i ansvaret för den militära praxis som följdes 1933-34. Han var den ende utlänning, som deltog i Den långa marschen. Efter Tsunyi-konferensen blev han en underordnad rådgivare till Mao. Li Teh lämnade Yenan 1939 ombord på det enda ryska plan, som veterligen landade där under andra världskriget. Han stannade i Moskva till 1945 då han följde Sovjetunionens Röda armé in i Berlin. Neues Deutschland beskrev honom som ”professor” och Kina-expert. Lis roll i Kiangsi skildras i Del 4, kap. 6. Hans artikel ”I vems namn talar Mao Tse-tung” (i Neues Deutschland, Östberlin, 27.5.1964) stödde helt Moskva i den kinesisk-sovjetiska konflikten. Otto Brauns ”Memoarer”, publicerade 1970, analyseras kritiskt som historisk källa (betr. Kiangsi- och Tsunyi-perioderna) i *China Quarterly* (apr.–juni 1971).

Li Tsung-jen ledde sin Kwangsi-armé vid en av nationalisternas få segrar mot japanerna. Han ”valdes” till Kinas vicepresident 1947. ”President” Chiang avgick före flykten till Taiwan (1949), och general Li blev då nationalistpresident. Då Chiang Kai-shek senare återtog sin titel på Taiwan, begav sig Li till Förenta Staterna. 1965 återvände han till Peking, slöt fred med Mao Tse-tung och fördömde Chiang Kai-shek som den amerikanska imperialismens marionett.

Liao Ch'eng-yun. Se Ch'en Yun.

Lin Piao förklarades 1966 officiellt vara ”ordförande Maos nära vapenbroder”. Efter centralkommitténs elfte plenum (augusti 1966) avancerade Lin till rangplatsen närmast Mao i det allsmäktiga ständiga utskottet i egenskap av förste vice partiordförande, förste vice ordförande i partiutskottet för militära frågor, försvarsminister och förste biträdande premiärminister. Lin betraktades allmänt som Folkrepublikens faktiske ledare i händelse av Maos död sedan han i realiteten efterträtt Liu Shao-ch'i som republikens president.

Lin Piao föddes 1908. I Pao An i Shensi 1936 gav han författaren uppgifter om sina yngre år.

Då generalissimus Chiang 1934 fördrev rebellerna från Kiangsi, ledde Lin Piao de genom-brytande styrkorna under Den långa marschen. I Tsunyi i Kweichow 1935 var han en av männen bakom valet av Mao som högste befälhavare. Han utkämpade framgångsrika slag i Shansi och Shensi (1935-36) och deltog i ockupationen av Yenan i december 1936. Under motståndet mot Japan ledde Lin förband ur Röda armén (omdöpt till 8. armén) i norra Shensi. Mot hans 115. division led de invaderande japanska styrkorna ett förkrossande nederlag, ett första bevis på att kinesiska soldater med riktig organisation och ledning kunde vinna segrar över moderna arméer. Han sårades allvarligt 1938 och tillbringade omkring två år i Ryssland som konvalescent. Efter

sin återkomst befann han sig en kort period i Chou En-lais ”förbindelsehögkvarter” i Chungking och blev därefter vice ordförande för partiskolan i Yen-an, där Mao var ordförande. Han invaldes i centralkommittén 1942.

1945 blev Lin överbefälhavare för de röda styrkorna i Manchuriet. Det var till honom som Mao Tse-tung 1946 adresserade sina nu berömda ”allmänna idéer” om de militära operationerna i ett nytt inbördeskrig mellan KMT och KKP. Lin förde befälet över de kommunistiska huvudstyrkorna i Manchuriet. På mindre än ett år inringade han kärnan av Chiang Kai-sheks USA-beväpnade och USA-utbildade arméer och tillfångatog eller dödade 36 generaler. Efter segern i Manchuriet inringade han Chiangs huvudstyrkor i norra Kina. Peking kapitulerade för honom utan strid.

I juli 1950 invaldes Lin Piao i politbyrån. I början av Kinas intervention i Koreakriget i november 1950 ledde Lin Piao ”Kinesiska folkets volontärkår” i en motoffensiv, som tog general MacArthurs högkvarter med överrumpling. Med användande av ”människohavets” taktik drev Lin USA:s och FN:s styrkor nästan till katastrofens rand. Han drog sig tillbaka från Korea, förmodligen på grund av sjukdom, och tillbringade åter en tid i Sovjetunionen som konvalescent. Han efterträddes av marskalk P'eng Teh-huai. Han blev vice ordförande i partiets utskott för militära frågor 1950 och biträdande premiärminister samt återinvaldes i politbyrån 1956 sedan han året innan upphöjts till marskalk i FBA.

1959 debatterade det kinesiska partiet bittert den framtida politiken gentemot Sovjet. Uppenbar och hätsk personlig rivalitet hade utvecklats mellan P'eng och Lin och i denna spelade Mao en huvudroll. Mitt under deras ideologiska dispyt bröt Nikita Chrusjtjov sitt löfte om att förse Kina med en ”provatombomb”. P'eng Teh-huai avsattes som försvarsminister och Lin Piao, efterträdde honom. Lin Piao:s reformer syftade till ”de-russifiering”. Han bekämpade ”yrkesofficerskastens” mentalitet, titlar och rangtecken avskaffades, de speciella officersprivilegierna upphävdes, kombinationen soldat-bonde-arbetare-student av Yen-an-typ återupprättades och Mao Tse-tungs tänkande undanträngde alla andra ideologiska texter. Genom att göra FB till ”en stor skola för Mao Tse-tungs tänkande” indoktrinerade Lin ledare, vilkas stöd blev avgörande för Maos triumf under kulturrevolutionen.

1965 publicerade Lin en lång avhandling om revolutioner i de underutvecklade länderna under titeln ”Länge leve segern i folkkriget!” Lins artikel liknade de fattigas ”framträdande krafter” i Asien, Afrika och Latinamerika vid ”världens landsbygdsområden”, medan västerlandets överflödssamhällen liknades vid ”världens städer”. Till sist skulle ”städerna” inringas av revolutioner i ”landsbygdsområdena” i enlighet med Mao Tse-tungs tänkande. Lin gav dock inget löfte om att Kina skulle kämpa i andra folks krig; dessa fick rådet att i huvudsak lita till ”sina egna krafter”. 1966 hänvisade den kinesiska partipressen till Lins avhandling som en integrerande del av ”Mao Tse-tungs tänkande”.

1964 samlade Lin Piao en mängd utdrag ur Maos skrifter i en liten röd bok, vilken först kom till användning inom Folkets befrielsearmé. ”Citat ur ordförande Mao Tse-tungs verk” blev rödgardisternas främsta handledning 1966 och snart därefter en internationell bestseller.

Sedan 1956 har Lin varit medlem av partiets sju man starka ständiga utskott och han framträdde som Mao Tse-tungs garant för väpnat stöd under den stora omvälvningen 1966. En miljon medlemmar av Kinas kommunistiska parti, integrerade under arméns befäl, blev den avgörande ideologiska kraften i den lands-omfattande korrektionsrörelse, som blivit känd under namnet Sto-Stoa proletära kulturrevolutionen. Lin Piao, som alltjämt är den yngste medlemmen i politbyrån, föreföll hålla Kinas öde i sina händer om Mao skulle gå bort, och att detta också var Maos avsikt

bekräftades när Lin Piao i den nya partistadga, som antogs av nionde partikongressen 1969, kallades Maos "nära vapenbro-der och efterträdare". Som Maos närmaste man i det fem man starka ständiga utskottet berömdes han 1971 för att ha avvecklat kulturrevolutionen genom arméns ingripande, återställt enigheten och vänskapen mellan partiet och armén och stabiliserat administrationen. Det föreföll mindre sannolikt, att Lin eller någon annan skulle kunna "ersätta" Mao, men teamet Chou En-lai (den främste administratören och regeringsmannen) och Lin skulle kunna utgöra en kollektiv ledning i händelse av Maos frånfälle.

Liu Hsiao föddes i Shenking i Hunan 1911 i en familj, som han för författaren 1936 beskrev som "smågodsågare". Hans far hade studerat i Japan i två år och var ateist. Liu Hsiao började skolan vid fem års ålder. Han genomgick en mellanskola, som drevs av den amerikanska Christian Reformed Church i Shengchoufu, där han lärde sig engelska och blev kristen. Efter examen reste han till Shanghai för att skriva in sig vid gymnasium. På vägen dit mötte han en radikal kristen kinesisk pastor, som bekantade honom med marxismen. 1926 blev han medlem av kommunistpartiet och deltog i Shanghai-revolten. Han skickades till området norr om Yangtze för att undervisa och organisera. Hans skola angreps, han flydde till Shanghai, arresterades i den franska koncessionen och tillbringade tre år i fängelse. Efter frigivningen begav han sig till det röda Kiangsi 1931 och blev sekreterare i Kiangsis centralkommitté 1932.

Liu deltog i Den långa marschen och blev 1936 ordförande i 1. frontarméns politiska avdelning. Under kriget mot Japan och befrielsekriget fortsatte han att arbeta inom arméns allmänna politiska avdelning och hade speciellt ansvar för den illegala verksamheten i Shanghai och Kansu, där han var KKP:s sekreterare. 1945 invaldes han i centralkommittén, utnämndes till ambassadör i Sovjetunionen (1955-63) och tog kontakt med östeuropeiska och andra kommunistpartier. Han blev biträdande utrikesminister 1963 och deltog i överläggningarna mellan Chou En-lai och president Sukarno i Shanghai 1964. 1966 återinvaldes han i centralkommittén och nämndes på framträdande plats bland kulturrevolutionens ledare. 1967 blev han ambassadör i Albanien.

Liu Po-ch'eng, känd som "Enögda Draken", föddes i Szechwan 1892, blev medlem av KKP 1926, avancerade till marskalk och blev 1967 medlem av politbyrån, vice ordförande i Nationella folkkongressens ständiga utskott och medlem av det mäktiga partiutskottet för militära frågor. Hans far var en kringströvande musikanter, som sparade pengar för att ge sin son en grundläggande klassisk bildning, men Po-ch'eng valde en militärskola i Chengtu, blev officer i provinsarmén och deltog i 1911 års revolution. Under sina många slag förlorade han ena ögat. Sedan han blivit medlem av KKP var han stabschef under Nanchang-revolten 1927, ett fiasko som han flydde ifrån; han reste till Ryssland och studerade vid den militära Frunze-akademien till 1930. Efter återkomsten till Kina begav han sig till Kiangsi och blev stabschef i centrala revolutionära militärutskottet. Han hade befälet över en del av förtruppen under Den långa marschen och blev därefter chef för 129. divisionen i 8. armén vid Motståndskrigets (1937-45) början. Efter att kraftigt ha utvidgat sina gerillastyrkor i Nord- och Centralkina förde han befälet över Centralslätts-armén under operationer samordnade med Ch'en Yis arméer, vilka (1948) definitivt besegrade KMT-styrkorna norr om Yangtze. Han invaldes i centralkommittén 1945 och i politbyrån 1956 och borde logiskt sett ha varit en av de militärer i Folkets befrielsearmé som främst stödde Mao Tse-tung och Lin Piao under de kritiska partistriderna 1966-67, men han tog inte på sig något påtagligt ansvar. Men han var förstås 75 år gammal.

Liu Shao-ch'i valdes till Nationella folkkongressens ordförande efter Mao 1959 men 1966 hade han blivit "Kinas Chrusjtjov" och den främsta måltavlan för Stora proletära kulturrevolutionen och rödgardisternas kampanjer.

Liu föddes 1898 i Ning Hsiang i Hunan, inte långt från Mao Tse-tungs hem, och genomgick

Första seminarieskolan liksom Mao. Han var son till en ”rik” bonde men blev radikal under ett inflytande som mycket liknade det Mao beskrivit. 1920 hjälpte han Mao att organisera en socialistisk ungdomskår i Hunan och utsågs att studera vid Kominterns Sun Yat-sen-universitet i Moskva, där han blev medlem av KKP:s avdelning. När han återvände 1922, blev han medlem av allkinesiska fackförbundet. Han organiserade arbetare i Yangtze-dalen, och i Anyuan vid Kiangsi-Hunan-gränsen ledde han en framgångsrik gruvarbetarstrejk. 1927 anslöt sig en del av dessa gruvarbetare till Mao Tsetungs första arbetar- och bondearmé. (Men under 1967 års attacker mot Liu anklagade den maoistiska pressen honom för att ha följt en borgerligt-reformistisk kurs då han ledde fackföreningarna i Anyuan – och tillskrev honom därmed 40 års revisionistiskt tänkande.)

I Kanton kom Liu 1925 in i allkinesiska fackföreningsfederationens exekutivkommitté. Han hjälpte till med att organisera fackföreningar i Shanghai (1925-26) liksom generalstrejker, och han organiserade Hupehs fackföreningsförbund. Han sysslade från 1927 med underjordiskt fackligt organisationsarbete och blev medlem av centralkommittén men hade meningsskiljaktigheter med ledarna Li Li-san och Wang Ming. Han tog sig in i det sovjetiska Kiangsi 1932 som medlem av Po Kus politbyrå. Liu deltog i 1934 års reträtt från Kiangsi men inte i Den långa marschen. Han skickades för att söka reorganisera det splittrade illegala partiet i de vita områdena i Nordkina och hade sitt högkvarter Peking och Tientsin. 1937 återförenade han sig med centralkommittén i Yenan och blev 1941 politisk kommissarie i Nya 4. armén. Efter partiets korrektionskampanj 1942-43 (då han stödde Mao mot Wang-Ming) blev Liu Shao-ch'i en nyckelperson i politbyrån och centralkommitténs sekretariat.

Under motståndskriget var Liu chef för Centrala slättlands-byrån och för politbyråns avdelning i gerillaområdena i Nordkina och Manchuriet. Många miljoner nya partimedlemmar, rekryterade under denna period, skolades under Lius ledning. Han var förste vice ordförande i KKP:s centralkommitté 1945-66 och fungerade som partiordförande då Mao begav sig till Chungking för förhandlingar med Chiang Kai-shek 1945. Vid Sjunde partikongressen 1945 hävdade Liu, att Mao Tse-tung hade lämnat nya och originella bidrag till marxismen-leninismen, och förklarade senare, att Maos ”asiatiska marxism” var av ”universell betydelse”. Han erkändes som nr 2 i partiet och hans publicerade arbeten (speciellt ”Hur man blir en god kommunist” och ”Om inre partikamp”) hade (fram till 1967) en auktoritet, som bara överträffades av Maos. 1949 blev han vice ordförande i Nationella folkkongressen. 1958 drog sig Mao tillbaka som folkrepublikens president och Liu Shao-ch'i efterträdde honom. 1961 antydde Mao offentligt, att han valt Liu till sin efterträdare som högste partiledare.

1966, då Mao åter visade sig offentligt efter lång frånvaro, troligen efter att ha tillfrisknat från en svår sjukdom, inleddes en omfattande partiutrensning under Stora proletära kulturrevolutionens motto. Efter ett möte med elfte plenarsessionen av KKP:s centralkommitté i augusti 1966, vid vilket Mao Tse-tung satt ordförande, föll Lius namn från andra till åttonde plats i politbyrån. Lin Piao efterträdde Liu i hierarkin och blev även Maos vicechef för de nyinrättade ungdomsbrigaderna, ”Röda gardena” (Hung Wei-ping). ”Reaktionära byråkrater” hörde till de röda gardenas ”främsta måltavlor”. Som statlig chefsadministratör ställdes Liu Shao-ch'i personligen till svars för påstådda borgerliga, reaktionära och feodalistiska atavismer inom partiet och statsbyråkratin liksom för farliga tendenser till ”revisionism”, ”ekonomism” (materiella incentiv i stället för entusiasm) och mjukhet i fråga om lasskamp och anti-kapitalistisk indoktrinering. 1967 fördömde den maoistiska pressen Lius böcker som kontrarevolutionära och beskrev honom som ”Den främste bland de personer med auktoritet inom partiet vilka slagit in på den kapitalistiska vägen”. Han angreps för att sabotera Stora proletära kulturrevolutionen genom att sända ut fientliga ”arbetsgrupper” (bland annat under ledning av hans hustru vid Pekings universitet) för att söka

vinna kontroll över rörelsen. Rödgardistiska plakat anklagade honom för att i februari 1966 ha varit inblandad i en kupp som syftade till att störta Mao. Under det sista offentliggjorda CK-mötet före nionde partikongressen i april 1969 förklarades Liu Shao-ch'i i oktober 1968 vara skabb, renegat och förrädare och han utstöttes ur partiet och avsattes från alla poster. (Enligt författningen kunde Liu endast avsättas av nationella folkkongressen, men kulturrevolutionen hade de facto satt kongressförfattningen ur spel. En ny författning skulle antas då vid följande kongress.) 1971 var Lius uppehållsort okänd, men det uppgavs att han befann sig i skyddshäkte.

Litteraturen och propagandan kring duellen mellan Mao och Liu och avslöjandena om den långa kampen mellan de båda linjerna var 1971 så omfattande, att inte ens ett urval kan anges här.

Lius första hustru dödades av KMT under inbördeskriget 1933. Hans andra hustru var Wang Kuang-mei.

Liu Shao-ch'i. fru. Se Wang Kuang-mei.

Lo Fu (Chang Wen-t'ien) var till namnet politbyråns generalsekreterare 1935-1945 (då posten avskaffades), men redan 1936, då författaren samtalade med honom i Pao An, böjde han sig för Mao som partiets främste auktoritative talesman. Hans makt inom partiet minskade kraftigt efter en korrektionskampanj inom partiet (cheng-feng) 1942 vars udd var riktad mot Wang Ming och andra i Sovjetunionen skolade medlemmar.

Lo Fu var den ende kinesiske politbyråmedlemmen med förstahandskännedom om USA. Han föddes 1900 i Kiangsu som son till en lärd ämbetsman (manchu-regimen), vilken blev framgångsrik affärsman och kunde låta sin son genomgå en ingenjörsskola i Nanking. Lo Fu tillbringade ett år vid University of California (1921). Efter återkomsten till Kina undervisade han, arbetade som redaktör, träffade Ch'u Ch'iu-pai och andra vänsterförfattare, översatte västerländska klassiker under pseudonymen Lo Fu, rekryterades till KKP av Ch'en Yun och studerade vid Kominterns Sun Yat-sen-universitet (1926-30). Där kom han under inflytande av Pavel Mif, Kominterns delegat hos KKP. Lo Fu valdes in i centralkommittén vid KKP:s sjätte kongress (i Moskva 1928), återvände till Shanghai, blev politbyråmedlem 1931 och ledde organisationsbyrån. Som en av Mifs "28 bolsjeviker" opponerade Fu mot Mao Tse-tungs "bondelinje" och ledarskap i Kiangsi.

Lo Fu återinvaldes i centralkommittén och politbyrån 1945 och var Kinesiska folkrepubliken förste ambassadör i Sovjetunionen (1949-55), men efter den kinesisk-sovjetiska brytningen förlorade han alltmer inflytandet. 1966 uteslöts han ur politbyrån. 1967 angreps han av den kulturrevolutionära pressen som P'eng The-huais och Liu Shao-ch'is allierade. Han återinvaldes inte i centralkommittén 1969.

Lo Jui-ch'ing, f.d. stabschef i Folkets befrielsearmé, var generalsekreterare i partiutskottet för militära frågor tills hans stjärna började dala i början av 1966. I februari angreps han i rödgardistiska väggtidningar för att ha varit inblandad i en konspiration (tillsammans med P'eng Chen, Liu Shao-ch'i och andra) om att gripa den högsta partimakten från Mao Tse-tung vid ett påstått kuppförsök.

Lo Jui-ch'ing föddes i en adelsfamilj i Szechwan 1906 och stod nära Chu Teh, hans landsman och Maos militära högra hand under hela den kommunistiska maktkampen. Lo utexaminerades från den sovjetfinansierade Whampoa-akademien i Kanton, blev partimedlem 1926, var politisk officer under Yeh T'ing och följde Chu Teh och Mao till Chinggangshan. Under en viss period (1932-34) studerade han säkerhetsteknik hos hemliga polisen i Moskva och för en kort tid vid en Komintern-skola för speciella partitjänster i Paris. Han var chef för säkerhetsstyrkorna under Den långa marschen och undervisade vid Röda armé-skolan i Pao An när författaren träffade honom

1936. Därefter hade Lo ansvaret för olika avdelningar av säkerhets- och underrättelsetjänsten samtidigt som han upprätthöll posten som minister för den offentliga säkerheten och som befälhavare för säkerhetsstyrkorna (1949 -59). Han valdes in i Centralkommittén 1945, blev sekreterare i centralkommitténs sekretariat under Teng Hsiao-p'ing 1961 och vice premiärminister 1959. 1966 anklagade rödgardistiska plakat honom för att ha konspirerat med P'eng Chen och andra om att ta makten från Mao. Han uppgavs ha försökt begå självmord. Tillsammans med Teng Hsiao-p'ing och Lu Ting-yi fick han schavottera vid ett massmöte 1967, då han bar ett självfördömande plakat, men inget försök gjordes att ställa honom inför domstol. 1970 sade en auktoritativ person i Peking, att Lo alltså var i livet och befann sig i skyddshäkte.

Lo Jung-huan föddes i Hungshan i Hunan 1902 och blev medlem av KKP 1921. Han deltog i Nanchang-revolten och arbetade senare vid Röda arméns politiska avdelning i det sovjetiska Kiangsi. Han var politisk kommissarie i Lin Piaos Första armékår från 1932, under hela Den långa marschen, Motståndskriget, Inbördeskriget (1948-49) och Koreakriget (1950). 1955 blev han en av FBA:s tio marskalkar. Då Lin Piao utnämndes till försvars-Minister 1960, blev Lo Jung-huan chef för FBA:s allmänna politiska avdelning och hade fram till sin död 1963 ansvaret för dess säkerhetsstyrkor.

Lo P'ing-hui stupade 1943.

Lu Ting-yi föddes 1904 i en borgerlig familj i Wusih i Kiangsu. Han tog examen vid Chiaoting- (kommunikations-) universitetet i Shanghai och blev medlem av Kommunistiska ungdomsförbundet 1922. Han studerade i Ryssland (1924-28) men samarbetade inte med de ”28 bolsjevikerna”. Han hade en hög ställning i partiets politbyrå fram till 1966, då han berövades alla sina poster och anklagades för samarbete med P'eng Chen, den främste anti-maoisten. Fram till 1966 var han också vicepresident. Som chef för centralkommitténs propagandabyrå fungerade han ofta som Mao Tse-tungs och andra ledares talesman. Han skrev och utgav många officiella pressuttalanden och hade också ansvaret för kultur- och utbildningsinstitutionerna. 1966 beskyldes Lu Ting-yi för ”partifientliga” och revisionistiska ”svartlinje-tendenser” inom pressen och utbildningsväsendet. Han utstöttes ur politbyrån och ersattes av T'ao Chu, som själv snart eliminerades. 1967 anklagade den officiella pressen Lu för att ha valt P'eng Chens sida vid ett försök att få Mao att dra sig tillbaka 1962. Angreppen mot Lu upphörde praktiskt taget 1968. 1971 sade man i Peking, att han inte utstötts ur partiet men hade avsatts och pensionerats.

Ma Hai-teh, en amerikan, som hette George Haten, föddes i Buffalo, New York, 1910, som son till syriska immigranter. Han avslutade sina studier i medicin vid Genève-universitetet och praktiserade i Shanghai. 1936 gav han sig frivilligt av för att tjänstgöra i de röda distrikten. Dr Hatem följde författaren till kommunistdistrikten men bad honom att inte omnämna det.

Mao An-ch'ing, Maos andre son med Yang K'ai-hui, föddes i Changsha (omkring 1921) och gömdes av vänner, när hans mor blev arresterad. Han skickades tillsammans med sin bror till Shanghai och reste senare till Ryssland, där han utbildades, enligt uppgift till ingenjör. Vid återkomsten till Kina arbetade han som rysk tolk och översatte några läroböcker. Mao An-ch'ing och Maos båda döttrar med Chiang Ch'ing var, sade Mao 1965, hans enda överlevande barn. Då författaren frågade Mao om sonen var ingenjör, svarade Mao, att han inte visste vad ”de” hade undervisat honom i i Ryssland och antydde därmed sin besvikelse över att An-ch'ing inte hade skolats i Kina.

Mao An-ying var Maos förste son med Yang K'ai-hui och föddes 1920. 1930 arresterades han i Changsha tillsammans med sin mor, som blev avrättad. Efter frigivningen gömdes han av andra familjemedlemmar, som flydde från Changsha. Under andra världskriget studerade han i

Sovjetunionen. 1948 återvände han till Kina och arbetade några månader på en kommun i Shansi. Senare studerade han vid en partihögskola. Han tillhörde de första kineser, som kom till Korea under interventionen, och förde befäl över en division i "Kinesiska folkets volontärskår" då han stupade den 25 oktober 1950.

Mao Tse-min, *Mao Tse-tungs* och *Mao Tse-t'ans* yngre bror, följde snart de båda och blev partimedlem. 1923 arbetade han tillsammans med *Mao* och *Liu Shao-ch'i* i fackföreningar i Hunan. Då *Mao* 1925 blev vice rektor för KMT:s bonderörelses utbildningsinstitut, var *Mao Tse-min* elev där. Han deltog i Nordexpeditionen, förenade sig med *Mao* i Ching kangshan, deltog i striderna om Kiangsi-sovjeten och i Den långa marschen. I Pao An och Yen-an blev han biträdande finans- och ekonomikommissarie under *Tsu-han*. 1938 skickades han till Sinkiang som ekonomisk rådgivare åt general *Sheng Shih-ts'ai*, som då förde en pro-kommunistisk politik: Då *Sheng* gjorde helomvändning och inledde en anti-kommunistisk utrensning, arresterades *Mao Tse-min* och avrättades 1942.

Mao Tse-t'an var tillsammans med sina båda bröder verksam som facklig organisatör 1925. Under Kiangsi-sovjeten specialiserade han sig på "ekonomiskt byggande". Han kritiserades för att sympatisera med "Lo-Ming-linjen" – dvs. tillit till (*Mao Tse-tungs*) gerillataktik – 1933-34, då politbyrån antog strategin att "möta fienden utanför porten" och ställningskrig. Vid Den långa marschens början anförtroddes han "statskassan". Han stupade 1935. *Mao Tse-tung* adopterade och uppfostrade hans liksom *Mao Tse-min*s barn.

Mao Tse-tung. Del 4 i denna bok, "En kommunist tillblivelse", skildrar *Maos* egen historia fram till fyrtiotre års ålder. Jag ställde många frågor till *Mao* om honom själv, om partiets historia och hans eget ledarskap. De personliga frågorna utnyttjades som en referensram; det förekom många glimtar bakåt och framåt och många utvecklingar, som lockades fram av ytterligare frågor. Jag gjorde omfattande omdispositioner i mina anteckningar och lämnade därefter utkastet till *Wu Liang-p'ing*, som skrev en fullständig översättning. *Mao* läste igenom den, rättade, disponerade om och förstärkte eller komprimerade. Manuskriptet översattes till engelska igen av *Wu Liang-p'ing* och mig och därefter än en gång till kinesiska. *Mao* reviderade texten, som *Wu* och jag till sist översatte till engelska.

Vid min återkomst till Peking från Nordväst i slutet av 1936 började jag snabbt skriva ut en del av mina anteckningar. I början av 1937 lämnade jag kopior av mina tidnings- och tidskriftsrapporter (omkring 22 artiklar) till några kinesiska professorer, som översatte och publicerade dem (halvt legalt) i en volym kallad "Chung-kuo Hsi-pei Yin-hsiang Chi" (Intryck från Nordvästkina). I juli 1937 gav jag samma professorer ett exemplar av det färdiga manuskriptet till "Röd stjärna över Kina", som de smugglade till Shanghai (japanerna hade ockuperat Peking), där de bildade en översättningsgrupp för att påskynda publiceringen. De var patriotiska medlemmar av Nationella räddningsförbundet, som fick översättningsrätten medan inkomsterna skulle gå till Kinesiska röda korset. Deras volym kallades *Hsi-hsing Man-chi* eller "Resor i Väst". Det var den enda auktoriserade versionen av *Mao*-intervjuerna.

Senare stals skilda kapitel och biografier i "Röd stjärna över Kina" och publicerades i broschyrform både på engelska och kinesiska. En av dessa, med påskriften "Truth Book Co.", publicerades 1938 i Kanton under titeln "Mao Tse-tungs självbiografi", som utelämnade mina egna frågor och kommentarer. 1949 publicerade samma förlag i Hongkong denna engelsk-språkiga broschyr som "dikterad för *Edgar Snow*" och "reviderad" och "försedd med noter" av "Tang Szu-chen", en för mig okänd person. 1949 års broschyr innehöll en mängd noter på kinesiska, förmodligen avsedda för läsare, som sökte följa den engelska texten. En del kinesiska namn och termer återgavs korrekt, andra inte, och "noteraren" hade lagt till en mängd felaktigheter.

Några amerikanska vetenskapsmän accepterade uppenbarligen piratutgåvan i Kanton, ”Mao Tse-tungs självbiografi” eller andra kinesiska översättningar som ”nya källor”, oberoende av ”Röd stjärna över Kina”.

Då jag besökte Peking 1960, sade Mao Tse-tung, att han aldrig hade skrivit någon ”självbiografi” och att historien om hans liv, som han berättat den för mig, var den enda i sitt slag. Mao tillade, att han inte hade för avsikt att skriva någon självbiografi.

Vid slutet av Den långa marschen fanns Röda arméns arkiv i två dokumentlådor i Maos grotta. De enskildheter han talade om, hämtade han nästan helt ur minnet, och ingen människas minne är perfekt. Bortsett från oavsiktliga (eller avsiktliga) utelämnanden gjorde han några misstag med namn och data. Dessutom talade Mao på en sydlig (Hunan-) dialekt, där ett nordligt ”Hu” blir ”Fu”, ett ”Shih” blir ”Ssu” osv. Namnen på många kommunistledare, som nu är berömda i Kina, var då okända; inte alltid skrev jag ner varje namn med kinesiska tecken, och när jag sedan skulle transkribera – miltals borta från de röda områdena, i Peking – misslyckades jag ofta med att få fram en korrekt version t.o.m. med hjälp av politiskt sofistikerade kineser. Genom att dra nytta av den forskningslitteratur som nu är tillgänglig, har jag lyckats korrigera somliga fel, men det är inte otroligt, att det finns ytterligare några kvar i denna text.

Med undantag för sådana smärre korrigeringar har jag lämnat Maos personliga erinringar orörda, men i några anmärkningar har jag sökt vidga perspektivet och starkare rikta strålkastaren mot hans skildring av händelserna.

Efter Sian-incidenten (1936) flyttade Mao sitt högkvarter till Yen-an. I januari 1937 blev han ordförande för K'ang Ta, ”Motstånd-mot-Japan-universitetet”, en nyckelpost under denna övergångsperiod. Samma år skrev han ”Om praktik” och ”Om motsägelse”, som 1938 följdes av ”Om långvarigt krig”. Innan de trycktes, hade han (berättade han 1960) föredragit dem vid föreläsningar, som bevistades av medlemmar av politbyrån och centralkommittén. På ett politbyråmöte, utvidgat med medlemmar centralkommittén (Lochuan-konferensen), i augusti 1937 bekräftades Maos ordförandeskap. Chang Kuo-t'ao, som fördömdes manades att bekänna sina misstag. Han gjorde det endast ytligt; Följande år lämnade han frivilligt de röda områdena och trädde i Chiang Kai-sheks tjänst. Efter hans försvinnande erkändes praktiskt taget ingen allvarlig utmaning mot Maos supremati förrän vissa kontroverser inom partiet offentligt avslöjades 1966-67.

Under decenniet 1939-49 skrev Mao flera politiska essäer och utvecklade sina militära idéer, av vilka många först lades fram som föreläsningar vid K'ang Ya och partiskolan, vars preses han var. Vid KKP:s sjunde kongress 1945 valdes Mao till centralkommitténs och politbyråns ordförande. Efter att ha skrivit ”Om koalitionsregeringen” begav han sig tillsammans med Chou En-lai till Chungking (augusti 1945) men misslyckades med att förverkliga sina idéer där. Inbördeskriget började på nytt i juni 1946 och Mao blev Folkets befrielsearmés överbefälhavare och Chu Teh frontbefälhavare. Under reträtten från det KMT-ockuperade Yen-an till Shansibergen 1947 planlade Mao operationer tillsammans med Chou En-lai, Jen Pi-shih, Ch'en Yi, P'eng Teh-huai och andra, återerövrade därefter Yen-an och hela Nordvästregionen 1948.

1949 kom Maos ”Om folkets demokratiska diktatur” att utgöra ramen för den provisoriska folkregering (av skilda klasser), som upprättades i Peking och för vilken han blev ordförande. I slutet av 1949 reste han till Moskva (hans första resa utomlands), där han och Chou En-lai förhandlade om det kinesisk-sovjetiska vänskapsfördraget 1950. Efter Koreakriget (i vilket Maos roll ännu inte är helt klar) antogs den konstitution, som formellt upprättade Kinesiska folkrepubliken, och 1954 valde Nationella folkkongressen Mao till ordförande och statschef. Vid KKP:s åttonde kongress (1956) återvaldes Mao till centralkommitténs och politbyråns

ordförande; därmed blev han både chef för regeringsöverbyggnaden och partiet.

1957 ledde Mao Kinas delegation till 40-årsfirandet av oktoberrevolutionen i Moskva och undertecknade där det manifest som utfärdades av 64 kommunist- och arbetarpartier. Under sitt uppehåll i Moskva höll Mao ett tal, i vilket han proklamerade kommunistvärldens strategiska överlägsenhet, som han beskrev som ”vändpunkten”: ”östanvinden överflyglar västanvinden”. Det tysta tillbakavisandet av Maos ”vändpunktstester” från Chrusjtjovs sida – dennes ”töväder” under det kalla kriget hade redan avancerat avsevärt – markerade början till slutet på det kinesisk-sovjetiska samarbetet mot USA-imperialismen, vilket ledde till en öppen spricka 1960.

Under tiden hade KKP:s centralkommitté genomfört en agrarrevolution i enlighet med Maos ”Utkast till en agrarreformlag”; jordbruket skulle genomgå olika stadier av jordfördelning, kooperativ och grundläggande kollektivisering. Större industrier nationaliserades och kapitalismen omformades så att privatägda mindre företag uppgick i helt statsägda och statligt drivna företag. Centralkommittédirektiven under Mao revolutionerade landets sociala, kulturella och politiska liv och införde en statlig planering. 1957 inledde Maos ”Om den korrekta behandlingen av motsättningen bland folket” (som erkände, att klassmotsättningar fortsatte efter ett proletärt maktövertagande) den kortlivade ”Hundra blommornas” period av yttrandefrihet och frihet att kritisera – för att avslöja ett omfattande missnöje inom och utom partiet med ”den demokratiska diktaturen”. En drastisk utrensning av ”högerelement” följde.

Alldeles efter ”rektifikationen” kom Maos Stora språng framåt och folkkommunerna. En del av det kontroversiella Stora språng-experiment (som t.ex. ståttillverkning på bakgårdarna) erkändes senare vara misstag. Kommunerna övergavs snart i städerna men höll sig kvar på landsbygden. Chrusjtjov förlöjligade både Det stora språnget och kommunerna som ”aventurism” och förklarade Kinas livsmedelskris och ”katastrofår” 1959-62 med Maos innovationer.

Vid centralkommitténs Lushan-konferens i augusti 1959 avskedades försvarsminister P'eng Teh-huai. Det var känt, att han stod i opposition till Maos ”generallinje”, Det stora språnget, kommunerna och ”politikens befäl” (gentemot ”ekonomism” eller pragmatism) och hade sökt överbrygga sprickan med Sovjetunionen.

Men inte förrän ett år efter Stora proletära kulturrevolutionens inledning (1966) och dess angrepp mot president Liu Shao-ch'i av-slöjade den maoistiska pressen någonting om djupet av partikrisen under denna period och den dåligt reparerade spricka den förorsakat. Först vid denna tidpunkt blev det också uppenbart, att Mao inte helt frivilligt dragit sig tillbaka från sin post som president till förmån för Liu Shao-ch'i i slutet av 1959. Uppenbarligen hade marskalk P'engs avskedande (han efterträddes av Lin Piao) fått betalas med vissa modifikationer av Maos makt och politik och prestigeförlust inom centralkommittén.

Kinas partiella ekonomiska återhämtning 1963 och 1964, åtföljd av Lin Piaos egalitära armé-reformer och ”socialistiska skolningskampanj” på landsbygden och bland ungdomen förbådade kulturrevolutionen, de röda gardena och en ny styrkemätning mellan vad som inte alldeles adekvat kan kallas partiideologer gentemot pragmatiker eller revolutionära purister gentemot politiska teknokrater i konflikt om partimaskineriet skulle föra befälet över Mao-kulten eller Mao över maskineriet. Pragmatikerna, kunde betraktas som ”revisionister” av den maoistiska doktrinen både inom och utom landet, speciellt beträffande dess oförenlighet med den efterstalinistiska doktrin i Sovjetunionen som kallats Chrusjtjovism”. Atombomben (i oktober 1964) framhölls som resultat av ”självtilit” och Kinas vätebomb 1967 var likaså produkt av Maos tänkande. 1965 förekom exempellösa demonstrationer av dyrkan av och vördnad för Mao och andra tecken på en kommande generaloffensiv mot revisionisterna. Det råder inget tvivel om,

att USA:s väpnade intervention i Vietnam bidrog till explosionerna i den maktkamp, som bröt fram i öppen dag i Kina 1966.

Det var under paradoxala omständigheter Mao lyckades genomdriva en resolution vid åttonde partikongressens elfte plenarsession, som inledde Stora proletära kulturrevolutionen, vilken senare utnyttjades till angrepp mot många ledare, som röstat för den. Tydligt följde mötet på försök av en grupp inom centralkommittén att genomföra en kupp för att antingen få Mao att dra sig tillbaka eller åtminstone få kulten under kontroll. Till de inblandade hörde FBA:s försvarstabschef Lo Jui-ch'ing, som var vice premiärminister; Ulanfu, mongolledaren, som var den ende vice premiärminister i politbyrån som icke tillhörde Han-folket; Li Ching-ch'uan, en parti- och armsledare i Sydvästkina; före försvarsministern P'eng Teh-huai; Sinkiang-områdets befälhavare Wang En-mao; borgmästare P'eng Chen, som var chef för Nordkinas centralkommitté och högt uppsatt i politbyrån; vice premiärminister Lu Ting-yi, medlem av politbyrån och centralkommitténs propagandachef; olika centralkommittéledare, som senare beskylldes för att ha stötts av president Liu Shao-ch'i, partiets förste vice ordförande och Maos designerade efterträdare, samt vice premiärminister Teng Hsiao-p'ing, generalsekreterare i centralkommittén och politbyråns ständiga utskott. De följande händelserna gjorde Liu Shao-ch'i och Teng Hsiao-p'ing till de främsta måltavlorna för kulturrevolutionen. Ändå var deras anhängare vid centralkommittémötet tillräckligt mäktiga att återvälja dem till politbyrån, om än i lägre positioner.

Uppenbarligen hade Mao haft tillräckligt inflytande inom centralkommittén för att få sanktion för Stora proletära kulturrevolutionen men inte för att angripa och avsätta president Liu i en frontalattack mot hela den byråkratiskt-administrativa parti- och statsapparat, som i stor utsträckning byggts upp av Liu och Teng Hsiao-p'ing. Alternativet var att mobilisera och indoktrinera miljoner ungdomar utanför partiet och skapa Röda garden, förstärkta av Folkets befrielsearmé, för att störta anti-maoistiska nyckelbyråkrater ("revisionister") med regionalt förskansad makt. 1966 blev det uppenbart, att Liu var den främsta måltavlorna för kulturrevolutionen bland "den handfull med auktoritet inom partiet vilka slagit in på den kapitalistiska vägen". Men inte förrän i augusti 1967 anklagade den maoistiska pressen (som erövrats från revisionisterna av "revolutionära rebeller") – vilken kallat Liu för "Kinas Chrusjtjov" – honom och hans medbrottslingar för konkreta handlingar av maskopi med marskalk P'eng Teh-huai. Nu avslöjade publiceringen av utdrag ur 1959 års centralkommittéresolution, att P'eng, Lo Fu och andra, som åtnjutit "beskydd av de borgerliga högkvarteren under ledning av Kinas Chrusjtjov" hade "ondskefullt angripit" Maos "generallinje" vid Lushan-mötet (1959) och kallat det "vänsteravanturism" och "småborgerlig fanatism". Enligt P'eng var Det stora språnget en "blodets rusning till hjärnan", "en hög feber", och kommunerna, som "upprättats för tidigt" var "en enda röra". Efter P'engs avsättning hade Liu själv beklagat följderna för partiets enighet, upprepat en del av P'engs kritik och kallat den ekonomiska krisen för "tre delar naturkatastrof och sju delar av människa framkallad katastrof". Vad jordbrukarna behövde, anklagades han ha sagt till funktionärer, var incentiven i större privata jordlotter och större fria marknader. Vad småföretagsamheten behövde var mindre centralisering och större frihet att producera för konsumtionsbehov. Det var (efter 1960) mer eller mindre vad de fått. Och vad landet behövde var "öppen opposition både bland folket och inom partiet". Och det var också vad de röda gardena fått – men en öppen opposition mot Liu Shao-ch'i, mannen som var för materiella incentiv, och inte mot Mao, som betonade tjänandets, klasskampens och den revolutionära ärans motivation.

Nu avslöjades det också, att P'eng Teh-huai i hemlighet hade skrivit en 80 000 ord stor bok, där han skärpte kritiken, och den hade skickats runt bland armé- och centralkommittéledare. Bland de närvarande vid åttonde plenarsessionen hade boken troligen blivit noggrant läst. När kulturrevolutionen startat, måste Pengs åsikter ha fått betydligt större spridning – inte minst i i

Szechwan, där P'eng uppenbarligen funnit en tillflyktsort och sympatisörer. Efter mer än ett års oupphörligt tryck från Röda gardet (som, hade Mao insisterat, skulle undvika våld och vinna endast genom övertalning – ett delvis ineffektivt råd) hade uppenbarligen varken Liu Shao-ch'i eller Teng Hsiao-p'ing lämnat tillfreds-ställande "bekännelser" om sina misstag. Det hade inte heller P'eng Teh-huai eller veterligen någon annan av de "ledande personer i partiet vilka slagit in på den kapitalistiska vägen". 1969 antydde Mao för mig, att hans slutliga brytning med Mao skedde i januari 1965 och att de båda huvudorsakerna var Lius vägran att genomföra en grundlig utrensning av borgerliga element inom partibyråkratin och hans fortsatta försök att återuppliva det kinesisk-sovjetiska förbundet.

Inte ens för att försäkra sig om Sovjetunionens stöd i händelse av ett kinesisk-amerikanskt krig ville Mao kompromissa om ideologiska och nationella meningsskiljaktigheter, vilket Liu och andra kanske sökt göra. Inte heller ville han kompromissa för att bevara partiets enighet och makt på bekostnad av sin egen prestige – som han på ett absolut sätt identifierade med Kinas överlevande. Stora proletära kulturrevolutionen syftade verkligen till ingenting mindre än att förrinta den partibyråkratiska makt, över vilken Maos tänkande inte kunnat utöva absolut auktoritet. Den sökte gripa och överlämna makten till personer (speciellt ungdom), som endast var lojala med Mao, till dem inom partiet, som endast var lojala med Mao och till armén, över vilken – i den utsträckning Lin Piao kunde kommendera – Maos tänkande var den högste härskare. I denna nya "tre-i-ett-allians" skulle alla utom de Mao-hängivna inom ledningseliten kastas ut eller degraderas medan ett nytt ledarsystem – som förbigick åtminstone en del av en hel generation partiskolade maktspiranter – skulle få verklig kontroll över produktionsmedlen och administrationen. Skulle det gå så långt? 1968 bildades en mängd Mao Tse-tung-skolor (7 maj-skolor) huvudsakligen på landsbygden, dit tiotusentals partifunktionärer, ofta högt uppsatta, skickades för omskolning. Omkring 90 procent av partimedlemmarna hade avstängts 1966-67, men 1970 sade Chou En-lai mig, att alla utom omkring tio procent hade återfått eller skulle snart återfå partimedlemskapet. I juli 1971 hade alla provinser utom tre bildat nya partikommittéer, huvudsakligen skapade kring en kärna av revolutionskommittéer som växte fram ur den tidigare nämnda "tre-grupps-alliansen". Partikongressen 1969 prisade kulturrevolutionens slutliga seger och Lin Piao förklarade, att var och en som kritiserade eller motsatte sig Mao Tse-tungs tänkande i någon form skulle "för dömas och straffas" av hela nationen. Under Kinas tretusenåriga skrivna historia var kombinationen av Maos framgångar troligen unik. Andra hade ridit till makten på böndernas ryggar och lämnat dem kvar i dyn; Mao sökte hålla dem ständigt uppe. Som den drömmare, krigare, politiker, ideolog, poet, egoist, revolutionär nedrivare och skapare Mao var, hade han lett en rörelse, som syftade till att rycka upp en fjärdedel av mänskligheten med rötterna och förvandla en olycklig bondebefolkning till en mäktig modern armé, som enade ett länge kluvet imperium; den utgjorde ett tankesystem skapat av giltiga kinesiska behov och aspirationer; den medförde vetenskaplig och teknisk skolning för miljoner och läskunnighet för massorna; den lade grunden till en moderniserad ekonomi, som kunde ge kineserna en kärnvapenkraft, som skakade världen; den återupprättade Kinas självförtroende och världens respekt eller fruktan för Kina; och den gav exempel på tillit till den egna förmågan för dem av jordens fattiga och förtryckta som vågade göra uppror. Det är inte förvånande, att Mao vägrade ge efter för dem, som sökte revidera hans framgångsformler.

I december 1970 samtalade författaren med Mao i dennes hem i Peking i fem timmar och fann då att Mao var vid god hälsa men fortfarande "inte tillfredsställd" med revolutionens resultat.

Mif, Pavel, var Stalins representant i Kominterns Fjärran östern-avdelning sedan Lominadze tillsammans med Syrtsov gjort ett försök att störta Stalin. *Mif* tillhörde Kominterns "Kina-kommission" redan 1925; som lärare vid Sun Yat-sen-universitetet i Moskva var han med om att

relegera trotskistiska kinesiska studenter 1927. Han blev rektor för universitetet 1928 och samtidigt chef för Kominterns Kina-avdelning, och han avlägsnade Earl Browder som ledare för Kominterns Fjärran östern-byrå. Mifs roll som mentor för de kinesiska studenter, som skickades tillbaka för att ta ledningen i KKP, har kortfattat beskrivits i denna bok. Hans inflytande avtog efter Maos upphøjelse 1935, men han fortsatte att arbeta i Komintern fram till 1938. Han blev då en av redaktörerna för ”Tichij Okean”, som var organ för Sovjetunionens Institut för förbindelserna med Stilla havs-området.

Nieh Ho-t'ing föddes 1908 i en smågodsägarefamilj i Hu-yan, An-hui. Han studerade ett år vid Han-Mei (kinesisk-amerikanska) mellanskolan i Anyuan. Inblandad i revolutionär studentverksamhet flydde han undan arrestering till Nanchang, där han vann inträde vid en militärakademi. 1924 blev han medlem av KKP och skickades tillbaka till Anhui, där han studerade i ett år och organiserade en particell. Efter april 1927 deltog han i ett uppror Anhui, men detta misslyckades. Han deltog i revolterna i Nanchang och Kanton och undkom till Hongkong. Han arbetade underjordiskt i Shanghai (1928-29) och begav sig till Kiangsi 1930. Han blev röd divisionschef, sårades, var återställd till Changsha-segern och stred i Kiangsi-kampanjerna. 1935 blev han biträdande chef för Röda arméns politiska avdelning. Under kriget mot Japan organiserade han stora gerillastyrkor i Shansi och Hopei. Som medlem av centralkommittén och nationalförsvarsrådet föreföll hans stjärna något dalande efter P'eng Teh-huais avsättning 1960.

Nieh Jung-chen blev 1967 medlem av centralkommittén, vice premiärminister, vice ordförande i nationalförsvarsrådet, medlem av partiutskottet för militära frågor och ordförande i Tekniska och teknologiska kommissionen, som ledde Kinas kärnvapenprogram. Han föddes i närheten av Chungking, Szechwan, 1899 i en rik bondfamilj. Han lämnade Chungkings mellanskola för att förena sig med ”arbete-och-studie-gruppen”, som reste till Frankrike 1920. Han arbetade deltid vid Schneiders ammunitionsfabrik, gick därefter på en ”arbetarskola” i Belgien, studerade naturvetenskap i två år och fick viss teknisk utbildning som elektriker. I Frankrike träffade han Chou En-lai, studerade marxismen under den franske lärare som undervisade Li Fu-ch'un, och blev medlem av KKP via Ungkommunistiska förbundets avdelning i Frankrike. Han lärde sig franska och en smula tyska och engelska. 1924 studerade han i ett halvår vid Röda arméns militärakademi i Moskva och 1925-26 var han sekreterare för Whampoakademiens politiska avdelning. Han deltog i Nanchang-revolten som politisk kommissarie i Yeh T'ings division, var med om Kanton-kommunen och tillhörde från 1931 Röda arméns politiska avdelning i Kiangsi. Han deltog i Den långa marschen och blev 1936 stabschef i 1. röda armékåren. Under Motståndskriget blev han berömd som organisatör av gerillastridskrafter i WuT'ai-bergen och efter Befrielsekriget blev han en av FBA:s tio marskalkar. 1966 blev han politbyråmedlem och anförtroddes ytterst ansvarsfulla uppgifter.

Nieh Jung-chens plats i politbyrån visade sig dock vara tillfällig. Vetenskapsakademien, vars avdelning för atomvetenskapens utveckling han ledde, angreps på ett sent stadium av Stora proletära kulturrevolutionen och *Nieh* själv kritiserades. 1969 återinvaldes han emellertid i centralkommittén och 1970 hade han en hedrande placering på tribunen under oktoberparaden. Han behöll sin viktiga post som koordinator av atomvetenskap och atomprov.

P'eng Chen, Pekings dynamiske f.d. borgmästare, hörde 1928 trots att han endast var 29 år – till de främsta i centralkommittén men med ställningen som nr 9 i politbyrån, innan hans politiska stjärna dalade 1966. Det var under Liu Shao-ch'i som P'eng avancerade till en framstående plats inom partiet på grund av sitt arbete i Nordkina-byrån 1935-39. Deras nära relationer bestod också då P'eng blev partisekreterare i Peking och Teng Hsiaopings närmaste man i centralkommitténs sekretariat och då ordförande Liu blev den främsta måltavlan för rödgardisterna.

P'eng föddes 1899 i en utblottad adelsfamilj i Shansi och gick seminarieskola; där smittades han av Fjärde maj-rörelsen. Han kom i radikalt sällskap, studerade marxism i Kommunistiska ungdomsförbundet 1922, hjälpte till att organisera järnvägsarbetarna och satt en kort tid i fängelse i Peking. Han blev medlem av KKP 1926 men spelade ingen mera betydande roll förrän han börjat organisera studenter och lärare i regionen Peking-Tientsin 1935 vid den tidpunkt då Liu Shao-ch'i (illegalt) var chef för byrån där och K'e Cheng-shih dennes närmaste man. 1937 besökte han Yen-an och fick i uppdrag att arbeta i Shansi och Hopei. 1939-42 undervisade han vid partiskolan i Yen-an och hade som vicerektor under Lin Piao speciellt ansvar för indoktrineringen i fråga om "korrektionsprinciperna". Han invaldes i centralkommittén 1945, följde Lin Piao till Manchuriet och tjänstgjorde där (1946-49) som biträdande partichef under Ch'en Yun och blev därefter biträdande partisekreterare och senare förste partisekreterare och borgmästare i Pekings partikommitté (1951-66). Han återinvaldes i politbyrån 1956 och var Teng Hsiao-p'ings närmaste man i centralkommitténs sekretariat, politbyråns operativa arm. P'eng började framträda som KKP:s talesman utomlands då han 1960 fördömde Chrusjtjov i Bukarest därför att denne hade kritiserat Mao och förespråkade samexistens med USA. Han ledde sedan olika delegationer utomlands (1961-63). Detta arbete nådde sin höjdpunkt 1965 med ett långt tal i Indonesien, där han bittert fördömde Sovjetunionen och gjorde alla de väsentliga påståenden, som senare skulle upprepas i Lin Piaos maning till världsrevolution under Maos baner – "Leve segern i folkkriget!"

P'eng anklagades i pressen och på rödgardistiska plakat för att ha planerat en "februarikupp" (1966) mot Mao, men ännu två år senare var beskyllningarna inte officiellt motiverade. Han avlägsnades från sina poster våren 1966 och efterträddes som partisekreterare i Peking av Li Hsueh-feng och det uppgavs, att han antingen hade dödats eller begått självmord. Men i april 1967 igenkändes han av en utländsk besökare då han (med begynnande flint, av medellängd) med portfölj under armen promenerade på Kejserliga palatsets område i Peking, ett stenkast från Mao Tse-tungs residens. Den officiella nedsvärningen av P'eng som "renegat", "revisionist", "kontra-revolutionär" och "partifientlig minister" fortsatte hela 1967, men P'eng avgav ingen bekännelse.

Fastän P'eng inte officiellt utstöttes ur partiet angreps han kraftigt under nionde partikongressen. 1970 var han fullständigt misskrediterad och antogs befinna sig i skyddshäkte.

P'eng P'ai, medlem av centralkommittén, hade åsikter om fattigbönderna som revolutionens "huvudstyrka" på ett sätt, som starkt påminner om Mao Tse-tungs. Samma månad (november 1928) upprättade Mao en sovjet i Ching kangshan och P'eng P'ai Hailufeng-sovjeten vid gränsen till provinsen Kwangtung. Hailufeng krossades av KMT-styrkor och P'eng P'ai avrättades 1929.

P'eng Teh-huai var biträdande överbefälhavare för 8. armén under Chu Teh. Han utvidgade framgångsrikt gerillakriget mot Japan (1937-45). Som biträdande befälhavare för Nordvästra gränsområdet under andra inbördeskriget (1946-49) slog P'eng de KMT-styrkor, som invaderade Shensi. 1950 efterträdde han Lin Piao som befälhavare för de kinesiska "volontärerna" i Nordkorea och hade denna post fram till vapenstilleståndet med FN-styrkorna. Som marskalk (1955), medlem av politbyrån och försvarsminister var P'eng fram till 1960 den främste förbindelseofficieren mellan FBA och de militära rådgivarna från Sovjetunionen under moderniseringen av Kinas väpnade styrkor och det grundläggande uppbyggandet av moderna militärindustrier.

Allteftersom de bittra ideologiska och strategiska meningsskiljaktigheterna mellan Kina och Sovjetunionen intensifierades 1957-59 förordade P'eng uppenbarligen, att man skulle blidka Sovjetunionen för att vinna tid och kraft. Han trodde att Kina ännu inte var moget att "göra det själv". Han var också emot Maos "självtrillits-strategi" och ett återvändande till den gerillaliknande utbildningen i armén från Yen-an-tiden. I september 1959 besegrades P'eng vid ett ödesdigert möte med parti- och försvarsschefer och avskedades från sina poster. Under P'engs

efterträdare Lin Piao utrotades det ryska inflytandet i armén. 1967 anklagade rödgardisterna och den officiella pressen P'eng Tehhuai för att vara en kontrarevolutionär, som konspirerat med Liu Shao-ch'i mot Mao redan 1959.

1967-69 förblev P'eng en av de främsta måltavlorna i partipolemiken under nionde kongressen. Som ämne för Wu Hans "Hai Jui avskedad från tjänsten", ett spel som genom analogi an-grep Mao Tse-tung för att ha tvingat bort P'eng från posten som försvarsminister till förmån för Lin Piao 1959, anklagades han för konspiration med de reaktionära och revisionistiska element som nästan lyckades störta Mao Tse-tung som högste befälhavare och partiledare. Då författaren besökte Peking 1971 kunde han inte få reda på något om P'engs vistelseort.

Po I-po avancerade stadigt inom partihierarkin och nådde politbyrå 1956. Han återinvaldes i augusti 1966 men angreps 1967 av rödgardister för påstådda tidigare sympatier för ordförande Liu Shao-ch'is politik.

Pos riktiga namn var Po Shu-ts'un. Han föddes 1907 i Ting-shan i Shangsi och kom från en adlig familj. Han blev medlem av KKP 1926, senare studentledare i Peking, arresterades och satt i fängelse i Peking 1933. Han frigavs 1936 och var eventuellt en av de kommunister, som det året gjorde avbön med tillstånd av partiledaren i området (Liu Shao-ch'i) för att återvinna friheten ett brott, som Hsu Ping angreps för så sent som 1967. Po arbetade som politisk kommissarie i Nordkinas gerillaområden under andra världskriget och andra inbördeskriget. Han var specialist på finansiella och ekonomiska frågor och statlig planering från 1951 och hade betydelsefull övervakande makt över de viktigaste industriministerierna fram till 1967. Po angreps öppet 1968 för att ha skyddat Liu Shao-ch'i-sympatisörer i sina ministerier och ha förordat "ekonomist-idéer" liknande de sovjetrevisionistiska. Han uteslöts ur politbyrå och återinvaldes inte i centralkommittén av nionde partikongressen. En parti-rehabilitering föreföll möjlig.

Po Ku (Ch'in Pang-hsien) dog vid en flygolycka 1946, men eftersom han var partiets generalsekreterare och Maos främste motståndare 1932-35 samt ansvarig för den politik som Mao 1945 påstod hade "kostat fler kommunister än fiender livet", är en viss kännedom om hans biografi av vikt för förståelsen av partiets historia.

Född 1908 som ende son till en domare tog Ch'in Pang-hsien examen vid en teknisk skola i Soochow vid sjutton års ålder och studerade därefter engelska vid det KKP-organiserade Shanghai-universitetet, där han blev partimedlem. Han skickades till Ryssland 1926, studerade i fyra år vid Kominterns Sun Yat-sen-universitet, där han liksom sin klasskamrat Wang Ming lärde sig tala ryska och fick god kännedom om den marxistisk-leninistiska doktrinen. 1930 återvände han till Kina som en av Pavel Mifs "28 bolsjeviker" och hjälpte Mif och Wang Ming att misskreditera Li Li-san och föra fram Wang Ming till ledningen, även om Hsiang Chung-fa till namnet förblev generalsekreterare. Då den senare avrättades av KMT 1931, efterträdde Wang Ming honom (24 år gammal), och Po Ku (23) blev Wang Mings närmaste man. Senare samma år återvände Wang Ming till Moskva och blev permanent delegat i Kominterns centrala exekutivkommitté. Po Ku valdes till centralkommitténs och politbyråns generalsekreterare. Under den utdragna kampen mellan "Moskva-orienterade" och "inhemska" marxister om dominansen i den kinesiska partiledningen (vilken speglade meningsskiljaktigheterna beträffande städernas och landsbygdens relativa betydelse vid erövringen av makten) personifierade Po Ku de förstnämnda och Mao Tse-tung de sistnämnda.

Efter Den långa marschen fortsatte Po Ku inom politbyrå, och 1936 fann författaren honom fungera som ordförande i den provisoriska Nordvästkinesiska sovjetregeringen. I december 1936 följde han Chou En-lai till Sian under incidenten där. Efter stilleståndet mellan KMT och KKP

1937 var han propagandachef 8. arméns förbindelseavdelning i Chungking (1938-40) och där-
efter redaktör för "Befrielsesdagbladet" i Yenan.

Po Kus namn kopplades samman med Wang Mings ytterligare en gång under korrektionsrörelsen
(1942). 1945 antyddes hans tynande inflytande genom att han föll till plats 44 i centralkommittén,
som han återinvaldes i kort före sin död. Po var gift med Liu Ch'un-hsien, likaså Moskva-
utbildad, men skilde sig från henne. Han var far till sju barn.

P'u Yi, kejsare, abdikerade från Ch'ing-dynastins tron 1911, då det gamla kejsardömet störtade
samman och första republiken utropades. Han var då fem år gammal. Efter ett kort försök av mi-
litarister att återinsätta honom på tronen flydde han 1915 till den japanska koncessionen i
Tientsin. 1934 lämnade han Tientsin tillsammans med japanska officerare, som installerade
honom i Manchuriet som Manchukuo-regimens marionettkejsare. 1945 tillfångatogs han av
ryssarna under deras ockupation av Manchuriet. 1950 kom han i de kinesiska kommunisternas
händer. Efter en lång period av "hjärntvättning" blev han en enkel trädgårdsmästare vid
Botaniska institutet i Peking; där mötte författaren honom 1960. 1965 hade han blivit medlem av
Historiska akademien – han arbetade i sina kejsarliga förfäders arkiv – och av Kinesiska folkets
politiskt rådgivande konferens. Han hade skilt sig från sina många kejsarinnor och för första
gången gift sig med en kvinna som han själv valt, en kinesisk sjuksköterska. Han hade också
skrivit en intressant självbiografi, "Från kejsare till medborgare" (Peking, 1965). Han dog i kräfte
i Peking 1967.

Shao Li-tzu, bördig från Ningpo i Chekiang, stannade kvar hos nationalisterna tills efter
japanernas överfall mot Pearl Harbor, då han förordade en koalitionsregering mellan KMT och
kommunisterna. Han var med om att bilda Kinesiska folkets politiskt rådgivande konferens, som
1949 representerade en blandning av icke-kommunistiska men Chiang Kai-shek-fientliga
"enhetsfronts"-grupper och partier, bl.a. "det revolutionära Kuomintang". 1949 antog KFPRK
med 662 (kommunistiskt ledda) delegater närvarande formellt ett "Gemensamt program" och en
organisationsstadga för att utropa Folkrepubliken Kina. 1954 antogs en konstitution, och man
meddelade, att val skulle hållas för att utse delegater till en Nationell folkkongress, som den
sedan överförde makten till. KFPRK fortsatte emellertid också att existera som representation för
icke-kommunistiska element. Shao Li-tzu stannade kvar som en faktotum. Vid 82 års ålder
(1967) hade han alltså mindre regeringsposter och visade sig ofta vid statliga evenemang.

Soong (Sung) Ch'ing-ling (Madame Sun Yat-sen), som 1914 gifte sig med dr Sun Yat-sen i
Japan, hade en examen från Wesleyan College i Macon i Georgia. Hon föddes i Shanghai
(omkring 1895) som den näst äldsta av tre systrar; den yngsta var Soong Mei-ling (Madame
Chiang Kai-shek). Familjen härstammade från ön Hainan. Efter dr Suns död förblev änkan
medlem av KMT:s centrala exekutivkommitté men fortsatte att ha en pro-kommunistisk, eller
vänsterinriktad, tolkning av dennes principer och vägrade att arbeta i Chiang Kai-sheks regering.
I Kinesiska folkrepubliken hade hon ledande poster i kvinnoorganisationer och inom bar-
navårdens och utbildningens områden. 1968 var hon vice ordförande i Nationella folkkongressen,
en post som hon haft sedan Folkrepubliken utropades. Efter nedsvärtningen av Liu Shao-ch'i
(ordförande i Nationella folkkongressen och statschef) mottog Soong Ch'ing-ling utländska
sändebud vid officiella tillfällen som tjänsteförättande statschef.

1971 hade Soong Ch'ing-ling kvar posten som vice ordförande i nationella folkkongressen.
Hennes symboliska roll som en länk mellan Kuomintang och KKP fick en ny betydelse då
förhandlingarna om det KMT-styrda Taiwan till Fastlandskina krävde en viss övergångsformel,
som skulle kunna åberopa sig på samarbetet mellan Kuomintang och kommunisterna i det
förflutna. 1971 gav Madame Sun i Peking en del data om hennes familjeförhållanden. Hennes far,

som var son till en köpman i Haikou på ön Hainan i provinsen Kwantung, härstammade från hakka-folket ("gästfolket") som hade flyttat över från fastlandet århundraden tidigare. Hakka-soldater hade tjänstgjort i Sung-dynastins arméer, som besegrades av mongolerna, och som flyktingar i Hainan kallades de ofta Sung (eller Soong).

En bror till Soong Ch'ing-lings farfar emigrerade till New York och sålde kinesiska varor. Han hade inga barn och då Ch'ing-lings far som pojke anlände till New York adopterade farbrodern honom och satte honom i skola. Med hjälp av en vän till farbrodern, general Julian S. Carr i North Carolina, kunde unge Soong studera vid Duke University och begav sig senare till Vanderbilt i Tennessee. Man ville att han skulle bli missionär, och vid sin ankomst till Shanghai bildade han faktiskt en kristen familj och en tryckerifirma, som publicerade biblar. Han hjälpte också Sun Matsen att ge ut illegal Manchu-fientlig litteratur och Soong själv blev i hemlighet medlem av dr Suns revolutionära parti T'ung Menghui, Kuomintang's föregångare. Soong Ch'ing-lings mor var ättling i direkt nedstigande led till Hsu Kuang-chi, en berömd vetenskapsman under Ming-dynastin vilken författade en alltjämt mycket värderad Jordbruksencyklopedi. Förstaden Hsukuauchi i Shanghai har uppkallats efter honom.

Su Yu var 1966 en av de få generaler under 60 som hade deltagit i Nanchang-revolten, "Röda arméns födelse". Han var chef för FBA:s generalstab (1954-58) då P'eng Teh-huai var försvarsminister, och efter P'eng's avsättning 1959 föreföll hans stjärna dala. 1966 återinvaldes han i centralkommittén och hade en hög ställning som medlem av partikommittén för militära frågor.

Han föddes 1909 i Fukien, gick i Hunans andra seminarieskola, där han 1926 blev medlem av den avdelning av Kommunistiska ungdomsförbundet, som upprättats av Mao Tse-tung. 1927 enrullade han sig i Yeh T'ings armé tillsammans med omkring 1 000 andra studenter ur Kommunistiska ungdomsförbundet och KKP och deltog i revolten. Två år senare ledde han en division i 4. röda armén och 1932 var han redan stabschef i 10. armén. Under Den långa marschen stannade han kvar som stabschef hos Fang Chihmin. Sedan Fang tillfångatogs och avrättats, övertog Su befälet. Hans eftertrupp uppgick senare i Ch'en Yis armé, som 1937 blev en del av Nya 4. armén för vilken Su Yu blev vice befälhavare. Som Ch'ens närmaste man följde hans karriär därefter Ch'ens fram till Kinesiska folkrepublikens utropande. Su innehade många viktiga administrativa och politiska poster vid sidan av de militära.

Sun Ming-chiu uppgavs 1964 vara viceamiral. Sun Yat-sen, Madame. Se Soong Ch'ing-ling.

T'an Chen-lin föddes 1912 i Kiangsi. Han invaldes i politbyrå 1956 och var expert på jordbrukspolitik. Han utsattes för angrepp från rödgardisterna 1966. Han hade varit anhängare till Mao Tse-tung ända sedan Höstskörde-upproret (1927) och stödde Maos militära idéer i Kiangsi i opposition med de "28 bolsjevikerna", och han deltog i Den långa marschen. Han spelade en roll under Motståndskriget på den högsta politiska och militära befälsnivån. Under andra inbördeskriget blev han medlem av den frontkommitté som under Teng Hsiao-p'ing ledde alla FBA-styrkor i östra Kina. 1966 befann han sig på artonde plats i politbyrå i egenskap av vice premiärminister och medlem av centralkommitténs sekretariat. Trots kritik från rödgardisterna visade han sig offentligt tillsammans med Mao i maj 1967. T'an Chen-lin avsattes som biträdande premiärminister och medlem av politbyrå. Nionde partikongressen 1969 återinvalde honom inte vare sig i centralkommittén eller politbyrå, och 1971 sades det att han hade "viftat med den röda flaggan för att besegra den röda flaggan" dvs. förstulet ha motsatt sig att Liu Shao-ch'is regim helt upplöstes.

T'ao Chu, född i Hunan 1906, blev medlem av KKP omkring 1927 och var efter 1930 verksam tillsammans med Li Hsien-nien inom Oyunan-sovjeten. Han hade ansvarsfulla poster som

centralkommitténs representant i olika arméer under Motståndskriget och andra inbördeskriget, och efter 1949 var han en av de ledande partisekreterarna i Sydkina. 1962 blev han vice premiärminister och chef för partibyran i Centrala-södra regionen. Vid åttonde partikongressens elfte plenarsammanträde (i augusti 1966) klev han från plats 95 i centralkommittén till fjärde plats i politbyrån. Han framträdde som den främste bland dem som hade ansvaret för kulturrevolutionens genomförande. I november 1966 hade han dock misskrediterats som ”pragmatisk revisionist” och försvunnit in i dunklet i Sydkina. Att döma av angrepp på T'ao Chus båda böcker (”Ideal, integritet och andligt liv” och ”Tanke, känsla och litterär begåvning”), som tidigare använts som utbildningstexter för ungdom, hade han överbetonat de materiella belöningar, som kommunismen utlovade, och underskattat betydelsen av den fortsatta klasskampen, som Mao lärde. Kanske väsentligare än de formella anklagelserna var att Chen Po-ta tog hand om T'ao Chus uppgifter som propagandaför- och kulturchef.

T'eng Fa var medlem av politbyrån då han omkom vid en flygolycka i april 1946. Vid denna förolyckades också Po Ku, Yeh T'ing och Wang Jo-fei.

Teng Hsiao-p'ing, sedan 1954 centralkommitténs generalsekreterare, blev under Stora proletära kulturrevolutionen en av de främsta måltavlorna bland ”de personer med auktoritet inom partiet vilka slagit in på den kapitalistiska vägen”. Han föddes 1904 i Chiating i Szechwan. Efter skolan anslöt han sig till ”arbete-och-studie-planen” och reste till Frankrike 1920. Då författaren träffade honom i Yu Wang Pao i Shensi (19 aug. 1936), sade Teng, att han inte gått i någon skola i Frankrike utan tillbringat sina fem år där som arbetare. Han lärde sig marxismen av franska arbetare och blev kinesisk medlem av det franska kommunistpartiet varifrån han överfördes till KKP. 1925 återvände han till Kina via Sovjetunionen, där han ”studerade i flera månader”. General Feng Yu-hsiang, som var befälhavare för Kuominchun (”Folkarmén”) besökte Moskva 1926. Teng anslöt sig till Fengs högkvarter och blev chef för en utbildningsinstitution, som Feng öppnade i San-yan i närheten av Sian. 1927 deltog han vid skapandet av en bondearmé i Kiangsi. Efter kontrarevolutionen arbetade Teng i det underjordiska partiet i Shanghai fram till 1929. Han skapade därefter 7. röda armén i Lungchow i Kwangsi. ”Lungchow-sovjeten hade förbindelse med annamiterna (vietnameserna), som inledde arbetar- och bonderevolten 1930. Franska flygplan bombade Lungchow och vi sköt ned ett av dem”, berättade Teng för författaren 1936. Kombinerade franska och nationalistiska styrkor krossade sovjetrörelsen i Lungchow liksom de vietnamesiska förbanden, men de sistnämnda upprätthöll förbindelserna med de kinesiska gerillastyrkorna. Med återstoden av 7. armén tog sig Teng fram genom Kwangsi och Kiangsi till Chinggangshan. Tillsammans med sina anhängare reorganiserade han 8. armén och deltog i erövringen av Changsha 1930. 1932-34 arbetade Teng vid Röda arméns politiska avdelning och var redaktör för ”Hung Hsing” (Röda stjärnan). Under denna period stödde han ”LoMing-linjen”, vilken följde den gerillataktik och strategi, som förespråkades av Mao Tse-tung i opposition mot den dåvarande politbyråledningen. I Tsunyi 1935 röstade han på Mao som ledare för KKP:s politbyrå.

Under Den långa marschen var Teng Hsiao-p'ing biträdande befälhavare och politisk kommissarie i Liu Po-ch'engs 12. division. Han stödde Mao Tse-tung i dennes konflikt med Chang Kuot'ao i Maoerkai och fullbordade Den långa marschen med Maos kolonner. 1936 var han Nieh Jung-chens närmaste man som politisk kommissarie i Första armékåren i Kansu.

Vid Motståndskrigets början 1937 blev Teng politisk kommissarie i 129. divisionen, som leddes av Liu Po-ch'eng, inom vars styrkor han var verksam de följande tolv åren. 1943 ledde Teng allmänna politiska avdelningen i Folkrevolutionära militärrådet och kom in i centralkommitténs sekretariat. Vid sjunde partikongressen (Yenan 1945) blev han sekreterare i centralkommittén

och politbyrån. Han återvände till fronten tillsammans med Liu Poch'eng och tjänstgjorde som chef för den allmänna frontkommittén, FBA:s högsta stab på centrala slättlandet, och var politisk kommissarie i Liu Po-ch'engs armé vid segern i Szechwan (1949). I den egenskapen genomförde han Maos ”allmänna strategiska idéer”, vilka ledde till att samtliga Chiang Kai-sheks arméer norr om Yangtze-floden fullständigt besegrades. Teng blev förstesekreterare i partiets Sydvästbyrå och samtidigt vice ordförande i provinsregeringen (1950-54). 1952-54 var han finansminister och medlem av statliga planeringskommissionen. Då Nationella folkkongressen bildades 1954 blev han vice premiärminister och vice ordförande i Nationalförsvarsrådet. 1956 återinförde åttonde partikongressen posten som generalsekreterare (som dock inte innebar den högsta ledningen) och Teng valdes. Som den tredje i rangordningen i regeringen fungerade Teng Hiao-p'ing som tjänsteförrättande premiärminister under Chou En-lais frånvaro från Kina (vintern 1963-64 och mars 1965). Vid centralkommitténs möte i augusti 1966 återinvaldes Teng i politbyrån och hade som tidigare rangplats 6 men var inte längre vice partiordförande eller generalsekreterare i politbyrån. Fram till december 1966 stod Teng Hsiao-p'ing och Liu Shao-ch'i tillsammans med Mao på podiet och såg rödgardisterna paradera, men därefter blev de de främsta måltavlorna för väggtidningsattacker i Peking och på andra håll. Deras anhängare i partiet och statsapparaten anklagades i stor utsträckning för att sabotera Stora proletära kulturrevolutionen och fördrevs från sina poster av rödgardister (ofta med hjälp av FBA) i ett halvt dussin storstäder och provinser, men på andra håll hakade de sig envist fast vid makten.

Teng Tzu-hui återknöt under Motstånd- och Andra inbördeskriget sina förbindelser i Fukien, där han var veteran som gerillaledare och utförde många ansvarsfulla politiska, kulturella och militära uppdrag alltsedan 1937. Han föddes 1893 i Lungai i Fukien, gick i mellanskola i Amoy, studerade en kort tid i Japan (1916), undervisade, blev medlem av KMT 1925 och KKP ett år senare. Han var verksam under hela Kiangsi-sovjetens period, speciellt tillsammans med Chu Teh och Chang Ting-ch'eng. Han förblev en andra rangens men respekterad ledare och återinvaldes i centralkommittén 1966.

Teng Ying-ch'ao (fru Chou En-lai) var 1956 nr 19 på listan över centralkommitténs medlemmar och återinvaldes i centralkommittén 1966. Hon hade fortsatt sin verksamhet som ledare för kvinnoorganisationer under och efter Motstånd- och Befrielsekrigen och sedan 1955 som medlem av Nationella folkkongressens ständiga utskott.

Hon föddes 1903 i en adlig familj i grevskapet Hsinyang i Honan (hennes mor var guvernant i Yuan Shih-k'ais familj) studerade vid Första seminarieskolan för flickor i Tientsin och tog där efter examen vid Högre seminarieskolan i Peking. Som radikal studentska arresterades hon 1919 och satte en kort tid i fängelse. Tillsammans med Chou En-lai var hon med om att grunda Uppvaknande-samfundet (Csueh Wu She), deltog i ”arbete-och-studieplanen” och reste till Frankrike tillsammans med Chou och andra. Hon blev medlem av Kommunistiska ungdomsförbundet i Paris, återvände till Kina 1924, blev medlem av KKP, gifte sig med Chou, invaldes i KMT:s centrala exekutivkommitté (1926) och var den enda framstående kvinna som deltog i Nanchang-revolten. 1928 reste hon tillsammans med Chou till Sovjetunionen och återvände med honom till Kina för illegal verksamhet (1928-31) tills hon begav sig till det sovjetiska Kiangsi, där hon ledde centralkommitténs avdelning för kvinnoarbete. Hon var en av de endast 35 kvinnor som gjorde Den långa marschen och under denna fick hon lungtuberkulos och måste bäras på bår. Under hennes konvalescens utanför Peking 1937 löpte hon fara då japanerna ockuperade staden. Författaren hjälpte henne att undkomma till gerillaterritorium.* Från 1938 spelade hon en

* När jag 1973 besökte Kina berättade Teng Ying-ch'ao att hennes minne skilde sig från Edgar Snows härvidlag: de hade rest tillsammans och hon visste att han skulle ha hjälpt henne om det hade behövts. – Lois Wheeler Snow.

framstående roll inom den politiska kvinnoorganisationen både i Kina och internationellt och reste ofta tillsammans med sin man. Fru Chou hade delat sin mans faror och strapatser alltsedan deras skoltid. Hennes artighet och enkelhet, parad med patriotisk och revolutionär glöd, gjorde henne respekterad i hela landet, även bland hennes fiender. Hon återinvaldes i centralkommittén 1969. (Mera om Teng Ying-ch'ao Snows memoarer "Den långa resan tillbaka", sv övers 1973).

Ting Ling, född i Hunan 1907, blev Kinas mest kända revolutionära kvinnliga författare. Hon studerade vid universiteten i Peking och Shanghai, började publicera noveller 1927 och gifte sig med en annan känd författare, Hu Yeh-p'ing, som hade gått in i KKP 1929. Ting Ling blev medlem 1931. Båda var medlemmar av det halvlegala Vänsterförfattarnas förbund, som bildats i Shanghai 1929, och båda arresterades av KMT-myndigheterna 1933. (Hu var ledare för rickshadragarnas fackförening och medlem av centralkommittén; han stödde Li Li-san och opponerade mot Wang Ming.) Hu avrättades, men Ting Ling frigavs 1936 och begav sig samma år till Yenan. Där skrev hon, undervisade och publicerade några artiklar, som var satiriska mot KKP men sympatiserade med Mao Tse-tungs "Samtal vid ett forum i Yenan om konst och litteratur". 1950 valdes hon till ordförande i Centrala litteraturinstitutet.

1957 förklarades Ting Ling formellt vara ett högerelement och en "partifiende" men vägrade att erkänna sina "misstag"; hon uteslöts ur KKP och skickades till en kommun för att genomgå tankereform. "Sol över Sangkan-floden", som hade gett henne ett Stalin-pris (1952), drogs in i Kina tillsammans med Ting Lings andra verk. 1960 berättade man på auktoritativt håll att Ting Ling inte uteslöts ur partiet på grund av sina partifientliga litterära verk utan därför att hon hade "ljugit för partiet" om de omständigheter, under vilka hon frigivits från fängelset i Nanking 1936.

Ts'ai Ch'ang föddes i Hunan 1900 och var syster till Ts'ai Ho-sen. Hon fick en klassisk utbildning i en utsträckning, som var ovanlig för flickor. Hon gick med i Paris-avdelningen av Kommunistiska ungdomsförbundet tillsammans med sin man, Li Fu-ch'un. 1924 blev hon den första chefen för centralkommitténs avdelning för kvinnofrågor. Hon var en av de 35 kvinnor som deltog i Den långa marschen och den enda kvinnliga medlemmen av centralkommittén vid fronten 1936. Hon återinvaldes i centralkommittén 1956 med rangplatsen 12, var delegat vid Nationella folkkongressen 1956 samt ordförande i Demokratiska kvinnofederationen. Som en av ledarna för kvinnomotsvarigheten till Röda gardet återinvaldes hon i centralkommittén 1966 men spelade ingen framträdande roll under Stora proletära kulturrevolutionen efter augusti det året. Hon återinvaldes 1969 i centralkommittén men visade sig – liksom sin man Li Fu ch'un – sällan offentligt.

Ts'ai Ho-sen hade troligen större inflytande än någon annan på Maos tänkande som revolutionär "internationalist". Han var son till intellektuella föräldrar i Hunan och hörde till de första kineser som reste med "arbete-och-studier" till Frankrike 1920, och var kanske den förste kines som anslöt sig till kommunisterna där. Hans syster Ts'ai Ch'ang följde honom till Europa. Under sin tid i Frankrike upprätthöll han en livlig brevväxling med Mao. Efter återkomsten till Kina spelade Ts'ai en ledande roll i centralkommittén 1925-27. Då han arresterades och avrättades på Chiang Kai-sheks order 1927 var han medlem av partiets politbyrå. Hans hustru, Hsiang Ching-wu, som liksom han var född i Hunan och som han gifte sig med i Frankrike, var en framstående kvinnoledare; hon avrättades 1928.

Ts'ai Shu-fan var fackföreningsledare och medlem av centralkommittén då han (43 år gammal) omkom vid en flygolycka på väg till Sovjetunionen 1958.

Tso Ch'uan stupade under Patriotiska kriget.

Tung Pi-wu. Tung, som var sju år äldre än Mao, var 1967 en av de båda kvarlevande partigrundarna i politbyrån. Den andre var Mao.

Han föddes 1886 i grevskapet Huang-an i Hupeh i en stor adelssläkt med vetenskapsmän och lärare bland sina medlemmar. Tung fick en klassisk utbildning och genomgick de officiella kejsrerliga (konfucianska) examina vid 16 års ålder. Han anslöt sig till de republikanska styrkorna under Hankow-revolten 1911 och blev medlem av dr Su Yat-sens T'ung Meng Hui. I opposition mot Yuan Shih-k'ai 1913 flydde han till Japan, tillhörde Sun Yat-sens inre krets där och studerade vid Tokyos juridiska fakultet. 1917-20 utförde Tung uppdrag åt dr Sun men vänstervreds efterhand i sitt tänkande. Han försörjde sig på att undervisa i Hankow. Under inflytande av Ch'en Tu-hsiu och Li Han-chun reste han 1921 till Shanghai, där han blev en av KKP:s grundare. Han var därefter med om att organisera KKP:s provinsavdelning i Hupeh.

Efter ”tvåpartialliansen” kom Tung att spela en nyckelroll som förbindelselänk, eftersom han var medlemsveteran i både T'ung Meng Hui – KMT:s föregångare – och KKP. 1927 tog kontra-revolutionen hans närmaste vän, Li Han-chun, som avrättades i Hankow. Tung lyckades med knapp nöd undkomma till Shanghai förklädd till matros. Därefter tillbringade han fyra år vid Kom-interns Sun Yat-sen-universitet i Moskva. Han tillhörde inte de ”28 bolsjevikerna” utan blev Mao-anhängare och en viktig källa till information om Sun Yat-sen-universitetet när han återvände till Kina och begav sig direkt till Kiangsi, där han blev rektor för den nyöppnade partiskolan. Som suppleant i centralkommittén stödde han Mao Tse-tung vid det historiska mötet i Tsunyi 1935. Efter Den långa marschen återupptog Tung sitt arbete som chef för partiskolan. Som ”äldre statsman” inom partiet spelade Tung alltsedan 1936 en rådgivande roll i KKP:s diplomati. Han hjälpte Chou En-lai att förhandla om villkoren för den andra enhetsfronten i Nanking 1937 och han var tillsammans med Chou i KKP:s förbindelsehögkvarter i Chungking 1938-45. Som medlem av Folkets politiska råd, ett konsultativt enhetsfronts-organ, som bildats av Chiang Kai-sheks regering, var Tung den ende kommunisten i den tio man starka kinesiska delegationen i San Francisco 1945, då Förenta Nationerna skapades. Chang Han-fu (nu biträdande utrikesminister) och Ch'en Chia-k'ang arbetade som Tungs engelsktalande sekreterare.

Vid sjunde partikongressen 1945 var Tungs rangplats nr 17, och han tjänstgjorde i Chou En-lais delegation under förhandlingarna om en koalitionsregering (1945-47), vid vilka general George C. Marshall medlade. Den första Nationalkongressen 1954 valde Tung till president i Högsta folkdomstolen. 1959 valdes han till Folkrepubliken vice ordförande. 1966 sjönk han emellertid från åttonde till tolfte plats i politbyrån. Tung Pi-wu, den ende högt uppsatte kommunisten med kejsrerlig klassisk examen, var en lojal anhängare både till Sun Yat-sen och Mao Tse-tung; han åtnjöt stor respekt bland alla klasser i Kina, gjorde omfattande resor utomlands och skattades högt bland utländska kommunister; blygsam, osjälvisk och patriotisk var han en anmärkningsvärt helgjuten gentleman. Återinvaldes 1969 i centralkommittén och politbyrån.

Wang Ching-wei försökte som ungdomlig revoltör att mörda manchu-regimens premiärminister prins Kung, men den bomb han kastade exploderade inte. Han benådades och blev en hjälte och senare en rival till Chiang Kai-shek om ledarskapet för Kuomintang. 1927 samarbetade hans vänster-KMT-regering i Hankow med kommunisterna i en koalition bildad sedan Chiang Kai-shek brutit tvåpartialliansen. Efter några veckor kastade också han ut kommunisterna, och hans regim föll snart sönder. 1932 blev Wang åter nationalistisk premiärminister i Nanking; samma år avsattes han av Chiang Kai-shek. Han återvände till Kuomintang 1938 och kom åter i konflikt med Chiang. Efter att ha accepterat posten som premiärminister i en japansk marionettregering i Nanking dog han ärelöst 1943.

Wang En-mao var en fattigbonde som föddes (omkring 1910) i Yunghsien i Kiangsi. Han anslöt sig 1927 till Röda armén tillsammans med sin far och sina båda bröder, skolades av KKP och avancerade som frontofficer. Från 1950 dominerade Wang partiet och försvaret i Nordvästkina.

Under Stora proletära kulturrevolutionen var Wang befälhavare för de stora militärområdena i Sinkiang och arméns produktions- och byggnadskår, som sysslade med militära installationer. Försök att utvidga de kulturrevolutionära utrensningarna till Sinkiang förorsakade enligt vägg-tidningar i Peking blodiga sammanstötningar. Ändå lät Mao Tsetung fotografera sig då han hjärtligt räckte Wang handen vid nyårsmottagningen i huvudstaden 1968. Han återinvaldes dock inte i centralkommittén 1969.

Wang Ju-mei. Se Huang Hua.

Wang Kuang-mei (fru Liu Shao-ch'i) tog examen vid Peking-universitetet (Pei-ta) och var lärare i fysik då hon träffade Liu kort tid efter Folkrepubliken Kinas utropande. Fru Liu var medlem av allkinesiska kvinnofederationens centrala exekutivkommitté och sedan 1964 delegat till Nationella folkkongressen. 1964 följde hon sin man på utlandsresor. Under Stora proletära kulturrevolutionen ledde hon kvinnokadrerna vid Tsing Hua-universitetet, men senare angrep vägg-tidningar henne för att söka skydda "borgerliga" och "revisionistiska" element i partiet och kritiserade henne för att bära smycken och protegera lyxfrisörskor. Det påstods, att hennes dotter fördömde henne och Liu inför rödgardisterna. Uppenbarligen stod hon inte på god fot med fru Mao, som var Stora proletära kulturrevolutionens biträdande ledare. Förakt och hån blev hennes lott i de skildringar, som publicerades i tidningar för vilka fru Mao var rådgivare. Den revolutionskommitté, som bildats vid Tsing Hua, anklagade senare Madame Liu för att ha sökt sabotera Stora proletära kulturrevolutionens mål (att avlägsna Liu-anhängaren Lu Ping, universitetets partiledare) genom att få arbetsgrupperna att "angripa alla" i syfte att krossa "rebellerna" tillsammans med den gamla regimen och ersätta båda med nya partifunktionärer, som var lojala mot ordförande Liu. 1971 hade fru Liu avsatts från alla sina tidigare poster och kallades amerikansk spion och renegat, dock utan att hittills ha ställts inför rätta.

Wang Ming (Ch'en Shao-yu) förlorade allt partiinflytande efter 1942 men förblev viktig som ett "negativt exempel", som utnyttjades för att personifiera stora ledarmisstag och konfliktämnen bakom striden inom partiet och den kinesisk-sovjetiska sprickan på 60-talet. Han var ledare för de "28 bolsjevikerna", som hade skolats under Pavel Mif i Moskva, då han vid 24 års ålder blev

KKP:s generalsekreterare och ledde en politbyråregim i opposition mot Mao Tse-tung 1931-35.

Ch'en föddes i en förmögen adelsfamilj i Anhui 1907, blev medlem av Socialistiska ungdomskåren (senare Kommunistiska ungdomsförbundet) då han gick i mellanskola i Wuhan och skrev 1923 in sig vid Shanghai-universitetet (som öppnats för att skola KKP-personal). Han blev medlem av KKP 1925 och antog partinamnet Wang Ming. Han skickades till Sovjetunionen för att studera vid Kominterns Sun Yat-sen-universitet (1925-27) och återvände till Kina som tolk åt Pavel Mif vid KKP:s femte kongress i Wuhan (juli 1927). Efter brytningen mellan KMT och KKP återvände han till Ryssland tillsammans med Mif, som blev rektor för Sun Yat-sen-universitetet. Han tjänstgjorde som tolk åt Mif både vid Kominterns och KKP:s sjätte kongresser i Moskva (1928) och med Mifs hjälp blev han ledare för de kinesiska studenter vid Sun Yat-sen-universitetet vilka är kända som de "28 bolsjevikerna". De var till en början en minoritet, som var för Stalin och mot Trotskij. De mest betydande var Po Ku, Lo Fu, Wang Chia-hsiang, Teng Fa, Yang Shang-k'un vilka invaldes i KKP:s centralkommitté tillsammans med Wang Ming, som själv (vid 21 års ålder) hjälpte till med att formulera de Komintern-direktiv, som skickades till Kina.

1930 återvände Wang Ming till Kina tillsammans med Mif, som då var Kominterns chefsdelegat vid KKP, och hjälpte honom att manövrera bort Earl Browder från inflytandet och från Kina och därefter beröva Li Li-san hans ledning i politbyrån. Vid sjätte partikongressens fjärde plenum,

som hölls illegalt i Shanghai i januari 1931, bekräftades Hsiang Chung-fas ställning som politbyråns generalsekreterare, men Mif återopade Stalins prestige och manövrerade fram Wang Ming till Li Li-sans post som chef för fackföreningsavdelningen och politbyråns dominerande personlighet. Då Hsiang avrättades senare samma år, efterträdde Wang Ming honom och placerade Po Ku, Lo Fu och andra på nyckelposterna i politbyråns organ. Samma år återkallades Wang till Moskva, där han blev KKP:s permanente delegat i Kominterns centrala exekutivkommitté. Som Pavel Mifs språkrör publicerade han (1932) ”De båda linjerna”, där han definierade Kominterns aktuella kurs. I Kina efterträdde Po Ku honom som KKP:s generalsekreterare och de båda samarbetade intimt mot Maos ”bondelinje-ledning” i landsbygdssovjeterna.

I augusti 1935 manade Wang Ming, som speglade Moskvas behov av en bred enhetsfront mot Hitler, till en union av proletariatet, bönderna, småborgerligheten och den nationella bourgeoisie för att bjuda nazismen och Japan motstånd. I Kina antog KKP Moskvas kurs i princip men med Maos egen tolkning, så som den skisserats redan i Tsunyi (januari 1935). Då Wang Ming återvände till Kina (Yenan) 1937 tillsammans med Ch'en Yun och K'ang Sheng, gjorde han åter gemensam sak med Po Ku, som alltså var kvar i politbyrån. I sin uppsats ”En nyckel till den nuvarande situationens lösning” i december 1937 föreslog Wang Ming en fullständig sammanslagning av de röda styrkorna med Kuomintang i motsättning till Maos enhetsfrontsstrategi, som begränsade sig till att man skulle behålla en separat KKP-ledning för de väpnade styrkorna och basområdena. Så började sista kapitlet i en gammal kamp. 1940 publicerade Wang Ming en ny upplaga av ”De båda linjerna” (hans egen och Maos). Wang sökte modifiera Maos åsikter, som fäste huvudvikten vid att väpna bondebefolkningen, och manade i stället till en genomgripande ”bolsjevisering” (proletarisering) av partiet efter ryska linjer. Maos svar var cheng-feng (korrektionskampanjen) 1942, då hela partiet ”omskolades” och samstämde med Mao Tse-tungs tänkande.

1945 utformades partiets officiella fördömande av Wang Ming i en lång historisk översikt skriven av Mao och antagen vid öppnandet av KKP:s sjunde kongress: ”Resolution om vissa frågor i vårt partis historia”. Dokumentet utpekade tre infantila ”vänsterlinjer”, som följdes av oppositionen mot Maos politik; den allvarligaste leddes av Wang Ming och Po Ku (1931-34). Mao klandrade Wangs doktrinära idéer – som i grunden var en strikt anpassning av utländsk (sovjetisk) marxistisk dogm till kinesiska förhållanden – för ”förlusten av fler kommunistiska än fientliga liv”.

1951 skrev Ch'en Po-ta som absolut klimax ”Mao Tse-tungs revolutionsteori är kombinationen av marxism-leninism och den kinesiska revolutionen”, där Wang Ming för eftervärlden tecknades som urtypen för ”slav-mentalitet” och blint följande av utländsk dogm i strid mot kinesiska förhållanden och den revolutionära praktik (Maos), som grundade sig på dem. Trots denna nedsvärtning återinvaldes Wang Ming i centralkommittén 1956, men hans ställning som nr 97 i detta 97-mannaorgan var en ironisk heder.

Redan 1936 hade Wang Mings prestige skakats, då Mao (inför författaren) hånade ofullgångheterna i Wang Mings rapporter i Inprecorr. Då författaren första gången mötte Wang Ming i Yenan 1939, häpnade han över Wangs ungdomliga utseende (han var då endast 32), charmerades av hans artighet och slogs av tecknen på hans stillasittande liv – han var en liten rund man, huvudet mindre än Mao – liksom av det milda förakt han visades av Den långa marschens veteraner. Wang utgjorde uppenbart inget ytterligare hot mot Mao, men den senare välkomnade kanske - pour encourager les autres – Wangs uppriktiga och öppna anslutning till hans sak för att avslöja och fullständigt utrota varje återstående tendens inom partiet att dra nytta av lånad rysk prestige i kampen om makten. 1967 uppgav den japanska pressen, att Wang Ming i hemlighet återvänt till Sovjetunionen tillsammans med sin hustru.

Wang Ping-nan, som 1967 var biträdande utrikesminister och en av Kinas mest erfarna

diplomater, blev först känd då han tjänstgjorde som Chou En-lais politiske sekreterare i Chungking (1938–45).

Wang Ping-nan föddes 1906 i Sanyuan i Shensi. Hans far var en rik godsägare och fosterbror till general Yang Hu-ch'eng, som gjorde Wang till sin protegé och skickade honom till Tyskland för att utbilda honom till sin sekreterare. I Berlin blev han aktiv bland radikala studenter, och där mötte han dottern till ett konservativt tyskt par, en framstående språkforskare som blev hans fru. Då han återvände till Kina 1936 för att arbeta som Yangs sekreterare, fungerade han också som underjordisk förbindelseman mellan KKP, Chang Hsueh-liang och Yang Hu-ch'eng. Han befann sig i Sian före och under Chiang Kai-sheks fångenskap där och bidrog till att få denne att ge sitt löfte. Efter ett besök i Yenan där han första gången mötte Mao 1937, skickades han till Shanghai och senare till Chungking, 8. arméns och Chou En-lais förbindelsehögkvarter (1938-47). Vid "fredsförhandlingarna" mellan KMT och KKP (1945-46) under general George C. Marshalls medling var Wang sekreterare i KKP-delegationen. Därefter hade han viktiga poster vid utrikesministeriet och utsågs 1954 till generalsekreterare i den kinesiska delegationen vid Genève-konferensen om Indokina; delegationen leddes av Chou En-lai. Som ambassadör i Polen 1955-64 blev han Kinas främste diplomat i Europa och den främste kinesiske representanten vid ambassdörssamtalen mellan Förenta Staterna och Kina, som hölls i Warszawa från 1955 och fram till Wangs återkomst till Peking 1964. Wang deltog också i 1962 års Genève-konferens om Laos och ledde viktiga delegationer, som undertecknade betydelsefulla politiska, ekonomiska och militära överenskommelser mellan Kina och Polen, Tyskland och andra östeuropeiska stater. Han utnämndes till biträdande utrikesminister under Ch'en Yi 1964 och var Kinas främste expert på tyska och polska frågor. Han och Anna Wang skildes 1954 och båda gifte om sig. Deras son, ingenjör, stannade i Kina. Wang Ping-nan var en av flera diplomatiska veteraner som miste sin ställning under kulturrevolutionen. Då före utrikesminister Ch'en Yi återinvaldes i centralkommittén 1969 föreföll det sannolikt att han skulle återvända till offentligheten,

Wang Shuo-tao föddes 1907 i en fattig bondfamilj i Liuyang Hunan; på något sätt lyckades familjen hålla honom i skola. Han adopterades av en mera välbärgad farbror, som skickade honom till mellanskola och vid 20 års ålder till ett statligt jordbruksinstitut. Påverkad av Chen Tu-hsius *Ny Ungdom* blev han radikal och gick in i Kommunistiska ungdomsförbundet 1922. I Kanton skrev han 1923 in sig vid bonderörelsens utbildningsinstitut, där Mao Tse-tung var vicerektor och P'eng P'ai lärare. Under deras inflytande blev han medlem av KKP och utbildades i marxism och "jordrevolutionens principer". 1926 organiserade han bondesammanslutningar i sin hemstad. De deltog i Höstskörde-upproret (1927) och började konfiskera mark och omfördela egendomar bland de fattiga. Efter nederlaget tog sig Wang fram till Mao Tsetungs gerillastyrkor. Han var politisk medarbetare i P'eng Tehhuais armé då Changsha erövrades (1930) och hans hustru greps och avrättades där. Efter Den långa marschen deltog han i Röda arméns expedition till Shansi 1935 och blev kommissarie i den nyorganiserade 15. armékåren. Under Motståndskriget ledde Wang gerillaavdelningar, som organiserats vid gränsen mellan Hunan och Kiangsi, där hans närmaste man i partiet var Wang Enmao. Därefter blev han partichef och guvernör i Hunan (1949), medlem av centralkommittén 1945, kommunikationsminister 1958-64 och sekreterare i Centrala-södra partibyran 1964. 1966 hade han viktiga poster som biträdande chef för FBA:s allmänna politiska avdelning och var medlem av den centralkommittégrupp, som ledde Stora proletära kulturrevolutionen. Efter arméns ingripande 1967 i kulturrevolutionen fick han silkessnöret och angreps. Hans ställning var obetydlig 1971.

Wu Han, en partilös intellektuell ledare i Kinas demokratiska förbund, som intimt samarbetat med kommunisterna alltsedan 30-talet, blev en av de främsta måltavlorna för kulturrevolutionen, då han i november 1965 angreps i officiella publikationer för sitt skådespel "Hai Jui avskedad från

tjänsten”. Samma månad ”avslöjade” Chiang Ch'ing (Maos hustru) Wu Hans pjäs som ”partifientlig” och ”oppositionell mot socialismen” i ett tal i Shanghai som senare beskrevs som ”stridssignalen” till Stora proletära kulturrevolutionen.

Wu Han föddes i Yiwu i Chekiang 1909 i en medelklassfamilj, som var för fattig för att betala hans utbildning vid Nationaluniversitetet (Tsing Hua), där Wang försörjde sig på att undervisa tills han tog examen 1934. Författaren mötte honom första gången det året; han föreläste redan vid universitetet och var en av de få fakultetsmedlemmar som riskerade fängelse genom att stödja den radikalt patriotiska studentrörelsen. Efter den japanska ockupationen av Peking (1937) begav sig Wu till Yunnan, där han som historiker och lärare vann intellektuell berömmelse och var en av dem som grundade Kinas demokratiska förbund. Han var med om att bilda Kinesiska folkets politiskt rådgivande kommitté i en enhetsfront med KKP och samarbetade med Hsu Ping och Lo Man. Efter 1949 hade han många poster i Pekings municipalstyrelse; han var sålunda en av stadens åtta biträdande borgmästare. Som ”demokratisk personlighet” gjorde Wu flera resor i Asien, Afrika och Östeuropa som representant för kultur- och vänskapsgrupper. Han blev också dekan för Tsing Hua-universitetets fakultet för konst och vetenskap, funktionär i Allkinesiska federationen av demokratisk ungdom och var vid sitt fall vicepresident i Peking-avdelningen av Världsfredskommittén.

Maos syn på Wus roll i den verksamhet, som syftade till att minska Mao Tse-tungs inflytande – om det nu inte var fråga om dennes totala avlägsnande från makten, vilket vissa rödgardistiska väggtidningar påstod 1967 – beskrevs kanhända riktigt på ett väldigt plakat, som hängdes upp på Trumtornet i Peking. Plakatet smädade 27 ledande partimedlemmar, vilka anklagades för revisionism; de visades i en processions, ledd av politbyråns f.d. propagandachef Lu Ting-yi. Omedelbart bakom honom traskade Wu Han bärande en kejsarlig budbärarens (yamen-kurirs) uniform; i processionens kö kom ordförande Liu Shao-ch'i och vice premiärminister Teng Hsiao-p'ing, kulturrevolutionens främsta måltavlor, i bärstol.

Som kinesisk historiker hade Wu Han specialiserat sig på Ming-dynastin. Hans kontroversiella pjäs ”Hai Jui avskedad från tjänsten” skildrade dramatiskt en Ming-funktionär som vågade sig på att reta kejsaren genom att kritisera en del av hans politik. Funktionären avskedades felaktigt men försvarades senare som patriot. Wu Hans pjäs visades första gången 1961 med Lu Tingyis och Pekings borgmästare P'eng Chens stöd. Det tog fem år innan analyser i den maoistiska pressen slutligen avslöjade den som ett allegoriskt angrepp mot Mao: Wu hade avsett att göra Hai Jui lik P'eng Teh-huai, som ”avskedades” som försvarsminister av Mao 1959.

1967 framställdes pjäsen som bara ett av många ”stora, giftiga ogräs” som gynnats av ”kulturrevisionisterna” och ”dem som slagit in på den kapitalistiska vägen” med Liu Shao-ch'i i spetsen. Ingenting demonstrerade bättre den avgrund, som skiljer västerländska Kina-experterna från förståelsen av det kommunistiska Kina, än faktum, att ingen av dem upptäckte den aktuella politiska innebörden i Wu Hans pjäs och i publicerad allegorisk litteratur av samma slag, innan dessa verk angreps av maoisterna.

Wu Hsiu-ch'uan fortsatte att arbeta med uppgifter som rörde förbindelserna med Sovjetunionen, och som KKP-representant vid många möten med utländska kommunistpartier, och under Stora proletära kulturrevolutionen omnämndes han på framstående plats som maoistisk anhängare. Wu föddes 1909 i Wuch'ang i Hupeh. Han studerade vid Sun Yat-sen-universitetet i Moskva (1927-30), och vid återkomsten blev han professor vid Fu-t'anuniversitetet i Shanghai. Efter 1949 gjorde han sitt mest dramatiska framträdande som chef för Pekings delegation till Förenta Nationerna 1950, då han fördömde (20 000 ord!) Förenta Staterna om ”aggressor” i Korea. Med rangställningen 62 i centralkommittén sedan 1956 har han haft många uppdrag i Östeuropa och vid

internationella partikonferenser.

Wu Liang-p'ing föddes i Fenghua i Chekiang (1906) som son till en affärsman. Han kom in i centralkommittén 1962 och blev kommunikationsminister 1967. Wu tog examen vid Nanyang- (utländska) mellanskolan, studerade vid Amoys och Tahsias (Shanghais) universitet, deltog i 30 maj-incidenten, gick med i kommunistiska ungdomsförbundet 1925, studerade vid Sun Yat-sen-universitetet (1925-29) i Moskva, där han blev medlem av KKP-avdelningen. Senare reste han i Europa. Efter återkomsten till Shanghai arbetade han illegalt och översatte Engels "Socialismens historia", 'Anti-Dühring' och "Den materialistiska tolkningen av historien och dialektismen". Han satt i fängelse i Shanghai 1931-32 och begav sig därefter till sovjetiska Kiangsi, där han arbetade i Lin Piaos politiska avdelning. Han har felaktigt utpekats som en av de "28 bolsjevikerna"; han var Mao-anhängare i Kiangsi. Då författaren träffade honom 1936, var han Maos sekreterare och medlem av arméns avdelning för agitation och propaganda. Han talade utmärkt engelska och ryska och kunde en smula franska.

Yang Ch'eng-wu avancerade till suppleant i politbyrån 1966, efterträdde Lo Jui-ch'ing (hans nedsvärtade förre överordnade) som FBA:s försvarsstabschef och blev vice ordförande i partiutskottet för militära frågor.

Yang föddes i en bondfamilj i Fukien (1912) och anslöt sig till gerillastyrkorna som 17-åring. Han skolades i stor utsträckning av partiet och dess armé, speciellt under Lin Piao, under vars befäl han kämpade och/eller studerade 1932-38. Efter Den långa marschen (under vilken han förde befälet över ett regemente) studerade Yang vid Röda arméns universitet i Pao An, där författaren mötte honom 1936. Under Motståndskriget tjänstgjorde han under Nieh Jung-chen i Shansi och skötte sig så bra, att en japansk befälhavare vid ett tillfälle skrev ett gratulationsbrev till honom. Under Befrielsekriget var han biträdande befälhavare för en armégrupp i Hopei, Shansi och Chahar och blev därefter chef för garnisonen i Peking-Tientsin, där han också var partisekreterare i FBA fram till 1955. Han invaldes i centralkommittén 1956, byggde upp Kinas flygförsvar och dess partiorganisation. Under Det stora språnget framåt tjänstgjorde han i ett år som menig i infanteriet. Efter att ha blivit biträdande försvarsstabschef i FBA 1959 följde han Lo Jui-ch'ing på många av dennes uppdrag ända till dennes fall, då Yang efterträdde honom. Yang eliminerades under Lin Piaos reorganisering av armén 1967 och befann sig 1971 möjligen i skyddshäkte.

Yang Hu-ch'eng erbjöd generalissimus Chiang Kai-shek sina tjänster under Motståndskriget. General Yang sattes i husarrest i Chungking, och mot slutet av kriget avrättades han i hemlighet.

Yang K'ai-hui härstammade från en rik godsägarfamilj i Hunan. Hon var dotter till Yang Ch'ang-chi, Mao Tse-tungs högt respekterade lärare vid Första seminarieskolan i Changsha. Hsiao Yu ger ett sympatiskt porträtt av Yang K'ai-hui i sina tvivelaktiga memoarer "Mao Tse-tung och jag var tiggare" (Syracuse, N. Y. 1959). Mao besökte ofta Yangs hem; i Peking åt han ofta middag med familjen. Föräldrar arrangerade äktenskap på den tiden; i många fall träffades inte fästfolket före vigseln (vilket var fallet med Maos första "giftermål"). Yang Ch'ang-chi hade uppenbarligen avancerade idéer om kvinnans rättigheter, annars skulle han inte ha sett till att hans dotter fick högre utbildning, och han lät henne äta middag vid samma bord som Mao och han själv. Mao påverkade Yang K'ai-hui i radikal riktning – och till äktenskap 1920. Hon var då 24 år. Då hon arresterades 1930, vägrade hon att fördöma kommunistpartiet eller Mao utan valde döden. Hon avrättades samma år i Changsha. Yang K'ai-hui födde Mao två söner, Mao An-ch'ing och Mao An-ying.

Yang Shang-k'un blev efter 1936 centralkommitténs sekreterare i Shansi och chef för dess enhetsfronts-avdelning (1937-43), därefter chef för centralkommitténs allmänna avdelning (1943-

59), och fram till 1956 hade han ställningen som nr 42 bland central- kommitténs 97 medlemmar och 96 suppleanter. 1966 anklagades Yang emellertid för omfattande dubbelspel och avskedades från alla poster.

Yang föddes 1903 i en medelklassfamilj i Szechwan, påverkades av den kulturella renässansen (4 maj-rörelsen 1919), gick med i en socialistisk ungdomsgrupp och skickades till det Komintern-organiserade Sun Yat-sen-universitetet i Moskva, där han blev medlem av KKP-avdelningen. Han återvände till Kina tillsammans med Wang Ming 1927 och betraktades som en av de ”28 bolsjevikerna”. Efter Den långa marschen, då författaren träffade honom, var han tjänsteförriktande chef för Röda arméns politiska avdelning. Som suppleant i centralkommitténs sekretariat 1956-66 hade han en ansvarsfull position vid möten med sovjetiska och andra utländska kommunister, särskilt efter den kinesisk-sovjetiska sprickan. 1966 anklagades han för att ha utnyttjat dessa möjligheter till att konspirera mot Mao, och rödgardistiska plakat påstod, att han hade försökt avlyssna Maos samtal. I april 1967 uppges ”revolutionära kadrer” i Peking ha krävt att han skulle avrättas tillsammans med P'eng Chen, Liu Shao-ch'i, Lo Jui-ch'ing och andra.

Yao I-lin var som handelsminister den yngste medlemmen i statsrådet. Född i Anhui 1916 i en ruinerad borgerlig familj som (sade han) levde på att då och då ”sälja något föremål”, fick han sin gymnasieutbildning i Shanghai och Peking. Han skrev därefter in sig vid Tsing Hua-universitetet men slutade under andra årskursen (1935) för att ägna sig åt revolutionär verksamhet på heltid.

Då författaren träffade Yao 1935, var han en studentledare som nära samarbetade med Huang Ching och Huang Hua. Kort tid efter Japans erövring av Peking 1937 förenade han sig med dem och organiserade gerillakriget på landsbygden; han arbetade under Nordkinesiska partibyrån, som leddes av Liu Shao-ch'i. Yao I-lin hade ingen speciell handelsutbildning men lärde sig under sin gerillatid att sköta en krigsekonomi. 1950 studerade han vid en handelsskola för partipersonal och blev 1952 biträdande handelsminister. Som den främst ansvarige för risransoneringen under de kritiska åren 1959-61 gjorde han en storartad insats. Vid 44 års ålder avancerade han 1960 till chef för handelsdepartementet. Yao I-lin, som också angreps av rödgardisterna, avsattes för att genomgå ideologisk reindoktrinering. Han ställdes till svars för att ha hävdad en politik besläktad med den ”ekonomism” och ”kapitalistväg” som tillskrevs Liu Shao-ch'i, speciellt under ”bekymmers-åren” (1961-63) efter Det stora språnget och brytningen med Sovjetunionen. Enligt flera av hans tidigare kolleger i Peking 1971 skulle han snart kunna återuppta sitt arbete.

Yeh Chien-ying blev en av FBA:s tio marskalkar och nämndes 1966 som medlem av ”den grupp som leder kulturevolutionen under centralkommittén” och av centralkommitténs utskott för militära frågor. Denna rollkombination speglade en tidigare period, då Yeh, som redan var general, studerade vid Sun Yat-sen universitetet i Moskva (1928) och följande år ”studerade dramatik i Tyskland och Frankrike”.

Han föddes i en affärsmannafamilj i Kwangtung 1897, tog examen vid militärakademien i Yunnan, blev distriktsdomare Kwangtung, gick in i KMT 1922 och blev instruktör vid Whampoa-akademien 1923. 1924 blev han medlem av KKP. Han ledde en division under Nordexpeditionen. Efter att ha deltagit i de misslyckade Nanchang- och Kanton-revolterna tillbringade han två år i Sovjetunionen och Europa. Efter återkomsten till Kina 1930 följde hans partihistoria nära Chou En-lais. En tid ledde han också en teaterskola i sovjetiska Kiangsi.

Yeh tillhörde det revolutionära militärrådet 1934, då Chou Enlai efterträdde Chu Teh som dess ordförande och både Mao och Chu Teh tillhörde oppositionen. Chou och Teh planerade tillsammans med Li Teh den reträtt, som utvecklade sig till Den långa marschen. Efter det historiska mötet i Tsunyi 1935, där Mao tillerkändes ledningen för partiets politbyrå, stödde Yeh Mao mot

Chang Kuo-t'ao i Maoerhkai. Under Motståndskriget blev han (tillsammans med Chou En-lai) militär förbindelseman på KMT-territorium (1938-45), där författaren ofta intervjuade honom. Han uppges ha övertalat 16 regementschefer i KMT-arméerna Shansi att göra gemensam sak med de röda. 1946 försvarsstabschef i FBA blev han 1949 militärbefälhavare och samtidigt borgmästare i Peking och var 1949-55 militär- och partichef i Sydkina. Han blev också medlem av statsrådet och 1962 vice ordförande i nationalförsvarsrådet. Yeh behöll sin ställning under kulturrevolutionen och spelade en viktig roll i arméns och partiets verksamhet vid bildandet av revolutionskommittéerna. 1969 åter-invaldes han i centralkommittén och politbyrå. Yeh var gift med Tseng Hsien-chih, som var född i Hunan, utbildad i Japan och länge en av ledarna för de nationella kvinnoorganisationerna.

Yeh T'ing, utexaminerad från Whampoa och befälhavare för 24. divisionen under Nord-expeditionen (1926-27), var en av de främsta ledarna för Nanchang-revolten den 1 augusti 1927. Efter dess misslyckande drog sig Yeh tillbaka till Swatow, deltog i Kom-interns katastrofala Kanton-revolt i december 1927 och flydde till Hongkong. I ett årtionde höll han sig borta från politiken. 1937 bemyndigades Yeh av Chiang Kai-shek att organisera överlevande röda partisaner vid gränserna mellan Kiangsi-Fukien-Hunan för att skapa Nya 4. armén. Dessa partisaner hade utgjort eftertrupp, då Röda arméns huvudstyrkor retirerade mot nordväst 1935, och en av deras ledare, Hsiang Ying (Han Ying), blev vice befälhavare för Nya 4. armén. 1941 lockade Chiang Kai-shekförband en del av Nya 4. armén in i ett bakhåll, dödade Hsiang Ying och sårade och fångslade Yeh T'ing. Yeh dog efter sin frigivning 1946 på väg till Yenan vid en flygolycka i vilken även Teng Fa, Po Ku och andra omkom.

Tillägg 1976 till Biografiska notiser

Chiang Kai-shek var vid sin död 1975 fortfarande Taiwans (Formosas) president. Han efterträddes av Yen Chia-kan.

Chou En-lai avled i cancer den 8 januari 1976 efter att ha insjuknat 1972. Hans död utlöste oroligheter i landet och en omedelbar maktkamp som bl a resulterade i att Teng Hsiao-ping, som Chou uppenbarligen utsett till sin efterträdare, åter störtades. Chous efterträdare som regeringschef blev på ordförande Maos inrådan ministern för allmänna säkerheten, Hua Kuo-feng.

Chu Teh avled 1976. Han var vid sin död ordförande i nationella folkkongressens permanenta utskott och på den posten hade han sedan januari 1975 fungerat som statschef.

Lin Piao dog i samband med en misslyckad statskupp 1971. Enligt den officiella versionen störtade hans plan över Mongoliet.

Liu Shao-chi rapporterades död 1974 och hans dödsruna gick genom pressen, men dessa uppgifter dementerades senare i Peking.

Mao Tse-tungs hälsa försämrades drastiskt våren 1976. Den 15 juni meddelade centralkommittén att man beslutat inställa alla möten med framstående utländska besökare. Mao dog strax efter midnatt den 9 september.

Teng Hsiao-ping återkom 1973 som vice premiärminister och fick därefter ytterligare en rad maktpositioner. Men några dagar efter Chou En-lais död 1976 avsattes Teng åter från samtliga ämbeten och en intensiv kampanj mot honom inleddes.

Tung Pi-wu, som tjänstgjort som tillförordnad president sedan Liu Shao-chis fall 1968, avled 1975.

Yeh Chien-ying utsågs 1975 till ny försvarsminister efter Lin Piao. Han fungerar också som vice

partiordförande.

Det kinesiska kommunistpartiets ledare

Alltifrån Kinas kommunistiska partis (KKP) grundande förutsatte dess stadga val av delegater till periodiskt återkommande kongresser, som utsåg en högsta eller Centralkommitté (CK). CK själv beslutade, när kongresserna skulle sammankallas, men minimum var en gång per årtionde. Stora proletära kulturrevolutionen kom emellan de offentliggjorda planerna på en kongress 1966 (vilken hölls först 1969).

Följande KKP-kongresser har ägt rum:

Partigrundande kongressen, Shanghai, juni-juli 1921

andra kongressen, Shanghai, juli 1922

tredje kongressen, Kanton, juni 1923

fjärde kongressen, Shanghai, januari 1925

femte kongressen, Hankow, juli 1927

sjätte kongressen, Moskva, juli 1928

sjunde kongressen, Yenan, april 1945

åttonde kongressen, Peking, september 1956

nionde kongressen, Peking, april 1969

Sjunde KKP-kongressen (1945) valde 44 medlemmar av centralkommittén och åttonde kongressen (1956) 97 medlemmar och 96 suppleanter. Centralkommittén väljer en Politisk byrå (politbyrå), som motsvarar en partiregering. Åttonde kongressen valde 97 medlemmar av politbyrån och 109 suppleanter, den nionde 170 resp. 100 (samt en politbyrå med 21 medlemmar och 4 suppleanter).

1921-35 följde KKP mönstret för Stalins parti, där generalsekreteraren (i centralkommittén och politbyrån) hade det främsta ansvaret för ledningen. Den term som användes på kinesiska för "generalsekreterare" var Tsung shu-chi. Partiets generalsekreterare var följande:

Ch'en Tu-hsiu 1921-27

Ch'u Ch'iu-pai 1927-28

Hsiang Chung-fa 1928-31

Följande är politbyråmedlemmarnas rangordning efter åttonde centralkommitténs tionde plenarsammanträde 1962 samt efter elfte plenarsammanträdet i augusti 1966; anteckningar har gjorts om de officiella och inofficiella aktionerna för eller emot dem:

Wang Ming 1931-32

Po Ku 1932-35

Lo Fu 1935-43

Teng Hsiao-p'ing 1956-69

En ändring av titeln generalsekreterares betydelse ägde rum vid ett utvidgat politbyråmöte (som även omfattade medlemmar av centralkommittén och arméofficerare) under Den långa marschen i Tsunyi, Kweichow, i januari 1935. Vid denna tidpunkt vann Mao Tse-tung majoritetskontrollen i politbyrån. Tsunyi-konferensen lyssnade till och accepterade Mao Tse-tungs kritik av Po Kus misstag, och Po Ku avgick som generalsekreterare. Mao hade nu Röda arméns och partiets mandat att leda dem under Den långa marschen. Mao var redan ordförande (chu-hsi) i centrala sovjetregeringen, men denna hade splittrats. Tsunyi-konferensen överförde helt enkelt den högsta auktoriteten till ordföranden, ställd över generalsekreteraren. Lo Fu utnämndes till ny generalsekreterare men underordnades Mao, som även utsågs till ordförande i den högsta

revolutionära militära partikommittén.

Lo Fu var alltså politbyråns generalsekreterare då författaren besökte Pao An 1936, men Lo Fu talade (på engelska) om Mao som "leader of the Party", partiledare. Mao var Chu-hsi. Vid en politbyråkonferens i Lochuan 1937 valdes Mao till centralkommitténs och politbyråns Chu-hsi. Lo Fus titel förblev Tsung shuchi. Han kallades alltså så då författaren åter träffade Lo Fu i Yen-an i september 1939. Generalsekreterarposten avskaffades formellt vid partiets sjunde nationalkongress 1945. Man stadgade då om en ordförande och fyra vice ordförande i politbyrå, vilka utgjorde ett ständigt utskott. En av de vice ordförandena tjänstgjorde som protokollförande sekreterare (mi-shu-chang). 1956 återinförde åttonde nationalkongressen titeln general-sekreterare, men posten innebar mindre makt än tidigare, även om det var ett arbete som gällde koordinering inom den högsta administrationen. 1956 valdes Teng Hsiao-p'ing till general-sekreterare. I den officiella ranglistan efter åttonde centralkommitténs elfte plenum (augusti 1966) var Teng alltså nr 5 under Mao Tse-tung – men 1967 befann han sig redan tillsammans med Liu Shao-ch'i under häftig attack från kulturrevolutionens ledare, och det föreföll troligt, att hans karriär var slut.

Mao Tse-tung, ordförande i KKP:s politbyrå sedan 1935

<i>1966 (augusti) Medlemmar</i>	Ständiga utskottet	<i>1969 (april) Medlemmar</i>	Ständiga utskottet
Lin Piao	B, M, LM	Lin Piao (CK:s vice ordf.)	
Chou En-lai	K, ORG?, LM	Chou En-lai (premiärminister)	
T'ao Chu	NM, RG, a	Ch'en Po-ta	
Ch'en Po-ta	B, ORG?	K'ang Sheng	
Teng Hsiao-p'ing	D, RG, LM, a		
K'ang Sheng	B, ORG?	<i>Andra (ej i rangordning)</i>	
		Yeh Chun (fru Lin Piao)	NM
<i>Andra</i>		Yeh Chien-ying	NM
Liu Shao-ch'i	D, RG, a	Liu Po-ch'eng	
Chu Teh	D, ORG?, LM, M	Chiang Ch'ing (fru Mao Tse-tung)	
Li Fu-ch'un	B, ORG?, LM	Chu Teh	
Ch'en Yun	D, LM	Hsu Shih-yu	NM
Tung Pi-wu	D, LM	Ch'en Hsi-lien	NM
Ch'en Yi	D, ORG, M	Li Hsien-nien (1:e bitr. prem.min.).	
Liu Po-ch'eng	K, LM, M	Li Tso-p'eng	NM
Ho Lung	K, LM, M, RG	Wu Fa-hsien	NM
Li Hsien-nien	K, LM	M Chang Ch'un-ch'iao	NM
Li Ching-ch'uan	K, RG, aaP?, a?	M Ch'iu Hui-tso	NM
T'an Chen-lin	K, LM	Yao Wen-yuan	NM
		Huang Yung-sheng	NM
Hsu Hsiang-ch'ien	NM, LM, M	Tung Pi-wu	NM
Yeh Chien-ying	NM, LM, M	Hsieh Fu-chih	
Nieh Jung-chen	NM, LM, M		
Po I-po	B, RG, a?	<i>Suppleanter</i>	
Li Hsueh-feng	NM, LM	Ch'i Teng-kuei	NM
Hsieh Fu-chih	NM, LM?	Li Hsueh-feng	
Liu Ning-yi	NM	Li Teh-sheng	
Hsiao Hua	NM?, ORG?, LM	Wang Tung-hsing	NM

(Bortsett från avlidna medlemmar återinvaldes två personer på 1966 års lista i centralkommittén men inte politbyrån; Ch'en Yi och Li Fu-ch'un. Följande av 1966 års medlemmar återinvaldes varken i politbyrån eller centralkommittén: Liu Shao-ch'i, Teng Hsiao-p'ing, P'eng Chen, P'eng Teh-huai, Ho Lung, Li Chi ch'uan, T'an Chen-lin, Ulanfu (den ende mongoliske medlemmen), Chang Wen-t'ien (Lo Ful, Lu Ting-yi och Po I-po. Tio av sexton nya medlemmar hade militär anknytning.)

Förkortningar

B Befordrad	D degraderad
E eliminerad ur politbyrån	K behållit sin ställning
aaP avsatt från alla poster	a avlägsnad utan öppen partiprocedur 1966-67
NM ny medlem	RG flera gånger angripen på rödgardistiska plakat
ORG flera gånger angripen på plakat, troligen av oppositionella rödgardister	M armémarskalk
LM Den långa marschen	

Efterskrift i november 1976

När Edgar Snow 1971 skrev sitt förord till den första svenska upplagan av Röd stjärna över Kina fanns fortfarande de flesta av den kinesiska revolutionens klassiska aktörer kvar på scenen. Kina föreföll åter ha stabiliserats efter Kulturrevolutionen, vars främsta mål på personplanet hade varit att störta president Liu Shao-chi och partiets generalsekreterare Teng Hsiao-ping. Konflikten med Sovjetunionen hade skärpts ytterligare, så som Ed Snow tidigare än de flesta förutspått, men Kina hade också inlett en omorientering gentemot den övriga omvärlden och skulle snart inta sin plats i Förenta Nationerna. Det sista större hindret på denna väg var USA – Kinas ”fiende nr 1” alltsedan Koreakriget. För Ed Snow var det ett ögonblick av sällsam triumf då ordförande Mao utsåg honom att framföra en inbjudan till president Richard Nixon samme Nixon som under det kalla kriget hade gjort gemensam sak med McCarthy och tvingat Ed Snow i landsflykt i Schweiz.

Nixons resa till Kina i februari 1972 föregicks av dramatiska händelser som inte ens en klarsynt observatör som Snow hade kunnat förutse. Mycket i detta politiska drama är oklart och osäkert, men det råder inget tvivel om att det fanns ett samband mellan Nixon-besöket och 1971 års chockbesked om att försvarsminister Lin Piao – officiellt utsedd till Maos efterträdare – hade misslyckats i ett försök att undanröja Mao och gripa makten. Händelsen utlöste en våldsam kampanj mot Lin Piao-linjen och ledde till omfattande utrensningar bl a inom armén.

Kampanjen mot Lin Piao fortsatte under de följande åren; den blev den mäktiga huvudström i vilken många andra kampanjer flöt ut allteftersom maktkampen i landet utvecklades. Den politiska pendeln slog påtagligt åt höger. Ordförande Maos tilltagande åldersskräpplighet och sjukdom koncentrerade den faktiska makten i premiärminister Chou En-lais händer. Under Chous livstid blottades aldrig någon spricka mellan Mao och honom. Ändå måste det ha funnits en avsevärd spänning mellan Maos radikalism och Chous pragmatism.

I denna spännings tecken började ganska häpnadsväckande ting att hända. Det mest sensationella var Teng Hsiao-pings återkomst. Under kulturrevolutionen hade Teng vid sidan av president Lit/Shao-chi varit de röda gardenas främsta måltavla; hans officiella öknamn då var ”den näst främste vandraren av kapitalistvägen inom partiet”. 1966 hade han avsatts från samtliga ämbeten,

bl a från posterna som partiets generalsekreterare och som vice premiärminister. Men i april 1973 utnämnde Chou En-lai honom till sin närmaste man i regeringen. I ett enda slag tycktes Teng ha fått absolution för alla sina ”kapitalistiska” synder. Han avancerade åter mycket snabbt och lyckades rentav erövra starkare positioner än han tidigare haft; inom loppet av några månader valdes han in i politbyrå och dess innersta kärna, permanenta utskottet, han blev vice partiordförande, vice ordförande i partiets mäktiga försvarsutskott och stabschef i befrielsearmén. Denna maktkoncentration skedde i takt med att Chou En-lais och Maos hälsotillstånd försämrades. När Chou avled den 8 januari 1976 var praktiskt taget alla observatörer övertygade om att Teng skulle efterträda Chou. Men detta skedde inte. ”Radikalerna” i den kinesiska ledningen lyckades vinna ordförande Mao för sin sak. Teng störtades återigen och blev nu måltavla för en kampanj av samma slag som den under kulturrevolutionen. Några dagar efter Chous död utsågs den utanför partikretsarna nästan okände säkerhetsministern Hua Kuo-feng till fungerande premiärminister. Hans ställning bekräftades formellt den 7 april 1976 samtidigt som han inträdde i politbyråns permanenta utskott och valdes till förste vice partiordförande. Huas organisatoriska förmåga sattes nästan genast på prov under den svåra jordbävningkatastrof som sommaren 1976 förödde tätbefolkade delar av Kina. Han bestod provet. Han bestod också provet att leda nationen genom chocken vid Mao Tse-tungs död i september, en händelse som i veckor förlamade landets politiska liv och som det är omöjligt att bedöma de politiska konsekvenserna av.

De omedelbara följderna blev sensationella nog. Inom loppet av några veckor lyckades Hua Kuo-feng koncentrera en ofantlig makt i sina händer. Samtidigt som han, i varje fall temporärt, behöll statsministerposten, utsågs han i november till partiordförande efter Mao och övertog också dennes post som ordförande i det mäktiga militärutskottet. Allt detta skedde till priset av en väldig makt- kamp, som sopade undan kulturrevolutionens främsta radikaler, bl a Maos änka Chiang Ching. ”De fyras liga” – i västerländsk press kallad ”Shanghai-maffian” – som hon ledde, placerades i husarrest och utrensades ur politbyrå. De anklagades också för oerhörda brott, bl a planer på en statskupp och även på att mörda Chou En-lai. I november 1976 föreföll pendeln att helt ha slagit över åt höger.

Ingen av dessa omtumlande händelser fick Edgar Snow själv uppleva. Han avled på sitt lantställe i Schweiz några dagar innan Richard Nixon landade i Peking för att överlägga med Mao Tsetung och Chou En-lai.

I dag, fem år efter Edgar Snows sista förord, är alla bokens huvudpersoner borta. ”Ärkefienden” Chiang Kai-shek dog på sin befästa ö Taiwan (Formosa) under de ödesdigra månader 1975/1976 då de stora statsbegravningarna avlöste varandra på Den himmelska fridens torg i Peking. Ed Snows aska vilar nu nära hans kinesiska vänners gravar, nära Chou En-lai, Chu Teh och Mao Tse-tung.

Hans Björkegren